

جگره او سوله

خلورم تهوک

لیف نیکولایویچ تولستوی
ژباړن:
دوکتور لطیف بهاند

مسکو
۲۰۱۲

Ketabton.com

۲۰۵۵

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم:	جگړه او سوله
ليکوال:	ليف نیکولایوویچ تولستوی
ژباړن:	دوکتور لطيف بهاند
ټوک:	څلورم
طرحه او ډیزاین:	سپین سهار
خپرنډوی او مالي لگښت:	د میدان وردگو ولایت والي
چاپشمېر:	محمد حلیم فدایي
چاپکال:	۱۰۰۰ ټوکه
د خپرونو لړ:	۱۳۹۱ ل/ ۲۰۱۲ ز
	(۴۰)

لومړۍ برخه

له دې سره هم مهاله د پيترزبورگ د لوړپوړو ترمنځ له بل هر وخت نه زياته، د روميانو خوف، فرانسويانو، ماريافيدروفنا، شهزاده وليعهد او نورو ډلو ترمنځ سخته توده او کړکيچنه سيالي روانه وه. داسې يو حالت چې شر او شور يې لکه د مچيو د ملکې په شان د دربار د مفتخوروو له خوا خپه کېده، خو د پيترزبورگيانو تود، آرام، عيش او نوش او پرتمين ژوند چې، له رېښتيني بهېره څه لرې او يوازې په اوهامو او تصوراتوکې، د پخوا په شان چې و، هماغه شان و. په دې عيش او نوش کې په هغو گوانسونو چې ملت ورسره مخامخ و، خبر بدل، خورا گرانه خبره وه. د نڅاوو او مېلمستياوو بندارونه هماغسې د پخوا په شان جوړيدل، فرانسوي تياتر هماغه نندارې بڼوډلې، هماغه درباري گټې، هماغه درباري واکونه او هماغه دوکې. يوازې په لوړو کړيو کې دا هڅه کېده چې، د رېښتيني حالت دستونزو يادونه وشي. په کراره او بنگهاري به دا کيسې کېدې چې، څنگه په دې سختو حالاتو کې يو له بل سره سيالی او ناندری وکړي. مورملکه ماريافيدروفنا، ددې ترمشری لاندې د خپلو خيريه مؤسسو او روزتونو په اندېښنه کې وه چې، دغه ټولې مؤسسې دې د کازان ښار ته ولېږدول شي. ددغو مؤسسو کالي او کيپرې هم ټول، ټول شوي وو، خو ملکې ايلزواتې الکسيوفنا، ددې پوښتنې په ځواب کې چې دا څه سپارښتنې لري، په خپلې ځانگړې هېوادپالنې ځواب ورکړی و.

جگړه او سوله

چې، دا دولتي خیریه مؤسسو په هکله هېڅ ډول سپارښتنه نه شي کولای، ځکه دا ټولې چارې، یوازې خپله ټولواک پورې اړه لري، خو هغه څه چې په ځانگړې توگه په دې پورې اړه لري، کولای شي ووايي چې، دا به وروستی څوک وي چې، له پترزبورگه وزي.

انا پاولوفنا د اگست په شپږو پشتمه، یانې د هماغې بارادینو د جگړې په ورځ یو داسې بندار جوړ کړی و چې، د هغه تر ټولو غوره خبره، د سپېڅلي حضرت (د مسکو مشر پاپ) د هغه لیک لوستل و چې، د سرگي له شمایل سره یې ټولواک ته رالېږلی و. دا لیک د هېواد پالنې او روحانیت تر ټولو غوره بېلگه وه. ټاکل شوي وه چې، دغه لیک باید سردار واسیلی چې، په غوره لوستلو کې یې ویاړمن نوم درلود لوستلای وای. (هغه د ملکې په حضور کې شعرونه او ویناوې لوستي) د لوستلو هنر په دې کې ده چې، کلمې باید په لور، معنی ته له پامه پرته، د زاریو او مینه ناکتیا تر منځ د انډول په ساتنه، په سندريز ډول ادا شوي وای... دغه لیک لوستنه، د انا پاولوفنا د نورو ډېرو بندارونو په څېر خورا سیاسي بڼه لرله. په دې غونډه کې باید څو تنو مخورو گډون کړي وای چې فرانسوي تیاتر ته د تگ له امله، شرمېدلي وای او د هغو د هېواد پالنې احساس یې را پارولای شوی. که څه هم پوره ډېر خلک راټول شوي وو، خو انا پاولوفنا لا هغه کسان چې باید په مېلمستون کې ووینی، نه لیدل، نو ځکه یې لا لوستل نه پیلول او په ټولیزو خبرو اخته وو.

په دې ورځو کې د ورځې غوره خبر، د گرافینې بیزاو خوفي، ناروغی وه. گرافینه څو ورځې مخکې ناڅاپه ناروغه شوې وه او په هغو بندارونو کې چې دا به یې ښکلا وه، گډون نه و کړي. داسې ویل کېدل چې هغه څوک نه مني او د پترزبورگ د ډاکټرانو پر ځای چې تل به یې

جگړه او سوله

ددې پالنه کوله، ځان يوه ايتالوي ډاکتر ته سپارلی دی چې هغه يې په کوم نوي، ځانگړي او غير عادي ډول تداوي کوي.

ټول په دې بڼه پوهېدل چې ددغې بنکې او زړه وړونکې گرافينې د ناروغتيا علت په دې کې دی چې هغې غوښتل هممهاله له دوو مېرونو سره واده وکړي. ددغه ايتالوي ډاکتر د تداوي ځانگړتيا په دې کې وه چې له دغې پېښې نه گرافينې ته پيدا شوې ناآرامې لري کړي، خو دا پالوفني تر مخې نه يوازې چا په دې اړه فکر نه شو کولای بلکې گواکې داسې ښوول کېده چې څوک له دې خبرې خبر هم نه دي.

-ويل کېږي چې د خوارې گرافينې حال خورا خراب دی، ډاکتر ويلې چې دهغې ناروغي د تيو ناروغي ده.

-دتيو ناروغي؟ دا خو خورا وحشتناکه ناروغي ده.

-ويل کېږي چې سيلان له همدې امله سره پخلا شوي دي.

د تيو کلمه يې په خورا خوند سره ادا کوله.

-دا هم ويل کېږي چې مشر گراف ډېر خوابدی دی. دا هم ويل کېږي

چې کله ډاکتر هغه ته وويل چې دغه ناروغي خورا گواښمنه ده، هغې لکه ماشوم داسې وژړل.

-او هو، هوکې دا به يوه لويه ورکه وي، داسې زړه وړونکې بنکې

ښځه..

انا پاولوفنا هغو ته ورنېږدې شوه او وې ويل:

-تاسو د هغې خوارې گرافينې په اړه غږېږئ، ما يو څوک د هغې

پوښتنې ته ورلېږلي و، وايي چې اوس لږه بڼه شوې ده.

هغې له خپلې تلوسې نه ډکې موسکا سره وويل:

-په رښتيا يې د نړۍ تر ټولو بنکې او زړه رانېکونکې ښځه ده. که

څه هم مور بېلابېلو ډلو پورې اړه لرو، خو دا ددې سبب نه کېږي چې

جگړه او سوله

هغې ته درناوي ونه کړم، هغه خورا بدمرغۍ ده.

يوه ځوان چې د اناپاولوفني تردغو خبرو وروسته چې د گرافيني د ناروغۍ راز يې راسپړو، ځان ته حق ورکړ چې تعجب وکړي او ووايي چې ولې د گرافيني د پالنې او تداوی لپاره ډاکتران نه دي رابلل شوي او د هغې ژوند د کوم دوکمه مارلاس ته سپارل شوی دی، نو کېدای شي کوم گوانبمن دارو هغې ته ورکړي.

آناپاولوفنا، په زهرلره ژبه پر دغه بې تجربې ځوان ورواندگل او وې ويل:

- کېدای شي ستاسو معلومات زما په اړه رښتيا وي، خو زما د هغو سرچينې هم خورا ډاډمنې دي او وایم چې هغه ډېر پوه او ډېر پياوړی ډاکټر دی. هغه د اسپانيا د ملکې ځانگړی ډاکټر دی. په دې توگه وروسته له هغه چې هغې، هغه ځوان ښه وشرماوه، مخ يې مېلمنې ته ورواړاوه، هغه تندي تريو کړ او غوښتل يې بېرته تندي ورین کړي او د اتریش په اړه کومه ټوکه ووايي.

بېلبين، د هغه ديپلوماتي يادښت په اړه چې له اتریشي بېرغونو سره يو ځای ويانا ته استول شوی و، خبرې کولې، دغه بېرغونه ويتينشتاين برمه کړي وو، يا هغه شان چې په پترزبورگ يادونه کېده، د پتره پول اتل نيولي وو، هغه وويل:

- څنگه؟ خورا ښکلې او بې سارې ده.

په دې توگه هغې غوښتل، ټول ددې لپاره چپ شي چې بېلبين هغه ته نور هغه څه ووايي، چې ده لاد وخته اوریدلي و او بېلبين د هغه ديپلوماتيکه ليک، ليکنه کټ مټ تکرار کړه چې ده خپله ليکلي و:

- امپراتور په دې ډول د اتریش بېرغونه، د هغه دوست بېرغونه چې د لارې د بهېر نه لرې پيدا شوي دي، بېرته ورلېږدي.

جگړه او سوله

هغه د ليک تر لوستلو وروسته تندي بېرته تريو کړي، سردار واسيلي وويل:

- ډېره په زړه پورې ده، په زړه پورې!

ايپوليت ناخاپه په لور آواز وويل:

- دا کېدای شي د وارث لاره و اوسي.

ټولو هغه ته سترگې ورواړولې، خو په دې پوه نه شول چې هغه څه ويل غوښتل.

سردار ايپوليت هم له خندني حيرانتيا سره خپل شا او خواته وکتل. هغه هم کله د نورو په شان د هغو خبرو په معنی نه پوهېده چې ده ويلي و، هغه د خپل ديپلوماتيک کار په لړ کې په وار وار دا ليدلي و چې په دې ډول د ناخاپي خبرو کول، خورا د خدا وړ وي، نو ځکه هر څه يې چې په زړه کې تېرېدل، هغه يې وويل:

- کېدای شي، خورا ښه به شي! او که ښه نه دی، هغوی به يې ښه کړي. تر هغه وروسته د رښتيا يو زورونکی سکوت رامنځ ته او تر هغه وخته پورې دوام پيدا کړ چې انا پاولوفنا هغه سړي ته چې هومره هېواد پالنه هم نه وه، لارښوونه وکړه، مېلمه پالې، سردار ايپوليت ته ځای په ښه کړ او سردار واسيلي ته يې بلنه ورکړه چې د ميز شا ته راشي. هغه ته يې دوه شمعې او ليکل شوی ليک راوړل او له هغه نه يې هيله وکړه چې هغه ولولي او نور ټول چپ شي.

سردار واسيلي په ټينگ آواز وويل:

- مشر مهربان ټولو اک امپراتور! بيا يې په برنډو سترگو ټول داسې وڅارل چې گواکې پوښتي:

- څوک شته چې ووايي داسې نه ده؟

خو هېڅچا هېڅ ونه ويل:

جگړه او سوله

هغه دوام ورکړې:

- د هېواد لومړۍ پلازمېنه، دمسکو ښار، نوی بیت المقدس، د خپل ژغورنکي هرکلی کوي. (د "خپل" پر کلمې يې ټينگار وکړ) داسې هرکلی لکه چې مور خپل مېرني زوی په غېږ کې کېښکارې. په دې تورتم کې، په دې خپريدونکي تورتم کې، ستاد وياړ او بخت ځلېدونکی ستوری ويني او په خوشالی وايي:

- مور وژغوره! راتلونکې مور ته مبارکه ده.

سردار واسيلي دا وروستی خبرې په ژړا ژړا ولوستلې. بېلېښ د خپل لاس نوکونو ته وکتل، داسې برېښېدل چې له مېلمنو نه زياتره هغوی په دې اند پېښه کې وو چې غواړي ويوښتي:

- څه گناه مو کړې ده؟

انا پالوفنا لکه د بوډۍ په شان چې د کشيش تر مخې د دعا له لارې له خدای سره د زړه خواله کوي، مخکې له مخکې د ليک جوړ شوی متن لوسته:

- پرېږدئ چې سپين سترگی او ناولی جالوت...

سردار واسيلي خپلې لوستنې ته دوام ورکړ:

- پرېږدئ چې سپين سترگی او ناولی جالوت چې تياره خوړوونکي وحشت د فرانسې له پولو رواړی، دروسپې په سپېڅلې خاوره کې خپور کړي.

زمور سپېڅلی او له کبره لرې ايمان به لکه د روسپې د داودي فلکمان په څېر دغه وینه زېښوونکي پر ککره ورگوزار شي. دغه د سپېڅلي سرگي شمایل، چې د لرغونو زمانو راهيسې زمور وطن تر خپل سيوري لاندې ساتلی دی، ستاسو اعلحضرت همایوني ټولواک حضور ته وړاندې کېږي. دا به خورا گرانه تمامېږي چې زما د هڅو

جگړه او سوله

ناتواني، ما ستا د مهربانۍ له خونده ډکې ليدنې نه بې برخې کوي. د خدای لوی دربار ته لاس پورته کوم چې رښتیني او سپېڅلي سپېڅل اند نسل ته قوت ورکړي چې د همایوني ټولواک د هیلو د غوړیدو په چوپړ کې و اوسي.

له هرې خوا د لیک د لیکوال او لوستونکي ستاینې اوریدل کېږي:

- په څه قوت لیکل شوی دی! څه بې سارې لوستنه!

له دغې وینا نه د اناپالوفنا رالمسول شوي او پاریدلي مېلمان، تر

ډېره پورې همداسې د وطن د حالاتو په اړه وغږیدل. د هغې جگړې او د هغې د پایلو په اړه چې هماغه ورځ کېدونکې وه، خبرې سره وکړې.

اناپالوفنا وویل:

- تاسو وگورئ! سبا ته د همایوني ټولواک د زوکړې په ورځ به پر

مورښه زېری وشي. زه نه پوهېږم ولې داسې انگېرم، خوزره مې راته

وايي چې ښه زېری به وي. ښه زېری به راوړسېږي.

۲

د اناپالوفنا د زړه احساس په رښتيا هم رښتيا شو. بله ورځ چې کله د ټولو اک د زوکړې د مبارکې د ورځې لمانځنه روانه وه، د دعا په وخت کې شهزاده والکونسکي د باندې وغوښتل شو او هغه ته د سردار کوتوزف ليک وسپارل شو، کوتوزف ليکلي و:

د روسيې پوځ يو گام هم شاته تللی نه دی او د فرانسوي پوځيانو مرگ ژوبله، د دوی د پوځ تر مرگ ژوبلې خورا زياته ده. کوتوزف دا هم ليکلي و چې، هغه دا ليک د جگړې له ډگره په داسې وخت کې ليکلی دی، چې د جگړې وروستي خبرونه لاده ته رارسېدلي نه دي.

دا ليک د بري زېږی و. هماغه شېبه پرته له هغه چې څوک د کليسا نه وو زړی، پر روسيې پوځ د رحم او د هغه د ملاتړ په خاطر د لوی خدای نه د شکر او مننې دعا وشوه او د هغه له درباره د پوځ د لاسني لارښونې لپاره لاسونه پورته شول.

ټولو بري بشپړ گانه او ځپنو خوآن ويل چې ناپليون د اسيريدو، پرزیدو او د هغه پر ځای د بل امپراتور د ټاکنې خبرې کولې.

د هغو کسانو لپاره چې د چارو له بهر نه لرې، په درباري شرايطو کې ژوند کوي، دا ډېره گرانه ده د پېښو له کړکيچنتوب او جړتيا نه خبر و اوسي. د هغو له نظره ټولې ټولنيزې پېښې هرومرو د يوې ځانگړې پېښې په شا او خوا راچورلي. د ساري په توگه د درباريانو او سنی خوښي يوازې له دې امله نه وه، چې د پوځ د بري زېږی راغلی دی، بلکه دوی زيات له دې کبله خوشاله وو چې د دغه بري زېږی د ټولو اک

جگړه او سوله

د زوکړې د لمانځنې په ورځ رارسېدلې دی. دا د ستر خدای یوه ډالۍ وه. د کوتوزوف په لیک کې د روسي پوځ د مرگ ژوبلې یادونه هم شوې وه. د وژل شویو کسانو په ډله کې د توکاچوف، باگراتیون او کوتایسوف نومونه هم یاد شوي وو. د دغه غم لړلي خبر، خبرې په پترزبورگ کې ټولې د یوې خواشینۍ په شا او خوا راچورلیدې او هغه د کوتایسوف د مرگ غم و. هغه ټولو پېژانده، ټولو اک ته گران و، هغه ځوان او په زړه پورې و.

په هغه ورځ ټولو یو د بل په لیدو ویل:

- دا څه عجیبه پېښه وشوه، گورئ د دعا په وخت کې یې خبر راوړسېد. د کوتایسوف مرگ نه پوره کېدونکې ورکه ده. افسوس، افسوس!

سردار واسیلی اوس، د خپلو کوډمارو اټکلو په اړه په غرور سره ویل:

- یاد پرې مو، ما تاسو ته د کوتوزوف په اړه څه ویل؟ ما تل تاسو ته ویل چې هغه یوازینی څوک دی چې پر ناپلیون بریالی کېدای شي. خو بله ورځ له پوځه کوم خبر را ونه رسېد. ټولیز طبیعت خورا ناآرامه او اله گولیز ډوله شو. درباریان له دې امله خورا په عذاب و چې ټولو اک ته د جگړې د ډگر خبر نه رارسېږي، هغوی ویل:

- او، مه کوه پوښتنه، چې ټولو اک څه حال لري! درباریانو د پخوانیو درې ورځو په شان د کوتوزوف ستاینې نه کولې، هغه یې له دې امله غانده چې د ټولو اک د خیال د ناآرامۍ سبب شوی و. سردار واسیلی په دې ورځ، نور نو خپل ستایل شوی کوتوزوف نه ستایه، کله به چې د ستر قوماندان کوتوزوف په اړه خبرې پیل شوې، هغه به پټه خوله و. د دې ترڅنګ، داسې چې گواکې اټکل شوی و چې د

جگړه او سوله

پترزبورگ ټول او سپد ونکي ناآرامه کړي، هغه ما بنام يو نوی، خو بد خبر هم راوړسپد. گرافينه بيزا او خوفه چې ټولو ته گرانه وه، د وحشتناکې ناروغۍ له امله ناخاپه مړه شوې ده. د هغې د مرگ رسمي علت، چې ټول او په لويو بندارونو کې د هغه په اړه غږېدل، دا و چې گرافينې له هماغې وحشتناکې ناروغۍ (د تيوسرطان) چې پرې اخته وه، مړه شوې ده، خو په ځانگړو مېلمستياوو او خبرو کې يې د مرگ نور علتونه هم ياديدل او ويل کيدل چې د اسپانيا د ملکې ځانگړي ډاکټر د ځانگړو اغيزو او حال د پيدا کېدو لپاره، د ايلن لپاره، څه کمه اندازه دارو ليکلي وو، خو دا چې خورا ډېره په عذابو وه، يعنې د هغه زورگراف، مين بدگمانه شوی او د هغه مېړه (بدمرغه بې غيرته پېير) د هغې ليکونو ته ځوابونه نه ويل، نو هغه و چې هغې له دغو داروگانو نه په يو وار له اندازې زيات خوړلي، مخکې له هغه چې ډاکټر د هغې مرستې ته ورسېږي، په خورا عذاب او درد مړه شوې وه. سردار واسيلي او بوډا گراف، ايتالوي ډاکټر تورن کې، خو هغه ايتالوي ډاکټر داسې يادښتونه وروښودل، چې دواړو ته يې قناعت ورکړ او هغه يې په کراره پرېښود.

ټولې خبرې د درې غمونو په شا او خوا راچورلېدلې:

- د ټولواک بې خبري، د کوتايسوف وژل کېدل او د ايلن مرگ.

د کوتوزوف ترليکه درې ورځې وروسته له مسکوه، پترزبورگ ته يو استازی راغی او په ښار کې دا آوازه خوره شوه چې مسکو فرانسويانو ته تسليم شوی دی. خورا وحشتناکه وه، ټولواک په څه حال و! کوتوزوف خيانت کړی و او ټول هغه کسان چې سردار واسيلي ته د هغه د لور ايلن د مرگ له امله دعا ته راتلل، د پخوا برخلاف و، پخوا به دی د کوتوزوف په ستاينو نه مريده، خو اوس يې ويل:

جگړه او سوله

- له دې عياش بوډا نه د بل څه تمه هم نه کېده، (هغه ته چا د کونړ زوف په اړه پخوانۍ خبرې نه وريادولې او له ده نه خپله هم د لورد غم له لاسه هر څه هېر شوي و) هغه به ويل:

- زه يوازې له دې امله تعجب کوم، چې څنگه د روسيې برخليک داسې يوه سړي ته سپارل شوی دی.

تر هغه پورې چې د مسکو د تسليېمېدو خبر غير رسمي و، په هغه څه شک کېده، خو په بله ورځ د گراف راستو پيچين له خوا د رسمي پيغام راورسېد:

- د سردار کونړ زوف يا ور ما ته يو ليک راوړی چې په هغه کې له ما نه غوښتنه کېږي، هغوی ته څو تنه د پوليسو افسران د دې لپاره ورکړم چې د ښار له منځه د ريزان د واټ پلو ته د پوځ لارښوونه وکړي. په ليک کې يې ليکلي و چې په خواشيني سره مسکو تسليموي، اعليحضرت ټولو اک:

د کونړ زوف دغه کره د پلازمېنې او ستاسو د امپراتورۍ برخليک تباه کوي، کله چې روسيه په دې پوه شي، هغه ښار چې په هغه کې د روسيې پرتم او ستاسو د نيکونو خاوره نغښتې ده، د ښمن ته تسليمېږي، هغه به سرسامه او ورپردي. زه هم پوځ پسې روان يم، ما هر هغه څه چې کولای شول، له ځان سره راواخېستل او اوس پرته له دې چې د خپلې مينې په برخليک وژاړم، بل څه کولی نه شم. ټولو اک چې دا پيغام تر لاسه کړ، شهزاده واکونسکي يې له يوه ليک سره مل کونړ زوف ته ورو لېږه په ليک کې راغلي و:

- سردار ميخاييل ايلاريانوويچ! د اگست له نهه ويشتمې راهيسې مې له تاسو نه هېڅ خبر تر لاسه کړی نه دی. د سپتمبر په لومړۍ نېټه د مسکو د ستر قوماندان خواشيني خبر له يارسلاوونه

جگره او سوله

راته راور سېد. بنکاري تاسو پريکړه کړې ده، چې له پوځ سره يو ځای مسکو پرېږدئ. تاسو خپله کولای شئ دا تصور وکړئ چې د دغه خبر اورېدل به پر ما څه اغېز کړی وي. ستاسو چوپتيا دغه اغېز دوه چنده کړی دی. زه تاسو ته يا ور جنرال شهزاده والکونسکي دې ليک سره مل د دې لپاره درلېږم چې په خپله له تاسو نه د پوځ او د تاسو له خوا د دغې خواشينوونکې غمړۍ پېښې په اړه خبر ترلاسه کړم.

۳

د مسکو تر تسلیمې نه نهه ورځې وروسته، د کوتوزوف له خوا یو استازی پترزبورگ ته راغی او په رسمي توګه یې د مسکو د تسلیمې خبر راوړ.

دا استازی یو فرانسوي و چې میشو، نومېده او په روسي ژبه نه پوهېده، (د دغه بهرني په وینا که څه هم هغه پردی و، خو هغه په زړه کې چور روس و).

ټولواک، د دغه استازی د رارسېدو سره سم د کامنی او ستر، په وچه کې د خپلې ماڼۍ په دفتر کې ومانه. میشو چې تر جگړې د مخه هېڅکله مسکو لیدلې نه و او په روسي نه پوهېده، کله چې د هغو (هغه شان چې خپله یې لیکلې دی) ستر ټولواک او مهربان امپراتور دربار د تګ ویاړ په برخه شو او د مسکو د سوځېدو او د اور د لمبو خبر چې دده لارې یې روښانولې، هغه ته ورساوه، خورا خواشینې شو. که څه هم د ښاغلي میشو لپاره د غم سرچینې او هغه سرچینې چې د روسي ملت غم ترې راخوتېږي، باید جلا وي، خو د ټولواک کوټې ته د بدرګه کېدو په وخت کې، د هغه بشره داسې غم لرلې وه چې ټولواک سمدلاسه ترې وپوښتل:

- څه خبرونه موراته راوړي؟ بد خبرونه، ډګرواله!

میشو سوړا سویلی ووېست او ځواب یې ورکړ:

جگره او سوله

- هوکې، اعلیحضرته! ډېر خواشینۍ غم لړلی خبر، مسکو تسلیم شوی دی!

ټولواک لکه چې اور اخیستی وي، په چټکۍ سره وویل:
- ایا دا کېدای شي چې زما لرغونې پلازمېنه دې بې جگرې تسلیمه شي؟

میشو په خورا درناوي هغه څه، ټولواک ته وویل چې کورتوزوف ده ته ویلي و، هغه دا چې د مسکو په څنډو کې جگره ناشونې وه. له دوو لارو پرته بل څه پاتې نه وو، لومړی دا چې یا باید پوځ تباہ شوی وای او مسکو هم تسلیم شي او بله دا چې مسکو له مرگ ژوبلې پرته پرېږدي. او فیلډ مارشال دا دویمه لاره غوره کړه.

ټولواک پرته له هغه چې میشو ته وگوري، هغه ته غوږ غوږ و، هغه وپوښتل:

- دښمن اوس ښارته ننوتلی دی؟

میشو په زغرده وویل:

- هوکې، اعلیحضرت همایوني! هغه د ایرو په نغری بدل شوی دی.

کله چې زه ترې راوتم، اورونو په کې لمبې وهلې.

خو همدا چې بیا یې ټولواک ته وکتل، له خپلو خبرو نه پښېمانه شو. ټولواک په ژوره او پرله پسې ستمېده، ساه یې ویسته، د هغه لاندنۍ شونډه رپږدیده او په یوه شپبه کې یې ښکلې، شنې سترگې له اوبنکو لمدې شوې وې. دغه حال ټول یوه دقیقه دوام وکړ، ټولواک ناڅاپه داسې تندې تریو کړ، چې گواکې ځان د خپلې ناتوانۍ له امله غندي، سر یې راپورته کړ او په زغرد آواز یې له میشو نه وپوښتل:

- زه داسې انگیرم ډگرواله! ټول هغه څه چې پېښ شوي او پېښېږي، د دې لپاره دی چې خدای له موربه ستره سرښندنه غواړي. زه

جگړه او سوله

چمتو يم د هغه ارادې ته غاړه کېږدم. نو گوره! ميشو ته ماته ووايه، کله چې پوځ وليدل چې زما لرغونې پلازمېنه له جگړې پرته د بښمن ته پرېښودل کېږي، څه حال يې لاره؟ ايا تا ونه ليدل چې د هغه روح مات شوی دی؟

ميشو وليدل چې ټولواک لږ آرامه شوی، دی هم آرامه شو، خود هغه هغو پوښتنو ته چې مخامخ ځوابونه يې په کار و، لاد ځواب ورکولو وخت نه و پيدا کړی او د فکر کولو لپاره يې د وخت پيدا کولو په پلمه وويل:

- اعلیحضرتا! اجازه راکوئ، چې د يوه رښتني سرتيري په توگه هر څه په ډاگه او زغرده تاسو ته ووايم؟
ټولواک ځواب ورکړ:

- ډگرواله زه تل د همدې هيله لرم. د هېڅ شي د پټولو هڅه به نه کوئ، زه غواړم چې هر څه په ډاگه او څرگند شي.

ميشو چې له وخته لا گڼې اخېستې و، خپل ځواب له درناوی سره د ځيرکې ټوکې په ملتيا چمتو کړی و.

- اعلیحضرتا! کله چې زه راخوځېدم، ټول پوځ له ستر قوماندانه نيولې تر وروستي سرتيري پورې ټول ستر ډار، وحشت او ناهيلی پسې اخستې وو...

ټولواک تندي تريو کړ او زياته يې کړه:

- څه وايئ؟ دا څنگه کېدای شي، زما روسان به څنگه د دغې ماتې د شرم زغمي؟ هېڅکله!

ميشو يوازې همدې شېبې ته سترگه په لاره و، هغه د خپلو خبرونو لوبه پيل کړه او وې ويل:

- اعلیحضرتا!

جگړه او سوله

هغوی یوازې له دې ډارېږي چې کېدای شی ټولواک د نفس د سپېڅلوالي او سولې سره د لېوالتیا له امله د روغې منلو ته اړ شي. هغوی ټول ددې ارمان په لمبو کې سوځي چې سبا سرښندنې ته ور ودانگي. دروسي پوځ استازي دوام ورکړ:

- هغوی دې ته سترگې په لاره دي چې خپل ټولواک ته وښيي چې تر کومې کچې هغوی له هغه نه څاریدو لپاره چمتو دي..

ټولواک ددې خبرې په اوریدو، د آرامۍ اوسولې وکینن، سترگې یې وځلېدې او ښاغلی میشو یې پر اوږه وواهه او وې ویل:

- آه میشو! ډگرواله زه دې آرام کړم.

ټولواک سر ښکته و اچاوه او څو شېبې پټه خوله پاتې شو، بیا یې سر راپورته کړ، ټول ځان یې راجور کړ، په شاهانه او مینه ناکه خوځېدا یې مخ میشو ته ورواړاوه او وې ویل:

- ښه! تاسو به بېرته پوځ ته ورستانه شئ.

تاسو به زړور، تاسو به زما ټول رعیت ته ووايي، هر چاته او هر چېرې، هر هغه چېرې چې رسېږي، که زما لپاره آن یو سرتیري هم پاتې نه شي، زه به به خپله د خپلو نجیبو اعیانو او مهربانو کلیوالو بیزگرو، په سر کې، خپله د جگړې ډگرتنه ورو دانگم، د خپلې امپراتورۍ وروستی توان به د دښمن پر ضد وکاروم.

ټولواک چې دم په دم یې ولوله زیاتېده، په تلوسي دوام ورکړ:

خپلې ښکلې، مهربانې او ځلېدونکې سترگې یې آسمان پلو وړ پورته کړې او وې ویل:

- خو که د خدای اراده داسې وي چې زما د نیکونو پرواک، زما د کورنۍ وخت پاتې ته ورسېږي او وروسته له هغه چې خپل ټول توان وکاروم، د زړه له کومې او په خپله خوښه به تر دغه ځایه زېږه پرېږدم.

جگړه او سوله

ټولو اک لاس د ټټر پر نیمایي کېښود (لار به شم او له خپل وروستي کلبوال بزگر سره به کچالو خورم، خو د خپل هېواد او گران ملت، چې زه یې د سر بنسندنې منت بار یم، د بې ننگۍ او رسوايي کوم سند لاسلیک نه کړم...

همدا چې په لړزیدلي او هیجاني آواز یې دا خبرې وکړې، ناڅاپه یې مخ وپاروه او داسې برېښېده چې غوښتل یې په سترگو کې راغلي او ښکې له میشو نه پټې کړي. هغه د خپلې کوټې پر سر ته ورتیر شو، هلته، ترڅو شپې دریدو وروسته، په پراخو گامونو بېرته میشو ته راستون شو، په یوې قوي خوځېدا یې د هغه د لاس مړوند کېښکود. د هغه ښکلي او زړه راښکونکې بشره تکه سره اوښتې او په سترگو کې یې د قاطعیت او قهر د اورځلا ځلېدله، هغه وویل:

ډگرواله گوره! هغه خبرې چې ما دلته درته کړي دي، هېرې نه کړې. کېدای شي یوه ورځ دغه خبرې په خوشالۍ سره یادې کړو. هغه لاس پر خپل ټټر کېښود او وې ویل:

- یا ناپلیون او یا زه... نور نو موږ په گډه نه شو کولای دواړه واکمن و اوسو. ما اوس هغه ښه پیژندلی دی، هغه نور نو ما تیرا اېستی نه شي. ټولو اک چې تندي یې تریویده، پټه خوله پاتې شو.

میشو چې دا خبرې واوریدې او د ټولو اک په سترگو او بشره کې یې د هغه غوڅ پریکړون ولید، که څه هم هغه یو پردی، پردی و، مگر زړه یې د روسیې په مینه مست و، نو ځکه یې په دې پرتیمینه شپه کې (هغه شان چې وروسته یې خپله ویل) د دغو خبرو په اوریدو، په گوگل کې د یوه خوځون اور بل شوی و. هغه هر هغه څه چې په زړه کې درلودل، د ملت له احساس سره گډ، په دې هیله چې دی خپله د ټولو ویاند او استازی دی، په درې خبرو کې ونغښتل او وې ویل:

جگړه او سوله

- همایوني ټولواک ستاسو حضور په همدې شپږه کې د خلکو د
ویار او اروپا د ژغورنې سند لاسلیک کوي.
ټولواک سرد میشو خواته ورنښکته کړ او له هغه سره یې مخه ښه
وکړه.

۴

په هغه وخت کې چې دښمن د روسیې پر نیمايي برخې ولکه ټینګه کړې وه، د مسکو او سېدونکي وړاندې ولایاتو ته تېښتېدلې وو او ډله ډله اریکیان د وطن ساتنې ته راپاڅېدل. مور ته چې په هغه وخت کې مو ژوند نه دی کړی، بې ارادې دا تصور پیدا کړې چې ټول روس له واره نه نیولې تر زاړه پورې، ځان یوازې د دې لپاره قرباني کاوه چې وطن وژغوري او یا د هغه پر مرګ او ښکې توبې کړي. د هغو وختو په کیسو کې په ځانګړي ډول، د روسانو د سربښدنې، له وطن سره مینه، د ناهیلو او ویر او یا هېواد پالنې کیسې راغلي دي، خو په حقیقت کې دا ټول داسې نه وو. دا ټول مور ته ځکه داسې ښکاري چې مور د هغې تیرې زمانې په تاریخ کې یوه ګډه ګټه لټوو او د هغه ځانګړی فردي، انساني، ځانګړې ګټې مور ته څرګندې نه دي، حال دا چې د وخت انساني هیلې او ګټې دومره تر ځانګړو فردي ګټو غوره وي چې آن د هغو د څرګندیدو مخه نیسي. (داسې چې هېڅ احساسېدای نه شی) د هغې زمانې د خلکو ډېر کي، آن د پېښو ټولیز بهیر ته هېڅ ډول پاملرنه هم نه لرله او ټول پام یې خپلو ورځنیو ګټو ته ور اوښتی و او همدغه خلک د هغه وخت تر ټولو نه ګټندوی او ګټور وګړي هم وو.

هغو کسانو چې هڅه کوله د چارو په ټولیز بهیر پوه شی، په سربښدنې او اتلولۍ سره په هغو کې ګډون وکړي، په عمل کې هغه د

جگړه او سوله

ټولنې ترتیولو ناگټور غړي وو. هر هغه څه چې هغو د خیر په نامه کول، په تاوان به تمامېدل، د هغو پوځي غونډونو په شان وو چې پېیر او مامونوف جوړ کړي وو، چې د کلیو او بانډو له تالانه پرته بل کوم اغېز ترې پاتې نه شو... آن هغو کسانو به چې دښه نیت څرگندونه کوله او خپل پاک احساسات یې بیانول او دروسیې د ورځنیو حالاتو په اړه به وغږېدل، د هغو غږیدا به یې ارادې تکراري او خپلاسي بڼه پیدا کړه یا به د هغو د غږیدا موخه پر ځینو کسانو د بې ځایه قضاوت حالت پیدا کړ او پر نورو به یې داسې تورو نه لگول چې هیڅچا په هېڅ ډول منلي نه شول، هغوی به یې په داسې گناه تورن کړل...

په هغو پېښو کې چې هغه وخت په مسکو کې تیریدې، څومره چې په هغو کې د وگړو ونډه زیاته وه، په هماغه کچه، هغه د هغوی لپاره د پوهېدو وړ نه وې. په پترزبورگ او له مسکو نه په جلا نورو ولایتو کې، هغو ښځو او نارینو چې د اربکي پوځ جامې اغوستې وې، روسیې او د هغې د پلازمېنې د برخلیک لپاره یې ماتم نیو، د خپلو سرښندنو او نورو دې ته ورته چارو په هکله به غږیدل، حال دا چې په هغه پوځ کې، د دغه پوځ یا بل پوځ په مینځ کې چې د مسکو له پولو بهر وو، څه کم هېڅ څوک د مسکو په اړه غږیدل څه چې آن چا د هغه په هکله فکر هم نه کاوه، خو کله به چې هغوی، هغو لمبو ته چې مسکو یې سوځاوه کتل، چا له فرانسویانو نه د غچ اخبستو قسمونه نه خوړل، بلکې هغوی به د خپل درې میاشتني معاش او د درېیمې لسيزې د خرڅ، او له پوځ سره د خوځېدو کې سوداگري بوډی، ماتریوشکا (لرگینې نانڅکې) په اړه فکر کاوه.

نیکولای رستوف، پرته له هغه چې د وطن لپاره د سرښندنې او سر څارونې لېوالتیا وښيي، یوازې له دې کبله چې تصادفاً د جگړې د پیل

جگره او سوله

په وخت کې په پوخ کې و، د وطن په ساتنه کې یې ستره ونډه اخیستې وه، نو ځکه پرته له هغه چې د پېښمانۍ احساس وکړي یا ځان ناوړه خیالو ته وسپاري، هغو پېښو ته یې کتل چې هغه وخت په روسیه کې تېریدلې. که به چاله هغه نه پوښتنه وکړه چې د روسیې د حالاتو په اړه څه فکر کوي، ځواب یې ورکاوه چې په دې اړه کوم خیال نه لري او ویل به یې چې د روسیې په اړه فکر کول د کوتوزوف او هغه ته د ورته کسانو کار دی. هغه اوریدلې و چې قوماندان د غونډو نو د منظمولو په چارو بوخت دی، نو ځکه جگره داسې ژر پای ته رسېدونکې نه ده. دغو ټولو خبرو ته په پام سره، داله امکانه لري خبره نه ده که په راتلونکو دوو درو کالونو کې د کوم غونډو قومانداني ده ته وسپارل شي.

که څه هم هغه چارو ته په دې سترگه کتل، خو کله چې دی د روتر، ښارته د آسونو د اخیستو لپاره د خدمتیتوب له امله، په راتلونکې جگره کې له گډون نه بې برخې شو، د هغه ډېره خوا بده نه شوه. هغه نه یوازې خوا بده نه شو بلکې خوشالي یې هم پټه نه کړه او ملگري یې هم ټول د هغه په دې حال پوه شول.

د برادینو، د جگرې تر پیله خو ورځې مخکې، نیکولای پیسې تر لاسه کړې، څه اسناد او یوه ډله سواره یې مخکې ولېږل او وروسته دی هغو پسې ورو خوځېد... کله چې به یې چې کوم کلی ولیده روغ ولید او وې لیدل به چې هلته نه سرتیري او نه پوځیان، نه د هغو گډۍ او نه کراچۍ، نه له هغونه پاتې ناولتیاوې، یو هم نه لیدل کېږي، بلکې دی هلته کلیوال بزگر او کلیوالي ښځې ویني، د اربابانو روغ کورونه او خوځایونه چې هلته څاروي خریدل... داسې به خوشالېده چې گواکې د لومړي ځل لپاره دغه شیان ویني. په تیره بیا د ښځو لیدنې، تر ټولو نه زیات او تر ډېره وخته پورې د هغه د حیرانتیا، وهینستیا او خوښۍ

جگړه او سوله

سبب و. ځکه همدا روغې او بنکليې بنځې وې چې هرې يوې پسې به لس دولس افسرانو کتل او د هغو د زړه راوړلو لپاره به يې هڅې او سيالۍ کولې او که به کوم سپاره افسر له کومې سيمې نه دت يريدو په وخت کې له دغو بنځو سره کومه ټوکه وکړه، هغه بنځې به خوشاله شوې او ځانته به په غوره کې وې.

نيکولای، په خورا ښه طبيعت او خوشالۍ د شپې وروژته ورسېد او په مېلمستون کې ځای پر ځای شو. هغه ټول هغه څه ځانته فرمايش کړل چې ډېر وخت په پوځ کې له هغو نه بې برخې و. بله ورځ يې پاک کالي واغوستل، رېره يې وخريله، تاند او تازه او بنکليې دريشی په ځان، داسې دريشي چې له ډېرې مودې راهيسې يې نه وه اغوستې، د سيمې د قوماندان، قوماندانۍ ته ورغې.

د اريکيو مشرد جنرال په کچه قومندان و. هغه د پوځ عمر خاوند و او په خپل پوځي دريځ او قوماندانۍ هم ډېر نازيده. هغه په خواشيني نیکولای ومانه (هغه دا کار د پوځيتوب له ځانگړتياو نه يوه ځانگړتيا بلله) له هغه نه يې ډولا ډول پوښتنې وکړې، د جگړې ټوليز بهير يې له هغه سره وڅېره، پر ځېنو چارو يې گوتنيوکې وکړې او ځپنې هغه يې ښې وستاييلې، خو نیکولای خورا خوشاله او دا ټولې چارې او خبرې ورته د خوښۍ لامل وې.

نيکولای تر دغې کتنې وروسته دښار، والي ته ورغې. والي يو وړوکی، مست، ژوندي، مهربانه او ساده سړی و. هغه نیکولای ته د ښار هغه څر ځايونه وروښوول چې هغه کولای شول، هلته آسونه واخلې. دغه څر ځای له ښاره لرې و. د شلو ورستو په واټن کې يې د اس اخېستو د يوه بل ځای ښه هم ورکړه. والي نیکولای ته د هر ډول مرستو وعده ورکړه او له هغه نه يې وپوښتل:

جگړه او سوله

- تاسو د سردار ايليا اندروويچ زوی ياستئ؟ زما مېرمن ستاسو د مور خورا نېرېدې خورلنډه ده. کله چې هغه له نیکولای سره مخه ښه کوله هغه ته يې وويل:

- هره پنجشنبه دوستان زما په کور کې راټولېږي، نن هم د پنجشنبې ورځ ده، هيله کوم مهرباني وکړئ او زما کورته راشئ، داسې لکه خپل کورته چې راځئ....

نيکولای چې د والي له کوره راووت، يوه گاډۍ يې ونيوه او د ښار په شل ورستۍ کې هغه خرڅای ته ورغی چې ده ته والي د آسونو داخېستلو لپاره ورنښوولی و. وروتر ښار ته د رسېدو په لومړيو وختونو کې د نیکولای لپاره هرڅه د خوښۍ او ښادۍ وړ او د ټولو ټولو چارو سرته رسېدل ورته آسانه برېښېدل. هغه ته هدف ته رسېدل لکه هغه شان چې د خوشاله خلکو ځانگړتيا وي، آسانه او سرته رسېدونکي و.

هغه ځمکوال چې نیکولای يې ديدن ته ورغلي و، د آس د سورلي-يو ښه ماهر او د آسونو د ساتنې يو ښه لېوال و. هغه په آس پېژندنه کې جوړه نه لرله او ښه بې ساري ښکاري و. هغه د اصلو قالينو او بدلو يوه دستگاه، د ښکلو او بې سارو فرشونو بېلگې او د خپلو پراخو ځمکو په ځانگړو ځمکه لاندې ځايونو او يخځايونو کې يې ډولا ډول او د سلهاوو کلونو زاړه او بې ساري شراب او اصل مست آسونه لرل.

نيکولای، په دوو خبرو د شپږو زرو روبله په بيه ۱۸ آسونه (لکه هغه شان چې ده ويل) د طويلې د ښه والي او د پوخ د آسونو د نسل د لښه کولو لپاره واخېستل. هغو غرمۍ وخورله او د هنگرۍ شرابو په څکلو يې هم ښه تنده ماته کړه. د دغه ځمکوال له ناظر سره داسې ښه انډيوال شو چې يو بل يې په نامه يادول، مخونه يې سره مچ او خدای په امانې سره وکړه او د ستنېدو پر وخت خورا خوشاله و او هره شېبه يې

جگړه او سوله

گاديوان ته د لاجچک تگ لپاره، ځکه هې ويل چې د والي مېلمستيا ته پر خپل وخت ورسېږي.

نيکولای جامې بدلې کړې، عطريې ووهل، پر سر يې سرې او بې واچولې، که څه هم لږ په ځنډ، خو دا خبره يې له ځان سره تکراروله چې: تر نه رسېدو ناوخته رسېدل غوره دي او له دې وينا سره سم د والي د کور خواته و خوځېد. په دغه بندار کې نڅا، نه وه او چا د نڅا اټکل هم نه کاوه، خو ټول په دې پوهېدل چې ايکاترينا پتروفنا به د پيانو شاته کېږي او د بېلابېلو نڅاوو نغمې به وغږوي، مېلمانه به له دغې شان موسيقۍ نه په خوند اخېستو نڅاو ته ولمسېږي، نو ځکه ټول د نڅا په جامو کې راغلي وو.

پر ۱۸۱۲ کال هم د ولايت ژوند کټ مټ د تل په شان و، خو يوازینی توپيري يې له پخوانه دا و چې له مسکوه د زياتو راغلو بډايانو د کورونو د راتلو له امله هلته شر او شور زيات شوی و. د خلکو ترمنځ بې پروايي هم زياته شوې وه او هغو به ويل چې هرڅه کېږي هغه به کېږي... د خلکو ترمنځ خبرې او د زړه خواله لکه هغه شان چې په ټوله روسيې کې و، پخوا به د ورځني ژوند، کومه يو نيمه اپلته او د گډو يارانو او دوستانو په اړه وې، خو اوس ټولې خبرې يوازې د مسکو، پوځ او د ناپليون په اړه وې.

د والي په کور کې راټول شوي مېلمانه، د وروژ د نبار تر ټولو غوره او مخور خلک وو.

د مېلمنو په منځ کې بنځې بې شمېره او د هغو په ډله کې له مسکوه د راغلو بنځو په منځ کې يو څو تنه د نيکولای آشنایانې هم وې، خود نارينو په منځ کې داسې څوک نه و چې د پياوړي سواره افسر او د گيورگي د نښان له گټندوی، سردار نيکولای سره سيالي وکړي.

جگړه او سوله

هغه خو، د ورونژ بنار ته د دې لپاره تللی و، چې آسونه واخلي. د نارينو په منځ کې د فرانسوي پوځ يو ايتالوي افسر چې اوس اسير شوی و ليدل کېده او نیکولای داسې انگېرله چې په مېلمستيا کې د دغه اسير شته والي به د روسيې د اتل يعنی دده قدر لاپسې زيات کړي. دا يې د خبرو اترو لپاره يوه ښه پلمه گڼله. نیکولای دا ټول همدا سې احساسول او داسې يې انگېرله چې نور ټول هم هغه ايتالوي ته په دغه سترگه گوري. نیکولای خپله هم له هغه سره خواخوږي او مهرباني ښودله، خو دا کار يې په احتياط کاوه.

نیکولای همدا چې د سورو پوځيانو دريشي په غاړه مېلمستيا ته ورننوت له ځانه يې شا او خوا ته د عطرو او خوږو شرابو بوی خپريده، بېښه يې وغوښته او وې ويل:

- تر نه رسېدو ناوخته رسېدل غوره دي.

نورو هم د هغه خبره ومنله، خو واريې هغه پسې تکرار کړه او د هغه شا او خواته ورتول شول. ټولې سترگې هغه ته ورو اوښتې. هغه ناڅاپه داسې احساس کړه چې ټول هغه ته د درانه مېلمان په سترگه گوري او دا دده لپاره ډېر د خوند وړ و چې په دې لړې لويدي بنار کې، هغه هم د لذت او خونده د اوږدې مودې د بې برخې کېدو وروسته يې بيا هر څه پيدا کړي وو. نه يوازې د لارې د اوږدو تمځايو، سماو ارونو، د هغه کليوال خان د قالينو او بدلو په کارخانه کې ښځو ته د هغو پام، د هغه د پام او خوښۍ سبب شوي و، بلکې د والي په دې مېلمستيا کې هم ډېرې ښځې (د نیکولای په اند بې شمېره) او پېغلې وې چې ټولې په تلو سې دې ته سترگې په لاره وې چې د نیکولای هغو ته پام شي. ښځو او نجونو له هغه سره نازونه کول او پخو ښځو لاند هماغې لومړي ورځې نه هڅه کوله چې د دغه سواره پوځ، ځوان او مست افسر زوم او

جگړه او سوله

خپلې کورنۍ تر منځ اړیکې ټینګ کړې. ددغو بنځو په ډله کې یوه هم د والي بنځه وه چې نیکولای یې د یو خپلوان په توګه مانه، هغې دی په ناز، یانې "نیکولا" ونوماوه او خورا نېرېدې چا غوندې یې له هغه سره په "ته" خبرې کولې.

لکه هغه شان چې ویل کېدل کاترینا پتروفنا، په رښتیا هم د والس او اکومسې د نڅاو نغمې غږولې، نڅا پیل او نیکولای ددغه ولایت ټولو مخورو ته خپل هنر وښود. په خپلې کرارې او ښکلې خوځېدایې ټول هک پک کړي وو. نیکولای په هغه شپه خپله هم د خپلې نڅابې سارو خوځېد او ته حیران و. په مسکو کې به داسې نڅېدلې نه وای او آن دغه نڅا به یې په مسکو کې غیر معمولي، احمقانه او خورا سپکه ګڼلې وای، خو دلته یې دا وړ ګڼلې وه چې ټول حاضر کسان په داسې یو کار چې په پلازمېنه کې دودیز او معمولي بلل کېږي خو دلته په یوه ولایت کې لا څوک ورسره آشنا نه دی، حیران کړي.

نیکولای، ټوله شپه، یوې خوربې، ژیرخني، مالګینې بنځې ته چې د هغه ولایت د یو چارواکي مېرمن و، سترګې ګڼدلې وې. د بې پروا او مستو ځوانانو په شان یې باور درلوده چې پردې بنځې د همدې لپاره پیدا شوي دي. نیکولای له دغې بنځې نه هېڅ، نه لرې کېده او د هغې له مېړه سره دی خورا خواخوږی و او مرکې یې ورسره کولې. که څه هم هغوی دا نه ویل خو په دې پوهېدل چې نیکولای او هغه بنځه هر څه په ګډه خوبوي. مګر داسې برېښېده چې د هغې بنځې مېړه له نیکولای سره دا خبره نه مني او په تریو تندي او پریشانه، پریشانه کتو سره یې خپل دا حال نیکولای ته وښود، خو د نیکولای دغه سادګي دومره بې پایه وه چې کله نا کله به د هغې بنځه مېړه د نیکولای د ښه طبیعت او خوشالی تر اغیز لاندې راغي. هر څنګه چې و، و، خو د مېلمستیا په

جگړه او سوله

پای کې خومره چې د بنځې څېره له خوښۍ نه تازه او سره کېده، په
هماغه اندازه د هغې د مېړه پر بشري د غم څپې او رنگ الوتنه
راخوړیدل. داسې برېښیدل چې د هغوی: د مېړه او بنځې د بشري د تازه
کېدو برخه یوه وي، خو هر خومره چې د بنځې هغې دغه احساس
زیاتېده، په هماغه کچه د مېړه هغه لاپسي کېده.

۵

نيكولای چې موسکايې له شونډو، نه ورکېده پر څوکۍ يې داسې ډډه لگولې وه چې يوې خواته خم شوی و. سر يې هغې بنکلي ژير څپې خواته ورتيټ کړی او د هغې د بنکلا لپاره يې خيالي افسانې ورته ويلې.

د سورو پوځيانو په تنگ پطلون کې يې وتلې پښې، يو په بل اړولې را اړولې، په داسې حال کې چې د عطرو څپې ترې خوريدې، له ده سره غريډونکې بنکلي ته يې سندريزې ستاينې ويلې، ځان پالنې او ځانستايينې يې هم نه وې هپرې کړې. خپل بنکلي ورنونه يې هم په تنگ پطلون کې ښوول او ويل يې چې دی غواړي د ورونډ له ښاره يوه بنکلي ښځه پته کړي.

-ښه، دا بنکلي ښځه څوک ده؟

بنکلي! د خدای په لاس جوړه شوې ده. د هغې سترگې (نيکولای سره غريډونکې ښځې ته کتل) شنې، خوله يې مرجان، خپله تکه سپينه (د هغې برينډو او وروته يې کتل) او ونه يې لکه د يان (په لرغونو يوناني افسانو کې د زيوس لور چې د ځنگلونو او طبيعت خدای وه او په ادبياتو کې د بنکلا ښه وه) داسې ده.

په دې وخت کې د ښځې مېړه چې غمجنه موسکايې پر شونډو خوره وه له خپلې ښځې وپوښتل:

جگړه او سوله

- د څه په اړه غږېږئ؟

نيکولای د درناوی په نښه پاڅېد او وې ويل:

- آه! نيکيتا ايوانوويچ! گواکې غوښتل يې ووايي چې دی به خوشاله شي، که نيکيتا ايوانويچ هم د هغو په توکو کې گډون وکړي. هغه خپلې هغې خبرې ته دوام ورکړ چې غواړي ددې له ښاره يوه ژېړځنې پټه کړي.

مېرپه هماغه شان غمړلی موسپده او ښځه هماغه شان خوشاله برېښېده. د والي ښځه چې يوه پاک زړې ښځه وه او درستوف کړه وړه يې نه خوښېده، هغوی ته ورنږدې شوه او وې ويل:

- نيکولینکه! آنا ايگناتيو فنهايله لري تاوويني.

د آنا ايگناتيو فنها نوم يې داسې په ژبه ادا کړ چې رستوف سمدلاسه پوه شو چې آنا ايگناتيو فنها، کومه خورا غوره مېرمن ده.

هغې وويل:

- راځه چې ځو نيکوله! گوره تا خپله ماته اجازه راکړه چې تا په دغه

نامه ياد کړم.

- گوره ترورې! داراته ووايه چې دا مېرمن څوک ده؟

- آنا ايگناتيو فنها مالوينخوا! هغې ستا په اړه له خپلې خوږې

اوريدلي و چې څنگه تا هغه ژغورلې وه... تصور يې کولای شي هغه به څوک يې؟

- نيکولای وويل:

ما خو ډېر کسان ژغورلي دي.

- د هغې خوږځه، شهزادگۍ بالکونسکاييا ده. هغه اوس دلته په

ورونژ کې له خپلې ترور سره اوسي. آه! څنگه سور شوي! نه پوهېږم، نه چې؟....

جگړه او سوله

- ما يې آن تصور هم نه شو کولای، دا څه خبرې دي ترور يې !

- ډېر بڼه ! ډېر بڼه ! څه عجبه شو څه ياستئ.

د والي بڼځې هغه د يوې زړې لورې او خورا څور يې مېرمنې خواته چې شنه پخوانۍ خولۍ يې پر سر وه او هماغه شېبه د ښار له مخورو سره له قطعو (پانو) کولو اوزگار ه شوې وه، بدرگه کړي.

دا بڼځه هماغه مالوينخوا، د مور له خوا د شهزادگۍ مارياترور وه. هغه کونډه او خورا بډايه وه او تل د وروثزيه ښار کې اوسېدلې. کله چې رستوف هغې ته ورنږې شو، هغه ولاړه او په جوارۍ کې يې د بابللو پورونو، پور پرې کاوه. هغې د درنو خلکو په شان درناوی وکړ او هغه جنرال ته يې چې له دې نه قمار گټلی و، ښکښلو ته دوام ورکړي. هغې نیکولای ته لاس وراوړد کړ او وې ويل:

- ډېره خوشاله يم د زړه سره ! هيله کوم چې ماته راشئ !

بودۍ وروسته له هغه چې د شهزادگۍ او د هغې د خدای بڼبلي پلار په اړه چې ښکار يده چې هومره يې نه خونښېري، وغږيده. له رستوف سره يې د سردار اندرې په هکله چې بياهم برېښيده، چندان بڼه نه پرې لگېږي، خبرې وکړې، خو مخکې له دې چې له هغه سره مخه بڼه وکړي، نیکولای ته يې بلنه ورکړه چې ددې کورته ورشي.

نیکولای ژبه وکړه چې ليدو ته به يې ورځي، خو کله چې يې له مالوينخوا سره خدای په امانی کوله، بيا تک سور شو.

د شهزادگۍ مارياترور په ياديدو به هغه يو آشنا احساس، د شرم او آن د ويرې احساس، احساساوه.

نیکولای چې له مالوينخوې نه لرې کېده، غوښتل يې چې بېرته د نڅا بندار ته ورستون شي، مگر کوربني څورب خو ښکلی لاس د نیکولای پر لاس ور کېښکود او ورته وې ويل چې غواړي، له هغه سره

جگړه او سوله

وغږېږي. هغه يې سالون ته بدرگه کړ او په سالون کې ناست کسان په
هماغه شپبه کې له دې امله چې د والي د مېرمنې او د هغې د مېلمه د
خبرو خندا نه شي، سمدلاسه له سالون نه ووتل.

د والي بنځې چې ورپه بشره او مهربانه څېره يې لرله، په زغرده او
تريو نندي وويل:

- گرانه ته پوهېږي، دا ستا ليلي ډېره بڼه ناوې ده، غواړي ريباري به
يې درته وکړم؟

نيکولای وپوښتل:

څوک يادوي؟

- غواړم تاته شهزادگۍ وغواړم. کاترينا پتروفنا... غواړي؟ زما په
اند خورا ښکلې ده، څنگه؟ پوهېږم چې مور به دې ډېره منت داره شي،
رښتيا يې رښتيا، څه نجلۍ ده! ډېره ښکلې! هغه هېڅ بدرنگه نه ده.

نيکولای داسې چې گواکې چا دغه بنځه خپه کړې وي، وويل:

-نه، نه، هېڅ بدرنگه نه ده، چا ويل چې بدرنگه ده؟ گوره ترور
جانې، زه يو پوځي يم او هغه شان چې له پوځيانو سره ښايي، زه پر
هېڅچا ځان نه ورزغمم. او له چا سره مخالفت هم نه لرم.

رستوف دغه خبرې په داسې چټکۍ کولې چې آن ددې وخت يې هم
پيدا نه کړ چې د خپلو ويلو په هکله فکر وکړي.

-گوره دا په ياد ولره چې زما خبرې ټوکې نه دي.

-کومې ټوکې؟ د والي بنځې گواکې چې له ځان سره غږېږي، وويل:

-هو، هو! بيا يې مخ هغه ته ورواړاوه او زياته يې کړه:

په دې لړ کې غواړم دا هم ووايم چې ته د هغې ژير څنې شا او خواته
ښکته پورته کېږي، د هغه مېړه ته د سړي زړه خوږېږي، که رښتيا
رabanدي وايي... نیکولای په خورا سادگۍ وويل:

جگړه او سوله

- آخ! دا څه وايي، مور له هغه سره ملگري يو. زما په خيال كې هم دا نه گرځي چې زما دغه شان ښه وخت تېرېدل د چا لپاره د خواشيني او خواښي وړ شي.

شپه پخه شوې وه چې نيكولاى ته ورياد شول:

- نه پوهېږم ما څه سادگي كړې ده، خود والي ښځه اوس ځي او ريباري كوي، مگر سونيا به څنگه شي؟ خو كوربنى د مخه ښه په وخت كې بيا هغه ته وويل:

- گوره په ياد دې اوسه!

نيكولاى هغه څنگ ته كړه او وې ويل:

- پوهېږې ترورې! كه رښتيا درته وایم... څه شي؟ څه شي؟ گرانه درځه چې هلته سره كېنو.

نيكولاى ناڅاپه داسې هيله او وړتيا احساس كړه چې د خپل زړه ټول رازونه (هغه رازونه چې تر اوسه يې آن خپلې مور او خور او خپلو نېرېدې دوستانو ته نه و، ويلي) دغې پردۍ ښځې ته ووايي... هغه وويل:

پوهېږئ ترور جانې! ډېره موده كېږي چې مور جانه مې غواړي له كومې بډايې نجلۍ سره زما كوژده وكړي، خوزه آن ددغه كار له خياله هم كركه لرم، واده د پيسو په خاطر.

د والي ښځې وويل:

- پوهېږم، هو كې پوهېږم!

- خود شهزادگۍ بالكونسكاييا په اړه خبره بله ده، لومړى خو بايد رښتيا درته ووايم چې هغه مې ډېره خوښېږي، هغه زما په زړه ښځه ده او بله خبره داده چې په هغه ځانگړي حالت كې زما او ددې ديدن وشو، هغه ډېر د تعجب وړ دى، ځكه تل مې په خيال كې گرځي راگرځي، چې

جگړه او سوله

دا به برخليک پريکړه وي. رښتيا وایم مور مې له پخوا نه په دې خیال کې وه، خو قسمت به نه و چې مور یو له بل سره وگورو. تل به داسې پېښېده چې مور یو له بل سره آشنا نه شو او هغه چې زما خور ناتاشا د هغې له ورور سردار اندرې سره کوژده وکړه، دا مې په خیال کې هم نه گرځېده چې کوم وخت به له هغې سره واده وکړم. دا قسمت ته گوره چې زما او د هغې دیدن هغه وخت وشي چې ناتاشا او د هغې ورور خپل اړیکي سره وشلول. بیا هغه پېښه پېښېږي چې تاسو پوهېږئ. ما په دې اړه هېڅ چاته هېڅ نه دي ویلي او هېڅکله به یې هم چاته ونه وایم. یوازې تاسو ته مې وویل او بس.

د والي بڼخې د مننې په نښه د هغه څنگل کېښکوده.

نیکولای چې تک سور شوی و، ناڅاپه یې هغې ته وویل:

- تاسو صفیه پېژنئ؟ هغه مې د ترور لور ده. هغه ماته گرانه ده. ما له هغې سره د واده وعده کړې ده او غواړم له هغې سره واده وکړم. اوس پوه شوې چې ولې بله خبره ناشونې ده؟

- گرانه دا ته څه فکر کوي؟ صفیه یوه بېوزلې نجلی ده، یو تنگه هم نه لري. تا خپله ویل چې پلار ژوند دې خرابه دی، دا کار به دې ژوند پوره تباه کړي او بله دا چې که صفیه لږ عاطفه هم ولري، معلومه نه ده چې ژوند به یې څنگه شي؟ دا لومړې خبره، بله دا چې هغه به د ځان او ستا د مور د مایوسۍ او د دواړو د ژوند د تباهي سبب شي... نه، نه گرانه! ته او صفیه باید په دې خبره پوه شئ.

نیکولای پته خوله پاتې او دا خبره ښه پرې ولگېده. هغه تر لږې چوپتیا او ساړه اسويلي نه وروسته وویل:

- په هر حال ترورې، دا کار ناشونی دی. بله خبره لاداده چې ایا شهزادگی غواړي له ماسره واده وکړي؟ هغه اوس ماتم هم لري. ایا

جگړه او سوله

کېدای شي هغه په دې اړه فکر وکړي؟

د والي مېرمن وويل:

-ته څه فکر کوي چې زه سمدلاسه تاته کوژده کوم که څنگه؟ نه، نه،

هر کار خپل وخت او کار لري. نیکولای د هغې خورب لاس بنسکل کړ او

وي ويل:

تاسو خو په ريباری کې بې ساری مهارت لري.

۶

له رستوف سره تر کتنې وروسته شهزادګۍ ماریا، مسکو ته راغله. په مسکو کې هغې خپل وراره او د هغه روزنکی پیدا او د خپل ورور سردار اندرې هغه لیک یې تر لاسه کړ چې په هغه کې دوی ته لارښوونه شوې وه چې مسکو ته تر رسېدو وروسته، دوی په ورونژ کې خپلې ترور مالینخوا ته ورشي. د لېږدېدو رېږونه او ستونزې، د ورور غم، په نوي استوګنځي کې د ځای پر ځای کېدو خواری، له نویو خلکو سره پېژندګلوي، د وراره روزنه او پالنه، دې ټولو د شهزادګۍ ماریا هغه احساس چې د پلار له ناروغۍ او مرګه، په تېره بیا له رستوف سره تر کتنې وروسته، دې ته پیدا شوی و، سخته تراغیر لاندې راوستې وه. هغه خورا خواشینې وه. د پلار د مرګ ویر او د روسیې تباهي ټول او ټول سره یو ځای شوي وو. اوس تریوې میاشتي آرامه ژونده وروسته، دغه زوریدنې دم په دم زیاتېدې او د هغې آرامي یې ترې شړله. هغه ورخطا وه. هغه گواښ چې دا یې ډېره زوروله او کړوله، هغه د اوږه روزنه او پالنه وه. د وراره د روزنې له امله ځکه تل په اندېښنه کې وه چې ځان یې د هغه د روزنې وړ نه ګاڼه، خود ننه په گوگل کې په دې راضي وه او دا رضایت یې هم له دې امله و چې هغه هیلې او خیالونه چې د دې په زړه کې د رستوف تر کتنې وروسته را پیدا شوي وو، دې په ځان کې ښه او پوره ځپلي وو.

کله چې د والي ښځه تر خپلې مېلمستیا وروسته، بله ورځ د

جگړه او سوله

مالينخوا ديدن ته ورغله، له هغې سره د خپل دغه تکل په اړه وغږېده) خو دا يادونه يې وکړه چې په اوسنيو حالاتو کې د رسمي ريباري آن تصور هم نه کېږي، خو بيا هم کېدای شي، ددغو دوو ځوانانو د کتنې لاره ددې لپاره اوږه شي چې له يو بل سره لاندې آشنا شي (د والي بڼڅې چې د ترور خوښه ترلاسه کړه، نو د شهزادگۍ ماري ترمخې يې د رستوف په اړه خبرې پيل او د هغه د کړو وړو يادونه يې وکړه او وې ويل چې رستوف ددې د نامه په اوریدو تک سور شو. شهزادگۍ ماري ددغو خبرو له اوریدو، نه يوازې خوشاله نه شوه بلکې د هغې روحي آرامي لاسې ناآرامه او په زړه کې يې د ياغي هيلو د شکونو او ملامتۍ او اله گولې يوه خپه بيا راژوندې شوه.

شهزادگۍ ماري، د هغو دوو ورځو په اوږدو کې چې ددغو خبرو او له رستوف سره د کتنې ترمنځ تېرې شوې، تل په دې خيالونو کې ډوبه وه چې له رستوف سره د کتنې په وخت کې به ددې کړه وړه څنگه وي. کله به يې ويل چې هر کله رستوف، ترور ته راشي دا به مېلمستون ته نه ورځي، ځکه چې دا ويرمنه ده او ويرجن بايد مېلمانان و نه مني او کله به يې بيا فکر کاوه. تر هغې خواخوږۍ او مرستې وروسته چې رستوف له دې سره کړي دي، دا به ددې له خوا، نه مننه او خورا بده وي او کله به يې په خيال کې دا تېره شوه چې ددې ترور او د والي بڼڅه ددې او د رستوف په اړه کوم ځانگړی تکل لري. (د هغوی ځپنو غلچکونو او خبرو ددې بڼوونه کوله او ددې دا خيال به يې لاسې پياوړی کاوه) او يا به هغې ځان ته ويل چې يوازې کولای شي په خپل ناقص عقل سره، د هغو په اړه داسې فکر وکړي، هغې به ويل:

-ايا هغوی په دې نه پوهېږي چې دا لا تر اوسه هم د وير په جامو کې گرځي؟ دغه شان ريباري ددې د پلار روح ته سپکاوي او په خپله ددې

جگړه او سوله

د زوریدو سبب نه کېږي؟ همدا چې د هغه د دیدن لپاره یې مېلمستون ته د ورننوتلو تکل وکړ، په خیالونو کې ډوبه او ددې تصور یې وکړ چې رستوف به له دې سره د دیدن په مهال دې ته څه وایي. دې په زړه کې هغه ځوابونه هم راجور کړل چې دا به یې هغه ته وایي. دغه خبرې، ځوابونه او مرکه دې ته یا خورا سپک و برېښېدل او یا دداسې ژورې معنی درلودنکې وو چې ددې سر، نه پرې خلاصېده، خو له هر څه نه دا ډېره له دې ویریده چې د رستوف په لیدو دا خواهش یې نه شي. هغې دا احساسوله او دا هڅه یې کوله چې دا سې ونه شی. هغې تصور کاوه که داسې وشي، ددې راز به څرگند شي.

د یکشنبې په ورځ چې کله شهزادګۍ ماریا له کلیسا راستنه شوه، چوپړ مېلمستون ته راننوت او هغې ته یې د گراف رستوف د راننوتلو خبر ورکړ. هغه ددې زیري په اوریده ورخطا نه شوه او یوازې یې انګي لږ څه سره او په سترګو کې یې لږه نوې ځلېدونکې ځلا وځلېده. شهزادګۍ ماریا وویل:

- ترورې تا هغه ولید؟

شهزادګۍ ماریا دغه خبره په داسې آرامۍ وویلله چې خپله هم نه پوهېده، څنگه هغه ددې خبرې په وخت کې داسې آرامه او طبعی پاتې شوه.

کله چې رستوف کوټې ته راننوت، شهزادګۍ ددې لپاره سر ښکته و اچاوه چې مېلمه ته یې وخت ورکړ، له ترور جانې سره روغې وکړي او وروسته کټ مټ په هغې شېبه کې چې نیکولای رستوف (مېلمه) دې ته مخ وړ واپراوه، سر یې راپورته او په یو ځلېدونکي غلچک یې د هغه سترګو ته هرکلی ووايه. په ښکلي انداز، بشپړ ډاډ او ښکلي موسکا پر شونډو، پاڅېده او خپل ښکلی لاس یې په مهربانۍ د رستوف خواته

جگړه او سوله

ور وړاندې کړ او داسې يو آواز يې چې د لومړي ځل لپاره په هغه کې يو نوی سندريز ، تود او د گوگل له تله را پاڅېدونکی د بنځتوب غږ اوريدل کېده ، له هغه سره خبرې پيل کړي. پېغله بوری ین ، هم چې په مېلمستون کې وه ، په شک او تعجب يې شهزادگی ماریا ته کتل. هغه چې خپله د ناز ماهره وه ، تصور يې هم نه شو کولای ، چې شهزادگی له هغه نارينه سره له دې نه زیات په ناز ، ادا او ځيرکتيا وغږېږي چې غواړي دا يې خوښه شي.

پېغلي بوری ین له ځان سره وويل:

- يا تور رنگ ورسره ښه لگي او يا په رښتيا ښکلې شوې ده او زما ورته پام نه و. له هغه غوره داده چې ددې دا غږيده او خوځېده څومره په زړه پورې شوي دي.

که شهزادگی ماریا کولای شواي په هغه وخت کې په دې اړه فکر وکړي ، هغه به له پېغلي بوری ین ، نه لا زیات په ځان کې راغلي بدلون ته حيرانه شوې وای.

له هماغې شېبې چې شهزادگی ماریا دغه مهربانه او گرانه بشره وليدله. په هغې کې د ژوند يوه داسې نوې تلوسه را وپاريدده چې هغه يې ددې له خوښې پرته خوځېدا او غږيدا ته هڅوله. درستوف د راننوتو سره سم د هغې څېره بدله شوه. د فانوس د منع د انځورونو په شان چې لا روښانه شوی نه وي ، تول رنگارنگ انځورونه او کږې وږې هنري کړنې يې تورې او بې مانا برېښي ، خو وروسته له هغه چې د هغه شمععه ولگېږي ناڅاپه د هغه فانوس بې سارې او حيرانوونکې ښکلاوې راڅرگندې شي. د شهزادگی بشره هم همداسې چور بدله شوه ، هغه سپېڅلی او روحاني اور چې ددې په گوگل کې لگېدلی و او دا د هغې له تودوالي نه ژوندي وه ، د لومړي ځل لپاره ددې په بشري

جگړه او سوله

کې را څرگنده شو. د هغې ټول روحاني او ددې په گوگل کې ټوله لېوالتيا چې دې خپله هم له هغې نه کرکه لرله، له ځانه خوا بدیتوب، ناخوښي، د هغې زوریدنې او غم، رحم ته هڅه، اطاعت، مینه او سربښندنه، ټول او ټول اوس ددغو ښکلو ځلېدونکو سترگو، له یوې ښکلې موسکا سره مل، د هغې د نازکې خپرې په گوټ گوټ کې راوځلېدل.

رستوف ټول دغه څه داسې روښانه او څرگند لیدل چې گواکې ټول عمر ده، هغه پېژندله. هغه داسې انگېرله چې دده تر مخې ولاړ څوک، چور بل څوک او تر ټولو هغو کسانو نه چې ده په ټول ژوند کې پېژندل او یا یې لیدلي وو، غوره او لوړ دی، آن تر هغو غوره هم ده. خبرې اترې خورا ساده او موضوعات هم ورځني وو. هر ورو د جگړې خبرې راپاریدې او دهر وخت په شان د خواشینۍ په څرگندلو کې لایا تېدې. دغه راز د شهزادګۍ ماریا او رستوف د وروستي دیدن خبره هم ریا ده شوه، خو رستوف هڅه کوله چې خبره بدله کړي. د والي دمهربانې ښځې یادونه وشوه او د نیکولای او شهزادګۍ ماریا خپل خپلوان ریا د شول. شهزادګۍ ماریا د خپل ورور په هکله نه غږېده، خو کله چې یې ترور د اندرې یادونه وکړه، هغې خبره بدله کړه. دا څرگنده خبره وه چې هغې کولای شول د بل هر چا په شان د دود له مخې د روسیې د بدمرغۍ په هکله څه ووايي، خو دې ته ورور تر هر چا او هر څه نه زیات گران و. هغې نه شو کولای او نه یې غوښتل د هغه په اړه هسې کوم څه ووايي. د نیکولای دې ته پام شو چې په ټولیز ډول هغه څیرکتیا او پام چې دده په خټه کې نه لیدل کېده اوس په ده کې راڅرگند شوی دی. د شهزادګۍ ماریا په کړو وړو ښه پوهېده او هغه څه چې ده لیدل، دی لا په دې ډاډه کاوه چې شهزادګۍ ماریا په خپل ډول کې یو بې سارې او له

جگړه او سوله

نورو توپیر لرونکې ده. نیکولای هم کت مټ لکه د شهزادګۍ ماریا په څېر، کله چې د هغه په اړه خبرې کېدې او آن کله چې د هغه په اړه فکر کېده تک سور او بنسته او ورخطا کېده، خو له هغې سره او د هغې په وړاندې نیکولای ځان چور آرامه او خپلواکه احساساوه. هغه به پوره هغه څه نه ویل چې د غږیدا لپاره یې چمتو کړي وو، بلکې هغه څه یې چې هماغه شېبه خیال ته ورتلل او خوښ یې و، هماغه یې ویل.

نیکولای په دغې لنډې کتنه کې لکه هغه شان چې هر ځای کې ددغو کتنو په وخت کې ماشوم هلته وي، کله چې چوپتیا خوره شوه، د سردار اندرې زوی ته ور وړاندې شو، پر هغه یې لاس تیر کړ او ترې وې پوښتل چې غواړي د سواره پوځ افسر شي؟ هغه یې په منګولو کې را جگ کړ، په خوښۍ یې راتاو او په دې شپېه کې یې شهزادګۍ ماریا ته وروکتل. د شهزادګۍ ماریا، مهربانه او له نیکمرغۍ نه پاریدلې غلچک، دده د خوښې نارینه په غږ کې د تینګ شوي ماشوم نه، نه جلا کېده. د نیکولای دې غلچک ته پام شو او داسې وېرېښېده چې د هغه په مانا پوه شوی و. دی د هغه له خونده تک سور شو او په خورا خوښۍ او مهربانۍ یې د ماشوم ښکلول پیل کړل.

شهزادګۍ ماریا د خپل پلار د مړنې د ویر له امله هېڅ چېرې نه تله او نیکولای هم دا غوره وگڼله چې د هغوی کره تګ راتګ ونه کړي، خو دوالي ښځې خپلې ریبارۍ ته دوام ورکاوه. هغې نیکولای ته د شهزادګۍ هغه خبرې کولې چې هغې د هغه په اړه له دې سره کړې وي او شهزادګۍ ماریا ته یې هغه مینه ناکې او ښې ویناوې وریادولې چې نیکولای به خپلو خبرو کې هغې ته کړې وې، نو له همدې امله یې داسې لاره جوړه کړه چې دغه دواړه په کلیسا کې تر لمانځنې مخکې د پاپ سره یوازې پاتې شي.

جگړه او سوله

که څه هم نیکولای د والي بنځې ته وویل چې شهزادگی ماریا ته هېڅ ډول مینه ناکې خبرې ونه کړي، خو دا وعده یې وکړه چې کلیسا ته به ورسره لاړ شي...

له شهزادگی ماریا سره تردغې کتنې وروسته که څه هم د نیکولای د ژوند په بهیر کې کوم بدلون رانغی او هماغه شان پاتې شو، خو د ژوند پخواني خوندونه، ټول د هغه لپاره یې خونده شول. هغه زیاتره وخت د شهزادگی ماریا په هکله په فکر کولو کې تیراوه، خو دغه فکر هسې نه و لکه د هغو نجونو په اړه چې ده به په بندارونو کې لېدلې او نه په هغه ډول چې ده به ډېر وخت او په یو ډول مینه ناکې تلوسې د سونیا په اړه فکر کاوه. هغه لکه هغه شان چې د هر بنه ځوان خیال وي او هرې نجلۍ ته د خپلې راتلونکې بنځې په توګه ګوري، هره بنه نجلۍ په خیالونو کې خپله بنځه ګڼي او له هغې سره د ګډ ژوند چرتونه وهي، فکر کاوه:

چې سپین اوږد کمیس په غاړه، سماوار ته ناسته، د بنځې د ماشومانو ګاډۍ یې داسې، ماشومان یې هسې، دمور او پلار اړیکې یې څنګه او څنګه او نور او نور...

د راتلونکي په اړه دغو خیالونو ډېر خوند ورکاوه، خو کله چې به هغه د شهزادگی ماریا په اړه چې ده ته یې ریبیاري کېدونکې وه، فکر کاوه، له هغې سره یې د ګډ ژوند په اړه هېڅ فکر هم نه شو کولای، هغه که په دې اړه د فکر کولو هڅه هم کوله، هسې یې پایلې ورته برېښېده او دغو خیالونو هغه خواشیني کاوه.

۷

د بارادينو د جگړې، زموږ د پوځ د بې ساري مرگ ژوبلې
 وحشتناک حالت او تردې هم لا وحشتناکه د مسکو د تسليمۍ خبر،
 وروښته د سپتمبر په نيمايي کې راوړسېد. شهزادگۍ مارياد وروړد
 تپي کېدو خبر يوازې په ورځپاڼو کې په داسې ډول ولوست چې د
 پېښېدو د ځای په اړه يې، هېڅ ډول معلومات نه درلود، خو بيا هم
 هغې پريکړه وکړه چې لاره شي او هغه ولټوي
 نیکولای له شهزادگۍ مارياد سره له کتنې پرته دا خبرونه له بل چا
 واوريدل.

نيکولای چې د برادينو د جگړې، په تېره بيا د مسکو د تسليمۍ
 خبر واوريده، نه ناهيلي شو، نه په قهر او نه يې دې ته ورته نورڅه
 احساس کړل، خو ناڅاپه هغه داسې خواشيني، د وجدان ناآرامي او له
 ځان سره شرم احساس کړ چې نور يې په وروښته کې ځانته د ناستې ځای
 نه ليد. هغه ته ټولې خبرې يو ډول لاسي او نارښتيني برېښېدې، هغه نه
 پوهېده چې پردغو خبرو او کړو وړو کې څنگه قضاوت وکړي او داسې
 يې انگېرله چې يوازې په غوندې کې به ده ته هرڅه بېرته څرگند او په
 ډاگه و برېښي، هغه غوښتل چې په چټکۍ د آسونو پېريدل پای ته
 ورسوي. کله نا کله پرته له هر ډول پلمې او ناحقه خپلو چوپړانو او
 ياورانو په قهریده.

له وروښته د رستوف له تگه خو ورځې مخکې په جگړه کې د روسي
 پوځ د برې وياړ، په کليسا کې د دعا او منت داری د مراسمو د نيولو
 په وخت کې هغه خو کتاره تر شا ودرید، پوځي دريځ ته په پام، په

جگړه او سوله

بېلابېلو خيالونو کې ډوب، د مراسمو تر پايه همالته ولاړ پاتې شو. کله چې دعا پای ته ورسېده، د والي بنځې هغه خپلې خواته وروغوښت.

هغې د سر په بنوریدو، هغې بنځې ته چې تورې جامې یې اغوستې وې، اشاره وکړه او وې ویل:

-شهزادگی دې ولیده؟

نیکولای سمدلاسه شهزادگی وپېژانده، خو نه د هغې د مخ له څنگه چې له خولې نه راڅرگند و بلکې د هغه ډار، رحم او احتیاط د احساس له مخې چې د هغې په لیدو، دده په زړه کې راو پاریده. شهزادگی ماریا په څرگنده په خپلو خيالونو کې ډوبه وه او د کلیسا نه تر وتلو مخکې یې پر خپل ټټر او تندي بیا صلیب انځور کړ.

نیکولای په حیرانۍ د هغې مخ ته کتل. دا هماغه څېره وه چې ده پخوا بدلې وه، د هغې په بشره کې هماغه تنده تلوسه، روحاني او گوگلیزه رڼا لېدل کېده، خودا وار هغه روحاني رڼا چور بله رڼا وه. په هغه کې د غم، د ناهیلې تلوسې او خواشینۍ تصویر انځوریده. نیکولای د پخوا بر خلاف د شهزادگی په مخکې، پرته له هغه چې د والي د بنځې لارښوونې ته سترگه په لاره شي، خپله هغې ته ونېږدې شو، دې ته په نه پام سره چې دلته په کلیسا کې له هغې سره خبرې کول، ښه دی که بد، له هغې سره یې خبرې پیل کړې او ورته وې ویل:

ده ددې د ماتم او ویر اوریدلي او د زړه له کومې هغې ته خپله خواشیني څرگندوی.

همدا چې هغې د هغه غږ واورید. ناڅاپه د هغې څېره و غوړیده او هممهاله د هغې پر بشری د غم او خوښۍ څپې را خورې شوې.

رستوف وویل:

جگړه او سوله

- غواړم تاسو ته یو خبره وکړم او هغه دا که سردار اندری نیکولایوویچ ژوندی نه وای، دیوه پوځي قوماندان په توگه به په ورځپاڼو کې د هغه د مرگ خبر خپور شوی وای.

شهزادګۍ که څه هم په دې نه پوهېده چې هغه څه وایي، هغه ته یې کتل، خو د هغه په څېره کې د غم او خواشینۍ د حالت له څرګندیدو یې خوند اخیست.

نیکولای ویل:

- ما د گولۍ (ورځپاڼو لیکلی لاسي بم) د لگېدو نه ډېر تېونه لیدلي. هغه یا هماغه شېبه انسان وژني او یا خورا سپک وي. زه هیله لرم چې هر څه ښه دي او په دی ډاډه یم...

شهزادګۍ د هغه خبرې پرې کړې او وې ویل:

- دا څه وخت دی... د گڼۍ له امله یې خپله خبره پای ته و نه رسوله او په یوې درنۍ او به زړه پورې خوځېدا یې (د بل هر کار په شان چې د هغه په مخکې به یې کاوه) د درناوی په نښه هغه ته وکتل او خپلې ترور پسي لارې.

په دغه ماښام نیکولای هېڅ چېرې نه لار ددې لپاره په کور کې پاتې شو چې د آسونو له پلورونکو سره، خپل حسابونه خلاص کړي. کله چې یې دغه حسابونه خلاص کړل، که څه هم بل چېرته د تگ لپاره ناوخته شوې وه، خو د ویدیدو لپاره هم لا وخته وه. نیکولای تر ډېرې پورې په خپله کوټه کې وړاندې وروسته گرځېده راگرځېده، د خپل ژوند په هکله یې فکر کاوه. دغه حال او دافکرونه، د هغه په ژوند کې کم پېښېدل.

شهزادګۍ ماریا، د سمولینسک په څنډو کې، د هغه پر زړه خورا خوږه اغیزه کړې وه. دا چې دی هغه وخت د لومړي ځل لپاره له هغې سره

جگړه او سوله

مخامخ شوی و، دا چې دده مور شهزادگی ده ته، دیوې بډایې ناوې په توگه بنسولې وه، دا ټول ددې لامل شوي وو چې دی هم په ځانگړي توگه هغې ته پاملرنه وکړي.

د وروژ په بناړ کې یې له هغې سره کتنه نه یوازې هسې اغیزمنه بلکې خورا اغیزمنه وه. نیکولای د هغې روحاني او اخلاقي بنسکلا حیران کړی و. په هر حال هغه تکل کړی و چې له وروژ نه لار شي او دا تصور یې هم نه کاوه چې له وروژ نه، تگ او له شهزادگی ماریا سره لرې کېدل به دی و زوروی، خو په کلیسا کې له شهزادگی سره دده دیدن، تر هغه څه چې دی ورته هیله مند و، پرده زیاته اغیزه کړې وه. (نیکولای دا احساسول) تر هغه څه نه زیات چې دده خپلې آرامې لپاره غوښتل. دا رنگ الوتې تانده او غمجنه څېره، دا روښانه غلچک، دا نرمه او بنسکلې خوځېدا او تر ټولو غوره دا ژور او مینه ناک غم چې ددې د څپرې په ټولو نښو او کرښو کې څرگند و، دی زور او له هغې سره خواخوږی او په هر څه کې گډیدو ته لمساوه. نیکولای رستوف په نارینو کې د لوړ روحاني حالت د لیدو زغم نه لاره (نوله دې کبله د هغه سردار اندرې نه خوښېده) ده دغه فلسفي غمجن حالت سپکاوی گانه، مگر د شهزادگی دغه غمجن حالت، د هغې د هغه ژوره روحاني آرامي څرگندوله چې نیکولای هغه نه پېژانده، خو په ده یې سخت اغیز کاوه، هغه له ځان سره ویل:

-باید بنسکلې نجلی وي! کټ مټ د بناپېری په شان! ولې زه آزاده نه یم؟ ما ولې له سونیا سره په اړیکو کې تلوار وکړ؟

نابیره او بې ارادې یې په خیال کې یوه پرتله وکړه، بې وزلي یو پلو او هغه روحاني بډایتوب چې نیکولای خپله نه درلوده، بل پلو، نوله دې کبله هغه دغه روحاني بډایتوب ته په ډېره درنه سترگه کتل. هغه

جگړه او سوله

ددې تصور وکړي که دی اوس آزاده وای، څه به شوي وای؟ څنگه به یې د هغې ریبیاري کوله؟ څنگه به هغه ددې ښځه وای؟ نه، نه، ده ددغه شان یو حال تصور نه شو کولای. د هغه زړه رپرېدیده او کوم روښانه تصویر یې ترسترگو نه ورته. هغه له سونیا سره د گډ ژوند تصویر، پخوا انځور کړی و، ددغه خیال انځور خورا ساده، مگر روښانه و، ټول هغه څه چې په دغه خیال او انځور کې و، دی پرې پوهېده، ځکه هغه دده دخیال زېږنده وو، ځکه هغه سونیا ښه پېژنده، د هغې په ټولو کړو وړو او عادتونو بلد و، خود شهزادگی. ماریا تر څنگ راتلونکی ژوند دده لپاره نا آشنا و، دی پرې نه پوهېده او تصور یې هم نه شو کولای، ځکه ده هغه نه پېژندله او ده ته یوازې گرانه وه.

د سونیا په اړه تصور او خیال تل رنگین او لوبو ته ورته و، خود شهزادگی. ماریا په اړه تصور هغه ته تل گران او وحشتناک و. هغه ته وریادیدل:

- څنگه هغه په دعاوو کې ډوبېږي !

داسې ښکاریده چې د هغه ټول روح په دعاوو کې ډوبېږي. هوکې، دا هغه دعاوې دي چې غرونه رغونه خوځوي. زه په دې ډاډمن یم چې د هغې ټولې دعاوې به قبولې شي او بیا وروسته وریاد شول:

- ولې زه د هغه څه لپاره چې غواړم یې، دعانه کوم؟ زه څه غواړم؟ له هغې ژبې او وعدې ژغورنه چې ما سونیا ته ورکړې؟

د والي د ښځې خبرې وریادې شوې او له ځانسره یې وویل:

- هغه رښتیا وایي چې له سونیا سره زما واده کول به له بدمرغۍ پرته بل هېڅ څه نه وي. مور به مې له غمه مړه شي. زما مور به له غمه مړه او د پلار چارې به مې تالا والا شي. وحشتناکه گډوډي. ماته گرانه ده، خو هغه شان چې ښایي، ماته هغه گرانه هم نه ده. ناڅاپه یې په دعاوو

جگړه او سوله

پیل وکړ:

- لویه خدایه ما له دغه وحشته وژغوره ! له دغې بې لارې نه مې
خلاص کړه !

ددعاوو په مرسته کولې شو، غرونو و خوځو، خوددې لپاره باید
ایمان ولرو او هسې تشې دعاوې ونه کړو. هغه شان دعاوې چې ما او
ناتاشې په ماشومتوب کې کولې، د ساري په توگه موږ به ویلي:

- یا خدایه واورې په خوږو بدلې کړې !

او بیا به موږ انگړ ته ورمنده کړې چې واورې په خوږو بدلې شوې
دې او کنه ؟

خو اوس ددغو شیانو لپاره دعا نه کوم. تردې خبرو وروسته یې
خپل پیپ یوې خواته کېښود او لاسونه یې دعا ته برابر کړل،
د سپېڅلي شمایل تر مخې ودرید او دعا ته برابر شوي لاسونه یې
شهادت وکړ. ماریا ته د دعا لپاره پورته کړل. هغه لا ډېر وخت دعا نه وه
کړې چې اوبنکې یې په سترگو کې را ډنډ شوې، ساندو ته یې غاړه
کېښکوده، خو په دې وخت کې لاورشکا چې څو لیکونه یې په لاس کې
وو، کوټې ته راننوت. نیکولای په چټکۍ خپل آواز بدل کړ او غږ یې
وکړ:

- احمقه ! ما چې غږ نه وی در کړي ولې راننوزې ؟

لاورشکا په خوبولي آواز وویل:

- د والي د بنځې نه راغلی، تاسو ته زیری لري، تاسو ته یې لیکونه

راوړي دي.

--بنه ده، بنه ده ! لیک کېږده، درځه لار شه !

نیکولای دوه لیکونه واخېستل، یو یې دمور او بل یې د سونیا و.

هغه، هغه لیکونه د لیکدود او د سونیا د قلم له نښې وپېژندل. د

جگړه او سوله

ليک خو کرښې يې لا لوستې نه وې چې د هغه رنگ و الوت او سترگې يې له ډار او خوښۍ نه ووتې، هغه په لور آواز وويل:

- نه، نه دا ناشونې ده !

هغه ته ځمکې ځای نه ورکاوه. بيا يې ليک په ځير ولوست، يو وار يې بيا اوږې پورته و اچولې، لاسونه يې څنډ و هل. په داسې کې چې خوله يې وازه پاتې وې او سترگې يې په تېرو بدلې شوې وې، د کوټې په منځ کې هک او حيران ودرید. هغه، هغه څه چې يوه شېبه مخکې په دعا کې له خدايه غوښتل، قبول شوي وو. هغه په دې ډاډ درلود چې خدای به يې دعا قبوله کړي، خو هغه له دې نه داسې حيران او هک پک شوی و چې گواکې کوم بې ساري څه تر سره شوي وي. داسې برېښېده چې په ژوند کې يې هم ددغه شان يو څه پېښېدو ته انتظار نه درلود. داسې چې گواکې دده ددې هيلې داسې تر سره کېدل، ددې ښودنه کوله چې دا د خدای په دربار کې دده ددعا د قبلېدو له امله نه بلکې يو تصادفي خبره وي.

دا د هغې غوټۍ غوړېدل و چې د رستوف د آزادۍ زېږې يې راوړ. دا غوټه د سونيا په دغه ناڅاپي ليک (د نيکولای له نظره) پرانستل شوې وه، هغې ليکلي و:

وروستی بدمرغه حالت، په مسکو کې د رستوفيانو د کورنۍ د ټولې شتمنۍ تالا والا کېدل، د گرافيني هغه هيله چې په وار وار سره يې ويلې و چې نيکولای دې له شهزادگۍ بالکونسکايا سره واده وکړي، دده خپله چوپتيا او سوږوالی، دې ټولو او ټولو (سونيا) دې ته اړوزي چې له خپلې ژبې او وعدې سترگې پټې کړي او نيکولای ته د هغه بشپړه ازادي ورکړي.

هغې ليکلي و:

جگړه او سوله

"دا زما لپاره خورا گرانه ده چې فکر و کړم، د هغې کورنۍ د غم او په هغو کې د ناندريو او ساليو سبب شم چې زه خپل ژوند د هغوی منت باره گڼم، زما مينه يو ارمان لري او هغه د هغو کسانو نيکمرغي ده چې ماته گران دي. نو نيکولس (نيکولای)، زه له تانه هيله کوم چې ځان له خپلې وعدې او ژبې نه آزاد وگڼي او ډاډ ولري چې هرڅه چې پېښېږي، هغه به پېښېږي، خو يو څه په ياد لره چې بل هېڅ چاته به داسې گران نه وي لکه ستاسو سونیا ته چې وي."

دغه دواړه ليکونه د ترويشې له بنسټگوتې ليکل شوي وو. دويم ليک د گرافينيې و. د گرافينيې په ليک کې د دوی د مسکو د وروستيو ورځو د ژوند حال بيان شوی و. له مسکوه وتل، د اورونو لگېدل او د دوی د ټولو شتمنيو تالا والا کېدل. گرافينيې په خپل ليک کې دا هم ليکي و چې سردار اندری له نورو ټپيانو سره يو ځای له دوی سره په همدې کاروان کې مل و. هغې ليکلي و چې د هغه روغتيايي حالت خورا گواښمن و، خو اوس داکتر ورته ويلي دي چې د رغېدو ډېره هيله يې پيدا شوې ده. دې يادون کړې ده چې ناتاشا او سونیا لکه د روغتيا پالو په شان د هغه پالنه کوله.

نيکولای له دې ليکونو سره يو ځای، بله ورځ د شهزادگۍ ماریا ديدن ته ورغې. نه ماریا او نه نیکولای يوه هم په ليک کې په دې اړه چې په ليک کې ناتاشا د هغه پالنه کوي، خبره څه معنی لري، يوه خبره هم ونه کړه. خو د دغه ليک له برکته و چې ناڅاپه نیکولای، له شهزادگۍ ماریا سره ځان داسې نېږدې وگڼه چې د هغې او ځان تر منځ يې څه کم د خپلوی اړيکي احساس کړل.

بله ورځ نیکولای، شهزادگۍ ماریا، د یار سلاو بنسټه بدرگه کړه او خو ورځې وروسته دی خپله هم خپل غونډ ته لاړ.

۸

نيكولای ته د سونیا ليك چې د هغه د دعا د قبولۍ نښه وه، د تريوڅيا، په ښار گوتي، كې ليكل شوی و. په دې ليك كې له كومې بډايې پېغلې سره واده كول د مشرې گرافينې د خيالونو د انځوریدو څرگندونه كوله. هغه په دې پوهېده چې سونیا په دې لاره كې تر ټولو لوی خنډ دی، نو له همدې كبله په دې كور كې د سونیا ژوند، هغه هم په تېره بيا د نيكولای د ليك د ترلاسه كولو وروسته چې په هغه كې يې په باگو چارووا كې له شهزادگۍ ماریا سره د خپلې ليدنې او مرستې په اړه ليكنې كړې وې، ورځ تر ورځ گرانېده. مشرې گرافينې، هره شېبه سونیا زوروله او د هغې د زورولو لپاره يې له هرې پلمې كار اخېست. له مسكوه تر وتلو څو ورځې مخكې، مشره گرافينه چې له حالاتو او پېښو خرابه شوې وه، سونیا ځانته وروغوښته او د هغې د ملامتولو پر ځای يې په ژړا له هغې نه غوښتنه وكړه چې په يوې سربندنې او قربانۍ، له نيكولای سره خپل اړيكي وشلوي او په دې توگه د هغو ښو حق پر ځای او ادا كړي چې له دې سره په دې كور كې شوي دي. گرافينې سونیا ته وويل:

-تر هغه چې له ماسره ژبه ونه كړي، زه به هېڅكله آرامه نه شم. سونیا په ژړا شوه، لكه د لېونو په شان يې ساندي وهلې او په ژړا ژړا يې ويل، هر هغه چې دوی غواړي، دا به يې تر سره كړي، خو بيا يې هم په ډاگه او زغرده څه نه ويل. هغې نه شو كولای، د زړه په تل كې، هغه

جگړه او سوله

څه ومني چې کېدونکي دي. هغې نه غوښتل ځان له هغې کورنۍ نه څار نه کړي چې دې ته يې ډوډۍ ورکړې وه، دا يې روزلې وه، هغه د نورو د نيکمرغۍ لپاره د ځان څارونې سره روږدې وه. په هغې کورنۍ او کورکې، د هغې دريغ داسې و چې يوازې د سر بنسندنې او ځان څارونې له لارې يې کولای شو، خپلې بنسنگنې وبنسبي. هغه له دې کار سره روږدې شوې وه او دا کار يې خوښېده، خو پخوا دا داسې عادت شوې وه او منلې وه چې له هر څه نه په انکار سره، دا د ځان او نورو تر نظر نه يوازې بنه برېښي بلکې له نيکولای سره د واده کولو وړتيا پيدا کوي. نيکولای، هغې ته په ژوند کې تر هر چانه زيات گران و. دا وار له هغې نه هيله کېده چې، له هغه چانه تېره شي چې دې د هغې د لاس ته راوړلو لپاره يې دا ټولې هڅې او سر بنسندنې کړې وې. له هغه چانه دا بايد تېره شوې وای چې ددې لپاره يې د ژوند معنی لرله.

د لومړي ځل لپاره هغې دا احساس کړه، هغه کسان چې پر دې يې تر ټولو زيات حق درلود او ټول ژوند يې ددې خواخوږي کړې ده، اوس دا تر ټولو زيات په عذابوي او داله هغو نه کرکه لري. هغې له ناتاشا سره ځکه کرکه پيدا کړه چې هغې په ژوند کې هېڅکله داسې بدمرغي نه وه ليدلې.

ناتاشا په ژوند کې له چا سره سر بنسندنې ته اړتيا نه لرله او تل يې نور د ځان لپاره سر بنسندنې ته اړ کړي وو، خو له دې سره سره بيا هم ټولو ته گرانه وه. د لومړي ځل لپاره سونيانا خاپه داسې احساس کړه چې په دې کې له نيکولای سره د ارامۍ او سپېڅلې مينې نه، يو سوځنده احساس، چې له تقوا او مذهبي احساس نه هم لوړ و رالمسپړي. سونيا چې نورو پورې اړوند ژوند، صبر او زغم ډکه کړې وه، د همدغه

جگړه او سوله

احساس تر اغيزلاندې په ناڅرگنده او ټوليزو خبرو کې گرافينې ته ځواب ورکړ او تر هغه وروسته يې هم هڅه کوله، له هغې سره له خبرو اترو نه ډډه وکړې. هغې په ټوليز توگه دا هيله لرله د نیکولای راتگ ته سترگه په لاره شي. او له هغه سره په دې ديدن کې نه يوازې اړيکې ونه شلوي بلکې د تل لپاره يې له هغه سره لا ټينگې او خواږه کړې.

په مسکو کې د رستوفيانو د کورنۍ د وروستيو ورځو د ژوند، ستړياوو او له سختيو، پيدا شوي وحشته، هغو ناوليو خيالونو او زورونکو فکرونو چې سونیا زوروله، دا يې تر خپل اغيزلاندې راوستې وه. هغه په دې خوشاله و چې په خپلو کړو وړو به دغه ټولې ستونزې هېرې کړې، خو کله چې هغه په کور کې د سردار اندری له شتوالي نه خبره شوه، سره له هغه چې په هغه او ناتاشې يې د زړه له کومې زړه خوږيده، خو په زړه کې يې د خوښۍ او ويرې يوه داسې تلو سه پيدا شوه چې خدای دې نه کوي چې له نیکولای نه جلا شي. هغه په دې پوهېده چې ناتاشې ته يوازې سردار اندری گران دی او هېڅکله به د هغه مينه هېره نه کړي. هغه په دې پوهېده چې که بخت بيا په دې سختو او وحشتناکو شرايطو کې ناتاشا او سردار اندری سره يو ځای کړي دي، بيا به يو بل ته گران او هغه وخت به بيا نیکولای د خپلوی له کبله ونه شي کولای، له شهزادگۍ ماریا سره واده وکړي...

د لومړي ځل لپاره، د رستوف کورنۍ د تروپيڅکې په ښار گوتې کې دمه وکړه.

د دغه ځای په مېلمستون کې يې هغوی ته درې کوټې ورکړې. له دغو درې کوټو نه يې يوه سردار اندرې ته جلا کړل شوه. د هغه ټپونه په دې ورځ تربل هر وخته ښه وو. ناتاشا به له هغه سره ناسته او د هغه پالنه به يې کوله. د هغه د څنگ په کوټه کې، گراف او گرافيننه ناست او له

جگړه او سوله

هغه روحاني سره چې د پخوانيو آشنايانو او مرستندويانو ديدن ته راغلی و، په خورا درناوي يې د زړه خواله کوله. سونيا هم همالته ناسته او په دې تلوسه کې وه چې پوه شي، سردار اندرې او ناتاشا څه سره وایي. هغې د دروازې له شاد هغو غږ او ريده. د سردار اندرې د کوټې وړ پرانتي و. ناتاشا په خورا تلوار او گڼې له کوټې راووته. د هغې، هغه کشيش ته چې د هغې په ليدو پاڅېد او خپل اوږد لسټوني يې په کين لاس د تبرک په هيله بدو هل، پام نه شو. ناتاشا سونيا ته رانږدې شوه او هغه يې له لاسه راوښوه.

گرافيني وويل:

- ناتاشا، څه شوې؟ دلته راشه!

ناتاشا وړاندې لاره، کشيش د تبرک په نښه لاس پرې تېر کړ او ورته وې ويل چې له خدای او د هغه له سپېڅلي بنده (ولی-پاپ) نه مرسته وغواړي.

د کشيش تر وتلو سمدلاسه وروسته، ناتاشې سونيا له لاسه ونيوه او له هغې سره درېيمې کوټې ته لاره او ورته وې ويل:

- سونيا دا راته ووايه، هغه به ژوندي پاتې شي؟ سونيا پوهېږي، زه څومره نیکمرغه او څومره بدمرغه يم! گراني سونيا! د زړه سره! هر څه د پخوا په شان دي، کاشکې ژوندي پاتې شي.

د سونيا خواشيني تر خورلنډې لږه نه وه. سونيا هم دناتاشې له غمه او هغه ته له سودا نه او هم د خپلې خواشيني نه چې هېڅوک ترې خبر هم نه و، په سلگو سلگو ژړل، ناتاشا يې بنکولو له، هغه يې آراموله او ويل يې:

- کاشکې ژوندي پاتې شي، کاشکې!

- هوکې! زه په دې پوهېدم! د خدای شکر دی. هغه به ژوندي پاتې

جگړه او سوله

شي.

دواړو خورلنډې، تر ژړا، غريدا او اوبنکو پاکولو وروسته،
د سردار اندرې د کوټې د دروازې پلو ته لاړې. ناتاشې د کوټې دروازه،
پرانسته او د کوټې دننه يې وروکتل. سونیا د نيمه پرانستې دروازې په
خوله کې ولاړه وه.

سردار اندرې، پر درې لورلو بالينتونو پروت و. د هغه رنگ الوتې
بشړه، آرامه سترگې پټې او داسې برېښېده چې په آرامۍ او منظمه سا
باسي.

سونیا په داسې حال کې چې د خپلې ترورزۍ لاس راوښو، هغه يې
له دروازې لرې کړه او ناڅاپه چغه کړه:
-آخ! ناتاشا!

سونیا چې رنگ يې تښتېدلې و او شونډې يې رېږدېدې، وويل:
-دا، هوکې، دا... هماغه..

ناتاشې په کراره دروازه پورې کړه او له سونیا سره په گډه د کړکۍ
پلو لاړه، خو په دې يې لاسرته و خلاص چې څه ووايي.
سونیا له وحشت او خوښۍ نه په ډکې څپرې وويل:
- ستا هغه وخت يادېږي چې په هينداره کې مې ستا فال لیده. هغه
وخت د اترا دنيا وختونه وو. هغه ورځ د حضرت مسيح د زوکړې شپه وه.
ستا يادېږي چې څه مو وليدل؟

ناتاشا چې له حيرته يې سترگې څلور شوې وې، وويل:
-هوکې! هوکې!

هغې ته په تته وريادیده چې سونیا هغه وخت د سردار اندرې په اړه
څه ورته ويلي و او يادونه يې ورته کړې وه چې هغه په کې پروت ويني.
سونیا دوام ورکړ:

جگړه او سوله

-یاد پری دي؟

ما هغه وخت ولیدل او تاته مې ټول وویل، تا او دونیاشې ته، ما وویل چې هغه په کټ کې پروت دی.

هغې په وار، وار خو خپدا د هغه په انځورولو خپله گوته پورته کوله... او ویل یې چې هغه په کټ کې پروت او سترگې یې پټې کړې او همدا سې گلابي خادر ترې تاو دی، هغه دي لاسونه یې پریو بل کېښودل هغې دا ویل او دم په دم د هغه تصویرول او انځورول زیاتول چې خو شېبې دمخې یې ویلي وو. هغه شېبه په شېبه په دې ډاډمنه کېده چې دا هماغه څه دي چې دې پخوا په هینداره کې لیدلي وو. هغې پخوا هېڅ شي نه ولیدلي او هغه څه چې هغه وخت د هغې ذهن ته ورغلي و، هغې د ټولو هغو شیانو په شان رښتیا گڼل، لکه چې دې ته وریادیدل. هغې هغه وخت ویلي و چې سرداراندرې دې ته کتلي دي، سرداراندرې دې ته موسېدلی دی او په گلابي خادر کې یې سر مروړل شوی دی. دغه شیان دې ته نه یوازې وریادیدل، بلکې پوره ډاډ یې درلوده چې دې رښتیا لیدلي دي...

ناتاشا په خیالو کې ډوبه وه، هغې ویوننتل:

- نو دا ټول څه مانا لري؟

سونیا خپل سر په لاسونو کې راتپنگ کړ او وې ویل:

- او، څه ووايم، پوهېږمه چې دا ټولې هسې بایزه خبرې دي.

خو دقیقې وروسته سرداراندرې زنگ وواژه او ناتاشا د هغه کوټې ته ورغله، خو سونیا په گڼۍ او مینې چې خورا لږ به ددې پرزړه راخوریدل دکې تر څنګ پاتې وه او په دې خیال کې وه چې څه پېښېږي او څه کېږي.

جگړه او سوله

هغه ورځ، گرافینې ددې وخت پیدا کړ لیک ولیکي او په پوځ کې یې خپل زوی ته ولېږي. کله چې سونیا د گرافینې له څنگه تېریده، سربې راهسک کې، په کرار او لړزیدونکي آوازي یې وویل:

- سونیا، ته نیکولینکا ته څه شي نه لیکي؟

او سونیا دعینکوله شانه، د هغې په ستومانه سترگو کې ټول هغه څه ولوستل چې گرافینې غوښتل سونیا ته ووايي. په دې کتو کې هم زاری وې هم وېره، هم له هغه څه نه شرم چې دې یې ویل غوښتل او هغه کرکه چې که ددې د خبرو د نه منلو له امله به دې څرگندوله.

سونیا گرافینې ته ورنږدې او د هغې پښو ته په گوندو وگوندو شوه، د هغې لاس یې ښکل کړل او وې ویل:

- لیکم یې مورجانې!

سونیا هغه ورځ له هغه څه نه چې پېښ شوي وو، په تېره بیا د هغه له رازه ډک اټکل نه چې دا پرې پوه شوې وه، نرمه شوې، له تلوسو پاریدلې او زړه یې له مینې مست شوی و. اوس دا په دې پوه شوې وه که د ناتاشا او سرداراندرې اړیکې بیا تازه شي، نیکولای به حق و نه لري، له شهزادګۍ ماریا سره واده وکړي، داسې یې انګېرله چې د سربندني او رښتینتوب، هغه روحیه چې په ژوند کې دا د هغه لېواله وه، بیا د هغې گوگل ته راستنه شوې ده. تورې سترګې یې د هغه ستر کار د سرته رسېدو، له خبرتیا نه څو واړه له اوبنکو راډ کې شوې. ددغو اوبنکو له امله یې څو واړه د لیک لیکل وځنډیدل. هغې لیک ولیکه، لیک نیکولای ته ورسېد او مور ولیدل چې هغه یې څنگه حیران کړ.

۹

په هغه پوسته کې چې پېپر تر څارنې لاندې و، له ده سره د هغو افسرانو کره وړه چې دی یې اسیر کړی و، له تربگني ډک، خوله درناوي سره مل وو. داسې برېښېدل چې ددغو مشرانو افسرانو او سرتيرو په کړو وړو کې شک او تردید ځکه لیدل کېده چې هغوی په دې نه پوهېدل چې دی څوک دی. (هغوی دا تصور کاوه، نه چې ډېر لوی سړی وی) له دې سره هممهاله هغوی له ده سره ځکه تربگني کوله چې دوی هغه سره جنګېدلي وو.

خو بل سهار چې کله پېیره بدله او د پرونیو افسرانو او سرتيرو پر ځای نوی هغه راغلل. پېپر داسې انګېرله چې دی، ددغو لپاره، هغه شان دپام وړ نه و، لکه د هغو لپاره چې دی یې اسیر کړی و. په رښتیا هم دغه څورب او لوی سړی چې د روسي بزګرو کالي یې اغوستي وو، دنویر پوځیانو لپاره، هغه چالاکه، چټ، سړی نه و چې د تالنگرو په وړاندې په مېرانه دریدلی و، د سورو پوځیانو سره جنګېدلی و او په پرتمین غږ یې له لمبونه د ماشوم د ژغورنې غږ کړی و، هغه د هغو لپاره د اسیرانو په منځ کې ۱۷ مه شمېره اسیر و چې نه پوهېدل په تور او گناه د لوړ پوړو چارواکو په سپارښتنه نیول شوی و. که د هغه په څېره کې کومې ځانګړې، ځانګړتیاوې، وې هغه دا وې چې هغه ورخطا شوی نه و، خو په بې ساري توګه په خیالونو کې ډوب و. په فرانسوي ژبه پوهېده او داسې ښه پرې غږېده چې د فرانسویانو حیرت یې پاراوه، خو سره له دې هم پېپر، هغه ورځ له نورو تورنو اسیرانو سره په یوه

جگړه او سوله

کوټه کې ځکه تېره کړه چې ددوی افسر ته ، هغه کوټه په کار وه چې دی یوازې په کې بندي و. له پېیر سره په کوټه کې روسي بنديان ټول د ټولني خورا خوار خلک وو. هغوی چې کله په دې پوه شول چې پېیر د مخورو له ډلې نه دی ، له ده پردي ، پردي او ځان يې له ده نه لرې کړ. په تېره بيا چې کله هغوی په دې پوه شول چې پېیر په فرانسوي هم غږېږي. پېیر ځان ته د هغو له ملنډو نه ډکې خبرې په خواشینۍ اوریدې.

بله ورځ پېیر ، له دې نه خبر شو چې د فرانسويانو له خوا دوی ټول نیول شوي کسان به نبار ته د اور ورته کولو له امله محکمه شي. درېیمه ورځ يې پېیر ، له نورو اسیرانو سره یوه کور ته چې هلته یو سپین برېتی فرانسوي جنرال ، دوه نور ډگروالان او ځېنې نور فرانسويان چې متې يې په رینکیو تړلې وې او په کوټه کې ناست وو ، وروستل. هلته له پېیر او نورو نه په داسې څېره او ټینګه ژبه چې له ورځني انساني کړو نه لرې وه او په ټولیزه توګه په داسې ژبه چې قاضیان له تورنو نه پوښتنې کوي ، داسې پوښتنې پیل شوې وې:

- دا څوک دی ؟ چېرې نیول شوی دی او هلته يې څه کول ؟

او داسې نورې پوښتنې.

دغه پوښتنې چې د ژوند اصلي چارو له پوښتنو لرې او د ژوند له اصلي ستونزو رابړکول يې هم له پامه غورځول ، د ټولو هغو پوښتنو په څېر چې په محکمو کې کېږي ، یوازې ددې لپاره وې چې محکمه کونکي هدف ته درسيډو لپاره بنسټ پیدا او دعوا هلته ورسوي چې دوی وکولای شي ، تورن کسان محکوم کړي ، خو همدا چې تورن به داسې کوم ځواب ورکړ چې د تورن محکومول به يې گرانول ، دوی به محکومیت ته هغه جوړ شوي دلايل لرې کړل او دخبرو اترو بهر به چې هر پلوی لار لار به پردي سربېره ، پېیر هماغه احساس درلود چې ټول

جگړه او سوله

تورن کسان يې په ټولو محکمو کې لري. هغه دا چې دی هم حيران و چې، ددې ټولو پوښتنو موخه څه ده؟

پېير په دې پوهېده چې ددغو خلکو د واک په منگلو کې راگير شوی دی او يوازې د هغو د واک زور دی چې دی يې هلته راوستی دی. هغه په دې پوهېده چې يوازې همدې واک، دوی ته دا حق ورکړی دی چې له دوی نه پوښتنې وکړي او دوی يې، هغوی ته د ځوابونو ويلو ته اړ کړي. هغه په دې پوهېده چې ددې محکمو يوازینی موخه داده چې دی تورن کړي. نو له دې کبله څنگه چې واک و، هغه شان يې کړه وړه و او واک د تورنولو تکمل درلود، نو ځکه په محکمه کې پوښتنو او ځوابونو ته هم اړتيا نه وه. داسې بنسکاريده چې ټولو يوه موخه لرله او هغه دا وه چې بايد تورن گنهگار وگنل شي. پېير ددې پوښتنې په ځواب کې چې، دنيولو په وخت کې يې څه کول؟ ځواب ورکړ:

-هغه ماشوم يې خپل مور او پلار ته رساوه چې د اور له لمبو نه يې ژغورولی و.

بله پوښتنه دا و چې ولې له غلو او تالانگرو سره لاس او گريوان شوي و؟ ده ځواب ورکړ:

-دې د هغې بنځې ساتنه کوله چې سپکاوی ورته شوی و او دا د هر نارينه دنده بولي، له هغې بنځې دفاع وکړي چې سپکاوی ورته کېږي او تېری پرې شوي وي. دا...

پرته له هغه چې دی خپلې خبرې پای ته ورسوي، دده خبرې يې ځکه ورودرولې چې پوښتونکي په دې پوښتنو کې خپل ارمان ته نه رسېدل. ددې پوښتنې په ځواب کې چې:

-د هغه کور په انگرې کې چې اور يې اخېستی و، څه کول؟
هغه وويل:

جگړه او سوله

-زه لارم چې وگورم، له مسکو سره څه کېږي.
او بیا یې د هغه خبرې پرې کړې.
له هغه نه یې دا نه پوښتل چې چېرې روان و بلکې دا یې پوښتل چې
ولې د اور اخیستو په وخت ځای کې و؟
له هغه نه یې بیا لومړی پوښتنه وکړه چې نوم دې څه دی؟ هغه په
لومړي ځل ورته وویلې و چې نه غواړی دې پوښتنې ته ځواب ووايي...
هغه سپین برېتي جنرال چې انګې یې تک سره او تانده څېره یې
لرله، په درنه او ترخه ژبه وویل:

-ولیکه دادې، دابنه کار نه دی، بنه کار نه دی.
په څلورمه ورځ د زوېوفسکي په کوڅه کې هم اور ولګید.
پېیر او دیارلس تنه نور تورن کسان یې د کریمسکي ګودرته بوتلل
او دیوه سوداګر د ګاډیو په سرای کې واچول. پېیر یې چې کله د بنار له
واټونو او کوڅو نه تېراوه، په بنار کې د اورونو د لګېدو نه د خواره
شویو لوګیو نه یې سا بنده بنده کېده. هرې خواته به یې چې کتل، د اور
لمبې وې. هغه، لا تر هغه وخته پورې د مسکو ددې اورونو د لګېدو په
مانا نه پوهېده او په خورا ډار او وېرې یې دغو اورونو ته کتل.
پېیر، د کریمسکي د ګاډیو په دې سرای کې، په څلورمه ورځ د
فرانسوي سرتېرو له خبرونه پوه شو چې ددې برخلیک د مارشال هغې
پرېکړې پورې اړه لري چې کېدای شي نن سبا یې وکړې، خو پېیر د
سرتیرو له خبرو نه په دې نه پوهېده چې کوم مارشال. داسې برېښېده
چې د سرتیرو لپاره مارشال د واک تر ټولو لوړه او له رازه ډکه کچه وه.
د اسارت دغه لومړۍ ورځې، د سپتمبر تر اتمې پورې چې دغه
اسیران یې د دویم ځل څېړنو او تحقیق لپاره بوتلل، د پېیر لپاره خورا
ګرانې او زورونکې وې.

۱۰

د سپتمبر په اتمه، هغه افسر چې سرتيرو هغه ته ډېر درناوی کوي او له همدې نښو داسې برېښېده چې لوړ پوړی به وي، دگاډيو هغه سرای ته راننوت چې اسیران په کې بندیان وو. دغه افسر چې تصور کېده د سترې قوماندانۍ له افسرانو نه به وي، کاغذ يې په لاس کې و. د اسیرانو د سوب او ناسوب په نښه يې د ټولو او له هغه ډلې نه د پېیر نومونه (هغه چا چې خپل نوم نه ښوده) ولوستل. هغه په بې پروايۍ او رخې ټول اسیران وڅارل او هغه ساتونکي ته يې چې د زندانيانو څارنه يې کوله، سپارښتنه وکړه چې مارشال ته تر وروستلو دمخه، هغوی ته باید پاکې او سمې جامې ورواغوندي. یو ساعت وروسته یوه ډله سرتیري راغلل، پېیر او نور دیارلس اسیران يې د "دیویچي" ډاگونو ته بوتلل. تر بارانه وروسته، آسمان شین، لمر او پاکه ښه هوا وه. لوگي د هغې ورځې په پرتله چې پېیر يې د زوېفسکي له څارنځي نه راوستلی و، څه ټیټ نه خوړیده، خویوازینی توپیر يې دا و چې هغه د خوړیدو پر ځای، پورته لوړیده او پورته کېده. د اور لمبې هېڅ چپرې نه لیدل کېدې، خو سره له هغه هم تر هغه ځایه چې پېیر لیدای شو، مسکو ټول سوځېده. هرې خواته چې پېیر کتل، کنډوالې وې. په

جگړه او سوله

کنډوالو کې ، نغري ، لوگي ، دود وهلي ديوالونه او ابرې وې. که څه هم يو نيم د تېرو ديوالونه ناسوځېدلي پاتې وو ، هرې خواته به چې پيپر کتل ، ده په نښار کې کوم آشنا ځای نه پېژانده. يو نيم ځای به کومه کليسا روغه رمتيه او ناسوځېدلي پاتې وه. کرملين پرزیدلی نه و. هغه له خپلو لوړو برجونو ، ديوالونو او خپل ايوان نومي برج سره (دغه برج په ۱۲۰۱ کال کې جوړ شوی و) له لرې ځلېده. له هماغه ځايه د کليسا د زنگونو زړه رېږدونکي غږونه اوريدل کېدل. ددغو زنگونو آوازونو پيپر ته دا ورپه ياد کړل چې نن د يکشنبې ورځ د مسيح د مور د زوکړې ورځ ده ، خو داسې برېښېده چې هېڅڅوک نه شته چې دغه ورځ ، ستره ورځ ولمانځي. هره خوا کنډوالي او د اورد لمبونو پاتې ايرې او مړه لوگي وو. که کله ناکله به يو نيم روس وليدل شو ، هغه به وحشت وهلی ، زړې جامې به يې وې او د فرانسوي پوځيانو په ليدو به يې چيرې ځان پتياوه.

داسې ښکارېده چې د روسانو ځالي وړانې او تالان شوې وې ، خو پيپر له ارادې پرته دا احساسوله چې پر دغو کنډوالو به ، ددغې روسي جوړښت د تباهي پر ځای يو نوی فرانسوي جوړښت چې له هغه پخواني هغه نه به ډېر توپير لري ، جوړ شي.

کله چې د هغه منظمو ، خوشاله څه بهي پروا سرتيرو ته چې دی او نور مجرمين يې بدرگه کول پام شو او او وې ليدل چې لوړپوړی فرانسوي په دوه آسيزه گاډۍ کې لوړ ناست دی. يو سرتيري دغه گاډۍ چلوي. هغه هم د هغه يو خوښۍ بښونکي موزيک د مارش له غږه چې د گدر له کينې خوانه اوريدل کېږي ، هم د افسر په لاس کې ، له هغه کاغذه چې هغه سهار يې د هغه له مخې د مجرمينو نومونه لوستي وو ، په دې پوه شو چې دده اټکل رښتيا دی. او اټکل دا چې دی د سرتيرو له

جگړه او سوله

خو نیول شوی او له نورو نیول شویو سره دې خواته، هغې خواته بیول کېږي. هغه ته داسې برېښېده چې کېدای شي، دی یې هېر شوی او یا یې له نورو نه جلا کړي، خو نه، هغه ځوابونه چې ده په تحقیق کې ویلي و، د تل لپاره ده پورې نښتي و: هغه کسان چې خپل نومونه پټوي او اوس یې دی په همدې تور، یعنی هغه کسان چې خپل نومونه پټوي، او دې کار د پېیر په زړه کې وحشت پاراوه، خدا زده چې چېرې روان کړي و. د سرتیرو په څیرو کې د دغو تورنو کسانو، پر گنډه‌گاری ډاډ او باور له ورايه څرگند و. هغو داسې انگېرله چې دغه اسیران او د هغو په منځ کې پېیر، په رښتیا هماغه کسان دي چې دوی لټول او اوس یې هغه ځای ته بدرگه کول چې باید دغه کسان هلته بدرگه شي. پېیر داسې انگېرله چې یو بریاد شوی دره ده چې د یو سم او ښه خوځېدونکي ماشین، هغه څرخ ته ورلوېدلي دي چې ده ته ناآشنا دی.

پېیر یې له نورو مجرمانو سره یو ځای، د شنه ډاگ ښی. خواته یوې صومعې ته نږدې په یوه لوی باغ کې پرتهې ماڼۍ ته بوت. دا د شهزاده شیرباتوف، کور و. پېیر پخوا په وار وار سره دلته، د کور د خاوند مېلمه شوی و، خو د سرتیرو له کړو وړو نه داسې برېښېده چې اوس دلته مارشال شهزاده، ایکمیولسکی، میشت دی. هغوی یې د ودانۍ د ننوتلو د زینو مخکې ودرول او یو یو یې د ننه بدرگه کول. پېیر شپږم تن و چې د ننه بدرگه شو. هغه یې د هغه دهلیز له لارې چې هیندازې په کې ولاړې وې، بدرگه کړ، بیا یې د انتظار کوټې او له هغه ځایه یوه اوږده دفتر ته چې د دروازې مخې ته یې یو یاوړ ولاړ و، بوت.

مارشال داوو، چې عینکې یې پر پزه ایښې وې د ولاړ میز تر شا ناست و. پېیر هغه ته ښه ورنږدې شو. مارشال داوو، چې برېښېده

جگړه او سوله

خپلې مخې ته د ایښودل شوي کاغذ په لوستلو ډوب و، سر راپورته نه کړ او په کرار یې ویوښتل:
- تاسو څوک یاستئ؟

پېیر، له دې امله چپه خوله پاتې شو چې د خبرو توان یې نه لاره. داو د پېیر لپاره د نورو فرانسوي جنرالانو په شان وو، هغه ټولو د خورا سخت زړو او بېرحمه په نامه پېژاند. پېیر د هغه سړي څېرې ته چې لکه د خورا سخت گیرښوونکي په شان یې د ځواب اوریدو لپاره زغم او صبر کولی شو، کتل، خو په دې پوهېده چې په ځواب کې هره شېبه ځنډ کېدای شي. دده د ژوند په بیه تمامه شي، خو هغه په دې هم نه پوهېده چې څه ووايي. هغه نه غوښتل هغه څه ووايي چې لومړي ځل یې د پوښتنو په ځواب کې ویلي و. د خپل نوم او دريځ پرالاکول هم د هغه لپاره گواښ درلود او هم د شرم وړ و، خو مخکې له هغه چې پېیر، پریکړه وکړي چې څه ووايي جنرال داو و، سر راپورته کړ، عینکه یې له پزې نه تندي ته ورلوړې، سترگې یې تنگې، په ځیر یې پېیر ته وکتل. په سره خو ځیرتیا سره یې ددې لپاره چې په پېیر کې ویره راو پاروي، وویل:

- زه دا سړی پېژنم.

هغه سره لږې چې تردې نه مخکې د پېیر پر ملا او اوږو راخوره شوې وه، د هغه سر لکه غوټه داسې ځان کې ومروړله او وې ویل:
- نه، نه، والا حضرت جنرال! نه والا حضرت جنرال! تاسو نه شي کولای ما وپېژنئ، ما هېڅکله تاسو لیدلی نه یاست.

جنرال داو و، د هغه خبره پریکړه. مخ یې هغه بل جنرال ته چې په کوټه کې له ده سره ناست و او پېیر هغه لیدلی نه و، ورواړاوه او وې ویل:

جگره او سوله

- دا د روس جاسوس دی.

داوو، داوویل او پپیر ته یې مخ ورواړلوه. پپیر ناخاپه په ډډ او چټک غږ وویل:

- نه، نه، والا حضرته! تاسو نه شو کولای ما وپېژنئ، زه یو اربکی افسر یم او لا تر اوسه له مسکو هم وتلی نه یم.

- نوم موڅه دی؟

بېزاو خوف.

څوک کولای شي دا ثابته کړي چې دا خبره دروغ نه ده؟

پپیر په نه خوابدی، خو ننوتی وزمه غږ وویل:

- والا حضرت!

جنرال داوو، سترگې پورته کړې او په ځیر یې پپیر ته وکتل. دڅو شپبو لپاره یو بل ته ښه ځیر شول او همدغو کتلو پپیر وژغوره. په دغو غلچکونو کې د جگرې او محکمو له شرایطو او اصولو پرته، ددغو دوو تنو ترمنځ انساني اړیکې ټینګ شول. دغو دواړو په دغو تنو شپبو کې بې شمېره څه احساس کړل، په دغه احساس پوه شول چې دوی دواړه د بشر ماشومان او سره وروند دي.

داوو، له هغه کاغذ نه چې هلته انساني ژوند په شمېره کې تمامېده، د سر راهسکولو په لومړې شېبه کې، پپیر هم یو له هغو شمېرو نه یوه شمېره وگڼله او کولای یې شول د هغه د چانواړی، سپارښتنه ورکړي. د هغه دمرگ حکم وکړي او هغه د وجدان عذاب او ناآرامی ونه گڼي، خو اوس پپیر هغه ته یو انسان برېښېدلی و. یوه شېبه په چرت کې لاړ او په سره ژبه یې ځواب ورکړ:

- تاسو به د خپلو خبرو رښتیاوالي څنګه ماته ثابته کړئ؟

پپیر ته فراسوي افسر رامبال ورپه یاد شو. د هغه غوندې او نوم یې

جگړه او سوله

ياد کړل. د هغه د کور نښه يې وويله. دا وو، بيا وويل:

- تاسو هغه څوک نه ياستئ چې ځان هسې راپېژنئ.

پېر په لړزیدلي آواز او پرې پرې خبرو د رښتياوالي لپاره خبرې پيل کړې، خو په دې وخت کې يو ياور کوټې ته راننوت او جنرال دواوو ته يې څه وويل. د هغه خبر په اوریدو چې د هغه ياور جنرال ته راوړی و، ناڅاپه د جنرال خبره وغورځيده او د خپلو تنيو تړل يې پيل کړل. داسې بربښېده چې پېر يې هېر کړی دی.

کله چې ياور هغه ته ورياده کړه چې اسير يې تر مخې ولاړ دی، تندي يې تريو کړ، مخ يې پېر ته ورواړاوه، سربې وښوراوه او وې ويل:

- هغه بوزیئ!

خو پېر په دې پوه نه شو چې هغه چېرې بيا يې. هغه بېرته هغه زندان ته چې دی يې ترې راوستی و او يا هغه اعدامځای ته چې ملگرو يې د "ديوويچي" ډاگونو تر څنگ د تېريدو په وخت کې هغه ته وربښودلی و.

مخ يې واړاوه او وې ليدل چې ياور يې بيا له داوو، نه د څه شي پوښتنه کوي.

داوو، ځواب ورکړ:

- البته چې هو!

خو پېر په دې پوه نه شو چې څه شي "هو"

پېر، نه شو کولای راياد کړي چې څومره وخت او چېرې روان دی. په حيرانتيا او پوره بې خبرۍ کې، پرته له هغه چې خپل شا او خواته څه شی وويني، له نورو سره گام په گام خو ځېده، مگر څنگه چې ټول ودریده، دی هم ودرید. خو په دې ټوله موده کې يوه خيال د هغه خيال

جگړه او سوله

په ځان اخته کړې و. دا خیال دا و چې چا بالاخره پر هغه د اعدام حکم کړی و. دا کار د هغو کسانو پریکړه نه وه چې ده نه یې تحقیق کړی و. له هغو نه هېڅ چا د دغه شان پریکړې تکل نه لاره.

داوو، چې هغه ته په داسې انساني غلچک کتلې و هم دا کار نه و کړې. که جنرال داوو، یوه دقیقه بل هم له هغه سره پاتې شوی وای، په دې به پوه شوی وای چې دا سم کار نه دی، خو په دې وخت کې یاور رانوتلی او دغه دقیقه یې تالان کړې وه. داسې برېښېده چې یاور هم کوم بد نیت نه لاره، خو کولای یې شول چې کوټې ته را نه شي، خودی نه پوهېده، نو دا څوک و چې دی یې په اعدام محکوم او، دی یې واژه او له ژوند نه یې بې برخې کاوه؟

پېیر یې د هغه له خیالونو سره، د هغه له هڅو. هیلو او یادونو سره له مینځه وړ؟ دا د چا کار؟

پېیر دا احساسوله چې دا د هېڅ چا کار نه دی. دا کار د هغو شرایطو و. د هغه جوړښت او نظم و چې جوړ شوی و.

پېیر د کوم یو نظام او جوړښت قرباني و چې واژه یې، هغه یې له هرڅه نه یې برخې کاوه. هغه یې نابود او.

۱۱

بنديان يې د شيرباتوف له كوره مخامخ د "ديوويچې" ډاگونو
دصومعې له څنگه، د هغه ديوال شاته بوتلل چې هلته يو وار درول
شوي وو. ددغه دار شاته كندې كېنډل شوې وې. د كېنډل شويو شيلو تر
څنگ تازه خاوره پرته او شا او خوا ته يې د خلكو گڼه گونډه وه. له دغو
خلكو نه يو لږ شمېر روسان او نور د ناپليون د پوځ غير رسمي پو
ځيان، المانيان، ايتالويان او فرانسويان وو چې پوځي رنگارنگ
جامې يې اغوستي وې. د دار، نښې او كينې خواته فرانسوي پوځيان
چې شنې پخونې دريشۍ يې اغوستې، د اوږو پر سر يې پتارې او بې
پيکه خولۍ يې پر سر وې ولاړ وو.

مجرمين يې په كاغذ كې د شمېر له مخې ودرول (پير شپږم تن و)
بيا يې دار ته نږدې كړل. ناڅاپه له دواړو خواوو نه د دهل چغه او ريډل
شوه. پير د دهل د دغه غږ په اوريدو داسې احساس كړه چې د هغه له
زړه نه كترې جلا شوې. هغه د درك او تفكر احساس او توان له لاسه
وركړي و. هغه يوازې ليدلی او اوريدلی شو. هغه يوازې يوه هيله لرله
او هغه دا چې دغه وحشتناکه پېښه هر څه ژر پېښه شي. پير، خپلو
ملگرو ته وکتل او هغوی يې په ځير وڅارل. د دوی د کتار دوو
وروستيو هغو ډبرې وهلې وې. يو تن يې لوړ ډنگر او بل يې توربخن،
جر څنې، څورب و چې پيټه پزه يې لرله. درېيم هغه يې د پنځه څلو پښتو
په منگ يو چوپړ و چې د څيو زياته برخه يې سپينه شوې، ښه څورب او

جگړه او سوله

وتلې خپته يې لرله. څلورم تن يې يو كليوال بزگرو، ښه ښکلی، چې درنه زبیره او تورې سترگې يې لرلې. پنځم هغه يې يو کارگرو. تک ژبې، ډنگر، مهربانه د اتلسو کالو په عمر او اوږد کميس يې په غاړه و.

پيږد فرانسويانو خبرې اترې اوريدې، د هغو يو تن يې وپوښتل:

- څنگه يو يو به ولو، که دوه دوه؟

مشرافسره په سره او ارامه ژبه ځواب ورکړ:

-دوه دوه.

د سرتيرو په منځ کې ناآرامۍ او ولوله خوره وه، داسې ښکارېده چې ټول تلوار کوي، خو د هغه تلوار دې ته ورته نه و چې هغه کار چې دوی ته د پوهې وړ دی، ژر تر سره کړي. بلکې د هغوی تلوار د هغه چا تلوار ته ورته و چې په زور هغه کار ترینه غواړي، چې د ده سرته رسونو کې سر نه پرې خلاصېږي، خو سرته رسول يې ترې غواړي.

يو ولسي فرانسوي چې د شمال يې تر غاړې تاو کړی و، د مجرمانو د کتار ښۍ خوا ته ورنږدې شو او د هغوی لپاره يې په روسی او فرانسوي ژبه د محکمې حکم ولوست.

تر هغه وروسته يو جوړه فرانسويان، مجرمينو ته ورنږدې شول او د افسر په سپارښتنه يې د کتار له پيل نه دوه تنه بنديان راو نيول او د دار خواته يې وروستل. بنديان چې دار ته ورورسېدل، ودريدل او د کڅوړو تر راوړلو پورې چې دوی ته يې د اعدام په وخت کې ورپه سرکوله، چې پاتې شول، د هغه تپي ښکار په څېر چې شول چې د ښکاري راتگ ته گوري او شا او خوا ته گوري. يو يې پرله پسې پر ټټر او تندۍ صليب انځور او ه، خو هغه بل خپل خټ گراوه او خپلې شونډې يې داسې خوځولې، تا به ويل چې موسېږي. سرتيرو په چټکۍ د هغو سترگې ورتړلې، خولۍ يې وراغوستې او هغه يې دار پورې تړل.

جگره او سوله

دولس تنه نښه ويشتونکي، ټوپک په لاس، په منظمو او ټينگو گامونو له خپلو کتارونو راووتل او له داره اته گامه لرې ودریدل پېر د دې لپاره مخ واپاره چې هغه څه ونه ويني، چې اوس يې تر مخې تېریدونکي وو. ناڅاپه د ډزو غبر واوریدل شو. د دغو ډزو خرپهاري د پېر په غوږونو کې داسې له وحشته ډکې انگازې وکړې چې په ټول عمر کې يې داسې وحشتناکه او ډارونکي غږونه نه وو اوریدلي. بېرته يې مخ واپاره او وې کتل. لوگی ولاړ او رنگ الوتي فرانسويان په ريرديدونکو منگلو د خمخې تر څنگ په څه شي اخته وو. دوه تنه نور يې راوستل. دغو دوو تنو هم په هماغه شان کتو او غلچک کتل، چپه خوله، له زاريو نه ډکو سترگو او ناهيلي نه داسې برېښيدل چې گواکې په هغه څه يې سر نه خلاصېږي، چې په دوی تيريزي او وړاندې دوی ته انتظار لري. د هغو په دې باور نه راته چې مرگ تر مخې دی، ځکه يوازې دوی وو چې پوهېدل، ژوند څه معنی لري، خو ځکه يې په دې باور نه درلود، چې هغوی څوک له دغه ژونده بې برخې کړي.

پېر نه غوښتل دغه پېښه وگوري، بيا يې مخ واپاره، خو بيا گواکې وحشتناکه غږ مېهاري او چاودنې د هغه په غوږو کې انگازه وکړ، او له دې ډزو سره هممهاله هغه لوگی وليد، د چا وينه، او رنگ تېښتېدلی فرانسويان چې د دار تر څنگه يې په ريرديدونکو منگلو يو بل پورې وهل او په کوم کار اخته وو. پېر په سختۍ سره ساويسته او شاوخوا يې کتل، داسې برېښيده چې غواړي وپوښتي، دا څه پېښه ده؟ دا څه خبره ده؟

او دا پوښتنې يې له ټولو هغو سترگو نه اوریدې چې د ده سترگو سره مخامخ کېدې.

د ټولو په خبرو کې، د روسانو، د فرانسويانو، له سرتيري نه نيولې

جگړه او سوله

تر افسره پورې، د ټولو ټولو له استثنا پرته، د ټولو په خپرو کې، هغه دغه ډار او له هغه سره مل کې کچې چې د ده په زړه کې و، لیده کومه شېبه د پېیر په گوکل کې دې غوغا سره راپورته کړې:

- نو، بالاخره څوک دغه کارونه کوي؟ دا خو ټول، د ما په شان له دغه کاره زور پرې نو څوک؟ څوک دا کارونه کوي؟

یو چا قوماندو ورکړې:

- شپږ اتیاوم توپکوال دې رامخې ته شي!

د پېیر څنگ ته ولاړ پنځم مجرم یې وړاندې بوت. ، خو یوازې، پېیر پوه نه وو چې هغه ژغورل شوی دی. هغه په دې نه و پوه چې دی او پاتې نور مجرمین یوازې د دې لپاره دلته راوستل شوي وو چې د دغو نورو د اعدام په وخت کې دلته واوسي. هغه چې وحشت او ډار یې دم په دم په زړه منگلولې لگولې، خو د نه د خوښۍ او نه د ډار احساس کاوه، نو یوازې یې هغه څه ته په حیرت کتل، چې د ده تر مخې تیریدل. پنځم مجرم هماغه کارگرو، چې کمیس یې اغوستی و، همدا چې هغه ته ورښېرېدې او له لاس یې راوښو، هغه په ډار بېرته راو دانگل او له پېیر نه غېږ تاو کړه. (پېیر ورښېرید او ځان یې له هغه نه را خلاص کړ) کارگر په لاره نه شو تلای، هغوی، هغه تر تخرگ لاندې راوښو، خو هغه چغې وهلې، همدا چې دار ته ورورسېد، چپ شو. گواکې هغه په څه شي پوه شو، یا هغه پوه شو، چې چغې یې بې ځایي دی، یا یې داسې تصور کاوه چې دا ناشونې ده چې دی څوک ووژني، د دار په مخ کې ودرید او له نورو سره یو ځای دې ته سترگه په لار و چې د هغه سترگې او لاسونه ورو تړي. هغه په ځلېدونکو سترگو لکه ټپي ځناور خپل شا او خوا کتل.

پېیر، نور نه شو کولای مخ واړوي او سترگې پټې کړي. د هغه او

جگړه او سوله

ټولې گڼه گونې پلټنه او گڼنې ددې پنځم محکوم د وژلو لپاره خورا زیاته شوې وه. دا پنځم اسیر هم دنورو په شان آرامه برېښېده. د خپل نري اوږد کوټ یوه خوا یې پر بله خوا ورواړوله او په خپلې یوې لڅوې پښې یې بله هغه گروله.

کله چې یې د هغه سترگې وروترلې، هغه غوټه چې دده خټه یې په عذابوه، خپله سمه کړه او کله چې یې هغه پر هغه خونې دار ورتکیه کړ، هغه شاته ډډه ووهله او لږ شاتنه ښکته وښوید، خو همدا چې دا حال یې د ځان لپاره آرام ونه گانېه، ځان یې را جوړ، پښې یې را سمې، ټینګ ودرید او په آرامۍ یې پر دار تکیه وکړه. پېیر، په ځیر ځیر هغه ته وکتل او د هغه ټوله خوځېدا یې څارله.

هغه شان باید شوی وای، وشول د قوماندان غږ پورته شو، تر هغه وروسته د اتو توپکو د ډزو غږ انگازه جوړه کړه، خو پېیر وروسته چې څومره هڅه کوله د توپکو ډزهاری غږ وریاد کړي، یو غږ یې هم رایادولی نه شو. هغه یوازې دومره لیدل چې د هغه کارگر، بدن ناڅاپه ولوید، خو دا ښکاره نه وه چې ولې ولوید او په خپله ریښکۍ کې ځوړند پاتې شو. ورپه یاد شول چې هغه د ځان له دوو برخو نه وینې راوبهږدې او پري د هغه د ځان د دروند والي له امله ښکته لاړ. د کارگر سر او غاړه، په غیر عادي بڼه ښکته ځوړند او پښې یې تر ځان لاندې راټولې شوې. کېناست او پېیر د دار پلو ته ورمندېه کړل. هېڅ چا یې مخه ونه نیوله. وحشت خپلې او رنگ تنستېدلي خلک د کارگر شا او خوا اخته وو. یو زوړ برېتور، فرانسوي چې له وژل شوي نه یې رشمه راخلاصوله، لاندنۍ ژامه یې رېږدیده. وژل شوی مړی ولوید. سرتیرو په کرکې او چټکۍ مړی د دار شاته پورې واوه او خمخې ته یې ورتېږه.

جگړه او سوله

داسې برېښېدل چې ټول پوهېدل چې دوی جانيان دي او بايد ژر تر ژره د خپل جنايت نښې پټې کړي.

پېير، خمخې ته ور وکتل او وې ليدل چې کار گړ داسې پروت دی چې ځنگونو نه يې سرته نېردي، مخ پورته پراته دي. يوه اوږه يې ښکته او بله يې لوړه او لا تر اوسه په ښوریدو، ښوریدو، په برابره توگه ښکته پورته کېدې. او نور يې په بېلونو پرمړي خاورې ورتويولې. يوه سر تيري له قهر او کرکې په ډک آواز پر پېير غږ وکړ چې خپل ځای ته راستون شي، خو پېير پوه نه شو، هماغه شان دار ته نېردي ولاړ او چا له هغه ځايه و نه ښور او ه.

کله چې خمخه ښه له خاورو ډکه شوه، د قوماندان غږ واوريدل شو، پېير يې خپل ځای ته راستون او فرانسوي سرتيري چې د دار دواړو خوا ته کتار وو، د ښې خوا، ښې پلو ته شول او په منظمو قدمونو د دار له مخې تير شول څلورويشت سرتيري، توپک په لاس چې وسلې يې تشې شوې وې، د گڼه گونې په منع کې ولاړ وو. کله چې د هغو ټولي ددوی له څنگه تيريدل، هغوی په چټکۍ په کتار کې خپل ځايونو ته ورستانه شول.

پېير چې کتلو يې هېڅ معنی نه لرله، دغو ټوپکمارو ته چې په چټکۍ، جوړه جوړه د خلکو له مينځه وتل، کتل. له يو تنه پرته، نور ټول له خپلو ټوليو سره يو ځای شول. دغه يو تن يو ځوان سرتيري و چې رنگ يې الوتې و، خولۍ يې خټ ته وربښکته شوې وه. توپک يې مخ ښکته ورځوړند و، هماغه شان د خمخې تر څنگ له هماغه ځای نه يې چې ډزې کړې وې، ولاړ و. هغه لکه مست نشه يې داسې کوږ و. کله وړاندې او کله وروسته کېده او هڅه يې کوله خپلې نا کراره پښې ټينگې کړي. يو زاړه افسر، د ټولي، ټوليمشر له کتاره ورمندې کړې.

جگړه او سوله

هغه ځوان سرتیري يې له اوږو راو نیو او دکتار خواته يې را پورې واهه. روسي او فرانسوي گڼه گونې سره و خوځېدې او تیت او پرک شوې. ټول چپه خوله او سرو نه بسکته روان وو.

یوه فرانسوی وویل:

- اوس به اور اچول و رزد کړي! ...

پېیر، هغه چاته چې دا خبره کړې وه وروکتل او پوه شو چې دا کوم سرتیري دی چې د شویو کارونو له امله غواړي په کوم شي خپل نا آرامه روح آرام کړي، خونه يې شو کولای. هغه خپلې پیل شوې خبرې ناتمامې پرېښودې، لاس يې وښوراوه او لاړ.

۱۲

تر دغو اعدامونو وروسته يې پيپر له نورو تورنو کسانو نه جلا کړ او هغه يې يوازې په يوه ورځه وړه کڼه واله شوې او سوځېدلې کليسا کې بندي کړ.

مازديگر مهال و چې يو افسر د دوو سرتيرو په ملتيا کليسا ته ورننوتل او پيپر ته يې خبر ورکړ چې گناه يې بېنل شوې ده او اوس به دی د پوځي اسيرانو کمپ ته وسپارل شي. پيپر پرته له هغه چې پوه شي، هغه ته څه ويل کېږي، پاڅېد او د سرتيرو سره و خوځېد. هغه يې، هغو کوټو ته راوست چې له سوځېدلو تختونه، د شنو ډاگونو پر لور و جوړې شوې وې. پيپر يې له دغو کوټو نه په يوې کې واچاوه، په تپه تياره کې د شلو په شا او خوا کې بنديان ترې راتاو و شول. پيپر هغو ته کتل، خو په دې نه پوهېده چې دغه خلک څوک دي، دلته څه کوي او له ده نه څه غواړي. هغه خبرې چې ده ته کېدې، ده هغه اوريدې، خوده، نه څه غبرگون ښوده او نه يې په مانا پوهېده. ده هغو پوښتنو ته چې له ده کېدې، او پرته له دې چې دی پوه شي څوک له ده سره غږېږي، ځوابونه نه ويل. ده د دې خيال ساته چې څوک يې خبرې اوري او کڼه يا يې په مانا پوهېږي او نه پوهېږي، د هغو څپرو ته کتل او د هغو د ټولو خبرې، هغه ته يې مانا او اپلټې برېښېدې.

له هغې شېبې نه چې د دغو خلکو له خوا نه چې نه يې غوښتل څوک

جگړه او سوله

ووژني، دغه وژني تر سره او پېير هغه وليدلې، د پېير له گوگله هغه فتر (يا خوځونکي قوت) چې د ټولو ژونديو نښه وه را واېستل شو او هر څه د هغه لپاره را پرزيډلي او په يوه بې معني څه بدل شول. که څه هم هغه ځانته دا نه ويل چې پر انسانيت، ټولنيز عادلانه جوړښت، عالم، روح او خداي يې ايمان بايللی دی، (پېير، پخوا هم له دغه شان يو آزماينست سره مخامخ شوی و، خو هېڅکله يې دا وسني وار په شان ژور او پياوړی نه و) پخوا به کله که پېير له دغه شان يو شکمن حالت سره مخامخ کېده، د هغه لامل به د هغه خپلې گناهې وې او هر وار يې د زړه په تل کې دا احساسوله چې د دغو ناهيليو او شکونو نه ژغورونه په ځان کې ولټوي، خو اوس هغه دا احساسوله چې دا د هغه گناه نه ده چې نړۍ د هغه په وړاندې را پرزيډلې او له بې معني وړانيو نه پرته بل څه پاتې نه و. هغه داسې انگېرله چې ايمان او ژوند ته راستنېدل د هغه په واک کې نه دي.

په توره تياره کې پرې راټول شوي وو، داسې ښکارېده چې په هغه کې کوم شي د هغو پام وراړولی دی. هغه ته يې څه وويل، د کوم څه په اړه يې پوښتنې ترې کولې، بيا يې کوم چېرته بوت او په پای کې، هغه په کوم کنج کې ځان د کومو خلکو په منځ کې وليد چې له په خپلو مينځو کې د هر څه او شي په اړه غريډل او خنديدل. د زندان له هغې بلې خوا کوم چا په ملنډو، خو په ننداريزه بڼه غږ وکړ:

- هوکې وروڼو! دا هم هماغه شهزاده دی چې... او د هماغه پر کلمې يې ښه زور راوست..

پېير، پته خوله او بې خوځېدا د ديوال خواته پر سوارې ناست و. کله به يې سترگې ترلې او کله به يې بېرته پرانستې، خو هر وار به يې

جگړه او سوله

چې سترگې سره ورغلي، د هغه کارگر و حشتناکه خپره چې د خپلې سادگۍ له امله به لازياته و حشتناکه برينسپده او تر مخې به ورته ودریده او تر هغه لا و حشتناکه د هغو سرتيرو خپرې وې چې له خپلې خوښې نه پرته قاتلان شوي وو. بيا به يې سترگې پرانستې او بې معنی يې په هغه تورتم کې خپل شا او خوا ته وکتل. د هغه تر څنگ کوم لنډ ونی کړو پ سرې ناست و چې ده د پيل نه له دې کبله هغه ته پام شوی و چې د هر وار خو ځېدا نه وروسته به له هغه نه د خولو بوی را يا څپده. دغه سرې په تپه تياره کې په خپلو پښو څه کول. که څه هم پېير د هغه خپره نه ليدله، خو داسې يې احساسوله چې پر له پسې ده ته گوري پېير چې په دې توره تياره کې هغه ته ښه ځير شه، نو پوه شو چې هغه سرې د خپلو بوټونو گيتس خلاصوی، خو په هغه ډول چې هغه سرې دا کوي، دا د پېير لپاره د پام وړ وه.

هغه سرې لومړی له يوې پښې گيتس نه، خلاص کړ، په خورا پام يې هغه و مروړه او بيا يې د هغه بل په خلاصولو پيل وکړ او په خورا ځير يې پېير ته هم کتل. تر هغه پورې چې هغه په يوه لاس، خلاص شوی گيتس ځوراند او، په بل لاس يې له بلې پښې نه د بل گيتس پرانستل پيل کړل. په دې توگه هغه په خورا ځير منو خو ځېدو، په ماهرانه کړيز (دا يروي) ډوله بڼه، پرته له هغه چې د لاسونو خو ځېدا يې تم شی، له خپلو پښو نه گيتسونه خلاص کړل او لومړنی هغه يې خپل سر پورې پر ديوال، په هغه لرگين مېړوي چې ټک وهلی و، ور ځورند کړ. بيا يې چاقورا واخېست، کوم شي يې پرې کړل، سر پورې يې کېښود، ځانته يې ځای خوښ کړ، ښه په ارامه ځای پر ځای شو، ځنگلونه يې راپورته او په غېږ کې ټينگ کړل او مخامخ د پېير، خپرې ته په کتو شو. پېير د دغه سرې په ارامونکي خو ځېدا، په هغې کړارۍ او نظم کې

جگړه او سوله

چې په دغه کنج کې ځان لپاره جوړ کړی و او آن له هغه نه په پورته کېدونکي تند بوی کې، کوم زړه خوښوونکي او آرامه کېدونکي څه احساسول له هغه نه یې سترگې اړولې او په ځیر یې هغه ته کتل، هغه لنډوني سړي ناڅاپه وویل:

- ښه باداره! ډېرې خواړی دی لیدلي؟

د هغه سړي په اواز کې داسې سادګي او خواخوږي نغښتې وه چې پېر غوښتل د هغه ځواب ووايي، خود هغه ژامه وربډېده او ژر یې ستونی کېښکود. هغه لنډوني سړي سمدلاسه د پېر په حالت پوه شو او پرېښود چې دی خواشینی شی، هغه په هماغه له خوږو او له خواخوږی نه په ډکه ژبه چې د روسي کلیوالو ښځو ژبه ده، وویل:
- گرانه غم به نه کوي، متل دی چې وايي:

یو ساعت زغم، یوه پېړۍ ژوند. هوکې، زما د زړه سره، ښه ده او شکر د خدای دی چې ژوندي پاتې شوو، غم ولې، خواشینی ولې؟
هغه وویل:

ښه او بد خلک پیدا کېږي.

همداسې په غږیدا غږیدا، په یوه کرار یې خوځېدا، پر خپل ځنگانه ورخم شو، پاڅېد، وټوځید، غاړې یې خلاصې کړې او کوم چېرته لاړ. د زندان له وروستې برخې یې یو خوږ او زړه پالونکی غږ واورید:
- او هو! ورته گورئ! دوکه مار راغي، له یاده یې نه وزي.

سرتیرو په دې وخت کې پر هغو سپي وروشکارل. هغه له سپي لرې او بېرته خپل ځای ته راستون شو او کېناست. په کوم شي یې چې په کومه زړه ټوټه کې مروړل شوی و، په لاس کې و.

بیا هماغې پخوانۍ او مودبې غږیدا ته راستون شو، خپل زوړ ټوکړ یې وغور او له هغه نه یې څو کچالوان چې په تناره کې الو

جگړه او سوله

شوي وو، راويستل او پيبر ته يې ست وکړې.
- دادي نوش يې جان يې کړه ! غرمه خو آش و، خو کچالو تر ټولو نه
غوره خواړه دي

. پيبر ټوله ورغ په خوړو تېره کړه او د کچالو بوی هغه ته تر ټولو
بویونونه، خورا زړه پارونکي و برېښېده. په داسې حال کې چې
سرتيري نه يې مننه کوله، بيا يې خوړل پيل کړل.
سرتيري، يو کچالو راواخېست او وې ويل:
- دا تاسې څه کوئ؟

لنډونې سړي يو کچالو راواخېست، هغه يې په خپل لاس کې، په
چاره په دوو برخو ووېشه، له خپل زړه ټوکر نه يې لږ مالگه را
واخېسته. مالگه يې پر کچالو وښیندله، پيبر ته يې ورکړ او وې ويل:
- کچالو بايد دغسې وخورل شي.

هغه وويل:

- کچالو خورا بې ساري خواړه دي. ته يې دغسې وخوره !
پيبر ته داسې و برېښېده چې په ژوند کې يې تر دغه نه خواړه خواړه
نه و، خوړلي.
پيبر وويل:

- نه، نه، زه يې پروا نه لرم، خو هغه بدمرغه يې ولې او په گناه
چانواړي کړې. هغه وروستی زنداني و او د شلو کالو په منگ و.

لنډونې سړی وويل:

- څه؟ څه؟ کومه گناه؟ د څه شي گناه؟

داسې ښکارېده چې د هغه ټولې خبرې په خوله کې چمتو دي. بې
ارادې يې په ژبه جاري شوې، سمدلاسه يې دوام ورکړ:
- ښه باداره ! داراته ووايه چې تاسې ولې په مسکو کې پاتې

جگره او سوله

شوی؟

پېيرو وويل:

- ما فکر نه کاوه چې هغوی دې داسې ژر راو رسېږي، زه هسې
تصادفآ په مسکو کې پاتې شوم.

- ښه نو گربته! داراته ووايه چې تاسو فرانسويانو څنگه ونيولئ؟
له خپله کوره؟

- نه، څه وايي؟ هسې لارم، اور لگېدلی و، چې گورم، نو هغه و چې
هغو ونيولم او د اور لگولو په تور يې محکمه کړم.

تيټوني سړي وويل:

- کومه محکمه؟ هر چېرې چې محکمه ده هلته بې عدالتی ده.

پېيرو چې وروستی کچالو و خوږ، وې پوښتل:

- ته له پخوانه دلته يې؟

- زه؟ دا تيره يکشنبې ورځ پر روغتون راتويې شول او زه يې
هماغلته ونيولم.

- ته څوک يې؟ سرتيري يې؟

- دپيشيرونسکي د غونډ له سرتيرو نه يو سرتيري. نېردي و چې له
تې مې شم. اصلا يې موږ ته هېڅ ونه ويل. موږ د شلو تنو په شا او
خواکې ناروغان په روغتون کې پراته وو. موږ نه فکر کاوه او نه مو
ددې تصور کاوه چې څوک دي پر روغتون هم راولوېږي.

پېيرو پوښتل:

- څنگه دلته خفه يې؟

- څنگه خفه يم گربته! ددې لپاره چې له پېيرو، سره خبرې اترې
آسانه کړې، زياته کړه:

- زما نوم پلاتون دی او کورنی نوم مې کراتياف دی. په غونډ کې

جگړه او سوله

هلکانو د گربت په نامه یادولم. څنگه خفه نه شم گربته! مسکو خود ټولو ښارونو مور ده. نو ولې خفه نه شم. د مسکو دغه حال ته چې وگوري، هغه په چټکۍ وویل:

- ښه ده. ښکاره خبره ده او پخوا خو سپین ږېرو وویل:

- چنچې کرم کدو، خوري، خو کرم کدو لا خلاص شوي نه وي، خپله

خوسا شوې یې.

پېیر وویل:

- څه؟ څه دي وویل؟

کراتایوف وپوښتل:

- ما څه وویل؟ ما وویل چې زموږ عقل پر خدای له قضاوت کولو نه

عاجز دی.

او تصور یې کاوه چې خپله خبر یې بیا تکرار کړې ده، نو سمدلاسه

یې خپله خبره اوږده کړه:

- ښه باداره! ستا حال څنگه دی؟ جايدادونه مو پر ځای دي؟ کور

مو مو؟ نغری او دسترخوان مو څنگه دي؟ شته که تالان شوي دي؟

زاره مور او پلار مو ژوندي دي؟ ماشومان مو؟

که څه هم په تیاره کې د سرتیري څپره نه لیدل کېده، خو داسې یې

احساسوله چې کله هغه دا خبرې کوي، د هغه پر شونډو د مینې موسکا

را خوره شوې ده. دی، له دې خبرې نه ډېر حیران او خواشین شوی و

چې کله یې واوریدل چې پېیر مور او پلار په تیره بیا مور نه لري، هغه

ووویل:

- ښځه د مشورې لپاره وی، خواښې د غورو، خو گرانه مور نشته.

هېڅ ښځه چاته مور کېدای نه شي، بیا یې خپلو خبرو اترو او پوښتنو

ته دوام ورکړ:

جگړه او سوله

- ماشومان خو لري؟

داسې ښکارېده چې د پېږد "نه" ويلو ځواب دی سخت خواشینی کړ، خو سمدلاسه يې زياته کړه:

- ښه ده، پروا نه لري. لا تراوسه ځوان يې! خدای ته هيله شته، اولاد به درکړي، خو ژوند بايد په کراره وشي.

پېږ ناڅاپه وويل:

- ښه ده! ښه ده! خو اوس نور، نور پروا نه لري.

پلاتون په ناچټکۍ ځواب ورکړ:

- اخ، گرانه! اته څه وايي؟ دسترگو توره! جايدادونو، زندان او زولنې، داستا په واک کې نه دي، توکل په خدای کوه.

هغه ډډه ولگوله، لږ آرامه شو. وپوځيد او ستونی يې صاف کړ.

داسې برېښېده چې اوږدې کيسې ته ځان چمتو کوي، هغه نقل راپيل کړ:

- هوکې دغسې زما د زړه سره! ما لاهه خپل کور کې ژوند کاوه، ملکونه مو ښه و، ځمکې موزياتې او. بزگرو مو ښه ژوند لدرلود، شکر د خدای دی کور مو جوړ دی، بزگرو او مزدورانو مو د خدای شکر ښه دي. زما له پلار سره د هغو شمېر او ه تنه کېده. ژوند ښه تيره ده. رښتيني عيسويان وو او بيا پېښه وشوه...

پلاتون کرتايوف اوږدې کيسې وکړې او ويل چې څنگه يوه ورځ هغه پرديو څنگلانو ته ورتير شو، ده هلته لرگي ټول کړل، هلته دی ساتونکو ونيو، هغه يې ښه وواهه، محکمه يې کړ او بيا يې پوځ ته ولېږه. څه به درته ووايم گربته!

په داسې غږ چې موسکايې بدلوله، وويل:

- نور به درته څه ووايم گوربت جانه!

جگړه او سوله

که څه هم ما فکر کاوه چې بدمرغي راغلي، خو بيا هم خوشاله و. که ما گناه نه وای کړې، زما ورور به يې پوځ ته لېږلای وای. زما دغه کشر ورور پنځه ماشومان درلودل، خو زه له بنځې پرته څوک نه لرم. ما يوه لور لرله او پوځ ته له تگه مخکې هغه خدای له مور نه واخېسته. يوه وار له پوځ نه کورته په رخصتۍ لارم، خو پوه شوم چې زما د کورنۍ ژوند تر پخوا نه ښه شوی دی. د کور په انگر کې ډېر څاروي ولاړ دي. بنځې په کورونو کې وې او دوو ورونه مې د کار لپاره بهر وتلي وو. يوازې کوچنی ورور مې چې ميخايل نومېده په کور کې پاتې و. پلار به مې ويل، ماته به يې ويل:

- ټول ماشومان د مور او پلار لپاره لکه د لاس د گوتو په شان يو برابر دي. له گوتو نه چې هريوه خوږ شي، ټول يو شان خوږېږي. که پلاتون سړيې خريلاي نه وای، ميخايل به يې پوځ ته لېږلای وای. هغه مور ټول وربللو او دشمايل په وړاندې يې درولو، پوهېږي، منې يې او کنه؟ پلار به راته ويل چې ددې شمايل په وړاندې سم په گونډو شو، بيا يې بنځې ته ويل:

- ته هم د هغه په وړاندې سرتيټ کړه. هلکانو تا سو هم همداسې وکړي، پوه شوي او کنه؟ هوکې ملگريه، ژوند همداسې دی، هر برخليک يو ژوند غواړي، هر څه دخدای په لاس کې دی، مور هسې قضاوت کوو چې دا ښه دی او که بد. دا ښه کار نه دی. زما نيکمرغه ملگريه، زموږ نيکمرغي داسې ده، لکه اوبه، په کب نيونکي ځال کې. کله چې دغه جال د اوبو په منځ کې وي، له اوبو ډک وي، خو کله چې يې له اوبو راوباسي، بيا له اوبو تش شي. هوکې ملگريه همداسې

۵۵

پلاتون د غنمو له سوارې نه په جوړ شوي ځای کې، ځای پر ځای

جگړه او سوله

شو. يو خوشبې پته خوله پاتې شو او بيا پاڅېد.

هغه وويل:

-نېكاري خوب درځي پلاتونوفه !

.ژر، ژر يې پرېتېر او تندي صليب انځورول پيل كړل او ددې كار په

لړ كې يې وويل:

لويه خدايه مور په خپل امان كې وساته او مور

وژغوره ! زموږ ملاتړه

حضرت مسيحه ! سپېڅليه نيكولايه ! او فرو او لاورا (دوه

سپېڅلي شمائل دي) پر مور رحم وكړه ! دا ټول بايد دوه واړه نور هم

تكرار شي.

سجده يې وكړه، پاڅېد، سوړ اسويلی يې وويست، پر خپل ځای

د وښو پر سوارې كېناست او وې ويل:

خداى دې ما د يوې وچې تېرې په شان ويده كړي او د يوې ډوډۍ

په شان مې دې بېرته راوېښ كړي.

هغه تردې خبرې وروسته وغځېد، كوټ يې پر ځان واچاوه او د

ويدو كېدو تكل يې وكړ.

پېر وپوښتل:

- دغه دعا چې تا ولوسته، څه دعا وه ؟

پلاتون، (كه له پېر سره خبرې اترې نه واى، خوب به وړى و) وويل:

- ما څه شي نه دي لوستلي (هغه د ويدو كېدو په حال و) ما يوازې

دعا وكړه، ولې ته دعا نه كوي؟ (هغه نور نو خوب يوړ).

پېر وويل:

-نه، نه زه دعا كوم. خو تا دغه فرولا لورا څه لپاره ويل.

پلاتون په چټكۍ ځواب ورکړ:

جگړه او سوله

- نوڅنگه؟ دا د آسونو دعا ده، انسان باید څارويو په خيال کې هم و اوسي، نه وينې، هغه دوکه ماره راستنه شوې ده، ځان تودوی، د ارموني(ددې خبرې سره سم يې له خپلو پښو سره نېږدې سپی وليده او ويې نازوله. مخ يې واړاوه او هغه دم ويده شوه.

چېرته د باندې له لرې د ژړا او چغو غبراته. د زندان د ديوالونو د چولو نه د اور شغلي ليدل کېدې، خودننه په زندان کې توره تياره وه، غبرونه هم نه اوريدل کېدل. پيپر تر ډېرو پورې ويده کېدای نه شو، سترگې يې رنې وې، په توره تياره کې په خپل ځای کې پروت و او. پلاتون خرپهاري ته يې چې دده تر څنگ ويده و، غورځولې و. هغه داسې احساسوله، هغه دنيا چې تردې نه مخکې دده په روح کې راپرزیدلې وه، اوس بيا په نوې ښکلا، په نوې او ټينگه بڼه بېرته دده په روح کې په نوي ډول راغورځېدې.

۱۳

په هغه زندان کې چې پيپر ساتل کېده، هغه څلور اونۍ تېرې کړې. له ده سره مل درويشت اسيران، درې افسران او دوه تنه مامورين هم وو.

دغه ټول کسان، گواکې وروسته پيپر ته په خيالونو کې په تنه بڼه وريادل، خو په هغو کې پلاتون کرتايوف د تل لپاره د پيپر په خيالونو کې د داسې يوې خورا او تر ټولو غوره، بڼې، پياوړې خاطرې په توگه پاتې و چې د بشپړ روسي کرکتر، د ټولي مهربانۍ او غوند منډ احساس څرگندونه يې کوله.

بله ورځ سهار د وخته چې کله پيپر خپل گاونډی وليد، د هغه گردی تصوير د هغه په ذهن کې ابدي شو. د پلاتون سر تر پينوا اندام چې هغه فرانسوي کوټ يې اغوستي او دملا وستني په ځای يې ملا په ريښکۍ تړلې وه، د هغه پوځي بربدگي ډوله خولۍ، يو گردی تصوير ذهن ته سپاره. ککره يې چورگرده وه، د هغه ملا، ټټير آن لاسونه چې تل يې داسې نيول چې گواکې څه شي وړي. ټول او ټول گرد وو. د هغه خوږه موسکا، د هغه نصواري تاندي سترگې هم گردې وې.

پلاتون کرتايوف، د هغو کيسو له مخې چې د خپل پخواني پوځي ژوند نه يې کولې او ټولو دغو کيسو هغو جگړو پورې اړه لرله چې ده گډون په کې کړی و، بايد پنځوس کلن وای. هغه خپله نه پوهېده چې څو کلن دی او دا يې هم ويل يې نه شو چې څه وخت پيدا شوی دی، خو د هغه غاښونه سپين، ټينگ او ځلېدونکي وو. د خنديدو په وخت

جگړه او سوله

کې (هغه تل خندل) د مرغلرو د دوو امیلونو په خپرله ورايه بنسکاريدل. هغه روغ، جوړ او له هره پلوه بشپړ و. د سر او زېږي يو تار وينسته يې هم سپين شوي نه و. ټول ځان يې خورا پوست او سره له هغه هم ټينگ او چالاکه و.

د هغه د مخ بشره، د وړو گردو گونځو سره سره، د سادگۍ او ځوانۍ نښې لرلې. آواز يې خوږ او سندرېزو، خود هغه د غږيدا تر ټولو غوره ځانگړتياو سادگي، زغردوالي او له معنی ډک والي و. دا په داگه خرگنده وه چې هغه، هېڅکله د هغه څه په اړه فکر نه کاوه چې ده ويل يا يې ويل غوښتل، نو له دې کبله د چټکوالي او ډاډ، د هغه د غږيدا او په هغه کې د کلمو ادآ، د هغه د وينا نه جلا کېدونکې برخه وه.

د اسارت په لومړيو ورځو کې، د هغه ځاني توان او قوت په دې کچه چې گواکې دی، په دې نه پوهېږي چې ستړيا او ناروغي څه ته وايي، هره شپه به چې ويده کېده، هغه به ويل:

- اې لويه خدايه! مور د تېرې د يوې ټوټې په توگه ويده او د يوې ډوډۍ په توگه مور او وينې کره. هر سهار به چې له خوبه راپاڅېد، اوږې به يې پورته اچولې او ويل به يې:

- بيگنا گرد ويده شوم او سهار بېرته په پښو و خوځېدم.

او په رښتيا هم، هغه به چې وغځېد لکه تېره داسې به ويده کېده، سهار به يې ځان و خوځاوه، راوینس به شو او په هماغه شپه کې به، له ځنډه پرته، لکه ماشوم چې په خپلو نانځکو لوبې کوي. دی به هم په کوم کار اخته شو. هغه په هر کار بڼه پوهېده، که څه هم په هغو کې يې ماهرته نه لاره، خو کارونه يې بد نه و. هغه تل بوخت و او يوازې د شپې به يې ځانته اجازه ورکوله چې وغږېږي، غږيدا يې خوښېدلې او سندرې يې هم ويلې. سندرې به يې چې ويلې، د نورو سندرو غاړو په خپر به نه

جگړه او سوله

و چې اوریدونکي، د خپلو سندرو اوریدو ته راپاروي. د هغه سندري ویل داسې و، لکه دمرغانو به څېر. ده دغو سندریزې غږونو ته ځکه اړتیا لرله چې له هغه سره به یې خپله خوځېدا، دریدل او پاڅون برابرول. د هغه سندري تل خوږې، زړه راښکونکې، غمجنې او ښځېنې وې. څېره او تندې به یې د سندرو ویلو په وخت کې تل زغرده او تریو وو.

له هغه ورځې چې اسیر شوی و، رېږه یې لوړه شوې وه، ټول هغه څه چې دده له پوځي او قیمتي ژوند سره اړه لرله، ده اېسته اړتېرلي وو او په نا آگاهانه توګه، خپل پخواني ژوند یعنی بزګري کلیوالي ژوند ته ورستون شوی و، هغه ویل:

- د سرتیري ژوند پای ته رسېدلی دی، دخدای په امان!

د هغه نه خوبسېدل چې څوک د هغه د پوځي ژوند او وخت په اړه وغږېږي. که څه هم هغه له خپل تیرشوي ژوند نه نارضا و او زیاتره وخت به یې دا تکراره چې په خپل پوځي ژوند کې هېڅکله چا وهلی نه و. کله به چې هغه کیسې کولې، زیاتره وخت به دغه کیسې د هغه پخواني کلیوالي ژوند په اړه چې ده ته ډېر ګران برېښېده. هغه متلونه چې ده په خپلو خبرو کې کارول، هغه متلونه نه و چې زیاتره به سرتیرو کارول. د هغه متلونه زیاتره نه یوازې دا چې ښکندمار او برېښې ویناوې وې، بلکې هغه به ډېر ولسي وو. دغه متلونه که څه هم د خپل په ځای کارونې په وخت کې ښې او ژورې معنی لرلې، خو د هغو جلا جلا کارول د هغو معنی ته سخت تاوان رساوه.

ده به زیاتره وخت داسې خبرې کولې چې د هغه له پخوانیو خبرو سره یې ضدیت درلود، خو د هغه دغه او هغه خبرې دواړه سمې وې. د هغه غږیدا خوبسېده او غږیدل یې ښکلي وو. هغه به وینا په متلونو او

جگړه او سوله

ځېنو ستاینو کې سینگاروله، خو پېیر ته داسې برېښېده چې هغه دغه متلونه خپله جوړوي. د هغه د وینا تر ټولو غوره ښکلا په دې کې وه چې کله ناکله به یوه ساده پېښه یا خبره چې پېیر به هم د هغې پېښې د سادګۍ له امله هغه ته پاملرنه نه کوله، د هغه پر ژبه د ښکلا او پر تم نښه وه. هغه به هغو کیسو ته چې د پوځي خدمت په وخت په اړه ویل کېدې، په وار وار تکرارېدې، ښه غوړښو. خو تر هرڅه زیات، د هغه، هغه کیسې خوښېدې چې په رښتیني ژوند کې پېښې شوې وې. هغه به د دغو کیسو د اړیدو په وخت کې موسېده او د اړیدو په لړ کې به یې د داستانونو د ښکلاوو د لاراسپړنې لپاره پوښتنې کولې.

کراتیوف، په زړه بایللو، دوستۍ او مینې، هغه شان چې پېیر پوهېده، نه پوهېده، خو هغه ته، هر څه چې به په ژوند کې ورسره مخامخېده گران و او په مینه یې هغه منل او زغمل. له هر چا سره به چې مخامخ کېده، په مینه یې له هغه سره مینه کوله. هغه هم، نه یو ټاکلي یا پېژندلي چاسره، بلکې هر هغه څوک به چې له ده سره مخامخ کېده، ده ورسره مینه کوله. هغه ته خپل سپی، خپل ملګري، فرانسویان او پېیر چې په زندان کې دده گاونډی و، ټول او ټول گران و، خو پېیر داسې احساسوله چې د کراتیوف، د ټولې مهربانۍ او خواخوږۍ سره سره چې له ده سره یې لري (دغه مهرباني او خواخوږي د پېیر له خوښې پرته له ده سره کېده) د هغه جلاوالي او بیلتون به یوه شېبه هم هغه خوابدې نه کړي او پېیر هم کرار کرار د کراتیوف په وړاندې دغه احساس پیدا کړي.

پلاتون کراتیوف، دنورو ټولو اسیرانو لپاره یو عادی سرتیری و، هغوی دی د گربت او یاهم پلاتوشه په نامه یاد او. له هغه سره به یې د زړه له کومې او په خواخوږۍ ټوکې کولې او هغه ته به یې کارونه

جگړه او سوله

سپارل، خو د پيپر لپاره، هغه تل هماغه شان پاتې و، لکه د هغې لومړې شپې په شان چې ده د لومړي ځل لپاره دی ليدلی و. يعنی له تصويره وتلی، گردی او د تل لپاره د سادگۍ او رښتينتوب نښه.

پلاتون کراتايوف، له خپلې دعا نه پرته هېڅ شي له ياده زده نه و. کله به چې هغه خپلې خبرې پيل کړې، داسې برېښېده چې هغه پوهېږي، څنگه او چېرې هغه پای ته ورسوي.

کله به چې د هغه کومې خبرې پيپر حيران کړ او له هغه نه به يې هيله وکړه چې هغه بيا ووايي، هغه څه به يې چې يوه شېبه مخکې ويلي و، نه شو کولای ورياد کړي. دغه راز ده دا هم نه شو کولای چې د خپلې خوبښې سندري شعر پيترته ووايي. دا سندره دا وه: ((خپل گران چنارگوټی مې زړه را بدوی))

هغه په وينا او خبرو کې د جلا جلا کلمو په معنی نه پوهېده او نه يې کولای شو پوره پرې پوه شي. د هغه هره کلمه او هر چاره، هغه ته د هغو ناڅرگندو او نا آشنا هڅو غبرگون و چې دی خپله هم له هغو نه خبر نه و. دا دده ژوند و، خو دده ژوند لکه هغه شان چې ده خپله انگېرله، له نورو نه جلا هېڅ معنی نه لرله. د هغه ژوند، يوازې د ټوليز ژوند د يوې برخې په توگه، ده تل داسې احساسوله، معنی پيدا کوله. د هغه خبرې او کړه وړه، په هماغه نظم، هرو مرو والي او دده له واکه پرته ادآ او تر سره کېدل، لکه عطر چې له گلو را پاڅي. هغه نه د کومې جلا کلمې يا جلا چارې په معنی او نه يې په موخې، په يوه هم نه پوهېده.

۱۴

وروسته له هغه چې شهزادګۍ ماریا له نیکولای نه واوریدل چې د هغې ورور، دیاروسلاو په ښار کې درستوف له کورنۍ سره دی، د خپلې ترورد مخالفت سره سره یې بیا هم سمدلاسه پریکړه وکړه چې له خپل وراره سره یو ځای هغه پلوت ته وخوځېږي. دا کار آسانه و که کړکيچن؟ شونې و که ناشونې؟ دې خپله دنده ګڼله چې هر څنګه کېږي، د خپل ورور څنګ ته چې دمرګ په حال و، ځان ورسوي. دې هر هغه څه چې له لاسه کېدل کول، چې خپل وراره، خپل ورور ته ورسوي. هغه پاڅېده او وخوځېده، هغې فکر کاوه که سردار اندرې خپله دې ته خبر نه دی ورکړی، له دې امله دی چې یا خوداسې ناروغه دی چې دلیکلو توان نه لري او یا دا چې هغه دا کار ددې (شهزادګۍ ماریا) او خپل زوی لپاره خورا ګرانه او له کړکيچه ډکه چاره بللې ده.

خو ورځې وروسته شهزادګۍ ماریا د خوځېدا لپاره چمتو شوه، د هغې د سفر کاروان، یوه لویه ګاډۍ وه چې دا ورونث ته په کې راغلې وه، یوه وره کراچۍ او یوه بله لاسي دبارولو کراچۍ ګوتې وو. له هغې سره په سفر کې پېغله بوری ین، نیکولای جان او ښوونکی یې، د هغې بوډۍ مینځه، درې چوپړان، یو ځوان یاور، یو آشپز چې ترور یې اړ کړی و، خوځېدونکي وو.

مسکو ته دعادی لارونه تګ خورا ګواښمن او آن تصور یې هم نه شه کېدای، نو له دې کبله، شهزادګۍ ماریا، منزل ته درسېدو لپاره،

جگړه او سوله

دلارې بدلېدو ته اړه شوه. يعنی هغه لاره يې غوره کړه چې د لپښک ، ريزان ، ولاديمير او شوياد بنارگوټو له لارې تيريدده. دغه لاره نه يوازې ډېره اوږده وه بلکې له دې کبله چې په ټولو رباطونو کې د آسونو بدليدل ناشوني وو ، هر څه خوراگران او دريزان بنار ته نېرېدې ، خو دفرانسويانو د پيدا کېدو خبرې کېدې ، نو ځکه ډېره له گواښه ډکه وه.

د ټولې لارې په اوږدو کې ، پېغله بوری يين ، دو سال او د هغې چوپړان د شهزادگۍ ماریا ، دهخو ، روحي پياوړتيا او ټينگ تکل ته حيران پاتې وو. هغه تر ټولو ناوخته وديدده ، تر ټولو نه د وخته ويښېده او هېڅ داسې ستونزه نه وه چې د هغې د تکل خنډ شي. د هغې دهخو او هاند او تگ ته د تلو سوله برکته وو چې نورو ته هم دغه د خوځون او تکل احساس ور لېږدېدلی و او د دويمې اونۍ په اوږدو کې و چې هغوی ياروسلاو نومي بنار ته ورسېدل.

شهزادگۍ ماریا ، د ورونژ په بنار کې د خپلې استوگنې په موده کې ، د خپل ژوند ، تر ټولو نه غوره نيکمرغي گڼله او د دغې نيکمرغي خونديې احساساوه ، نور نوله رستوف سره د هغې مينې نه هغه زوروله او نه يې په عذابوله. دغه مينه ددې له روح سره نغښتل شوې او ددې د روان او ځان نه جلا کېدونکې برخه گرځېدلې او دا نور له هغې سره له سيالۍ نه لاس په سر شوې وه.

که څه هم هغې هېڅکله ، په ډاگه دا خبره چاته نه وه کړې ، خو هغه اوس په دې ډاډه وه چې يو څوک ورته گران دی او دا هم يو چاته گرانه ده. هغه په دې خبره ، هغه وخت پوره ډاډه شوه چې نيکولای رستوف دې ته راغی او په خپله وروستی کتنه کې دې ته وويل چې ددې ورور (سردار اندرې) د رستوفيانو له کورنۍ سره مل دی. نيکولای ، آن دې ته اشاره هم ونه کړه چې ، که سردار اندرې جوړ شوی ، د هغه او ناتاشې

جگړه او سوله

پخوانۍ شلېدلې اړیکې به بیا او بېرته راتازه شي، خو شهزادګۍ ماریا د هغه له سترګو او بشرې نه دا احساس کړې وه چې هغه به دې خبره بڼه پوه او د هغه په اړه فکر کوي. ددې سره سره له دې سره نیکولای اړیکې خورا مینه ناک او نزاکنه ډک وو، نه یوازې دغه اړیکې بدل نه شول، بلکې داسې برېښېده چې نیکولای په دې خوشاله چې اوس ددوی د خپنۍ اړیکې په اسانۍ او لا مینه ناک ډول هغه (شهزادګۍ ماریا) ته چې څو موده دمخه یې هغه احساس کړی وو، څرګند کړي. شهزادګۍ ماریا، په دې پوهېده چې هغې ته د لومړي او وروستي ځل لپاره یو څوک ګران دی.

لکه هغه شان چې د سفر په وخت کې تل پېښېده، شهزادګۍ ماریا، داسې په غمونو کې ډوبه وه چې خپله اصلی موخه یې هېره کړې وه، خو همدا چې یارسلاو ته نېرېدې شول، د هغه څه په فکر کې شوه چې هغه نه خو ورځي وروسته بلکې نن ماښام ورسره مخامخ کېدونکې وه، د هغې تلو سې او ګڼیتوب پای نه درلود.

کله چې د هغې د ترور لارښود چوپړ چې شهزادګۍ ماریا، د څارنې او ددې چارو د پلټنې لپاره مخکې استولی و او دنده یې لرله چې وګوري د رستوف کورنۍ چېرې میشته او استوګنه ده او په دې ځان خبر کړي چې د سردار اندرې روغتیا څنګه ده؟ بیزته راستون شو دښار د لویې اډې مخې ته، له یوې لویې ګاډۍ سره مخامخ شو. هغه د ګاډۍ له کړکۍ نه، د شهزادګۍ، له ګڼۍ نه رنګ الوتې او ډار پسي اخیسته خپره ولیدله او دی هم ډار پسي واخیست، او وې ویل:

- ستاسو حضور! دهر څه پوښتنه مې وکړه، د رستوف کورنۍ دښار په ډګر کې، د سوداګر برونیکوف په کور کې میشته او ځای پر ځای شوې ده. هومره لرې نه ده، د ولګا د رود پر څنډو.

جگړه او سوله

شهزادګۍ ماریا، په وحشت او پوښتنیز غلچک د لارښود چوپړ
مخ ته وکتل، هېڅ نه پوهېده چې هغه څه وایي، په دې یې سر نه
خلاصېده چې ولې ددې پوښتنې چې:

-ورور یې څنگه دی؟ ځواب نه وایي. د شهزادګۍ پر ځای، پېغلې
بورۍ یې، دا پوښتنه وکړه او وې ویل:

-سردار څنگه دی؟

-والاحضرت هم له دوی سره په هماغه کور کې میشت دی.

شهزادګۍ په زړه کې وویل:

ښکاری چې ژوند دی. فکریې وکړ او په کراره یې له ځان سره
ووویل:

-هغه څنگه دی؟

-خلک وایي هغه په هماغه حال چې و، په هماغه حال دی.

شهزادګۍ ماریا، دا ونه پوښتل چې:

- هغه په هماغه حال چې دی، څه معنی؟

هغې یوازې کمکۍ وړو کي او ه کلن نیکولای ته، خپل وراره ته،
د سردار اندرې زوی ته چې ددې تر مخې ناست و او له خلکو نه د تش
ښار له نندارې نه یې خوند اخیست، کتل. هغې سر ښکته و اچاوه او تر
هغه وخته پورې یې را پورته نه کړ چې د هغوی درنه او لویه گاډۍ چې
د خوځېدا شرفېدا یې شراو شور جوړ کړی و، په یو ځای کې ونه دریده
او له گاډۍ نه د ښکته کېدو د زینو د برابرولو غږ پورته نه شو.

دلوي یې گاډۍ دروازې خلاصې شوې. کینې خواته یې اوبه، لوی
سیند او ښۍ خواته یې زینې وې. برزینه چوپړان او د هغو په منځ کې،
یوه سره پخونه نجلۍ چې اوږدې تورې کوڅۍ یې لرلې ولاړه وه،
ددغې نجلۍ پر شونډو داسې موسکا خوره وه چې شهزادګۍ ماریا ته

جگړه او سوله

هغه لاسي او ناخونده برېښېده (دا سونیا وه). شهزادګۍ ماریا پر زینو وروختله او هلته ولاړې نجلۍ چې لاسي موسکا یې پر شونډو خوره وه، دې ته وویل:

- دې پلو، دې خواته!

او شهزادګۍ د انتظار په خونه کې له یوې پخې ښځې سره چې ختیځه بشره یې لرله او په چټکۍ او خواشینۍ ددې خواته را روانه وه، مخامخ شوه. دا مشره گرافینه وه. هغې له شهزادګۍ ماریانا غېږ تاو کړه او تر ښکلولو نه وروسته یې وویل:

- زما ماشومه! راته گرانه یې! څومره ډېره موده وشوه چې مې نه

بې لیدلې!

شهزادګۍ ماریا، د خپلې ټولې نا آرامۍ او خواشینۍ سره سره په دې پوه شوه چې دا مشره گرافینه ده او باید دا هم څه ورته وایي. هغه خپله هم په دې پوه نه شوه چې څنګه یې وکولای شول یو څو فرانسوي کلمې په هماغه ډول چې دې ته ویل شوې وې، ووايي او وپوښتي:

- هغه څنګه دی؟

گرافینې وویل:

- ډاکټر وایي چې اوس گواښ نه شته.

خوله دې خبرې سره هممهاله، گرافینې یو سوړ اسویلی وکښل او سترګې یې آسمان خواته وړلورې کړې، د هغې دغه کتل د هغه څه برخلاف و چې دې ویلي و.

شهزادګۍ ماریا وپوښتل:

- همدا اوس، همدا اوس گراني شهزادګۍ!

هغې له دې خبرې سره جوخت، کمکي نیکولای جان ته چې له دو سال سره ګډ راننوت مخ ورواړاوه او وې ویل:

جگړه او سوله

- څه بنکلی او نازولی هلک دی.

گرافینې، شهزادګۍ میلستون ته بدرګه کړه. سونیا له پېغلې بوری یې سره غږیده او گرافینې نیکولای نازوه. په دې وخت کې مشر گراف کوټې ته راننوت او له شهزادګۍ سره یې روغې او ستړې مشي وکړه. گراف له هغه وخته چې وروستی ځل یې شهزادګۍ لیدلې وه، ډېر بدل شوی و. هغه وخت، دی، داسې مست، خوشاله او پر ځان ډاډمن سپین ږیری و، خو اوس داسې خوار او ناهیلی برېښېده. هغه، له گرافینې سره د غږیدا په لړ کې پر له پسې، دې خوا، هغه خوا کتل چې گواکې غوښتل یې وپوښتي هغه څه چې دی کوي یا یې وایي سم دي که ناسم؟

د مسکو تر سوځېدو نه وروسته چې دده شتمنۍ او جایادونو، په ایرو او کنډوالو بدل شوي وو، داسې برېښېده چې ده پر ځان ډاډ له لاسه ورکړی او داسې یې انگیرله چې دده لپاره په ژوند کې ځای پاتې نه دی.

شهزادګۍ ماریا، د هغې لېوالتیا او ناآرامۍ سره سره چې په دې شېبه کې د خپل ورور د ژر لیدو لپاره یې لرله او د هغې خواشینۍ سره سره چې د ورور د لیدو نه پرته، دې ته دنورو خبرو او کړو نه پیدا شوې وه، دې غوښتل سمډلاسه خپل ورور وګوري، خو نورو پر له پسې د هغې د ورور په ستاینو وخت تېراوه. هغې د ورور د دیدن په هیله کې د ډویدو سره سره بیا هم هغه څه څارل چې ددې په شا او خوا کې تېریدل او داسې یې احساسوله چې اوس سمډلاسه باید همدې حالتو او دنورو کړو وړو ته غاړه کېږدي. هغه څه ته چې دا ورسره مخامخ ده، که څه هم ددغو ټولو خبرو او کړو وړو زغم ورته ګران و، خو بیا هم هغې کوم شکایت نه درلود. مشر گراف سونیا هغې ته وروپېژندله او وې

جگړه او سوله

ويل:

- دا زما خور يئ ده ، هغه تاسو پېژنئ شهزادگي !
شهزادگي مشرې گرافينيې ته مخ ورواړاوه او هڅه يې كوله د
تربگنۍ هغه احساس چې دد غې نجلۍ په وړاندې ددې په زړه كې
راپاريدلى دى ، آرام او كرار كړي. هغې سونيا بڼكل كړه ، خو پر هغې
ځكه هر څه گران تماميدل چې ددغو ټولو خلكو طبيعت چې له دې نه
راتاو شوي وو ، له هغه څه نه زيات توپير درلود چې ددې په زړه كې
تيريدل.

هغې پر ټولو غږ و كړ او وې پوښتل:

- هغه چېرې دى ؟

سونيا ځواب ور كړ:

- دلاندې ، ناتاشا له هغه سره ده.

سونيا تكه سره شوه او زياته يې كړه:

- درځئ چې ورشو ، وې گورو ! او رښتيا زه فكر كوم تاسي سترې

شوي ياستئ ، شهزادگي ؟

د شهزادگي په سترگو كې د خواشيني او بڼكې شپوه شپې هغې
بيا گرافينيې ته مخ ورواړاوه او غوښتل يې چې بيا له هغې نه وپوښتي ،
څنگه او له كومې لارې هغه ته (ورورته) ورشي. په همدې وخت كې و
چې د كوم چانرم ، سندريز ، خو چټگ گامونه ، تابه ويل لكه دناڅگر
قدمونه د دروازې شاته واوريدل شول. شهزادگي مخ ورواړاوه او وې
ليدل چې ناتاشا وه ، تابه ويل چې منډې راوهي ، ددې خواته راروانه
ده. هماغه ناتاشا چې تير واري يې په مسكو كې د هغوى د كتنې په وخت
كې كركه ترې راغلې وه. هغې لا ددې وخت پيدا نه كړ چې ناتاشې ته
وگوري ، خو په دې پوه شوه چې هغه درد احساسوى چې دا پرې اخته

جگړه او سوله

ده، نو ځکه د هغې رښتینې دوست دی. د هغې پلویې ورواندگل، غېږیې ترې چاپېره کړه او په داسې حال کې چې سړیې پراوړو وړ ایښی و، ښه یې وژړل.

ناتاشا چې د سرداراندرې د کت تر څنگه ناسته وه، همدا چې د شهزادګۍ له راتګه خبره شوه، په ارامو خو چټکو ګامونو، هغو ګامونو چې شهزادګۍ ماریا ته سندریز برېښېدلي وو، د هغه له کوټې راووتله او ددې خواته یې رامنډه کړل. کله چې ناتاشا د شهزادګۍ ماریا پلو ورمنډه کړل، د هغې په حیرت وهلې او ګڼۍ اخبستې څېره کې یو څه ښه څرګند و او هغه مینه وه. د مینې حالت و. له سرداراندرې سره مینه، له شهزادګۍ ماریا سره مینه، له ټولو هغو سره مینه چې ددې د خوښۍ سره یې اړه پیدا کوله د خواخوږۍ حالت، د نورو په خاطر د زوریدنې حالت او د بې پایه هیلې او لېوالتیا حالت، هغه حالت چې خپل ټول څه او ځان له هغو سره تر مینې څار کړي. داسې برېښېده چې په دغې شېبه کې، هغې نه د ځان اونه له هغه سره د خپلو اړیکو پرته، هېڅ خیال د هغې په خیال کې نه و.

حساسه شهزادګۍ ماریا، ناتاشې ته په لومړي غلچک کې په هر څه پوه شوه او له غمه په ډک خوند یې د هغې پراوړو او ښکې تویولې.

ناتاشې ورته وویل:

-درځه چې څو! ورځه چې ورشو ماریا!

او هغه یې بلې کوټې ته بدرګه کړه.

شهزادګۍ ماریا سرراپورته، او ښکې پاکې، مخ یې ناتاشې ته ورواړوه او داسې انگېرله چې دا به له هغې سره په هر خبره او هر څه پوه شي.

-ښه نو... څه... به...

جگړه او سوله

هغې غوښتل څه وپوښتي، خو ناڅاپه چپه شوه، هغې داسې انگېرله چې نه شي کولای په خبرو او کلمو پوښتنې او ځوابونه وشي. د ناتاشې سترگو او بشري باید هر څه په ژوره او په ډاگه دې ته ويلي وای.

ناتاشې هغې ته کتل او داسې برېښېده چې هغه له دې امله په ډار او شک کې ده چې ټول هغه څه چې دا پرې پوهېږي ووايي او یا يې ونه وایي. هغې گواکې دا احساس کړی و چې ددغو ځلېدونکو سترگو په وړاندې چې ددې د زړه تر تله پورې يې لاره وهلې ده، نه شو کولای ټول رښتیا، هغه رښتیا چې دا ترې خبره او پرې پوهېږي ونه وایي. د ناتاشې شونډې ناڅاپه ورېدېدې. د هغې د خولگۍ نه نا ښکلې گونجې را تاو شوې، په ساندو ساندو يې ژړا پيل او په لاسونو کې يې خپله بشره پټه کړه.

شهزادگۍ ماریا په هرڅه پوه شوه.

خو په هر حال، هغې هیله لرله او د همدې هیلې په هیله يې د هغه څه په اړه پوښتنه وکړه، چې دې باور نه پرې لاره:

- نو ښه، د هغه ټپونه څنگه دي؟ حال يې څنگه دی؟

ناتاشې یوازې وکولای شول چې دومره وایي:

- تاسې... تاسې خپله يې وگورئ! ...

یو څو شپې وروسته دواړه په گډه د هغې کوټې د دروازې شاته ولاړ وو چې سرداراندرې په کې پروت و. دواړه ددې لپار کېناستې چې ژړا يې آرامه شي او بیا په ارامو خبرو د ننه کوټو ته ورننوزي.

شهزادگۍ ماریا وپوښتل:

-- دا ناروغي يې څنگه وه؟ ډېره موده کېږي چې حال يې خرابه

شوی دی؟ او دا پېښه څه وخت شوې ده؟

جگړه او سوله

ناتاشا وويل چې په پيل کې يې خورا سوځوونکې تبه او گوانبمن درد درلود، بيا د ترويشه په سيمه کې دا بڼه شول، خو داکتر له يوه شي ډار يده او ((هغه ۴۴۶ روس)) و، بيا دغه گوانب لري شو، خو کله چې د ياروسلاو بنار ته راوړسېدو ټپونه يې په خوسا کېدو شول (ناتاشا، د هغه د ټپونو په ټول حالاتونو: خيرينتوب او خوساستوب، به هرڅه پوهېدل) داکتر وويل چې د ټپونو د خرينتوب او بيا خوسا کېدو تداوي هم کېدای شي، خو کله چې بيا تبه پرې راغله، داکتر وويل چې دغه تبه خورا گوانبمنه ده.

ناتاشې وويل:

-خو دوه ورځې دمخه ناڅاپه دغه پېښه وشوه.

هغې د خپلو ساندو او ژړا مخه ونيوه او وې ويل:

-زه نه پوهېږم چې څنگه؟ خو تاسو به يې په خپله وگوري چې له نه

څه جوړ شوي دي.

شهزادگۍ وپوښتل:

-خورا خوار شوی دی؟ ډنگر شوی دی؟

نه، داسې نه دی، تر خوار توبه هم لا بدتره دی، تاسي به يې خپله

وگورئ! واخ، واخ مارييا، مارييا، هغه ډېر بڼه دی، خو. هغه نه شي

کولای، نه شي کولای ژوندي پاتې شي... ځکه چې...

۱۵

کله چې ناتاشا په خپل دوديزې ادا د هغه دروازه پرانسته، شهزادگی ته يې تر ځانه د مخکېدو بلنه ورکړه. شهزادگی مارييا داسې احساس کړه چې ستوني يې سلگيو ته چمتو دی. هر څومره چې هغې د ځان د آرامولو او تسل هڅه کوله، دا په دې پوهېده دا چې دا اوبسکو دتوييدو مخه نيولی نه شي، شهزادگی مارييا په دې پوهېده چې ناتاشا ددې خبرو معنی څه ده چې:

- دوه ورځې دمخه دی داسې شو.

هغه په دې پوهېده چې د هغې دا حالت چې دا ناڅاپه آرامه او مهربانه شوه څه معنی لري.

هغه پوهېده چې په دغه مهربانۍ او کرارۍ کې د مرگ نښې دي. هغه چې دروازي ته ورنږدې کېده، د اندرې هغه بشره يې وليدله چې دې له ماشومتوبه پېژنده. د ورور هغه مهربانه، آرامه او خوږه څېره چې خورا لږه به داسې برېښېده او پر دې به يې تل داسې ژوره اغيزه کوله هغه په دې پوهېده چې هغه به دې ته شعر ووايي، هغه شان آرامه او مينه ناکې خبرې به وکړي چې پلار يې تر مرگه مخکې دې ته کړې وې. هغه خبرې چې دا به يې زغم ونه شي کړای او هرو مرو به وژاړي. وړاندې يې که وروسته يې، مگر هرو مرو دا پېښدونکې و او دا کوتې ته ورننوت. څومره به چې ددې سترگو له نږدې نه، په څرگنده او لا

جگړه او سوله

خرگنده، د هغه بشره د هغې بشرې ځانگړتياوې ليدلې، په هماغه اندازه به سلگيو ددې ستونې او غاړه پسې اخبستې، ناڅاپه يې د هغه خپره وليدله او د دواړو کتنې او غلچکونه سره مخامخ شول.

سردار اندرې، پر يوې اوږدې کټ ډوله څوکۍ پروت و، شا او خوا يې بالبنستونه ايښي وو او يو اوږد کميس يې په غاړه وچې د خړلمۍ په پوست گانډل شوی و. هغه دنگر او تک ژير و. د هغه په يوه ډنگر او له سپين والي نه رانه لاس کې يې دستمال او د بل لاس گوتو يې په نرمې خوځېدا مخ پورته له برېتو سره لوبې کولې او سترگو يې نويو راغلو کسانو ته په ځير ځير کتل.

شهزادگۍ ماريبا، چې د هغه بشره وليده او سترگې يې د هغه له سترگو سره مخامخ شوې، ناڅاپه يې گامونو چټکتيا له لاسه ورکړه او داسې يې وانگېرله چې سلگۍ يې له ستونې او اوبسکې يې له سترگو تښتېدلې دي. د هغه د بشري په ليدو او د هغه له غلچک سره د خپل غلچک له مخامخ کيدو سره سم، هغه ناڅاپه ځانته وشرميده او ځان يې گنهگار وگانه.

هغې له ځانه وپوښتل:

-هو کې! خو گناه مې څه ده؟

د ورور ساړه خو برنډ غلچک ځواب ورکړ:

-گناه دې داده چې ژوندۍ يې او د ژوند په اړه فکر کوې، حال دا

چې...

د هغه ملال او ژور کاته او غلچک چې کله په کراره د خور او ناتاشې پلو ته ور واوښت، نه نورو ته بلکې د ځان دننه ته يې پام او له تربگنۍ سره مل و.

د تل په شان يې خور سره لاس ورکړ او سره ښکل يې کړل.

جگړه او سوله

سردار اندرې، دده د ساړه او پردې غلچک په شان، په ساړه او پردې غزو وويل:

- سلام ماریا! څنگه دې وکولای شول تردې ځایه راشي؟
که سردار اندرې دناهیلی چغې وهلاي وای، د هغه چغو به شهزادګې ماریا دومره نه وای حیرانه کړې، لکه د هغه ددغې اوسنۍ غزید او آواز چې پردې یې داسې اغیز کړی و.
په هماغه ساړه او کرار غزیې چې په کې له ورايه د څه ریا دولو هڅه اوریدل کېده، وپوښتل:

- اوس دې روغتیا څنگه ده؟
- شهزادګۍ خپله له خپلې پوښتنې حیرانه شوه.
- هغه وويل:
- گرانې دا باید له داکتره وپوښتي.
که څه هم داسې برېښیده چې هڅه یې کوله دا خبره په لاهمېر بانی وکړي، خو په تش اوازیې وويل:

- له تانه مننه گرانې چې راغلي!
- شهزادګۍ ماریا د هغه لاس کېښکود. سردار اندرې د هغې د لاس په کېښکودلو سره، تندې لږ تریو کړ. هغه چپ شو او خور یې نه پوهېده چې څه ووايي. هغه په دې پوه شوه چې په دې دوو ورځو کې څه پرې راغلي دي. د هغه له خبرو په تیره بیا د هغه له کتو نه چې ساړه و او تربګنۍ ترې وریدله، په هرڅه کې پردیتوب احساسېدل، داسې پردیتوب چې د ژوند لپاره ډارونکي او وحشتناک و. داسې برېښده چې نور نو د ژوند یو په حال پوهېدای نه شي، خو سره له هغه هم داسې احساسېدل چې دنه پوهېدو علت، له دې کبله نه دی چې هغه یې احساسولئ نه شي، بلکې له دې کبله و چې ژوندي پرې پوهېدای نه

جگړه او سوله

شي او نه شي کولای پرې پوه شي، دی په داسې یو څه کې ډوب شوی و.
- سردار اندرې چوپیتیا ماته کړه او په داسې حال کې چې
ناتاشې ته یې کتل، وویل:
- گوره چې برخلیک بیا څنگه سره یوځای کړو؟ هغه بیا منډې
راپسې وهي.

شهادگی- ماریا هر څه اوریدل، خو په هغه څه نه پوهېده چې ورور
یې ویل. هغه، هغه حساس او ځیرک سردار اندرې څنگه کولای شول د
هغه چا په اړه چې ده ته گرانه ده او دی هم په دې پوهېده چې دی هم
هغې ته گران دی، داسې خبرې وکړي. که هغه تصور کولای شول چې
دی ژوندی پاتې کېږي، په دغه شان سره او له سپکاوي نه ډکه ژبه به
یې دغه شان خبرې نه کولای. که هغه پر مرگ باور نه لرلای، نو څنگه یې
پر ناتاشې زړه نه خوړیده؟

دې خبرې یو دلیل درلود او هغه دا چې د هغه لپاره نور هېڅ شي
پروا نه لرله، دې خبرې دده لپاره یوازې یوه معنی لرله، هغه دا چې د
هغه لپاره تر دې نه مهم راز راسپړ شوی و. خبرې اترې یې ډېرې سړې،
شلېدلې او هره شېبه به له ځنډ سره مخامخیدلې.
ناتاشا وویل:

ماری د ریزان له لارې راغلي ده.

د سردار اندرې دې ته پام شو چې ناتاشا د هغې خور نه د ماریا بلکې
د ماری په نامه یاده کړه. دا لومړی ځل وه چې ناتاشا دده تر مخې د هغه
خور په دې نامه یادوی او خپله یې هم دې ته پام شو، هغه وویل:
- ښه؟

هغه ته یې وویل چې مسکو ټول سوی او اېرې شوی او...
ناتاشا له خبرو پاتې شوه، نور یې نه شو کولای وغږېږي داسې

جگړه او سوله

ښکاریده چې هغه هڅه کوي، پر ځان زور راوړي چې خبرې واورې، خو نه یې شو کولای. هغه وویل:

- هوکې! وایې چې سوی دی، ډېر د خواشینۍ وړ دی.

هغه مخامخ کتل او په برېښنو کې یې گوتې وهلې.

سردار اندرې سکوت مات کړ، داسې برېښېده چې هغه غواړي د کومې غورې خبرې په اړه له هغوی سره وغږېږي، نو ځکه یې وویل:

- تاله گراف رستوف سره ولیدل؟

هغه په خورا ساده او آرامه ژبه، که څه هم ښکاریده چې دی پوه شو چې دده په خبرو د ژوندیو سر نه خلاصېږي، دوام یې ورکړ:

- هغه راته لیکلي دي چې ته یې ډېره خوښه شوې یې.

او تر هغه وروسته یې په داسې خوشالۍ چې گواکې تر لټونې وروسته یې هغه کلمات چې هیله یې لرله، پیدا کړي وي، ژر ژر وویل:

- که تاسې ته هم هغه گران وای، څومره ښه کار به شوی وای چې واده مو کړی وای.

شهزادگی، ماریا، د ورور خبرې اوریدې، خود هغه په خبرو نه پوهېده، او یوازې ددې ښکارونه یې کوله چې د ژوندیو له حاله څومره لرې شوی دی، بله معنی لرله.

هغه ناتاشې ته وکتل او په کراره یې وویل:

- اوس ولې زما په اړه خبرې کوو؟

ناتاشا احساس کړه چې د هغه سترگې په دې څښې دي، دې هغه ته ونه کتل او بیا ټول چپه خوله پاتې شول.

شهزادگی، ماریا چې شونډې یې رېږدي، ناڅاپه یې وویل:

- اندرې ته غوا... ته هیله نه لري چې نیکولای جان وویني؟

د لومړي ځل لپاره د سردار اندرې پر شونډو د لیدو وړ موسکا

جگړه او سوله

راخوره شوه، خو شهزادګۍ ماریا چې د هغه بشره او شونډې ښې پیژندلې، په وحشت سره داسې احساس کړه چې دده دغه موسکا نه یوازې له زوی سره نه د خوښۍ او نه دمینې نښه څرګندوی بلکې د شهزادګۍ ماریا په هغو وروستیو خبرو نرمې ملنډې دي چې غوښتل یې د ورور احساسات راوپاروي.

هغه وویل:

- زه ډېر خوشاله یم چې نیکولای دلته دی، څنګه؟ روغتیا یې ښه

ده؟

کله چې یې نیکولای جان سردار اندرې ته راوست، هغه په ډار پلار ته کتل، خو هغه ځکه نه ژړل چې هېڅ چا نه ژړل. سردار اندرې، هغه ښکل کړ، خو داسې برېښېده چې نه پوهېږي، له هغه سره څه ووايي. کله چې یې نیکولای جان بېرته بوت، شهزادګۍ ماریا بیا ورور ته ورنږدې شوه، هغه یې ښکل کړ، نور یې نو د خپلو اوبڼکو مخه نیوای نه شوه او همداسې تینګه په ژړا شوه.

سردار اندرې چې په ځیر ځیر هغې ته کتل، وې پوښتل:

- څنګه نیکولای جان ته ژاړي؟

شهزادګۍ ماریا، په ژړا ژړا کړې، د تایید سر وښور او وې ویل:

- ماریا! ته انجیل پیژني؟ خو ناڅاپه چپ پاتې شو؟

- څه دې وویل؟

سردار چې په هماغه ساړه غلچک، هغې ته کتل، او وې ویل:

- هېڅ! دلته باید ونه ژواړې.

کله چې شهزادګۍ ماریا وژړل، هغه په دې پوه شو چې هغه ددې

جگړه او سوله

لپاره ژاړې چې نیکولای به یې پلاره پاتې شي. هغه ډېره هڅه وکړه چې بېرته د ژوند بهیر ته راستون شي او ژوند ته د ژوندیو په سترګه وګوري، هغه فکر وکړ:

- هوکې! پر هغه هم باید ستا زړه خوږ شي، خو دا یوه ډېره ساده خبره ده. هغه ته په زړه کې د انجیل دا کرښې وریادې شوي:
- د هوا مرغان نه څه کړي او نه څه ریبی، خو ستاسو پلار هغه پالي.
هغه دا خبره له ځان سره وکړه او غوښتل یې هغه شهزادګۍ ته هم ووايي. بیا یې ځان سره وویل:

- نه، نه، هغوی په خپل ډول دا تفسیروي، هغوی په دې نه پوهېږي. هغوی، په دې پوهېدای نه شي چې دا ټول احساسات دي چې دوی پرې ویاړي او زړه یې پورې تړلی دی. زموږ ټولو دغه ټولې اندېښنې چې موږ ته داسې غوره برېښي، هغه ټول بې ګټې او په کار نه دي. موږ یو بل احساسولی او درک کولی نه شو.
او چپ شو.

د سردار اندرې، ماشوم زوی او ه کلن و. هغه مټې مټې کولای شول یو څه ولولي، خو په څه نه پوهېده. هغه تردغې ورځې وروسته ډېر څه ولیدل او زده یې کړل پوهه یې ترلاسه کړه، ځیرکتیا یې ومونده او تجربه، خو که هماغه ورځ یې دغه پوهه او درک چې وروسته یې وموندل، درلودلای، بیا به هم په هغه څه پوه شوی نه وای چې د هغې پلار، ترور او ناتاشې ترمنځ تیر شول او ده ولیدل. هغه هرڅه لیدل، خو پرته له هغه چې وژاړی له کوټې نه ووت. چپه خوله ناتاشې ته چې ده پسې ورووتله، ورنږدې شو، په حیا حیا یې هغې ته وکتل او په ښکلو

جگړه او سوله

او اندېښناکو سترگو هغې ته ځير و. د هغه گلابي لاندنۍ شونډه چې لږ پورته راغلې وه، لږ ورېږدیده، سړي پر ناتاشې ورکېښود او په ژړا شو.

له هغې ورځې وروسته هغه هڅه کوله، له خپل روزونکي دو ساله لرې لرې وگرځي. له مشرې گرافينې نه چې دی يې نازوه او پاله، تېښتېده. يا به يوازې ناست و او يا به په حيا حيا شهزادگۍ ماري يا ناتاشې ته ورته داسې ښکاريده، هغه ته له خپلې ترور نه هم ناتاشه زياته گرانه شوې ده، او په کراره به يې ځان د هغې تر خوا نازونو ته برابره.

شهزادگۍ ماري چې کله د سردار اندرې له کوټې راووته، په پوره توگه په هغه څه پوه شوه چې د ناتاشې بشرې او سترگو ورته ويلی وو. هغه نور نوله ناتاشې سره دورور د ژوند د ژغورنې په اړه نه غږيدله. هغوی به په وار سره د ناروغ پالنه کوله او ورسره کېناستلې به، خو نور يې نونه ژړل. تل به يې دعا کوله او په ټول توان به يې هغه ابدي او له درکه بهر څه ته پناه وروړه چې اوس يې شته والي ددغه زنکندن په حال کې انسان پر سرداسې احساسېده.

سرداراندرې نه یوازې پوهېده چې هغه مري بلکې هغه دا احساسوله چې حال یې مرگنی او د مرگ پولې ته نیمایي لاره یې وهلې ده.

هغه داسې احساسوله چې ټول هغه دنیایي شیان چې د خوښۍ او نفساني لذت او د احساساتو د پارونې سبب کېږي، له ده نه په لرې کېدو دي. هغه پرته له هر ډول تلوار او سودا نه، هغه څه ته سترگې په لاره و چې باید ورپېښ شي. هغه نالیدونکی، لرې، ابدی، لاس ته نه راتلونکی، گواښمن او ناپېژندل شوی څه چې د ټول ژوند په اوږدو کې پر له پسې ده احساسوه، اوس ده ته ډېر نېردي شوی و. هغه هم د هغه آرامي او عجیبه هستي له برکته چې ده احساسوله، د پوهېدو او مننې وړ وه.....

دی، پخواله دغه شان یوه پای نه ویریده. هغه دوه ځله ددغه وحشتناک ډار او عذابونکي احساس سره مخامخ شوی و، خو اوس دی په هغه نه پوهېده.

لومړی ځل، هغه له دغه احساس سره هغه وخت آشنا شوی و چې د هغه تر مخې لاسي بم ولويد او ده ولیدل چې په چورلیدو چورلیدو دده خواته راچورلي. ده په هغه شېبه کې د بوټو، نیالگیو او آسمان په لور کتل او په دې پوهېده چې د مرگ په پوله ولاړ دی.

جگړه او سوله

کله چې تر ټپي کېدو وروسته را په سد شو، په يوه شېبه کې د هغه په زړه کې، گواکې د ژوند له قبيده د مينې آزاده شوې غوتې و غورږيده، داسې ابدي او آزاده چې دغه ژوند پورې يې اړه نه لرله، داسې غوتې راټوکېده. دی نور له مرگه نه و بريده او د هغه په هکله يې فکر نه کاوه. د ټپي کيدو نه وروسته د عذاب او اپلتو ويلو په هغوشېبو کې د يوازينتوب په هغه ساعت کې به يې چې خومره د ابدي مينې، هغې مينې چې تازه يې پرده خپه غورولې وه، خېريده، پرته له هغه چې سر يې پرې خلاص شى، په هماغه کچه يې له دنيايي ژونده، بېزاريده. هر څه او هر چا پورې زړه تړل، تل د نورو په مينه کې ځان څارول، يعنى له هېڅ چا سره په ځانگړې توگه مينه نه کول، يعنى له دنيايي ژونده زړه شلول دي. خومره به چې دى، د ابدي مينې دغه بريد ته ورننوت، په هماغه کچه به دى له ژونده بېزاره کېده او تر هغې کچې يې لاسيات هغه پوله وړانوله چې له مينې پرته د مرگ او ژوند تر منځ پرته ده. په لومړيو وختونو کې به چې کله هغه ته ورياد شول چې بايد ومري، له ځان سره به ويل:

- نو څه چې مرشم؟ تر دې دنيا نه خو هغه بڼه ده.

خو تر هغې شپې نه وروسته چې هغه د ميتيشې په بڼار گوتې کې تيره کړه او دنيمې بېسدى په حال کې يې هغه بڼځه چې دده خونبېده، تر سترگو شوه او بيا يې د هغې لاسونه پر خپلو شونډو وړ کېښودل، په ارامۍ او خونۍ يې وژړل. بيا پرته له هغه چې پوه شي، زړه ته يې د يوې بڼځې مينه ورننوتله او يو ځل بيا يې له ژوند سره اړيکې تازه شوي وو. د خونۍ او اندېښنو خيالونه پرې راخواره شوي وو. هغه شېبه ورياده شوه چې د بېرنيور وختيايي مرستو په ځاى کې يې کوراگين ليدلي و. نور يې نه شو کولای هغه احساساتو ته ورستون

جگره او سوله

شي. اوس ده په دې پوښتنې زور او په چې ايا هغه به مړ وي او که به ژوندی؟ خو ده دا زړه نه شو کولای چې له ځانه دا پوښتنه وکړي. د هغه ناروغۍ خپله لاره وهله، خو هغه څه چې ناتاشا ياد کړې و، هغه ورپېښ شول. هغه څه چې د شهزادګۍ مارياله راتګه دوه ورځې مخکې ورپېښ شول، دا د مرګ او ژوند ترمنځ، هغه وروستی اخ وډب و چې دده به روح کې روان و. او په دې اخ او ډب کې مرګ بريالی کېده. که ده په ناڅاپي دا منلې وه چې ده ته لا ژوند ګران دی، دا له ناتاشې سره دده د مينې پایله وه، خو دميتيشې په سيمه کې د هغې شپې تر تېریدو وروسته، په هغه حال کې چې ده اپلتي غږولې، په همدې حال کې هغه ښځه ورسره مخامخ شوه چې دی ورته سترګه په لاره و، د هغه لاس يې پر خپلو شونډو ورکېښود. په آرامه خو خورا خوښۍ يې اوبښکې تويې کړې، پرته له هغه چې دی پوه شي، ديوي ښځې مينې يې زړه ته لاره کړې وه او هغه بيا له ژوند سره اړيکې پيدا کړې وو. د خوښۍ او ګڼۍ خيالونه بيا پرې راخواره شول...

دا ماښام و. هغه د هرې شپې په شان تر ماښامۍ وروسته، لږ تېې اخېستی او خيالونو يې په بې ساري توګه رانه و. سونیا دمیز تر شا ناسته او ده سترګې پټې کړې وې. پر هغه ناڅاپه د نيکمرغۍ څپه راخوره شوه او له ځان سره يې وويل:

-آه! دا هغه ده چې ګوګل ته راننوته!

په رښتيا هم د سونیا پر ځای دمګړۍ راننوتلې ناتاشا چې چا يې د راتګ په وخت کې آن د ګامونو غږ هم اوریدلی نه و، ناسته وه. له هغه وخته چې ناتاشې د هغه پالنه کوله، سرداراندرې د هغې شته والي او نېرديوالي احساساوه. ناتاشا پريوې داسې لاستي لرونکي څوکۍ ناسته وه چې څنګ يې پر هغه لګېده او پر هغه يې د

جگړه او سوله

شمعې د رڼا دلگېدو مخه نيولې وه. هغې جورابې اوبدلې، هغې د جورابو اوبدل زده کول هغه وخت پيل کړل چې سردار اندرې هغه ته وويل:

-هېڅ بل څوک د هغې زړې بوډۍ په څېر چې جورابې اوبې، نه شي کولای دناروغ پالنه وکړي او د جورابو په اوبدلو کې کوم آراموونکي څه نغښتي دي. د هغې نرۍ ښکلې گوتې چې د اوبدلو او سپنيز ډکي به يې کله ناکله پريو بل ولگېدل، په هڅو کې وې او هغه ته د هغې په ښکته شويو خيالو کې د ډوبې بشرې يو اړخ له ورايه او په څرگنده معلومېده.

ناتاشا، و خوځېده او د وړيو غونډاړی د هغې له زنگنو ولويد. هغه پاڅېده او هغه ته يې وکتل. لاس يې ددې لپاره د شمعې مخې ته ونيو چې د رڼا مخه ونيسي. په چټکۍ، خو په احتياط او نرۍ خوځېدا خمه شوه، د وړيو غونډاړی يې راپورته کړ او بېرته په هماغه حالت کېناسته.

سردار اندرې پرته له هغه چې و خوځېږي، هغې ته کتل، هغه ليدل چې ناتاشا تر خوځېدا وروسته ژورې سا اېستلو ته اړتيا لري، خو هغې دا کار ونه کړ او په احتياط يې نرۍ سا ويستله.

د تروپخکي د ښارگوټي د صومعې په سيمه کې سردار اندرې او ناتاشا د تيرو پېښو په اړه غږيدل او سردار هغې ته وويل، که ژوندی پاتې شي، دی به د ژوند ترپايه پورې د خپل ټپ له امله له خدای نه ځکه مننه کوي چې د هغه له برکته يې بيا له ناتاشې سره ديدن وشو، خو په دې ټوله موده کې هغوی هېڅکله د راتلونکې په اړه ونه غږيدل.

سردار اندرې چې اوس په خيالونو کې ډوب و، هغې ته يې په کتو کتو کې يې، د هغې د اوبدلو د نړيو ستنو نرم آواز ته د غورځولې او د

جگړه او سوله

هغه په ترڅ کې یې له ځان سره ویل:

- دا شونې او او که ناشونې؟ ایا قسمت د څه لپاره زه په دې خواری اخته او بیا یې له هغې سره یوځای کړم؟ چې مړ شم؟ ایا ماته یې د ژوند رښتینې بڼه ددې لپره راڅرگنده کړه چې زه په دروغو کې ژوند وکړم؟ په دې نړۍ کې، هغه تر ټولو نه ماته گرانه ده، نوڅه؟ نو زه په دې څه وکړم چې هغه ماته تر ټولو گرانه ده؟

دهمدې خبرو په لړ کې یې ناڅاپه، بې ارادې او دعادت له مخې زگیروي وکړ. ده دا عادت د خپلې ناروغۍ نه د زوریدنې په موده کې پیدا کړی و.

ناتاشې چې د زگیروي دغه غبر واورید، او بدل یې پرېښودل، هغه ته ورنښېدې شوه او همدا چې د هغه ځلېدونې سترگو ته یې پام شو، په نرمو نرمو گامونو لا وروړاندې، پر هغه ورځمه او وې ویل:

- تاسو ویده شوي نه یاستئ؟

- نه، زه له ډېرې مودې تاسو ته گورم، ماستاسې راننوتل احساس کړل، هېڅوک لکه د تاسو په شان، ماته دغه کراره آرامي او د زړه رڼانه رابښي. زړه مې غواړي چې له خوښۍ نه ښه وژاړم.

ناتاشا، هغه ته لا وروړاندې شوه او پر خېرې یې د خوښۍ او مینې ځلا راخوره شوه، سرداراندرې، ورته وویل:

- ناتاشا تاسې ماته ډېره او خورا ډېره گرانه یاستئ. له هرڅه نه چې په دې دنیا کې دي.

ناتاشا، دسترگو په رپ کې مخ وروړاوه او وې وې:

- او ماته؟ څنگه له هرڅه ډېره گرانه؟

- څنگه له هرڅه ډېر؟ ن و تاسې څه فکر کوئ؟ تاسو یې څنگه په زړه کې احساسوئ؟ زړه مو څه درته وایي؟ د زړه په تل کې یې څنگه

جگړه او سوله

انگېرئ؟ گوره زه به ژوندی پاتې شم؟ تاسو ته څنگه برېښي؟
ناتاشې په داسې يوې خوځېدا چې د لېونۍ مینې نښې په کې
څرگندې وې، د هغه دواړه لاسونه يې راو نیول او څه کم چيغه يې کړل:

-زه ډاډه يم، ډاډه يم!

سردار چپ شو. د هغې لاسونه يې راو نیول، هغه يې ښکل کړل او
وې ويل:

-خو مره به ښه وای!

ناتاشا، ډېره نیکمرغه او گڼۍ اخیستې ښکاریده، خو په هماغه
شېبه کې ور په یاد شول چې دا کار ناسمه دی او هغه باید آرامه
واوسي.

هغې چې د خپلې خوښۍ د ایلولو هڅه کوله، وې ويل:

-خو تاسو ویده نه شوی! ښه به دا وی چې ویده شئ، هیله کوم آرام
وکړئ.

سردار اندرې، تر کېښکولو وروسته، د ناتاشې لاس پرېښود، هغه
بېرته د شمعې څنگ ته راغله او په خپل پخواني حال کېناسته.
دوځله يې وروکتل او دواړه واری يې ځلېدونکې سترگې سره
وڅنگېدلې. هغې د ځان لپاره د اوبدلو اندازه وټاکله او په زړه کې يې
ووېل چې تر هغه پورې چې تردې ځایه پورې ونه اوبدل شي اوبدل به
پرېږدي.

په رښتیا هم تردې نه وروسته د سردار سترگې پټې او ویده شو.
هغه تر لږ څنډ ویدو کېدو وروسته، ناڅاپه په داسې حال کې چې سرې
خولې پرې را روانې وې او گڼۍ اخیستې و، راوینن شو. دی چې کله
ویده کېده، د هغه څه په اړه فکر کاوه چې دا ټوله موده يې د هغه په اړه
فکر کاوه او هغه مرگ او ژوند و، خو اندرې زیاتره د مرگ په اړه فکر

جگړه او سوله

کاوه ، هغه ځان مرگ ته ډېر نږدې احساساوه ،
سردار له ځان سره وويل :

- مينه ؟ مينه څه ته وايي ؟ مينه د مرگ څنډه ده . مينه ژوند د بهر څه
ده ، پر ټول هغه څه چې زه پوهېږم ، يوازې له دې کبله پوهېږم چې مينه
لرم . هر څه چې شته ، ټوله هستي ددې لپاره شته والي لري چې زه مينه
لرم . هر څه يوازې مينې پورې اړه لري . مينه خداى دى او مرگ او زما
مړه کېدل ، ماته د مينې يوه برخه ده د کل او ابدیت سرچينو ته
ورستنېدل دي .

دغه اندېښنې هغه ته آرامه بڼو نكې و برېښېدې ، خودا اندېښنې
يوازې اندېښنې وې . په هغو کې كوم څه نيمگړي ، كوم څه يو اړخيزه ،
او كوم چور ځانگړي او ذهني و ، هغه څرگند نه و ، هر څه هماغه شان نا
آرامه او تنو . او دى همداسې ویده شو .

هغه خوب لیده چې دى په هماغه کوټه کې پروت دى چې په رښتيا
دى هلته پروت و ، هغه خوب لیده چې دى ټپي نه دى او رک روغ دى .
د سردار اندرې ، په وړاندې بې شمېره ، ډولا ډول تباها شوي او بې پروا
وگړي رابنکاريدل . هغه له هغو سره غږیده او د كوم نه وړ څه په اړه يې له
هغو سره خبرې کولې . هغوى كوم ځاى ته د تگ تکل کړى وو . سردار
اندرې ته په تنه ورياديدل چې دا ټول بې معنى او هسې بې گټې او دى
تردې نه خورا لويې ستونزې لري ، خو هغه له هغو سره غږیده ، اپلټې
يې ويلې او د ټولو د حيرت سبب و . په کرار کرار او په نا څرگنده ډول
دغه کسان ور کېږي او د ټولو هغو پر ځاى يو شي پاتېږي او هغه
دروازه نومېږي او هغه بايد وتړل شي . د دروازې پلو ورځي ، تړلي يې او
غواړي قفل وراچوي . اوس هر څه او ټول په دې پورې اړه لري چې دى به
وکولاى شي هغه قفل کړي او که ؟ . هغه ځي ، تلوار کوي ، خو پښې يې

جگړه او سوله

نه ورسره خوځېږي او هغه پوهېږي چې دی نه شي کولای دروازه قفل کړي، خو پوره په هماغه شېبه کې چې دی له ډاره او په ناتوانۍ د دروازې پلو ورڅښېږي، هغه، هغه وحشتناک شي د دروازې له هغه پلوه، دروازه راکېښکاري، هغه شي هڅه کوي چې دروازه په زوره راخلاصه کړي. هغه یو غیر انساني، شی دی، هغه مرگ دی. دروازه په زوره راخلاصېږي. اوس باید د هغه مخه ونیول شي. هغه په دواړو لاسونو دروازه کلکه نیسي او په خپل ټول او وروستي توان سره هڅه کوي چې دروازه تړلې وساتي. که څه هم د دروازې د خلاصولو مخه نیولی شي، خو نور نو د هغې قلفول ناشوني دي. د هغه قوت ډېر کمزوری دی، هر څه یې له واکه وزی، هغه قوت چې دروازه راپورې وهي، خورا وحشتناکه دی. د هغه له امله دروازه کله خلاصه او کله پورې کېده.

هغه وحشتناک بیا دروازه راپورې وهله. د سرداراندرې، وروستی بې ساري قوت، ناتوان او مات شو او د دروازې دواړه پلې، مخامخ بې له غږه راخلاصې شوي. هغه شي راننوت او هغه مرگ دی. او سرداراندرې مړ شو.

خو په هماغه شېبه کې چې هغه مړ شو، سردار ته وریاد ښول چې هغه خوب ویني او په همدې شېبه کې چې هغه مړ شو، هغه په ځان زور راوړ او راوین شو.

ناڅاپه یې پر روح رڼا راخوره شوه او هغه پرده چې تر هغه وخته پورې یې، هغه نالیدونکی او ناپېژندونکی څه دده له سترگو پټول، دده د باطن دسترگو له مخې لرې شوه، هوکې دا مرگ و، زه مړ شم. زه راوینم شوم. هوکې! مرگ راوینېدل دی.

هغه داسې احساس کړه چې گواکې دده په روح کې، بندي شوي

جگړه او سوله

هڅې او قوت آزاد شوي دي. او هغه، هغه آرامي او کراري چې نور نوله ده نه لري نه شول، په ځان کې احساس کړل.

کله چې راوینس شو په سر و خولو کې ډوب و. په کټ کې یې بنوریدل پیل کړل، ناتاشا هغه ته ورنږدې شوه او ترې وې پوښتل چې څه شوي دی؟ هغه نه ځواب ورکاوه او نه یې په خبره پوهېده او یوازې یې په ځیر ځیر هغې ته کتل.

دا هغه څه و چې د شهزادګۍ ماریا د راتګ نه دوه ورځې مخکې پېښ شوي و. او له هماغې ورځې راهیسې، هماغه شان چې ډاکټر ویلي و، ستومانه کوونکې تبې یاغي بڼه پیدا کړه، خو ناتاشې د ډاکټر خبرو ته پام نه کاوه بلکې هغې په سردار کې د هغه وحشت نښې لیدلې چې نور یې هغې ته د شک او تردید ځای پرېښود.

له هماغه ورځې د سردار اندرې لپاره له خوبه راوینسېدو سره له ژونده راوینسېدل هم پیل شول او په نسبي توګه د ژوند موده، هغه ته هغه تر هغه مودې نه لنډه و نه برېښېده چې له خوبه راوینسېده. او په نسبي توګه د خوب د مودې په پرتله.

د هغه وروستی ورځې او ساعتونه په خورا عادي او ساده ډول تیر شول.

شهزادګۍ ماریا او ناتاشې چې د هغه له څنګه لرې کېدې هم دا احساس سوله هغوی نور نه ژړل او نه یې د هغه پالنه کوله «هغه نور نه و، هغه له دوی نه جلا شوی و» هغوی په دې وروستیو وختونو کې خپله هم په دې پوهېدلې وې. هغوی نور نه د هغه بلکې د هغه د خورا نږدې کسانو یادونه او پالنه یې کوله. د هغه دکالبد او تش بدن هغوی دواړو دغه حالت په داسې اغیزمنه بڼه احساساوه چې د مرګ وحشتناکې بڼې پر هغو هېڅ اغېزه نه کاوه او ددې وړتیا یې نه لیدله چې د هغه پر غم

جگړه او سوله

ماتم جوړ کړي. هغوی نه د هغه ترخوا ژړل او نه له هغه نه لرې کېدل، او په خپل منځ کې هېڅکله د هغه په اړه نه غږیدلې. هغوی داسې انګېرله چې دوی به ونه شي کولای، هغه څه چې دوی پرې پوهېږي، په خبرو کې بیان کړي.

هغوی دواړو لیدل چې څنګه هغوی. په کرار کرار او آرامه آرامه ښکته او ښکته، هغې خواته چې ښایي، کوزېږي او دواړه پوهېدلې دي چې دا باید همداسې وي او همداسې ښه ده.

د زنګندن او دعا مراسم ترسره او مړی ومینځل شو. ټولو له هغه سره خدای پا منی. ته ورنېږدې شول. کله چې بې زوی هغه ته راوست، پلار یې په تندي ښکل کړ او مخ یې وپاړاوه. هغه دا کار نه ددې لپاره چې ورته ګرانه وه او یا یې په پلار زړه خوږیده (شهزادګۍ ماریا او ناتاشا په دې خبره پوهېدل) بلکې ددې لپاره چې هغه تصور کاوه چې ده نه همداسې غوښتنه کېږي، خو کله چې له هغه نه غوښتنه وشوه چې دعا ورته وکړي، شا او خوا یې ګواکې ددې لپاره وکتل چې وپوښتي، ایا کوم بل کار هم وکړي او کنه؟

وروسته له هغه چې د څو دقیقو لپاره ناخوځېدونکې او مړه ځنازه د دوی په وړاندې پاتې شوه، شهزادګۍ ماریا وویل:

- هرڅه پای ته ورسېدل؟

ناتاشا مړی ته ورنېږدې شوه، د هغه مړو لویدلو سترګو ته یې وکتل او په چټکۍ یې ورپټې کړې. هغې د هغه سترګې ورپټې کړې. هغه یې ښکل نه کړې بلکې په خورا درناوي یې د هغه پرانګې چې ددې لپاره تر ټولو نېږدې یاد و، ورکېښود، هغې وویل:

- هغه چېرې لار؟ هغه اوس چېرې دي؟

کله چې مړی ومینځل شو او کفن شوې ځنازې تابوت، پرمیز

جگړه او سوله

کېښودل شو، ټول راغلل، ددرناوي او خدای پا امانی په نښه په ژړا
ژړا د هغه له څنگه تیر شول. نیکولای جان د هغه غم او زوریدو له غمه
ژړل چې دده کوچنی زړه یې کېښکود. گرافینې او سونیا نه یوازې،
د سردار پر مرگ ژړل بلکې پر ناتاشې یې هم زړه ټوټه ټوټه کېده. بوډا
(مشرگراف) هر څه احساس کړي وو او په دې ژړل چې ډېر ژردی هم
باید دا وحشتناک او نه راگرځېدونکی سفر پیل کړي.
ناتاشا او شهزادگی ماریا هم اوس ژړل، خو هغوی نه په خپل ماتم
بلکې هغوی د هغې مهربانې لپاره ژړل چې دغه ساده، پرتمین او
رازمین مرگ، چې همدا اوس ددوی ترمخې تېر شوی و، ددوی پر زړه
را خوره کړې وه.

څلورم کتاب

دویمه برخه

۱

د پېښو د پېښېدو په ټولو لاملو پوهېدل، د انساني ذهن له توانه وتلې خبره ده، خو په دغو لاملونو د پوهېدلو اړتيا په انساني روح کې نغښتې ده.

انساني ذهن چې د پېښو د بې شمېره کړکيچونو شرايطو ته چې هر يو يې کېدای شي د پېښو علت وي، لاره موندلای نه شي، تر ټولو لومړی او نېردي هغه يې اغيزگنې او وايي چې همدغه علت دی. چې په تاريخي پېښو کې (هلهته چې انساني کره د څېړنې اصل دی) تر ټولو لومړنی تصور، د خدای اراده گڼل کېده او تر هغه وروسته د هغو کسانو اراده وه چې تر ټولو غوره دريځ يې لاره. يعنی تاريخي اتلان دي، خوددې کار د پوهېدنې لپاره به دا بس بنسټ ته پاملرنه وکړو او په دې پوه شو چې د اتلانو اراده نه يوازې پر پرگنو اغېز لري بلکې هغه (پرگنې) هغه لارښوونه کوي.

کېدای شي داسې وېرېښي چې دا هېڅ پروا نه لري چې د تاريخي پېښو علت داسې يا هسې وگڼو... د هغو دوو تنو تر منځ چې يو يې وايي، د لوديز خلک ځکه د ختيځ پلو ته لارل چې ناپليون غوښتل او بل يې وايي چې دا چاره ځکه پېښه شوه چې بايد پېښه شوې وای، د دوی د توپير اندازه له هغو نورو دوو تنو نه چې يو يې وايي ځمکه ټينگه ولاړه او سيوري ترې چورلېږي او بل يې بيا وايي چې دوی نه پوهېږي چې ځمکه پر څه ولاړه ده، خو په دې پوهېږي چې د ځمکې او نورو ستورو د خوځېدا څارنه کوي. د تاريخي پېښو علت، د ټولو

جگړه او سوله

علتونو له يو علتته پرته بل علت نه دی او کېدای هم نه شی، خو د پېښو د ارادې ځېنې قوانين پېژندل شوي دي او ځېنې هسې د تصور او خيال په کچه تصورېږي. ددغو قوانينو پېژندنه يوازې هغه وخت شونې ده چې موږ د يو تن په اراده کې د علتونو له پلټنې تير شو، لکه هماغه شان چې د ستورو د خوځېدا قانون يوازې هغه وخت پېژندلې شو چې انسان د ځمکې د ځای پر ځای سکون د قانون نه تير شي.

مورخين د ۱۸۱۲ کال د بارادينو تر جگړې او ددښمن له خوا دمسکو دلاندې کولو او سوځولو نه وروسته د ريزان د واټ نه د کالوژسکايا او تارو فسکي کمپ ته د روسي پوځ لېږديدل چې د کراسنایا پاخراد څنگيز خوځون په نامه نومول شوی دی، او هغه تر ټولو مهمه او نه هېریدونکې پېښه گڼي. تاريخ ليکونکي ددغې سترې او نبوغ نه ډکې چارې وياړ، دڅو تنو وياړ گڼي او ټول په دې غږېږي چې ددې وياړ زياته برخه د چا وياړ دی. آن بهرني او له هغه ډلې نه فرانسوي ليکونکي ددغه څنگيز شاتگ او خوځون پريکړه، د روسي قوماندان نبوغ گڼي او مني يې، خو دا علت نه څرگندوی او نه څوک پرې پوهېدای شي چې ولې پوځي تاريخ ليکونکي او هغو پسې ټول دا ليکي چې دروسي پوځونو دغه خوځون چې روسيه يې ژغورلې او ناپليون يې تالا والا کړی دی، دکوم يو تن د ژورې اندېښنې او نوبت زېږنده دی؟

په دې خبره پوهېدل په رښتيا هم گرانه خبره ده. لومړی خو دا ځکه گرانه ده چې په دغه خوځون کې ژوره اندېښنه او نبوغ چېرې دی؟ ځکه هغه پوځ لپاره چې يرغل نه کوي، د ځای پر ځای کېدو د غوره ځای پيدا کول چې په اسانۍ خواړه او کالي ترلاسه کولې شيو نبوغ نه غواړي. د ۱۸۱۲ کال په حالاتو کې هر ديارلس کلن وآن دکوم بې عقله زلمي له زيار او هڅې پرته دا تصور کولای شو چې له مسکوه تر وتلو وروسته.

جگړه او سوله

د پوځ د ځای پر ځای کېدو لپاره تر ټولو غوره ځای د کالوژسکایا واپت ته نېرېدې ځایونه وو.

دویمه خبره داده چې، دا اکرانه ده چې دا پیدا کړو چې تاریخ لیکونکو څنگه او ولې د روسیې ژغورنه او ناپلیون راپرزیدل، په دې خوځون کې موندلی دی، ځکه دغه څنگیز خوځون که پخواني او د هغه هممهاله او وروستي شرایط په بل ډول و، کېدای شو چې هرڅه د روسیې د تباهی او د فرانسویانو د ژغورنې لاره آواره کړې وای، که د روسیې پوځ د ژوند تر دغه خوځون نه وروسته لا غوره شو، په هېڅ ډول نه شو ویلای چې د دغه خوځون پایله وه.

که له دغه خوځون سره نور شرایط مل نه وای، نه یوازې به یې روسیې پوځ ته گټه رسولې نه وای بلکې هغه به یې تباه کړې هم وای. څه به پېښ شوي وای که مسکو نه وای سوځېدلای؟ که ناپلیون او میورات روسانو نه وای ورک کړې؟ که د کراسنایا پاخرا، سیمې ته د تیریدو په وخت کې د بیتیگس او بارکلی په مشوره، پر روسیې پوځ برېد شوی وای؟ داسې نور که؟ که؟ او که؟...

درېیم هغه چې تر ټولو پېچلې او جرړه ځکه ده چې تاریخ پوهان په لوی لاس دا هېرول غواړي چې د څنگیز خوځون چاره، یوازې یو تن پورې اړه نه لري. هېڅ چا د هغه اټکل نه و کړي او دا کار لکه د فیلي له سیمې د شاتگ په شان، دهیڅ پام په پوره توگه ځانته نه و وراړولي، بلکې. دا پېښه گام په گام د یوبل پسې زېږیدونکو پېښو او شېبه په شېبه د نویو زیاتو او ډولا ډول پېښو نه رامنځ ته شوې پېښه وه او یوازې هغه وخت یې د یوې بشپړې پېښې بڼه پیدا کړه چې پېښه شوې وه او نور یې تیر وخت پورې اړه لرله...

۲

دغه څنگيزه خوځېدا وه يوازې غه وخت پېښه شوه، چې روسي پوځ مخامخ او د يرغل برعکس شاته تگ پيل کړ او وروسته له هغه چې د فرانسويانو بريد ودرید، له خپل مخامخ تگ نه يې چې له پيل نه دوړاندې تگ تکل کړی و، لاس په سر شو، نو له دې کبله کله چې روسي پوځ وليدل چې نور دوی پسې اخېستونکی پوځ يې تر شا نه ليدل کېږي، نو په طبعي توگه يې ښی. خواته ځکه مخه کړه چې په هغه ځای کې د خوړو او کاليو له پريمانې نه خبر وو.

که داسې وانگېرو چې د روسي پوځ، نوميالي قوماندانان نه درلود او پوځ يې مشری و، دغه شان پوځ به له دې پرته بله چاره نه لرله چې بېرته د مسکو خواته ستانه شي او د ځان لپاره داسې دا يروي يا کړيزه لاره، هغه خواه وټاکي چې هلته ابادې ځمکې او پريمانه خواره او کالي وي.

دغه خوځېدا د نژنيه له لارې، ريزان او تولا سيمو خواته ته د تلونکو لارونه دومره طبعی بڼه لرله چې آن له روسي پوځ نه نښتېدلي د اړمارانو هم خپلې خوځېدا لپاره دغه لاره ټاکلې وه او له پترزبورگ نه هم سپارښتنې راوړسېدې چې کونوزف هم بايد د خپل پوځ د خوځېدا لپاره دغه لاره غوره کړي.

د تاروتينو په سيمه کې کونوزف د ټولو اک هغه ليک تر لاسه کړ

جگړه او سوله

چې دده پر کړو يې ځکه نيوکې کړې وې چې دده پوځ د ريزان له لارې خوځولی و، خو بيا هم د ليک تر پوره لوستلو نه وروسته دا څرگنده شوه چې، په ليک کې هم ده ته لارښوونه شوې وه چې هماغه کالوژسکایا لاره چې ده ټاکلې وه او ده ته تر ټولو غوره لاره ده.

روسي پوځ لکه هماغه شان چې څرگنده وه، له فرانسويانو سره د جگړې په ټوله موده کې او هماغه راز د بارادينو په جگړه کې، تر سختو گوزارونو لاندې راغلی و، همداسې يې تر گوزارونو لاندې شاتگ ته دوام ورکړ، خو همدا چې ددغو گوزارونو زور پای ته ورسېد او بل گوزاريز يرغل ونه ليدل شو، نو هغه حالت يې ښه وگاڼه او غاړه يې ورته کېښوده چې دوی خپله ورسره مخامخ شوي وو.

د کوټوزف وړتيا او نبوغ، په هغې جگړيزې کړنلارې او د پوځ په قوماندانۍ کې چې دده په نامه يادېږي نه و بلکې دده نبوغ په دې کې و چې بل هېڅوک په هغه څه نه پوهېدل او نه يې، درک کولای شول چې پېښېدونکي وو. هغه يوازینی څوک و چې له هماغه وخته د فرانسوي پوځ په ناتوانۍ او نا وړتياوو پوهېده او يوازینی څوک و چې د بارادينو د جگړې پایله يې د روسي پوځ بری گاڼه. هغه د روسي پوځ د قوماندان په توگه، بايد تر ټولو نه زيات لېواله وای چې يرغل وکړي، خو داسې نه و، دی يوازینی څوک و چې له خپل ټول توان نه يې ددې لپاره کار واخېست چې خپل پوځ په دغه بې گټې جگړې کې له نښتو وژغوري.

هغه ځناور چې د باردينو په جگړه کې ټپي شوی و، په هماغه ځای کې چې ښکاري تر ښکاره وروسته پريښی و، هماغه شان، همالته پاتې و، خو ښکاري په دې نه پوهېده چې ښکاري يې، ژوندی دی او کنه؟
توان لري او کنه؟ او يا يې ځان چېرې پټ کړی دی. ناڅاپه د ښکار

جگړه او سوله

چيغې پورته شوې.

دغه ځناور فرانسوي پوځ و، دغه ځناور خپله چغه پورته كړه او د خپلې تباهي څرگندونه يې وكړه. ددغه ځناور څرگندونه، د كوتوزف پوځ ته د لوريستون په څېره كې د اوربند او سولې د استازي رالېږل و. ناپليون په دې ډاډه و چې هر هغه څه بڼه دي او كه بڼه نه دي، خودا چې دده په خيال كې گرځي، هغه ټول بڼه دي. نو هماغه لومړۍ څه يې چې خيال ته ورغلي و او هېڅ معنی نه لرله، هغه يې كوتوزف ته ليكلي وو:

«شهزاده كوتوزف! زه خپل يو جنرال يا اور تاسو ته د خورا مهمو خبرو لپاره درلېږم. ستاسې له مبارك حضور نه هيله كوم چې د هغه پر هر څه، په تيره بيا پر هغه څه باور وكړئ چې تاسو ته يې، ستاسې په اړه، زما له خوا د زړه له كومې وړاندې كوي. زه د خداي د لوی دربار نه هيله كوم چې تاسې په خپله سپېڅلې پناه كې وساتي»

مسكو، د اكتوبر درېيمه، ۱۸۱۲ كال

ناپليون

كوتوزف هغه ته داسې ځواب وليكه:

«كه زه اوس كومه روغه جوړه ومنم، راتلونكي به پر ماته د لومړي لمسونكي په توگه لعنت ووايي. دا زموږ د خلكو اراده ده.»

هغه ناپليون ته داسې ځواب وليكه او خپل ټول توان يې ددې لپاره كاراوه چې پوځ له جگړې لرې وساتي.

د يوې مياشتې په اوږدو كې، په مسكو كې د فرانسوي پوځ ميشتيا او تالان او د مسكو په څنډو تاروتينو كې د روسي پوځ ځای پر ځای كېدل او استراحت، د دواړو خواوو پوځي توان (شمېر او استراحت) چور بدل كړل. دغه بدلون د روسي پوځ په گټه تمام شو. كه د

جگړه او سوله

فرانسوي پوځ حالت او د هغو شمېر وسانو ته څرگند نه و، خو همدا چې دغه بدلون څرگند شو، د يرغل اړتيا هم راپيدا او له هغه سره هممهاله په ډېرو ځايو کې د يرغل د وړتيا نښې هم رابنکاره شوي. دغه نښې دا وې:

دلور يستون لېږل، په تاروتينو کې د پريمانه خوږو او کالو پيدا کېدل، هغه خبرونه چې له هرې ځوانه د فرانسوي پوځ د بې او زگاري او بې نظمۍ او زموږ پوځ ته دنويو سرتيرو په اړه رارسېدل، د هوا ښه والي او زموږ د سرتيرو دمه کيدل، تر ډېر استراحت ته وروسته په سرتيرو کې دکارد سرته رسېدو د لېوالتيا پيدا کيدل،... د فرانسوي پوځونو په حال دخبرتيا هيله، چې له ډېرې مودې راهيسې وزگار پاتې شوي وو... دغه راز په ځينو کليو، بانډو او لارو کې پرفرانسويانو د کليوالو يرغلونو چې د هريو پوځي په گوگل کې يې د پياوړتيا او ښه والي روحيه راپاروله ددغو ورو ډېرو خبرونو د خلکو او کليوالو تر منځ درخي روحيه راهڅوله او په هغو کې د غچ اخېستو د احساس لمسېدل دم په دم تر هغه پورې په زياتېدو ښکارېده چې فرانسويان په مسکو کې پاتې کيدونکي وو. له ټولو نه غوره لادا وه چې زموږ پوځ پردنمن د غوره والي له امله بدل شوی و. دقواو وانهول بدلون موندلی و او يرغل هرو مرو کېدونکی و. پوره هماغه شان چې کله د ساعت ستنې، په بشپړه توگه ديوي کړي، گرځېدا پوره کوي او زنگونه يې زنگ وهي، د پوځ لوړپوړو چارواکو هم همداسې د يو بدلون خوځون او اوښتون احساساوه، داسې يو بدلون، خوځون او اوښتون چې زنگونو يې زنگيدل، پيل کړي وو.

۳

کوټوزف له خپلې قوماندانۍ او ټولواک له پترزبورگ نه دروسې پوځ قوماندانده کوله. مخکې تر هغه چې دمسکو د ماتې او سقوط خبرونه پترزبورگ ته ورسې، د جگړې لپاره یوه هر اړخیزه کړنلاره جوړه او د کوټوزوف په مشرۍ د کړنې لپاره لېږل شوې وه. که څه دا کړنلاره په دې خیال چې پر مسکو پخوانۍ واک ټینګ دی، جوړه شوې وه، خو بیا هم د سترې قوماندانۍ مشرۍ هغه ومانه او د هغه کړنه او عملي کول یې پیل کړل. کوټوزف، یوازې دومره ورته ولیکل چې د جگړې لارښوونه او مشري به له لرې واټن نه خورا ګرانه وي. پترزبورگ ددغو خنډ پېښوونکو ستونزو د اوارۍ او نویو سپارښتنو د سرته رسولو لپاره ځینې کسان کوټوزوف ته ورو لېږل.

له دې نه پرته، دروسي پوځ په قوماندانۍ کې باید نوي بدلونونه، ترسره شوي وای. د وژل شوي باګراتیون او خوابدي شوی بارکلی پر ځای باید نور کسان ټاکل شوي وای. په خورا غوڅه توګه دا تصور پیاوړی شوی و چې د الف پر ځای ب او د ب پر ځای الف وټاکال شي. او یا برعکس د A پر ځای D او د اسی نور، خودا ټولې چارې دیو چاله خوښۍ پرته بله ګټه نه لرله. دا تصور هم له دې کبله وچې د پوځ د غوره والي لپاره ددغو چارو سرته رسولو ته اړتیا لیدله کېږي.

د پوځ په قوماندانۍ کې د کوټوزف او د هغه د درستیزوال

جگړه او سوله

بينیگیسن، ترمنځ تربگني، قوماندانی. ته د ټولواک د ډاډور کسانو راتگ او نویو بدلونونو له امله د بېلابیلو ډلو خپل منځي پیچلې کړکیچنې دوکې، دیوبل تیرا بستل او تربگنی. سختې زیاتې لوبې روانې وې. چایوه ته کنده کیندله او چا د بل لارې کې شاه جوړوله او داسې نور او نور. د دې ټولو دوکو په منځ کې اصلي پلمه هغه پوځي عملیات و چې دغو کسانو هریو تصور کاوه چې دی یې مشري او لارښوونه کوي، خو پوځي عملیات د دوی له ارادې پرته، هماغه شان چې باید ترسره شي یعنی د دوی د اټکل نه لري روان و. دې عملیاتو د ولس د خوښۍ پر بنسټ خپله لاره وهله دغه دوکې او تیر و بستل ټولې له ټولو سره لویدلې، سیالي یې سره کوله او د هغو غبرگون د پوځ پر لور پور و چارواکو خپل اغیز کاوه...

ټولواک د تاروتینو تر جگړې وروسته، د اکتوبر په دویمه په خپل لیک کې کورتوزوف ته لیکلي و:

« شهزاده میخایل ایلاریونویچ! د سپتمبر د دویمې راهیسې د بنمن پر مسکو ولکه کړې ده. ستاسو وروستی گذارش د سپتمبر په شلمه رالېږل شوی و. په ټوله دې موده کې نه یوازې د بنمن په وړاندې زموږ د لومړنۍ پلازمېنې د خپلواکۍ لپاره څه کار نه دی شوی بلکې د وروستیو رپوتونو له مخې تاسو نور هم شاته تللي یاست. د سیرپوخوا، سیمه هم د بنمن لاندې کړې ده. د ټولا سیمه چې د خپلو فابریکو له پلوه د پوځ د وړتیاوو د پوره کولو لپاره، خورا ضروري ده، تر گواښ لاندې راغلې ده، د جنرال وینخیگپروود، په راپور کې وینم چې د بنمن یولس زره کسيز پوځ پترزبورگ ته په تلونکو لارو خوځېدلی دی او د بنمن بله قطعه چې څو زره تنه دی، د دیمتروف د ښار پلوروان دي. او د هغه څلورم او د شمېر له پلوه د پام وړ پوځ د

جگړه او سوله

روزا او موزاسيک د سيمو ترمنځ ځای پر ځای شوی دی. په خپله ناپليون د سپتمبر په ۲۵ په مسکو کې و. ددغو ټولو اطلاعاتو له مخې د بنمن خپل پوځونه داسې خواره واره کړي دي او خپله ناپليون له خپل گارډ سره لا په مسکو کې دی. ايا دا کېدای شي چې د تاسو په وړاندې د دبنمن پاتې پوځ په داسې يو حالت کې وي چې تاسو پر هغو د بربد توان ونه لري؟ برعکس په زيات گومان داسې اتکل کولې شو چې هغه له خپلو څو کنډکونو او يا په اغلب گومان د داسې يوې فرقې په ملتيا تاسو پسې در روان دی چې ترډېرې اندازې نه له هغه پوځ نه خوار او ضعيف دی چې تاسو ته سپارل شوی دی.

داسې برېښي چې له دې حالت په گټه اخېستو سره تاسو کولای شو پر دبنمن چې له تاسو خورا ضعيفه دی. په برياليتوب بربد وکړئ، مات يې کړئ، يايې لږ تر لږه شا ته تگ اړ او هغه سيمې چې د دوی تر ولکې لاندې دي، بېرته خپلې کړئ. تاسو به په دې کار سره ټولا او نورو ښارگوټو ته د پېښ شوی گواښ مخه ونيسئ. که دبنمن خپل پياوړی پوځ پترزبورگ ته راو لېږي او زموږ دغه پلازمېنې ته چې دلته هومره د پام وړ پوځ هم پاتې نه دی، تر گواښ لاندې راولي، ملامتي او مسووليت به يې ټول ستاسو پر غاړه وي، ځکه تاسو تر خپلې قوماندې لاندې پوځ په برکت، که وغواړي، لږ زړه وکړي، په سربښندنه به د هغه مخه ونيسئ. دا په ياد لرئ چې تاسو به لا د مسکو د سقوط ځواب ولس ته وايئ. تاسو خو، دا تجربه لرئ چې زه کولای شم، تاسو وويارم. ددغو ويارلو اراده په ما کې ناتوانه شوې نه ده، خو زه او روسيه حق لرو چې له تاسو نه د پياوړتيا، دريدو، سربښندنې او برې هيله ولرو. په جگړه کې ستا مېړانه، پوهه او قوماندنه، دا ټولې چارې ډېرې آسانه وي»
خو دغه ليک چې په هغه کې د پوځونو د انډول او په پترزبورگ کې

جگړه او سوله

د دوی د پوځ د رښتیني قوت ښودنه کوله، لا په لاره وه. هغه کونوزف ته رسېدلې نه و، هغه نور نه شو کولای دده تر قوماندې لاندې پوځ د یرغل نه راتم کړي او جگړه پیل شوې وه.

داکتوبر په دویمه چې شاپووالف نومی قزاق له دې سېمې تېرېده، په غشي یو سوی، ښکار کړ او بل سوی یې تپي کړ. دغه قزاق په تپي شوی سوی پسې په ځنگل کې تر هغه وړاندې لاړ چې د مورا، د پوځ له کین اړخ سره مخامخ شو. د هغه پام شو چې دغه فرانسوي پوځ له هر ډول څارنې او ساتنې او بې احتیاطۍ پرته هلته موضع نیولې وه. دغه سرتیري په خورا ملنډو خپلو ملگرو ته دغه کیسه وکړه او ویل یې چې نېرېدې و، د فرانسویانو اسیر شي. یو برېدگي چې دغه خبرې اوریدلې وې، هغه یې خپل قوماندان ته ورسولې.

قزاق یې سره راوغوښت، پوښتنې، گروپرنې یې ترې وکړې. د قزاقو قوماندان غوښتل له دې حال په گټه اخیستو له فرانسویانو نه څو آسونه برمنه کړي، خو له دغو قزاقانو نه یو تن چې د پوځ له لور پورې سره اړیکې درلودل، دا خبرې د سترې قوماندانۍ یوه جنرال ته ورسولې، په دې وروستیو وختونو کې په پوځ کې سیالی او ناندري خورا زیاتې شوې وې، ایرمولوف څو ورځې دمخه بنیگسین ته ورغلی او له هغه یې هیله کړې و چې له خپل واکه گټه واخلي او پر فرانسویانو یرغل پیل کړي. بنیگسین ورته ویلي و، که تاسو مې پېژندلای نه وای، ما به فکر کړی و چې تاسو د هغه څه د سرته رسولو هیله نه لرئ چې غواړي. همدومره بس دی چې زه د یوه څه سپارښتنه یا هیله و وکړم او کونوزف د هغه برعکس کار وکړي.

دغه د قزاقانو له خوا راوړل شوی خبر د څارونکو له خوا هم تایید شو او په ډاگه څرگندیده چې پېښه کېدونکې ده، تارونه یې ورپریدل

جگړه او سوله

او ساعتونو زنگونه وو هل. کونو زوف د هغه واک له کبله چې تصور يې کاوه لري يې، د خپلې تجربې او پوهې له مخې چې د خلکو په پېژندنه کې يې لاره، بيا يې هم د بينيگسينن هغه ياد د نبت ته پام وکړ چې په هغه کې يې له ټولواک سره د مخامخ اړيکو څرگندونه او بنسودنه يې کوله چې دغه اړيکې له يوه ارمانه پرته بل ارمان نه لري او هغه دا چې ټول جنرالان په يوه خوله وايي او د ټولواک هيله هم داده چې دغه ارمان ترسره شي، خو د قزاقانو خبر د هغه مخه ونه نيول شواي، دی دې ته اړوت د هغو عملياتو قوماندو ورکړي چې په خپله يې بې گټې او زيان رسوونکي گنل او دی له يوې پېښې شوي پېښې سره مخامخ شو.

۴

کو توزوف ته د يرغل په اړه د بينيگسينن له خوا د يادښت لېږل او د فرانسويانو د پوځ د کين اړخ د نه ساتنې په اړه د قزاقانو خبرتيا ، د يرغل لپاره يوازنی وروستی نښې وې. د يرغل لپاره د اکتوبر پنځه نېټه وټاکل شوه.

د اکتوبر په څلورمه کو توزوف د يرغل د پيل د قوماندې امر لاسليک کړ. جنرال تول، هغه ايرمولوف ته ولوست او له هغه نه يې هيله وکړه چې د هغه په اړه نور يې دوړتيا وړ چارې تر سره کړي. ايرمولوف وويل:

- ښه ده، ښه ده! زه اوس وخت نه لرم او له کوټې نه ووت.

د عملياتو هغه کړنلاره چې جنرال تول، جوړه کړې وه، ډېره ښه وه ، دهماغې کړنلارې په شان ښه وه چې د استرليخ د جگړې لپاره ليکل شوې وه، خو توپيري يې دا و چې دا په الماني ليکل شوې وه. لومړی شمېره پوځ خوځېږي، دا پلو او هغه پلو. دويم پوځ، خوځېږي، هغې خواته او هغې خواته ټول د کاغذ پرمخ ټاکل کېږي. پوځونه، د هغو لپاره ټاکل شويو ځايونو ته رسېږي او د ښمن نابودوی. هرڅه دنورو ټولو کړنلارو او تگلارو په شان خورا پرځای او غوره و. يو پوځ هم په خپل وخت خپل ځای ته ونه رسېد.

جگړه او سوله

کله چې کړنلاره او ټوله تگلاره چمتو شوه او ایرمولوف ته ورو لېږل شول چې پانې یې د سرته رسولو لپاره هغه ته وسپاري. د کونو د دگار د سپرو پوځیانو نه افسر چې ده ته په سپاڅل شوي دندې ډېر ویاړیده، د ایرمولوف کورته راغی.

د ایرمولوف چوپړ هغه ته وویل:

-هغه لار، په کور کې نه شته.

دگار د افسر د هغه جنرال کور خواته و خوځېد چې ایرمولوف زیاتره وخت د هغه دیدن ته ورته، خو نه جنرال هلته و او نه ایرمولوف.

د سواره پوځ ځوان افسر پر آس سپور شو او یو بل جنرال ته ورغی او وې پوښتل:

-نه، نه شته، هغه لار.

ځوان سواره افسر په زړه کې وویل:

-اوس ددې ټولو ملامتي او د خبر د ناوخته رسولو پرېه پر ما را اچول کېږي.

هغه ټوله قطعه ایرمولوف پسې ولټوله، که چا به ویل چې ایرمولوف یې ولید چې له نورو جنرالانو سره کوم چېرې روان و او چا به په ډاډ ویل چې هغه بیا په خپل کور کې دی. هغه افسر چې لا غرنۍ نه وه کړې، د ماښام تر شپږو بجو یې وخت په لټونه، پلټنه تیر کړ. ایرمولوف هېڅ ځای پیدا نه شو او هېڅڅوک نه پوهېده چې هغه چېرې دی. افسر په تلوار له خپل انډیوال سره یوه مړۍ ډوډۍ وخورله او دمخکښو قواوو د سترې قوماندانۍ پلو، میلارادویچ ته ورغی، خو میلارادویچ هم په خپل کور کې نه و. هلته یې ورته وویل چې جنرال میلارادویچ د جنرال کیګین کورته، د نڅا جوړ شوي بندار ته ورغلی دی او کېدای شي ایرمولوف هم همالته ورغلی وي.

جگړه او سوله

-ښه دا بنډار چېرې دی؟

قزاقی افسرو ویل:

- په اچکین کې. هلته، او دلاس په اشاره یې نېرېدې یو کور

وروښود.

- دا څنگه کېدای شي، هغه خو د جبهې لومړې کرښې ته نېرېدې ده.

- د هغې د ساتنې لپاره یې دده غوندې ورلېرلې دی. نن شپه هلته

داسې مستي او عیش او نوش دی چې خدای خپله ښه پوهېږي څه به

وښي. د موسیقۍ دوه ډلې او درې سندرغاړي هم راغلي دي.

افسر د لومړې کرښې نه ایلو د اچکین سیمې ته ورغی. کله چې د

کور پلو ورنېرېدې کېده، له لرې نه یې د موسیقۍ او سندرو زړه

رانبکونکې انگازې واورولې، هغوی د سرتیرو نڅایزه سندر بلله:

- دشنیلو، دشنیلو په څرځایو کې، دشنیلو په څرځایو کې...

د سندرغاړو آوازونو او دنغمو انگازې چې کله ناکله به د شراو شور

په منځ کې ورکېدل، اوریدل کېدل. دغو نغمو د افسر په زړه کې

د خوښۍ او مستۍ څپې راوینسې کړې، خوبیا هم هغه وحشت او گېڼۍ

پسې اخیستې و. هغه ځکه ورخطا او ناآرامه و چې ده ته سپارل شوی

پیغام، ده په وخت نه ورسولی. نور نو د شپې نهې بجې وې. له آسه

راکوز شو او د ارباب لا جوړې پاتې شوې ودانۍ مخکنیو زینو ته چې

د روسی او فرانسوي کرښو تر منځ د جگړې په لومړۍ کرښې کې پرته

وه، وروخت. د انتظار په کوټه او د کور په ساقیخانې کې، چوپرانو د

شرابو له جامو، خمونو او له مزناکو ډوډیو سره په تگ راتگ کې وو.

سندرغاړي، کړکۍ ته نېرېدې ولاړ وو. ځوان افسر د دروازې پلو ته

بدرگه شو او هغه ناڅاپه د پوځ مشران او ټول جنرالان چې جگ ونی لوړ

ایرمولوف هم د هغو په منځ کې وو، ولید. د ټولو جنرالانو تنۍ او

جگړه او سوله

گريوانونه پرانستي ، خپرې يې تكيې سرې او له خوبسۍ نه غورږيدلې وې. ټولو په کړس کړس خندل او راټول شوي ولاو وو. د صالون په منځ کې يو لنډ ونی او زړه رابنکونکی بنکلی جنرال چې تکه سره خپره يې لرله، په خورا چټکۍ او مستۍ د پښو دټکولو نڅا کوله او غږونه اوريدل کېدل:

- دېرښه ! واه، واه، نیکولای ایوانوويچ ! افرین ! افرین !
ځوان افسر داسې وانگېرله چې له دغه شان پیغام او داسې ناوخته رارسېدلو سره يې، دوه گونې گناه کړې ده. هغه غوښتل خوشبې صبر وکړي، خو له جنرالانو نه، يوه تن هغه وليد او پوه شو چې د کوم کار لپاره راغلی دی. هغه له ایرمولوف نه پوښتنه وکړه چې دا سرې دڅه لپاره راغلی دی؟ ایرمولوف تندي تريو کړ، افسر ته ورنېرېدې شو، له هغه سره دباندي ووتل او دځوان افسر پیام يې واورید. ليک يې له هغه نه واخېست او هېڅ يې ونه ويل:

هغه شپه د لويې قوماندانۍ د سپورو پوځونو يوه افسر، دایرلوف په هکله وويل:
- تاته ټوکې بنکاري، ته څه فکر کوي چې هغه ناڅاپی دلته راغلی دی؟

دا ټولې خبرې اټکلي شوي دی، سبابه يې کوري چې په کونوفينځين کې څه تېرېږي.

۵

بله ورځ سهار د وخته سترې ستومانه کونوزف، دوخته راپاڅېد، سهارنۍ لمانځنه او دعا يې وکړه، جامې يې واغوستې او له دې کبله يې طبيعت خټه و چې دی بايد د هغې جگړې قومانده وکړي چې دی يې نه غواړي. هغه په گاډۍ کې سپور شو او د تاروتينو نه پنځه ورسته لري د ليتاشيفسکي له سيمې نه، هغه پلو ته چې بايد يرغل کوونکي قطعات هلته راټول شوي وای، و خوځېد.

کونوزوف دلارې په اوږدو کې ویده کېده او راویننیده، بیا يې دې ته غوږ نیو چې ایا د نۍ خوا د ډزو غبرځي او کنه؟ جگړه پیل شوې او که څنگه؟ خولا تر اوسه پورې هرې خواته چوپه چوپتیا خوره وه. سپېدې په چاودیدو او د مني توده خو وریځنۍ ورځ پېلېدونکې وه. کونوزوف د تاروتينو سيمې ته په نېږدې کیدو و چې دلارې آپلو کې يې څو تنو سپورو ته پام شو چې آسونه گډر ته د اوبو ورکولو لپاره بیا يې کونوزف هغو ته وکتل، د گاډۍ د دریدو غږ يې وکړ او له هغوی نه يې وپوښتل چې د کوم غونډ دي؟ هغو سپورو د خپلې قطعې نوم واخېست او ویل چې دوی بايد اوس له دې ځایه ډېر لرې، چېرته وړاندې په څارځای کې وای. بوډا قوماندان له ځان سره وویل چې کومه تیر و تنه شوې ده.

کونوزوف د پلي غونډ پوځيان ولیدل چې توپک يې کرار پر ځمکه

جگړه او سوله

کتار اېښی او سرتیري په ولسي جامو کې نغريو ته ناست دي. ډوډی او شولې پخوي او ځېنې هم لرگي او ځس راټولوي. قومندان له گاډۍ نه راکوز شو، سړيې ښکته واچاوه، ژوره ژوره سا يې وويسته او پرته له هغه چې څه وويي، سترگه په لاره وړاندې او وروسته خوځېده. کله چې دسترې قوماندانۍ راغونښتل شوی افسر ايياخين، رابنکاره شو، کونوزوف له ډېره قهره تک شين اوښتی و، خو دده دا قهر له دې کبله نه چې دغه افسر په کومه تيروتنه تورن وي بلکې له دې کبله و چې ده داسې څوک پيدا کړی و چې دده د قهر ارزښت يې لاره. بوډا له قهره رپرېدیده. سا يې بنده بنده کېده. هغه د هغه ليوښتوپه حالت ته رسېدلی و چې کله ناکله به له غضبه په ځمکه لگېده. هغه پر ايياخين ورواندگل، لاس يې د گوانښ په نښه پر هغه پورته کړ، پر هغه يې چغې وروهلې او په ښکښلو يې ښکانځه. په دې وخت کې بل راستون شوی افسر، برونين هم له دې وهلو او ښکښلو بې برخې پاتې نه شو:

- دا لاسې کوم دوکه ماردی؟ دا سپک ولی.!

هغه په ډډ آواز چغې وهلې، لاسونه يې ارتېرېل او شېل شېل رپرېدیده. له ډېره قهر او غضب يې ځان خوړېده. هغه ستر قوماندان، والاحضرت، هغه څوک چې ټول په دې ډاډه و چې په روسيه کې هېڅ چا هېڅکله د هغه په کچه واک نه درلود، اوس په داسې يو حالت کې راگير شوی و چې د ټول پوځ تر مخې د خندا وړ گرځېدلی و. له هغه ځان سره ويل:

- هسې مې له سهاره دعا کوله، هسې مې ټوله شپه په شوگير و تيره

کړه.

هغه له ځاسره دا فکر کاوه:

- آن چې کمکی افسر هم وم، چا زړه نه شو کولای چې داسې راپورې

جگړه او سوله

وخاندي، خو اوس؟

د هغه ځان داسې خوږېده چې تا به وويل چا بنه وهلی وی، نو ځکه يې نه شو کولای چغې ونه وهي او خپل زړه له غضب او خواشینی تش نه کړی، خو ډېر ژر ستړی او ستومانه شو، دا خوا، هغه خوا يې وکتل او داسې يې احساس کړه چې ډېرې بنکنځلې او اپلتي يې ويلي دي. گاډی ته وروخوت او پټه خوله و خوځېد.

تللی غضب او خواشینی بېرته نه راستنېده. کوتوزوف په ستړيا او ستومانی کې په سختی سترگې ورپولې او دا یرمولوف چې پرون راهیسي ده ته نه و ورغلی، د بېنيگسینین، کونوفینځین او تول هغو خبرو ته غوږ شو چې دوی په هغه ورځ د برېد دنه پیل نه، د ځان د دفاع لپاره کولې، هغوی هڅه کوله ووايي چې برېد باید بله ورځ پیل شوی وای.

او کوتوزوف دې ته اړوت چې بیا د هغوی خبرې ورسره ومني.

۶

هغه پوځونه چې له ماښامه په ټاکلو ځایو کې راټول شوي وو، بله ورځ، د شپې په راخوږیدو و خوځېدل. د مني شپه وه. تورو شنو پوځونو وریځو آسمان پوښلی و، خوباران نه ورید. حکمه لمده وه، خوختې نه وې. پوځونه بې شراو شوره روان وو، خو یوازې کله ناکله به د توپونو د وسپنو غرونه اوریدل کېدل. په لوړې غږېدا د پیپ پر څښولو او دا ورپه لگولو بندیز لگول شوی و او هڅه کېده چې آسونه شنهارې ته پرېښودل شي. د دغو چارو پټول، د هغه په زړه پورې والي لازياتوه. ټول خوشاله روان وو. خو پوځي ډلې ودریدې، وسلې یې کېښودې او پر ځمکه یې کتار کړې. خپله پوځیان پر لمډې ځمکې پریوتل، ځکه هغو فکر کاوه هلته رسېدلي چې باید رسېدلي وای. ځینو (زیاتره هغو) ټوله شپه په تگ تیره کړه. داسې برېښېده هغه ځای ته چې باید رسېدلي وای نه دې رسېدلي.

گراف ارلوف او دینیسوف له خپلو قزاقانو سره (تر ټولو نه مخکې کمکۍ ډله) یوازینی ډله وه چې پر خپل وخت هغه ځای ته رسېدلې وه چې باید رسېدلې وای. دغه ډله دیوه ځنګله په وروستی څنډه کې د دیمتروفسکي ښار گوټي د سرومیلوفي کلی ته د تلونکې نړۍ لارې تر څنګ میشته شوه.

گراف ارلوف چې د سپېدو ترچا و دیدو نه مخکې، تازه سترګې پټې کړې وې، له خوبه راوینس کړای شو. د فرانسوي پوځ نه یو راټښتېدلی یې ورته راوست. دغه تن د پونیا توفسکي د پوځ نه، یو پولندی

جگړه او سوله

برېدگي و. دغه پولندي برېدگي ويل چې له فرانسوي پوځه يې د تېښتې علت، هغه ظلم و چې پر ده کېده. هغه ويل چې دی بايد لاد وخته افسر شوی وای، خودی افسر شوی نه دی، مگر دا چې دی ډېر زور پر دی له همدې امله يې خپله قطعه پرېښې ده. ده ويل چې له هغو نه دغچ اخېستو تکل لري. هغه خبر راوړی و چې ميورات له دې ځايه وړاندې يو ورست، شپه کوي. ده غوښتنه کوله که ده ته سل سواره ورکړل شي، هغه به ژوندی راوړي. گراف ارلوف-دینیسوف له خپلو ملگرو سره مشوره وکړه. دا وړاندیز خورا په زړه پورې او پر هغه سترگې پټول گران و. ټول چمتو شول او ټولو ويل د پولندي برېدگي خبره دې ومنل شي. تر ډېرو خبرو اترو او څېړنو نه وروسته تورنجنرال گريکوف ومنله چې له دوو قزاقي غونډو سره مل له دغه پولندي سره لار شي.

گراف ارلوف-دینیسوف برېدگي آزاد کړ او ورته وې ويل:

- گوره په ياد لره که دې دروغ ويلې و، داسې به دې څوړند کړم، لکه سپی او که دې رښتيا وويل، سلې زرینې سکې به درکړم.

برېدگي چې خورا غوره بڼه غوره کړې وه او تندي يې تريو کړې و، بې له هغه چې ځواب ورکړي، پر آس سپور شو او گريکوف پسې چې په چټکۍ خوځېدلی و، روان او په ځنگله کې پناه شول.

گراف ارلوف د سهار له سرې وږمۍ نه چې نويې رالوتې وه، ځان کېښکود او له دې کبله چې په خپل مټ يې دغه شان يوه چاره پيل کړې وه، گېښۍ اخېستې و. د گريکوف تر بډرگې وروسته له ځنگله نه راووت او دنوی راختونکي لمر تر شغلواندي د دښمن د پوځ په ننداره شو. د هغو د نغريو دا ور په مړه کېدو و. زمونږ پوځونه بايد د گراف ارلوف-دینیسوف بڼي اړخ ته د غونډۍ په لمنو کې راڅرگند شوی وای. هغې خواته يې وکتل، سره له هغه چې هغوی بايد له لرې ليدلای شوي

جگړه او سوله

وای، خو د دغو پوځونو کومه نښه نه لیدل کېده. د فرانسویانو په خوا کې، هغه شان چې دوی ته برېښېده د دښمن د پوځ اړخ کې یو ډول خوبښي او خوځون لیدل کېده. په تیره بیا د هغه یاور چې خورا ځیر او تند نظر درلود، هم دغه خبره منله. گراف ارلوف چې دغه پوځ ته سترگې گنډلې وې، وویل:

- په رښتیا هم ناوخته شوې ده.

هماغه شان چې ډېر وخت داسې پېښېږي، هغه څوک چې مور ډباور پرې کړی، نور له مور په پناه شوی او مور له خپل ډاډ او اعتماد نه پېښمانه شوي یو. گراف ارلوف ته هم ناڅاپه دا څرگنده شوه چې هغه برېدگی دوکه مارو او دوی یې دوکه کړې دي. د دوی ډېر ډېر کار یې برباد کړی دی. دا څنگه کېدای شي چې څوک ستر قوماندان تیرباسي او د دومره پرگنو له مینځه سرتیري بوزي.

گراف وویل:

- رښتیا هم دې دوکه مار دروغ ویلي دي.

د گراف له چوپړانو نه یو تن چې د گراف په شان د دښمن په لیدو، په دغه کار بدگمانه شوی و، وویل:

- امر کوئ چې راستانه شي؟

- هو! رښتیا؟ تاسو څه فکر کوئ؟ که یې په خپل حال پرېږدو؟ او کنه؟

- امر وکړه چې راستانه شي.

گراف ارلوف، خپل ساعت ته وکتل او ناڅاپه یې په غوڅه وویل:

- راستانه دې شي، راستانه دې شي. ناوخته به وي، بالکل رها شوې

۵۵

او چوپړ د گریکوف پسې ځنگله ته ورو دانگل. کله چې گریکوف

جگړه او سوله

بېرته راستون شو، گراف ارلوف ددغې بې پایلې ازموينې، پليو پوځونو ته دانتظار نه چې لا راغلي نه و او هم ددښمن له رانېرېدې کېدو نه (د هغه ټولي پوځيان هم دده په شان وو) گڼې پسي اخېست، پريکړه وکړه برېد پيل کړي. په زگيروي ډوله آوازي يې قوماندې ورکړه:

-سپاره شئ

پوځيان يې منظم شول او پر ځان يې صليبونه وويستل.

-خدای مومل شه !

په ځنگله کې يې د هورا غږ آوازي جوړې کړې. او سل سل تنه، تابه ويل چې له کوم جواله راتوېږي. او قزاقان يو په بل پسې لکه ازاد شوي مرغان، والوتل، نيزې په لاس له سينده واوښتل او پر دښمن يې ورو دانگل.

لومړي فرانسوي چې د قزاقانو برېد وليد، له ډاره يې د وحشت او ناهيلۍ داسې چغه پورته کړه چې د هغوی ټول پوځيان چې هلته وو، آن دريشۍ هم نا اغوستې، ټولو همداسې په ډار ټول توپک، توپونه او آسونه پرېښودل او هر چا چې هرې خواته کولای شول، و تينېدل.

که هغو قزاقيانو چې فرانسويان يې پسې اخېستي وو، خپل شا او خوا شيانو ته پاملرنه نه وای کړې، هغوی به هم ميراث او هم هغه پورې نور ټول اړوند کسان او شيان لاندې کړي وای. قوماندان هم همدغه غوښتل. په تېښتېدونکو پسې د هغو منډه او لمسون آسانه کار نه و. هېڅ چا د قوماندان قوماندې نه اوریده. همالته يوزره پنځه سوه نيول شوي اسيران، اته ديرش توپونه، بيرغونه او تر ټولو نه د قزاقانو دخوښۍ څه، آسونه، شپږۍ، څادر او څېنې نور شيان برمه شوي وو. بايد ددې ټولو غم وخور شي. پراسيرانو او توپونو واک تينگ شي، غنايم وويشي، چيغې ووهي، آن ناندري يې سره جوړې کړي او قزاقان

جگړه او سوله

په دې ټولو اخته شول.

فرانسويان چې پوه شول چې نور نو دوی پسې څوک نه شته، لږ زړور شول او کړنې يې بېرته لږ سره منظمې شوې پوځي فرانسوي ډلو، بيا په ډزو پيل وکړ. گراف ارلوف چې لا همداسې پياوړو قوتونو ته سترگه په لارې و، هم نور ونه شو کولای فرانسويان پسې واخلي.

په دې وخت کې لومړۍ پوځي ډله، د کړنلارې له مخې خوځېږي او نورې هم همداسې د بينيگسينين تر مشرۍ لاندې او د ټولو په لارښوونه، که څه هم ناوخته کړې وه هم خوځېدلي او يو چيرې ته رسېدلي وې، خو نه هغه ځای ته چې ورته ټاکل شوې و، بلکې د تل په شان خوځېدلي لارې ته وتلي کسان لومړی خوشاله او لېواله وو، خو يو وخت دريږي. ددوی په منځ کې د نارضايتۍ گونگوسۍ اوريدل کېږي، خو په پای کې په خپله تير و تنه پوه شول او بېرته ستانه شول.

ياورانو او جنرالانو هره خوا منډې وهلې، شر او شور يې کاوه، چغې يې وهلې، خپل مينځ کې يې شخړې او نندارې کولې، گوت نيوکې وې او ويل يې چې دا لاره چور، هغه لاره نه ده چې دوی غوره کړې ده، دوی ناوخته کړې ده، يو څوک يې سره ملامت او، بنکنځل يې سره کول، خو په پای کې ټولو لاسونه پورته کړل او و خوځېدل چې کوم ځای ته رسېږي:

- آخر به يو چپرته ورسېږو! په رښتيا يو چپرته ورسېدل، خو هلته چې بايد رسېدلي وای، يو شمېر هلته رسېدل، خو ډېره ناوخته شوې وه او له لاسه يې څه نه کېدل او خپله ددښمن د ډزونښه شول... باگورت، عمر خوږلی، نوميالی، باتور او آرام جنرال هم له ډېرو تير و تنو، دريداو او خوځېدو او له ضد او نقیض سپارښتنو نه په تنگ او سخت په قهر شو او د خپل طبيعت او عادت برخلاف يې ټولو ته داسې ناوړه

جگړه او سوله

خبرې وکړې چې ټول يې حيران کړل:

- زه نه غواړم چې ماته څوک د جگړې روزنه راکړې، زه ترنورو ښه کولي شم چې له خپلو سرتيرو سره يو ځای سرښندنه وکړم، مخکې لار شم او مړشم.

هغه تردې خبرو وروسته پاڅېد او وړاندې لار زپور او هيجان اخېستي باکووت، پرته له هغه چې فکر وکړ چې وړاندې او دفرانسويان تر ډزو لاندې تگ يې گټه لري او که تاوان مخامخ د جگړې ډگر ته شو او خپلو سرتيرو ته يې هم د دښمن ډزو د باران لاندې، د وړاندې تگ قوماندې ورکړه.

گواښ، ډزې او مرمۍ، هغه څه وو چې ده اوس غوښتل او د هغه باغي قهر د هغه لېواله و. د دښمن له مرميو نه يوې لومړۍ هغې دى وواژه. او تر لومړنۍ مرمۍ نه وروسته نورو مرميو نور سرتيري ووژل، د هغه پوځ تر يو مودې هسې د دښمن تر دغه مرگني اور لاندې پاتې شو.

۷

په دې لړ کې باید نور وروسي پوځونو هم پرفرانسويانو بربد کړي وای. کورتوزوف هم د همدې پوځونو په مينځ کې و. هغه په دې نښه پوهېده چې دده له خوښې برخلاف پيل شوې جگړې نه به، له پېښمانۍ پرته، بله گټه ترلاسه نه شي. له دې کبله يې د خپل توان په اندازه، د پوځ د پرمختگ مخه نيوله او خپله هم هومره وړاندې نه خوځېده.

کورتوزوف، پټه خوله پر خپل خرآس سپور و او د بربد په اړه يې په خورا زړه تنگۍ او ځنډ، پوښتنو ته ځوابونه ويل.

هغه ميلارادويچ ته چې غوښتل يې وړاندې ودانگي، وويل:

- تاسو ته له بربده پرته، بل څه خيال نه درځي، خوتاسو وينئ چې موږ نه شو کولای کړکيچن خوځون وکړو.

يو بل تن ته يې ځواب ورکړ:

- سهار يې ونه شو کولای ميورات ژوندی اسير کړي. ټاکل شوې ده، ځای ته په خپل ټاکلی شوی وخت ورسېږي، اوس نو هېڅ کېدای نه شي... هغه وويل:

- ټول غواړي چې يرغل پيل شي، له بېلابېلو لارو، دوی وړاندیزونه کوي، خو کله چې بربد پيل شي، هېڅ شي به چمتو نه وي، دښمن له هرڅه نه خبر او د خپل وړتيا وړ اټکلونه کوي.

ايرمولوف، ددې خبرې په اوریدو، خپل بانه سره وروستل، نری موسکا يې پر شونډو خوره شوه، هغه په دې پوه شو چې پرده راغلی

جگړه او سوله

گوانښ تير شوی او کوتوزوف هم پرده، په همدومره ملنډو قناعت کوي.

ایرمولوف، ترڅنگ ولاړ رایوفسکی په ځنگانه وواهه او په کراره یې وویل:

-د دې ټولو ملنډو موخه زه یم.

تر دې ټولو خبرو نه وروسته، ایرمولوف وړاندې لاړ او په خورا درناوي یې کوتوزوف ته وویل:

-والاحضرت! لاناوخته شوي نه ده، دښمن لارې شوي نه دي، ښه به دا وی چې د اور قومانده ورکړي، کنه پوځ ته به د باروتو بوی تر سپر مو هم نه شي.

کوتوزوف، هېڅ ونه ویل، خو کله چې یې هغه ته خبر ورکړ چې د میورات پوځونه شاته درومي، د اوربل امر یې ورکړ، خو هر سل گامه وروسته یې د لس پنځلس دقیقو د دریدو امر کاوه.

ټوله جگړه، په هغو کړو کې تمامېده چې د ارلوف-دینیسوف قزاقانو کړي وو. دنورو قطعاتو د کړو پایله دا شوه چې هسې له خوسو و تنه سرتیرو نه بې برخې شول.

تر دغې جگړې وروسته، کوتوزوف د الماسو نښان وگاتپه، بینیکسین هم څو الماسونه او سل زره روبله، نورو هم د خپلو رتبو په انډول خورا ښې ډالۍ اورتبې تر لاسه کړې او بیا د پوځ په قوماندانۍ کې نوې ټاکنې او بدلونونه وشول.

د تاروتینو تر جگړې وروسته، روسي افسرانو او جنرالانو ویل:

-گورئ! موږ روسان تل ټولې چارې سرچپه کوو، اوس هم کټ مټ همدا سې سره وایي او موخه یې داده چې کوم احمق دا کارونه سرچپه کړي دي او که دمور په زړه وای دا به داسې نه وای. خو هغه کسان چې

جگړه او سوله

دغه راز خبرې کوي، يا خوله کاره خبر نه دي او يا په لوی لاس د ځان د غولولو لپاره دا خبرې کوي. ټولې جگړې: تاروتینسکایا، برادیسکایا، اوستیرلیشکایا، یوه هم هغه شان چې اټکل شوې وې، ونه شوې او اصلی خبره هم همدا ده.

ډېر خپلواک قوتونه، بل هېڅ ځای دومره خپلواک نه وي، لکه د جگړې په ډگر کې چې خپلواک وي، ځکه د جگړې په ډگر کې، هر څه د مرگ او ژوند په اړه وې. هر څه د جگړې په بهیر اغیز کوي او هېڅکله د دغه بهیر اغیز اټکل کېدای نه شي او هېڅکله هم نه شي کولای د کوم بهیر او قوت همگامه واوسي...

که تاریخ لیکونکي، په تیره بیا فرانسوي هغوی لیکي چې جگړې او نښتي د مخکنیو ټاکل شویو کړنلارو او تگلارو پریښست ترسره شوي دي، یوازینی پایله یې چې د دوی له دغو خیالاتو اخستی شو هغه داده چې د هغوی لیکنې ناسمې دي.

تاروتینسکایا جگړې، هغه هدف ترلاسه نه کړ چې ښاغلی تول، ورته ټاکلی و یعنې هغه شان چې د جگړې په کړنلاره کې یې اټکل شوی و، نه قطعاً جبهو کې ځای پر ځای شول او نه یې هغه پایله ترلاسه کړه چې گراف ارلوف غوښته. گراف ارلوف غوښتل چې میورات اسیر کړي او نه هغه ارمانونه ترسره شول چې بینیکسین او نورو د ځان لپاره ټاکلي وو. نه هغه ارمانونه چا ولیدل چې په یو وار د دښمن د ټول پوځ نابودي غوښتل کېده. او نه د هغه افسر ارمان ترسره شو چې په جگړه کې یې د گډون ارمان درلود، د سربښندنې تکل یې کړی و او نه د هغه قزاق دا ارمان و خوت چې په جگړه کې به یې ډېر غنایم په نصیب شی. او داسې نور او نور ارمانونه.. خو که د جگړې اصلی موخه، هغه وه چې په رښتیا ترسره شوه، هغه په هغه وخت کې د ټول روسي ملت هیله

جگړه او سوله

وه او هغه دا وه چې (له روسيې نه د فرانسويانو ويستل او د هغو د پوځ تالا والا کول و) په دې توگه دا څرگنده وه چې د کړنلارې له مخې د تاروتينسکايا د جگړې نه کېدل، د جگړې د هغه وخت په بهير کې، هغه څه و چې اړتيا ورته ليدل کېده. له دغې جگړې نه تر دې نه د غوره پايلې هيله کول، نه يوازې گرانه بلکې ناشونې خبره وه. له خورا اله گولې سره سره، په کمو هلو ځلو او لږې مرگ ژوبلې د ټولې جگړې نه تر ټولو غوره گټه ترلاسه شوه. د روسي پوځ د شاتگ، پر ځای يرغل پيل کړ. د فرانسوي پوځ کمزورتيا بنسکاره او هغه ټکان ورکړ شو چې د ناپليون پوځ يې تېبستې ته اړ کړ.

۸

ناپليون، د (لامسکوا) په نامه د نه هېریدونکې گټندويې جگرې نه وروسته پر مسکو ولکه ټينگوي، هېڅ څوک ددې برې په گټلو کې ځکه شک نه لري چې د جگرې ډگر د فرانسويانو تر واک لاندې پاتېږي. روسان شاته درومي او پلازمېنه دېنمن ته پرېږدي. مسکو د خورو کالو له بې سارو زيرمو او بې شمېرو وسلو او مهماتو سره د ناپليون په منگلو کې دی. روسي پوځ چې دوه برابره تر فرانسوي هغه ضعیفه دی، د يوې مياشتې په اوږدو کې پر دېنمن يو وار هم د کوم برېد هڅه نه کوي.

د ناپليون حالت خورا غوره او پرمين دی. ددې لپاره چې په لادوه برابره قوت د روسي پوځ پر پاتې شويو ډلو برېد او هغه ټوټه کړي. ددې لپاره چې دځان په گټه سوله ټينگه کړي او يا ددې لپاره چې د سولې نه د روسانو د انکار په وخت کې به وخت کې، پر پترزبورگ د گوانېمن برېد خبرې وشي او آن ددې لپاره که د ناڅاپي ماتې په وخت کې بېرته سمولینسک او يا ويلنا، سيمو ته شا تگ وشي، په مسکو کې پاتې شي او ددې لپاره که په لنډه توگه وويل شي چې داسې بنکاریده چې د هغه غوره او گټوونکي حالت د ساتنې لپاره چې په هغه وخت کې فرانسوي پوځ درلوده، کوم نبوغ ته اړتیا نه وه. ددې چارې د سرته رسولو لپاره، د يوې ساده چارې سرته رسول په کار و:

- پرېنېسودل شي چې پوځ د خلکو شتمني تالان کړي، ټول پوځ ته،

جگړه او سوله

ژمنیې جامې چمتو شي (د هغه د ټولو هغو وگړو لپاره چې په مسکو کې وو) د شپږو میاشتو لپاره د اړتیا وړ خواړه (د فرانسوي تاریخ لیکونکو په وینا)، خو ناپلیون، دا دناغوو، نابغه، لکه هغه شان چې پر خپل پوځ بڼه واکمن و، بڼه قوماندې یې هم کوله، د مورخینو په وینا له دغو کارونو، یو کار هم ونه کړي.

هغه نه یوازې په دغو کارو کې یو کار هم ونه کړ بلکې خپل ټول واک یې ددې لپاره کاروه چې دده مخې ته د ټولو پرتو لارو چارو له منځه، تر ټولو احمقانه او وژونکې هغه غوره کړي. له ټولو هغو چارو نه چې ناپلیون کولای شول، یعنی ژمی په مسکو کې تیر کړي، یا پترزبورگ ته لاړ شي، یا نیژني گورد ته و خوځېږي، یا له هماغه لارونه چې وروسته کوتوزوف پرې لاړ شي، شمال یا سهیل ته لاړ شي، یا داسې کوم بل څه وکړي، ون کړل، خو هغه څه چې ده وکړه، تر هغه احمقانه څه نه و او هغه دا چې دی د اکتوبر تر میاشتې پورې په مسکو کې پاتې شي، سرتیري پرې بنودل چې په ښار تالان گډه کړي او وروسته یې چې مسکو پرېښود، زړه نازړه و چې کومه قطعه او قومانداني، هلته پرېږدي او کنه؟

کوتوزوف، ته ورشي، خو پرته له هغه چې جگړه پیل کړي، په شا شو، ښې خواته مخه کړي او کمکي یاروسلاو، تر سیمې پورې لاړ شي. بیا یې هغه تصادف چې پر دښمن د یرغل لپاره درلود، ونه آزمایه، پر هغه لار چې کوتوزوف، تللی و، پر هغې لار لاړ شي که څنگه؟ یا بېرته د موژایافسکی پر لاره چې د وورانو کنډوالو سیمو ته د سمیلینسک لارې ته وتله، و خوځېږي

تر دې نه احمقانه څه چې د پوځ د تباهي سبب کېدل، بل فکر یې نه شو کولای.

جگړه او سوله

که د جگړې خورا غوره تگلارو جوړونکو، د روسي پوځ له ونډې پرته د ناپليون د پوځ د تباهي او تالاکولو لپاره کومه تگلاره جوړه کړې وای، کومه لارښوونه يې کړې وای، د کومو عملياتو وړانديز يې کړی وای، داسې به يې نه کړي لکه هغه څه چې خپله ناپليون وکړل او تر هر څه زيات يې د هغه پوځ ته تاواني کړي.

ناپليون په خپل نبوغ سره دا کار تر سره کړ، خو دا خبره چې ناپليون خپل پوځ ځکه تالا والا کړ چې غوښتل يې هغه تباه کړي، يا که وويل شي چې هغه هسې ساده دی. دا به په هماغه کچه ناسمه وی چې ووايو، هغه خپل پوځ تر مسکوه ځکه راوست چې خپله يې داسې غوښتل او دی خورا هوښيار او نابغه و.

په دواړو حالاتو کې، د هغه د خپل شخصيت اغيز چې د هغه د هر سرتيري تر شخصيت او ارادې نه، پياوړی نه و، يوازې دا اغيز لاره چې له هغو قوانينو سره يې اړخ لگاوه چې د پېښو د پېښېدو اټکل يې کولی شو.

د تاريخ پوهانو دا اند چې د ناپليون پوځ په مسکو کې خپله پياوړتيا له لاسه ورکړه (يوازې له دې کبله و چې د هغه د کړو د وروستيو پايلو اټکل يې ونه شو کړای) چور ناسمه ده. هغه تر ۱۸۱۳ کاله پخوا، تر هغه وروسته خپلې ټولې پياوړتيا نه کار واخېست چې د خپل پوځ لپاره غوري لارې چارې ولټوي. په دې موده کې دده چارې، په مصر، ایتالیا، اتریش او پروس کې د هغه تر حيرانوونکي چارو نه کمې نه وې. مورې په پوره توگه په دې نه پوهېږو چې هغه هلته څه بڼې چارې کړې دي، په مصر کې د هغه دسترو چارو ستاينې او خبرتياوې مورته د فرانسوي سرچينو له ويناوو را رسېدلې دي. مورې نه شو کولای په اتریش او پروس کې د هغه په نبوغ ځکه قضاوت وکړو چې د هغو په

جگړه او سوله

اړه معلومات موږ بايد له فرانسوي او آلماني سرچينو نه ترلاسه کړو. له جگړو او نښتو پرته ، ناپليون ته د نه ايليدونکو ماڼيو او نه ماتېدونکو پوځونو تصور نه کېدونکې تسليمي ، آلمانيان د هغه د نبوغ منلو ته اړ کړي دي . ځکه دا يوازيني دلايل دي چې په جرمني کې د جگړې د پېښېدو لپاره ويل کېدل ، خود خداى شکر دى چې موږ داسې کومه مخ توري نه لرو چې د هغه د پټولو لپاره هغه نابغه وگڼو . موږ پېښو ته په رښتيا د حق گڼلو لپاره لويه بيه ورکړي او نه غواړو دا حق له لاسه ورکړو .

د ناپليون کره او نبوغ په مسکو کې ، په نورو ځايو کې ، د هغه د کره په شان حيرانوونکي او له نبوغه ډک دي . مسکو ته د راتنوتلو نه نيولې بيا تر وتلو پورې هغه پرله پسې فرمانونه ورکول او د جگړې کرنا لارې يې جوړولې . په مسکو کې د اوسېدونکو او د هغو د استازو نشتوالي او آن د مسکو سوځېدلو ، هغه خواشيني نه کړ . هغه نه د خپل پوځ هوساينه ، نه د دښمن هلې ځلې ، نه د روس د ملت نيکمرغي ، نه د پاريس اداره او نه په راتلونکې کې د ټينگېدو کې سولې د ځانگړتياو په اړه د پيلو ماسي ، يو هم له پامه لرې نه کړل .

۹

مسکو ته د راننوتلو سره همهاله ، ناپليون د جگړې په اړه جنرال سباسبستيان ته سپارښتنه کوي چې د روسي پوځونو خوځون تر سختې څارنې لاندې ونيسي. له مسکوه وټونکو بېلابېلو لارو ته پوځونه استوي او ميورات ته فرمان ورکوي چې کونټرول پيدا کړي. بيا په ځير او ښه پاملرنه په کرملين کې د لاسه امنيته او پوځونو د غوره ځای پر ځای کېدو امرونه کوي او تر هغه وروسته، په ټوله روسيه کې د جگړې له نېوغه ډکه کړنلاره جوړوي.

په سياسي برخه کې: ناپليون، تورن ياکوليوف (د پېژندل شوي روس پوهان-گرځن پلار) چې کور يې تالان شوی او په دې نه پوهېږي چې څنگه ځان له مسکوه وباسي، ځانته ورغواړي او په هراړخيزه توگه هغه ته خپل سياست بيانوي. د خپل رحم او مهربانۍ په اړه ورته وايي او د روس ټولواک الکساندر ته ليک ليکي. په دې ليک کې ځان پورورې گڼي چې خپل دوست او ورور ټولواک الکساندر په دې خبر کړي چې راستوېچين، په مسکو کې خپلې دندې په خورا ناوړه او ناسمې سرته رسولې دي. هغه دغه ليک د ياکوليوف په لاس پترزبورگ ته لېږي. بيا په هراړخيزه توگه د خپلو عقايدو او مهربانيو په اړه په ټولميين، ته هم غږېږي او هغه د جرگو مرکو لپاره پترزبورگ ته لېږي.

په حقوقي برخه کې يې سمدلاسه سپارښتنه وکړه، هغه کسان پيدا

جگړه او سوله

او جزا ورکړ شي چې مسکو ته يې او رورته کړي دی او د ظالم راستويچين ، د جزا په نامه يې سپارښتنه وکړه ، د هغه کور و سوځل شي.

د اداري چارو په برخه کې ، مسکو ته يو اساسي قانون جوړوي. د ښار د ادارې لپاره يو تن ښاروال ټاکي او بيا يوه خبرتيا هم خپروي: «دمسکو اوسېدونکو !

ستاسو بدمرغۍ او خوارۍ خورا درنې دي ، خو ټولو اک واکمن هيله لري ، هغه پای ته ورسوي. تاسو به د هغو وحشتناکو کړو د بېلگو په اړه اوريدلي وي چې هغه جانباڼو او باغيانو ته څنگه جزا ورکوي. بې پايه هڅه کېږي چې بې نظمي او بې امنيني پای ته ورسوي. هغه مشري چې ستاسو له منځه ټاکل شوې ده ، ښاري جرگه يې جوړه او په خورا خواخوږۍ به د ښاري چارو واک تر لاسه او کار پيل کړي. دغه جرگه گۍ به ستاسو په چوپړ کې ، ستاسي اړتياوې به پوره ، دغه کسان به له نورو نه د توپيريډو لپاره ، يوه سره پتاره په اوږو اچوي او ښاروال به د سړي پتارې تر څنگ يوه سپينه پتاره هم په اوږو اچوي ، خو په غير رسمي وخت کې به هغوی يوازې پرچپ لاس يوه سره پتاره تړي.

د ښار پوليسي اداره د پخوانيو اصولو له مخې جوړه او د دغو پوليسو له برکته په ښار کې امنيت او نظم ښه شوی دی. حکومت همدا اوس د ښار په ټولو سيمو کې د پوليسو دوه عمومي قوماندان او شل سيمه ايز قوماندانان ټاکلي دي. هغوی په کين لاس د سيني پتارې له مخې پېژندلی شی.

د بېلابېلو عقايدو څو کليساوې پرانستل شوي ، په هغو کې لمانځنې روانې او هېڅوک د چا د مذهبي مراسمو خنډ کېدای نه شي. هره ورځ ستاسو يو شمېر ښاريان خپلو کورونو ته راستنېږي.

جگړه او سوله

او سپارښتنه شوې ده چې له هره یوه سره د هغې بدمرغۍ په کچه چې هغه ته ورپېښه شوې ده، مرسته او خواخوږي وشي.

دا هغه امکانات او چارې دي چې حکومت یې ستاسو په چوپړ کې کاروي چې بېرته ستاسو هوسایي تامین او قانون ټینګ شي، خو دغه ارمان ته د رسېدو لپاره، له حکومت سره ستاسو ملګرتیا ته اړتیا لیدله کېږي، څومره چې کولای شئ، هغه خواری او زوریدنۍ هېرې کړې چې تاسو لیدلي او زغملې دي. راتلونکې روښانه ده، برخلیک ته هیلمند او سئ او په دې ډاډه او سئ چې له حتمی او له شرمه ډک مرګ سره به هغه کسان مخامخېږي چې پرتاسو ظلم او تاسو ته پر پاتې شتمنیو تیري کوي. په دې کې شک مه لرئ چې ستاسو د شتمنیو ساتنه به کېږي. ځکه تر ټولو نه د سترو او عادلو پادشاهانو اراده، همدا غواړي.

سرتیرو او دمسکو او سپدونکو، هر څوک او هر قام چې یاستی پر حکومت خپل باور بیا راپیدا او ټینګ کړی، ځکه حکومت د نیکمرغیو سرچینه ده. په وروړګلوی ژوند وکړی، یوله بل سره ګډه مرسته او خواخوږي ولری،. سره یو شئ چې د ظالمانو د ظلم مخه ونیسئ،. که پوځي او دولتي چارواکو ته غاړه کېږدئ، ډېر ژر به مو اوبښکې ودرېږي».

د خوړو او کالو او نورو ورځېنو اړتیا په اړه ناپلیون، سرتیرو ته سپارښتنه وکړه چې په وار سره مسکو ته لاړ شي او د تالان له لارې د پوځ اړتیاوي پوره کړي. په دې توګه یې په دې برخه کې د پوځ د راتلونکې غم وخور. په مذهبي برخه کې ناپلیون امر وکړ چې ټول کشیشان بېرته راوستل شي او په کلیساوې کې لمانځنې بیا پیل شي.

جگړه او سوله

د سوداګرۍ او د پوځ د اړتیا په اړه یې دغه لاندنۍ خبرتیا خپره کړه:

خبرتیا!

تاسو د مسکو او سپدونکو!

استادانو او کارگرانو!

تاسو وروستيو بدمرغيو له بناره لرې کړي ياستی، تاسو ځمکوال بزګرو چې لا تر اوسه هم کوم نامعلوم ډار په دښتو کې ایسار کړي ياستی، غوږشۍ او واورۍ:

آرامي دغې پلازمېنې ته راستنېږي او نظم په هغې کې ټينګ کېدونکی دی. ستاسو همبښاريان چې هغوی ته کېدونکي درناوي کوي، له خپلو کورونو او څارځايونه راوړي. د هغو او د هغو د شتمنيو په وړاندې هر ډول تيری، سمدلاسه جزا ويني. معظم همایوني ټولواک پاچا د ټولو خواخوږي کوي او پرته له هغو کسانو نه چې د هغه له فرمانونه غاړه غړوي، ستاسو نه یو تن هم خپل دښمن نه ګڼي. هغه غواړي چې ستاسو بدمرغۍ پای ته ورسوي او هيله لري چې تاسو خپلو کورونو او کورنيو ته راستانه کړي. د هغه دښه نیت ملګرتیا وکړئ. موږ ته راشئ، ځکه امنیت او آرامي دلته ده.

د مسکو او سپدونکو په پوره ډاډ خپلو مېنو او کورونو ته راستانه شئ! ډېر ژر به د خپلو اړتیاوو، وړشيان پیدا کړئ. دکارزیار اېستونکو استادانو او کارگرانو! خپلو فابریکو ته راوگرځئ، ساسو مینې، دوکانونه او ستاسو ساتونکي، تاسو ته سترګې په لاره دي. راشئ کارونه مو پیل او د خپلو کارونو له برکته مو د ویاړ وړ ګټې، وګټئ. او تاسو اې بزګرو چې د جګړې له وحشته مو ځنګلونو ته پناه وړې ده، مه ډارېږئ. خپلو جونګرو ته بېرته راستانه شئ او پوره ډاډ

جگړه او سوله

واوسئ چې له تاسو اوستاسو شتمنيو نه به دفاع وشي. د ښار بازارونو او انبارونو نه ستاسو لپار پرانستي دي او تاسو کولای شي، له خپلو اړتياوو نه زيات مالونه او فصلونه هلته خرڅ کړئ، حکومت دا لاندې چارې ددې لپاره ترسره کړي چې ستاسو د آزادې راکړې ورکړې لاره آواره شي:

۱- تردې نېټې نه وروسته بزگر، ځمکوال او د مسکو څنډو او سپدونکي او کليوال کولای شي له هر گوانه پرته، خپل هر ډول محصولات، هر څه چې وي، ښار ته راوړي او په هغو دوو بازارونو کې خويای او اخوتیرياد، کې يې خرڅ کړي.

۲- د دوی محصولات دې د پېریدونکو او پلورونکو له خوا په ټاکل شوې بیه واخستل شي، خو که پلورونکي هغه بیه چې غوښتونکي يې دي، تر لاسه نه کړي، اختیار لری چې هغه بېرته کلي ته یوسي او هېڅ څوک به په هېڅ پلمه د هغو د وړلو څنډه نه شي.

۳- د هرې اونۍ د یکشنبې او چهارشنبې په ورځو به د بازار لویې ورځې وي او د سه شنبې او شنبې په ورځو به په پوره شمېر پوځیان د لارو د ساتنې لپاره له دې کبله گمارل کېږي چې له ډاره مارانو نه ښار ته د مالونو د رسولو ساتنه وکړي.

۴- کلیو او بانډو ته دستنېدو په وخت کې به د لارو نه همداسې ساتنه وشي چې کلیوال او بزگر له خپلو گاډیو او کراچيو سره په آرامه زړه بېرته لاړ شي.

۵- د دودیزې او ورځني سوداګرۍ د بیا پیل کېدو لپاره به سمدلاسي چارې او کارونه ترسره کېږي.

د ښار او کلیو او سپدونکو، دکار استادانو او کارگرانو !
تاسو د هر قام چې یاستئ، تاسي ته بلنه درکول کېږي چې د ټولو اک

جگړه او سوله

امپراتور د پلارنيو هيلو د سرته رسولو لپاره هڅه او د ټولنيزې آرامۍ لپاره له هغه سره مرسته وکړې. خپل باور او ډاډ له هغه څار کړې او له هغه سره په يو ځای کېدو کې ځنډ مه کوئ».

د پوځيانو او ولسي خلکو د روحيې د لوړولو لپاره پرله پسې پريټونه جوړېدل، سوغاتونه او ډالۍ ویشل کېدې. ټولواک امپراتور به د ښار په کوڅو کې گرځېده، د ښار او سپدونکو ته به يې ډاډ ورکاوه او سره له هغه چې د دولتي ستونزو په اړه به په اندېښنو کې ډوب و، په خپله به يې د هغو تيارونو په نندارو کې گډون کاوه چې دده په امر پرانستل شوي وو.

د عدالت او خواخوږۍ په برخه کې چې د پادشاهانو تر ټولو غوره ځانگړتيا ده، ناپليون هم چې هرڅه کولای شو، کول يې. هغه سپارښتنه وکړه چې د خيريه موسسو د دروازي پر تندی دې وليکي:
-زما دمور کور !

هغه په دې ډول غوښتل چې د ماشوم او مور سپېڅلې مينه او شاهانه پرتم سره يوځای کړي. هغه، هغو روزنتونو ته لاړ او خپل سپين لاسونه يې هلته ميشتو يتيمانو ته وروړاندې کړل چې هغوی يې ښکل کړي، په خورا مهربانۍ يې له ټولميين سره د زړه خواله وکړه، بيا لکه هغه شان چې تيبير، په خواخوږۍ ژبه ويل، سپارښتنه وکړه، د خپلو سربازانو معاش له هغو روسي پيسو نه ورکړي چې دده په امر جعلي جوړې شوې وې. هغه په دې چارو سره د ځان او فرانسوي پوځ پرتم او وياړ زياتو او له هغه سره يې هممهاله له هغو کسانو سره مالي مرسته کوله چې کورونه يې په اورونو کې سوځېدلي وو، خو له دې کبله چې خواره خورا گران و او د هغو ويشل هم پرديو ته چې ډېرکي يې

جگړه او سوله

د بنمنان هم وو، گرانه وه، پریکړه وشوه چې هغوی ته کاغذی رولونه وویشل چې وکولای شي هر څوک چې هر څه غواړي، هرځای، خپلې اړتیا پوره کړي.

د پوځ د نظم لپاره پر له پسې ددې لپاره فرمانونه ورکول کېدل چې له خدمته د سر غړونکو او د خلکو د شتمنی تالانګرو ته د سختې جزا غوښتنه کېده.

۱۰

خو د تعجب وړ دا وه چې دې ټولو چارو، اندېښنو او بې شمېره نقشو چې په خپل ډول کې ساری نه درلود، بنسټیزې جرې یې اوارې نه کړې بلکې د ساعت د ستونو په شان چې د ساعت له مینځ سره یې اړیکې شلیدلې وې، یوازې د ساعت پرمخ چورلیدې او د مینځ له څرخونو سره یې هېڅ اړوند نه درلود.

په پوځي برخه کې د جگړیز نبوغ کړنلاره، لکه هغه شان چې تییر، د هغه په اړه وايي:

«د هغه نبوغ هېڅکله ژور، د ستاینې او حیرانۍ وړ څه نه و رامنځ ته کړي».

او په نسبي توګه له بناغلي فن سره یې په خبرو اترو کې هڅه کوله دا په ډاګه کړي چې د جگړې دغه له نبوغه ډکه کړنلاره، نه د اکتوبر په څلورمه بلکې د اکتوبر په پنځلسمه ترتیب شوې ده. دا کړنلاره نه هېڅکله تر سره شوه او نه یې د تر سره کېدو امکان و، ځکه هغه له ژونده خورا لرې وه. وروسته بنکاره شوه چې د کرمیلین دمانۍ دلا تیګنېت لپاره چې باید جومات (ناپلیون د نیکمرغه واسیلی کلیسا په همدې نامه یادوله) وړانده شوی وای، یوهسې ناوړه چاره وه. له مسکوه د ناپلیون د وتلو په وخت کې کرمیلین په مانیونو الوزول، د هغه پخوانۍ هیله تر سره کوله او د ماشومانو هغو لوبو ته پاتې کېده چې تر خپلې پښو لاندې ځمکه ځکه وهي چې پردغې ځمکې دی لوبدلی او

جگړه او سوله

ټيټې شوی دی. د روسي پوځ پسې اڅېستل چې دده ټول خیال پر ځان اخته کړی و، عجیبه بڼه غوره کړې وه. د فرانسوي پوځ قوماندانانو د روسي شپيته زریزه پوځ ورک کړی و. د تییر په وینا، یوازې د میورات هنر او نبوغ و چې د روسيې دغه شپيته زریزه پوځ لکه ستن په درمنده کې پیدا کړي.

په دیپلماتي برخه کې، ټول هغه دلایل چې ناپليون د توتولمین او یاکولوف لپاره ویلي وو (هغوی خوزیاتره د گناډیو او جامو د لاس ته راوړلو په غم کې و) ټول ددې لپاره و چې خپل عدل او لوړ خیالونه ورته څرگند کړي، خو دغه دلایل ټول بې ځایه او بې گټې شول. ټولواک الکساندر دده دغه استازي ونه منل او د هغو راوړلو پیامونو ته یې ځواب ورنه کړ.

گنهارانو ته د جزا ورکولو په برخه کې وروسته له هغه چې د اور اچولو په تور نیمايي کسان اعدام شول، د مسکو پاتې نیمه برخه هم په ایرو بدله شوه.

د اداري اصلاحاتو په برخه کې د ښاروالۍ پرانستل او په ښار کې د ښاروالۍ د څانگو جوړیدل، و نه شو کولای د خلکو د شتمنیو د تالان مخه ونیسي. دا کار یوازې د هغو څو تنو په گټه تمام شو چې د دغو جوړ شویو ادارو مشري یا غړیتوب یې درلود. دغو کسانو یا دنظم دساتنې په پلمه د ښار په تالان کې گډون کاوه او یا یې خپله شتمني د تالانگرو له تالانه ژغورله.

د مذهب او کلیسا په برخو کې، د هغه هلې ځلې، په هغې آسانی سره چې په مصر کې جوماتونو ته دده په تگ سره بریالي شوې وې، دلته بې اغیز پاتې شوې. یو، دوه درې تنه کشیشان چې په مسکو کې هغو پیدا کړي وو، هڅه وکړه چې د ناپليون تکلونه پر ځای شي، خو د

جگړه او سوله

هغه یو تن د لمانځنې په وخت کې کوم فرانسوي سرتیري په څپېره وواهه او د هغه دیو بل تن په اړه، یو فرانسوي مامور داسې یوه خبرتیا خپل لوړ ځای ته استولې وه:

« هغه کشیش چې مور پیدا کړې او په کلیسا کې مو د لمانځنې پېلېدو ته اړ کړې و، هغه کلیسا پاکه کړه، قفل یې ورواچاوه او بیا لاړ. په همدې شپه یې د کلیسا قفلونه او دروازه سره ماته کړې، کتابونه یې څېرلي یا ارتېرلي او نور یې هرڅه مات او وران و یچار کړي دي.

د سوداګرۍ په برخه کې د کار له استادانو، کارګرانو او بزګرو سره ملګرتیا لېوالتیا ونه موندله. نه د کار استادان پیدا شول، نه کارګر او نه بزګر او هغه چارواکي چې کارګرو او بزګرو پسې به لرې لرې سیمو ته تلل، همدا چارواکي به خلکو نیول او وژل به یې. تیاترونه تر پرانستلو وروسته، د پېرژر وټرل شول. ځکه چې د دغو تیاترونو د لوبغاړو جامې او نور وسایل غلا او لوټ شوي وو او نه هنرمندانو نه شو کولای خپلې نندارې جوړې کړي.

خیریه چارو هم کومه ښه پایله نه لرله. جعلی او غیر جعلی پیسې په مسکو کې پریمانه، خو کوم ارزښت یې نه لاره. فرانسویان چې په تالان او دغنايمو په راټولو لگيا وو، له زرو پرته بل څه نه منل. نه یوازې په سخاوت د ناپليون له خوا، هغه جعلی لټونه او پیسې چې هېڅ ډول ارزښت یې نه لاره، خلکو او خوارانو ته ویشل کېدې، بلکې سپینو زرو هم د سرو زرو په وړاندې خپل ارزښت بایلود، خو تر ټولو عجیبه چاره د لوړپوړو چارواکو او ناپليون له خوا د تالان او غلاد مخنيوي فرمانونه وو، چې چور بې گټې پاتې شول.

پوځي چارواکو داسې خبرتیاوې ورکولې:
د تالان او غلاد مخنيوي لپاره، د ورکړل شویو فرمانونو سره سره،

جگړه او سوله

بيا هم په ښار کې تالان او غلا روانه ده، نظم نه شته او داسې کوم سوداگر چې قانون ته غاړه کېږدي او په خپلو چارو بوخت وي، نه ليدل کېږي. له يوازې پوځ سره مل سوداگرو ته اجازه ورکول کېږي چې خپل مالونه، هغه دغلا مالونه خرڅ کړي... له دې خبره پرته چې سرتيري په غلا او تالان لگيا دي، بل کوم خبر نشته.

داکتوبر نهمه

« غلا او تالان دپخوا په شان روان دي. زموږ په سيمه کې د غلو د دارو داسې يو ډاره شته چې د پوځ له مرستې پرته د غلو دنيولو او دغلا مخنيوي کار سخت گرانه وي.»

ټولواک امپراتور (ناپليون) له دې امله خورا ناراضه و چې دغلا او شوکو د مخنيوي لپاره دده د سپارښتنو او فرمانونو سره سره، بيا هم د گارد او پوځ ډلې په کليو او بانډو کې لوتماري کوله او بېرته کرملين ته راستنېدل. پرون او نن، په پخواني گارډ کې غلا او تالان تر بل هر وخته زيات شوي وو. د ټولواک امپراتور دې ته خواشنه وه چې دده خورا ښه سرتيري چې دده دځان، پرتم ساتونکي او دنظم او اطاعت غوره بېلگه دي، تر هغې کچې ياغي شوي دي چې اوس د پوځ پر زيرمو او انبارونو هم بريد کوي، نورې ډلې بيا له پوځي دود دستور نه دومره لرې شوي دي چې دساتونکو افسرانو او سرتيرو قومانده اصلا نه اوري، نه يوازې د هغو قوماندې ته غوږ نه ږدي بلکې هغوی ښکښي او آن پر خپلو هغو، هم بريد کوي.

قوماندان وليکل:

« د دربار د تشريفاتو مشر، له دې امله خورا شکايت لري چې د پرله پسې سپارښتنو او هيلو سره سره، سرتيري هر چېرې چې رسېږي، آن د ټولواک امپراتور د کوتي لاندې متيازي کوي.»

جگره او سوله

دغه پوځ د هغې له بنده تېنېتېدلې گلې په شان، آن هغه خواړه چې کېدای شي کومه ورځ هغوی له لورې وژغوري، بياهم ترپېنولاندې کوي. په مسکو کې چې د هغو د پاتې کېدو موده چې څومره اوږدېده، هغوی په هماغه اندازه دغو نيمگړتياو او ناروا چارو پلو وپرزيدل. ددې ټولو خبرو سره سره دغه پوځ له خپل ځايه هم نه خوځېده، خو يوازې هغه وخت يې تېنېته پيل کړه چې ددوی يو کتار سره له گاډيو او کراچيو د سميلينسک پر لارې او د تاروتينسکي په نېنټه کې ددېنمن لاس ته ورو لوييد او ناڅاپه ډار پسې واخېستل. د تاروتينسکي د جگرې خبر چې به ناڅاپي ډول، ديو پوځي پرېت په وخت کې ناپليون ته ورسېد د تيبير، د وينا له مخې په امپراتور کې يې روسانو ته د جزا لمسون راوپاراوه، نو هغه و چې تر دې خبرې وروسته يې د پوځ د وتلو فرمان چې ټول پوځيان يې سترگه په لارو، ورکړې.

ددغه پوځ وگړو له مسکوه د تېنېتې په وخت کې، ټول هغه څه چې په دې ښار کې غلا، شوکه او تالان کړي وو، له ځان سره واخېستل. ناپليون هم خپله ځانگړې خزانه له ځان سره واخېسته. او تيبير د ليکنې له مخې، کله چې امپراتور خپل هغه پوځيان چې دده خزانه يې وره وليده، په وحشت کې شو. هغه په جگره کې د خپلې تجربې له مخې دا وار لکه هغه شان چې مسکو ته دنېردي کېدو په وخت کې يې، د خپل يو مارشال ته د زياتو کراچيو او گاډيو د سوځولو امر کړی و، دا وار يې داسې کومه سپارښتنه ورنه کړه. هغه، د هغو گاډيو او کراچيو کتارونو ته چې سرتيري يې وړل، وکتل او وې ويل چې ښه ده، دغه گاډۍ او کراچۍ به وروسته د خوړو، کالو او دټپيانو او ناروغانو د لېږدولو لپاره په کار شي.

د پوځ حالت د هغه ځناور حال ته ورته و چې خپل مرگ احساسوي،

جگړه او سوله

خو نه پوهېږي چې څه وکړي.

مسکو ته د فرانسوي پوځ تر ننوتلو وروسته، بيا د هغه ترتباهي پورې، د ناپليون د اهدافو او د هغو د ماهرانه کړو وړو څېړنه، د هغه ځناور د رواني اړو دوړ څېړنه ده چې سخت تپي شوی وي. ډېر وخت داسې پېښېږي چې تپي ځناور، د کوم هسې غږ په اوریدو، د ښکاري مخې ته وردانگي، وړاندې او وروسته درومي او د خپل مرگ بهېر لاسې چټک کړي. ناپليون هم د خپل پوځ تر فشار لاندې، همدغه حال درلود او همدغه کاريې وکړ. د تاروتینسکي جگړه، هماغه غږ و چې په تپي ځناور کې يې وحشت راوپاراوه، هغه وړاندې ودانگل او ځان يې غشی ته برابر کړ. د ښکاري پلويې ورمنده کړل، بېرته يې راوغاستل، بيا يې وړاندې او بيا يې بېرته شاته او بيا تر ټولو نه، ده ته پرگټو وړې، گواښمنې، قانوني او آشنا لارې و خوځېد.

ناپليون چې مور ټولو ته، د دغه ټول بهېر لارښود برېښېده (لکه په بېډيو کې هغه تيره څوکه چې وحشيانه ته د لارښودنې څوکه برېښي) د خپل گرد پوځي ژوند په موده کې، هغه ماشوم ته پاتې کېده چې د گاډۍ دننه تسمې يې نيولې وي، خودی تصور کوی چې د همدې تسموله لارې گاډۍ چلوی.

۱۱

داکتوبر دمياشتې په شپږمه نېټه، پېرپه زندان کې له خپل ځايه (دلرگيو له کوټې) راووت، له څه شا او خوا لارې، د دروازې ترمخې ودرید، له یو اوږد ځاني سپی سره چې لنډې پنبې يې لرلې او له ده تاویده راتاویده لوبې پیل کړې. دغه سپی له دوی سره په هغه لرگین زندان کې او سپده او تل به له کراتایوف سره ویده کېده. کله ناکله به هغه ښار ته، خدازده کوم ځای ته تللو، خوبرته به راستنېده. کېدای شي هېڅکله هغه هېڅ چا پورې اړه نه درلوده او اوس هم دغه سپی کوم خاوند نه لاره. فرانسویانو، دغه سپی ازور، نوم او هغه ټوکار کیسه پور سرتیري، دغه سپی ته فیماگالکې نوم ورکړی و. کراتایوف او نورو هغه د (خرکي) او کله هم د واسیلي په نامه یاد او ه. داسې برېښېده چې دنوم، خټې او آن د ځانگړي رنگ درلودل، دکمکی سپی ته څه تاوان نه رساو ه. د هغه بیره، له وینستو ډکه خونړۍ لکۍ به تل شخه ولاړه وه. د هغه کږې وږې پنبې، هغه ته داسې په چوپړ کې وې چې کله به فکر کېده، هغه په لاسي توگه څلور واړه پنبې یو واري کاروي او یوه وروستنۍ پنبه په خورا ښکلې بڼه لوړله نیسي او په نورو دريو پنبو په چټکۍ منډې وهي. د هغه لپاره هرڅه دخوند اولذت پلمه و. کله به یې له خوښۍ نه چغې وهلې او کله به له خوشالی په شا ورغړیده، کله به په خیالونو کې ډوب شو او اندېښمنه بڼه به یې غوره کړه، پیتاوي کې په یې ځان تاو داوه. او کله به یې دلرگيو له ټوټو یا وښو سره لوبې کولې او ټوپونه به یې وهل.

دپېر جامې اوس یوازې، دپخوانیو وختونو یو څیرن، زور کمیس او دستیرو ددریشۍ یو پطلون و چې پایڅې یې د کراتایوف په خوښه

جگړه او سوله

ددې لپاره په بنينگرو کې په رشمو تړې وې چې د سپرو مخه ونيسي، زور چمپراغوست او خولۍ يې هم پر سر و. په دې موده کې د پيپر خېره ډېره بدله شوې وه. نور د پخوا په شان خورب نه و، خو بيا هم د هغه د لوړې ونې او پراخو اوږو له امله چې د هغه د کورني ميراث ځانگړتيا وه، پياوړې او زړور برېښېده. ډېره او برېت بڼه بېر شوي وو او د بشري لاندنۍ برخه يې پوښلې وه. اوږدې جرې وړې څنې يې له سپرو ډکې شوې وې او له خرينوالي داسې ښکاريدې لکه ليمڅۍ. سترگې يې لکه تېره، آرامې او لټونکې وې. د پيپر کتل او دسترگو خوځېدا داسې و چې هېڅکله داسې نه و، د هغه پخواني ملال کتل اوس خورا خوځېدونکي او ياغيتوب ته چمتو کېدل. پښې يې برېښې وې...

آسمان له څو ورځو راهيسې شين و، سهار يې به ځمکه يخ وهلې وه او د روسانو په خبره د (بابې ليته) يعنې ځنډني اوږي مهال و.

هرڅه، نېردي او لرې، څه کوډگره ځلا لرله دغه، هغه حال و چې يوازې او يوازې د مني په شپو او ورځو کې ليدل کېږي. هلته لرې د وريوډي په غونډيو کې کليسا، کلی او کورونه ليدل کېدل. برېښې ونې، شگې، کاني او تږي، دکورونو بامونه، دکليسا د زنگونو شين برج او د لرو سپينو کورونو څنډې، ټول او ټول په خورا غير طبيعي نښو داسې برېښېدل چې تا به ويل، په هوا کې له هرڅه جلا او پرې شوی دي. دلته نېردي د کوم ارباب د وران شوي سوځېدلي کور، آشنا کنډواله چې فرانسويان په کې ځای پر ځای شوي وو، ليدل کېده، خو په هغه کې ولاړې ولې لا شنې پخونې برېښېدې. آن دغه کنډواله شوی، سوځېدلی کور چې په خړه هوا کې به ډېران ته ورته و، اوس په دې پاکه ځلېدونکې او آرامه هوا کې يو ډول ښکلې او آرامه برېښېده.

دفرانسويانو دساتونکو مشر چې تنۍ يې خلاصې پرېښې وې، يوه

جگړه او سوله

خولۍ يې پرسر او یو لنډ پيپ يې د غاښونو په مينځ کې نيولی،
د بند يخانې له يوه کنجه راوت او په داسې حال کې په خواخوږۍ يې
سترگه کېښکودله، پيپر ته ورنږدې شو او وې ويل:

- ښاغلیه کيريله ! عجیب لمر دی ؟ کټ مټ لکه د پسرلي په شان .
فرانسويانو پيپر همدا سې يادوه) په دروازه يې ډډه ولگوله او پيپر ته
يې د پيپ ست وکړ ، که څه هم هغه تل پيپر ته د پيپ څښول ست کاوه ،
خو پيپر هم تل د پيپ څښولو نه انکار کاوه . فرانسوي وويل :

- په دغه شان هوا کې به چکر ته تللی وای .

پيپر ، له هغه نه د جگړې او پوځ د خوځېدا په اړه پوښتنې وکړې ،
فرانسوي وويل چې څه کم ټول پوځ خوځېدلی او نن سبا به د بنديانو په
اړه هم فرمان راوړسېږي . په هغه بنديخانه کې چې پيپر بندي و ، د
سکالوف په نامه يو سرتيري سخت ناروغ او ځنکدن په حال و . پيپر دغه
فرانسوي ته وويل چې بايد د دغه سرتيري غم و خوړل شي . فرانسوي ،
پيپر ته وويل چې ته بهې غمه اوسه ، دلته گرځنده روغتونونه شته او
کېداي شي ناروغان هغو ته وسپارل شي او ډاډ يې ورکړ چې په ټوليزه
توگه قوماندانانو د هرڅه غم خوړلی دی .

يوه اونۍ مخکې فرانسوي پوځيانو ته چرم او ټوکر ورکړ شوي وو .
هغوی دا چرم او ټوکر روسي اسيرانو ته ورکړي وو چې دوی ته موزې
او کالي وگنډي .

کراتايوف ، له هغه کميس سره چې په ځير سره يې مروړلی و ، د
زندان له کوټې راوت او وې ويل :

- چمتو دی ، چمتو دی ، گربته !

کراتايوف هم د تودخې له امله او په کار کې د اسانتيا لپاره ، يوازې
يو پطلون او يو څېرې خيړن تور کميس اغوستي وو . هغه خپلې څڼې ،

جگړه او سوله

لكه هغه شان چې د كار استادان يې ترې، په يوې ټوكريز ريښكۍ خپل تندي داسې ترې و چې گرده څېره يې لا پسې گرده او تر پخوا لا خوږه برېښېده.

پلات (كراتايوف) خپل گنډل شوی کمیس پرانست او په موسېدو موسېدو يې وويل:

هغه شان چې مو د جمعې په ورځ ويلي و، هماغسي مې وکړه، فرانسوي سرتيري په نا آرامۍ شا او خواته کتل، خو په پای کې يې تا به ويل چې شک يې له زړه لرې کړي وي، خپله دريشې په چټکۍ وويسته او کمیس واغوست. هغه تر دريشۍ لاندې څه نه اغوستل. د هغه برېنډ، ژېړ او ډنگر بدن يوازې يوه وريښمن، گل لرونکي او غوړ واسکت پتاهه. داسې برېښېده چې هغه له دې کبله آرامه دی چې اسيران يې وويني او پرې وځاندي. په تلوار يې سرد کمیس پر گريوان ومانډه، خو يو اسير هم څه ونه ويل... ده خپله وويل:

- نه دي، ښه دې گنډلی دی. له تاسو نه مننه، خو پاتې شوی ټوکر چېرې دی؟

- هغه به لابنه ښکاره شي، که کوم بل څه، تر هغه لاندې وانه غوندي، خورا ښه ښه او ښکلي به وي.

فرانسوي، څه پيسې له جيبه را وويستي او کراتايوف ته يې ورکړې او به خدا يې وويل:

- مننه، مننه ملگريه! خو پاتې ټوکر به څنگه شي؟

د پېر دې ته پام شو چې پلاتون نه غواړي، پر هغه څه ځان پوه کړي چې فرانسوي يې وايي، هغو ته يې کتل، خو هېڅ يې نه ويل. کراتايوف، فرانسوي ته د پيسو له امله مننه وويله او له خپل کار نه يې خوند اخېستو ته دوام ورکړ. فرانسوي، هماغه شان په پاتې شوي ټوکر

جگړه او سوله

ټينگار کاوه او له پېږ نه يې هيله وکړه چې دده خبرې، کراتايوف ته وژباړي.

کراتايوف وويل:

- په پاتې شوی ټوکر دی څه کوي؟ مور ته يو ښه گيتس ترې جوړېږي. ښه ده، ښه ده، خدای دې مل شي.

او کراتايوف چې ناڅاپه يې دبشرې رنگ بدل شو، په خورا خواشینی يې ټوکر چې ښه يې مروړې و، له کميس لاندې راوويست، هغه ته يې ورکړ او وې ويل:

- بلا ورپسې.

کراتايوف، تردې خبرې وروسته بېرته لاړ. فرانسوي ټوکر ته وکتل، په چرت کې لاړ، په پوښتنيز انداز يې داسې پېږ ته وکتل چې گواکې د پېږ غلچک ده ته څه وويل.

فرانسوي ناڅاپه تک سور شو او په قهرجن آواز يې چغه کړل:

- پلاتونه! پلاتونه چېرې ځئ؟ راشه، راشه، دا ټوکر واخله، دا دې

ستا وې.

فرانسوي، ټوکر هغه ته ورکړ، له هغه نه يې مخ واړاوه او لاړ.

کراتايوف سرونور او وې ويل:

- وايي چې کافر دی، کافر... کافر دې وي، خورحم خولري

سپين ږېږي وايي، غوړ لاس نرم وي او وچ لاس ماتېږي. هغه خپله

لوڅ لغړ دی او ټوکر يې ماته راکړي.

کراتايوف چې په خيالو کې ډوب و او په موسېدو موسېدو يې هغه

ټوکر ته چې په لاس کې و، کتل، تر شېبه چوپتيا نه وروسته يې وويل:

- خو يوه جوړه ښه گيتس ترې جوړېږي.

او ترې دې خبرې نه وروسته، د اسيرانو کوټې ته ورننوت.

۱۲

د پېپر له اسيريدو څلور اونۍ تيرې شوې وې. که څه هم فرانسويانو هغه ته ويل چې دی به د سرتيرو له زندانه، د افسرانو ځای ته ورو لېږدوی، خو دی په هماغه ځای کې پاتې شو چې لومړې ورځ ورته راوستل شوی و.

پېپر په کنډواله شوي او سوځېدلي مسکو کې داسې سختی، خواری او له زوریدو نه ډکې ورځې ولیدلې چې زغمل يې له انساني واکه لرې وه، خو هغه د خپل پياړی بدن او روغتيا له برکته چې ده درلودل ځان ښه احساساوه.

ده نه یوازې هغه هر څه په آسانی بلکې په خوښۍ زغمل. په همدې موده کې ده هغه روحي آرامي وموندله چې دی تر اوسه پورې بې گټې ورپسې گرځېده. هغه په خپل ژوند کې ډېر وخت هره خوا دغه آرامي لټوله، خو په پای کې هغه دغه آرامي او روحي کراري، د برادينو په جگړه کې، د سرتيرو آرامي او روحي آرامتيا، دی په حيرت کې اچولي و. هغه به تل ستومانه او لارورکی و. هغه دغه آرامي په خيريه چارو، په فراماسوني خدمتونو، په عیاشۍ، شراب څکلو، مېړانې، سربښندنې او له ناتاشې سره په شاعرانه مينه کې لټولې. ده هڅه کوله چې دغه آرامي د تفکر له لارې ترلاسه کړي. خو په دې ټولو لټولو کې هغه لا پسې بې لارې او ځان يې دوکه کړي و. هېڅ په لاس نه و، ورغلي، خو په پای کې، پرته له هغه چې خپله يې پام شي، هغه دغه آرامي او سوله ايز حالت له ځان سره د سولې او يوازې د مرگ د وحشت او له

جگړه او سوله

تقوا سره د بلديا له لارې او کراتايوف سره د پېژندگلوي له برکته تر لاسه کړل. داسې برېښېده هغه وحشتناکې شېبې چې ده د خپلو نورو انډيوالانو د اعدامولو په وخت کې وليدلې او وزغملې، هغه وحشتناک خيالونه او احساسات چې تر هغه پورې دده تر پامه خورا غوره برېښېدل، د تل لپاره دده له ذهن او خيال نه وتورېدل شول او چور يې ترې هېرکړل. هغه ته نه دروسېې غمونه، نه د جگړې کړاونه، نه د سياست ناندري او نه د ناپليون انډېښنې، يو هم مهم نه و او داسې يې انگېرله چې ده پورې اړه نه لري، ده، د هغو په وړاندې کومه دنده او پورنه لاره، نوځکه ده شي کولای، د هغو په اړه قضاوت وکړي. هغه د کراتايوف دا خبره تکراروله چې ويل يې:

- روسيه اوړی او يووالی نه لري.

او دغو خبرو په عجيبه ډول دی آرامه. اوس ده ته خپل هغه تکل چې غوښتل يې ناپليون ووژني، نه يوازې د پوهېدو وړ نه و بلکې خورا د خدا برېښېده. له راز په ډکو شمېرونو او حسابونو کې فال ليدل او... مکاشفه، اوس ټول ورته بې معنی او ملنډې برېښېدل. د خپلې ښځې په وړاندې کرکه او هغه ننگ چې ده د خپل ځان لپاره بدنامي گڼله، نه يوازې اوس ده ته بې معنی بلکې په زړه پورې هم نه برېښېده. ده به ويل:

- دا ده پورې څه اړه لرله چې دغې ښځې چپري او څنگه هسې ژوند کاوه چې د هغې خپله خوښېده؟

په تيره بيا ده دا ده پورې څه اړه لرله چې دی او يا نور په دې پوه شي چې د کوم اسير نوم گراف بېيزاؤ خوف دی؟

اوس يې زياتره وخت له سردار اندرې سره خپلې مرکې او خبرې وريادولې. تل يې په خيال کې له هغه سره خپل خيالونه يوگڼل، خو په

جگړه او سوله

لږڅه توپير، د هغه په اند بېنسو پوهېده. سردار اندرې فکر کاوه چې نيکمرغي تل ناوړه څه دي، خو دغه خبره يې له خواشيني او ملنډو نه په ډگه ژبه کوله. داسې برېښېدل چې ددغې خبرې په ويلو سره کوم بل خيال اوروي. دده د خبرو معنی دا وه:

- په مور کې د نيکمرغي د لاس ته راوړلو ټولې هڅې او لېوالتيا يوازې ددې لپاره دي چې مور هغې ته ونه رسېږو او ونه ډارېږو، خو پير، پرته له هغه چې پر دغو اند بېنسو ځانښودنه وکړي، پر هغو بڼه پوهېده او د عدالت غوښتنه يې کوله. درنځ نشتوالي، د اړتياوو پوره کېدل او د هغه په پايله کې د ژوند او کار د ډول لپاره د ټاکنې ازادې، اوس د پير لپاره بې شکه او تر ټولو غوره انساني نيکمرغي برېښېده. دلته او اوس د لومړي ځل لپاره پير په پوره توگه له خوړو او خوند اخېست. هغه وخت چې وړې کېده او خواړه يې غوښتل، هغه له څکلو خوند اخېست، له خوبه يې خوند اخېست، کله چې تړی کېده له اوبه نه يې خوند گاته او له توديدو نه چې کله به ساړه و، کله به يې چې له چاسره غړېده، خبرو به خوند ورکاوه او د هغه سړي اوريدو ته به غوړ غوړو. د اړتياوو پوره کېدل، بڼه خواړه، پاکوالي او ازادې، اوس دده لپاره، نيکمرغي، چې پخوا ترې بې برخې و، هرڅه، هرڅه غوره نيکمرغي برېښېده. د کار او د ژوند، د ډول ټاکنه چې تر اوسه ده ته ناشونې وو، داسې آسانه برېښېدل چې هېرول يې، په ژوند کې بې پايه ارامي، د اړتيا د پوره کولو نه، د لاس ته راغلي نيکمرغي ټول خوند له مينځه وړي او د کار په غوره کولو کې زياته ازادې، هماغه ازادې ده چې ده ته په ژوند کې زده کړې، بډايتوب، ټولنيز دريځ ورکړي و. دغه کار، د هغه لپاره د کار غوره کول خورا گرانول او د کار اړتيا او د هغه کېدل يې ناشوني کول.

جگړه او سوله

د پېر ټولې هیلې او خیالونه اوس دده د ژوند هغو وختونو پورې تړلي وو چې دی آزاد شي. په هر حال تردې نه وروسته، د ټول ژوند په موده کې پېر په خورا لېوالتیا د خپل دغه یو میاشتني اسارت، د دغې مودې د ژورو او خوښۍ پارونکو احساساتو چې نور یې احساسولې نه شي او تر ټولو غوره لا دا چې د هغې ژورې او بې پایه ورځې د آزادي په اړه و، چې په همدې موده کې، ده د هغه خوند لیدلی و، فکريې کاوه او غږیده.

کله چې لومړۍ ورځ هغه سهار له خوبه پاڅېد، له خپل اسارت ځایه د باندې رڼا ته ووت، تر هرڅه دمخه یې د نوادو وچې د کلیسا گنبدې او صلیبونه ولیدل. له دوو نه پر ډکو شنیلو یې یخ وهلی شبنم ولید. د وریو فې د غونډۍ لورې څوکې یې ولیدلې، د مسکو د سیند پر څنډو یې تاو راتاو شوې گڼې ونې چې لرې لرې په گلابي افق کې تېټېدې لیدې، د تازه هوا خوند یې په زړه کې احساس کړ، له مسکوه د دښتو پلو ته یې د الوتکو کارغانو کغېدل واوریدل او بیا وروسته چې ناڅاپه د ختیځ په لرو لمنو زرينې دورې راخوړې او دلمر تېۍ په خورا پرتمین برې د گڼو وریځو له غېږې راوښویده او ټولې گنبدې، د کلیسا د صلیبونه، شبنم او لرې لرې افقونه، په دغې رڼایي کې ډوب شول. پېر، داسې یونوی له خوښۍ او نیکمرغۍ نه ډک احساس، احساس کړ چې تر هغه وخته پورې یې په ژوند کې هېڅکله احساس کړی نه و.

دغه احساس نه یوازې د اسارت په ټولو موده کې هغه پرینښود بلکهې څومره به یې چې ژوند سختېده، په هماغه کچه به دغه سختۍ لاسې زیاتېدلې.

هغه درناوی چې په دغه اسارت ځای کې تر ځای پر ځای کېدو نه وروسته، دده په وړاندې، له ده سره نورو اسیرانو، ده ته کاوه، دی یې

جگړه او سوله

هر ډول درنې چارې او دهرشي زغم ته هڅاوه او د هغه، هغه معنوي پياوړتيا يې لاپسې پياوړې کوله. په خو ژبو بلدتيا، هغه ته د فرانسويانو درناوی، د هغه سادگي او پرخان ډاډ او دا چې هرڅه به چاله ده نه غوښتل، ده به ورکول (هغه د افسرانو په شان هره اونۍ درې روبله ترلاسه کول) د اسارت په ځای کې يې، د خپل ځاني قوت له برکته پر ديوال د ميخ وهلو له لارې، سرتيرو ته خپل توان ښودل، هغه مهرباني او خواخوږي چې ده له نورو اسيرانو سره په خپلو کړو وړو کې کوله، د دې زغم او استعداد له امله چې کرار او ناخوځېدونکی کېنې، هېڅ ونه وايي او په فکر کې ډوب شي، دې ټولو ځانگړتياوو سره سره، هغه دنورو لپاره يو مرموز او ترنورو غوره څوک برېښيده، هغو ځانگړتياوو، لکه دده بدني پياوړتيا، آرامه ژوند ته بې اعتنايي او دده سادگي نه يوازې هغه ته کوم تاوان نه ورسولی بلکې هغه يې د نورو اسيرانو په مينځ کې په بې سارې څېرې او اتل بدل کړی و. پېير داسې انگېرله چې دغه دريځ دنورو په وړاندې دی لا مسوول او پوروی کوي.

۱۳

داکتوبر د شپږمې نه د اومۍ پر شپه، له مسکونه د گټندویو فرانسویان وتل پیل شول. پخلنځي، انبارونه او زندانونه ړنگېدل، کراچۍ او گاډۍ باریدلې او پوځي ډلې لارو ته سپڅېدلې. د سهار په اووبجو فرانسوي پوځونه، سفر ته چمتو، له خپلو وسلو سره، خولۍ پر سر، کڅوړې پر شایا پر اوږو پرتې، د دغه زندان پروړاندې کتار شوي وو او د هغو کسانو غږ یې اوریده چې اپلتي یې غږولې او یو بل یې په بدو ښکنځلو ښکنځل.

دنده په زندان کې هر څه چمتو وو، ټولو اسیرانو جامې اغوستې وې، ملایې تړلې، بوت پر پښو او یوازې دې ته سترگې په لاره وو، چې دتگ او وتو غږ وشي، یوازې ناروغ سرتیري سکالوف، خوار، رنگ الوتی چې له سترگو یې شنې شنې کړې او بنسټې وې، نه یې کالي اغوستي او نه یې څه په پښو کړي وو، یوازې پر خپل ځای ناست او خپلو ملگرو ته یې، چې یوه هم ده ته پام نه کاوه په پوښتنیزه سترگو کتل او پرله پسې یې کرار کرار او یو رنگه زگیروی کاوه. داسې ښکاریده چې هغه نه هومره له ناروغۍ نه (هغه له ډېره اسهاله وینې کېناست) بلکې دی له یوازې پاتې کېدو نه ډاریده. او له همدې ډاره یې زگیروی کاوه.

پبیر، هغه بوت پر پښو کړي وو چې کراتایوف، دفرانسویانو لخوا، له راوړي چرم نه ورته جوړ کړي وو، ملایې هم په یوې رینسکۍ تړلې وه، ناروغ ته ورنږدې او د هغه تر مخې د پښو پر سر کېناست. هغه وویل:

جگړه او سوله

- او خدايه ! او خدايه مړ به شم، مړ به شم خدايه !

پېيروويل:

-بڼه ده، ته صبر وكړه. زه به اوس له هغو نه وپوښتم.

هغه پاڅېد او د زندان پلو ورغی، دلگی مشر، له دوو تنو سرتيرو سره جوخت له بهره، راننوت. دا دلگی مشر، هماغه څوك و چې پروڼ يې ده ته د پېپ څښولو ست كړې و. دلگی مشر او سرتيري د تلونكو په ډله كې وو. كڅوړې يې پر شا، خولی يې پر سر او دخوليو بندونه يې ترزنو لاندي تړي وو. د هغو څېرې چور بدلې شوې وې.

دلگی مشر د دروازي پلو ته ورروان و چې د قوماندان په قوماندې د زندان دروازه وتړلې او بايد ددغه ځای تر پرېښودو او خوځېدو دمخه اسيران وشمېري.

پېيروويل:

- دلگی مشر ! له ناروغ سره څه كوي؟

خو په هغه شېبه كې چې هغه دا خبره كوله ده ته شك پيدا شو چې دا هماغه دلگی مشر دی او كه بل كوم، نا آشنا سړی دی، ځكه د هغه كړه وړه، خورا ناوړه شوي وو.

د پېپر ددې خبرې سره هممهاله، ناڅاپه له دواړو خواوو نه د ډهل غبر واوريدل شو. دلگی مشر، د پېپر د خبرو په اوريدو تندي تريو كړ، وې ښكښل او دروازه يې په گرز پورې كړه. په زندان كې تپه تياره شوه او له دواړو خواوو نه د ډهل په رارسېدونكي غبر كې، دناروغ د زگيروي غبر ورك شو.

پېپر، له ځان سره وويل:

- داده، داده بيا پيل شوه.

او دده له ارادې پرته يې پر ملا ساړه راخواره شول. د دلگی مشر په

جگره او سوله

بدله شوي خېره کې، د هغه د غرېدا په آواز کې، د ډهل په پارونکي او کنوونکي غږ کې، پېير، هغه له رازه ډک او هر له هر څه نه بې پروا قوت وپېژاند چې انسانان دې ته اړ وي چې، د دوی له خوښۍ نه پرته ځان ته ورته کسان ووژني. هماغه قوت چې ده د خپل اعدام په ورځ ليدلی و. له دې قوت او واکه ډاريدل، له هغه نه ډډه کول، له هغو کسانو نه چې وسلې يې په لاس کې دي، د اهيله کوله، يا هغه ته نصيحت کول هسې بایزه خبره ده.

پېير، اوس په دې خبره پوهېده، هغه بايد انتظار ويستلای وای او زغم يې لرلای وای. پېير نه ناروغ ته ورنېرېدې شو او نه يې وروکتل. هغه په تريو تندي، خواشینی او په پته خوله د زندان دروازې ته ولاړ و.

کله چې د زندان دروازه پرانستل شوه، اسيرانو لکه د پسونو دگلي په شان سره پورې وهل، يو بل يې لاندې کول، له يوبل نه مخکې کېدل او د دروازې ترمخې کوته شول. پېير تر ټولو نه مخکې او هماغه تورن ته نېرېدې شو چې د دلگۍ مشر په وينا چمتو و، له پېير سره هر ډول مرسته وکړي. دغه تورن هم د تگ جامې اغوستې وې او د هغه د ساړه غلچک او سرې بشرې نه ((هماغه)) څه خرگنديدل چې پېير د دلگۍ مشر په خبرو او د ډهل په آواز کې احساس کړی وو.

تورن چې سخت په قهر و، د اسيرانو سره نښتي کتار ته چې له څنگه يې تيریده، کتل او پرله پسې يې سپارښتنې کولې.

- خوځېږئ، خوځېږئ!

پېير که څه هم په دې پوه شو چې تورن ته رسېدل به کومه گټه ونه لري، خو بيا هم هغه ته ورنېرېدې شو.

تورن په داسې يو پردي غلچک چې گواکې پېير هېڅ نه پېژني، هغه ته وکتل او وي ويل:

جگره او سوله

اوپه بل لاس بی لاسی چلم چې د ختیو سرخانه بی لرله، نیولې وه. جگرېن چې غرمبېده، ستمبده او له ټولو سره په شر او شور کې و. هغه داسې تصور کاوه چې ټول دی پورې وهي، ټول تلوار کوی، حال دا چې چېرې بی تلوار کړی وای؟ ټول حیران و، حال دا چې هغوی له حیرانی هېڅ نه و. یل، ټیټ ونی افسر له ټولو سره غږیده او داسې اټکلونه یې کول چې اوس به دوی چېرې او څومره لرې بیایي او دوی به نن تر کومه ځایه پورې ورسېږي. هغه مامور چې رسمي جامې اغوستې او لیمڅې بوت یې پر پښو و، هرې خواته منډې وهلې، دمسکو د سوځېدلو ودانیو نندارې یې کولې، خپل دسترگو لیدلی حال یې په لوړ آواز نورو ته وایه او ویل یې چې دا یا هغه کنډواله تر سوځېدو دمخه څنگه وه. درېیم افسر چې په خټه پولنډی و، له هغه مامور سره چې پوځي جامې یې اغوستې وې، په دې ناندري کولې چې دمسکو د ودانیو په پېژندنه کې تیروتنلی دی او د خپلو خبرو رښتیاوالي ته یې ډېر دلایل هم راوړل. جگرېن په خواشینۍ وویل:

- څه بیځایه ناندري کوي؟ پلار دې سپرو مړ کړ که پليو، ستاله بڼې یې وویست. د نیکول کوڅه وسوه او یاد والس، ټول یوشی، وینئ چې مسکو ټول ایره شوی دی او هر څه تر پایه سوځېدلي دي. او هغه څوک چې تر شا یې روان و، هغه یې پورې واهه او ورته وې ویل:

- څه پورې وهل کوی؟ بله لاره نه شته که څه؟
سره له هغه چې، هغه، دی هېڅ پورې وهلې نه و.
د مسکو د سوځېدلو کورونو له لیدو نه، له دې خوا او هغې خوانه داسیرانو د خواشینۍ او افسوس آوازونه اوریدل کېدل.
- وای، وای، اخ، دا څه حال دی؟ دا زما سکو اوار یچي گورئ!

جگړه او سوله

زېووا گورئ او کرملین گورئ چې نیمایي نشته ما خو ویل چې ټول زاماسکوريجي سوځېدلی او کنډواله شوی دی. مهرباني وکړئ...
جگړن وویل:

- نو پوهېږئ چې ټول، ټول ایره شوي دي، نو خبرې بیا څه په کار دي؟

دخومو فسکس (دمسکوله خو سیمو نه یوه سیمه وه چې سوځېدلې نه وه) په سیمې کې، کله چې د یوې کلیسا له مخې تیریدل، ټول اسیران ناڅاپه یوې خواته کنډک شول او د کرکې او خواشینۍ چغې یې پورته شوې:

- گورو کافرانو څه کړي دي؟ یو مری پروت دی او چا په څه شي غور کړی دی.

پېیر هم د هغې کلیسا خواته چې د کرکې او خوابدۍ آوازونو او چغې ترې اوریدل کېدل ورنږدې شو او په تت حالت کې یې هغه څه ولیدل چې د کلیسا پر دیوال ورتکیه شوی و. هغه د خپلو هملازو انډیوانو له خبرونه چې هغه دوی ته ترده نه ښه ښکاریده، په دې پوه شو چې دا د کوم سړي مړی دی او د کلیسا دیوال ته درول شوی و او مخ یې د لوگیو پر مومو ورغور شوی دی.

د پوځ د څارونکو او اداره کوونکو ښکنځلې او چغې واوریدل شوې:

- ځی! ژرځی! بلا وهلو، لعنتیانو!

او فرانسوي سرتیرو له غضبه په ډکې نوې څپې، هغه اسیران چې په خواشینۍ یې دیوال ته د ولاړ مړي ننداره کوله، وړاندې پورې وهل.

۱۴

د خاموفيكوف په كوڅه كې اسيران يوازي او هغوى پسې پرآسونو سواره ساتونكي او له هغو سره مل گادۍ او كراچۍ روان وو، خو كله چې د خوړو كالو بازار ته ورسېدل د توپونو له يولو ډگر سره چې ولسي گادۍ او كراچۍ هم ورسره گډې شوې وې، مخامخ شول. پله ته نېرېدې ټول ودریدل، ټول دې ته سترگې په لاره شول چې مخكې تلونكې ډله و خوځېږي. اسيرانو د پله له پاسه، تر ځانه وړاندې او تر ځانه وروسته بې شمېره گادۍ او كراچۍ ليدلې. بڼې اړخ ته، هلته چې د كالوژسكاييا او نيكوچسكاييا لارې سره يوځای كېدې، تر ډېرو لرو پورې، بې شمېره سرتيري او گادۍ ليدل كېدې. هغه په تگ تگ كې وړاندې وركتل.

دا تر ټولو نه دمخه وتلې د بوگارون قطعه وه. د هغه شاته، د سيند پر غاړه او د كامې پر پله د مارشال(نيا) پوځونه او د هغو د گاديو او كراچيو كتار روان و.

د داوو، قطعه چې اسيرانو هم هغو پورې اړه لرله، د كريمسكي د گذر له لارې روان و او يوه برخه يې د كالوژسكاييا واټ ته هم وړاو بڼې وه، خو د گاديو او كراچيو كتار او قافله دومره اوږده وه چې د بوگارون د قطعي وروستۍ گادۍ لاد مسكو د كالوژسكاييا واټ ته نه وې وړوتلې چې د (نيا) د سرتيرو مخكنۍ ډلې بيا د بالشاييا اردينكي واټ ته ورننوتلې وې. اسيران د كريمسكي د گودر نه تر تيريدو وروسته، خو گامه وړاندې لاړل، بيا ودریدل، بېرته و خوځېدل او له هرې خوا

جگړه او سوله

گاډی او سرتیري پرله پسې او په زیاتېدونکي ډول را روان وو. هغه خوسه متره لاره چې پل یې د کالوژسکایا له واټه بېلاوه، اسیرانو څه کم په یوه ساعت کې ووهله او د زماسکواریخسکي او کالوژسکایا د واټونو د یوځای کېدو په ډگر او گرځني کې د یوې لویې ډلې په توګه څو ساعته ولاړې پاتې شوې.

د ګاډیو او ارابو خوځېدا او د هغو د تګ راتګ شر او شور، د ګامونو او منډو غږ، د قهر او غضب چغې او نارې او بسکنځلې چې د سیند د څپو شریاري ته ورته وو، له هر پلوه اوریدل کېدې. پېیر د یوې ودانۍ نیمه سوځېدلي دیوال ته غبرګ ولاړ و او دغه غږ ته چې په تصور کې، هغه ته ډېر د غږ په شان برېښېده، غوږ غوږ و.

څو تنه اسیر افسران، د دې لپاره چې هرڅه ویني، پر هغه نیمه سوځېدلي دیوال وروختل چې پېیر یې څنګ ته ولاړ وو. هغوی ویل:

-دغه ته وایي خلک! ته به وایي چې قیامت دی، په توپونو ورختلي! گورئ! ښه گورئ! څه حال دی؟ نامردانو هرڅه لوت کړل! هلته شاته گورئ پر خپله کراچۍ یې څه بار کړي دي؟ ته ښه گوره! کوم شمایل نه یې کوم شي شکولي دي. توکل په خدای، داسې ښکاري چې هغه باید الماني وي. توکل په خدای، زموږ کلیوال بزګر دی. هو هو پدرلغنتی داسې یې بار کړی چې په لاره هم تلای نه شي. هغه بل بیا کراچۍ لاندې کړې، خپله پرې سپور شوی، ته ښه ورته گوره! د صندوقونو پر سر ناست دی. هو! بابا دوی سره نښتي دي.

-آخ! وهه یې! په وربوز یې وهه! تاته وایم په وربوز! ترمانامه هم چېرې تلای نه شو. گورئ! گورئ! گورئ! رښتیا وایم داخپله ناپليون دی، ښه ورته گورئ عجیبه آسونه دي! د کراچيو او ګاډيو سرته گورئ! د تاجونو څه ځانګړې نښې پرې ولاړې دي. ګاډی یې د

جگړه او سوله

يوې نښې کوټې په شان ده. يوه بوجۍ ترې ولويده، هغه نه وينئ، بيا يې سره ووهل، هغه بنځه گوره! واللہ چې بدشي نه ده، هوکې! څه وايي، تاته خولاره هم پرانيزي، ته گوره! پای يې نه ليدل کېږي. دا نجونۍ گوره! روسي دي، خدای دې لري، نجونۍ، هسې په کراره په گاډۍ کې ناستې دي...

له هماغه شېبې نه چې پېير د هغه مرموز قوت په پيداينست پوه شو، هېڅ شی، دی نه حيراناوه، نه د هغه مړي ليدل چې چا د ټوکو او ملنډو لپاره غوړ او تور کړی و او نه د دغو بنځو چې بنسکاره نه وه چې کومې خواته ځي او مندې وهي. او نه آن دمسکو کنډوالو کېدلو او ايره کېدو او نه نورو ټولو هغو څيزونو چې پېير اوس ليدل، يوه هم نه شو کولای پر ده کومه اغيزه وکړي. داسې برېښېده چې د هغه روح سختو ورځو ته سترگه په لاره دی. هغه له هر هغه څه نه چې دده روحي توان ته يې تاوان رساوه، ډډه کوله.

د بنځو گاډۍ راوړسېده. تر هغې نه وروسته، بيا ډولا ډول گاډۍ، کراچۍ او څه نورې ارابې چې سرتيري په کې سپاره وو او په يوې نيمې کې به بنځپنه سپرې وې، راروانې وې.

پېير دغه خلک يو يو او جلا جلا نه ليد، هغه يوازې د هغو خوځون ته کتل، داسې برېښېده چې ټول دغه آسونه او وگړي کوم مرموز قوت وړاندې باسي. ټول هغوی د هغه يو ساعت په اوږدو کې چې پېير د هغو په ننداره بوخت و، له بېلابېلو کوڅو نه راوتل او ټولو يوه هيله لرله او هغه دا چې ژر تر ژره له دې ځايه تير شي. ټول هغوی په يو ډول يو بل نه خپه کېدل او يو له بل سره يې لاس آچاوه. يو او بل ته يې په يو ډول خولې کړولې. تندي يې تريوول، ټولو په يوه ډول يو بل بنکنځل، هماغه د ځوانۍ تندوالی او غوځتوب، پريو بل د برېد تکل او تر

جگړه او سوله

ښکونځلو وروسته یو بل ته هماغه شان بد کتل چې نن سهار پېیر د ډهل و هلو په وخت ې د برېدگي په څېره کې لیدلي وو.

لمر په غر غړو و چې د کتار مشر، خپل سرتیري او ساتونکي راټول کړل. په چغو او نارو، په زور زور غږېدا، دگاډیو او کراچيو منځ ته ورننوت او اسیران چې له هرې خوا محاصره شوي وو، دکالوژسکایا واته ته ورننوتل.

په چټکۍ روان وو، چا دمه کولو ته نه پرېښودل او تر هغه چې لمر ونه لوید له خوځېدا هم پاتې نه شول. کتار کتار گاډۍ ودریدې او خپلې سورلۍ یې دریدو ته چمتو کړې. ټول نارضا او خواشیني برېښېدل. تر ډېرو ښکونځلو، چغو او غضب آزونو او ناندریو غږونو اوریدل کېدل...

ساتونکو له خپلو اسیرانو سره، تر هغه وخته لازياته دښمني کوله چې سهار د مسکو نه د خوځېدا په وخت کې یې له هغوی سره کړې وه، دا د لومړي ځل لپاره و چې په دې تمځای کې اسیرانو ته، له خوړو سره، غوښه، هغه هم د آس غوښه ورکول کېږي.

داسې برېښېده چې ټولو فرانسویانو، له افسره تر سرتیري پورې له هره اسیره کرکه پیداد کړې، کره وړه یې د هغو په وړاندې کرکجن او له قهره ډک شوي او دې کرکې له هغوی سره د دوی د پخوانۍ دوستۍ او لېوالتیا ځای نیولی و.

د کرکې او دښمنۍ دغه احساس هغه وخت لاپسې پیاوړی شو چې د اسیرانو د سر شمېرنې په وخت کې څرگنده شوه چې هغه روسي سرتیري چې له مسکو نه یې د وتلو په وخت کې یې دگډېدې د ناروغې پلمې کولې، تښتېدلې دی. پېیر ولیدل چې یو فرانسوي څارونکي، یو روسي سرتیري چې له دې کبله چې له لارې لږلرې شوی،

جگړه او سوله

وواهه او دايې واوريدل چې جگړن هماغه فرانسوي چې ده خپل دوست گانه، دلگي مشر د روسي سرتيري د تېښتې له امله وېنکانه او ورته وويل چې محکمې ته به يې ولېږي. دلگي مشر، ددې خبرې په ځواب کې وويل چې روسي سرتيري ناروغ و او خوځېدای نه شو، افسر ځواب ورکړ، سپارښتنه شوې ده، هر هغه څوک چې له تگ او خوځېدا پاتېږي، بايد وويشل شي. پېير داسې انگېرله، هغه زورونکي زورور قوت چې د سرتيرو د اعدام په وخت کې دی، سرسامه کړی او اغيز يې پرې کړی و، او بيا د اسارت په وخت کې هومره نه احساسېده، اوس بيا پرده راخوره شوی دی.

هغه يو سخت وحشت پسې اخېستي و، خو ده داسې احساسوله چې هر څومره هغه زورونکي زورور قوت، دده د ماتولو لپاره قوت اخلي، په هماغه اندازه د هغه له قوته لرې کېږي او دده په زړه کې، د ژوند قوت پياوړي کېږي.

پېير، خپله هغه مانښامنی چې د اروېشو ډوډی او د آس د غوښې شورواوه، وخوره او د ډوډی په لړ کې يې له خپلو ملگرو سره د زړه خواله وکړه. نه پېير او نه د هغه ملگرو، يوه هم، نه د هغه په اړه چې دوی په مسکو کې ليدلي وو څه ويل، نه د دوی په وړاندې د فرانسويانو د زورياتي په هکله او نه د هغې سپارښتنې په اړه چې له پښو پاتې ناروغان بايد وويشل شي. داسې برېښېده چې دوی ټولو د اسارت د سختيو په وړاندې چې دم په دم زياتېدې، ټينگار کوی، دغه ټينگار دوی د خوښۍ او يا تريو تندي دښودلو په بڼه ښوده. هرکله چې به خبره و، ورځني ژوند او حال ته ورسېده، بيا يې خبره سره بدلوله.

ډېر وخت تير شوی و چې لمر لويديلی و. په رانه آسمان کې ځای ځای ستوري ځلېدل. سرې نيمې مياشتې چې نوی يې سر را هسکاوه لکه د

جگړه او سوله

اورنۍ لمبې په شان د آسمان په لمنه کې خوره شوې وه. د سپوږمۍ پلوشو ډاگونه روښانه کړي و. لمر لويدي و، خوشپه لاپوره خوره شوې نه وه. پيپر د خپلو نويو دوستانو له مينځه پاڅېد، د اور له مينځه، د واټ بلې خواته چې ويل کېدل، هلته اسير سرتيري ځای پر ځای شوي دي، ورو اوښت. غوښتل يې چې له هغوی سره څه د زړه خواله وکړي، خو هغه، فرانسوي پيري پرېښود او بېرته راستون شو.

پيپر، بېرته راستون شو، خو هغه د نغري څنگ ته کېناست او نه د خپلو ملگرو خواته بلکې هغه د گاډۍ خواته پر سره ځمکه کېناست، پښې يې راټولې کړې، سړيې گريوان ته کړ. تر ډېرې مودې په خيالونو کې ډوب، همداسې په کراره کېناست. پيپر ته هېڅ چا مزاحمت نه کاوه. ناڅاپه يې خنديل پيل کړل. هغه په ډډ، خواږه او لوړ آواز داسې په لوړه خنديدو چې خلکو له هرې خوانه په حيرت او تعجب پام وراړاوه او د دغې عجيبې او بې سارې خدا خاوند ته يې ورکتل.

پيپر په کرس کرس او لوړه خنديل: هه... هه... خه... ها... ها... ها... اوله ځانسره په لوړه غږيده:

-سرتيرونه پرېښودم، زه يې ونيولم او هلته يې بندي کړم. هغوی زه اسير کړي او ساتلی وم. څوگ؟ زه يې اسير کړی وم؟ زه؟ زه يې؟ زما ابدی روح! هاهاها، خاخا!

داسې يې په کرس کرس خنديل چې اوښکې يې له سترگو ښکته شپوه وې.

يو څوک پاڅېد، ده ته ورغی چې وگوري، دغه عجيب سړی په څه پورې خاندې پيپر نور نه خنديدو، پاڅېد، له دغه ځيرمن سړي نه لرې شو او خپل شا او خوايي وڅارل.

هغه ستر پوځ چې د خلکو له گڼې گونې، غږيدا، د نغريو د سرو لمبو

جگړه او سوله

له ترکهاري او شرو شوره نا آرامه و، کرار کرار آرا میده. بشپړه سپوږمۍ، ځلېدونکي او لوړه آسمان ته راختلې وه. د پوخ آپلو کروندې، شنېلیو او ځنگلونه چې تر دې دمخه تېرېښیدل، اوس لرې لرې، په افقونو کې کرار کرار را څرگندیدل. د دغو ځنگلونو لمنې او د کروندو غاړې هغه بې پایه روښانه افقونه وو چې لوړیدل او ټیټېدل او دلیدونکو پام یې ځانته وراړاوه. پېیر سر پورته کړ او آسمان ته، د بې پایه ستورو سیند ته چې ټولو سترګونه وهل، کتل. هغه له ځان سره ویل:

- دا ټول زما دي، دا ټول په ما کې دي او دا ټول زه یم. او دا ټول هغو نیولي، بندي کړي یې دي او په لرګینو کوټو کې یې اچولي دي. هغه ومو سېد، لاړ، د خپلو نورو انډیوالانو منځ ته ورغی او ویده شو.

۱۵

د اکتوبر په لومړيو نېټو کې، د ناپليون يو بل استازی، کونزوف ته راغی او د روغې داسې يو ليک يې راوړ چې گواکې له مسکونه ليکل شوی دی، حال دا چې ناپليون، د کالوژسکایا په پخوانۍ لاره، له کونزوفه وړاندې تللی و.

کونزوف دې ليک ته هم د هغه لومړني ليک په شان چې ليوړستون راوړی و، هماغه شپول ځواب ورکړ، هغه ځواب داسې و:
-د روغې په اړه خبرې ناشونې دي.

تر دې ډېر ژر وروسته، د دورو خوف دايله جاری. له پوځه چې د تاروتینې له کینې خوانه وړاندې روان و، خبر راوړسېد چې د پروس د پوځ يو شمېر فرانسوي پوځيان، د فومینسکایا په سيمه کې ليدل شوي دي. دغه پوځيان له خپلې قطعې نه جلا شوي او کېدای شي په اسانۍ سره، نابوده شي. سرتيرو او پوځيانو بيا د تکل غوښتنه کوله. دسترې قوماندانۍ جنرالانو چې د تاروتینې آسان بري مست کړي وو، په ټينگار سره له کونزوف نه غوښتنه کوله چې د دورو خوف، دايله جار پوځ وړاندیزومني، خو کونزوف د هېڅ ډول کړو اړتیا نه ليدله.

دوی په پای کې يوه منځگړې پریکړه وکړه او دا هغه چاره وه چې بايد شوې وای. يوه وره پوځي ډله د فومینسکایا سيمې ته د دې لپاره واستول شوه چې پر پروسې پوځ بربډ وکړي. لکه وروسته چې څرگنده شوه دغه دنده خورا گرانه او گواښمنه وه. هغه ديو عجيب تصادف له مخې دوختوروف ته وسپارل شوه. هغه کمينه او کمکې دوختوروف چې هېڅچا د جگړې د خريطو په جوړولو کې د هغه هنرمور ته نه وانځور کړی. هغه دوختوروف چې د پوځونو د مخ ته تگ په لېوالتيا کې د هغه

جگره او سوله

مېرانه، د سرتيرو د تشويق لپاره د سنګرونو په وړاندې، د هغه د اوريلونو د ښودنې يادونه چانه وه کړې، هغه دوختورف چې چا مېرني او غوڅ نه گانه، هغه دوختورف چې لنډ پاری او بې اندېښنې گڼل کېده، هغه دوختورف چې د روس او فرانسې په ټوله جگره کې، د اوسټيرليخې له نښتې نيولې بيا تر ۱۸۱۳ کاله پورې، هرځای او هرچېرې چې سختی وې او گواښمنه قومانده، ټول ده ته ورپه غاړه وې. د اوسټيرليخ په جگره کې هغه وروستی څوک و چې د اوگيست د نهر له سيمې راوړي. د پوځ بيا راټولو ته متې رانغاړي. هغه وخت چې ټول تبستي، وژل کېږي. د پوځ په پاتې شونې کې، آن يو جنرال هم نه و، چې د پوځ د بېلابېلو کڼو کونو د تالا والا کېدو او تيت او پرک کېدو مخه ونيسي. دوختورف د توان په اندازه هغه منظموي او له نابودۍ يې مخه نيسي. په سيمولینسک کې د ناروغې او تېبې سره سره له شلوزرو سرتيرو سره مل د فرانسوي پوځ په وړاندې وردانگي او د ښار د دفاع غږ کوي. په سيمولینسک کې هغه د ملاخو، د دروازي ترشا، هغه لا د سختې تېبې نه متې سترگې پټې کړې نه وې چې پر ښار د توپونو د سختو ډزو نه راوښي او ټوله ورځ يې له سيمولینسک دفاع وکړه. د بارادينو په جگره کې چې کله باگراتيون ووژل شو او زموږ د پوځ د کين اړخ له لسو زرو تنو سرتيرو نه په سلو کې نوي وگړې ووژل شول او د فرانسې ټول توپچي قوت هم دې پلو ته قومانده شوي و. همدا بې ارادې او پش دوختوروف، بيا هلته ورلېږي. که څه هم نېرېدې و چې کونوزوف خپل تکل بدل کړي او بل څوک هلته واستوي، خوبيا هم په خپلې دې پرېکړې درېږي او په خورا تلوار دی، دغې گواښمنې دندې ته گماري. دغه کمکی ځاني او پټ خولي دوختوروف، بارادينو ته ورځي او په دغې جگره کې دروسي پوځ په خورا سترو وياړو بدلېږي.

جگړه او سوله

زموږ په دېرو شعرونو او داستانونو کې، ددغو جگړو دې پرواتلانو نومونه انځور شوي دي، خو د دوختورف د نامه يادونه هېڅچا نه ده کړې.

اوس بيا دوختورف، فومينسکي ته، بيا کمکي يار سلاف ته چې له فرانسويانو سره زموږ وروستی نښتې هلته شوي دي، واستول شو. هغه ځای ته چې، په برالا او څرگنده هلته فرانسوي پوځيان وژل کېږي او پوځ تالا کېږي. موږ ته دېر کسان ددې جگړې د اتلانو او نوابغو په نامه انځور شوي دي، خو د دوختورف په اړه يوه کلمه هم چا ويلې نه ده او که چا څه يادونه هم کړي وي، هغه هسې تش په نوم او په شک او گمان کې ياده شوې ده.

داسې برېښي چې د دوختورف په هکله دغه چوپتيا، بيا هم د هغه د لور تيا نښه ده...

د اکتوبر په لسمه، په هغه ورځ چې دوختورف فومينسکي ته د رسېدو په نيمايي لاره کې، ددې لپاره د ارييسوا، په کلي کې تم شو چې ځان د هغو سپارښتنو عملي کېدو ته چمتو کړي چې ده ته ورکړل شوي وي. فرانسوي پوځ، له خپلو ټولو، الوگلو او گډوډو خوځون سره په بشپړه توگه ځان د ميورات سنگرونو ته ورساوه. او داسې برېښيده چې جگړه پيل کړي، خو پرته له هغه چې دليل يې په ډاگه شي، ناڅاپه يې خپله لاره د کالوژسکايا د نوي واټن پلوتو ته ورکړه کړه او د فومينسکي په سيمه کې چې تردې پورې يوازې يو بروسو، هلته ولاړه وه، ديره شول. دوختورف، په دې وخت کې له دورو خوف نه پرته د فيگنزاو سيسلاوين، د دوو نه چندان گڼ شمېرو پوځونه مشري هم کوله.

د اکتوبر په يوولسمه، سيسلاوين له خپل يوه فرانسوي اسير سره په ارييسوا کې خپل قوماندان ته راغي.

جگړه او سوله

دغه فرانسوي اسير ويل دى فومينسکې ته نن راغلى دى. دفرانسويانو دغه پوځ، د هغو دسترو پوځونو مخکښ قوت او ناپليون هم له هغو سره دى. ده ويل، پنځه ورځې کېږي چې دغه پوځ له مسکوه راخوځېدلى دى. په هماغه ورځ له باروفسکې نه يوه راغلي کليوال وويل چې ده په خپلو سترگو وليدل چې ستر پوځ ښار ته ورننوت. د دورو خوف د پوځ څو تنه قزاقانو وويل چې دوى څو فرانسوي پوځي ډلې وليدلې چې د باروسک پلو وړاندې لارې. له دې ټولو خبرو نه يوه خبره څرگندېده او هغه دا چې، په هغه ځاى کې چې دوى د يوې فرانسوي قطعې انتظار درلود، ټول فرانسوي پوځ چې مسکو نه راوتلى دى، دلته راټول شوى او دکالوژسکايا د زاړه وانه، ناڅرگندې لارې ته برابر شوي دي. دختوروف، له دې امله چې حالت يې چور ناڅرگند و، د هېڅ ډول پريکړې تکل نه شو کولای او نه پوهېده چې په دې وخت او حالت کې دده دنده څه ده. ده ته قوماندې شوې ده چې په فومينسکې بربډ وکړي، خو دا قوماندې هغه وخت ورته شوې وه چې هغه د بروسو له قطعې نه پرته بل څوک نه و، حال دا چې اوس د فرانسې ټول پوځ هلته راکوټه شوي و.

ايرمولوف غوښتل چې د خپلې پېژندنې او تکل له مخې، پريکړه وکړي، خو دوختوروف ويل چې دستر قوماندان، د قوماندې نه پرته به بله پريکړه او کار نه کوي.

ددې چارې د سرته رسولو لپاره دوى يو څيرک افسر بالخوويتينوف، ټاکلى و چې د ليک د رسولو ترڅنگ يې بايد په ښو خبرو او ويناوو کې هم هرڅه ويلي وای:

د شپې له يولسو بجو نه تېرې وې چې بالخوويتينوف، د ليک سره مل شفاهي سپارښتنې ترلاسه او د يوه قزاق په ملتيا يې يوزياتي آس هم له ځان سره واخېست او دسترې قوماندانې په لور وځوځېدل.

۱۶

دمني تپه تياره او توده شپه وه. څلورمه ورځ وه چې باران ودرید. بالڅوويتينوف، تردوه واره آس بدلولو او ديرش وروسته واتن، ختو او چيکرو ډکې لارې نه وروسته، ديونيم ساعت په موده کې، تر يوې بجې نه وروسته، دليتاشوفسکي سيمې ته ورسېد.

دهغې دروازې مخې ته چې ديوال پر لورې برخه يې ليکل شوي و:
-ستره قومانداني!

له آسه راكوز شو، آس يې پرېښود او تياره دهليز ته ورننوت. يو څوک هلته، په هغه تپه تياره کې په ستمېدو ستمېدو پاڅېده، ده هغه ته ويل:

-نوکر يوال جنرال ته، مهرباني وکړئ، ژروا يئ، ژر! ډېر مهم خبر دی. چوپړ له خوا خورې. نه په ډکه ژبه وويل:

-له پرون شپې راهيسې ناروغ دی او درې شپې کېږي ويده شوی نه دی. تاسو لومړی تورن صاحب راوينس کړئ.

بالڅوويتينوف، په تياره کې لکه ږوند، هغه دروازې ته چې ورته پرانستل شوې وه، ورننوت او وې ويل:

ډېره مهمه خبره ده، له جنرال دوختوروف نه راغلی يم.

چوپړ ترهغه دمخه و خوځېد او يو څوک يې له خوبه راوينساوه:

-والاحضرته! والاحضرته! يوريبار راغلی دی.

ديوچا خوبولې آواز وويل:

-څه شي؟ څه شي؟ ډچا له خواريبار؟

بالڅوويتينوف، په تپه تياره کې هغه څوک چې له ده نه يې پوښتنه

جگړه او سوله

کوله، نه لیده، خو د هغه له غږه یې تصور کاوه چې هغه به کونوفینځین نه وي.

ده وویل:

- ددوختوروف الکسي پیتروويچ، ريبار! ناپليون د فومينسکي په سيمه کې دی.

راوینن شوي سړي سا وويسته او وغځېد، هغه چې په تياره کې گواکې څه لتول ووي:

-- خبره داده چې زړه مې نه غواړي، هغه راوینن کړم، ناروغه دی، کېدای شي دا خبرې هسې اوازې وي.
بالخوويتینوف، وویل:

- گورئ پیغام دی! ماته سپارښتنه شوې ده چې سمدلاسه یې نوکريوال ته ورسوم.

صبر وکړئ چې شمع و لگوم.

خوبولي سړي چوپړ ته مخ ورواړاوه او وې ویل:

- هېڅ معلومه نه ده، داته لعنتي، دا شيان چېرې منډې.

دا سړی د کانونفینځین یاور، شیرینین و. هغه غږ کړ:

- پیدا مې کړ، پیدا مې کړ.

چوپړ اورلگیت ولگاوه او شیرینین شمع دانی لتوله. هغه په

کړکې وویل:

- دا څه مرداري ده.

بالخوويتینوف، د اورلگیت د شغلو په رڼا کې د شیرینین ځوانه

بشړه ولیدله، د هغه شمع په لاس کې وه. هلته گونښی یو سړی پروت

و، هغه کونوفینځین و...

شیرینین له استازي نه لیک واخېست او وې پوښتل:

جگړه او سوله

- بالڅو ویتینوف، وویل:

- خبر رښتیا او سم دی. اسیران، قزاقان او جاسون، ټولو په یوه
آواز یوه خبره کوي.

شیربښن وویل: چاره نه شته، باید راوینښ یې کړو. هغه پاڅېد او د
هغه سرې خواته چې خولۍ پر سر وه او تر پوځي کوټ لاندې ویده و،
ورغی او غږ یې پرې وکړ:

- پیوتر، پیتروویچه!

ځوانو فینځین هېڅ ونه ښوریده.

یاوریا وویل:

- ستره قوماندانۍ!

هغه وموسېد او تصور یې کاوه چې په دې خبره به هغه هرو مرو
راوینښ شي. او په رښتیا هم په خولۍ کې مروړل شوی سر، سمدلاسه
رالور شو.

د کانو فینځین په ښکلې او مالګینه څېره کې چې غومبوري یې له
تېې تک سره اوښتي وو، د هغه خوبولې مستي او وینښتیا چې سخته
نا انډوله برېښېدل، ره ګډ شول، خو ناڅاپه ورپرېدېد، ټکان یې وخور
او څېرې آرام حالات پیدا کړ. د شمعې له رڼا نه یې سترګې و برېښېدې
او په تلوار یې وپوښتل:

- ښه! خبره څه ده؟ د چا گزارش دی؟

ددې په لړ کې چې افسر ته غوږ و، لیک یې پرانست او هغه یې
ولوست. هغه یې لا تر پایه لوستلی نه و چې خپلې پښې یې چې وړینې
جورابې یې اغوستې وې، پر ځمکه کېښودې او د بوت په پښو کولو
یې پیل وکړ. بیا یې خپله د خوب خولۍ له سره پورته کړه، د خپل ټیک
(شقیقي) وینښته رمنځ کړل او خپله پوځي خولۍ یې پرسر کړه.

ته خو ژر راغلي، درځه چې جلالتماب ته ورشو !
کانو فيڅين ، سمدلاسه پوه شو چې رارسېدلی خبر ډېر مهم دی او
په رسولو کې يې بايد ځنډ ونه شي.
د انبه کار و او که بد ، په دې اړه يې هېڅ فکر ونه کړ. هغه ته دا هېڅ
مهمه نه وه. هغه د جگړې ټولو چارو ته ، نه د منطق او تفکر بلکې په بل
ډول کتل. د هغه په روح کې يوه ژوره او نا ويل شوې عقیده وه او ده
باور درلود چې ټولې چارې به سمې شي ، خو په دې باور بايد باور ونه
شي. ده به ويل چې په دې خبره هېڅ باور په کار نه دی بلکې يوازې او
يوازې بايد کار وشي. هغه کار کاوه او دا کار يې داسې کاوه چې خپل
ټول توان او قوت يې تر هغه څار او ه. پيتر پيټروويچ کانو فيڅين هم د
دوختورف په شان ، تا به ويل ، يوازې د نزاکت له مخې د ۱۹۱۲ کال د
اتلانو په ډله کې نيول شوی و. هغه اتلان لکه: بارکلي ، ريفسکي ،
ايرمولوف ، پلاتوف او ميلارادوويچ وو. هغه هم د دوختورف په څير
دلر استعداد او لږو اطلاعاتو خاوند بلل شوی و. کانو فيڅين هم د
دوختورف په څير هېڅکله د جگړې کرنلارې نه جوړولې ، خو تل به په
هغو ځايو کې و چې تر ټولو نه زياتې سختۍ او کرکيچ به و. تر هغه چې
د کشف نوکريوال جنرال ټاکل شوی نه و ، تل به يې ، آن د ویدو کېدو په
وخت کې هم د کوټې دروازه پرانيستې وه. هغه سپاربنسټنه کړې وه چې
د هر ريبار د رارسېدو په وخت کې دی راوینس کړي. د جگړې په وخت
کې به تل تر اور لاندې و او له همدې کبله به کوتوزوف ، هغه ملامتوه
او ډاریده به چې کوم کار پسې يې ولېږي. هغه هم کټ مټ د دوختورف
په څير د ماشين هغه غوره پرزه وه چې له شراو شوراو کړپ او کړپ
نه پرته يې خپل کار کاوه.
کانو فيڅين چې په هغه تپه تياره او لمدبڼه شپه کې له خپلې

جگړه او سوله

جونگړې راووت، تندۍ يې د هغه درد له امله تريو کړ چې په ککړۍ کې يې د ناوړه خيالونو د گرځېدو له امله، احساساوه. هغه په دې اړه فکر کاوه چې په ستره قوماندانۍ کې به اوس لوړ پوړې چارواکي، ددې خبر په اوریدو، څه له گوله جوړه کړي، په تيره بيا بينيگسين چې د تاروتينې تر جگړې وروسته، له کوتوزوف سره غوښه او چاره شوي وو. هغه فکر کاوه چې هغه به ددې خبر په اوریدو څه کوي؟ څه ناندري به پيل شي؟ څه قوماندې به ورکړل شي؟ او څه سپارښتنې به ناوړې وگڼل شي؟ که څه هم دی په دې ښه پوهېده چې له دې نه پرته هرڅه ناشوني دي، خوبيا هم دغو احساساتو دی ډېر زور او.

په رښتيا هم کله چې هغه د خبر د رسولو لپاره د جنرال تول، کوتې ته ورننوت، تول سمدلاسه هغه جنرال ته چې له ده سره په کوټه کې اوسېده، د خپلو خيالونو او تصوراتو په ويلو پيل وکړ، کانوفينخين چې په پټه خوله هغه ته غوږ غوږ و، ناچاره دې ته اړوت چې ورته ووايي: ښه به دا وی چې ژر تر ژره جلالتماب ستر قوماندن ته ورشي.

۱۷

کو تو زوف، د ټولو نورو سپین رېیرو په خیر د شپې لږ ویده کېده، هغه به د ورځې تل خو ناخاپه خوشې سترگې پټې کړې. د شپې به هغه پرته له دې چې دریشي وباسي، پر خپل کټ وغځېد او زیاتره وخت به یې سترگې همدا سې رڼې خو په فکرونو کې به ډوب و.

اوس هم همدغه شان پر خپل کټ وغځېدلی او خپل دروند او لوی سربې په خپلو څوربو لاسونو کې کلک نیولی، په خیالونو کې ډوب او په هماغې یوې سترگې یې تپې تیارې ته کتل.

له هغه وخته چې بینیکسین له ټولواک سره د لیکونو، لیکل پیل کړي وو او په قوماندانۍ کې تر ټولو نه واکمن چارواکی گڼل کېده له ستر قوماندان سره یې له مخامخ کېدو نه ډډه کوله. کو تو زوف هم آرامه او په کرار شوی و او چا هغه ته نه سپارښتنه کوله او نه یې دې ته اړاوه چې خپل پوځونه بې گټې جگړې ته قومانده کړي. هغه له ځان سره په دې اړه فکر کاوه چې د تاروتینې تر جگړې او تر جگړې نه یو ورځ مخکې پېښو نه چې لا تر اوسه یې غمړلی اغیز پاتې و او دی یې زوراوه، باید د عبرت درس او پایله اخیستل شوي وي.

کو تو زوف فکر کاوه:

- هغوی باید په دې پوه شي چې زموږ له خوا د یرغل پیل به، بری ونه لري. زغم او وخت زما پیاوړي جنگیالان دي. هغه په دې پوهېده چې شنې منې باید له خانگورا ونه شکول شي، منې چې پخې شي،

جگړه او سوله

هغه خپله رالو پرې. که منه له ونې خامه راو شکول شي، هم منه خرابېږي او هم غاښونه برېښوي. هغه د يوه تجربه لرونکي او عمر خوږلي ښکاري په څير په دې پوهېده چې ځناور ټپي دی، داسې چې يوازې د روس ملت په خپلې پياوړتيا او ځيرکتيا کولای شي ه داسې څوک ټپي کړای شي، خو دا لاهه ډاگه نه وه چې دغه ټپ مرگنی دی او کنه؟ کوتوزوف، د ناپليون د ځانگړو استازو، لوريستون او بيرتيليم په رارسېدو او د خپلو جنگيالو له خبرونو نه، څه کم په دې ډاډمن شوی و چې هغه مرگنی ټپي شوی دی، خو دا بايد په ډاگه شوی وای او ويل به يې چې ددې چارې لپاره بايد صبر وشي. کوتوزوف، له ځانسره وويل:

-هغوی ټول غواړي تر هر چا دمخه ورو دانگي او وگوري چې ښکار څنگه مري، مگر صبر وکړئ، هر څه به وگورئ، ټولې ښودنې او برېدونې، خو دا ټول دڅه لپاره؟ نو دا ټول دڅه لپاره؟ ټول غواړي ځان وښي، هغوی ټول غواړي برېد وکړي، له جگړې نه خوند اخلي او امتياز ترلاسه کړي. داسې برېښي چې هغوی له وينو خوند اخلي، هغوی ټول هغو ماشومانو ته ورته دي چې څوک د هغوی له خبرو او کړو نه، نه پوهېږي، دا ټول اخ او ډب ولې او دڅه لپاره و، ځکه هغوی ټول غواړي دا په ډاگه کړي چې دوی څومره ښه جنگېږي، خواوس خبره په دې کې نه ده.

څه بې ساري، ښکلي وړاندیزونه او کړنلارې دي چې دوی ټول يې ماته نه وړاندې کوي. هغوی فکر کوي چې کله دوی دوه درې واړه څه تصادفي کړنلارې جوړې کړي (هغه پوځي کړنلاره ورياده شوه چې په پترزبورگ کې يې جوړه کړې وه) ټولې چارې به جوړې وي، حال دا چې د تصادفاتو ونډه خورا زياته وي.

جگړه او سوله

دې جړې پوښتنې ته څوک ځواب وييلې نه شي چې ايا د برادينو په جگړه کې د بنمن ليدلې تپ مرگنی و او کنه؟ دا يوه مياشت کونوزوف هم دې خيالونو ډوب کړی و. له يو پلو فرانسويانو مسکو لاندې کړی و او له بله پلوه کونوزوف دا په ډاگه احساسول، هغه گوزار چې ده او د روس ټول اولس د بنمن ته ورکړی دی، بايد مرگنی وي، خو دې خبرې بيا هم ثابتول غوښتل.

په دې توگه دی يوه مياشت سترگې په لاره پاتې شو، څومره به چې وخت زيات تيريده، په هماغه کچه به يې زغم کميده. هره شپه به چې پر خپل کټ پريوت، هغه څه به يې کول چې ځوانو جنرالانو به کول او دا هغه څه و چې ده به تل د هغو له امله هغه ځوان جنرال غندل او ښکتهخل. ده به هم خيال پلو و ا هه چې د کوم تصادفي پېښې له امله ناپليون وژلي شوی وي. هغه به د ځوانانو په څير خيال پلونه وهل، خو دده او هغو د خيال پلونو ترمنځ توپير په دې کې و چې ده به په دغو خيالو کې کومه پريکړه نه کوله، که څه هم دده د دغو خيالونو شمېر له يوه نه نيولې، بيا تر دوو او تر زرگونو پورې وو. څومره به چې دی په دې خيالونو کې ډوبيده، په هماغه کچه به د دغه خيالونو تصور زياتېده. هغه به د ناپليون د ټول پوځ يا يوې برخې د خوځون بېلابېل ډولونه تصورول:

- د ساري په توگه د پترزبورگ پلو ته د دغه پوځ ور خوځېدل، پر ښار د کېدونکي مخامخ يرغل يا د هغه کلاندول، آن په دې اړه به يې فکر کاوه چې ناپليون به دده خپله وسله دده پر ضد کاروي (له هغه څه نه چې دی له ټولو نه زيات ډاريد). ده به فکر کاوه چې ناپليون به په مسکو کې پاتې او هلته به ځای پر ځای شي. او کله کله به دې اندېښنې زور او ه چې د ناپليون پوځ به د ميدان او يوخونوف، سيمو ته به شا ولاړ شي،

جگړه او سوله

خو یوازینی څه چې ده یې اټکل نه شو کولای، هماغه پېښ شول، یعنی له مسکو د ناپلیون د وتلو نه وروسته د ناپلیون د پوځ له اله گولې او سر سامتوب نه ډکې لومړۍ لسیې ورځې وې.

دا د ناپلیون د پوځ هغه خوځېدا وه چې د فرانسې د پوځ د بشپړې نابودۍ او تالا والا کېدو لاره یې آواره کړه. دا هغه څه و چې کوتوزوف، آن د هغه تصور هم نه شو کولای.

د بروسي، د پوځ په اړه د دورو خوف گزارش، د ناپلیون پوځ د خواری او درېدۍ په هکله د پارتیزانو خبرتیاوې او هغه آوازي چې له مسکوه د فرانسوي پوځ د وتلو په باره کې خورې وې. دې ټولو ددې معنی لرله چې د فرانسې پوځ مات شوی، د وتلو لاره لټوي او ځان تېښتې ته برابروي، خو دا یوازې تصورات وو او آوازي چې د ځوانانو د بوختیا لپاره وي، نه د کوتوزوف لپاره. هغه د خپل شپيته کلن ژوند د تجربو له برکته په دې پوهېده چې تجربې ژوند کوم لور ته سيځه وي. هغه په دې پوهېده، که یو څوک د یوې خبرې پلوي یا غوښتونکی وي، څومره به هغه وکولای شي، هغه به خپله خوښه بدل کړي. داسې یې بدل کړي لکه دی یې چې غواړي او دده خوښه وي. او همدغه کسان په څومره آسانی د خپلې خوښۍ څه ته مخ اړوي. له دې کبله هر څومره به چې هغه له دغو آوازو او تصوراتو سره لېوالتیا ښودله، ده به ځانته په هماغه کچه ډاډ ورکاوه چې هغه ونه مني. دغو خبرو، د هغه ټول روح او روان په ځان اخته کړی و. هر هغه څه چې دغو خبرو پورې اړه نه لرله، دده لپاره هېڅ ډول په زړه پورې نه وه. دسترې قوماندانۍ له مشرانو سره دده جرگې مرکې، هغه لیکونه چې له تاروتینه یې مېرمن ستایل، ته لیکل. درومانو لوستل، د ویارونو بښل، له پترزبورگ سره لکینه او هغو دلیکنو او اخبستنه او داسې نور او نور دده لپاره د ژوند په بې

جگړه او سوله

معنی خبرو بدلې شوې وې، خو د فرانسويانو ماته چې يوازې ده يې اټکل کړی و، دده د زړه يوازینی لېوالتيا او خوشالی وه.

داکتوبر دمياشتې د يوولسمې په شپه يې، سر په لاس اېښی و او په همدې اړه په خيالونو کې ډوب و.

په گاونډو کوټه کې د ټول، کانوفيننخين او بالاخويتينوف د گامونو غبر و او اريدل شو.

فليد مارشال پر هغو غبر و کړ:

- های، څوک ياستی؟

دنده راشی! راځی! څه خبرونو دي؟

تر هغه چې چوپړ شمعه لگوله، جنرال تول، د ليک ټوله موخه هغه ته

وويله.

کو توزوف وپوښتل:

- دالیک چا اوړی دی؟

خو چې کله شمعه روښانه شوه، تول، د ستر قوماندان د سپرې او

ناخوځنده خبرې نه ټکان و خوړ.

- په دې کې هېڅ شک نه شته، جالتمابه!

- ورغبر کړی! ورغبر کړی چې دلته راشي!

کو توزوف ناست و، يوه پښه يې لاندې ځوړنده کړې وه، بله پښه يې

داسې خپل ځان لاندې ورتوله کړې وه چې خپله پرسېدلې، لويه گېډه

يې پر هغه وراېښې وه. خپله جوړه سترگې يې لاپسې ددې لپاره تنگه

کړې وه چې د دوختوروف له خوا رالېږل شوی استازی، ښه وگوري.

داسې ښکارېده چې هغه غوښتل، د هغه په بشره کې، د هغه پټې

اند پښې ولولي.

د خپل کميس پرانتي گريوان يې، د ټټر پر سر راټول او وتاړه او په

جگړه او سوله

آرامه او عمر خوړلي آوازي يې دوختوروف ته وويل:

- وايه! وايه گرانه! راواندې شه! رانېرېدې شه! وايه څه خبر دی راته راوړی دی؟ بڼه! وايه، ناپليون له مسکوه لار؟ دا رښتیا دی، څنگه؟

بالاخويتينوف لومړی ټول هغه څه، په هر اړخيزه توگه ده ته وويل چې ده ته يې د ويلو سپارښتنه شوې وه.
کوټوزوف د هغه خبره پريکړه:

- وايه، ژر ژر يې وايه! دا کرار کرار غږيدل دی، اور رالگوي
بالاخويتينوف، خپلې خبرې پای ته ورسولې او لارښوونې ته سترگې په لاره چپ شو. جنرال تول، غوښتل چې څه ووايي، خو کوټوزوف يې خبره پرې کړه. ده خپله غوښتل څه ووايي، خو ناڅاپه يې بشره بدله او گونځې گونځې شوه. لاس يې د تول، خواته وروغځاوه، مخ يې بلې خواته واړاوه او د خپلې کوټې پلو ته يې چې يو شمایل په کې راځوړوند او تر نورو برخو څه تياره غوندي وه، ورکتل.
لاسونه يې پر يو بل کېښودل او په رېږديدونکي آوازي يې وويل:

- لويه خدايه! زموږ خالقه! تاسو زموږ دعا ومنله!
روسيه دې وژغورله! تانه مننه او شکر کوم. لويه خدايه! لويه خدايه!
او وې ژړل!

۱۸

د دغه خبرله اوریدو نه، بیا د جگړې تر پای ته رسېدو پورې د کوتوزوف ټولې هلې ځلې یوازې د دې لپاره وې چې که زور وي، که په هیلو، څیرکۍ یا زاریو، د دښمن پر پوځ چې په خپل سرد تباهی پلو روان و، د خپل پوځ د بې گټې یرغل او نښتې مخه ونیسي.

د وختوروف، د کمکي یار سلاو پلو ته ځي، خو کوتوزوف د ټول پوځ خوځون کرار او آراموي، د کالوژسکایا د پرېښودو قوماندو ورکوي، ځکه له هغه ځایه وتل، په پوره توگه شوني برېښیده. کوتوزوف، په هرځای کې شاتگ کوي، خو دښمن د هغه شاتگ ته انتظار نه باسي، هغه شاته تښتي، چور مخالفې خوا ته.

د ناپليون تاریخ لیکونکي مور ته په تاروتینې او کمکي یار سلاو کې د هغه جگړیز ماهر تونو انځورونو باسي او دا تصور وړاندې کوي او وایي که ناپليون د روسې بڼه فصل لرونکي، حاصل لرونکي جنوبی ولایاتو ته ورننوتلای وای، څه به پېښ شوی و؟

خو دوی دا نه وایي چې هېڅ شي او هېڅ څوک، د دغو جنوبی حاصل راوړونکو ولایاتو د تگ څنډه نه وو (ځکه روسي پوځ دغه لارې ازادې پرېښې وې) دغه مورخین دا هېروي چې ناپليون هېڅ شي ځکه نه شو ژغورلي چې د هغه پوځ په خپله لا هماغه وخت د ځان ت دباهی شرایط برابر کړي وو. ځکه دغه پوځ پر مسکوله ولکې سره سم د خوړو او کالو بې ساري زېرمې تر لاسه کړې، نه یوازې دا چې وې نه شو

جگړه او سوله

کولای هغه وساتي بلکې هغه يې تر پښو لاندې تالا والا کړې. هغه پوځ چې سميلينسک ته په رسېدو، ددې پر ځای چې دغه نعمتونه وويشي، پر هغوی يې شوکې گډې کړې. نو دغه پوځ کالوژسکایا ولايت ته په رسېدو څنگه او ناڅاپه کولای شول، سم خلک شي، حال دا چې د کالوژسکایا او سپدونکي، هماغه شان روسان و، لکه دمسکو او سپدونکي. لکه هماغه شان چې په مسکو کې او وروښار سوځاوه، هلته هم او وروښار هر څه سوځول.

دغه پوځ هېڅ چېرې او اصلا اصلاح کېدونکې نه و. هغه د بارادينو له جگړې نه نيولې بيا دمسکو تر تالان او غلا پورې، په ځان کې د ماتولو او خوساکولو کيمياوي ځانگړتيا لرله.

دغه وگړي، د پخواني پوځ پوځيان له خپلو مشرانو سره، پرته له هغه چې خپله پوه شو، هر څوک هر چېرې او هر پلو تښتېدل (خپله ناپليون او بل هر سرتيري) يوازې يوه هيله لرله، هغه دا چې دی په خپله دغه گډو وډ حالت نه، چې په پوره توگه په هغه نه پوهېدل چې څومره ژر کېږي، ځان وباسي.

يوازې له همدې کبله و چې په کمکي ياروسلاو کې د جگړيز شورا په جوړه شوې غونډه کې، د جنرالانو د نظر غوښتنې په لړ کې چې هر چا خپل اند څرگند اووه، کله د ساده سرتيري موتن وغږيد، د هغه نظر، بې قدره نظر وگڼل شو، که څه هم د هغه نظر د ټولو په زړه کې او هغه په ډاگه څرگند کړه او وې ويل چې څومره ژر کېږي، بايد ژر تر ژره له دې ځايه ووزي، ټولو خوله پټه کړه او هېڅ چا، آن ناپليون د دغه ترڅه حقيقت په وړاندې چې ټولو ماته خوړلې ده، څه ونه ويل.

که څه هم دوی ټول د وتلو په اړتيا پوهېدل، خو د تښتې منل دوی ته شرم برېښېده. يوازې يو بهېرنی ټکان په کار و چې دغه شرم مات

جگړه او سوله

کړي او دغه ټکان د اړتيا په وخت کې راپيدا شو او دا د ټولو اک د راننوتلو په وخت د (ټولو اک دهورا) نارې وې.

بله ورځ تر جگړيزې جرگې وروسته ناپليون، سهار وختي په دې پلمه چې غواړي د جگړې لومړۍ کړنې، هغه هم پخوانۍ او راتلونکې کړنې وگوري. هغه له خپلو مارشالانو او چوپرانو سره يوځای د سرتيرو په منځ کې، د هغو منځنۍ کړنې ته ورغی. بيرغلگر قزاقان چې د تالان او غنايمو په خيال کې و، ټولو اک ته خورا نېردي شوي او کولای شول، هغه اسير کړي. خو هغوی، ټولو اک اسير نه کړ. ځکه ددوی حرص د هغه دژغورنې سبب شو. يعنې هماغه څه و چې د فرانسوي پوځ د تالا او تباهي سبب شوي و. هغوی د ناپليون د اسيرولو پرځای، غنايمو او تالان ته مخه کړه او ناپليون ځان له دوی نه وژغوره.

کله چې د دون زامنو (قزاقانو) کولای شول، ټولو اک ناپليون، د خپل پوځ په منځ کې اسير کړي، دا څرگنده شوه چې هغه له چټکې تېبستې پرته، هغه هم له خورا نېردي لارې نه، بل څه کولای نه شو. ناپليون چې هم له خپلې هغې راوتلې څلويښت کلنې خپتې سره، نور هغه پخوانی چمتوالي او زړورتيا نه لرله، په دې خبره پوه شو. د قزاقانو نه پيدا شوي ډار چې ناپليون يې پسې اخستی و، سمدلاسه يې د سرتيري موتن خبره ومنله او د تاريخ ليکونکو د وينا له مخې يې د سميلينسک پلو خپل پوځ ته د شاتگ قوماندنه ورکړه.

دا چې ناپليون د موتن د سرتيري ونيا ومنله او پوځ يې شاته تگ ته اړوت، د هغه دپريکړې دليل نه و بلکې پرتول پوځ کې د هغه اغېز کوونکي قوت دليل و چې هغوی يې د موژاسکي د وات پر لور خوځاوه او هم مهاله يې پر ناپليون هم اغيز کړی و.

۱۹

کله چې انسان په خوځېدا کې وي، هغه تل ددغه خوځېدا لپاره يوه موخه ټاکي. ددې لپاره چې انسان وکولای شي د زرو (۱۰۰۰) ورستو منزل ووهي، بايد هيله مند و اوسي او فکر وکړي چې دغه منزل ته د رسېدو سره به يو ښه او په زړه پورې څه ته رسېږي. هغه بايد دداسې يوې نيکمرغې مينې تصور وکړي چې په ده کې د تگ تلو سه راو تخنوي. د فرانسويانو لپاره، دغه مينه، د يرغل او پرمختگ په وخت کې، د مسکو لاندې کول او د تلو او شا ته تگ په وخت کې خپل وطن ته بېرته رسېدل و، خو وطن ډېر ډېر لرې و. او د هغه مسافر چې زرو ورستو منزل يې تر مخه دی، دې ته اړوزي چې خپله موخه او تکل هېر کړي او ځانته ووايي:

- تر څلوېښت ورستو منزله وروسته نن بايد، ددې شپې د تيرولو ځای ته ځان ورسوي. لومړی منزل، دده د ويده کېدو ځای چې دده د وروستي منزل نښې او موخه تتوي او د مسافر ټولې هيلې او غوښتنې په ځان کې رامروړي. هغه هڅه او هاند چې په هر انسان کې جلا راڅرگندېږي د پرگنو په ډله ايز خوځون کې لاپسې ډېرېږي...

د فرانسويانو لپاره د سيمولينسک په پخوانۍ لارې بېرته خوځېدل، وروستی ارمان ددوی خپله مېنه او هغه هم خورالري وه او نېرېدې موخه چې د ټولو په ارمان بدله شوې وه، د سيمولينسک ښار و. دغه ښار ته د هيله مند منزل په توگه کتل، نه له دې کبله و چې په هغه کې، دارتيا وړ نعمتونه او نوي رارسېدلي پوځونه پريمانه وو (که څه هم د پوځ مشرانو خپلو وگړو ته دغه شان و عدې نه ورکولې، برعکس

جگړه او سوله

آن خپله ناپليون هم په دې پوهېده چې خواره او کالي هلته زيات نه دي) بلکې د يوه هيلمند منزل په څير د سيمولینسک ټاکنه له دې کبله و چې، د دغه ارمان ټاکنې دوی ته دا توان وربانسه چې وړاندې لار شي او درنبتينو محرومیتونو خوند وگوري. هغوی ټولو، هغه کسان چې پوهېدل او هغه يې چې نه پوهېدل، په يوه کچه ځان په دې تیرا پستل چې د سيمولینسک پلو ته تگ، دوی نیکمرغی مېنې ته رسوي، نو ځکه ټولو هغې خواته هڅه کوله.

فرانسويانو لويې لارې ته په رسېدو سره، په حيرانوونکې پياوړتيا او بې سارې چټکۍ د خپل تصور شوي هدف او موخې پلو په تېنسته وو. د دې ترڅنگ په ډله ايزه، يو آواز او د يو منزل پلو ته تگ، فرانسويانو ته ستر قوت وربانسه. د هغوی يووالي يو بل علت هم درلود او هغه علت د فرانسويانو گڼ شمېروالي وو. د هغوی هماغه بې شمېروالي، گواکې د فزيک د پوهې د جاذبې د قانون پر بنسټ، د هغوی هر يو جلا جلا، د ځان خواته ورکشاوه او سره يو ځای کول يې. د هغوی سل زره کسيزه ډله د يوه ستر دولت په څير يو ځای خو جېدل.

ددغې ډلې هر يوه، يو ارمان درلود او هغه دا چې اسير شي او په دې ډول ددغې بدمرغۍ له وحشته ځان وژغوري. که له يوې خوا، د هدف او منزل پلو، د سيمولینسک پلو ته د ډله ايز قوت، د هغو هريو، يوه لورې ته، خو ځون ته هڅول، نو له بلې خوا کله چې يو پوځ نه شي کولای ځان ډله ايز اسارت ته وسپاري، که څه هم فرانسويانو له هرې شپې نه جلا گټه اخېسته چې يو بل نه جلا او په هر پلمه چې کېږي، ځان روسانو ته ورتسليم کړي. دغه پلمې هغوی ته تل پيدا کېدای نه شوې. هماغه بې شمېروالي، ډله ايز خو ځون او د خو ځون چټکتيا هغوی له دغو پلمو بې برخې کول. او د فرانسويانو ددغه پرگنيز او بې شمېره وگړو د

جگړه او سوله

خوځون د قوت درول او اېسارول، نه يوازې د روسانو په واک کې نه و، بلکې دغه کار يې ناشونی کاوه. له ټاکلې بربډه د يوې چارې تيريدل، او د يو بل څيز ټوټه ټوټه کېدل د دجلاتوب بهر چټکولي نه شي...

که هر څومره تو دڅه زياته کړو، د واورې يو غونډاری، نه شي کېدای په يو وار اوبه شي، خوددې لپاره چې هغه واوره اوبه شي، د هغې لپاره يو ټاکلی وخت په کار دی. ځکه برعکس هر څومره چې تو دڅه زياته شي، واوره لاپسې سختېږي.

د روسي پوځيانو په ډله کې، له کوټوزفه پرته، بل څوک په دې خبره نه پوهېدل. کله چې د سيمولینسک له لارې د فرانسوي پوځ تېښته په ډاگه شوه، د کانوفینيخن د اکتوبر د يوولسمې شپې اټکل په رښتيا کېدو شو. د پوځ ټولو مشرانو غوښتل ځان وښيي، مېرني شي، د دښمن د تېښتې څنډه شي، اسيران ونيسي، بربډ وکړي او د يرغل غوښتونکي وو.

کوټوزوف په خپل قوت (د هر قوماندان دغه قوت چندان زيات هم نه) هڅه کوله چې د يرغل مخه ونيسي.

هغه نه شو کولای هغه څه، هغو ته ووايي چې نن يې موز وایو:

- ولې جگړه؟ ولې د فرانسويانو د تېښتې مخې ته ځنډ واچول شي او خپل خلک او بې شمېره بدمرغه فرانسويان ووژل شي؟ ولې؟ دې ټولو ته څه اړتيا ليدل کېږي چې د دغه پوځ يو په درېيمه برخه، له مسکوه د يازما، تر سيمې پورې، دلارې په اوږدو کې، په خپل سر وژل شوي او تالان شوي دي. دا کار دڅه لپاره کېږي؟

خو هغه د خپل عمر خوړلي ژوند د تجربو له برکته، هغو ته داسې خبرې کولې چې هغوی نه شو کولای په ژوند کې هم، پر هغو پوه شي. هغه، هغو ته د زرین پله په اړه خبرې کولې. (هغه پل چې تېښتېدونکي

جگړه او سوله

د بنمن پرې تیر شي) هغوی پرده خندل، پرده یې لعنت وایه، دا پرې ورته جینګولې. دا خوا هغه خوا یې ټوپونه ورته اچول او دمړه ځناور پر شا او خوا گڼه گوڼه جوړوله او په ځانستاینو کې ډوب وو.

د ویازما سیمې ته نږدې، ایرمولوف میلا دراویچ، پلاتونوف او ځېنو نور چې فرانسویانو ته نږدې شول، نه یې شو کولای د خپل غچ اخستونکي احساس مخه ونیسي او د د و فرانسوي پوځونو مخې ته وروڼه دانگي او تالا والا یې نه کړي. هغوی له خپلو دغو کړو نه، د کوتوزف د خبرولو لپاره، هغه ته یو پاکت ولپږه او د لیک پرځای یې په هغه کې سپین کاغذ کېښود.

د کوتوزوف د ټولو هڅو سره سره چې له برید نه یې د خپل پوځ مخنوی کاوه، بیا هم د هغه پوځ پر د بنمن برید وکړ او د هغو د تېښتې مخه یې ونیوله. پلو غونډونو، هغه شان چې کیسې کوي، د ډهل او نغاري په غږیدو کې پر د بنمن یرغل وکړي، وې وژل او په زرگونو تنه خپل کسان یې له لاسه ورکړل.

هغوی د هېڅ چا لاره بنده نه شو کړای، څوک یې تالا والا نه شو کړای او فرانسوي پوځ دغه گوانښ، لاپسې راټول او په اتفاق کړ او هماغه شان کرار کرار پسې اوبه کېده او د سیمولینسک پلو یې د خپلې تباهی مزل واهه.

څلورم ټوک

درېیمه برخه

۱

د بارادينو جگړه، تر هغې وروسته پر مسكو ولكه او بې له كومې نښتې د فرانسويانو تېښته، د تاريخ له خورا اغيز بنس و نكو پېښو نه يوه پېښه ده.

ټول تاريخي پوهان په دې خبره يوه ټيټه دي چې د خلكو او د دولت بهرنۍ چارې او دريځ او د هغوی په اړه د هغو خپل منځۍ شخړې، د جگړو په توگه راڅرگندېږي. په دغو جگړو كې د وړو يا سترو بريو پايلې د دولت او خلكو سياسي واک يا زياتوي او يا كومي.

دا به ډېره د تعجب او حيرانتيا وړ برېښي چې څنگه كوم يو پاچا يا امپراتور له بل پاچا يا امپراتور سره وران شوی، پوځونه يې راټول كړي، پر دښمن يې وړدانگلي، پر هغه بريالی شوی، د هغو درې، پنځه يا لس زره كسان يې وژلي او د خپل دغه برید له امله يې پريو ملت او د هغه پر څو ميليونو وگړو ولكه ټينگه كړې ده، خوداد پوهېدو وړ نه ده چې څنگه د يوه پوځ د ماتې له امله چې د هغه ملت د وگړو سلمه برخه ده، د هغه ټول ملت دلاندې كولو سبب كېږي. د تاريخ ټول شواهد (تر هغه ځايه چې مورخه څرگند دي) د دې واقعيت څرگندونه كوي چې پر يوه ملت د بل ملت كمكۍ يا ستر پوځي بری، د هغه ملت د يووالي او ناتوانۍ نښه نه ده. د يوه ملت پوځ ماتېږي او له هغه سره هممهاله د بريالی ملت حقوق پر جگړه بايللی ملت غوره والي

جگړه او سوله

پيدا کوي او د پوره ماتې پر وخت کې خو ماتې خوړلی ملت چور د بريالي ملت له خوا لاندې کېږي.

د اتل (د تاريخ په اوږدو کې) همدا سې وه. له لرغونو زمانو نه تر ننه پورې، د ناپليون ټولې جگړې د ددې دود څرگندونه کوي. څومره چې د اتریش پوځ ماتېږي، په هماغه کچه اتریش له خپلو حقوقو بې برخه او پر هغو فرانسوي حقوق لاسپسې خورېږي. د (اينوی) او (ايوريشټ) په سيمو کې د پروس خپلواکي پای ته رسوي.

خو ناڅاپه، په ۱۹۱۲ کال کې د مسکو په څنډو کې د روس پر پوځ بری مومی، مسکو لاندې کوي، خو تردې نه وروسته، پرته له نويو جگړو، نه يوازې روسيه نه نابودېږي بلکې د فرانسې شپيته زريزه پوځ تالا والا او تر هغه وروسته ناپليوني فرانسې نابودېږي...

د ۱۸۱۲ د جگړې په لړ کې، له بارادينو نه نيولې بيا او بيا د فرانسويانو تر وپستلو پورې، ټول ددې څرگندونه کوي چې په يوه جگړه کې بری، نه يوازې پر يوه ملت لاسېږي نه دی، بلکې پر هغه ملت د ولکې کومې دايمي نښې هم نه ليدل کېږي. له هغو نه دا څرگندېږي. هغه قوت چې د ملتونو د بري ټاکونکي قوت، دا تلو فاتحانو په لاس کې نه دی، آن په پوځ او جگړې بلکې په کوم بل څه کې نغښتي دي.

فرانسوي تاريخ ليکونکي چې له مسکوه تر وتلو مخکې د فرانسوي پوځ حالت انځوروي، داسې چې په دغه ستر پوځ کې، که څه هم هرڅه منظم و، خو په سوږو پوځونو، توپچي او ترانسپورت کې آن د آسونو او نورو څارويو لپاره و انښه يا نور خواږه هم نه پيدا کېدل. ددغې بدمرغۍ مخه ځکه هېڅچا نيولې نه شوه چې کلېوالو بزگرو خپل و انښه سوځول، خو فرانسويانو ته يې نه ورکول... تصور وکړئ چې دوو تنو توري سره اڅپستي او دتورو دچلولو له ټولو دودونو سره يې غوښتل،

جگره او سوله

تورې وچلوي او سره ونبلي. ددوی سيالي تر ډېرې پورې دوام کوي، خو يو سيال ناخپه احساس کړه چې ټپي شوی دی. هغه دا هم احساس کړه چې دا څه تشه لوبه نه ده او ژوند يې له گواښ سره مخامخ دی، خپله توره يې وارتېرله او پر مخه ورغلي لومړی متروکه يې را واخېسته او تر سره يې تاووله. اوس نو تصور وکړئ چې دغه سيال، په داسې هونسياری او خیرکتيا، تر ټولو نه ښه وسيله، خپلې موخې ته درسېدو لپاره کاروله او هممهاله په دې ټينگار کاوه چې په توره او د تورې وهلو په ټول مهارت سره سيال مات کړي. کولای شئ تصور وکړئ چې دغه ناڅرگند حالت به څه غوغا گډه کړي. هغه تورې وهونکي چې د تورې وهلو د ټولو دودونو له مخې د تورې وهلو غوښتونکي وو، هغه فرانسويان وو او د هغو هغه سيالان چې تورې يې وارتېرلې او متروکو ته يې لاس کړ، هغه روسان وو. او هغه خلک چې هڅه يې کوله، هر څه د تورې وهلو د ټولو دودونو له مخې راوسپړي، هغه تاريخ ليکونکی دی چې دغه پېښې انځوروي.

په سميلينسک کې د اورونو د لگېدونه داسې جگره پيل شوه چې هېڅ شی يې پخوانيو جگړو ته ورته نه وو. دښارونو او کليو سوځول او تر جگړې وروسته بېرته شاتگ، د بارادينو گوزار او بيا شات ته تگ، دمسکو سوځول، د خلکو څارنه او کليوالو نيول، دخوړو کالو د کاروانونو لوټول او غلچکی. جگړې، هغه څه و چې د يوې جگړې ځانگړتيا هم نه لري.

ناپليون، له هماغه وخته چې په مسکو کې ميشت شو او ښه تورزن دريځ يې غوره کړ او د تورې پر ځای يې پر سر لوره متروکه وليدله، پرله پسې يې کوتوزوف او ټولواک الکساندر ته ريباران ورلېږل او خواشيني يې څرگندوله چې جگره د خپلو ټولو دودونو برخلاف روانه

جگړه او سوله

ده. (گواکې د انسانانو د وژلو لپاره په رښتیا هم کوم دود، دود دی). که څه هم فرانسويانو د جگړيز دود، له سرغړونو نه شکايت درلود، که څه هم په جگړه کې د روس د لوړپوړو قوماندانانو د متروکو کارول، معلوم نه و، ولې شرم يې گانه او غوښتل يې چې د تورياليو د ټولو دود دستور ته په پام کې، له دښمن سره د تورو په نڅا کې، درېيم او څلورم دريځ ترلاسه کړي او داسې هنر څرگند کړي چې لومړی هغه ته ورسېږي. په دې توگه په ولسي جگړه کې، له پيرتم او ښکلا نه ډکې متروکې، پرته له هغه چې د چا د خوښۍ او ناخوښۍ خيال وساتي، په خپل ټول قوت پورته شوي او په احمقانه سادگۍ، خو خورا هدفمنده بڼه يې له هغه چې په څه پوه شي، پورته کېدې، رالويدې او تر هغه پورې د فرانسويانو پر ککړو لگېدې چې يرغلگر پوځ يې تالا والا کړ.

پر هغه ملت دې وياړ وي چې ۱۸۱۳ کال کې چې کله د فرانسويانو برخلاف جگړه پای ته ورسېده، د جگړې د ټول دود دستور ته په درناوي، توره ښکته او غلاف ته يې کړه. دوی نه يوازې په ماته غاړه توره ستر سيال ته وړاندې کړه بلکې هغه يې د هغه ترمخې يې کېښوده.

او وياړ دې وي پر هغه ملت چې د بدمرغۍ په ورځ، په دې خيال کې نه وي چې نور ملتونه، په دې ته ورته ورځو کې څه کوي؟ او په خورا سادگۍ او آسانۍ هغې لومړې متروکې ته لاس وراچوي چې پر مخ ورځي، هغه را اخلي او تر هغه پورې يې چورلوي او دښمن پرې وهي چې د هغه په روح کې د غچ او سپکاوي احساس په خواخوږۍ او زړه خوږي بدل نه شي.

۲

د جگړې د تش په نوم دود دستور نه، په سرغړونو کې یوه تر ټولو د پام وړ او گټوره سرغړونه، پر منظم او ټینګ پوځ، د گډوډو او تیتو پرکو خلکو یرغل دی. دغه ډول چارې تل په هغو جگړو کې پېښېږي چې جگړه ولسي او ملي بڼه پیدا کوي. په دغو ډول نښتو کې ددې پرځای چې یوه ډله د بلې ډلې په وړاندې ودرېږي، یوه خوا په ورو ورو ډلو ویشل کېږي، په یو وزري ډول پر دښمن غلچکي برېدونه کوي، دسترگو په رپ کې تښتي، بیا چې د دښمن لویه ډله په دوی برید کوي، دوی خپله وخت ته په پام سره بیا برید کوي. دغه غلچکيان یا جگړه مار همداسې جنگېدل، د قفقاز غرنیو همداسې کول او د ۱۸۱۲ کال په جگړه کې روسانو همداسې وکړل.

دغه ډول جگړه، د پارټیزاني جگړې نوم گټلی دی او داسې گڼل کېږي چې دغه نوم د هغه اهمیت ته په پام کې خورا غوره نوم دی. خودا باید وویل شي چې دغه شان جگړه نه یوازې د یو دود دستور سره هم برابره نه ده بلکې د ټولو جگړیزو دودونو برخلاف او د تاکتیکي جگړې له اصولو نه لرې ده. د جگړې دود دا وایي چې یرغلگر باید خپل پوځ له کبله ښه راټول کړي چې د سیال د برید په وخت کې پیاوړي واوسي.

پارټیزاني جگړه (لکه هغه شان چې تاریخ ښيي، پارټیزاني جگړه تل گټونکې ده) چور د دغه دستور نه وتلې او لرې جگړه ده.

دغه لرې والي په دې کې دی چې په جگړه پوهنه کې، دیوه پوځ پیاړتیا او قدرت د هغه شمېر پوره اړه لري، یعنی چې څومره د پوځ

جگړه او سوله

شمېر زیات وي، په هماغه کچه د هغه پیاوړتیا او قوت زیات وي (بری تل د گنشمېره پوځونو په برخه دی)...

د تاریخ په اوږدو او د جگړه پوهنې په بهیر کې ډېرې داسې بېلگې پیدا کولای شو چې د پوځ زیاتوالی، د هغو د قدرت نښه نه وه او خورا وړو ډلو پر خورا سترو پوځونو بری ترلاسه کړی دی...

په ۱۸۱۲ کال کې چې فرانسویان شاه تله تلل، خو د تاکتیک له مخې هغوی باید په وړو وړو ډلو کې له ځایه دفاع کړې وای، خو بیا هم دوی هڅه کوله سره غونډ او یوځای و او سي. ځکه د هغو روحیه داسې خرابه شوې وه چې یوازې یو ځای یې کولای شو، څه ښه شي، ددې برعکس روسانو باید د پوځي تاکتیک له مخې، ډله ایز برید کړی وای، خو هغوی په وړو وړو ډلو کې ځکه وویشل شول چې روحیه یې خورا لوړه او پیاوړې وه او پرته له هغه چې کومې سپارښتنې او قوماندې ته سترگه په لاره ښی، پر فرانسویانو یې یرغل وکړ او له کومې اړتیا پرته یې د گواښ څپو ته وردانگل او خوار یې کاللي.

۳

سمیلینسک ته دفرانسویانو په ننوتو سره یوځای پارتیزاني جگړه پیل شوه.

تر هغه مخکې چې زموږ حکومت (روسیه) په رسمي توګه پارتیزاني جگړه ومني، قزاقانو او بزګرو کلیوالو، ددښمن په زرګونو تنه پوځیان، پر کلیو یرغلګر او دوشو یو وزري غله او داړه مار وژلي وو. هغوی پر خپل سر، بې کومې ځانګړې کړنلارې او سپارښتنې، لکه سرسام سپی چې پر لیونو سپی ډارې لګوي، پر هغو یرغل کاوه؟ دینیس داویدوف، لومړنی څوک و چې په خپلې روسي ځانګړتیا او ځیرکتیا، د هغې پورته شوې وحشتناکې متروکې او وسلې په قوت او پیاوړتیا پوه شو چې د جگړې هېڅ ډول دود دستور او هنر ته یې غاړه نه کېښوده او پر فرانسویانو یې تالان ګډاوه او نابودول یې. ددغې ډول جگړې قانوني کول، د هغه د لومړي ګام ویاړ، د هغه ویاړ ګڼل کېږي.

داګست په ۲۴ نېټه د داویدوف لومړنۍ پارتیزاني ډله په رسمي توګه جوړه شوه او تر هغه وروسته بیا نورې ډلې هم رامنځ ته شوې. هر څومره چې جگړه اوږدیده، په هماغه کچه ددغو ډلو شمېر زیاتېده.

پارتیزانو، ستر پوځ (د ناپلیون پوځ) ډلې ډلې او ټوټې ټوټې کړې. هغوی د فرانسوي پوځ له وچې شوې ونې نه، راټویې شوې پانې ټولولې او کله ناکله به یې ونه هم ښوروله. د اکتوبر په میاشت کې چې کله فرانسویان د سمیلینسک پلو ته په تېښته وو، ددغو پارتیزانو ډلو شمېر سلګونو ته رسېدلې وې، چې هره یوې ځانګړې اندازه او حالت

جگړه او سوله

درلود. د یوې ډلې مشر، دکلیسا د یومشر "چلي" لاسمل و چې دیوې میاشتي په اوږدو کې یې څو سوه اسیران نیولي وو. د واسیلی په نامه دیوه کلیوال مشر بنځې هم په سلگونه فرانسویان وژلي وو.

داکتوبر په وروستیو نېټو کې دپارتیزاني جگړې سختې شپې او ورځې وې. د جگړې لومړی پړاو تیر شوی و. په هغه پړاو کې پارټیزانان ، له خپلې زړورتیا نه په حیرت کې خو هره شېبه له دې نه ډاریدل چې د فرانسویانو له خوا محاصره او اسیر نه شي ، نو ځکه دوی هېڅکله آسونه کړای، ته نه پرېښودل. له هغو نه ښکته کېدل، په ځنگلونو کې پټېدل او دې نه ډاریدل چې دښمن یې پسې وانخلي. اوس نو د جگړې بهیر ټاکل شوی او ټول په دې پوهېدل چې دفرانسویانو په وړاندې څه وشي او څه ونه شي. اوس یوازې د هغو قطعاتو قوماندان چې له خپلو قوماندانانو سره یې د جگړیز پوهنو له مخې فرانسویان له لرې څارل، لا تراوسه هم ځېنې عملیات ناشوني گڼل. ورو پارټیزاني ډلو چې له پخوانه یې خپلې چارې او عملیات شوني گڼل چې د لویو قطعاتو قوماندانانو د هغو په اړه آن د فکر کولو توان هم نه درلود. قزاقان او کلیوال بزگر چې د فرانسویانو منع ته یې تگ راتگ درلود، اوس یې د هرې چارې سرته رسول شوني گڼل.

داکتوبر په دوه ویشتمه دینیسوف چې دیوې پارټیزاني ډلې مشرې کوله له خپلې ډلې سره په یوه لرې سیمه کې په لیوالتیا هلې ځلې کولې او لا سهار وختي خوځېدلی و. هغه ټوله ورځ د لویې لارې ترڅنګ په یوه ځنگله کې د هغه فرانسوي کاروان لاره څارله چې د سواره پوځ خورا ډېرې وسلې خواره کالی او روسي اسیرانو د خبرتیا له مخې د خورا لږ شمېر ساتونکو تر څارنې لاندې د سمیلینسک پلو ته روان و.

جگړه او سوله

ددغه کاروان له شتوالي نه، نه یوازې دینیسوف او دولو خوف (هغه هم د یوې پارټیزانې ډله پارټیزانې ډله مشرې کوله) چې له دینیسوف سره نږدې شا او خوا کې و، خبر و، بلکې دا خبر د ځېنو لویو قطعاتو قوماندانانو ته هم رسېدلې و او لکه هغه شان چې دینیسوف ویل، هغو ته یې غاښونه تیرول. ددغو پارټیزانو ډلو نه، د دوو لویو مشرانو چې یوه ډله یې پولنډي او بله یې جرمنه وه، څه کم هممهاله دواړو، دینیسوف ته بلنه ورکړه چې د دوی له پارټیزانو ډلو سره یوځای او په گډه به، پردغه کاروان برید وکړي.

دینیسوف چې دغه لیکونه ولوستل وې ویل:

-نه ورو تُو! ما هم بریت هسې بې ځایه نه دی غوړ کړي.

هغه د لیک تر لوستلو وروسته جرمن قوماندان ته ولیکل چې د هغې ټولې هیلې او مینې سره چې دی یې ددغه شان یوزرور او پېژندل شوي جنرال، تر قوماندې لاندې کار ته لري، هغه باید ددغه نیکمرغۍ نه ځکه ځان بې برخه کړي چې هغه لا دمخه د پولنډي قوماندان، قومانداني منلې ده، هغه پولنډي قوماندان ته هم دې ته ورته لیک ولیکه او هغه ته یې ولیکل چې هغه د جرمن قوماندان قومانداني منلې او له هغه سره یوځای شوی دی.

دینیسوف چې په دې ډول ځان د مشر قوماندانانو نه راخلاص کړ، تکل یې وکړ، پرته له هغه چې خپلو مشرانو ته خبر ورکړي. خپله له دولو خوف سره په گډه برید وکړي او د خپل لږ شمېر قوت په مرسته دغه کاروان اسیر کړي.

دغه کاروان د اکتوبر په دوویشتمه د میکولینه له سیمې نه د شمیشیووا خواته په غځېدلی، یو لوی ځنگل کې پروت و چې په ځېنو ځایو کې دلارې غاړې ته نږدې او په ځېنو ځایو کې دیو ورس ته په

جگړه او سوله

اندازه لرې و.

دینیسوف یوه ټوله ورځ په دې ځنگل کې پاتې شو. کله به د ځنگل زړه او کله به د هغه څنډو ته ووت او پر له پسې یې د فرانسویانو کاروان څاره. هماغه ورځ سهار میګولینې ته نږدې، په هغه سیمه کې چې لاره ځنگل ته نږدې تیریده، په خټو کې د فرانسویانو دوه نښتې کراچۍ لاندې او له ځان سره یې ځنگله ته یوړې، خو له هماغې شېبې نه تر ماښام قضا پورې، پرته له هغه چې په کاروان برید وکړی، فرانسویان یې څارل.

هغوی باید فرانسویان ډار کړي نه وای او په کراره یې پرېښي وای چې د شمشو تر سېمې پورې په آرامه تللي وای او بیا له دولو خوف سره په هغه ځنگله کې چې ماښام دوی هلته د پېرې لپاره د ډېره کېدو پرېکړه کړې وه، سره یوځای شوی وای. (له شمشو نه یو ورست لرې) او بیا په سپیده داغ کې، د ځنگله له دواړو خواو نه لکه واوره داسې پر فرانسویانو راټویې شوي وای، برېد یې کړی وای او ټول یې اسیر کړي وای.

له دوی نه دوه ورسته واټنه لرې شاته، د میګولینه په سیمه کې چې ځنگل له هرځایه زیات لارې ته رانږدې شوی و، د دې لپاره شپږ قزاقان درول شوي او گمارل شوي وو چې د فرانسویانو په رانښکاره کېدو سره سمدلاسه دوی ته خبر ورکړي.

دولو خوف هم باید کټ مټ له شمشو نه دوه ورسته وړاندې لاره داسې تر څارنې لاندې نیولې وای چې دا ورته ښکاره وای چې فرانسوي پوځونه په کوم واټن کې را روان دي. داسې تصور کېده چې د فرانسویانو په دغه کاروان کې تر یوزرو پنځه سوه تنه را روان وو. خود د دښمن د پوځ زیاتوالي دینیسوف نه ډار او. دینیسوف یو څه ته اړتیا

جگړه او سوله

لرله او هغه دا چې پوه شي ددښمن دغه قوتونه، کوم پوځيان دي؟ هغه په دې کار د پوهېدو لپاره يوې ژبې (يعنې ددښمن نه يوه سړي ته) اړتيا لرله. هغه ورځ سهار ددغې هيلې د سرته رسېدو لپاره، دغه کار په داسې يو تلوار ترسره شوی و چې ددوی د يرغل په پايله کې، د فرانسويانو د يوې گاډۍ ټول پوځيان وژل شوي وو او يوازې يو زلمی ډولچي چې له خپلې ډلې نه شاته پاتې و، نيول شوی و. خو دغه زلمی ډولچي په دې اړه چې په دغه کاروان کې څه ډول پوځيان روان دي، هېڅ نه پوهېده.

دينيسوف، پر کاروان دويم برید له گوانسه ډک گانه، ده نه غوښتل چې په دې کار سره په ټول کاروان گڼې ورگډه کړي، نو ځکه يې په خپله ډله کې تيخون شيربتوا نومی کليوال بزگر دشميشوا سيمې ته وړاندې مخکې له مخې وړلېږلې و چې که کېدای شي، دفرانسوي پوځ له ډلې نه لږ تر لږه يو تن اسير کړي.

۴

دمني يوه توده، خو له اوربسته ډکه ورځ وه. تابه ويل چې آسمان او افق دواړه په يوه رنگ خړپړ وو. کله به دلرو لمن راخوره او کله به د باران سخته څپه تيره شوه.

دینیسوف، وړین کوټ په غاړه او پاپا نومې خولۍ یې پر سر چې د باران څاڅکي ترې څڅېدل، پر یوه اصیل ډنگر آس سپور و. هغه هم د خپل آس په څیر، د سخت باران له زوره سر بنسخته ځوړند او غوړونه ځړولي، تندي تریو او په خورا پریشانی یې وړاندې کتل. که څه هم توره لنډه رېبره یې رسېدلې وه، خو وچ ډنگر مخ یې له قهره ډک برېښېده.

د دینیسوف څنگ ته، دده په شان وړین کوټ په غاړه او پاپاڅینه (له قرقل نه جوړ شوي اوږده خولۍ) نومې خولۍ پر سر اېساول قزاق چې دده مرستیال گڼل کېده پر آس سپور روان وو.

درېیم افسر، اېساول لاوایسکي و. هغه هم وړین کوټ اغوستی او پاپاڅینه خولۍ یې پر سر وه او لوړه نری ونه یې لکه ډرېه داسې کړې شوې وه. هغه سپینه بشره، ژېړې څپې، تنگې خورنې سترگې لرلې. ډاډمنې آرامې څېرې او پر آس ناستې یې پر ځان د ډاډ او راضیتوب څرگندونه کوله. که څه هم په لومړي نظر کې دا گرانه خبره وه چې د سواره او دهغه د آس ځانگړتیاوې څرگندې شي، خوبیا هم د دینیسوف او ايساول له لومړي وار لیدونه دا څرگندیدله چې باران وهلي، لامده شوي او دا گرانه پرې تمامېږي. داسې تصور کېده چې دینیسوف پر

جگړه او سوله

آس ناست سپری دی، خو اېساول داسې نه برېښېده، اېساول دتل په څیر آرام او داسې نه و چې گواکې سپری پر آس ناست دی بلکې آس او پر هغه سپور سپری یو برېښېدل.

تر هغو نه څه وړاندې یو کلیوال سپری روان و، هغه د لارښود دنده لرله. وربښت ښه لوند کړی و، جاکټ پر غاړه او خولۍ یې پر سر وه. لږ شاته پر یو یوه ډنگر قرغزي آس چې لوړیال او اوږده لکۍ یې لرله، یو ځوان افسر سپور و. هغه شین بخوند فرانسوي کوټ هم اغوستي و. شونډې یې چاودلې او وینې ترې بهېدلې، د هغه څنگ ته یو سپور پوځي روان و. هغه ځان پسې شاته د آس پر ځین یو فرانسوي زلمی چې زړه شلېدلې پوځي دریشي یې اغوستې وه او خولۍ یې پر سر وه، کېنولی و. دغه زلمی له یخۍ نه سره شوي لاسونه، تر سواره نه تاو کړي وو. زلمی خپلې برېښې پښې په دې هیله بنورولې چې گواکې په دې ډول یې تودې کړي. هغه وروځې برنډې کړې وې او په حیرت یې شا او خوا کتل. دغه فرانسوي ډولچي و چې نن سهار اسیر شوی و.

د هغو تر شا، پر یوې نرۍ له چیکرو ډکې ځنگلي لارې چې د آسونو له گڼه گونې لاپسې چیکر نه شوې وه، درې درې، څلور څلور سواره، هغوی پسې قزاقان چې چا ورین او چا هم فرانسوي کوټونه اغوستي وو او یو خو یې آن د آس یو ځل هم پر ځان اچولی و، روان وو. آسونه که څه هم ژیر بخون او څه سره بخون وو، ټول د باران له لمدیدو نه توربخون برېښېدل. د آسونو یالونه سخت لامده شوي وو او غاړې یې عجیبې نرۍ برېښېدلې. له آسونو نه بخار پورته کېده. د ټولو وگړو کالي لکه د آسونو د ځینونو د جلوونو درینسکۍ په شان، لکه ټوله ځمکه او پر ځمکې د پرتو پاڼو په څیر لامده او سرینسناک شوي وو. پر آسونو ټولو ناستو خلکو سرو نه ښکته نیولي وو او هڅه یې کوله، ځکه ونه

جگړه او سوله

ښوري چې له کاليونه ځان ته رسېدلې او به په ځان تودې او پرېښودې چې نورې او به يې، پښو، ځنگونو او غاړو ته ورننوزي. د قزاقانو د روانو کړښو په منځ کې، دوه کراچۍ چې فرانسوي آسونو پورې تړې وې او بيا د دغو آسونو افسارونه د قزاقانو د آسونو افسارونو پورې نښتي وو، مخ وړاندې روانې وې. د دغو کراچيو ارابو، پر ځمکه د پرتو غونډانو (د ونې کونده) او شاخو سره له لگېدو نه شراو شور جوړاوه او د آسونو قدمونو د لارې په ډنډونو کې شړپ او شړپ کاوه.

د دينيسوف آس په لاره کې له يوه ډنډ نه لاره چپه کړه، يوې خواته کور او د هغه ځنگون يې له يوې ونې سره ولگاوه.

دينيسوف په قهر سره چغې کړې:

-آخ! څه کوي!

خوله يې جينگه، غاښ ښکاره او آس ته يې درې گوزاره ورکړل. هغه په دې کار سره ځان او خپلو ملگرو ته ختې وروشيندلې. د دينيسوف طبعه خورا خرابه وه. هم باران او هم لورې، دواړو د هغه طبيعت ور خټه کړې و. (له سهاره راهيسې هېڅ چا، هېڅ نه و خوړلي) خو تر ټولو نه لاهه خبره دا وه چې د دلو خوف هېڅ پته نه لگېده او نور هغه کسان هم چې د اسيرانو يرغمل کولو پسې تللي وو، لا تراوسه بېرته راستانه شوي نه وو.

دينيسوف په زړه کې رييل او کرل او له ځان سره ويل:

-بيا به خدا چې په دې لاره داسې کاروان راشي. هېڅکله!

په يوازې ځان يرغل خورا گواښمن دی، خوبلې ورځې ته ځنډيدل هم دا گواښ لري چې دغه غوره مړۍ به زموږ له لاسه د پارټيزانو کومه بله لويه ډله خپله کړي.

جگړه او سوله

دینیسوف، له ځان سره غږیده، لرې لرې، چېرته وړاندې یې کتل او د دوو لویو خولې له خوا درالېدل شوي ریبازلاره یې څارله. دینیسوف له ځنگله نه راووت، په هغه ځای کې چې بنی خواته تر لرو لرو معلومېده، ودرید، هغه وویل:

-- کوم څوک را روان دی.

اپساول هغې خواته چې دینیسوف ښوده کتل او وې ویل:

-- دوه تنه دي، یو افسر او یو قزاق.

د هغه تل دا خوبنیده چې داسې شل و غږېږي چې قزاقان پرې پوه نه شي:

- یوازې ددې تصور نه کېږي چې په خپله ډگروال دی وي.

دغونډیو پر لمن کې د دوی خواته را روان کسان له سترگو پناه ه، خو څو دقیقې وروسته بیا رانېکاره شول. مخکې را روان هغه یې، افسر و چې سترې ستومان آس یې د مترو کې په وهلو خوځېدو ته هڅاوه. څنې یې جړې، گډې وډې او باران وهلې وې. تر هغه وروسته یو قزاق و، چې پر رکاب ولاړ و او خپله کراچی یې زغلوله، را روان و. دغه افسر خورا ځوان زلمی و، تکه سره بشره، نارامه سترگې او خپله خندنې وه. هغه د دینیسوف خواته ورواندانگل او هغه لیک یې، هغه ته ورکې چې باران لوند کړی و.

افسر هغه ته وویل:

- دا د جنرال له خوا نه دی. بښنه غواړم چې لوند شوی غونډی دی.

دینیسوف تندې تریو کړ، لیک یې واخېست او هغه یې خلاص کړ. ځوان افسر، اپساول ته مخ ورواړاوه او په داسې حال کې چې

دینیسوف لیک لوسته، هغه ته یې وویل:

-- ټولو ویلې چې گواښ دی، گواښ دی، غواړم ووايم چې ما او

جگړه او سوله

مکاروف (هغه قزاق ته يې اشاره وکړه چې ورسره روان و) ځانونه چمتو کړي وو. هر يو مو دوه اون... خو همدا چې سترگې يې په فرانسوي ډولچي ولگېدې، خپلې خبرې يې پرې کړې او وې پوښتل:

- دا څوک دی؟ اسير دی؟ تاسو نښتې هم کړي دي، اجازه دی، له هغه سره وغږېږو؟

په دې شېبه کې دینیسوف، هغه چاته چې لیک يې ورکړی و، ورو دانگل او چغه يې کړل:

- رستوفه! پیتیا! تا ولې ونه ویل چې ته څوک يې؟
دینیسوف و موسېد، مخ يې ورواړاوه او د افسر لاس يې کېښکود.
دغه افسر پیتیا رستوف و.

هغه په ټوله لاره کې دې ته ځان چمتو کاوه چې څنگه له پخوانۍ آشنایۍ، دوستۍ او یادونې نه پرته دیوه غوره او مشر افسر په شان له دینیسوف سره مخامخ شي، خو همدا چې دینیسوف هغه ته و موسېد، پیتیا هماغه شېبه له خوښۍ نه تک سور واوښت، خپله رسمي ځانگړتیا او حالت يې هېر شو او دا کیسه يې پیل کړه چې څنگه دی د فرانسویا له څنگه راتیر شو او دا چې دی څومره خوشاله دی چې ده ته دغه چاره سپارل شوې ده. هغه دا هم وویل چې ده د یازما، په نښته کې گډون کړی دی او لیدلي يې دي چې څنگه یو سپور تر نورو نه په توپیر او غوره جنگېده.

دینیسوف د هغه خبرې پرې کړې او وې ویل:

- ستاسې له لیدو نه ډېر خوشاله یم.

او پر بشرې يې بیا د خواشینۍ خپه راخوره شوه. هغه مخ اېساول ته ورواړاوه او وې ویل:

- میخایل فیو کلیتیچ گوره! دا لیک بیا د هغه الماني له خوارالېرل

جگړه او سوله

شوی دی. دا د هغو له ډلې نه دی.

او دینیسوف بیا کیسه پیل کړه چې دې الماني په دغه لیک کې چې دوی ته رالېږلی دی، خپله هغه غوښتنه بیا لیکلې ده چې هیله کوي، پر فرانسویانو د برید لپاره ددوی له ډلې سره یو ځای شي. ده د پایلې په توګه یې وویل:

- که سباته مور دغه دفرانسویانو کاروان لاندې نه کړو، هغوی به دغه غوره مړی زموږ له ستوني وباسي.

کله چې دینیسوف له اېساول سره غږیده، پیتیا د هغه د خبرو له بې پروایۍ نه څه خوابدی او نا آرامه شوی و او داسې یې انگېرله چې ګواکې ددې حال سبب، دده د پطلون پایڅې وې، چې یوه ښکته او بله پورته وه، نو ځکه یې هغه ترکوټ لاندې داسې جوړې کړې چې د هېڅ چا ورته پام نه شو او څومره چې کولای شو، هومره یې هڅه کوله خپله پوځي بڼه غوره کړي.

د درناوي په نښه یې لاس خولی. ته ورپورته کړ او بېرته یې د "یاور جنرال" لوبې چې مخکې له مخکې یې ځان د هغې لپاره چمتو کړی و، پیل کړې، هغه وویل:

-عالیجناب که کومه سپارښتنه ولری؟

دا به راته ووايي، بېرته خپلې قطعې ته لار شم او که دلته پاتې شم؟
دینیسوف چې په خیالونو کې ډوب و، وې ویل:

-هو کې، ایا ته کولای شي تر سبا پورې دلته پاتې شي؟
پیتیا چغې کړل:

-آخ! څومره بڼه! زه کولای شم له تاسو سره پاتې شم؟
دینیسوف وپوښتل:

-دجنرال امر څه و؟ سمدلاسه باید ورستون شي؟

جگړه او سوله

پیتیا تک سور شو او په ننو اتې پوښتنیزه ډول یې وویل:
- هغه په دې اړه کومه سپارښتنه نه ده کړې، تصور کوم پاتې کېدای

شم.

دینیسوف وویل:

- ښه ده چې داسې ده. پاتې شه.

هغه خپلو وگړو ته مخ ورواړاړه او سپارښتنه یې وکړه په ځنگل کې
خپلو دمه ځایو پلو ته لار شي، هغه پیدا کړي، وپوښتي چې هغه د شپې
راځي که نه راځي. هغه خپله غوښتل چې له اېساو او پیتیا سره د
شمیشوا پلو د ځنگله لمنو ته لار شي او له هغه ځایه د فرانسویانو دنن
شپې دمه ځای او هلته د هغو ځای پر ځای کېدل وگوري.
هغه، هغه کلیوال بزگر ته چې د دوی لارښوونه یې کوله، وویل:

-- ښه، زیروړیه! مور به شمیشوا ته ورسوي.

دینیسوف، پتیا او اېساو له خو قزاقانو او سواره پوځیانو سره
چې اسیر یې چېرته وو، له کینې ځوانه په شیلیو کې، د ځنگل پلو
وروځو ځېدل.

۵

باران دریدلي و، خو یوازې لږې خورې او د ونوله خانگو څاڅکي خڅېدل. دینیسوف، اېساول او پیتیا په چوپه خوله خولی پر سر پلن پوندي کلیوال بزگر پسې چې د دوی لارښوونه یې کوله، روان وو. کلیوال بزگر چې کله د لارې گرځني ته ورسېد، ودرید او په داسې حال کې لاس یې بنوراوه، په یو ډول رازه ډکه خوځېدا سره یې هغوی، خپل پلو وربلل.

دینیسوف او پیتیا هغه پلو ورغلل، له هغه ځایه چې هلته هغه کلیوال بزگر ولاړ و، فرانسویان لیدل کېدل، له دې ځایه ځنگله ته خېرمه ټیټو غونډیو ته ورته ډاګونو نه لیدل کېدل. د توندې ښکتي شیلې خواته، یو کوچنی کلی چې د خان کور په کې وران برېښېده، لیدل کېده. په دغه کوچني کلي او د هغه دخان په کور کې، د هغه په ټولو کروندو او باغونو کې، د هغه په شا او خوا څاګانو او نهرونو کې او د پله او دکلي ترمنځ تر دوه سوه ساژانه واټن پورې په لاره کې، دلرو په منځ کې، د خلکو بې پایه ګڼه ګوڼه او ډلې لیدل کېدې، د هغو غیر روسي غږونه او چغې، د هغوی آسونه چې کراچی او ګاډی یې منځ پورته کښولي. دغه راز د هغو د غږېدا آواز هم له ورايه اوریدل کېده. دینیسوف، پرته له هغه چې سترګې له فرانسویانو نه بل پلو واړاوي، په کرار آوازي یې وویل:

- هغه اسیر دلته راوئ

قزاق له آسه رابنکته شو او ډولچي زلمی یې له ځان سره دینیسوف

جگړه او سوله

ته بوت، دینیسوف د فرانسویانو ډلو ته د کتو په ترڅ کې وپوښتل چې هغه څوک او دکومې قطعې دی. زلمي خپل له یخه بې حسه شوي لاسونه په جیبونو کې ومنډل، وروځې یې پورته واچولې او په وحشت و حشت یې دینیسوف ته کتل. که څه هم داسې برېښیده چې هغه هیله لري، ټول هغه څه چې دی پرې پوهېږي، ووايي، خوبیا یې هم ځوابونه څه گډوډ بنسکاریدل او یوازې یې د دینیسوف پوښتنو ته د تایید سره ښور او. دینیسوف تندي تریو کړ، له زلمی نه یې مخ واړاوه او خپلې انگېرنې یې اېساول ته بیان کړې.

پیتیا په چټکۍ خپل سر ځواوه، کله به یې دغه ډولچي زلمي، کله به یې دینیسوف، کله به یې اېساول او یا به یې هغو فرانسویانو ته چې په کلي او لارو کې روان وو، کتل. هغه هڅه کوله کوم مهم څه له پامه ونه غورځوي او هر څه سم واورې. د دینیسوف سره یې سترگې وځلېدې او په خوشالی یې وویل:

- دولو خوف راشي او که را نه شي، باید مرستې ته یې ورو دانگو، څنگه؟

اېساول وویل:

- ځای ډېر ښه ځای دی. دینیسوف دوام ورکړ:

- پلي به ښکته خوا ته، د جې له لارې ورو لېږو او دوی به باغ ته ور ننوزي او تاسو به له قزاقانو سره له هغې ځوانه ورشئ.

دینیسوف، د کلي شاته ځنگله ته اشاره وکړه او زه به له خپلو سورو سره له دې ځوانه، خو په دې وخت کې و چې ډېزو غږ واوریدل شو...

اېساول وویل:

- د شیلې له لارې تگ ناشونی دی، آسونه به په جې کې ډوب شي. هغوی باید له ښې ځوانه را تاو شي.

جگړه او سوله

په همدې اوږدو کچې چې دوی دواړه په کراره غږیدل، تردوی نه نښکته په شپله کې، دیوې چینې لخوا نه ډزوو غږ او ریډل شو. بیا د نورو ډزوو غږ او تر هغه وروسته له ډزوو نه پورته شوی سپین لوگی رابنکاره شو. بیا د فرانسویانو ډله ایز شر او شور چې گواکې د خوبسۍ انگازې ترې خوریدې، دغونډۍ له لمنونه او ریډل شو.

په لومړیو شپو کې دینیسوف او اېساول څه ټکنې غونډې شول او شاته یې ودانگل. دا ډزې او غږونه دومره دوی ته نېږدې وو چې، داسې یې وانگېرله چې خپله د همدې ډزوو او شر او شور موخه دي. یوتن چې سره بخون کالي یې اغوستي وو، دجې له پلوه ددوی خواته منډې راوهلې، داسې بڼکاره شوه چې ډزوو او دفرانسویانو دچغو نښه همدا سړی وي.

اېساول غږ کړل:

- او هو! وگورئ! دا خوزموږ خپل تیخون دی.

- هوکې، هو دی به خپله دی.

دینیسوف وویل:

- ډېر دوکه مار دی.

اېساول سترگې تنگې کړې او وې ویل:

- ترې تښتئ.

هغه سړی چې ویل کېده، تیخون دی، په چټکۍ ځان سیند ته ورساوه او داسې د سیند څپو ته ورو دانگل چې شا او خوا ته یې د اوبه و شیندل شوې. هغه یوه شپبه تر اوبو لاندي ورک شو، خو همدا چې د ساحل غاړې ته ورسېد، تک تور له اوبو راووت او په منډه شو، هغه فرانسویان چې دی یې پسې اخیستی و، ودریدل.

اېساول وویل:

جگړه او سوله

- هوکې، ښه کار کوي.
دینیسوف، په هماغه خواښیني او غمجن غږ وویل:
- دوکه ماردی، هغه تراوسه بورې، آپلو څه کول؟
پیتیا وپوښتل:
- دا څوک دی؟
- دازمور داسخباراتو او امنیت سپری دی، مالپرلی و چې اسیران
ونیسي.

پیتیا وویل:

- هوکې، هوکې!

هغه ددینیسوف له لومړۍ خبرې سره داسې سرښوراوه چې گواکې
هر څه چې اوري، دی پرې پوهېږي، حال دا چې هغه، د هغه څه نه چې ده
ته ویل کېدل، په یوه خبره هم نه پوهېده.

تیخون شیرباتی، دقطعی یو له غورو او هره شپبه ورو کسانو نه و.
هغه په پکروفسکي، دگژات د کوزې برخې له اوسېدونکو نه و.
دینیسوف چې کله ددغې جگړې په پیل کې د پاکروفسکې سیمې ته په
راغی، د خپل عادت له مخې یې مشر راوغوښت او له هغه نه یې
وپوښتل چې دفرانسویان په اړه څه معلومات لري. ددې ډلې مشر هم
دبلي هري ډلې دمشر په څیر، له ځانه په دفاع کې، له سلو هو، نه یو
(نه) غوره وگڼله او وې ویل چې له هېڅ شي او هېڅ چا نه خبر نه دی، خو
کله چې دینیسوف هغه ته وویل چې غواړي پر فرانسویانو برید وکړي
او کله چې ده وپوښتل چې ایا فرانسویان ددوی خواته نه دی ورغلی،
مشر وویل، شوکماران او تالانگر په رښتیا هم ددوی په سیمه کې پیدا
شوي دي او یوازې تیشکه (تیخون) دی چې ددغو شوکمارو مخه یې
نیولې ده.

جگړه او سوله

دینیسوف وویل:

- لارښئ

- او تیځون ده ته راولئ.

هغه یې راوست او دینیسوف، د هغه له دغو هلو ځلو او پالنې نه مننه وکړه. هغه یې بڼه وناز او د سیمې د مشر تر مخې یې پاچا (څار) ته د وفادرای، له وطن سره د مینې او د هغې کرکې په اړه چې د هېواد د هر بچي په زړه کې د دښمن په وړاندې را خوره شوې ده، وغږید. تیځون چې ښکاریده، د دینیسوف خبر و ډار کړی دی، وویل:

- موږ له چاسره څه کار نه لاره، یوازې مو له هلکانو سره خپل وخت تیراوه، یو د شلو په شا او خوا کې چرگان غلا شول. خو موږ له چاسره څه کار نه لاره.

بله ورځ چې دینیسوف، د تیځون په اړه هر څه هېر کړي وو او د پاکرافسکې له سیمې نه تلونکی و، هغه ته خبر ورکړو چې تیځون راغلی او په دې ټینګار کوي چې غواړي ددوی د پارتیزاني ډلې غړی شي، و دینیسوف سپارښتنه وکړه چې هغه دی ومنل شي.

تیځون په پیل کې غیر پوځي چارې لکه د نغریو تودول، د اورونو بلول، د اوبو راوړل، آسونو ته د وښو رسول او داسې نورې سرته رسولې، خو د پرژر یې په غلچکي پوځي گوزارونو او نښتو کې هم مېړانه، زپورتیا او ماهرته وښود. هره واریې پر فرانسویانو په کېدونکو غلچکونو کې گډون کاوه او هر وار به له کالیو، وسلو او نورو غنایمو سره راستنېده. او که له هغه نه به د اسیر غوښتنه کېده، اسیر به یې هم نیوه او له ځان سره به یې راوست.

دینیسوف، د پرژر، تیځون له بیګاری، نه وزگار او له ځان سره به یې ځانگړو دندو ته بوو او هغه ته یې د قزاقانو په ډله کې دنده وسپارله.

جگړه او سوله

د تيخون پر آس سوړيدل نه خوښېدل، تل به پلي گرځېده، خو هېڅکله به له سوړو نه شاته نه پاتې کېده. د هغه وسله، يو چقمه داره، خوله خلاصی توپک و چې دنورو د خندولو او ټوکو لپاره به يې له ځان سره گرځاوه، خو د هغه غوره وسله، هغه نيزه او تبرگی و چې د هغه په کارولو کې يې بې ساری لاسبری او مهارت درلود او له ده سره داسې مل وو، لکه لېوه او د هغه غاښونه، چې د هغه په مرسته د خپل ښکار تر وړيو لاندي آډو کي راباسي، ژوييې او ټوټه ټوټه کوي يې...

تيخون د پارټيزانو په ډله کې، خورازپور او گتور سړی و. هېڅ چا د هغه په اندازه پر فرانسويانو د مرگني غلچکونو لپاره دومره وړ وختونو نه موندل او هېڅ چا د هغه په اندازه اسيران نه نيول او نه يې فرانسويان وژل. هغه دغه راز د قزاقانو او سواره پوځ د وگړو ترمنځ ټوکې ټکالې کولې او په خپله يې هم دغه چارې خوښېدلې.

دينيوسف پرون شپه، هغه شميشوا ته د دې لپاره استولی و چې يو څوک د راز او معلوماتو لپاره اسير کړي، خوتبخون نه و غوښتي چې د يوه فرانسوي په اسيرولو بسنه وکړي او يا دا چې د شپې ويده شوی و، نوهغه و چې په رڼا ورغ د بوټو او ونو منځ ته ورننوت او دينيوسف د غونډيو له پاسه ليدل چې هغه د فرانسويان د پوځ منځ ته ورننوتلی او هغو هم هغه پيدا کړی و.

دینیسوف، وروسته له هغه چې له اېساوول سره، پر فرانسویانو دغوخ یرغل په اړه چې اوس یې په خپلو سترگو د هغه رانېرېدې کېدل ولیدل، یو څه نور هم وغږید، د خپل آس مخ یې واړاوه، بېرته ستون شو او وې ویل:

- ښه وروره! اوس درځه چې څو، ځانونه لږ وچ کړو.

دینیسوف چې د ونو له ځانگو نه دیوې جوړې شوې وړې څپرې څنگ ته ورسېد، ودرید او دننه ځنگله ته ځیر شو. یو سړی چې جمپر په ځان، قزاقې خولۍ یې پر سر، ټوپک پر اوږو، تبر په ملاتړلی، اوږدې پښې په ټینگو اوږدو قدمونو، په داسې حال کې چې اوږده لاسونه یې شا او خواته ښورول، په بې پروایۍ د ونو په منځ کې له ځنگله نه راووت. دغه سړی د دینیسوف په لیدو، هغه څه چې په لاس کې و، په تلوار د بوټو شاته وارتېرل، خپله لمده خولۍ یې له سره لرې کړه او د خپل قوماندان خواته راوړاندې شو. داسې تیځون و. د هغه بشره له حماقته گونځې گونځې وه، د هغه وړې سترگې ځلېدلې او په هغو کې د خوښۍ او نیکمرغۍ نښې څرگندیدې. هغه خپل سر داسې پورته کړ چې گواکې هڅه یې کوي، د خدا مخه ونیسي. هغه مخامخ دینیسوف ته ځیر شو.

دینیسوف وویل:

- چېرې ورک شوی وې؟

تیځون په شلېل، خو په داسې یو غږ چې سندریزه انگازه یې خوروله، په زور تیا اوچتکۍ ځواب ورکړ:

جگړه او سوله

- چېرې ورکوم؟ دفرانسويانو اسيريدو پسې ورکوم.
- نو ولې په رڼا ورغ؟ خره! نو ولې دې څوک اسير نه کړل؟
تيخون چې پوځي بندلرونکي بوټ يې پښو وو، خپلې، پښې يې
لاپسې سره لرې او پراخې کړې او دوام يې ورکړ:
- لا په هماغه لومړي سر کې مې يو تن اسير کړ، خو
هو لا تياره نه وه، هغه مې ځنگله ته راوست، بيا مې له ځان سره وويل:
- په دې يوه اسير خو هېڅ نه کېږي، ښه به دا وي چې
لاړ شم او کوم بل تن هم برمه کړم.
ددينيسوف، اېساول ته وويل:
- گورئ! څه دوکه ماردۍ.
- ښه هغه يو دې ولې را نه وست؟
تيخون په خواشيني، خو په تلوار ځواب ورکړ:
- رانه وست! ولې بې راولم؟ دا کارونه گټه نه لري، تاسو څه فکر
کوئ؟ زه نه پوهېږم چې ستاسو څه ډول اسيران په کار دي؟
- وينئ؟ څه ځيرک خو غولونکي دي، ښه!
تيخون دوام ورکړ:
- لاړم چې يو بل تن اسير کړم، په کراره، په ځنگله کې، پر ځمکه
وغځېدم، دغه شان (تيخون ناڅاپه، په داسې ډول چې هېڅ چا يې
تصور هم نه کاوه، په تلوار، خو خورا آرامه د ځمکې پر مخ وغځېد او
دا يې وښوده چې څنگه په ځنگله کې پر ځمکه وڅښېدل.)
بيا يې زياته کړه:
- بيا يوتن له کومې خوا را پيدا شو او هغه مې راوښو (دا يې چې
وويل په چټکۍ يې ودانگل چې څنگه) بيا مې ورته وويل، څه چې څو
او جلالتماب ډگروال ته ورشو!

جگړه او سوله

هغه چيغې او نارې سورې پيل كړې.
 په دې وخت كې يو څلور تنه نور را پيدا شول. پر ما يې تورې
 راوويستې، ما هم خپل تېرگي پرې راوويست (تندی يې تريو كړ، ټټر
 يې وړاندې وويست او چغه يې كړل) او ومې ويل (او هغه څه يې چې
 كړي و، وې بنودل).

اېساول خپلې ځلېدونكې سترگې تنگې كړې او وې ويل:
 - دلته مو له غونډۍ نه ليدل چې څنگه د ډنډو له لارې په تينسته
 وتښتېدې.

پيتيا، غونډل د زړه له كومې وځاندي، خو پام يې شو چې ټول
 د خنديدو مخنيوي كوي. هغه په چټكۍ له تيځون نه، د اېساول او
 دينيسوف پلو ته سترگې ورواړولې، خو په دې يې سر نه خلاصېده چې
 دا څه معنی لري.

دينيسوف په خواشيني وټوځيد او وې ويل:
 -ته دا احمقانه لوبې پرېږده، دا ووايه چې هغه يوتن اسير دې ولې را
 نوست؟

تيځون په يوه لاس ملا او پر بل هغه، سر وگراوه، ناڅاپه يې ټوله
 بشره وغورځيده او د احمقانه خدا سره سم يې داړې راوتې. (د شيرباتي
 لقب چې دې پرې شونډې معنی لري، له همدې امله پرې اېښودل شوی
 و) او د خوښۍ رڼايي يې برمخ راخوره شوه. د دينيسوف بشره هم
 وغورځيده او پيتيا په كرس كرس به زوره په خدا او وروسته تيځون هم
 له هغه سره همغاړی شو.

تيځون وويل:

- هغه ډېر خوار و، د ځان جامې يې ټوټه ټوټه او څېرې وې، په هغه
 حال مې چېرې بوولې وای؟ هغه څه كوي چې هغه ډېر بد ژبی هم و.

جگړه او سوله

عاليجنابه هغه ويل چې:

-زه په خپله د آنرال(جنرال)زوی يم، هېڅ چېرې نه ځم، لاس دې خلاص.

دینیسوف وویل:

- جوړ کوی (دخره بچی)دی، زه غواړم، حال معلوم کړم او دی دجامو کیسې کوي.

تیخون وویل:

-ماهم غوښتل چې حال ترې معلوم کړم، خو هغه ويل چې په هېڅ شي نه پوهېږي او له هېڅ شي خبر نه دی. مگر سرتیري ډېر زیات او حال ډېر خراب دی.

تیخون زیاته کړه:

-هسې نوم یې دسرتیرو دی، که یو، هم وشي، ټول به په تېښته شي او اسیران به شي.

تیخون ددې خبرې وروسته په خوښۍ، خو په غوڅه بڼه د دینیسوف سترگو ته ځیر شو.

دینیسوف په تریو تندي او ځېړه ژبه وویل:

-اوس چې یو څو سوه لښتې وخورې، بیا به خپله ووايي چې یومن څو پتیرې کېږي او په خپله به رښتیا پیل کړي.

تیخون وویل:

-ولې داسې ژر خواږدي کېږي؟ څه وایئ، ایا ما ستا د افرانسویان نه دي لیدلي؟ ته لږ پرېږده چې تیاره خوره شي، څومره چې غواړې درته راوړمه یې، یو نه درې تنه به درته راوړم.

دینیسوف وویل:

- درځئ چې څو !

جگړه او سوله

آن تر پېيره ځايه پورې لار، په خواشيني بي تندي تريو كې او هېڅ بي ونه ويل.

تيخون يې شاته روان و او پيتيا اوريدل چې هغه څنگه له قزاقانو سره خاندې. قزاقانو پر هغه د هغوموزو له امله چې ده د بوټو (ونو) په منځ كې وراتېرلې، ټوكې كولې.

كله چې د تيخون له خبرو، دوى ته پيدا شوې خندا او موسكا پاى ته ورسېده، د پيتيا په يوه شېبه كې په دې سر خلاص شو چې تيخون فرانسوي اسير وژلى دى. هغه گڼې واخېست او نا آرامه شو. په همدې شېبه كې يې اسير فرانسوي ډولچي ته وكتل او زړه يې پرې خور شو، خو دغې نا ارامۍ ټول دسترگو درپ په اندازه دوام وكړ، هغه دا غوره وگڼله چې سر راپورته او د دې لپاره چې د سبا ورځې د عملياتو لپاره له اېساول نه پوښتنې او پلټنې وكړي، ځان زړور او چمتو ښكاره كړي. او دا ټول هم ځكه چې ځان ورته تر هغو كسانو نه كم ونه برېښي چې دى اوس ورسره مل و. دولو خوف پسې لېرل شوى افسر، له دينيسوف سره په لاره كې مخامخ شو او هغه ته يې دا خبر وركړ چې دولو خوف اوس په خپله رارسېږي او د هغه هرڅه ښه دي.

د دينيسوف پر خپرې ناڅاپه د خوښۍ خپې راخوږې شوې، پيتيا ته يې ورغږ كړل او ورته ووي ويل:

- ښه اوس نو ته خپل حال راته ووايه، ستا كارونه څنگه دي؟

۷

پیتیا له مسکوه لار، خپل خپلوان یې پرېښودل اوله خپل غونډ سره یوځای شو. هغه تر دې نه ژر وروسته، د داسې یوه جنرال یا ور شو چې دیوې لویې قطعې قوماندان و. د خپل پوځي ژوند، په تیره بیا د عملي افسري ژوند له مهاله او له هغه وخته چې د ویزیمسکي په جگره کې یې گډون کړی و. تل یې په گوگل کې دخوښۍ او نیکمرغۍ ولولو خپې وهلې او په دې خوشاله و چې هغه لوی شوی او پر له پسې د مېراني غرور کوي. هغه به تل په دې څار کې و چې خدای مه کړه چې د رښتني سربښندنې کومه شېبه او پېښه ترې پاتې نه شي. هغه د هغه څه له امله چې په پوځ کې یې لیدل او اوریدل، ځان نیکمرغه گانه، خو سره له دې هم هغه تل داسې انگېرله چې رښتني اتلتوب او مېرانه په هغو ځایو کې دی چې دی هلته نه وي، نو له دې کبله ده تل تلوار او هڅه کوله هغه ځای ته ځان ورسوي چې دی هلته نه شته.

کله چې د اکتوبر په یو ویشتمه، دده جنرال، دا هیله څرگنده کړه چې یو څوک د دینیسوف قطعې ته ورلېږي، پتیا په یوې بې ساري خواخوږۍ وویل چې دی دې هلته واستول شي، خو پیتیا ته یې د ویزیمسکي په جگره کې د هغه کړه وړه وریاد کړل.

پیتیا په هغې جگره کې د دې پر ځای چې خپله دنده سرته ورسوي، د جگرې په لومړیو کړښو ته لار شي، دفرانسویانو سیمو ته ورننوتلی و چې تر اور لاندې راتلای شوې او له خپلې تومانچې نه یې څو ډزې هم کړې وې. اوس دنوې سپارښتنې او هلته د استولو په وخت کې له هغه نه هیله وکړه چې د دینیسوف ډلې په هېڅ ډول پوځي کړو وړو کې

جگړه او سوله

گډون ونه کړي. له همدې کبله، کله چې دینیسوف له هغه نه وپوښتل چې له دوی سره پاتېږي او که بېرته ستنېږي، تک سور واوښت او هک حیران شو چې څه وکړي. ترڅنګله پورې رسېدل، پیتیا خپله دنده بلله چې ده ته وسپارل شوې چارې ترسره او د هغو تر رسېدو نه وروسته سمدلاسه خپلې قطعې ته ورستون شي، خو کله چې یې هلته فرانسویان او تیخون ولیدل پوه شو چې نن شپه هرو مرو برید کېدونکی دی. هغه خپل تکل ډېر ژر بدل کړ او له ځان سره یې داو پتیله چې دده جنرال چې تر اوسه پورې یې دده ډېر درناوی کاوه او ده یې هر سپارښتنې ته غاړه کېښوده، یو احمق جرمن او دینیسوف یو اتل دی. اېساول بل اتل او تیخون هم بل اتل دی. نو له دې کبله په دغو سختو شېبو کې د هغو یوازې پرېښودل د شرم وړ او بد کار دی.

کله چې دینیسوف او پیتیا له اېساول سره د څنګله څنګ پوستې ته ورسېدل، د تیاري لمن په غوړیدو وه. د ماښامنی تیاري په رڼا یی کې، دین شوي آسونه، سواره پوځیان او قزاقان لیدل کېدل سرتیرو په داسې ځایونو کې نغري جوړول چې په امن کې وي. هغوی ځان شیلو ته برابرول، ځکه ډاریدل چې فرانسویان یې د اورو نو لوګی له لرې ونه ویني. د یوې وړې څپرې تر څنګ یو قزاق چې لستوني یې بد و هلي وو او دپسه غوښه یې ټوټه کوله. تر دغې څپرې لاندې د دینیسوف د ډلې درې تنه سرتیري له لرګیو نه د میز په جوړلو لګیا وو. پیتیا خپل لوند کمیس وویست، ورېبې کړې چې سره وچ یې کړي او خپله یې د ماښامنی په جوړلو کې له افسرانو سره مرسته پیل کړه. لس دقیقې وروسته میز جوړ او پر هغه ډوډۍ برابره وه. پر میز کاغذي دستمالونه غوړیدلي وو. دغه راز هلته ودکا، رومي، خواړه، سپینه ډوډۍ، کباب شوی پسه او مالګه مرچ هم اېښي وو.

جگړه او سوله

پیتیا چې د افسرانو په منځ کې د میز تر شا ناست و، په غوړو لاسونو یې چې د وازدې غوړ ترې څڅېدل، الول شوې غوښه ټوټه کوله او خوړله. د ماشومتوب یو خوږ او خوندور احساس چې نه یوازې یې له ټولو خلکو سره له مینې او خواخوږۍ نه زړه ډک کړی و، بلکې د دغه احساس له مخې یې دا باور درلود چې له ده او نور وگړو سره دغه شان مینه او احساس لري.

هغه دینیسوف ته مخ ورواړاوه او وې ویل:

- ښه نو، واسیلی فیدروویچ تاسو څه فکر کوئ، پروا خو نه لري، که زه له تاسو سره یوه ورځکۍ هم پاتې شم.
پرته له هغه چې ځواب ته سترگې په لاره شي، خپله یې ځانته ځواب ورکړ:

- ماته سپارښتنه شوې ده چې اطلاعات راټول کړم، خو یوازې تاسو ما د جگړې تر ټولو غوره برخې ته... غوره برخې ته پرېږدي. زه نه مډالونه غواړم، نه نښانونه... زه یوازې غواړم... پیتیا غاښونه وچيچل، خپل هسک کړی سړیې وخرخاوه، شا او خوا یې وکتل او لاسونه یې وڅوځول.

دینیسوف چې مוסېده تکرار یې کړه:

- تر ټولو نه غوره برخې ته!

پیتیا دوام ورکړ:

- زما یوازیڼۍ هیله داده چې ماته بشپړه قوماند راکړئ، چې زه

خپله قوماند ورکړم، تاسې ته څه سختۍ لری؟

په دې شېبه کې یې، هغه افسر ته چې غوښتل یې له کباب شوي

پسه نه غوښه راجلا کړي، مخ ورواړاوه او هغه ته یې وویل:

- څه! تاسو چاره غواړئ.

جگړه او سوله

او د خپل لاس چاره يې هغه ته ورکړه. افسر چاره وستايله.

پيتيا تک سور شو او وې ويل:

-مهرباني وکړئ، واييخلي! زه داسې چرې ډېرې لرم.

او ورپسې پيتيا، ناخاپه چغې کړل:

-او بابا، ما چور هېر کړل.

او بيا يې چغې کړل:

-زه خورا ښه مميز لرم، زموږ کلي ته نوي دوکاندار راغلی دی.

داسې بې ساري شيان يې راوړي چې مه کوه پوښتنه. ما مميز لس پاوه

واخېستل، زه خود خوږو له خوږو سره عادت يم. تاسي يې هم غواړئ

؟

او پيتيا ودانگل، په دالان کې يې خپل قزاق ته ځان ورورساوه او

خپله توبره يې چې پنځه پاوه مميز په کې و، راوړه.

هغه وويل:

-نوش يې جان يې کړئ! مهرباني وکړئ ښاغلو!

هغه اېساول ته مخ ورواړاوه او وې ويل:

-د تاسو به د قهوې د اېشولو لپاره څه کېږي، په کار نه وي؟ ما د

خپلې قطعې په دوکان کې واخېستل، خورا ښه شيان دی کنه؟ هغه

ښه، ښه شيان راوړي دي. او تر ټولو مهمه خبره خولا داده چې هغه خورا

مهم سړی دی. دغه شيان به هرو مرو تاسو ته راوېږم. که غواړئ چقمق

به هم درته راوېږم، کېدای شي خلاص شوي وي يا له کاره لويديلي

وي، گوره! کله کله داسې کېږي. ما له ځان سره را اخېستي دي، دا

گورئ!

هغه خپله توبره وښودله، ما دلته سل چقمقه ډېر ارزانه را اخېستي

دي. مهرباني وکړئ چې څومره په کار دي، هومره واخلي، کولای شئ

جگړه او سوله

دروايځلئ او ټول هم اخېستي شي. خو ناڅاپه يې خبرې پرې كړې او
تک سور شو او تصوري يې وکړ چې زيات وغړيد که څنگه؟

هغه پاڅيد او ورياد يې کړل، چې کومه بله سادگي خو به يې نه وي
کړې. دهغې ورځې ټولې پېښې يې وريادې کړې، هغه فرانسوي،
ډولچي وريادشو او په زړه کې يې تيره شوه:

- مورڅو دلته ډېر ښه يو، خو هغه به څه حال لري؟ هغه به يې چېرې
اچولى وي؟ څه خواړه به يې ورکړي وي او کنه؟ يا به يې وروړي نه وي
؟ خودې ته يې پام شو چې دچقمقونو په اړه يې ايلتې ويلې دي، نو
ځکه اوس له نورو خبرو ډاريد.

له ځان سره يې وويل:

- هرو مرو به سره ووايي چې خپله زلمى دى، نو څنگه يې په دې
هلک زړه خوږېږي، خو زه به سباته وښيم چې زه زلمى يم، که ځوان؟
پيتيا همداسې فکرونو کول:

- دانو څه دشرم ځاى دى، که زه له هغو نه وپوښتم؟ په هر حال، هر
څه فکر چې کوي، کوي دي، بيا تک سور واوښت او په حيرت سره يې
ددې لپاره نورو افسرانو ته وکتل چې وگوري، دهغو په څېره کې
دملندو نښې ښکاري او کنه؟
هغه وويل:

- اجازه ده چې هغه اسير شوى هلک ته ورغږ کړو؟ اجازه ده چې هغه
ته څه خواړه او اوبه وروړو؟ اجازه ده...

دينيوسف چې تصور کېده، دغه کارونو دشرم وړ گڼي، وويل:

- هوکې! دزړو خوږې هلک دى، ډېر به وږى شوى وي، ورغږ کړئ
چې دلته راشي، هغه وينسينت بوس، نومېږي، ورغږ کړئ، ورغږ
کړئ، پيتيا وويل:

جگړه او سوله

- زه به ورغږ کړم
دینیسوف وویل:
- ورشه، هغه خوار ته ورغږ کړه!
هغه تکرار کړه:
- ورغږ کړه! ورغږ کړه! درحم وړدی.
کله چې دینیسوف دا خبرې کولې، پیتیا د دروازې تر مخې ولاړو.
هغه د افسرانو له مینځه ورتیر شو او ځان یې دینیسوف ته ورنپړدې کړ
او وې ویل:
- گرانه! اجازه راکړه چې ښکل دې کړم. آخ، پوهېږئ، څومره غوره
کار وشو، څومره ښه کار وشو!
هغه دینیسوف ښکل کړ او انگرې ته یې ورمندډه کړه، د دروازې تر
مخې ودرید او چغې یې کړل:
- بوس وینسینت! وینسینت!
له تیارې نه یو آواز راپورته شو.
- ښاغلیه! ستاسو څه په کار دي؟
پیتیا ځواب ورکړ:
- هغه فرانسوي هلک چې نن اسیر شوی دی.
قزاق وویل:
- ښه، هغه سین یادوې.
د وینسینت نوم، قزاقانو په ویسین او کلیوالو بزگرو او سرتیرو په
ویسنیو بدل کړی و.
په دغو دواړو بدل شویو نومونو کې، دپسرلي او پسرلني معنی
نغښتې وې. نو ځکه هغه هلک دوی د «پسرليگوتی» په نامه چې د زلمي
او ماشوم نښه یې څرگندوله، یادوه.

جگړه او سوله

هغه هلته د نغري سره ناست و او ځان يې تاوداوه.

له خندا سره مل، يو غږ له هماغې تيارې نه راپورته شو:

- هاهاهاهاها، پسرليگوتيه!

له پتيا سره نېردي سپور ولاړ پوځي، وويل:

- څيرک هلک دی، ډېر وړی و، همدا اوس مو ډوډی ورکړه.

په تياره کې د قدمونو غږ واوريدل شو، په خټو کې د لوڅو

پنبو شپهاری تر غوږ او ډولچي هلک د دروازي په خولې کې راڅرگند شو.

پيتيا وويل:

- آه، داتاسوياسټی؟ ډوډی غواړئ؟ ډار پر مه! هېڅوک څه نه درته

وايي! راځه! راووزه! راځه!

هغه په خواخوږۍ او مهربانۍ د هغه پر لاس، لاس ورکېښود او وې

ويل:

- راځه!

ډولچي چې ماشوم وزمی آواز يې رېږدیده، وويل:

-

له تاسو نه مننه بناغلييه!

هغه خپلې پېښې په خټو ککړې پښې راڅښولې او له خټو نه

د پنبو په پاک کولو پيل وکړ.

پيتيا غوښتل، دغه ډولچي ته ډېر څه ووايي، خو نه يې شو کولای.

هغه په دالان کې د هغه ترڅنگه ولاړ و، خو حيران پاتې و چې څه ووايي.

بيا يې په تيارو کې د هغه لاس راوښو او هغه يې کېښکود.

له خواخوږۍ نه په ډک آواز يې وويل:

- مهرباني وکړئ، دننه راشئ!

جگره او سوله

پیتیا له ځان سره وویل:

-آخ، آخ! کاشکې مې یو څه درته کولای شوی!

پیتیا دروازه را خلاصه کړه او هغه یې له خپل څنگه بدرگه کړ.

کله چې ډولچې دننه را ننوت، پیتیا له هغه لرې کېناست، ځکه هغه

ته یې پاملرنه د ځان لپاره سپکاوی گانه. هغه لاس جیب ته کړ. په جیب

کې یې په خپلو پیسو لاس وواهه، هغه یې لاندې باندې کړې او په

شک کې و چې ایا دا به شرم نه وي او کنه؟ چې ډولچې ته پیسې

ورکړي

۸

د دینیسوف په سپارښتنه یې ډولچي ته خولی ورپر سر کړه، کتاب او ودکا یې ورکړل او وې ویل چې هغه له اسیرانو سره ونه لېږي او له خپلې ډلې سره یې وساتي. دولو خوف چې کوټې ته راننوتلی و، دپیتیا ورته پام شو. ده د پوځیانو په منځ کې، دفرانسویانو په وړاندې ددولو خوف د بې ساري مېراني او دکرکې کیسې اوریدلې وې. نوله همدې امله، له هغې شیبې نه چې دولو خوف کوټې ته راننوت، یوه شپبه یې هم له هغه نه سترگې بل پلو نه غړولې. پرله پسې یې هغه ته کتل، غاړه یې ددې لپاره په ویاړهسکه نیولې وه چې ځان له دولو خوف سره دمركې او خبرو سیال وگڼي.

ددولو خوف سادگۍ او عادي کړو وړو، پرپیتیا سخت اغیز بندلی او هغه یې حیران کړی و.

دینیسوف، قفقازي چپنه اغوستې، زیره یې پرینسپوه او د نیکولای معجزه لرونکی شمایل یې په غاړه کې پروت و. د هغه ژبې او کړو وړو، د هغه د حالت د ځانگړتیا څرگندوله کوله، خو دولو خوف برعکس چې پخوا یې په مسکو کې دپارس د شهزادگانو په څېر جامې اغوستې، اوس یې دگارډ دیوه مغرور افسر بڼه لرله. زیره یې چپه وهلې وه او یوه غېره افسري دریشي یې چې دگریگوري ویارمن روسي نښان یې پرټیټر ټمبلې و، اغوستې او ساده پوځي خولی یې پرسروه. خپلې لمډې جامې یې وویستې، هغه یې یوې خواته کېښودې او پرته له هغه چې له چاسره سلام سترې مشي وکړي، مخامخ دینیسوف ته راغی. له هغه نه یې دجگړې او چارو په اړه پوښتنې پیل کړې. دینیسوف، د هغو

جگړه او سوله

خيالونو او لويو چارو د سرته رسولو د تکلونو په اړه چې په سر کې يې
گرځول، هغه ته خبرې وکړې. د هغه پيام په اړه چې پيتيا راوړی و او د
هغو ځوابونو په اړه چې دغه زلمي، دوو جنرالانو ته ويلی و او تر هغه
وروسته يې هغه څه چې ده د فرانسويانو د کاروان په اړه له ځان سره لرل،
هغه ته بيان کړل. دولو خوف، وويل:

-بڼه! دادي، ټول په هرڅه خبر دي، خو بايد په دې پوه شو چې
د فرانسويانو د پوځ شمېر څو، څو ډلې او کومې ډلې دي. بايد هغو ته
ورشو، تر هغه پورې چې د هغوی په شمېر په پوره توگه پوه نه شو، له
هغوی سره د نښتې اجازه نه شته. زما خوښېرې چې هر کار په پوره
ځيرکتيا او پام تر سره شي. هوکې! دغسې! اوس نور اته ووايي په
دغو بناغلو کې داسې څوک شته او کنه چې له ماسره د هغوی سيمو ته
ورشي؟ زما دريشي راسره ده.

پيتيا چغې کړل:

-زه، زه، زه، د رسره ځم!

دينيوسف، دولو خوف ته مخ ورواړاوه او وې ويل:

-ته، ته هېڅ چېرې تلای نه شي او پيتيا خو اصلا نه پرېږدم چې له

دې ځايه وښوري.

پيتيا چغې کړل:

-ولې زه لاړ نه شم؟

-دا ځکه چې همداسې ده.

پيتيا وويل:

-د پره بڼښنه غواړم، بڼښنه ځکه غواړم چې زه خوښېرم او ځم، بله خبره

نه شته.

او مخ يې دولو خوف ته ورواړاوه او وې ويل:

جگړه او سوله

-تاسو ما له ځان سره بيايي؟
دولو خوف چې دفرانسوي، ډولچي ننداره يې کوله، خدای خبر چې
دخيال مرغه يې چېرې الوته
هغه وويل:
-ولي نه؟
هغه له دينيسوف نه وپوښتل:
-ډېره موده کېږي چې دا زلمی دلته دی؟
همدان يې سره نيولی دی، دی خپله پر هېڅ شی خبر نه دی، خو ما
همدلته له ځان سره پرېښود.
دولو خوف، وويل:
-په نورو څه کوي؟ چېرې يې لېږي؟
دينيسوف، ناڅاپه تک سور شو او وې ويل:
-څنگه چېرته؟ هغوی لېږم. هريو تسليموم او دتسليمی خط اخلم.
په زورتيا او ټينگه وييلي شم او وجدان مې هم له دې امله آرامه دی چې
زما داسيرانو له ډلې يو هم وژل شوی نه دی. تردې چې زما دستيرو
وجدان نا آرامه وي او ولړل شي، ماته دديرشو او يادرې سوو اسيرانو
تسليمي غوره او آسانه ده، همداسې نه ده؟
دولو خوف يوه سره او له ملنډو ډکه موسکا وکړه او وې ويل:
-دغه له خواخوږۍ ډکې خبرې به ددغه ځوان گراف، شپارلس کلن
زلمي پر خولې ښې ښکاري، ښه به دا وي چې ته دا خبرې پرېږدي.
پيتيا په حيا وويل:
-زه نه غواړم، څه ووايم، زه يوازې غواړم ووايمار يوازينی هيله
مې داده چې هرو مرو له تاسو سره لار شم.
دولو خوف، دوام ورکړ:

جگړه او سوله

-درځئ چې څو! نو څه ته گوري وروره! دا خبرې پرېږدئ، دا د
خواخوږۍ او مهربانۍ خبرې.

داسې برېښېده چې په دې اړه ځکه خبرې خوند ورکوي چې
دینیسوف یې خواشینۍ کاوه. هغه سر وښوراوه او وې ویل:

-نوبنه، دا یو تن مو ولې له ځان سره ساتلی دی؟ له دې کبله چې زړه
دې پرې وسوو؟ ځکه موږ ټول ستا داسیرانو په تسلیمۍ او خط
اخيستلو هم پوهېږو. ته چې سل تنه تسلیموي، دیرش تنه ژوندي ځای
ته نه رسېږي. یا له لوږې مري او یا وژل کېږي، دا به ښه نه وي چې اصلا
څوک اسیر نه شي؟

اېساول، خپلې ځلېدونکې سترگې، لاسې تنگې کړې او ددې
خبرو دمنلو په نښه یې سر وښوراوه.

-دا نور، نو په ما اړه نه لري او په دې هکله غږیدل هم نه غواړم. دچا
وژل هم په غاړه نه اخلم، ته وایي چې مري، مري دي، نو څه؟ خو خبره
داده چې زما له لاسه مړه نه شي.

دولو خوف وځنډل:

-که هغوی توان لرلای او کولای شوای، زه به یې اوس سل واړه
نیولای وای، ته به یې هم نیولای وای، چا دې دآزاد طبعیت پروا هم نه
کوله. که په لاس ورشو، سمدلاسه به مو پر کومه ونه راځوړند کړي. تر
یوې شېبې چوپتیا نه وروسته یې وویل:

-ښه به دا وي چې یو کار وکړو، زما قزاق ته ورغږ کړئ چې له خپلې
کڅوږې سره راشي، ما دلته دوه فرانسوي دریشیانۍ راوړي دي او پر
پیتیا یې غږ وکړ:

-نوبنه! ته غواړې چې له ما سره لاړ شي؟

پیتیا تک سور او نېږدې و چې له سترگو یې اوبنکې راتویې شي.

جگړه او سوله

هغه دینیسوف ته وکتل او وې ویل:

-زه؟ زه هرو مرو درسره ځم.

په هغه موده کې چې دولو خوف له دینیسوف سره په دې اړه چې له اسیرانو سره څه وشي، خبرې کولې، د پیتیا په زړه کې، بیا یو ډول نا آرامه تلوسه راو تخنیده او یوه تلوار پسې واخېست. هغه بیا به دې پوه نه شو چې دغه تیریدونکې او کېدونکې پېښې ښې دي او بدې دي. هغه له ځان سره فکر وکړ:

-که مشران او مخور داسې گڼي، خو همداسې سمه ده. هرو مرو باید همداسې وشي، خو اصلي خبره داده چې دینیسوف باید داسې ونه گڼي چې زه د هغه هرڅه منم او هغه پر ما خپله قومانده وچلوي. زه هرو مرو له دولو خوف سره، دفرانسویانو تر ولکې لاندې سیمې ته ورځم، که هغه ورتلای شي. زه هم کولای شم ورشم.

دینیسوف چې هرڅه وکړل، هغه ته یې د نه تگ ډاډ ورنه شو کړای، هغه ویل چې دی هم عادت لري، هرڅه په پام او ځیرکتیا ترسره او په نیمای کې یې پرېږدي. هغه وویل چې دی دده ژوند ته د ورپېښو گواښونو خیال نه ساتي. هغه هم داسې وویل:

-گورئ، دا راسره ومنئ، که موږ په پوره توگه په دې پوه نه شو چې دفرانسویانو شمېر څومره اوڅنگه دي، ، ځکه دې خبرې پورې زموږ، هغه هم دسلگونو تنو ژوند ترلی دی، حال دا چې موږ دوه تنه یو، او اصله خبره خو داده چې زما خپل زړه غواړي چې لاړ شم، زه هرو مرو ځم، تاسو نور نه شي کولای ما راتم کړئ.

۹

پیتیا او دولو خوف، فرانسوي کوټونه واغوستل او د هغوی خولی یې هم پر سر کړې. تر هغه وروسته هغې لوړې پوستې ته ورغلل چې له هغه ځایه دینیسوف د فرانسوي پوځ څارنه کوله. هغوی له ځنگله نه راوتلې او په تپه تیاره کې یې ځان شیلې ته رسولی و. همدا چې شیلې ته ورسېدل، دولو خوف، هغو قزاقانو ته چې له دوی سره راغلي وو، سپارښتنه وکړه چې هماغه دوی ته سترگه په لارې پاتې شي. هغه خپله په چټکۍ تر هغه پورې وړاندې لاړ چې پله ته ورسېد. پیتیا چې له لېوالتیا او هممهاله گېښۍ نه مرگني حالت ته رسېدلې و، د هغه تر څنگ سپوروان و؟

پیتیا وویل:

-که اسیر شوو، زه خو ژوندی نه تسلیمېږم، تومانچه لرم.

دولو خوف په کراره، خو چټکۍ وویل:

-په روسي ژبه مه غږېږه. له دې خبرې سره هممهاله، له تیارې نه یو غږ راپورته شو:

-څوک را روان دی؟ او د دزو غږ واوریډل شو.

دپیتیا پرمخ وینې راوبهېدې او تومانچې ته یې لاس وروړ. دولو خوف، پرته له هغه چې خپل آس کرار یا چټک کړي، وویل:

-دشپږم غونډه د اولان د ډلې یم.

د یوه پېښه دار تور سیوری دپله پر سر راښکاره شو او وې ویل:

-دشپې نوم؟

دولو خوف، خپل تگ لږ ورو کړ، څه وړاندې لاړ او له تگ سره

جگړه او سوله

هممهاله يې وپوښتل:

- کولای شم، وپوښتم، ډگروال ژیرار، دلته دی؟

پېیره دار پرته له هغه چې د هغه ځواب ورکړي، د هغه مخه يې

ونیوه او بیا يې وپوښتل:

- د شپې نوم؟

دولو خوف، ناڅاپه په قهر شو او خپل آس يې مخامخ پر هغه وروست

او په خورا غضب يې پر هغه چغې کړې:

- کله چې یو افسر چکر ته وزی، پېیره دار له هغه نه د شپې نوم نه

پوښتي. تاسو نه مې وپوښتل ډگروال ژیرار، دلته دی او کنه؟

او بې له هغه چې له هغه پېیرداره ځواب ته چې لاره يې ورته پرېښي

وه، سترگه په لاره پاتې شي، دولو خوف همدا سې دغونډې پلو

و خوځېد.

دولو خوف، په هغه تیاره کې، په لارې کې له تیریدونکو نه یوتن

ودراوه او له هغه نه يې وپوښتل چې قوماندان او افسران چیرې دي؟

دغه سړي چې یو سرتیري و او یوه بوجی په اوږو بارو، ودرید

دولو خوف آس ته ورنږدې شو، د هغه پر آس يې لاس تیر کړ او هسې په

ساده ژبه يې دولو خوف ته وویل چې قوماندان او افسران پاس لوړ

دغونډې ښی خواته په کلاکې وو(موخه يې هماغه دکوم خان باغچه

گی. وه)

دولو خوف، پر هغې لارې چې له دواړو خواوو به يې، دلگېدلو

اورنو دناستو فرانسویانو دغږیدا، غږراته وړاندې لار او هغې

باغچگی ته وروگرځېد. له دروازې ورننوت، له آسه کوز شو او هغه

دنغري پلو ته چې څو تنه يې شا او خواته ناست او په لوړ آواز غږیدل،

ورتیر شو. دنغري په کوز سر کې، پر اېښي دیگ کې څه اېښیدل. یوتن

جگړه او سوله

سرتيري چې خولۍ يې پر سر او شين بخون کوټ يې پر غاړه و، د هغه تر څنگ گونډې وهلې وې او په هغه کې يې د خپل توپک سيخ بنور او ه. د دغه سرتيري بشره دا ور په رڼايي کې، تکه سره برېښېده.

دنغری بلې خواته، په تياره کې يو ناست افسر وويل:

- په دې پېريانو يې والله که وگتې!

يوبل افسر په خدا شو او وې ويل:

- ټول اسيروي

دواړه افسران چپ شول او د تيارې په هغې خوا کې يې چې دولو خوف او پيتيا پر خپلو آسونو سپاره راروان و، د قدمونو آوازونو ته غوږ ونيو.

دولو خوف په لوړ او رسا آواز وويل:

- سلام بناغلو!

دنغري په تياره کې ناست افسران سره وکتېدل، لوړ وني افسر چې اورېده غاړه يې لرله، له نغري نه راتا و شو، دولو خوف ته ورنېرېدې شو او وې ويل:

- تاسو ياست کليمان! تاسو له کومې بلا...

د هغه ژر خپلې تيروتنې پام شو چې له ناپېژندلو کسانو سره مخامخ دی، تندي يې لږ څه تريو کړ، له دولو خوف سره يې ستړي مشي وکړه او وې پوښتل چې څه مرسته ورسره کولای شي. دولو خوف ورته وويل چې دی او ملگری يې له قطعې وروسته پاتې شوي دي، هغه دا هم وويل چې له ټولو نه يې پوښتنې کړي دي چې د شپږمې قطعې احوال لري او کنه؟ خو هېڅ چا په دې اړه معلومات نه لرل. پيتيا ته داسې وېرېښېده چې دغه افسران ده او دولو خوف ته په کرکه او شک گوري. يو خوشبې ټول حيران او چپ پاتې شول.

جگره او سوله

له نغری نه آپلو له خندا نه ډک یو آواز را پورته شو او وې ویل:
- که له مور سر مو دمانامنی تکل کړی و، ناوخته کړې مو ده.
دولو خوف ځواب ورکړ:

- دوی دواړه ماږه دي او همدا نن شپه باید وړاندې لاړ شي.
هغه خپل آس، هغه سرتیري ته چې د خپل توپک سیخ یې په دیگ
کې بنسوراوه، ورکړ او په خپله دنغري په خوا کې دناست اوږد غاړي
افسر څنگ ته گونډه شو.

دغه افسر چې له دولو خفه سترگې بل پلو نه غړولې، دوه واریې له
هغه نه وپوښتل چې دوی دکوم غونډ دي؟ دولو خوف، هغه ته ځواب
ورنه کړ او داسې یې وښوده چې د هغه پوښتنه یې اوریدلې نه ده. هغه
له خپل جیب نه خپل فرانسوي، پیپ راووېست، پیپ یې ولگاوه او له
افسرانو نه یې دلارې د امنیت او قزاقانو د غلچکي یرغل او گواښ په
اړه وپوښتل.

له نغري نه آپلو ته، ناست افسر وویل:

- دغه داږه ماران هرچېرې پیدا کېږي.

دولو خوف، وویل چې قزاقان یوازې ده او دده دملگري په شان له
خپلو ډلو نه پاتې کسانو ته گواښمن دي. او بیا یې په پوښتنیزه بڼه
زیاته کړه چې هغوی په لویو ډلو برېد نه کوي، خوده ته یې هېڅ ځواب
ورنه کړ.

پیتیا د اور څنگ ته ولاړ او د هغوی خبرو ته غوږ غوږ و، هره شپه
یې په زړه کې تیریدله چې اوس به هغه و خوځېږي.

خو دولو خوف پای ته رسېدلې خبرې بیا راپیل کړې، په ځیرتیا
او تینگه یې له هغوی نه پوښتنې پیل کړې:

- څو قطعې، په کوم شمېر او څومره اسیران له دوی سره روان دي؟

جگړه او سوله

د روسي اسيرانو په اړه يې وويل:

-دا هم هسې ناوړه كار دی چې دا مړي ځان پسې كشكاري، بڼه به دا وای چې ټول مو چآنواري كړي وای.

يوه لېونۍ خندا پيل شوه، پيتيا له ځان سره وويل چې اوس به فرانسويان د هغوی پر دوکه پوه شي. بيا پرته له هغه چې وغواړی پاڅېد او له نغري نه يو گام شاته لاړ. هېڅ چا هغه ته ځواب ورنه كړ او نه په خندا كې ورسره همغاړي شول. هغه فرانسوي افسر چې كوټ يې پر ځان اچولی و او اوږد غځېدلی و او نه معلومیده، سړ يې راهسك كړ او په زگيروي ډوله توگه يې خپل ملگري ته څه وويل. دولو خوف، و خوځېد او هغه سرتيري ته يې ورغږ كړل چې آسونه يې نيولي وو.

پيتيا همدا سې بې واکه په زړه كې وويل:

-بڼه ده، آسونه خوراكوي.

آسونه يې راوستل.

دولوف غږ وكړ:

-شپه مو په خير بناغلو!

پيتيا هم غوښتل چې ووايي: شپه مو په خير! خو وې نه شو كولاى چې څه ووايي.

افسرانو په خپل منځ كې كوم نه پوهېدونكي څه وويل. دولو خوف، په ډېره ارامۍ او كراره پر خپل آس چې چېرې تړلی نه و، سپور شو او همدا سې په كراره د كلا له دروازې نه ووت. پيتيا هم له هغه سره غبرگ خپل آس و خو ځاوه او غوښتل يې شاته مخ واړوي او وگوري چې فرانسويان خو به، په دوی پسې نه وي راغلي، خو زړه يې ونه شو كړاى. دولو خوف چې لويې لارې ته سم شو، پر هغې لارې چې راغلی و، نه لاړ، بلکې دكلي پلو وړاندې لاړ، غوږونه يې څك كړل او وې ويل:

جگړه او سوله

- پیتیا، هغه غږونه چې په روسي ژبې غږېدل وپېژندل او دلگېدلو اورونو ترڅنګ یې، په داسې حال کې چې د روسي اسیرانو تصویرونو، دسترګو تر وړاندې تصورول، یوې مخ ځوړندې لارې ته مخه کړه. ځانونه یې پله ته ورسول. کله چې پله ته ورسېدل، د پېیره دار ترڅنګ تیر شول او هغه ته یې پام شو چې په خورا خټه طبیعت دپله په سر ګرځي، راګرځي. هغوی ته یې هم هېڅ ونه ویل. دوی هم ځان هغې شیلې ته ورساوه چې قزاقان ورته سترګې په لاره و. دولو خوف وویل:

- ښه نو دخدای په امان!

دینیسوف ته ووايي چې سهار ته دلومړې ډزې سره...

هغه غوښتل چې لار شى، خو پیتیا د هغه لاس راوښو، هغه یې ودراره، له گڼې او خوښې نه په ډک آواي یې وویل:

- نه، نه، تاسو په رښتیا هم خورا مېړنى سړى یاستي! های، های چې څومره ستر او غوره کار وشو، څومره غوره! ماته ډېر ګران یاستئ. دولو خوف وویل:

- ښه ده، ښه ده، خو پیتیا هغه نه پرېښوده، ددولو خوف پام شو چې پیتیا په تیاره کې د هغه پلو ورځمېړي او غواړي دى ښکل کړي. دولو خوف دپیتیا مخ ښکل کړ، وې خندل، د خپل آس مخ یې واپاره او د شپې په تیاره کې یې ځان ورک کړ.

۱۰

پیتیا چې خپلې خپرې ته راستون شو، دینیسوف یې په دالان ډوله
ځای کې ولید، دینیسوف خورا نا آرامه، گڼی-اخیستی او په دې ډېر
پېښمانه و، چې ولې یې پیتیا ته دتگ اجازه ورکړې ده. دی د هغه
راتگ ته نا آرامه سترگې په لاره و. کله چې یې په پیتیا سترگې
ولگېدې، چغه یې کړې:
-خدايه شکر!

کله چې یې له پیتیا نه په خورا خوند او ولولو، پر هغه تیرې شوې
کیسې واوریدې، نو وې ویل:
- په رښتیا له خدايه شکر! په تا دی لعنت وي، پوهېږي! ستاله
غمه ویده شوی نه يم. د خدای شکر، راځه ویده شه، کېدای شي تر
سهاره یو چرت وو هو.
پیتیا وویل:

- ښه ده، خوماته لا خوب نه راځي. له دې پرته، زه خو ځان ښه پېژنم،
که یو وار ویده شوم، نور نو کار وړان دی، بله خبره خولا دادی چې زه
تر جگرې مخکې ویده کېدای هم نه شم.
پیتیا یوه موده، په خپره کې پاتې شو او په خورا خوند یې،
دفرانسویانو منځ ته، د خپل ورتگ خیالونه پالل. هغه نه یوازې په
دغو خیالونو کې ډوب و بلکې د راتلونکې ورځې، رښتیني-جگره یې
دسترگو تر وړاندې انځوروله. وروسته تر هغه چې پوه شو، دینیسوف
خوب وړی، پاڅېد او انگرته ووت. هوا تیاره وه. باران دریدلی و، خو
دونو له څانگو څاڅکي څڅېدل.

جگړه او سوله

پوستې ته نېرېدې، د قزاقانو خپرې او له هغو سره نېرېدې تړل شوي آسونه، لکه تور تور داغونه، تر سترگو خوځېدل. د تورو خپرو شاته، د هغو څنگ ته دوولارو دوو کراچيو او هغو پورې تړلو آسونو شا او خواته، اورنه، په مړه کېدو وو. قزاقان او سواره پوځيان لا ویده نه وو. یونیم خای د څاڅکو د خڅېدو، د آسونو د شنهاري او د سرتيرو د بنگهاري غرونه اوریدل کېدل.

پیتیا چې له دالان ډوله خای نه ووت، په تپه تیاره کې یې شا او خوا وکتل او کراچيو ته ورنېرېدې شو. دیوې کراچۍ لاندې د کوم چا د خړپهاري غږ پورته و. زین شویو آسونو خپلې اوربښې خوړلې. پیتیا په تپه تیاره کې خپل آس وپېژاند، که څه هم د هغه آس د کمکۍ روسیې (او کرائین) و، خو هغه، هغه قره باغ نومولۍ و، د خپل آس اوربوز یې راونیو، هغه یې میچ کړ او وې ویل:

- ښه قره باغه! سبا به خدمت کوو! هغه قزاق چې د کراچۍ څنگ ته ناست وې ویل:

- اربابه ښه به دا وي چې لږ څه ویده شي.

نه. نه. داسې ښکاري چې تاسې، لیخاچوف نومېږي؟ وینیئ مور همداسره اوس راوړسېدو، د فرانسویانو منځ ته ورغلي وو. پیتیا، قزاق ته، په بشپړه توګه، د فرانسویانو منځ ته د خپل ورتګ کیسه وکړه، دا یې هم ورته وویل چې ولې یې دا کار کړی دی. هغه دا هم وویل چې ولې غوره ګڼي چې انسان خپل ژوند له ګواښه سره مخامخ کړي، ده وویل خویو کار هم باید بې تکل نه وي.

قزاق وویل:

- ښه به دا وي چې لږ څه ویده شوی وای.

پیتیا ځواب ورکړ:

جگړه او سوله

-نه، نه، زه له بې خوبۍ سره رږدی شوی يم. او گوره! ستاسو د
تومانچو، چقمقې زړې شوې نه دي؟ ما له ځان سره نوې چقمقې راوړي
دي، څنگه؟ په کار خو به دي نه وي؟ که غواړې در وایيخه.
قزاق له کراچۍ لاندې سر راوويست.

پیتیا وویل:

-زما عادت دی، هر کار په ځیرکتیا وکړم، ځېنې خو هر څه، په هر
ډول او بې پامه کوي او وروسته بیا پېنمانه وي، خو زما ځیرکتیا
خو نېرې.

قزاق وویل:

-رښتیا هم همداسې ده.

-نور مې غوښتل تاسو ته ووايم، که مهرباني وکړئ او زما توره هم
تیره کړئ گرانه! هغه پخه شوې ده... (خو پیتیا وډار شو چې دروغ ونه
وايي) هغه هېڅکله چا تیره کړې نه وه، کولای شي هغه تیره کړې؟
-ولې نه؟ کېدای شي.

لیخاچوف پاڅېد او په کڅوړه کې یې څه لټول. پیتیا ډېر ژر پر
فولادي بېلاو(تېرې) د سولولو انگازیز غږ چې د جگړې آوازي يې
درلود، واورید، پر کراچۍ وروخت، پاس کېناست او تر کراچۍ
لاندې ناست قزاق د تورې تیروولو ته دوام ورکړ.

پیتیا وویل:

-څنگه؟ زلمیان ویده دي؟

-ځېنې ویده دي او ځېنې لا وینس دي؟

-نه، هغه هلک څنگه؟

-هغه سپرلیگوتی یاده وي؟ هغه، هلته د شنیلینو په منځ کې پروت
دی. هغه له ډاره ویده شوی دی، پوهېږئ، له هغه نه ډېر راضي یو.

جگړه او سوله

تر دې خبرې وروسته، پیتیا تر ډېرې مودې پورې چپ پاتې او رارسېدونکو آوازونو ته غوږ غوږ و. د تیارو له مینځه د قدمونو غږ واوریدل شو او له هغه ځایه د کوم سړي سیوری رابنکاره شو.

دغه سیوری کراچۍ ته ورنږدې شو او وې پوښتل:

-د بادار، توره تیره کوم.

هغه سړی چې پیتیا تصور کاوه، د سواره پوځ له پوځیانو نه دی،

ووویل:

-دا ډېر ښه کار دی، گوره! تاسو سره پیالې پاتې نه دي؟

-هلته، د ارابې ترڅنګ اېشې دي.

او د سواره پوځ، سواره پیاله واخېسته او لاړ.

پیتیا، هر مورو پوه شوی و چې په ځنګله کې دی او د دینیسوف د پارټیزانې ډلې غړی دی. دوی یو ورسره له واته لرې او پر هغې کراچۍ ناست دي چې له فرانسویانو یې برمه کړې وې او آسونه یې ترڅنګ پورې تړلي دي. د کراچۍ لاندې قزاق ناست او توره تیره کوي.

که پیتیا په دې وخت کې هرڅه لیدلي هم وای، د هغه لپاره د تعجب وړ نه و، هغه، په هغې کوډگره نرې کې ډوب و چې په هلته هرڅه کېدونکي و.

هغه آسمان ته کتل، هغه یې هم لکه د ځمکې په څېر پاروگر تر سترگو شو. آسمان د شنه کېدو په حال کې و او ورپسې په چټکۍ د ونو پر سر خوځېدلې. داسې تصور کېده چې دستور له مخې پردې لرې کوي. کله ناکله هغه ته داسې برېښېده چې آسمان په شنه کېدو او په توره تړمۍ کې ډوبېږي، بیا یې پام شو چې دا ورپسې ده. کله به یې تصور کاوه چې آسمان لوړ دی او لاپسې لوړېږي او کله خو بیا چور

جگړه او سوله

بېرته راکوزېږي. دومره راکوزېږي چې کېدای شي، لاس ور واورېد او هغه ته ورورسېږي.

پیتیا دسترگو په تړلو پیل وکړ او سړيې وښور او ه. څاڅکي څڅېدل او دغړیدا غږ اوریدل کېده. دآسونو شنهارۍ واوریدل شو، آسونو سرونه او یالونه یې وڅنډل او دکوم ویده دخرهاري غږ اوریدل کېده.

دتورې دتیرې کولو غږ هم تر غوږه راته: جغ، ج، جغ، جغ، جغ، جغ..

او پیتیا ناڅاپه د یوې انگازینې موسیقۍ غږ چې یوه آشنا، او پرتمینه او خوږه سندره یې ویله، واوریده. پیتیا د خپلې خور ناتاشې په شان و، تر خپل ورور نیکولای نه موسیقي زیاته خوښیده، خو هېڅکله یې دموسیقۍ زده کړې یې نه وې کړې، نو له همدې کبله دده غوږو ته، دغه ناڅاپي سندربزې انگازې، ده ته ځکه خورا نوې برېښېدې چې دده لېوالتیا یې په مینتوب بدلوله. دغه موسیقي دم په دم لوریدله نغمه دموسیقۍ د نغمه غږونکو آلاتو له یوه نه بل ته اوښته دغه نغمه چې خوریده او لوریده دموسیقۍ په دنیا کې د فوگ په نامه یادیده. پیتیا اصلا په دې نه پوهېده چې فوگ څه ته وایي.. کله کله به دغه آواز د کلیسا آسماني اواز ته ورته شو او کله به دبري خوږه او نه هېریدونکې سندره ترې جوړه شوه.

پیتیا چې لږ څه وړاندې وښورید، ځانته یې وویل:

-آخ، هوکې! زه خوب وینم، په غوږو کې مې سندري غږېږي یا کېدای شي زما خپل موزیک دی. دادي بیا زموږ نغمه، بیا راته غږوي.

..

هغه سترگې وتړلې او آوازونه، له هرې خوا گواکې، له لرې لرې رارپېږي، رایوځای کېږي، گډېږي او بیا له سره دیوې خوږې نغمې، دیوې بري راوړنکې نغمې په توگه رامنځ ته کېږي، پیتا له ځان سره

جگړه او سوله

وويل:

-آخ! څه بنکلي ده! څومره غواړم، څومره چې کولای شم.
هغه هڅه وکړه چې د هغه سترار کستر مشري او لارښوونه وکړي.
پیتیا سپارښتنه وکړه:

-نو آرام شي، اوس ټول چپېږي.
او آوازونه هغه ته غوږ غوږ وو. او اوس، پوره، خوشاله او لاله
خوشالی نه ډک سندريز آوازونه، ديو ناپېژندلي تل نه راخوټېدل.
او پیتیا بیا وويل:

-سندرو غاړو اوس ستاسو وار دي!

او لومړی له لري نه دنارينو غږ واوريدل شو او بيا بنسټه تيره
آوازونه ورسره مل شول. آوازونه کرار کرار او په يوه ډله ايزه بڼه پورته
کېدل او په پرتمينه بڼه لوړيدل. پیتیا د دغو آوازونو، زړه غوړيدونکې
بنکلا په ځان کې احساسوله او د هغو د بې پایه بنکلا نه په وحشت کې
و. همدا نغمه ديو پرتمين او بري غږونکي مارش سره مل شوه. له دې
سره هممهاله داوبو دڅاڅکو دڅڅېدو او دتوري دتيريدو، دجغ، جغ،
جغ غږ هم پورته و. د آسونو داوړيشو خوړلو او د هغو دشنهارې او
غوړڅېدو غږونه هم اوريدل کېدل، خو دغو آوازونو، دغو نغمو ته کوم
تاوان نه رساوه بلکې له هغو سره په هما آهنگۍ کې گډيدلې.

پیتیا نه پوهېده چې دغه حال څومره دوام پيدا کړي، هغه خوند ترې
اخيست، پرله پسې له خپل خوند اخيستو نه په حيرت کې و او داهيله
بې لرله چې چاته د هغه په اړه څه ووايي.

د ليخاچوف، خواره غږ دی راويښ کړ:

- ستاسو توره چمتو ده، کولای شئ فرانسويان پرې ووهئ.

پیتیا را په حال شو او چغه بې کړل:

جگړه او سوله

-رښتيا هم رڼا شوې، رڼا شوې.
هغه ناليدونکي آسونه نور نو له ورايه ليدل کېدل او د ونو د برينډو
خانگو له مينځه رڼا خوریده. پيتيا ټکان وخور، له خپل ځايه يې
ودانگل، يوروبل يې له جيبه راوويست او ليخاچوف ته يې ورکړ. توره
يې واخېسته، هغه يې وبنوروله، وې ازمایله او په غلاف کې يې
کېښوده. قزاقانو آسونه راخوشې کړل او د هغو تنگونه يې ورو تړل.

ليخاچوف وويل:

-دا هم قوماندان!

دینیسوف، له پوستې نه راووت، پيتيا ته يې ورغړ کړل او قومانده
يې ورکړه.

۱۱

د سهار په تته، ترږمۍ کې يې په چټکۍ سره آسونه راخوشې کول، تنگونه ورتړل او په بېلابېلو ډلو کې يې چمتو کول. دينيسوف د پيش قراول مخې ته ولاړ و او ورستۍ سپارښتنې يې کولې. د پښو د سلگونو څښهارو آزونو او ريډل کېدل چې په خټو او چيکرو کې، پاڅېدل، په خټو کې ننوتل او له لمر نه مخکې ترږميو په لږ کې، د نو په منځ کې تلل او پناه کېدل. اېساول، زاقانو ته سپارښتنې کولې. پيتيا خپل آس نيولی او په تلوار يې د سپريدو د سپارښتنې شېبې شمېرلې. ديخ وهلو او بونه يې مينځل شوی مخ، په تيره بيا سترگې لکه اور داسې ځلېدلې، پر شا يې راخوره شوې سره لرې، په چټکۍ پر ټول ځان او په يو ډول په خوریدو وه.

دينيسوف، وويل:

-ښکاري چې هرڅه چمتو دي، درځئ، آسونه راوړئ.

آسونه يې راوستل. دينيسوف قزاق ته په ډېر قهر شو چې د هغه د آس تنگ بڼه کلک تړل شوی نه و. هغه تر ښکښلو وروسته ودانگل او پر خپل آس کېناست. پيتيا د خپل آس جلو نيولی و. آس دعادت له مخې غوښتل د خپل خاوند ورنو ته خوله وروړي، خو پيتيا پرته له هغه چې خپل دروندوالي ته پام وکړي، وې دانگل او پر خپل آس کېناست، دده شاته، په تياره کې، راخوځېدلي سواره ته مخ ورواړاوه، دينيسوف ته نېردي شو او وې ويل:

-واسيلي فيدروويچ! ماته يوه دنده راکوئ؟ مهرباني وکړئ،

دخدای لپاره!

جگړه او سوله

دینیسوف، گواکې پیتیا چور هېر کړی و، د هغه خواته یې مخ ورواړه او په تینګه یې وویل:

- له تاسو نه یوه هیله لرم، زما تر څنګ به اوسئ. او هېڅ پلو به نه خوځېږئ.

د ټولې لارې په اوږدو کې دینیسوف، نور نو یوه خبره هم ونه کړه او چپه خوله روان وه. گلله چې د څنګله څنګ ته ورسېدل، هوا ښه روښانه شوې وه. دینیسوف، په کراړه، اېساول ته څه وویل او قزاق د هغه او پیتیا تر څنګ تیر شول. کله چې ټول راوړسېدل، دینیسوف خپل آس وخواه او مخ بنکته پر غونډۍ شپوه شو. آسونو چې د شا پښې یې کږې وږې کولې، په داسې حال کې چې سواره پرې سپاره وو، کرار کرار، په ریریدیدا ریریدیدا، بنکته د شیلې پلو ته بنکته شول. یوازې لري لري شیان وو چې د لږو په څپو کې نه بنکاریدل. دینیسوف چې شیلې ته ورسېد، د سر په نښه یې، تر څنګ ولاړ قزاق ته اشاره وکړه او وې ویل:

-نښه!

قزاق لاس پورته کړ او بنکته په شيله کې د ډزو غږ پورته شو او له ډزو سره هممهاله د آسونو د گامونو شر او شور چې وړاندې یې دانگل او له هغو سره مل د سرتیرو شور او ځوږ چې له هرې خوا ټول شوي وو، د درې په فضا کې انګازې جوړې کړې وې.

د آسونو او سرتیرو د دغه غږیو سره سم، پیتیا د آس ډډې ته متروکه ورغبرګه کړه، قبضه یې وځنډله او پرته له هغه چې د دینیسوف، د غې خبرې ته چې د هغه له څنګه به نه لري کېږي، پام وساتي وړاندې هه کړل او ډزو په اوږدو سره داسې ورته برېښېدل چې شا او خوا د سهار رڼا خوره شوې، لمر په تندي ولاړ او تنکنده غرمه وه.

جگړه او سوله

هغه دپله آپلو، آس يرغه كړې. ترهغه نه وړاندې، په واټ كې قزاقان روان وو. دى، دپله پر سر، هغه قزاق ته چې له خپلو ملگرو نه شاته پاتې و، ورسېد. په تلوار له هغه نه تير شو، يو شمېر پوځيان چې بڼايي فرانسويان به وو، په مخه ورغلل. هغوى د واټ له بڼې خوا نه كينې خواته منډې وهلې. له هغوى نه يو تن، د پيتيا تر آس لاندې په خټو كې ولويد. د يوې خپرې مخې ته څو تنه قزاقان راټول وو او كوم څه يې كول. د گنه كوڼې له منځه وحشتناكې چغې راوتلې. پيتيا دغې گنه كوڼې ته ورنږدې شو او لومړې خپره يې چې وليده، يو فرانسوي سرتيري و رنګ يې الوتې، لاندنۍ ژامه يې رپرديده او هغه نيزه ډوله لرگي يې چې دده خواته په نښه و، لاس كې نيولى و.

پيتيا چغې كړل:

-هورا زلميانو!

هر څه زموږ منگلو ته لويدي.

د خپل آس جلويې كېښكود او خپل تود شوى آس يې وړاندې كوڅې ته وروخغلاوه.

وړاندې ډزې روانې وې، له هرپلوه قزاقان، سواره پوځيان او هغه اسيران چې جنډه جنډه جامې يې اغوستې وې، په منډو وو او داسې چغې سوري او رمبارې يې وهلې چې د پوهېدو وړ نه وې. دا گرانه و چې څوك پوه شي چې هغوى څه وايي. يوه فرانسوي چې ككړه يې بربنډه، خواشيني بشره يې تکه سره، شين بخوند كوټ يې اغوستى و، د سورو پوځونو په وړاندې يې، نيزه په لاس د ځان ساتنه كوله. ترهغه چې پيتيا ورسېد، فرانسوي لويديلى و. په زړه يې بيا له دې امله اندېښنه راخوره شوه چې بيا ناوخته رارسېدلى و. هغه به خورا تلوار هغې خواته ودانگل چې د پرله پسې ډزو غږ ترې راته. ډزې دهماغه

جگړه او سوله

کور په انگرې کې روانې وې چې پرون شپه دی او دولو خوف، هلته تللي وو. فرانسويانو د بوتو او نیالگيو په ډک باغ کې، د دغو بوتو او نیالگيو تر شا سنگر نیولی و.

او پر هغو قزاقانو یې چې د دروازي شا او خوا یې گڼه گونې جوړه کړې وه، ډزې کولې. پیتیا چې دروازي ته ورنږدې شو، د لوگو او باروتو منځ کې یې دولو خوف ولید، د هغه بشره له ډاره او رنگ الوتنې نه تکه شنه او بنسټې وه. رمبارې یې وهلې او خپلو کسانو ته یې سپارښتنې کولې. کله چې پیتیا هغه ته ورنږدې شو، هغه وویل:

له کوره راتاو او پلویو ته سترگه په لاره شئ.

پیتیا چغې کړل:

-سترگې په لار، سترگې په لار، دڅه لپاره؟ وړاندې؟

پرته له هغه چې یوه شپه تم شي، هغې خواته چې، د ډزو غږ ترې راته، ورو د انگل. هغې خواته چې له بل هرځای نه هلته، لوگی او باروت زیات وو. د کارتوسو، د ډزو غږ اوریدل کېده. مرمی خورې وړې لارې او بې نښې ولگېدې. یو نیمه یې په څه کې ونښتې. قزاقان او دولو خوف، له دروازي نه، انگرې ته د پیتیا پسې ورننوتل. فرانسويان چې د گڼ لوگي په خپو کې هره خوا خواره وو، چا وسلې ارتپولې، چا منډې وهلې، د بوتو او نیالگو له شا راوتل او د مخې له خوا راتلونکو قزاقانو پلو ورغلل او ځپنې نورو هغو د غونډې په لمنه کې د چینو پلو ته په منډه مخه کړه. پیتیا هم داسې پر آس سپور و. دانگرې په منځ کې روان و. د ډې پر حای چې هغه، د خپل آس جلو ونیسي. د وړاه لاسونه یې په چټکۍ او عجیبه بڼه وځنډل او څومره چې مخکې روان و، په هماغه اندازه یوې خواته کېږده، د هغه آس، د هغه نغري پلو ته چې د سهار په رارسېدو په مړ کېدو و، ورغی. ناڅاپه ودرید او پیتیا ل یو

جگړه او سوله

دروند پيټي سره غونجېده، خو د هغه سر ناخوځېدونکي پاتې و. مرمۍ يې پر ککره لگېدلې وه.

دولو خوف، دفرانسويانو له مشر سره چې د خپلې تورې په سر يې دتسليمۍ په نښه سپين ټوکر غوټه کړې و او له کوره ووت، تر خبرو وروسته، له آسه را کوز شو او دپيتيا د مړي خواته چې خلاصه غېږ او ناخوځېدونکي لاسونه، پر ځمکه پروت و، رنډېدې شو. هغه وويل:

- پای ته يې ورسېدل.

دا يې وويل، پاڅېد او له دروازې دباندې، ددينيسوف هرکلي ته چې دده خواته روان و، ورووت.

دينيسوف چې له هماغه لري نه لويديلی پيتيا چې د مرگ نښه يې څرگندوله، وليد، جغه کړل:

-وې واژه!

دولو خوف، تکرار کړه:

-پای ته ورسېده.

داسې برېښېده چې ددغې خبرې له تکراره خوند اخلي. دا يې وويل او په چټکۍ د هغو اسيرانو خواته چې تلوار اخېستي فزاقان ترې راچاپير شوي وو، ورغې او پر دينيسوف يې غږ وکړ:

- اسيران به نه نيسو!

دينيسوف، پرته له هغه چې ځواب ورکړي، دپيتيا خواته ورغې، له آسه را کوز شو، په ريرديدونکو لاسونو يې، دپيتيا د وينو او په خټو لري مخ چې بيا شين شوی و، د ځان خواته راواړاوه او دپيتيا خبرې يې وريادې کړې:

-زما عادت دی، کوم خواږه چې ولرم، هغه نورو ته ورکوم، خورا ښه مميز دي، تول يې درواځلي.

جگړه او سوله

او قزاقان هغه غږ حيران کړل چې د سپي غيږدا ته ورته و. د نيسوف په تلوار سره، له هغو نه مخ واړواوه، هلته دريدلي اغزن سيم ته ورنږدې شو او ځان يې ترې ټينگ کړ. د هغه روسي اسيرانو په منځ کې چې د نيسوف او دولو خوف راخوشي کړي وو، پير بېزاو خوف هم و.

۱۲

له هغې ورځې نه چې دروسي اسيرانو ډله چې پېير هم په کې و، له مسکوه راوتلې وه، د هغو په اړه هېڅکله دفرانسوي قوماندانۍ له خوا کومه نوې سپارښتنه رارسېدلې نه وه. د اکتوبر په دوو ويستمه نېټه، نور نو له هغوی سره ته هغه قطعه او نه کومه کراچۍ، چې له دوی سره له مسکوه راوتلې وو، هېڅ پاتې نه وو. نيمايي کراچۍ چې په هغو کې کاروان، خواړه او کالي بار، لا په هماغه لومړيو مزلونو کې وو، قزاقانو لاندې کړل او نيمايي هغه يې تر دوی نه مخکې وړاندې تللي وو. له هغو سواره پوځيانو نه چې پلي پاتې شوي وو او په لومړی سر کې ددوی مخې ته روان وو، يو هم پاتې شوی نه و. تول تري تم شول. هغه توپچي پوځ چې په لومړيو رباطونو کې دوی ترخپلې مخې ليدل، نور خپل ځای دمارشال ژونوو، دقطعي لويو لويو کتارونو او ډلو ته چې د وستفالتې (له سرتيرو جوړه شووې خدمتگاره ډله) د ډلو له خوا يې ساتنه کېده، پرېښی و. داسيرانو شاته د سورو پوځيانو د وسايلو کتار را روان و.

د ويازما له سيمې چې مخکې فرانسوي پوځيان په درې کتارونو کې روان وو، اوس ديوې گډې وړې ډلې په توگه خوځېده. په دغه پوځ کې اله گوله او بې نظمي چې دپېير په لومړی رباط کې ورته پام شوی و اوس په بې ساري توگه لاپسي زياته شوې وه.

په هغې لارې کې چې دوی روان وو، دواړو خواوو ته يې، بې شمېره مړه آسونه پراته وو، جامې څېرې پوځيان چې له خپلو قطعو يا ډلو نه وروسته پاتې وو، کله به له خپلو ډلو سره يو ځای شول، کله به با

جگړه او سوله

له هغو بېرته پاتې او کله به هم چورځای پرځای پاتې شول. په دغه مارش کې څو ځله، په دروغو د چغو ډهل غږیدلی و، یوځایانو خپلې وسلې چمتو کړې وې، ډزې او وارونه یې کړې وو، تنبېدلي وو، بېرته راټول شوي وو او یو بل یې د هغو دروغجن وحشت له امله چې خپله یې پر ځان راوستی و، ښه ښکښلي وو.

د سواره پوځ مهمات او وسایل، د اسیرانو ډله او د مارشال ژونوو، کراچۍ او گاډۍ چې د دریو گډو خو نامنظمو ډلو یا کاروانونو په توگه روانې وې، که څه هم لا تر اوسه د جلا او بشپړو قطعو په ډول برېښېدې، خو بیا هم په چټکۍ سره خورې ورې کېدې.

په هغه کتار یا ډله کې چې په پیل کې یو سلو شل گاډۍ او کراچۍ روانې وې، اوس شپيته عرادې هم پاتې نه وې. شپيته نورې یې یا روسانو تالا کړې وې او یا خپله فرانسویانو چېرې پرېښې وې. د ژونوو ودقافلې هم څه گاډۍ یا کراچۍ پرېښودل شوې وې. د داوو، د قطعې شاته پاتې کسانو پر دغه کاروان برېد کړی و او درې گاډۍ یې ترې لاندې کړې وې. پېیر د المانیانو له خبرو نه په دې پوه شوی و چې ددې قافلې د ساتنې لپاره د گمارل شویو ساتونکو شمېر، تر هغو ساتونکو نه زیات وو چې د اسیرانو د ساتنې لپاره گمارل شوي وو. یو الماني سرتیری خو یې په خپله د مارشال په سپارښتنه چنماري کړې و. هغه په دې تورن شوی و چې په جیب کې یې د مارشال د سپینو زرو یوه کاچوغه پیدا شوې وه.

ددغو درې کاروانونو د اسیرانو ډله تر ټولو زیات کمه شوې وه، له هغو درې سوو تنو نه چې له مسکو راوتلی وو اوس له سلو نه کم کسان پاتې وو. د سرتیرو لپاره، د سواره پوځ د ډزینونو او په خپله د مارشال ژونوو، تر ساتنې نه، د اسیرانو ساتنه، گرانه تمامېدله، هغوی په دې

جگړه او سوله

پوهېدل چې د آسونو ښووننه يا د مارشال ژونو، د سپينو زرو کاچوغي به يوڅه يا چاته په کار شي، خو په دې نه پوهېدل چې دغه ډله روسي اسيران چې د دوی په څېر لوخ، وړي، تړي او دمرگ په حال، هرچېرې له پنبو پاتې کېدونکي (دوی ته سپارښتنه شوې وه چې هرڅوک له پنبو پاتې کېږي، بايد وويشتل شي) ولې دوی ساتي. دا خبره نه يوازې د پوهېدو وړ نه و بلکې کله ناکله خو خورا دکرکې وړ هم برېښېده.

دا تصور کېده چې له دې خبرې نه د دوی ډار د دې لپاره و چې په دغه غملي حالت کې چې دوی خپله راگير وو، پر خپلو اسيرانو يې رحم را ونه پارېږي.

د داراگا پوښ، په سيمه کې چې کله سرتيرو خپل اسيران په يوې تيبله کې بنديان کړي وو او خپله يې پر خپلو زيرمو تالان جوړ کړي وو، خوتنو اسيرانو له هغه ځايه څمخه وهلې وه او تنبېدلي وو، خو فرانسويانو هغه نيولي او ويشتلي وو.

هغه دود چې په مسکو کې د اسيرانو د ساتنې لپاره يې سپارښتنه شوې وه او د هغه له مخې بايد اسير افسران او اسير سرتيري جلا جلا وساتل شي، له پخوا راهيسې له پامه غورځېدلی او چا يې مراعات نه کاوه. هغه کسان چې لا خوځېدای شو، ټول به گډ روان وو. پېر له هماغه درېيم گرځني نه وروسته، له کراتايوف او د هغه له څېرنگي کوږېښې سپی سره چې کراتايوف ته يې د خپل خاوند په سترگه کتل، يوځای شوی و.

له مسکوه تر وتلو، درې ورځې وروسته، په کراتايوف، بيا هغه تبه ولگېده چې له اسيريدو دمخه د هغه له امله په روغتون کې بستر شوی و. به هره اندازه چې کراتايوف تېې خوار او ضعيف او، په هماغه اندازه پېر ځان له هغه لرې کاوه. له هغه وخته چې کراتايوف ناروغ او ضعيفه

جگړه او سوله

شوی و، پېیر نه یوازې له هغه سره په یوه کوټه کې نه او سپده بلکې هڅه یې کوله چې هغه ته ورنږدې هم نه شي. هغه ته به چې ورنږدې شو، د هغه زگیروي به یې اوریده او له هغه نه دلگېدونکي بوی نه به په عذاب و، نوځکه یې نور ځان له هغه نه لرې کاوه او نور یې د هغه خیال نه ساته او آن فکر یې هم نه پرې کاوه.

پېیر، د اسارت په زندان کې، نه د تفکر او استدلال له مخې بلکې د ژوند په ټول مفهوم سره په دې پوه شوی و چې انسان د نیکمرغۍ لپاره پیدا شوی او خپله نیکمرغي په انسان کې او د هغه د طبیعي انساني اړتیا په سرته رسېدو کې نغښتې ده. د انسان بدمرغي نه په اړتیاوو بلکې په زیاتوالي کې ده. پېیر، د دې وروستیو وروځو په یون کې، په یوه نوي رښتینتوب او خواخوږوالي پوه شوی و، هغه په دې پوه شوی و چې په دنیا کې، د وحشت وړ هېڅ څه نه شته هغه په دې هم پوه شوی و چې په دنیا کې هېڅ داسې حالت نه شته چې، انسان په هغه کې د بې پایه نیکمرغۍ او آزادۍ خاوند شي. دغه راز داسې حالت هم نه شته چې انسان په هغه کې چور بدمرغه او بې واکه وي. هغه په دې پوه شوی و چې د انسان رنج او ازادۍ یوه پوله لري او د دغو دواړو پولې خورا سره نږدې دي. هغه په دې هم پوه شوی و چې دیوه انسان پر گلابي بستر، دیوې گلپانې دراغورځېدو د خواشینۍ، د هغه، د هغې ننني خواشینۍ او خوابدۍ نه کمه نه ده چې پرلمده ځمکه برینځملي، د ځان یوه خوايې له سرو رېږدي او د ځان بله خوايې د اور له تودخې سوځي، د هغه پښې چې اوس د هغه د سوري شوي بوت په اندازه خوږیده، لکه پخوا به یې چې د نڅاد ټینگو او تنگو بوتو د پښو کولو له کبله پښې خوږېدلې، هغه په دې پوه شوی و، کله چې هغه په خپله خوښه، لکه هغه شان چې ده خپله تصور کاوه، له خپلې بڼې سره واده

جگړه او سوله

وکې، هغه تر هغه څه نه چې اوس په تبیله کې ویده و، زیاته آزادی نه درلوده. په هغه رنځونو کې چې ده وروسته د اسارت درنځونو په نامه نومول، خو په خپل وخت یې هومره نه و، احساس کړي، تر ټولو بد یادونه، د هغه د لوڅو چاودو پښو، د دردونو یادونه وو. د آس غوښه خوږه او هضمېدونکې وه، د ښارو ځمکو تریو والي چې دوی د مالګې پر ځای په خوږو کې کاروله، هم ښه مزناکه وه. هوا هم هومره بده نه وه، نور نو ساړه نه و، د وروځې به یې په خوځېدا ځان توداوه، د شپې به یې اورونه بلول او سپرو به چې چيچه، د هغو له چيچېدو به تودیده. یوازې یوشې، په پیل کې ورته گران او دده لپاره زورونکې و او هغه دده پښې وې.

ددغه یون په دویمه ورځ کله چې پېر د خپلو پښو د بنسټو او د هغو اډکو ته وکتل، وې ویل چې په دې رنځورو پښو تگ ناشونی دی، خو کله چې ټول پاڅېدل، هغه هم و خوځېد، گوډ گوډ کېده، همدا چې وروسته لږ څه تود شو، د هغه دردونه کرار او دی بې درده و خوځېد. ماښام یې چې بیا خپلو پښو ته وکتل، بیا په وحشت کې شو، مگر دده هغو له کتنو مخ واړاوه او ځان یې په بل څه اخته کړ.

پېر، نوی دانساني ژوند په توان او د پام اړولو په هغه ژغورونکي واک پوه شوی و چې انسان ته خدای وربښلی دی.. که څه هم د هغو له ډلې نه په سلگونو تنه، په دې ډول وژل شوي وو، خو نه یې لیدلي او نه یې اوریدلي و چې څنگه له پښو، پاتې کېدونکي اسیران ویشتل او وژل شوي وو. هغه د کراتایوف په اړه چې ورځ تر ورځې، ناتوان کېده او دا په ډاگه وه چې د هغه برخلیک هم باید د نورو وژل شویو اسیرانو په شان وای، فکر نه کاوه. پېر، تردې لاکم د خپل ځان په اړه فکر کاوه. څومره چې به پرده حالات خرابېدل، څومره به چې راتلونکې،

جگره او سوله

لابدمرغه او وحشتناکه برېښېده، د هغه څه برخلاف چې دی ورسره لاس او گريوان و، د هغه پر ذهن داسې خوږو خوښۍ پارونکو لېوالتياوو او آرامه کونکو خيالونو چې دده له اوسني حالت سره يې هېڅ ډول اړيکي نه لرل، راخوريدل.

۱۳

د دویشتمې نېټې غرمه. پيیر، دغونډی له چيکرو پرډکه او یخ وهلې لوړه روان او خپلو پښو او لوړې ژورې لارې ته یې کتل. کله ناکله به یې خپلې شا او خوا کې د اسیرانو ډلې ته چې د ټولو بشري ورته آشنا وې وکتل او بیا یې خپلو پښو ته سترگې ورواړولې. دا او هغه دواړه ددې لپاره په یوه اندازه خپل او آشنا وو. د کراتایوف کور پښې، څرنگه سپی چې "څرکي" غږ به یې پسې کاوه، خپله لکۍ یې بنوروله او په خوښۍ یې منډې وهلې. بیا به یې کله د وروستیو پښو نه یوه، د خپلې خوښۍ او خوند لپاره گپلې لاندې راپورته کوله او په درې پښو به یې ټوپونه اچول او بیا به یې په غپا غپا پر څلورو پښو، پر هغو کاغانو چې د واک څنگ ته ناست وو، ورو دنگل. "څرکي" اوس تر هغه وخته چې په مسکو کې ژوند کاوه، خورا خوښ او څوږ بربښېده. څلورو خواو ته یې غوښې پرتې وې. له انساني غوښو نیولې بیا د آس تر غوښې پورې، د خوسا کېدو په حال کې وې. د خلکو گڼه گوښې دغو غوښو ته د لېوانو د نېردي کېدو مخه نیولې وه، نو له دې چې "څرکي" به چې هرڅه غوښتل، هومره به یې خوړلې شول.

له سهاره بارانگوټی وریده، داسې بربښېده چې شپبه په شپبه به ودرېږي، او آسمان به شین شي. خو شو شپو نه وروسته، اورېدو بېرته زور واخېست. باران وهلې ځمکې نور نو د اوبو د منلو زغم نه درلود، نو ځکه اوبو شویارو ته مخه کړې وه.

پيیر روان و شا او خوا یې کتل، خپل قدمونه یې درې درې شمېرل او هر درې قدمونو نه وروسته یې خپله یوه گوته اړوله. په زړه کې به یې

جگړه او سوله

باران ته مخ وړاړاوه، هغه سره به يې د زړه خواله کوله او ويل به يې:
-ښه ده، ښه ده، نور، نور...-

هغه داسې انگېرله چې دهېڅ شي په اړه فکر نه کوي، خود هغه زړه لري لري، ژور ژور د کومې غوري او آرام بښوونکې اندېښنې په خيالونو کې ډوب و او فکري کاوه کراتايوف ته دغه اندېښنه، دده له پرونيو خبرونه، يوه نازکه او روحي لېوالتيا نه را پيدا شوې اندېښنه وه. پېير چې له سر و نه ريريده، پروني شپه يې په خپل شپني ځای کې د مړه کېدونکي اور په وړاندې تيره کړې وه. هغه پاڅېد او هغه نغري ته چې شغلې يې وهلي، ورغې، پلاتون (کراتايوف) د همدې نغري خوا ته ناست و، هغه خپل کوټ لکه دکليسا دپانانو په څېر چې سر په کې پتوي، په سراجولي و، په خورا خوند او په زړه پورې ژبه يې چې دده دناروغۍ څرگندونه يې کوله، هغه نکل چې په وار وار پېير ترې اوريدلی و، سرتيرو ته وايه شپه له نيمايي اوښتې وه، دا هماغه وخت و چې هره شپه به په همدې وخت په کراتايوف تبه لگېده، دا هماغه وخت و چې شپه به په پخېدو او کيسې به توديدې. پېير چې نغري ته ورنېرې کېدو سره هممهاله دکراتايوف ناروغ او کمزوری غږ اوریده او د هغه غمړلې څېره چې د اور په رڼايي کې ښه څرگنده شوې وه، وليده، په زړه کې يوه بده ناخواله احساس کړه. هغه دغه سړي ته، د خپل احساس او خواخوږۍ له راپاريدو نه ډاریده، غوښتل يې له هغه ځايه لري شي، خوبل نغري نه و، نوځکه دی، دې ته اړوت چې همالته کېني، خو هڅه يې کوله پلاتون ته ونه گوري.

هغه وپوښتل:

-څه دي؟ روغتيا دې څنگه ده؟

کراتايوف وويل:

جگړه او سوله

- روغتيا، روغتيا شه وي؟ په روغتيا پسې خوبه او ښکې نه
تويوم. خدای مرگ نه راکوي.

کراتايوف، دا وويل او د خپلې پيل شوې کيسې ويلو ته يې دوام
ورکړ.

پلاتون چې پروج او رنگ الوتي مخ يې موسکا خوره وه او په
خانگړي خوښۍ يې سترگې ځلېدلې، وويل:
- هوکې زما وروره! هوکې زما وروره!

پېر په دې کيسه ښه پوهېده. کراتايوف، يو شپږ او ه واره دغه
کيسه ده ته يوازې او په ډېر خوند او رنگ او احساس کړې وه. څنگه او
خومره چې پېر په دغې کيسه پوهېده، هغه اوس دغې کيسې ته د يوې
نوې کيسې په شان غوږ ونيو او د کراتايوف د کيسې ويلو دوخت
خوند، شور او لېوالتيا پېر ته هم ورلږديدلې وو. دا کيسه د يوه زار په،
ښه خلقه او نياو من سوداگر بودا کيسه وه چې له خپلې کورنۍ سره
اوسېده او يوه ورځ له خپل بډای ملگري سوداگره سره د ماکارو،
سيمې ته تللی و. دوي شپې هغه دواړه سوداگر په يوه مسافرځای کې
ويده شوي وو. دواړه سوداگر ويده شول، خوبله ورځ سهار چې يو
سوداگر راوښو شو، د هغه ملگري وژل شوی، شتمني يې تالان شوې
او په وينولې چې چاره دده تر سرو پردي لاندې پيدا شوې وه. قاتل محکمه
شو، تورن شو او جزا يې وليده.

او کراتايوف زياته کړه:

- هغه شان چې قانون حکم کاوه دغه سوداگر قاتل د جبري کار
سيمې ته ولېږد او ه.

- هوکې زما وروره!

(پېر په همدې برخه کې د کيسې اوریدو ته غوږ شو). په دې کيسې

جگړه او سوله

لس او که څه زیات کلونه تیر شول، دا سوداگر په هماغه زندان او د جبرې ځای په سیمه کې اوسېده. هغه شان چې تقدیر و، بوډا هرڅه ته غاړه ږدي، کوم بد کار نه کوي، هرڅه زغمي، خو یوه هیله لري او هغه له لویه خدایه دمرگ هیله وه.

- ډېر بڼه !

او یوه شپه له همدا مور غوندي، ددغه زندان زندانیانو سره راټولېږي، دغه بوډا سوداگر هم له هغوی سره دو. دوی دا سره وایي چې هر یو باید، ووايي چې څوک په څه گناه زنداني شوی دی او څنگه یې د خدای له ارادې نه غاړه غړولې ده او د هغه په وړاندې مخ توری دی. هر چا هرڅه ویل:

- چا ویل چې څوک یې وژلی دی، چا ویل یو څه یې کړی دی؟ چا ویل یې دوه یې وژلي دي، بل ویل چې اوریې لگولی دی، هغه بل ویل چې له یو څه تښتېدلی او یو نیم خو ویل چې هسې بې گناه یې راوستی دی. یوه چا له بوډا نه وپوښتل:

- بڼه بابا جانه ته دڅه لپاره دلته زورېږي؟

هغه وویل:

- هوکې گرانه وروره! درته ووايم چې زه نه د خپلو گناهونو بلکې د نورو گناهونو له امله دلته راغلی يم، هوکې، مانه سپری وژلی دی، نه مې غلا کړې ده او دا درته ووايم چې ما خپل مالونو هم نوروته ورکول. زه، زما مهربانه وروڼو! درته وویل شي چې زه سوداگروم، خورا زیاته شتمني مې درلوده.

هغه همدا سې خپله کیسه هغو ته کوله او هرڅه یې په ترتیب هغوی ته ویل:

- وروڼو زه په خپل غم کې نه يم، هوکې زه خدای درته رالېږلی يم،

جگړه او سوله

خو زما زړه يوازې خپلې زړې بڼې او ماشومانو ته سوځي.

او تنگ په ژړا شو او وې ژړل.

ته دخدای رضا ته گوره چې د هغه سوداگر وژونکی هم ددوی په

منځ کې ناست و، زړه يې پر هغه بوډا سخت خوږېده، هغه قاتل په يوې

ځانگړې ادا هغه بوډا سوداگر ته ورنېږدې کېږي او پوښتې يې:

-بابا جانه دغه پېښه چېرې پېښه شوې وه؟ چېرې او کوم وخت؟

راپاڅېد او د سپين ږيري پښو ته گونډه شو، هغه ته يې وويل:

-ته زما له خوا تر سره شويو گناهونو له کبله دلته ناست يې؟ ته خو

تالا والا او تباه شوی يې. گورئ او خلکو! ټول بڼه ځير شئ! خدای په

خپله بڼه پوهېږي، دغه سړی بې گناه او داتولې بدی ورځې يې هسې

زغملي دي، هغه سوداگر ما وژلی و. هوکې بابا! ته ویده وې او ما هغه

چاره چې هغه سړی پرې وواژه، ستا تر بالښت لاندې کېښوده. ما وېښه

بابا! دخدای لپاره ما وېښه!

کراتايوف چچپ شو، په خوښۍ و موسېد او اور ته په کتو کتو کې

يې، يو لرگی په اور کې ځای پر ځای کړ.

سپين ږيري هغه ته وويل:

-خدای دې وېښه! مور ټول دخدای پر وړاندې گنهگاران يو. دا هم

زما د خپلو گناهونو ډالۍ ده.

هغه خپله په ژړا او تودې تودې او بڼکې يې له سترگو راتويې شوې.

د کراتايوف موسکا لاپسې وغوړېده، داسې چې دغه غوړېدا د هغه پر

ټولې خبرې راخوره شوه. داسې برېښېده، د هغه څه په اړه چې دی اوس

فکر کوي او غواړي هغه ووايي، د هغې کيسې د ويلو ټول خوند په کې

نغښتی دی، هغه وويل:

-بڼه گوربته! څه فکر کوي؟ هېڅ، ځي او د زندان مشر ته ځان

جگړه او سوله

ورپېژني چې قاتل ته يې او دا ورته وايي چې شپږ تنه دې وژلي دي؟
(ستر د اړه مار او وژونکی و) خو زړه مې دغه سپين رېبري ته سخت
وسو، زه نه غواړم چې له مانه په عذاب شي.

هرڅه يې وويل، وې ليکل او هغه شان چې بنايي، ټول يې ولېږل.
هغه زندان خورالري پروت و، تر هغه چې هغه گنهگار محکمي ته
ورسېږي، بيا هغه محکمه شي، بيا لکه هغه چې بنايي محکمه پريکړه
وکړي او هغه حکم وليکل شي، بيا مشران هغه لاسليک کړي او بيا
هغه حکم څار (پادشاه) ته ورسېږي، بيا څار د بوډا د بنسني فرمان
لاسليک کړي او بيا دغه بې گناه سوداگر آزاد شي. د هغه ظلم له امله
چې پر هغه شوی دی، بنسنة ترې وغوښتل شي، هغه وپالل شي او
خواخوږي يې وشي. ډېر وختونه پرې تير شول. هرڅه چې و، په ورځو
کې يوه ورځ دغه فرمان را ورسېد، د سوداگر لټه پيل شوه. دغه شان بې
گناه سپين رېبري چېرې دی؟ او څنگه يې دا ټول زغملې دي؟ همدلته وه
چې د کراتايوف لاندني ژامه څه ورپرديده، خو بيا يې هم دوام ورکړ:

- هوکې گورېته!

کراتايوف، خپله کيسه پای ته ورسوله او پرته له هغه چې څه
ووايي، تر ډېرې پورې يې وموسېد او مخامخ يې چېرته کتل.

نه خپله کيسه بلکې د هغه رازمن معنويت، د هغه بنادې بنودونکې
خونبني چې د کيسې د ويلو په وخت کې د کراتايوف، پر څېرې
راخورېده او د هغې ناپېژندل شوې خونبۍ پټې ولولې، د پېر پر روح
لاسېری شوی و.

۱۴

ناخاپه د يوې چغې غږ واوريدل شو:

- پر خپلو ځايو ودرېږئ !

د اسيرانو او دهغوی د څارونکو ترمنځ يوه د خوښۍ بڼوونکې ولولې او زيرې راوړنکې پېښې، څه پرتمينې نښې راڅرگندې شوې او له هرې ځوانه د قوماندانو چغې اوريدل کېدې. له کينې ځوانه، د ښکلو او نويو پاکو جامو اغوستونکي سواره رانېکاره شول. هغوی يرغه روان وو. د ټولو پر څپرو يو ډول داسې گڼۍ خوره وه چې ستر واکمن ته د نېرېدې کېدو په وخت دوگړو پر څپرو راخپرېږي. د اسيرانو ډله خوره وره شوه... څارونکي رامخې ته شول او په خپلو ځايونو ودريدل، غږ شو:

- امپراتور ! امپراتور ! مارشال گير خوگ !

او همدا چې د مړو او خوربو سوړو ډله تيره شوه، د يوې گاډۍ د راتگ غږ چې څرنگو آسونو کښوله، واوريدل شو. پېر يوه شېبه، د يوه سپرې څوربه، سپينه، ښکلې او آرامه څېره وليده چې درې کونجه خولۍ يې پر سر وه، هغه د مارشالانو له ډلې نه يو مارشال و. د پېر لوړې او پام ته وراړونکې ونې، د هغه پام ځانته ورواړه. پېر داسې وانگېرله چې د مارشال په تريو تندي شوې څېره کې چې له ده نه يې مخ اړاوه، څه عذاب او رنج ليدل کېږي او هڅه يې کوله چې هغه له ده نه څېره پټه کړي.

يو جنرال چې په تکه سره څېره کې يې ډاډار نښې څرگندې وې او د اسيرانو د ډلې مشري يې کوله، خپل ډنگر آس يې يرغه کېدو ته

جگړه او سوله

هڅاوه. هغه يوه بگۍ پسې مخه کړه. خو افسران سره يوځای شول او سرتيري هم پرې راټول شول. د ټولو څېرې گڼې اڅپستې او ډار ترې وريده.

پېر او وريدل چې ټول پوښتي:

-هغه څه وويل؟ څه شی؟ څه؟

د مارشال د تيريدو په وخت کې، اسيران په يوه کوټه کې يو کنج ته شول او پېر، کراتايوف چې سهار راهيسې يې نه و ليدلی، وليد. کراتايوف پر خپل ځای کې کېناست او د چنار ونې ته يې ډډه ولگوله. د هغه په بشره کې د تيرې شپې د بې گناه سوداگر د مظلوميت د نقل د خوښۍ نه پرته، يوه پرتمينه آرامتيا هم ليدله کېده.

کراتايوف، په مهربانه گردو سترگو چې اوس له اوبسکو ډکې وې، پېر ته کتل. داسې برېښېده چې هغه ته، د ځان پلو د نېرېدې کېدو بلنه ورکوي او غواړي کوم څه ورته ووايي، خو پېر چې د ځان په اړه سخته اندېښنه لرله، داسې وښوده چې د کراتايوف کتل يې نه دي ليدلي. او په تلوار لري شو.

کله چې د اسيرانو ډله بيا و خوځېده، پېر شاته وکتل، کراتايوف دلارې څنگ ته، تر چنار لاندې ناست او د هغه پر سر ولاړو دوو فرانسويانو په خپل منع کې څه ويل. پېر نور نو شاته ونه کتل او همدا سې گوډ گوډ پر غونډۍ وروخت.

د هغه له شانه، له هماغه ځايه چې هلته کراتايوف ناست وو ډزو غږ او وريدل شو. پېر دغه ډزې په خرگنده او وريدي د دې ډزو د اوريدو سره هممهاله دا ورياد شو چې هغه لاد مارشال د تيريدو له شپې نه تر سميلينسکه پورې د پاتې رباطونو او مزلونو پيل کړي شمېر پوره کړي نه دی، هغه خپل شمېر ته دوام ورکړ. دوه فرانسوي سرتيري چې د هغو

جگړه او سوله

د توپکو له خولې نه لوگي وټ، د پېپر له څنگه تير شول. د دواړو رنگ الوتې و. له هغو نه يو تن، پېپر ته له شرم ډک غلچک ورو لېږه. د هغه بشره د هغه ځوان بشرې ته پاتې کېده چې ده د خپلو اسيرو ملگرو د اعدام په وخت کې ليدلې وه. پېپر چې دغه سرتيري ته وکتل، ورياد شول چې څنگه دغه سرتيري پرون نه ابله ورځ. پر نغري د خپل کميس دوچېدو په وخت کې، هغه وسوځاوه او ټولو پرې وخنډل. د شاهه ځوانه، له هغه ځايه چې کراتايوف هلته ناست و، د سپي د چغو او سورو غږ واوريدل شو، پېپر وويل:

- څه احمقه سپی دي، ولې دا چغې سورې وهي؟
که څه هم له پېپر سره تلونکو سرتيرو او د هغه ملگرو لکه په خپله دده په شان هغې خواته وکتل چې لومړی د ډزو غږ ترې واوريدل شو او بيا د سپي د رماړې، خوبيا هم د هغو خبرې ډېرې جدي وې.

۱۵

د مارشال پوځي کتار او د اسيرانو ډله، د شمشيوا په کلي کې تم شول. ټول، ډلې ډلې او نغري يې ولگول. پېير هم يوه نغري ته ورنږدې شو، د آس سره شوې غوښه يې وخوړه، د اورڅنگ ته وغځېد او هماغه شېبه خوب يوړ. هغه هماغه خوبونه ليدل چې د برادينو تر جگړې نه وروسته يې په موژايسک کې ليدل.

بيا رښتيني ژوند د خوبونو له دنيا سره گډېدل، بيا کوم چا، چې دی په خپله و که کوم بل څوک، ده ته، همالته په موژايسک کې دويل شويو ويناوو په څير، کوم خيالونه ويل:

«ژوند هر څه دی، ژوند خدای دی، هر څه خوځېږي و ځای بدلوي او همدا خوځون خدای دی او تر هغه پورې چې ژوند دی، د خدای د پېژندنې لذت هم شته. د ژوند گرانست د خدای گرانست دی.

دغه ژوند، د هغه له ټولو انځورونو او د هغه دنا سزا ورو رنځونو سره سره، له دغه ژوند سره مينه او لېوالتيا تر ټولو گرانه او غوره نيکمرغۍ ده.

پېير ته ورياد د شول:

-کراتايوف!

هغه ته ناڅاپه لکه د ژوندۍ څپرې په توگه، د جغرافيه کمکۍ ځانه او مهربانه ښوونکۍ چې چور دده هېر شوی و، ورياد شو، هغه بوډا ده ته وويل:

-صبر وکړه!

هغه بوډا ده ته د جغرافيه گره وروښودله، دا گره، يوه ژوندۍ،

جگړه او سوله

خوځېدونکې او بې اندازې گڼه وه. د گڼې مخ له داسې ټکويو څخه چې خورا سره نږدې وو، جوړ شوی، ودا څاڅکي به نښوریدل، بې ځایه کېدل او یو ځای کېدل به کله به له څو څاڅکو یو څاڅکي او کله به یو څاڅکي په څو څاڅکو بدل شول. داسې تصور کېده چې هر څاڅکي سره شیندل کېږي چې ډېر ځای ونیسي...

بوډا نښوونکي وویل:

- او ژوند همدا دی!

پېیر فکر وکړ:

- څومره ساده او آسانه دی، ما څنگه نه شو کولای پخوا په دې خبره

پوه شم.

نښوونکي وویل:

- خدای په منځ او تل کې دی، هر څاڅکي هڅه کوي، ددې لپاره لا

زیات خپور شي چې خدای په ځان کې څرگند کړي. دغه څاڅکي پسې

لوېږي، راټولېږي، یو ځای کېږي، د گڼې له مخې ورکېږي، تل او

ژورې ته ځي او بېرته راپورته کېږي. هوکې! دې کراتایوف ته وگوره!

- وشیندل شو او ورک شو!

نښوونکي زیاته کړه:

- څنگه سردې پرې خلاصېږي!

یو غږ واوریدل شو:

- څنگه سردې پرې خلاصېږي او کنه؟ او کنه بلا ورپسې!

او پېیر راوینن شو. هغه راپاڅېد او کېناست.

یوه فرانسوي سرتیري چې خوشبې مخکې یې یو اسیر دنغري له

څنگه شړلی و، خپله دمنگلو پر سر اورته نږدې ناست و او په سیخ کې

یې غوښه کېدوله. لستوني یې بدو هلي وو، او له غټو غږو ډک

جگړه او سوله

لنډگوتې لاسونو يې چې له وينستو بېرو، سيخ په خورا مهارت پر اور چورلاوه. د هغه له خوا شينې ډکه بشره او يرغلگر باڼه، د اور د شغلو په رڼايي کې له ورايه راڅرگند شول.

هغه ځان سره وبنگېد، په چټکۍ يې مخ دده شاته ولاړ سرتيري ته ورواړاوه او وې ويل:

-هغه ته بې تفاوته ده، داږه ماره درځه!

هغه سرتيري چې د کباب سيخ يې پر اور چورلاوه، په خواشيني څېرې او تريو تندي پيپر ته وکتل. پيپر مخ ترې واړاوه او د تيارې پلو يې وکتل. هلته يوروسي اسير، هماغه اسير چې فرانسوي د نغري له څنگه شړلې و، ناست او په کوم شي يې لاس واهه. پيپر وروړاندې شو او د سرتيري تر څنگ يې، يو ناست ژير رنگی سپی وليد، سپی لکۍ وبنوروله او پيپر وويل:

-آه! راغی، بلا...

هغه خپله پيل کړې خبره بشپړه نه کړه، هغه ته نابېره. پلاتون هغه غلچک ورياد شو چې د چنارو تر وړاندې د ناستې پر وخت يې ده ته ورکتلي و. له هغه سره هممهاله، هغه ډزې چې ده هلته اوريدلې وې، د سپي قولې، د فرانسوي سرتيرو له جنايته شرمېدلې څېرې، د هغه له څنگه په چټکۍ د هغو تيريدل، د هغو له ډلې نه ديوه په لاس کې توپک چې له خولې نه يې لوگي خوت او په کورکې د کراتايوف نشتوالي، ټول او ټول ده ته هممهاله ورياديدل. دې يادونو پرده څپه څپه يرغل کاوه او هغه په دې ډاډه شو چې کراتايوف وژل شوی دی، خو له دې سره هممهاله، په دې شېبه کې، د هغه په خيالونو کې، لوی خداي پوهېرې له کومه، د هغه ماښام يادونه راخواره شول چې ده د کيف په ښار کې، د خپل کور په برنده کې له يوې ښکلې پولنډې ښځې

جگړه او سوله

سره تير کړي وو ، خو دا چې ده ونه شو کولای ، د هغو او خپلو نننيو يادونو ترمنځ اړيکي پيدا او پايله ترې واخلي ، سترگې يې وتړلې او د طبيعت اوړنۍ منظره يې ، د لامبو له خاطر او لوړې او بنسکته خوځېدونکې گړې له تصويرونو سره يوځای شول ، هغه چپرته او به ته وربنسکته شو ، داسې چې اوبه يې له سره هم واوښتې .

د سپېدو مهال و چې هغه د ډزو او د چيغو سورو غږ راوښ کړ ،
د پيپر له څنگه نږدې فرانسويان تښتېدل .
له هغو نه يوه تن چغې کړل :
- قزاقان !

او له يوې دقيقې وروسته ، يوې ډلې چې روسي څپرې يې لرلې ، پر ده شا او خوا راټول وو .

د پيپر تر ډېرې پورې پر هغه څه سر نه خلاصېده چې هلته تيريدل ، هغه له پلوه نه دملگرو د خوښۍ نارې سورې اوريدې زړو سرتيرو ، له قزاقانو او سورو پوځيانو نه غږې تاوولې او له ژړانه په ډکونارو يې چغې وهلې :

- ورونيو ! ماته گرانو ! د زړه سرو !

سواره پوځيان او قزاقان له اسيرانو نه راتاو شول او په تلوار تلوار ، هغوته چا کالي ، چا موزې او چا ډوډۍ ورکول . پيپر چې د هغو په منځ کې ناست و ، پر له پسې يې سلگۍ وهلې او آن يوه خبره يې هم نه شوه کولای . هغه ، هغه لومړنی سرتيري نه و چې ده ته ورنږدې شو ، غږ يې ترينه تاو کړه او په سلگو سلگو يې هغه بنسکل کړ .

دولو خوف د يوه کنډواله شوي کور ، د دروازې تر څنگ ولاړ و او تر مخې يې ، د بې وسله شويو فرانسويانو يوه ډله تيريدله . فرانسويان له

جگړه او سوله

پېښ شوي حالت نه خورا نا آرامه وو او په خپل منځ کې په لوړه لوړه غږيدل، خو کله چې به هغوی، د دولو خوف له څنگه چې په کراره او نرمۍ يې په متروکه خپله موزه وهله تېریدل او دوی ته يې په هینداریزو سترگو چې د هغوی لپاره يې دخوښۍ هېڅ زیږی نه لاره، کتل، هغوی به چپ شول.

د دروازي بل څنگ ته د دولو خوف قزاق ولاړ او اسیران يې شمېرل. او دهر و سلو تنو په پوره کېدو به يې یوه کرښه ویسته. دولو خوف له هغه قزاقه چې اسیران شمېرل، وپوښتل:

-خو تنه شول؟

قزاق ځواب ورکړ:

-دویمه سلیزه پوره شوه.

دولو خوف وویل:

-خوڅېږه! خوڅېږه!

ده دغه خبره چې خوڅېږه، له فرانسویانو زده کړې وه او همدا چې دده سترگې په فرانسویانو لگېدلې، په هغو کې به دکرکې او دښمنۍ نښې راڅرگندې شوې.

دینیسوف چې قزاقی خولی يې له سره لرې کړې وه، په تریو تندي او غمجنې بشرې، هغو قزاقانو پسې روان و چې دپیتیا رستوف ځنازه يې، په باغ کې دکېنډل شوي قبر پلو وړله.

۱۶

د اکتوبر له اته ویشتمې چې ساړه پیل شول، د فرانسویانو تېښتې تراژیدي بڼه پیدا کړه. هغوی یا سپرو وهل او یا د اورونو ترڅنګه سوځېدل یا ، خویې بیا هم تالان شوي او غلا شوي شیان نه پرېښودل، د هغوی دریغ لا بدلیدونکی نه و. د بله ډله ټولواک ، سیمه ایزه امیران ، شهزادگان او مارشالان ټول او ټول په خوځېدونکو ګاډیو او کراچيو کې له دغو قیميتي پوستینونو او کوټونو او نورو غلاوو شویو غنایمو سره روان وو.

خو له مسکوه د وتلو له پیله لا تر اوسه پورې د هغوی د تېښتې او شاتګ په دریغ کې کوم بدلون راغلی نه و.

له مسکوه نه د ویاژما تر سېمې پورې د فرانسویانو له درې او یا یزه پوځ نه ، د ګارد له پوځه پرته (چې د جګړې په ټوله موده کې یې د تالان او شوکو نه پرته بل څه نه وکړي) د شپږو زرتنو نه زیات څوک پاتې نه وو. (له دغې ډلې نه پنځه زره تنه په جگړه کې وژل شوي وو) دغه شمېر له د ضرب و هلو په شان چې وروستې شمېرنې په خپل سر راڅرګندېږي، همدا سې راڅرګندیده.

فرانسوي پوځ د مسکواو یازما ، دیازما او سمیلینسک ، د سمیو لینسک نه نیولې بیا بیریزني ، له بیریزني ته تر ویلنا پورې ، دنورو ډولا ډول او سختو شرایطو لکه د سپرو زیاتېدل او کمېدل، د پارټیزانو له دخواد هغوی پسې اخیستل، د لارو بندیدل او له داسې نورو نه پرته ، په پرله پسې له مینځه تلل او پو پناه کېدل.

د فرانسویان دغه پوځ تر یازما ، نه وروسته ، د دې پرځای چې

جگړه او سوله

د پخوا په شان په درې کړنښو روان وي، په يوې گډې او له اله گولې ډکې ډلې بدل شوی و. او تر پايه پورې همدا سې روان و.

بريټه، خپل امپراتور (ناپليون) ته (ټول په دې پوهېږي چې قوماندان، په خپلو گزارشونو کې څومره غير رښتيني شيان په څومره مبالغه ليکي) وليکل:

تصور کوم دنده لرم، د سرتيرو او قطعاتو حالات، لکه هغه شيان چې خپله مې په دې درې وروستيو ورځو کې د هغو خوځېدا ليدلې، ستاسو همایوني اعلحضرت ته وليکم. پوځ څه کم ټول سره شپږدلی او خور ور شوی دی. د هغو سرتيرو شمېر چې ځان تر بيرق لاندې تگ ته اړ گڼي، څلورمه برخه پاتې ده. پاتې کسان هر څوک په خپله خوښه، دخوړلو دټولو او دنظم د کړکيچ نه د ژغورنې له کبله، هرې خواته ځي او تښتي. ټول د سيميلنسک په اړه فکر کوي او دې ته سترگې په لاره دي چې هلته استراحت وکړي. په دې وروستيو ورځو کې سرتيري خپل ټوپک او کارتوس هسې ارتېږي. ستاسو همایوني اعلحضرت راتلونکي تکل چې هرڅه وي، هغه به وي، خو ملي گټې دا غوښتنه کوي چې پوځ په سيميلنسک کې راتول شي. هغه له غير پوځي او ناوړو کسانو نه پاک شي. داسې کسان چې آسونه او وسلې ترې پاتې دي، څو وروځو استراحت او خوړو ته اړتيا ليدله کېږي. سرتيري له لوږې او ستړيا نه، مرگنی حال لري او په دې وروستيو ورځو کې خوډېر په لارو او تم ځايونو کې مړ شول. دغه دېدمرغی او خواږی حالات، هر څه لاپسې کړکيچن او گواښمن کوي او که ددغې بدمرغی د مخنيوي لپاره کومه چاره ونه سنجول شي، موربه د خپل واک د ساتنې لپاره کوم پوځ ونه لرو.

د نوامبر نهمه

جگړه او سوله

د سيميلينسک په ديرش ورسته واټن کې

فرانسويانو چې سيميلينسک د خپلو هيلو او ارمانونو د غوړيدو
ځمکه گڼله، هلته ورسېدل، د خوړو او کالو د لاس ته راوړلو په هيله يې
ديو او بل شکول او وژل پيل کړل، خپلې زيرمې يې تالا او دمغازو تر
لوټولو وروسته، خواره واره او وړاندې په تېښته وو.

پرته له هغه چې خپله پوه شي، چېرته او دڅه لپاره درومي، ټول
روان وو. ترټولو نه زياته بې خبرې دنا بغه ناپليون وه، ځکه هېڅ څوک نه
و چې هغه ته سپارښتنه يا مشوره ورکړي. خو ددې ټولو خبرو سره سره
ده او د هغه کسانو خپل پخوانی عادت مراعاتول:

فرمانونه يې ليکل، ليکونه اوراپورنه يې لوستل، ورځني مهال
ويشونه يې جوړول، يو بل ته يې د اعلحضرت همایوني، زما وروره
شهزاده اکسموله! ټولو اک ناپليون! او نور نومونه يادول.

دغه فرمانونه يې او سپارښتنې ټول دکاغذ پرمخ وې، هېڅ چا هغه
سرته نه رسول، ځکه هغه د سرته رسېدو نه ورنه و، که څه هم هغوی
يو بل د همایوني اعلحضرت، ټولو اک او ورور په نامه يادول، هغوی
ټولو دا احساسوله چې هغوی، خورا خوار او سپک خلک دي چې د
ظلم کاسه يې نسکوره شوې او اوس بايد د خپلو کړو ځواب ووايي.
سره له هغه چې هغوی داسې ښودله چې د پوځ په غم کې دي، خو هغو
هر يو يوازې دځان په اړه فکر کاوه او دا چې څنگه ژر تر ژره لارشي او
ځان وژغوري.

۱۷

د شاتگ په وخت کې، د روس او فرانسې د پوځ عمليات له مسکوه تر نيما نا پورې د پت پتاني او سترگو پتولو هغې لوبې ته ورته و چې تر پايه د لوبغاړو سترگې تر لې وي او کله ناکله د خپل ځان د بنودلو لپاره يو زنگ و شرنگوي. په دې لوبه کې هغه لومړی څوک چې بايد ونيول شي، له هر ډول ډاره پرته زنگ وهي، خو کله چې هغه له گواښ سره مخامخ شي، هڅه کوي چې د زنگ له شرنگېدو پرته ځان وژغوري. هغه له خپل سيال نه تنبتي او زياتره وخت د تنبتي په خيال کې، سيال پر هغه بريد کوي او نيسي يې.

د ناپليون پوځ هم په لومړي سر کې کله ناکله ځان بنوده. دا هغه لومړني وختونه و چې دوی د کالوژسکاي لارې ته مخه کړه، خو وروسته چې د سيملينسک لارو ته ورسېدل، هغو په تنبېدو و تنبېدو کې زنگونه هم شرنگول. د هغوی زياتره په دې تکل کې وو چې ووزي، و تنبتي، خو مخامخ پر روسانو و برابرېدل.

د فرانسويانو تنبتي او هغو پسې مل د روسانو تلوار، د د بنمن د تقريبي ځای د پيدا کولو لپاره اصلي وسيلې، آسونه وو، چې د سترپيا له لاسه له پنبو پاتې کېدل. دغه راز د وارو سيالو خواوو، د ځای د بيا بيا او ژر ژر بدلېدلو له امله د اړتيا وړ اطلاعات يا په لاس نه راتلل او که رارسېدل هم، په خپل وخت نه رارسېدل. که په دويمه نېټه به خبر راورسېد چې د د بنمن پوځ چېرې ځای پر ځای شوی دی، بله ورځ يعنی په درېيمه نېټه چې بايد پر هغو بريد شوی وای، دغه پوځ به بيا نور هم وړاندې تللی و و داسې ځای به رسېدلی و چې د هغه په اړه به هېڅ ډول

جگړه او سوله

اطلاعات نه وو.

يو پوځ تېښتېده او بل ورپسې و. فرانسويانو له سيميلينسک نه وروسته، ډېرې لارې لرلې او داسې برېښېده چې په دې ښار کې تر څلورو ورځو پاتې کېدو وروسته، هغوی کولای شي د خپل دښمن (روسانو) د ځای پر ځای کېدو سيمه پيدا او په دې اړه د ځان په گټه کومه پرېکړه وکړي، خو تر څلورو ورځو وروسته، هغه بې نظمه ډله، تېښتې ته مخه کړه، نه ښې او نه کينې خواته لاړل، د تگ د تکل له هر ډول تدبير او اندېښنې نه پرته، د کراسنو او ورشو پر هماغې پخوانۍ لارې چې تر ټولو لارو، ناوړه، خو دوی ته آشنا لاره وه، خپلې تېښتې ته دوام ورکړ. هغوی په دې تصور چې دښمن تر شا دی نه تر مخې، دم په دم يې واټن سره لرې کېده او ډېر ژر د څلريشتو ساعتونو د واټن په کچه سره لرې شوي وو. تر ټولو دمخه امپراتور، بيا شاهان او ورپسې سيمه ايز شهزادگان، په تېښته وو. روسي پوځ تصور کاوه چې ناپليون، تر ټولو غوره لاره، غوره کړې ده، ښي پلو ته يې مخه کړې او د دنيبر له سينده به اوړي. هدا سې هم وشول، هغوی ښي پلو ته لاړل او د کراسنولويې لارې ته ووتل. او همالته و چې د پټ پټوني او سترگو پټولو لوبه کې، فرانسويان زموږ له مخکښو پوځونو سره مخامخ شول. فرانسويان د دغې ناڅاپي پېښې له امله ځای پر ځای ودریدل، دوی پسې اڅېستي پوځ ته يې شا او وروسته بېرته په تېښته شول. د فرانسې خورور پوځ، د درې ورځو په اوږدو کې، ډله ډله، قطعې قطعې، لومړی د شهزاده، بيا د دانو، او وروسته د «نيسه» قطعې، د روسي پوځ له منځه تېریدل. هغوی يو او بل ته شا کړې وه، درانه مهمات، توپخانه، وسلې، او آن خپل نيمايي وگړي يې پرېښي او يوازې د شپې په تيارو کې به پر روسي پوځ تر څنگيزو برېدونو وروسته تېښتېدل.

جگړه او سوله

مارشال نی، چې تر ټولو وروسته و (ځکه د هغه بدمرغه حالت او یا له همدې امله، هغه د هغه چا په شان و چې دده تر پښو لاندې ځمکې هغه ته تاوان رسولی وي او خپلو پښو لاندې ځمکه ژر تر ژره پرېږدي، هغه په دې کې و د سیملینسک دیوال که څه هم د چا مخې ته خنډ کېده نه، څنگه ږنگ کړي)

مارشال نی له خپل لس زریزه پوځ سره. و، اور شو ته، ناپلیون ته مخه کړه، خو هلته ددې یوازې زرتنه پوځ پاتې و خپل پوځ او توپخانه پرېښودل، د شپې په تیاره کې له دنیپره واوښت او یوازې له خپلو زرو تنو وگړو سره یې ځان ناپلیون ته ورور ورساوه.

فرانسویان چې هماغه شان د بښمن پسې اخیستی وو، هماغه دپټه پټونې لوبه کې، نور هم وړاندې، د ویلنا پلو په تېښته وو. د بیریزینې د سیند غاړو ته په رسېدو، بیا له گوله پرې گډه شوه، د هغوی زیات شمېر په سیند کې ډوب شول، یو زیات شمېر هغو یې روسانو ته تسلیم شول او پاتې نور چې هر چا هر څنگه کولای شول، له سینده پورې وتل او وړاندې و تښتېدل. د هغوی یو ستر قوماندان پوستین واغوست، خپل ملگري یې پرېښودل او په یوازې ځان په کراچی کې روان و. نور هم چې چا څنگه کولای شول، د هغه په څېر و تښتېدل او هغه چا چې نه شو کولای و تښتي، یا تسلیم شول او یا هم ووژل شول.

۱۸

داسې برېښنده چې د جگړې او تېښتې په دغو عملياتو کې ، فرانسويانو له هر هغه څه نه چې ددوی د وژل کېدو سبب کېږي ، مخ نه اړاوه. ددغو پرېکړو په يوه خوځېدا کې ، دکالوژسکايال له واته نيولې بيا دستر قومندان تر تېښتې پورې ، ټول خوځون چور بې معنی و. داسې برېښېدل ، آن هغه تاريخ پوهان چې د تاريخ تگ لوری دیوه مشرد ارادې زېږنده گڼي ، نه شي کولای دغه شاته تگ د خپل نظر سره سم وگڼي ، خو نه داسې نه دی ، ددې برخلاف تاريخ ليکونکو ، غرونه غرونه کتابونه ددې عملياتو په اړه ليکلي دي چې په هغو کې يې د ناپليون د جگړيز نبوغ ، د هغه دځيرکو جگړيزو کړنلارو ، لرليد لرونکو اټکلونو او د هغه دمارشالانو د بې ساریو بري راپرونکو قوماندو ستاينې شوي دي. تاريخ ليکونکو ، له کمکي يارسلاونه د ناپليون تر شاتگه ، له هغه ځايه شاتگ چې هلته هر ډول نعمتونه پيدا کول ورته پريمانه و او هم په بله لاره چې وروسته کورتوزوف پرې لار ، دی يې پسې واخېست ، هم تلای شو. دغه غير لازم شاته تگ ، هغه هم له وړانو او گرو لارو نه ، په بېلابېلو دلایلو ستايي. له سيميلينسکه وروسته داورشو پلوته د هغه شاته تگ ، په همدې ډول ستاينزو ويناو ستايي . بيا په کراسنو کې د هغه داتوالی غورې او ستاينې کېږي. دا هغه ځای دی چې گواکې دی پريکړه کوي د پوځ مشري خپله واخلي او دجهو قومانداني هم خپله کړي. هغه هلته په شنه ډاگ کې قدم وهی او وايي:

- امپراتوروالي بس دی ، نور نو ددې وخت رارسېدلی دی چې

جگړه او سوله

جنرال واوسم.

خو د دې خبرې سره سره يې هماغه شېبه، بېرته تېښتې ته مخه کړه او خپل مات، خوار او له ځانه شاته پاتې پوځ يې تقدير ته وسپاره. بيا يې مور ته د مارشالانو، په تيره بيا (نيه) نومي مارشال د غوره او بري راوړنکي روح ستاينې وويلې او زياته يې کړه چې دده مېرانه په دې کې ده چې هغه دشپې په تيارو کې، د ځنگلو او بې لارو لارونه، ځان د دنيا سره رسوي. مارشال له هغه سينده اوړی، د خپل علم، ټوپخانې او په سلو کې دنوی (۹۰) وگړو دله لاسه ورکولو نه وروسته، د اورشاو په سيمه کې پناه لټوي.

او په پای کې مورخين دستر امپراتور د وروستي خوځون او د هغه له خوا د خپل قهرمان پوځ پرېښودنه، مور ته د يوې سترې چارې او نېوځ په بڼه انځوروي، آن د تېښتې دا وروستي پېښه چې په انساني ژبه کې، ورته وروستی سپکاوی ويل کېدای شي او هر ماشوم په هغه دشرم احساس کوي، د دوی دمورخينو له خوا د يوې سترې مېراني په نامه ستايل کېږي.

کله چې خبره دلته رسېږي چې تاريخي پېښې دومره وړاندې کش شوي او نور يې وړاندې پورې وهل ناشوني دي، کله چې نور هر څه، په ډاگه د هغه چا پر ضد دي چې بشريت هغه عالی او ښه گڼي، تاريخ لیکونکي دسترې ژغورنې خبرې له گېډې راباسي.

کله چې مورخين دستر په اړه غږېږي، هلته نور نو دښه او بد لپاره ځای نه شته، هلته يوازې ستر پاتې کېږي او ستر خو بد کېدای نه شي. هېڅ ناولتوب نه شته چې ستر ته وويل شي.

همدا چې تاريخ لیکونکي ستروالي رامنځ ته کوي، نور هلته ښه او بد نه شته، هلته يوازې سترتوب او ناسترتوب وي او بس. هر هغه چې

جگړه او سوله

ستر دي، هغه بڼه او هر هغه چې ستر نه دي، هغه بد دي. ستر يعنې وجدان، د مورخينو له انده «ستر» داسې ځانگړي وگړي دي چې دوی خپله هغه اتل نوموي. او ناپليون چې ځان په تاوده پوستين کې مروړي، نه يوازې خپل ملگرو، د خپل پوځ مشران بلکې خپل سرتيري چې دده د خپلې وينا له مخې، د دنيا بل سرته يې راوستي وو، د مرگ منگلو ته سپاري او خپله کورته ځي. دی داسې انگيري چې ستر انسان دی او دزړه له کومې آرامۍ احساس کوي. پنځوس کاله ټوله دنيا تکراروي:

- پرتم، پرتمين! سترتوب! ستر ناپليون!

له ستر پرتمتوبه تر خورا وړو کېدو او سپکاوي پورې، يوازې يو گام لاره ده. د چا په خيال کې هم دا نه گرځي چې د يوه شي ستر گڼل چې دښو او بدو په محک تلل کېدونکي نه وي، يوازې او يوازې د خپل ټيټوالي او بې اندازې سپکوالي منل دي.

مور چې دښو او بدو د معيارونو په معنی، د حضرت مسيح د وينا له مخې پوهېږو، هېڅ شي نا سنجش کېدونکي نه شته. په هر هغه څه کې چې سادگي، نيکي او رښتيتوب نه وي، هلته ستروالي هم نه شته.

۱۹

کوم روس به وي چې د ۱۸۱۲ کال د جگړې د وروستيو پېښو تاريخ ولولي او د ژورې خواشینی او سختې نارضايتې او هک پک کېدو احساس ونه کړي. څوک دی چې له ځانه دا پوښتنه نه کوي چې زموږ درې واړه قطعې چې شمېر يې تر فرانسويانو هم زيات وو، هغه يې محاصره کړي وو، فرانسويان په اله گوله کې، ورک لاري او حيران وو، وږي تږي او يخ وهلي وو، ډله ډله تسلېدل او (د تاريخ د وينا له مخې) دروسانو موڅه هم دا وه چې د فرانسويانو د تېښتې مخه ونيسي، ټول اسير کړي، نو بيا ولې يې هغه ونه نيول او ټول يې چانواړي نه کړل؟

څنگه وشول چې د روس پوځ د بارادينو په جگړه کې د فرانسوي پوځ له زياتوالي سره سره بيا هم وکولای شول د جگړې ډگر پرېږدي، د بنمن هک حيران کړي، خو اوس يې بيا سره له هغه چې ترځانه کم شمېر فرانسويان له درې لوري کلانېد کړي دي او دوی د پوځ اصلي موخه هم د بنمن محاصره کول و، خوبيا هم دوی خپل ارمان ته ونه رسېدل؟

ايا په رښتيا هم فرانسويانو زموږ په وړاندې دومره واک او ښه والي درلود چې زموږ له خوا د هغو د محاصره کېدو سره سره، بيا هم موږ ونه شو کولای پر هغو لاسبرې شو؟ څنگه دا ټول پېښېداي شو؟

تاريخ (يا هغه څه چې د تاريخ په نامه لوستل کېږي) دې پوښتنې ته داسې ځواب وايي چې د دې حال علت دا و چې کوتوزوف، ترماسوف، چيچاگوف، دې او هغه او هغوی داسې وکړل او داسې يې ونه کړل، خو دا څه وشول چې هغوی داسې يا هغسې ونه کړل؟ که موڅې ته د نه رسېدلو گناه، د هغو په غاړه وه، نو ولې هغوی محکمه نه شول؟ ولې

جگړه او سوله

يې جزا ونه ليدله؟ خو آن که تصور وکړو چې د روسانو نه د بري ملامتي، د کوتوزف، چيچاگوف او نورو په غاړه وه، دا د پوهېدو وړ نه ده چې د کراسنو او بيريزيني په سيمو کې د روسي د پوځ د بنه حالت (په دواړو ځايو کې روسانو غوره دريځ درلود) سره سره يې ولې، هغوی د فرانسوي پوځ سرتيري، مارشالان، شهزادگان او امپراتور چې د دوی اصلي موخه وه، اسير نه کړل؟

ددغه عجيب دريځ سپړنه (لکه هغه شان چې روسي پوځي مورخين د هغه په اړه ليکي) چې کوتوزوف پر دبنمن د برېد مخنیوی کاوه، چور ځکه ناسمه ده چې مور ټول بنه پوهېږو چې د کوتوزوف ارادې نه شو کولای د يازوما او تورو تينا په څنډو کې، پر دبنمن د روس د پوځ مخنیوی وکړای شي.

د دغو ټولواضد او نقیض خبرو سرچينه په دې کې ده چې، تاريخ ليکونکي خپلې ليکنې د ټولو اکانو، جنرالانو د ليکنو او هغود گزارشونو له مخې ليکي او په لوی لاس د ۱۸۱۲ کال د پېښو په اړه د خپل کار بنسټ په تيروتنو دروي. هغوی داسې گڼي چې د روسي پوځ بنسټيزه موخه په دې پړاو کې دا وه چې د فرانسوي قطعاتو ترمنځ اړيکی پرې کړي او ناپليون، د هغه مارشالان او ټول پوځ اسير کړي.

روسانو هېڅکله داسې يوه موخه نه لرله، ځکه چې:

- لومړی خود ناپليون تيت او پرک شوی پوځ په منډه منډه له روسي نه و تښتېد او دا هغه څه و چې هر روسي د هغه ارمان لاره، نو هغه و چې برېد په هغو فرانسويانو پيل شو چې تښتېدل، نو ځکه هغوی چې څومره ژر کولای شول، هماغسې په منډه و تښتېدل.

دويم د هغه دبنمن مخه بندول او په لاره کې څنډ جوړول چې په چټکۍ ستاله خاورې تښتي، خپله بې معنی خبره ده.

جگړه او سوله

درېيم دا چې دفرانسوي پوځ د نابودۍ لپاره چې بې له هر دليل نه په خپل سر د نابودۍ پلو روان و، د خپل پوځ نابودي، يوه بې معنی خبره وه... .

څلورم دا چې له امپراتور، له هغه سره مل شاهان شهزادگان او له هغوی سره ملگرو وگړو د اسيرولو هيله لرل، ځکه بې معنی خبره چې د هغو ساتل به لکه هغه شان چې آن د هغه وخت سترو ديپلوماتانو (ما اېسترو او نورو ويل) د روسانو لپاره خورا ستونزمن کار و. تر دې نه لابي معنی خبره دا و چې د ناپليون د پوځ اسيرول، په داسې يو دريغ کې چې د کراسنو تر څنډو پورې زموږ خپل نيمايي پوځ هم له مينځه تللی و، حال دا چې د پوځ د اسيرانو د ساتلو لپاره بايد څو پوځه وگمارل شي. دا په داسې دريغ کې و چې خپل پوځ پوره او خواره او کالي نه درلوده او وگړي يې له لورې مړه کېدل.

دغه ټولې عاقلانه کړنلارې، د هغه پالېزوان کړو او تکل ته پاتې کېږي چې د پاليز کتارونه يې خرو تر پښو لاندې کړي وي، هغه خړله پاليزه باسي، په منډه د دروازي پلو ته وردانگي او خر په سروهي. د دغه پاليزوان د حقانيت لپاره يوازینی خبره کېدای شي دا وي چې وويل شي، هغه خورا خواشینی شوی و. خو د دغه پولو د جوړولو لپاره دا خبره ځکه کېدای نه شي چې هغه په پاليز کې د وړانو شويو پولو له غمه زوريدلی نه و.

خو د دې ټولو سره سره، له پوځ سره د ناپليون د اړيکو پريکول هم بې معنی کار و او هغه ناشونی هم و...

له تاروتنيو نه تر کراسنو پورې، په دغې خوځېدا کې، د روسي پنځوس زره پوځيان دنارو غانو، سترو، ستومانه او له پښو پاتې شويو په نامه کم شوي وو، يعنې د يوه لوی ښار د وگړو په شمېره د دغو

جگره او سوله

کسانو ښايي پرته له هغه چې په جگره کې گډون وکړي، وژل شوي وو. د جگرې په دغه پړاو کې چې د يوه پوخ بې موزو، بې کاليو، بې خوړو او بې شرابو پوځيان په شپو شپو په ۱۵ درجو سپړو کې، په وار وار شپې سباکوي، هغه هم په داسې حال کې چې ورځې لنډې، شپې او ه ساعتې او شپې شپاړلس يا وولس ساعتې اوږدې وې، پوځي نظم لکه هغه شان چې په جگره کې وي، نه و. کېدای شي په څو ساعتو کې خلک خپله د مرگ پولو ته ورسېږي، خو نه مري، هغوی هر ه شپه د لوږې او سپړو له گوانه سره لاس او گريوان وي. له همدې امله د يوې مياشتې په اوږدو کې، نيمايي پوخ تالا والا شو. د جگرې په دغه پړاو کې، تاريخ ليکونکي مودته وايي چې ميلاراديو ويچ څنگه او پر کوم ځای بايد څنگيز برېد کړای وای. څنگه بايد تارماسوف، پرهماغه ځای يرغل کړي او څنگه بايد چيچاگوف (چې تر څنگلو پورې په اوږو کې ډوب و) کوم ځای او کومې خواته لېږدېدلای وای، څوک تالا او دچا اړيکي يې له چا سره شلولې وای، او داسې نور او نور.

روسي پوخ چې نيمايي وگړي يې وژل شوي وو، ټول هغه څه ترسره کړل چې بايد ترسره شوي وای. ټول هغه څه چې د يوه ملت د ارمان لپاره ترسره شوي وای، ترسره شول. دا د هغو گناه نه وه چې په تودو او آرامو کوټو کې نورو ناستوروسانو، داسې تصور کاوه چې بايد هغه چارې ترسره شوې وای چې ناشوني وې.

ټول هغه ضد او نقیض او عجیب ټکي او د پېښو ناڅرگند حالت چې اوس د واقعیت او د تاريخ ليکونکو د ليکنې تر منځ راپيدا شوی دی او هغه دا چې تاريخ ليکونکي يوازې د جنرالانو بڼکلي خبرې او احساسات انځور کړي دي، نه د جگرې اصلي او رښتیني حالت. د هغه لپاره د ميلارادويچ ويناوې، هغه مډالونه او نښانونه چې ده

جگره او سوله

يا هغه جنرال اخېستي او د هغه وړاندیزونه، تر هغه څه ډېر په زړه پورې او د پام وړ دي چې پنځوس زره تنه وگړي په روغتونونو کې پاتې او يا په اديرو کې هېر شول. دا د دې لپاره آن هم د پام وړ نه دي، نو ځکه يې هغوی د خپرني وړ هم نه گڼي.

په دې لړ کې دا خبره د پام وړ ده چې که يوازې د جنرالانو دغه گزارشونو، کړنلارې او وړاندیزونو يوې خواته کړو او د هغو سل زره وگړو حالت ته پاملرنه وکړو چې په دغې جگره کې يې مخامخ ونډه لرله، که دغه حالت ته پاملرنه وکړو، ټولې هغه تنې برخې به راڅرگندې شي چې لا تراوسه پورې ناڅرگنې برېښي، دا ناڅرگند توب به ناڅاپه څرگند او برالاشي.

له پوځ سره د ناپليون د اړيکو پريکول، د لسگونو تنو نه پرته د بل هېڅ چا په خيال کې هم نه گرځېدل، دا ځکه چې هغه بې معنی او د هغه عملي کېدل له امکانه لرې خبره وه.

خلکو يو ارمان درلود: د پرديو له ولکې نه د خپلې خاورې ژغورل. دا ارمان پوره شوی و. دا ارمان ځکه پوره گڼل کېده چې لومړی: فرانسويان خپله په تېښته و او هيله يې دا وه چې څوک يې د تېښتې ځنډ نه شي دويم دا ارمان د خلکو په گډو پوځي عملياتو او د فرانسويانو په نابودولو ترسره شوی و.

درېيم دا چې د روس پوځ په تېښتېدونکي فرانسوي پوځ پسې غبرگ روان و او دې ته چمتو و، هر چېرې چې ودرېږي، هغوی به په زور پسې اخلي.

روسي پوځ د تېښتېدونکي ځناور پر سر متروکې ته ورته و، تجربه لرونکی سپور په دې پوهېږي چې د زغلبېدونکي ځناور پر سر گواښمنه پورته شوي متروکه، پر هغه تر گوزاره گتوره ده.

څلورم کتاب

څلورم برخه

۱

کله چې انسان کوم ځناورد مرگ په حال کې ويني، هغه ډار پسې اخلي، ځکه خپل ځان د هغه د ځان يوه برخه گڼي. هغه ويني چې د هغه ترمخې يو ژوند پای ته رسېږي، خو کله چې يو انسان مري، هغه کسان چې دی ورته گران دی، له مرگه د ډار له وحشتناک احساسه پرته د جلاوالي او روحي ټيټې کېدو د ډار، لکه د فزيکي ټپ په څير چې کله سپړي وژني او کله هغه بېرته پالي، ورپاتېږي. د دغه احساس زوریدل تل پاتې او له وسيله نه چې د دغه بهير د لمسون لامل کېږي، ځان لرې ساتي.

د سردار اندرې، تر مرگه وروسته ناتاشا او شهزادگۍ مارييا دواړه په يوه کچه دغه حالت احساسوه. هغوی روحا د مرگ د گواښ د تصور په وړاندې چې د دوی پر زړه يې سيوري غوړولی و، ملا، ماته کېږي وه او د دې توان يې نه درلوده چې دغه ژوند ته د ژوند په سترگو وگوري. هغوی په احتياط هڅه کوله د زړه ټپونه د بهرنيو لمسوونکو زورونو کړو وړو نه وساتي، هر څه:

په کوڅو کې په چټکۍ رارسېدونکې گاډۍ، د مېلمستيا په اړه يادونو، د کميسونو او نورو کاليو په هکله دنجونو پوښتنو، دوی ته د ډوډۍ خوړلو د بلنې غږ، تر ټولو لاهه دا چې، له دوی سره د خواخوږۍ

جگړه او سوله

په نامه د خلکو لاسي او ورځ چارې ډوله خبرو د دوی د زړه په تپونو مالگې دوړولي، دوی يې زورولي. دغو ټولو خواخوږيو، ددغو دواړو د وړتيا وړ خاموشي چې د دوی دگډ زغم او تر اوسه لا د دوی په تصور کې د پاتې شويو وحشتناکو سندرويزو ساندو نه د پټ و حشت چوپتيا ماتوله او دوی دې ته نه پرېښودې چې هغوی، هغو بې پايه او رازمنو خيالوته وروگوري چې څو شېبې دمخه د دوی د سترگو په وړاندې تير شوي و.

دوی دواړو، يوازې هغه وخت دغه د زړه د تل غم او زوریدنه احساسوله چې به يوازې وو. هغوی به په خپل مينځ کې خورالې غږيدلې او که غږيدلې به، خبرې به د کوم ناڅرگند شي په اړه او هسې گپ شپ به يې لگاوه. يوې او بلې په يوه کچه هڅه کوله، داسې څه راياد نه کړي چې په هغه کې د رتلونکې يادونه کېده.

هغوی، د راتلونکې په اړه خبرې، د هغه ياد ته سپکاوي گانه، دغه راز دوی خورا احتياط کاوه چې دهېڅ کوم داسې شي يادونه ونه شي چې د دوی د خدای بښلي پورې به يې اړه پيدا کوله.

هغوی ته داسې برېښېدل، هغه څه چې په دوی تير شوي دي او دوی احساس کړي دي، نه شی کېدای په تورو کې انځور شي. هغوی داسې انگېرله چې د هغه د ژوند د هرې برخې يادونه، د هغه پرتم پرزوي او د هغه راز سپيڅلتيا راتپتوي چې دوی پيدا کړي دی.

په خبرو کې پرله پسې ځنډ، د هر هغه څيز په اړه له خبرو کولو په احتياط ډډه کول چې هغه پورې يې اړه موندله، په هغو برېدونو له هرې خوا تم کېدل و چې نور بايد نه وای ويل شوي او تردې نه لا په ډاگه او څرگنده د دوی په وړاندې، هغه خيالونه دريدل چې دوی يې تصور کاوه.

جگړه او سوله

خو ژور او پوره غم داسې ناشونی دی لکه همداسې چې چور او پوره خوشي ناشونې ده.

شهزادګۍ ماریا، د خپل دریغ له مخې یوازې او د خپل برخلیک واکمنه وه د هغه یو اصل دا و چې د خپل وراره روزنه او پالنه یې په غاړه لرله، هغه تر خپلې خورلندې مخکې د خواشینۍ او غم له هغې دنیا نه چې دوي اونی په کې اوسېدلې، راووته.

هغې ته له خپلوانو داسې لیک راوړسېد چې دې باید د هغه ځواب لیکلی وای. هغه کوته چې نیکولای جان او دوی دواړه په کې ویده کېدل، لمده بل درلود او هغه ټوڅېدې. الپاتیچ، یارو سلاو ته راغلی و او د چارو حسابونه یې راوړي وو. هغه شهزادګۍ ته وړاندیز وکړ او مشوره یې ورکړه چې مسکو ته راشي او د واژدو فیژنسکي په واک کې په خپل کور کې چې د جګړې نه جوړ پاتې دی او یوازې لږ څه ترمیم غواړي میشته شي. ژوند روان و او باید ژوند وشي. که څه هم د شهزادګۍ ماریا لپاره دا خورا ګرانه وه، دیوازیتوب او ځان خوړلو له هغې وینا نه چې د ورورد مرګ له وخته په هغه کې اوسېده، راوړي. د ناتاشا یوازې پرېښودل هم د هغې لپاره نه یوازې د خواشینۍ بلکې د وجدان ناآرامی وه. هو! د ژوند اړتیاوو، هغه هڅېدو ته وربلله او هغې، بې ارادې هغوته غاړه کېښوده. له الپاتیچ سره یې له حسابونو او د چارو په اړه تر خبرو وروسته د وراره له روزونکي دوسال سره مشورې وکړې او سپارښتنه یې وکړه چې مسکو ته د تګ چارې چمتو کړي. ناتاشا یوازې پاتې کېږي. وروسته له هغه چې شهزادګۍ ماریا، مسکو ته د سفر لپاره چمتووالي پیل کړې، هڅه یې کوله له هغې سره مخامخ نه شي.

شهزادګۍ ماریا، مشرې ګرافینې ته وړاندیز وکړ چې ناتاشا له

جگړه او سوله

دوی سره مسکو ته لاره شي، گراف او گرافینې په خوبسې سره د شهزادګۍ دغه خبر ځکه ومنله چې ورځ تر ورځې یې د خپلې لورد روغتیا خرابې او رنگ ژیریدو ته پام شوی و. هغوی دځای بدلون او دمسکو د اکثرانو څارنه دلور لپاره گټوره ګڼله.

خو کله چې خپلې ناتاشې ته دغه وړاندیز وشو، هغې ځواب ورکړ: -زه هېڅ کله، هېڅ چېرې نه ځم، زما یوازینۍ هیله له تاسو نه داده چې په کراره مې پرېږدئ.

هغې دا وویل او له کوتې ووته. هغې نه شو کولای، د خپلو اوبنکو مخه ونیسې. داسې برېښېده چې د هغې دا اوبنکې نه د غم بلکې د خواشینۍ او غم دي.

وروسته له هغه چې ناتاشې احساس کړه چې شهزادګۍ ماریا، هغه غم او ویر ته یوازې پرېښې ده، زیاتره وخت به هغه د خپلې کوتې پر څوکی ناسته، پښې به یې راټولې او سر په زنگون به یې چرتونه وهل. په خپلو نازکو قلمې او نا کرارو گوتو یې څه شي څېرل او یا به یې په ټینګار په ناخوځېدونکو سترگو کوم شي ته کتل او سترګې به یې همالته پاتې وې. دغه له عذابه ډک یوازیتوب، هغه لاپسې په عذابوله، خودغو زوریدو ته، هغې اړتیا لرله. همدا چې کوم څوک به د هغې کوتې ته ورننوتل، هغه به په چټکۍ پاڅېده، د بشري بڼه او دسترگو غړول به یې بدل کړل. یا به یې کتاب راواڅېست او یا به یې څه شي ګڼل او که څوک به ددې کوتې ته ورننوتل، داسې برېښېده چې دې ته به سترګه په لاره وه چې ددې کوتې ته ورننوتلي څوک ژر له دې نه ووزي. هغې ته داسې برېښېده چې دادي اوس اوس به هغه راز چې ددې د روح موشگافه سترگو په ځان کې نغښتي و له وحشتناکې او له ځان خوړونکې پوښتنې سره د هغه سپړلو ته ملا تړلې او راوسپړي یې.

جگړه او سوله

د دسامبر پای و چې ناتاشا په تور وړېښمین کمیس کې، جرې او پرېښو دلې خورې ورې څښې، ډنگره شوې، رنگ الوتې پر خپل کټ سر په زنگانه ناسته او په خپلو نازکو منگلوبې د خپل ملاوستي پای تاواوه او بېرته یې وازاوه. هغه د دروازې کنج ته یې کتل.

هغې، هغه پلو ته کتل چې داد پوهېده چې هغه، هغه پلو تللی و، د ژوند هغه پلو ته، چې پخوا دې د هغه پلو په اړه هېڅ فکر نه وه کړی، هغه پلو ته چې پخوا هغې ته خورا لرې او لاس ته نه راوړنکی برېښېده. هغه پلو ته چې اوس د هغې د پوچوالي، وړانې، غم او ماتم او د ژوند تردې پلو نه دي ته نېردي او د پوهېدو وړ برېښېده.

هغې، هغه پلو ته کتل چې دې تصور کاوه چې هغه هلته دی، خو هغې، هغه پرته له هغې ښې نه چې، دې دلته لیدلی و، په بله ښه لیدلی نه شو. هغې، بیا هغه، په هغه ښه چې دې د میتیسا، د ترویشکې او یاروسلاو په سیمو کې لیدلی وړ، ولید.

هغې د هغه بشره ولیده. هغې د هغه غږ واورید او هغه څه چې دې هغه ته ویلي و، تکرارول او کله کله به یې د ځان او د هغه لپاره د هغو خبرو تصور کاوه چې کېدای شو، هغه وخت د دوی ترمنځ ویل شوې وای.

هغه دی، هغه چې خپله بخملي چپن اغوستې، پر هغې لاستي لرونکې څوکی ډډه لگولې ده، ځنگلې یې پر ځنگانه او سربې پر ډنگر ژرې شوي لاس ایښی دی. تتریبې سخت لویدلی دی او اوږې یې وتلې دي. هغه شونې چې چلې او سترگې یې ځلېدلې. په رنگ الوتې تندي یې گونځې راخوړې او بېرته ورکې شوې. یو ځنگون یې په یوې ځانگړې او پرله پسې ښې رېږدیده. ناتاشا پوهېده چې هغه له یوه ژور درده زورېږي.

جگړه او سوله

ناتاشا، فکر کوي:

-دغه درد څه شی دی؟ ولې دغه درد؟ هغه څه احساس کوي؟ څنگه خوږېږي؟

د سردار اندرې د هغې کتو ته پام شو، سترگې یې راپورته کړې او پرته له هغه چې وموسپړي، په خبرو یې پیل وکړ او وې ویل:

یوه خبره وحشتناکه ده او هغه دا چې خپل برخلیک یې د زوریدونکي ناروغ له برخلیک سره تړلی دی. دا یو ابدی عذاب دی. په یوه څارونکي غلچک یې هغې ته وکتل. ناتاشې دغه غلچک ولید او دغه غلچک ته یې وکتل. ناتاشا دتل په شان مخکې له هغه چې د ځواب په اړه فکر وکړي، ځواب یې ورکړ او وې وویل:

-نور داسې دوام پیدا کولای نه شي، دا به داسې نه وي، تاسو به رغېږئ، چور به رغېږئ.

ناتاشې، بیا هغه څېره وریاده کړې وه. او ټول هغه څه یې بیا احساسول چې په هغې ورځې یې احساس کړي وو. له دې خبرې سره مل یې، د هغه پر له پسې او غمجن غلچک وریاد او د هغه له ملامت او ناهیلۍ نه په ډکه معنی یې سر خلاص شو.

ناتاشې، اوس له ځان سره وویل:

-ما ومنله چې دا به خورا وحشتناکه وي، که هغه دتل لپاره په عذاب کې پاتې شي. ما دغه خبره یوازې له دې امله وکړه چې ددغه حالت زغمل به د هغه لپاره خورا گرانه وي، خو هغه په دغه خبره داسې پوه شو او فکر یې وکړ چې دا به زما لپاره ډېره وحشتناکه وي، هغه، لاهغه وخت غوشتل چې ژوندی پاتې شي، هغه له مرگه ویریده او ما داسې په احمقانه خواډي ډول هغه وویل، ما داسې تصور نه کاوه. زما په زړه کې ناوړه څه نه و، ما چور بل ډول فکر کاوه، که ما هغه څه ویلي

جگره او سوله

واي چې تصور مې يې کاوه، ما به داسې ويلي وای:

-پرېردئ چې هغه مړ شي!

پرېردئ چې هغه زما دسترگو په وړاندې همداسې مرگني پاتې شي.
د ژوند تر پايه پورې همداسې زما تر څنگه مرگني پاتې شي.

زه به هغه له اوسه هم، نيکمرغه وای. اوس... هېڅوک او هېڅ شي نه لرم. ايا هغه په دې پوهېده؟ نه، نه پوهېده هېڅکله به پوه نه شي او اوس هم هېڅکله، هېڅکله دا تيروتنه، جبران کېدای نه شي. او سردار اندرې، بيا همدا خبرې هغې ته تکرار کړې. هغه، هغې ته بيا هماغه خبرې تکرار کړې، دا واران تاشې هغه ته په تصور کې بل ډول ځواب ورکړ. هغې د هغه خبرې پرې کړې او ورته وې ويل:

-تاسو ته به وحشتناکه وي، نه نه، تاسو زما لپاره، تاسو پوهېږئ چې زه په ژوند کې له تاسو پرته بل هېڅوک نه لرم او تاسو سره گد عذاب زما لپاره نيکمرغي ده.

هغه د هغې لاس راونيو، هغه يې کېښکود، داسې يې کېښکود، لکه تر مرغه څلور ورځې مخکې يې چې کېښکودلی و. هغې په تصور کې، ډېرې خوږې، مهربانه او مينه کې خبرې، داسې خبرې چې هغه وخت يې بايد ورته کړې وای، وکړې:

-ته ماته گران يې... گران، گران يې...

دا خبرې يې کولې او خپل سرگردانه لاسونه يې سره مروړل او خپل غاښونه يې په خورا تلوار چيچل.

له خوبنۍ نه ډک يو غم يې پر زړه راخوريده. اوبنکو يې په سترگو کې باران جوړ کړ. خو ناڅاپه يې له ځانه وپوښتل:

-دا خبرې چاته کوي؟ هغه چېرې او اوس هغه څوک دی؟

اوبېرته هرڅه ساړه او د ناپوهېدو په ناڅرگنده غوټه کې ډوب

جگړه او سوله

شول، بيا په وروځو کې د گڼې نښې رانښکاره شوي، هغې خوا ته يې سترگې خښې کړې چې هغه هلته و. او داسې يې انگېرله چې شپه شپه کېدای شي راز راوسپړي... خو په هغې شپه کې چې دغه راز راسپړيده، د دروازي د قفل کوم دروند او لوړ غږ ددې غوږونه يې نا آرامه کړل، واورېدل شو. د هغې مينځه دونيا شا، رنگ الوتې، گڼې اخېستې، په چټکو او بې احتياطو گامونو کوټې ته راننوته. دونيا شا، په ژوندي او ځانگړي انداز چغې کړل:

- کوم بد زيری دی، د پيتر ايليچ، ليک را رارسېدلی دی.

۲

له ټولو خلکو د پردیتوب له احساسه پرته، ناتاشې اوس د خپلې کورنۍ د غړو په وړاندې هم د پردیتوب ځانگړې احساس درلود. د هغې ټول خپلوان: مور او پلار، سونیا د ومره هغې ته نږدې او د ومره له هغو سره عادت شوي او د ومره دیدن دې ته تکراري شوی و چې د هغو ټولې خبرې او احساساتو دې د خپلې هغې نړۍ لپاره سپکاوی گانه چې دا اوس په کې اوسېده. هغه نه یوازې د هغو په وړاندې بې پروا وه بلکې هغوی ته یې په کرکه کتل.

هغې د پیترا یلیچ او بدمرغۍ په اړه د دونیاشا خبرې واوریدې، خو په هغو پوه نه شوه.

ناتاشا په خپل خیال کې وویل:

-د هغو، هلته څه بدمرغی وي؟ هغوی ته به څه بدمرغی پېښه شي؟
د هغو هرڅه د پخوا په شان دودیزه او آرامه دي.

کله چې تالار ته ننوتله، پلاریې په تلوار د مشرې گرافینې له کوټې نه راوت. پرمخ یې د غم خپې خورې او له اوبنکو لوند و. داسې برېښېده چې، هغه له هغې کوټې راوتلی و چې له پخوانه پسې اخیستو سلگيو نه یې ستونۍ تش کړې دي. دناتاشا به لیدو یې له ناهیلۍ نه چغه پورته کړه، په ژړا شو، سلگۍ یې وهلې، داسې ژړا او سلگۍ چې له هغو نه دده خپره خوړینه شوې وه.

هغه چغې وهلې:

-پیتیا! پیتیا! پیتیا!

راشه چې موردې غواړي!

جگړه او سوله

هغه لکه ماشوم داسې سلگۍ وهلې، پښې سستې سستې کېدې، په داسې حال کې چې کور وړ کېده د اوږدې څوکۍ پلو لار او داسې وېرېښېده چې پر څوکۍ ورولوید او مخ یې په لاسونو پټ کړ.

لکه د تندر په څېر ناڅاپه دناتاشې له سره ترپښو پورې یوه برېښنا وزغلبده او د هغې زړه ته یې یو درونکی گوزار ورکړ، یو وژونکی درد یې احساس کړ. هغې داسې احساس کړه چې کوم څه په کې وچاودیدل او دا مری، خو تردغه درده وروسته یې په یوه شېبه کې داسې وانگېرله چې له هغو بندونو نه آزاده شوې ده چې دا په کې راگیره وه. د پلار په لیدو او د دروازې له شانه یې د مور دلېونو او وېرونکو چغو په اوریدو، سمدلاسه او په یوه شېبه کې خپل غمونه، ویر او ځان هېر کړل. هغې پلار ته ورمندې کړې، خو بې حاله وه. لاسونه یې بنسورول او د هغې دروازې خواته یې اشاره کوله چې د مشرې گرافینې د چغو غږ ترې راته شهزادگی ماریا چې رنگ یې الوتې او لاندنۍ ژامه یې رېږدیده، له دروازې راووته، ناتاشا یې له لاسه ونيوله او هغې ته یې څه وویل. ناتاشې، نه هغه لیده او نه یې د هغې غږ اوریده. هغه په چټکو گامونو پر دروازې ورننوتله، یوه شېبه ودریده، داسې برېښېده چې له ځان سره په اخ او ډب کې وه او مور ته یې ورمنده کړې.

مشره گرافینه پر کت پرته وه. په عجیبې نا آرامۍ او خورا بې سارې هڅې یې ځان د دیوال خواته کشاوه او سربې په دیوال واوه. سونیا او نورو نجونو هغه له لاسه رانیولې وه.

گرافینې دناتاشې په لیدو چغې کړې:

-ناتاشې! ناتاشې! داربستیا نه دي. دروغ دي، دروغ دي... هغه دروغ وایي ناتاشې! هغې ددې پر شا او خوا راټول شوي خلک پورې وهل او وې ویل:

جگړه او سوله

-حئی! ووزئ! ټول رانه ووزئ! دا دروغ دي، رښتیا نه دي! وایي چې وژلي یې دی، دا رښتیا نه دي، دا دروغ دي!

ناتاشې، پر کټ گونډې وروهلې، پرمور ورتیتنه شوه، له هغې یې غېږ تاو کړه، ناڅاپه یې هغه راپورته کړه، د هغې مخ یې خپلې خواته راواړاوه او خپلې غېږې ته یې را کېښکود. پرته له دې چې په خبرو کې یې ځنډ راشي، په سلگو سلگوي یې وویل:

-ادکې! گراني! زه دلته يم! زما دزړه سړيې ادکې! مورجانې!
هغې چې له مور نه همداسې غېږ تاو کړې وه، په مینه یې له هغې سره خواخوږی کوله، سروېږدی او اوبه یې غوښتې. ناتاشې دمور تنی- خلاصولي او گريوان یې ورڅپراوه.

پرته له هغه چې دا ولوبړي، په زگيروي زگيروي یې وویل:
-موريې! دزړه سره! گراني! ادکې! دمارو حه قربان دې شم.
په داسې حال کې چې د هغې سر، لاسونه او مخ یې ښکلول او احساسوله یې چې د اوبنکو باران یې پر لیمو او پزې راروان دی.

مشرې گرافيڼې د خپلې لور لاسونه کېښکودل، سترگې یې پټې کړې او یوه شېبه چپه شوه، ناڅاپه په غیر معمولي ډول او په خورا چټکۍ پاڅېده. بې له کومې موخې یې دې او هغې خواته وکتل او دناتاشې په لیدو یې د هغې له سره لاسونه تاو کړل او په ټول قوت سره یې هغه کېښکود او بیا یې هغه هماغه شان د هغې سر په لاسونو کې کلک نیولی و، خپلې خواته یې را گرځاوه او تر ډېرې پورې یې د هغې دردلې او گونځې څېرې ته کتل.

-هغې په زگيروي ډوله بڼه، خو په ډاډه آواز وویل:
-ناتاشې زه درته گرانه يم؟ ته خو به مانه تیرنه باسي؟ ته خو به رښتیا راته ووايي؟

جگړه او سوله

ناتاشا چې سترگې يې له اوبنکو ډکې وې، په خیر خیر يې مور ته کتل او د هغې په سترگو او خېره کې يوازې او يوازې د بنسني او زاريو هيلې او مينه ځلېدله او بس.

هغې بيا وويل:

-گراي مور جانې!

هغې خپله ټوله مينه او هيلې په خپل آواز کې مروړله چې کېدای شي وکولای شي. د غم هغه پيټې چې د مور پر زړه پروت دی، لږ څه راکم کړي.

مور په داسې حال کې چې له رنښتيني پېښې شوې پېښې نه يې انکار کاوه، دا يې نه منله چې دا خپله دې ژوندې پاتې وې او د هغې گران او نازولې زوی دې د ژوند له گلايو غوتوبې برخې شي وی. هغې د ژوند له ترخه حقيقت نه د لېونتوب رازمني نړۍ ته پناه يوره.

ناتاشا په دې نه پوهېده چې هغه ورځ، هغه شپه، بله ورځ او بله شپه څنگه تير شول. نه ويده شوه او نه له مور نه لرې شوه. دناتاشې مينې پر له پسې نه په کومې بلې خبرې او يا کوم تسلسلې بلکې هره شپه په خورا صبر او زغم خپله مور ژوند ته بلله. درېيمه شپه وه چې گرافينه خو شپې آرامه شوه او ناتاشې سرد څوکۍ پرلاستي کېښود او د خو شپو لپاره يې سترگې پټې کړې، د کت شغهارۍ شو او ناتاشې سترگې پرانستي، مشره گرافينه په کت کې ناسته وه او کرار کرار يې ويل:

-پوهېږئ څنگه خوشاله يم چې ته راغلی، ته ستړی شوی يې، چای

غواړي؟

ناتاشا، هغې ته ورنېږدې شوه. گرافيني د لور لاس راوښو او دوام

يې ورکړ:

جگړه او سوله

-بنکلي شوې يې، نور نوبته مېرېه درته جوړې دى.
-مور جانې، تاسو څه وايئ؟
-ناتاشې! هغه نه شته، هغه نور نه شته.
او گرافينې له لور نه غېر. تاو کړه او دلومړي حل لپاره يې په ژړا پيل
وکړ.

شهزادګۍ ماریا، خپل سفر وځنډاوه. سونیا او ګراف هڅه کوله چې د ګرافینې ترڅنګ کله ناکله دناتاشې پر ځای ودرېږي، خو کولای یې نه شو. هغوی لیدل چې یوازې هغه کولای شي، خپله مور د هغې لپونۍ ناهیلتوب او ویرنه راوباسي. ناتاشا په پرله پسې درې اونۍ، سره له هغه چې له مور سره په یوه کوټه کې نه اوسېده، دمور په کوټه کې پر ولاړې اوږدې څوکۍ ځملاسته. هغې خپلې مور ته دارو او خواړه ورکول او تل به یې د زړه خواله ورسره کوله، ځکه یوازې دلور مینه ناک غږو چې کولای یې شول د ګرافینې نه یې ویر هېراوه.

دمور روحي ټپ د رغېدو نه و. د پیتیا مرګ د هغې نیمايي ژوند ترې اخستي و. د پیتیا تر مرګه یوه میاشت وروسته، هغه پخوانۍ مسته، خوشاله، پنځوس کلنه بنځه لکه مړې داسې له کوټې راووته چې ژوند یې نه غوښت او زړه پرېه برېښېده. هماغه غم چې ګرافینه له نیمايي ژوند یې برخه کړې وه، ناتاشا یې بېرته له ژوند سره لېوالتیا ته وهڅوله.

هغه رواني ټپ چې دانساني روحي ویر او درد نه راپیدا کېږي، که څه هم خورا عجیبه برېښي خو لکه جسمي ټپونو په څیر لکه جسمي ټپ کرار کرار غږېږي. ځاني ژور ټپونه چې روغ شي، داسې ښکاري چې چاودې یې سره ورغلي دي او جوړې شوي دي. روحي ټپونه هم د ځاني ټپونو په شان یوازې، له انساني داخلي او د ژوند د بهر له لېوالتیا سره په لمسون رارغېږي.

دناتاشا روحي ټپونه هم همداسې وو، داسې تصور یې کاوه چې

جگړه او سوله

ژوند يې پای ته رسېدلی، خود مور مینې يې ناخاپه دا ورنښودله چې د ژوند موخه، مینه ده او دا مینه لاپه دې کې ژوندی ده، مینه راژوندې شوه او د مینې له راژوندي کېدو سره ژوند، راژوندي شو.

د سردار اندرې د ژوند وروستې وروځې، ناتاشا او شهزادګۍ ماریا خورا نېرېدې کړې. نوې بدمرغۍ هغوی دواړه لاپسې نېرېدې کړې. شهزادګۍ ماریا خپل سفر وځنډاوه او وروستې درې اونۍ يې لکه ماشوم داسې له ناتاشې سره خواخوږي کوله. هغه وروستې اونۍ چې ناتاشې، د مور کوټې کې تیرې کړې، هغه له لاس او پنبو غورځولې وه. یوه ورځ غرمه، شهزادګۍ ماریا، ناتاشې ته پام شو چې سختې تېې اخیستې او له تېې رېږدیده. هغه يې خپلې کوټې ته بدرګه کړه او پر خپل کټ کې يې ځملوله. ناتاشا ځملاسته، خو وروسته له هغه چې شهزادګۍ ماریا پرې رابنکته کړې، غوښتل يې چې ووزې، ناتاشا هغې ته ورغږ کړ او وې ویل:

- ماریا، ماته خوب نه راځي، راشه راسره کېنه!

- ته سترې شوې يې؟ ښه به دا وې چې ویده شي.

- ولې موزه له کوټې راوویستم؟

هغې وپوښتل:

- نه، نه، تا ولې، زه راویستلم؟

شهزادګۍ ماریا وویل:

- اوس يې حال ډېر ښه دی، هغه نن داسې ښه غږیده.

ناتاشا، په کټ کې پرته وه او په نیمه تیاره کوټه کې يې د شهزادګۍ

ماریا بشرې ته کتل.

ناتاشا له ځان سره وویل:

- هغه، ماریا، هغه ته ورته ده؟ هوکې، هغه ته ورته ده او که نه ده؟

جگړه او سوله

يوه ځانگړې خپره لري، يو ډول پردی، پردی ده، چور نوې او ناپېژندل شوې خپره او زه ورته گرانه يم. د هغه په زړه کې به څه وي؟ يوازې او يوازې خواخوږي، مگر څنگه؟ هغه څنگه فکر کوي؟ ماته هغه څنگه گورئ؟ هوکې، هغه خورا ستره نجلۍ ده.

په مهربانۍ او کمينۍ يې د شهزادگۍ ماريلا لاس راونيو، خپلې خواته يې را کش کړ او وې ويل:

- ماشا (ماریا ته له نازه ماشا ويل کېږي) ته داسې فکر مه کوه چې زه بده نجلۍ يم، بڼه؟ گراني ماشا! ته پوهېږې چې ماته څومره گرانه يې؟ راءه چې دواړه بڼې، خورا بڼې خورلنډې واوسو.

ناتاشې، له دې خبرو سرو هممهاله، له ماريانه غېږ تاو کړه او د هغې لاسونه او مخ يې پرله پسې مچول.

شهزادگۍ مارياد ناتاشې ددغې مينې او لېوالتيا نه هم شرمېده او هم خوشاله وه. تردې ورځې نه وروسته د شهزادگۍ مارياد او ناتاشې ترمنځ هغه خوږه او له شوقه ډکه دوستي رامنځ ته شوه چې يوازې د بڼڅو ترمنځ وي. هغوی تل يو بل بڼکلولې، يو بل ته يې مينه ناکې خوږې خبرې کولې او زياتره وخت يې سره گډ تيراوه. که به يوه دباندې ووت، هغه بله به ناآرامه وه او هڅه به يې کوله سره يوځای شي. هغوی به کله سره يوځای وې، تر هغه وخته به يې ژوند زيات خوندور و چې يوازې به وې. د هغوی ترمنځ تر دوستۍ لوړ احساس رامنځ ته شوی و او تل يې دا احساسوله چې يود بل ترڅنگه واوسي.

کله به چپه خوله په ساعتو ساعتو سره ناستې وې او کله به آن چې په خپلو کتونو کې هم پريوتې، تر سپېدو به يې د زړه خواله کوله. زياتره به د پخوانيو وختونو په اړه غږيدل. شهزادگۍ مارياد خپل ماشمتوب، د خپل مور او پلار او د خپلو خيالونه په اړه خبرې کولې.

جگړه او سوله

ناتاشې چې پخوا د مارياد کمينې تسليم او اطاعت، په دغه ژوند کې د حضرت مسيح د سرښندنې او ښوونو پر کې چې د خورانبکلی شعر بڼه يې لرله، د نه پوهېده او خوند به يې نه ورکاوه، اوس يې چې ځان له شهزادگۍ سره په مينه کې گډ گانه، د هغې په پخواني ژوند هم پوهېده او د ژوند پر هغو اړيکو چې پخوا يې سر نه پرې خلاصېده، اوس هم پوهېده او هم يې خوند ورکاوه. هغه په دې خيال کې ځکه نه وه چې د اطاعت او تسليم لاره خپله کړي چې دا له نورو لذتونو نه په خوند اخيستو رږدې شوې و، خو دې ته هغه نه پوهېدونکې خواخوږي چې پخوا يې پوهېدل ورته گران و، اوس يې په خپلې خورلندې کې ليدله. شهزادگۍ مارياهم چې د ناتاشې د ماشمتوب او تاند پېغلوتوب کيسې اوريدې، دې ته د ژوند پخواني ناڅرگند اړخونه، يعنې پر ژوند او په هغه کې پر نغښتو لذتونو اعتقاد راڅرگند يده. هغوی د پخوا په شان د "هغه" په هکله له دې کبله نه غريدل چې ويره يې لرله او لکه هغه شان چې دوی ته برېښېده، په خبرو، هغه لوړ او تاند احساس راړنگ نه کړي چې د هغه په اړه د دوی په زړه کې توخېدېده. پرته له هغه چې دوی، خپله د دوی خپل باور راشي. دغه چوپتيا د دې لامل شي، چې کرار کرار هغه هېر کړي.

ناتاشا، ډنگره شوې وه، رنگ يې الوتې و او جسماً دومره ضعيفه شوې وه چې تل به ټولو د هغې د روغتيا پوښتنه کوله. دغو پوښتنو دې ته خوند ورکاوه، خو کله به ناڅاپه نه يوازې د مرگ، ناروغۍ، ناتوانۍ او د ښکلا د ورکېدو ډار پسې واخېسته او کله به يې خپل برېښ مړوند ته پام شو او د هغه ډنگرتوب نه به هکه پکه شوه. هغې به کله ناکله، بې ارادې، سهارې په هينداره کې، لکه هغه شان چې دې ته ښکار يده، خپله ډنگره او خواره شوې بشره وليدله. که څه هم هغې ته

جگړه او سوله

داسې برېښېده چې دا باید همداسې وي، چې ده، خو بیا به هم دا ویریدله او په غمونو کې به ډوبه وه.

یو وار چې کله هغې په ډبرې چټکۍ په برو پورته زینو منډه کړه او سایې بنده بنده شوه، بیا یې سمدلاسه بې ارادې تکل وکړ، ښکته ودانگي، له ښکته یې بیا پورته وځغاستل او دا ټول ددې لپاره چې د خپلو پښو قوت او د خپل توان حالت څرگند کړي.

بل وار یې د دونیا شاته ورغبر کړ. د هغې آواز رېږدیده، سره له هغې چې دې د هغې مینځې د رانږدې کېدو او دگامونو غبر او ریده، د زړه له تل نه یې، بیا په هغه آواز چې دې به کله سندرې ویلې، بیا ورغبر کړل او خپله، خپل آواز ته غوږ شوه.

هغه خپله نه پوهېده او که کوم بل چا هم ورته ویلي وای، ددې به باور نه کېدای چې د هغې په روح کې، تر ناولې کرکجنې پردې لاندې چې دې ته نالیدونکې برېښېده، د ځوان، تاند او یونازک شنیلې زړې او ریښې په غوړیدو وې. دغه شنیلې باید، ریښې او څانگې غوړولې وای او د هغو تاندو څانگو او پانو پر ټول هغه غم او خواشینۍ لمن غوړولې وای چې پردې خواره وو. دغو شنو تاندو څانگو او پانو ځکه لمن غوړولې وای چې نور نو، خلک د دې ویر نه یوازې ونه لیدلی شي بلکې د چا ورته پام هم نه شي. د هغې د گوگل ټپونه په رغېدو وو.

دجنوري په پای کې شهزادگۍ ماریا مسکو ته لاړه او مشرگراف په ټینگار ټینگار ناتاشه دې ته اوړیسته چې، هغه ددې لپاره له هغې سره لاړه شي چې هلته داله ډاکترانو سره مشوره وکړي.

۴

د ويازمې، تر نښتې وروسته چې کونوزف ونه شو کولای پردنښمن د خپل پوځ د يرغل، د دنښمن د قطعاتو تر منځ د اړيکو د شلولو لپوالتيا او نورو داسې پېښو مخه ونيسي. له فرانسويانو سره نښتې او هغو پسې د روسانو منډې، له کومې نښتې پرته دکرنسو ترسيمې پورې دوام وکړ.

د فرانسويانو تېښته داسې چټکه وه چې هغوی پسې تلونکو روسانو نه شو کولای هغوی پسې ورسېږي، آسونه، سواره پوځونه او توپخانه شاته پاتې کېدل او د فرانسويانو د تگ لوري په هکله اطلاعات تل ناسم وو.

د روسي پوځ وگړي، له دغه پرله پسې منډو او خوځون نه چې په شپه او ورځ کې يې څلويښت ورست لاره وهله، داسې په عذاب او ستومانه شوي وو چې تردې نه د چټک خوځون توان په کې پاتې نه و. د روسي پوځ د ستړيا دکچې د اندازه کولو لپاره به دانښه وي چې لاندې شمېرنې ته پاملرنه وکړو:

هغه پوځ چې د تاروتينو، تر جگړې وروسته يې شمېر سل زريزو ته رسېده، او ټوله لاره کې يې له پنځو زرو نه زيات مرگ ژوبله نه درلوده او داسي اړانو شمېر هم له سلو نه زيات بدل، د کرانسو سيمه ته درسېدو په وخت کې پنځوس زره تنه پاتې وو.

فرانسويانو پسې د روسي پوځونو چټک خوځون، پر روسي پوځ هم هماغه بد اغيز درلود لکه نښتې چې پر فرانسوي پوځ لاره ددغو د وارو توپير په دې کې و چې روسان په خپل خوځون کې آزاده وو. او

جگړه او سوله

هغه گواښ او د وژونې ویره چې فرانسويان يې پسې اخستي وو، روسانو نه درلوده. د فرانسويانو بله بدمرغي دا وه چې د دوی پاتې شونکي هم د دښمن لاس ته لويدل او د روسي پاتې شونکي په خپلو کورونو کې پاتې کېدل. د ناپليون د پوځ د کمېدو اصلي لامل د هغه چټکه تېښته وه او همدا کار د روسي پوځ د کمېدو اصلي لامل هم گڼل کېږي.

د کوتوزوف د ټولو کړو وړو اصلي موخه له تاروتينو نه نيولې بيا تر يازما پورې يوازې او يوازې په دې کې وه چې تر پايه هڅه وشي، د دښمن د تېښتې مخه، چې په رښتيا يې هم د دښمن د پوځ لپاره يې له تالا والا کېدو بله پايله نه لرله، ونه نيسي. (د هغه څه برخلاف چې پترزبورگ او د روسي پوځ جنرالانو غوښتل) نه يوازې دا چې د هغوی مخه يې نه نيوله بلکې هر څه يې دې ته هڅول چې هغه لاسپسې تېښتې ته وهڅوي د خپل پوځ خوځون آسانه او پېټی يې کم کړي.

ددې ترڅنگ، له هغه وخته چې د چټک تگ له امله د پوځ مرگ ژوبله او ستومانېدل څرگند شول، کوتوزوف د روسي پوځ د خوځېدا د کرارولو او دمه کېدو لپاره نور دلايل هم لرل. د روسي پوځ موخه، د فرانسوي پسې اخېستنه او څارنه وه. د فرانسويانو د تېښتې تگ لوري څرگند نه و، څومره به چې هغو پسې زموږ پوځيان وړلند وو، نو په هماغه کچه بايد موږ دا لاره وهلې وای، خو يوازې هغه وخت چې له هغوی نه به زموږ واټن لرې و، موږ کولای شو، تر ټولو لنډې لارې د هغو پلو وړپرې کړو او هغو پسې ځان ورسوو...

کوتوزوف، نه د عقل يا پوهې بلکې په خپل ټول روسي روح سره دا احساسوله، لکه هر روسي سرتيري چې احساسوله، هغه دا چې

جگړه او سوله

فرانسويانو ماته خورلې ده. دا چې د بنمن تنبستي او بايد هغه تر پايه و څارل شي، خو له دې سره سره دغه تنبسته چې د چټکتيا او بې سارې بيخ له امله بې سارې وه. د بل هر سرتيري په شان احساسوله.

خو جنرالانو په تيره بيا غير روسي جنرالانو چې د ځانبنودنې هيله يې لرله، خلک حيران کړي، ځان ستاينې خپلې کړې. دا ټول دڅه لپاره؟ کوم شهزاد يا خپلواک اسير کړي. دغو جنرالانو تصور کاوه، هغه وخت چې د هر ډول جگړې پېښېدل بې معنی او د شرم وړ و، بايد دوی د بنمن جگړې ته اړ کړی وای، دوی لېوالتيا بنودلې وای چې همدا وخت د کوم چاد مېراني او برياو وخت دی. کونوزوف د جنرالانو د خبرو په اوریدو او وړې پورته واچولې، هغوی به يو په بل پسې هغه ته خپل هغه وړاندیزونه او د جگړې داسې تگ لارې به يې وړاندې کولې چې دوی پېښېلې، نيم برنډ او وړې سرتيري چې شمېر يې د يوې مياشتې په اوږدو کې، پرته له کومې جگړې نيمايي ته رابنکته شوی و، نېسته وکړي. که د بنمن د تېښتېدونکي پوځ دغه تېښته او هغه پسې روسي څارنه تر ټولو نه په غوره بڼه ترسره شي، روسي پوځ بايد د روسي تر پلو پورې د تگ توان وساتي او تر هغه لارې چې وهلې يې ده، نوره زياته لاره ووهي.

د دغو ځانبنودونو او ځانستايينو ځانگړتياوې، د بنمن د خپلو هيلې او د هغو د پوځي قطعاتو له يو بل نه د جلا کولو هڅې، په تيره بيا هغه وخت لا زياتېدې چې روسي پوځونه به فرانسويانو ته نېرېدې شول. دغه شان يوه پېښه د کرانسو د سپمې په څنډو کې هغه وخت پېښه شوه چې تصور وشو چې دوی د فرانسويانو له درې قطعو يوه پيدا کړې ده، حال دا چې دوی د ناپليون په مشرۍ له يو شپارلس زريزه فرانسوي پوځ سره مخامخ شوي وو. سره له هغه چې کونوزوف له خپل ټول توان

جگړه او سوله

او امکانه کار واخېست چې په دغه مرگنۍ نښتې کې د خپل پوځ د ورگړيدو مخه ونيسي. هغه له مرگ او نابودۍ نه وژغوري، د کرانسو د سيمې په څنډو کې د روسي ژوبل او ناتوان پوځ له خوا د تالا شوي فرانسوي پوځ وژلو درې ورځې دوام پيدا کړ.

جنرال تول، ټوله کړنلاره په خپل زړه جوړه کړه. لومړنۍ قطعه هغه پيلو خوځېږي... او نورې نور... لکه هغه شان چې په دې ډول حالاتو کې پېښېږي، هېڅ کار د ټاکلې کړنلارې له مخې ترسره نه شو.

شهزاده افگيني فيرټيمبيرسکي، د غونډ له سره پر هغو فرانسوي تښتېدونکو پوځونو د ټوپونو اورني گوزارونو کول چې د دوی له څنگه تيريدل. ده د مرستندويو قواوو غوښتنه کوله، دومره مرستندوی يې قواوې له کومه شي؟ فرانسويانو د شپې له خوا له روسي پوځونو نه ځان آوارو سيمو ته تاو کړ. څوک په دښته کې خواره شول او چا په ځنگلونو کې ځان پټ کړ. هر چا چې هر څنگه کولای شول، ځان يې له دغې بلانه لرې کاوه.

ميلارادوويچ، چې ويل يې د پوځ د خوړو او کاليو اړتياوې ده پورې هېڅ اړه نه لري او هېڅ وخت به هلته د هغه پټه نه لگېده چې ده ته به اړتيا وه. هغه حان بېړنی شاه زلمی گانه له فرانسويانو سره دخبرو اترو او جرگو مرکو سخت لېواله و. هغه څو تنه ريباران يې دښمنانو ته ورلېږلي وو چې د تسليمی خبرې وکړي. ده ډېر وخت په دغو خبرو اترو او ريبارۍ کې تير کړ، خو هغه چارې چې ورسپارل شوې وې، يوه هم تر سره نه شوه.

هغه د خپلو پوځيانو پلو ورغی، فرانسوي سواره يې هغو ته وروښودل او وې ويل:

-هلکانو دا قطعه تاسو ته درېښم.

جگړه او سوله

سواره چې له ستريا او ستومانۍ نه يې ، آسونه له پنبو پاتې وو ، د متروکو او تورو په مرسته يې هغه خوځېدو ته لمسول. هغوی په خورا خواری هغې ډالۍ ته ، يعنې يو شمېر هغو فرانسويانو ته چې له لوږې او سړو (يخ) نه مرگ حال وو ، ورنږدې شول. او هغه فرانسوي پوځيان چې په خورا سخاوت دوی ته بېنل شوي وو ، هغه څه تر سره کړل چې له پخوا يې هيله لرله او هغه دا چې وسلې يې وارتېږلې او تسليم شول.

د کرانسويه دسيمې په څنډو کې ، شپږو وېشت زره اسيران ، په سلگونه ټوپونه ، يوه لکړه چې د مارشال لکړه بلل کېده ، ونيول شول. ډېرې ناندرۍ او خبرې اترې په دې اړه وې چې څوک په مېړانه او سربښندنه کې تر نورو غوره و ، خو ټولو په دې افسوس کاوه چې ولې يې په خپله ناپليون يا لږ تر لږه کوم مارشال اسير کړی نه دی. ددې نيمگړتيا ، ملامتي ، هر چا پر يوبل په تيره بيا پر کوټوزف وراچوله.

دغه خلک په خپلو خيالونو کې ډوب وو او يوازې ديوه غمږلي او پانده قانون سرته رسوونکي وو. هغوی ځانونه ستر اتلان بلل او داسې يې انگېرله چې گواکې نه هېریدونکې چارې يې تر سره کړي دي. هغوی کوټوزف تورناوه او ويل يې چې هغه لا د جگړې له هماغه پيل نه پر ناپليون د دوی د بری لپاره څنډونه جوړول. دوی ويل چې کوټوزف ، يوازې د خپلو هوسونو او خيالونو د سرته رسولو لېونی او لېواله دی. هغه د پالوتينا ډوډونوف ، له سيمې (دا هغه کلی دی چې هلته د ستر روسي شاعر الکساندر پوشکين د ښځې نتاليا گنچاروف ، کورنۍ اوسېده او کوټوزف خو ورځې هلته پاتې شوی و.) ځکه زړه نه شکوي چې هلته ښه آرامه وي. تر هغه وروسته يې په کرانسويا کې پوځ ته د دريدو امر ځکه ورکړ چې هلته د ناپليون د نږدې والي دخبرېدو سره سم دی گڼی. واخېست او هک پک پاتې و چې څه وکړي او آن دا خبرې

جگره او سوله

هم پسي کېدې چې هغه له ناپليون سره گوتې خوږې کړې او دکومې
دوکې په تکل کې دي او ناپليون دې تطميع کړی دی او نور.
نه يوازې دغه خلک چې په خپلو خيالونو کې ډوب وو، دغه خبرې
کولې بلکې وروسته نورو خلکو، تاريخ ليکونکو او بهرنيانو ناپليون
ستر او کوتوزوف يې بوډا درباري، دوکه مار، عياش، ضعيف النفس
گنلی دی. روسانو خو هغه داسې بې تدبيره او بې اغيزه نانځکه گنلی ده
چې د روس له سندريز نامه نه پرته، د روستوب، بله هېڅ نښه نه لري.

۵

د ۱۲۱۳-۱۸۱۲ کلونو په اوږدو کې و چې کوتوزف په مخامخ توګه د تیروتنو له امله تورن شو. ټولو اک هم له هغه ناراضه و. او په هغه تاریخ کې چې د دربار دسترو دریځوالو په سپارښتنه لیکل شوی و، هغه د یو داسې درباري دوکه مار او دروغجن په نامه، نومول شوی و چې ګواکې د ناپلیون د نامه په اوریدو رپرډیده او د کرائسویا او برزینا په سیمو کې یې د شویو تیروتنو له امله، روسي پوځ پر فرانسویانو د پوره بري له ویاړه بې برخې کړ.

دا دنه دسترو او نه سیالو خلکو برخلیک دی، هغه خلک چې د ویاړ شمله نه لري او روسي روح هغه نه پېژني. دا د هغو یو وزرو او تل یوازې پاتې شویو خلکو برخلیک دی چې د ازل ارادې ته، د هغې تر پېژندښوروسته د خپلې ارادې غاړه ږدي. پرګنې، دغه راز خلک د لوړو ارادو او دلورو قوانینو د پوهېدو له امله ګنهنګار ګڼي، له هغو نه له همدې امله کرکه کوي او د جزا وړ یې بولي.

د خواشینۍ او افسوس وړه ده چې د روس تاریخ لیکو کو لپاره ناپلیون، دا د تاریخ نانځکه، چې هېڅکله او هېڅ چېرې، آن په تبعید کې یې هم انساني شرف نه درلود. د ویاړ او ستاینې وړ اتل دی. ستر دی او نه هېریدونکی. حال دا چې کوتوزوف د هغوی لپاره، هغه سړی دی چې د خپل پوځي خدمت په ټول پړاو کې، له پیله تر پایه پورې، له ۱۸۱۲ م کاله نیولې، بیا د بارادینو تر جگړې او ویلینا پورې، رښتنی او صادق پاتې شو، هېڅکله یې د خپلو کړو یو کړنه او آن یوه کلمه هم ناوړه و نه بلله. دغه سړی په تاریخ کې د سربښندنې او درک یوه غوره

جگړه او سوله

بېلگه پاتې شوی او ټول کره یې د اوسني او راتلونکي پر بري ولاړو، دغه شان یو سړی، هغوی او تاریخ لیکونکو ته یو ناتوانه نوم ورکی سړی گل کېږي، له همدې امله دی. داسې یو سړی، چې کله د کوتوزف او د ۱۸۱۲ کال د پېښو یادونه کېږي، د هغوی لپاره د شرم وړ خبره گڼل کېږي.

خوله دې خبرو سره سره دا به گرانه وي چې داسې یوه تاریخي خبره تصور کړو چې د هغه هڅه او هاند داسې تل او پرله پسې، یوې موخې او نښتې ته ځیروي.

گرانه ده چې د داسې یوې موخې تصور وشي چې د یوه ملت لپاره دومره ارزښتمنده، داسې غوره او د خلکو له ارادې سره داسې برابره وي. تردې نه لا گرانه به دا وي چې وکولای شو، په تاریخ کې داسې یو تاریخي شخصیت پیدا کړو چې مخې ته ایښې موخه یې دومره په بشپړه توگه سرته رسېدلې وي، لکه هغه موخه چې په ۱۸۱۲ کال کې کوتوزوف د هغې د سرته رسولو لپاره کار وکړ.

کوتوزوف، هېڅکله د کوم څلویښت پېریز څوکو (برجونه، لکه دمصر هغه) په اړه چې د هغه له سره وگوري نه غږیده، د هغې سرښندنې په اړه چې خپلې خاورې ته یې کړي، نه غږیده او د هغو چارو په اړه چې یې کړي یا یې دکولو تکل لري، هېڅکله څه نه ویل. هغه اصلا د ځان په اړه هېڅ نه غږیده. د کومې ځانښودنې او خپلې بې سارې ونډې یادونې یې نه کولې. هغه تل خورا ساده او شډل سړی برېښېده او خورا ساده او شډلې خبرې یې کولې. خپلو لونیو او، مادام ستایل ته یې لیکونه لیکل، رومانونه یې لوستل، ښکلې ښځې یې خوښېدې او له هغو سره یې له کړو وړو نه خوند اخیست. له جنرالانو، افسرانو او سرتیرو یې توکي ټکالي کولې او هېڅکله د هغه چا په وړاندې نه دریده او سیالی

جگره او سوله

نه کوله چې غوښتل يې ده ته څه ثابت او په ډاگه کړي
کله چې گراف راستويچين د ياوزسکي دپله پر سر کونوزوف هغه
په منډې راغی، او په ملامتی کې يې هغه د مسکو د تسليمی ټوله
ملامتي پر هغه ورواچوله او ورته وې ويل:

- ايا تاسو نه ويل چې مسکو به له جگرې پرته تسليمی؟

سره له هغه چې مسکو تسليم شوی و، کونوزوف وويل:

-زه له جگرې پرته په رښتيا مسکو نه تسليموم.

کله چې ارکچيوف د ټولواک له خوا ده ته راغي او وې ويل چې بايد
ايرمولوف د توپچي قوتونو قوماندان وټاکل شي، کونوزوف ځواب
ورکړ:

- هو کې! ماخپله همدا اوس، همدا وويل.

که څه هم يوه دقيقه مخکې يې چوربل څه ويلی و. دا له دې کبله و
چې ددغو سترو بې پامه پرگنو په منځ کې هغه يوازینی سړی و چې د
راسېدونکي گواښ اتکل يې کولای شو. ده ته دې معنی نه لرله چې
دمسکو له رسوايې نه ډکې تسليمي گناه راستويچين خپله وگڼي او يا
يې پرده واپروي؟ آن هغه ته دا خبره بې معنی برېښېده چې دتوپچي
قوماندان ايرمولوف دی، که بل څوک. دغه بوډا د ژوند او تجربو نه زده
کړي وو چې دانسانانو د خوځون او لمسون تر ټولو غوره لامل نه
اندېښنې او نه عقايد او نه هغه خبرې دي چې دغه عقايد څرگندوی،
نو ځکه يې نه يوازې ددې پېښو په اړه بلکې تل هسې بې معنی او هرڅه
چې په خوله ورتلل، ويل يې

خو همدې سړي چې هېڅکله يې خپلو ويناوو ته پام نه کاوه، د خپل
ټول خدمت په موده کې هېڅکله آن يو وار هم داسې څه نه و، ويلی چې
د هغه يوازینی ارمان د سرته رسېدو، دلارې خنډ شي چې دې د ټولې

جگره او سوله

جگرې په اوږدو کې د هغه پلوروان و. په دې تصور او زورونکي ترخه ډاډ چې د هغه په خبره څوک نه پوهېږي، په وار وار په بېلا بېلو شرايطو کې هغه هم بې ارادې، خپل خيالونه څرگندوي. په لومړي سر کې يې چې کله د بارادينو په جگره کې له خپلو شا او خوا کسانو سره پر حالاتو شخړه پيدا شوه، يوازینی څوک و چې ويل يې:

- د بارادينو جگره د دوی بری دی. ده دا خبره په ډاگه کوله. هغه دا هم تکراروله چې دمسکو تسليمي، د روسيې تسليمي نه ده. هغه لوريستون ته چې د ناپليون له خوا روغې ته رالېږل شوی و، وويل:

- روغه ځکه ناشونې ده چې خلک يې هغه نه غواړي.

هغه يوازینی څوک و چې د فرانسويانو د تېښتې په وخت کې يې ويل:

- هغه څه چې موږ يې هيله لرو، هغه خپله په خپل سر ترسره کېږي، نو ځکه گواښ ته اړتيا نه شته.

هغه ويل چې ددښمن د پوځ و تلوته بايد ځکه زرین پل وتړل شي چې نه په تاروتنيو کې جگرې ته اړتيا شته، نه په يازما کې او نه د کرانسويه په سيمه کې.

هغه ويل چې ددښمن پوځ بايد تر پولې پسې واخستل شي او دی يو روسي سرتيري پر لسو فرانسوي، هغو هم نه ورکوي.

او يوازې د سيالانو په وينا، دغه درباري بوډا چې د ټولو اک د خوښۍ لپاره آراکچيوف ته دروغ وايي او دغه درباري بوډا په ويلينا کې په زغرده وايي چې نور د روسيې له پلوه جگره د دوی په تاوان او بې گټې ده. دی، دا ټولې خبرې ددې لپاره کوي چې ځان د خواخوږۍ او مهربانۍ وروگڼي، خو يوازې د هغه له ويناو نه دا څرگنديدنه چې دی نه يوازې، له هماغه پيله د پېښو د پرمختگ په لوري پوهېده، بلکې د

جگړه او سوله

هغه کړه هم پرته له هر ډول شک نه، د يو ارمان د سرته رسولو لپاره اغيزمن و، هغه ارمان چې درې پړاو وي لږل:

۱- له فرانسويانو سره د جگړې لپاره د خپلو ټولو پوځونو چمتو

کول.

۲- پرهغوی بری.

۳- له روسيې نه د فرانسويانو ويستل او په ټول توان د خلکو او پوځ

د بدمرغۍ د پټې سپکول.

کوتوزوف د سستۍ هغه ستر استازی چې شعار يې صبر، زغم او د وخت تېرولو، هماغه د بارادينو په جگړه کې د غوڅو پريکړو او گامونو لوی دښمن، په مېړانه و جنگېد او د يوې پرتمينې او وياړمنې جگړې لاره يې آواره کړه. هماغه کوتوزوف چې د استرليخ د جگړې له پيل نه لادمخه يې ويل چې جگړه به بايلي، هماغه کوتوزوف چې د بارادينو په جگړه کې يې د ټولو جنرالانو له ډاډ سره سره چې ويلي يې چې په جگړه کې يې ماتې خوړلې ده. او هماغه کوتوزوف چې ددې ټولو خبرو سره سره چې په تاريخ کې هېڅ داسې نه و شوي چې د جگړې گتونکي پوځ دې شاتگ او تېښتې ته اړ وزي، ددې ټولو برخلاف په دې ټينگار کاوه چې د بارادينو جگړه د روس د پوځ په گټه پای ته رسېدلې ده. هغه يوازینی څوک و چې د فرانسويانو د شاتگ او تېښتې په ټولو موده کې يې په دې ټينگار کاوه چې له کاره لويديلي دښمن سره بايد نښته و نه شي، له نوې جگړې نه ډډه وشي او د روسيې له پولو وروسته بايد دښمن تعقيب نه شي.

خو د خورا تعجب وړ دی چې څنگه دغه بوډا جنگيالي، د ټولو د عقېدې برخلاف وکولای شول، د خلکو د دوديز روان په رڼا کې د پېښو

جگړه او سوله

داسې سم اټکل وکړي. داسې اټکل چې د خپل ټول خدمت په وخت کې
يو وار هم تير نه وزي؟

د پېښو په اړه د دغه بې ساري خيال او اټکل سرچينه، له خلکو سره
د هغه خواخوږي او د هغو په روان پوهېدنه وه، ده د خلکو او اولس
دغه سپېڅلي احساس او پاکه چينه په خپل گوگل کې ساتلې وه.
يو ازې د دغه عجيب احساس او د هغه په گوگل کې د هغه د معنويت د
سرچينې موندل و چې خلک او ملت يې دې ته وهڅول. په دغې جگړه
کې، هغه د خپل استازي او مشر جنگيالي په توگه غوره کړي.

او يو ازې دغه احساس و چې، هغه يې د انساني احساس پر لور و
څو کو و دراوه او د پوځ دغه ستر قوماندان خپل ټول توان له هغې
څو کې نه، نه د انسان وژنې بلکې د انسانانو د ژغورنې لپاره وگماري.
دغه ساده او کمين سړی، د دغې شاهانه سادگۍ او مينې په برکت،
نه شو کولای د اروپا دروغ پالو د اتلانو په بڼه چې ځانته لاسي تاريخ
جوړ کړي ځان راڅرگند کړي او د خلکو له ارادې پرته، په خپل تصور
کې د خلکو لارښوونه وکړي.

چوپړان ستر انسان نه لري، ځکه چې ستروالي د ځان لپاره خپلې
ځانگړتياوې لري.

۶

د نوامبر پنځمه، د هغې تش په نوم جگړې لومړې ورځ وه چې د کراسینسکایا نوم یې گټلی دی. کله چې جنرالانو د لمر په غرغړو کې، تر ډېرو خبرو اترو وروسته، خپل قطعات هغو ځایونو ته بدرگه کړل چې باید بدرگه شوي وای. خپل استازي او یاران یې لا ډول ډول او له یو بل اوضد فرمانونو سره مل، هرې خواته واستول، خو کله چې څرگنده شوه چې د بنمن هر چپرته په تېښته تېستی او جگړه ناشونې ده، کوتوزوف د کراسینسکایا له سیمې ووت او د دوېرو، پلو ته چې قومانداني یې هلته لېږدیدلې وه، و خوځېد.

آسمان تک شین او هوا سپر وه. کوتوزوف د خپلو ملگرو له لویو ډلو او له خپلو ناراضو جنرالانو سره چې تر شا یې ډنډورۍ پسې غږولې، پرسپین خورب آس سپور او د دوېرو، د سیمې خواته ورغی. د ټولې لارې په اوږدو کې فرانسوي اسیران (هغه ورځ ۷ زره تنه اسیران شوي وو) ډله ډله د بل شویو نغریو اور شا او خواته راټول او ځانونه یې تودول. دوېرو، ته نېږدې، له یوې لویې ډلې اسیرانو سره چې خپرې موزې یې اغوستې وې، سرونه، لاس یا پښې یې په پتارو او یا هر هغه څه چې په لاس ورغلي وو، تړلي وو، مخامخ شول. هغوی له سنگرونو نه د را اېستل شویو فرانسوي توپونو د اوږده کتار خواته ولاړ وو. گڼه گوڼه، شور او غږ وو. همدا چې ستر قوماندان رانېږدې شو، شراو شور چېپ او د هغه خواته چې کرار کرار روان و، ځیر شول د هغه خولۍ پر سر، سره پتاره لرونکې سپین پیوندي پوستین پر غاړه، خم خم روان و. یوتن جنرال، کوتوزوف ته گزارش ورکړ چې دغه توپونه او

جگړه او سوله

اسيران چېرې په لاس ورغلي دي.

کوتوزوف، په خپلو غمجنو خيالونو کې ډوب او د جنرال خبرې يې نه اوريدې. په خورا خواشيني يې سترگې برنډې کړې وې او په خيځر يې د هغه اسيرانو سر او ځان ته کتل چې خورا خوار او حيران برېښېدل. د فرانسوي اسيرانو زياتره خبرې ډېرې وچې او بدرنگې شوې وې، پزې او غومبوري يې بيخ وهلي وو او څه کم د ټولو سترگې پرسېدلې، سرې شوې او خبرنې وې.

د فرانسويانو يوه ډله، لارې ته نېرېډې ولاړه وه او دوو سرتيرو چې د يوه بشره له ټپونو ډکه وه، يوه ټوټه خامه غوښه په لاس ټوټه کوله. د هغو يوه هغه چټک غلچک کې چې سوړو ته يې وراچاوه، کوتوزوف ته د ټپي سرتيري په لنډ غلچک کې يوه ټپه کرکه او کومه وحشتناکه غريزه نغښتې وه.

کوتوزوف يو څه شپې دغو سرتيرو ته ځير شو، د بشري گونځې يې لاپسې ژورې او باڼه يې لاپسې سره نېرېډې شول. په خيالو کې ډوب او سريې وښوراوه. هلته بلې خواته يې يو روس سرتيري وليد چې په خدا خدا يې يو بل اسير پراوړه ډباوه او په مينه مينه يې هغه ته څه ويل. کوتوزوف بيا هم هماغه شان سر ښوراوه.

هغه، چې د پری ابرژينسکی غونډ مخې ته ولاړو، له هغه جنرال نه چې د څه شي ثابتول يې غوښتل او هڅه يې کوله د ستر قوماندان پام هغه فرانسوي بېرغونو ته چې دوی ولکه کړي وو، ورواړوي، وپوښتل:

- ته څه شي وايي؟ څه شي؟

داسې برېښېده چې هغه ځان له هغو خيالونو چې په کې ډوب و، راوژغورو او وي ويل:

- بېرغونه! ها! سريې پورته نيولی او هغې خواته يې وکتل. په

جگړه او سوله

زرگونو سترگې ، هغه ته په دې هیلې ور اوښتې وې چې دی څه وایي.

د پري ابرژنسکي، غوندې په وړاندې ودرید ، سوړ اسویلی یې وویست او سترگې یې پټې کړې. د کوتوزوف سره، له مل کسانو نه کوم یو چا، هغو سرتیرو ته چې بیرغونه یې په لاس کې وو، اشاره وکړه چې له ستر قوماندان نه راتاو شي او دبیرغونو لاستي پر ځمکه کېږدي. کوتوزوف څو شېبې چپ پاتې شو او داسې برېښېده چې زړه نازړه یې د خپل دریغ غوښتنې ته غاړه کېښوده ، سړي پورته او خبرې یې پیل کړې. د افسرانو ډله ترې راتاو شوه. هغه په ځیر سره د راتاو شوو افسرانو کړی، وڅارله او څو تنه یې په کې وپېژندل.

هغه سرتیرو ته مخ ورواړوله او بیا یې افسرانو ته مخه کړه او وې

ویل:

- له ټولو نه مننه !

په هغه چوپتیا کې چې د هغه پر شا او خوا کې څارل کېده، په ښه او څرگنده توګه د هغه له خوا ادا کېدونکې کلمات اوریدل کېدل:

- تاسو ټولو نه د ګران او صادقانه خدمت له امله مننه ! بری ترلاسه

او روسیه به تاسو هېر نه کړي. ستاسو ویاړ دې ابدې وي !

هغه شا او خوا وکتل او چپ شو.

یو سرتیری چې فرانسوي ګرېت لرونکی بیرغ یې په لاس کې و او بې ارادې یې د هغه څوکه د پري ابرژنسکي دبیرغ په وړاندې ورتیته کړې وه، وویل:

- راتیته یې کړه، سړي راتیت کړه، لږ یې نور راتیت کړه، نور هم،

هو کې دغسې !

دژامې په چټکې چټکې ښوریدا سره یې پر سرتیرو غږ وکړ:

جگړه او سوله

- هورا زلميانو !

د زرگونو سرتيرو د غږ، يوه غږمبا پورته شوه. هو... را !
تر هغه پورې چې سرتيرو هورا ويسته، کوتوزوف، په کړوپه ملا،
بيا د آس پر ذين ناست و، سړيې بنکته اچولې و او په سترگو کې يې د
مينې او ملنډو برېښنا ځلېدله.

کله چې د سرتيرو د هورا چغه پای ته ورسېده، وې ويل:

- هوکې وروڼو داسې ده !

او ناڅاپه د هغه آواز او دبشرې رنگ بدل شو. نور نو هغه ستر
قوماندان نه و، هغه يو خوار ساده بوډا و چې غوښتل يې، د زړه خوالي
په توگه، څه د اړتيا وړ څه، نه افسرانو بلکې خپلو ملگرو ته ووايي.

د افسرانو په ډله او د سرتيرو په کتارونو کې، داسې، خوځون
رانبکاره شو چې هڅه يې کوله، هغه څه ښه واورې چې اوس ويل کېږي.
- هوکې وروڼو ! وينئ ! زه پوهېږم تاسو ته گرانه ده، نو څه کولای
شو ! زغم ولرئ، لږ پاتې ده. کله چې دا مېلمانې بدرگه کړو، بيا به
استراحت کوو.

ټولوک به ستاسو دا چوپړ نه هېروي. که څه هم تاسو ته گرانه ده،
خو بيا هم ښه داده چې په خپل کور کې ياستئ او هغوی
هغه اسيرانو ته اشاره وکړه او وې ويل:

- تاسو ورته گورئ ! تر خورا بدو هم خوار دي. تر هغه پورې چې
هغوی پياوړی وو، په کرار مونه پرېښودل، خو اوس بايد رحم پرې
وکړو، هغه هم انسانان دي ! هوکې زلميانو !

هغه خپل شا او خواته وکتل او ځان ته له هک او پک او هممهاله
درناوي نه ډکو کتو کې يې، د ټولو خواخوږي او ملگرتيا احساسوله.
بشره يې، د هغه له خوږې زړې موسکا نه چې د خولې او سترگو

جگړه او سوله

د گونځو په شا او خوا کې لکه ستوري داسې غوړیده ، روښانه روښانه
و. هغه چپ شو او گواکې له حیرته یې سر ښکته واچاوه.

هغه ناخاپه سر را پورته کړ او وې ویل:

- که ووايو ، هغه چا درته رابللي وو ؟ ځي دې ، بلا ورپسې !

خپله متروکه یې واړه کړه او د جگړې په ټوله موده کې دا لومړی وار
و چې په یرغه او ځغاسته لرې شو او د سرتیرو هورا چې کتارونه یې
د چغو له زوره ماتېدل ، هغه بدرگه کړ.

د پوځیانو په هغو خبرو چې کوتوزوف ویلې ، خورا کم سر
خلاصیده. له هغو نه یو هم نه شو کولای د فیلد مارشال په هغو خبرو چې
لومړي یې په پوځي پرتمین ډول او په پای کې د یوه زاړه بوډا په ساده
ژبه وویل ، پوه شي.

خو د دغو خبرو اصلي معنی چې د زړه له تل نه ادا کېدې ، نه یوازې
د پوهېدو وړ وې ، بلکې د هغه شاهانه رسمي پرتم او غوره احساس
چې پر دښمن له رحم سره مل او د خپل حقانیت څرگندونه وه او دښمن
ته د دغه بوډا په ژپړو او ښکنځلو کې نغښتي وو ، دهر سرتیري پر زړه
منگولې څښولې او د هغو له خوښۍ نه په ډکو چغو کې چې تر ډېرې
پورې اوریډل کېدې ، څرگندې وې.

کل چې تردې پېښې وروسته یو جنرال پوښتنه وکړه:

- امر نه کوی چې گادۍ را وستل شي. کوتوزوف چې خورا هیجاني
شوی و. د ځواب په هڅه کې یې سلگۍ له ژړا سره په ستوني کې
راغوتې او ناخاپه په ژړا شو.

۷

د نوامبر په اتمه نېټه د کراسننسکایا د جگړې په وروستی وړځي، د تیارو له خپریدو سره پوځونه، خپلې قشلي ته راوړسېدل. ټوله ورځ آرامه، سره او څه میډه میډه واوره هم وریدلې وه. ما بنام ته نېرېډې هم لږ رڼا شوه او د اوو له منځه به کله ناکله په تور شنه رنگي آسمان کې، ستوري ولیدل شول. ساړه دم په دم زیاتېدل.

وسله وال غونډ چې د توراتینو له سیمو نه د راوتلو په وخت کې یې شمېر، درې زره تنه وو، د شپې تیریدو ټاکلی ځای ته، تر ټولو نه مخکې د ارسېدو په وخت کې نهه سوه تنه پاتې وو. دغه تمځای د لویې لارې څنګ ته یو کلی و. د ځای برابرولو، چارواکي چې، د غونډ هرکلي ته راوتلي وو خبر ورکړ چې ټول کورونو او کوټې د فرانسوي ناروغانو یا مرو، یا هم د سپورو پوځیانو او یا د هغوی د قوماندانۍ د افسرانو له خوا ډکې او له یوې کوټې پرته چې د غونډ د قوماندان لپاره پاتې ده، نور هېڅ ځای نه شته.

د غونډ قوماندان هغې کوټې ته چې ورته ټاکل شوې وه ورغی. د هغه سرتیري او افسران د کلي نه تیر او وړاندې د وروستیو کورونو څنګ ته یې خپل پېټې او وسلې کېښودې.

غونډ د ځناورو د یوې بې پایې او بې شمېره ډلې په شان، ځانته د ځایونو په جوړولو او درخورو په پخولو لگیا شو. یوه ډله سرتیري چې تر څنګنو پورې په واورو کې ډوب وو، ښۍ خواته د چنارونو په څنګله کې ځای پر ځای او خواړه شول. سمدلاسه د تېرونو د وهلو، د ځانګو د ماتولو، ټوکو ټکالو او خدا غرونه په څنګله کې خواړه شول. بله ډله

جگړه او سوله

د غونډ د گاډيو او کراچيو ترڅنگ چې په منځنۍ برخه کې يې آسونه هم ولاړ وو، دنغريو په جوړولو، داوړونو په بلولو، د ديگونو په بارولو، د وچې ډوډۍ په راوړلو او آسونو ته د وښو او دانې په ورکولو لگيا شوه.

درېيمه ډله، ددې لپاره په کلي کې خوره شوه چې د قوماندانۍ افسرانو ته يې د خوب ځايونه ولټوي. دوی له کوټونه د فرانسوايانو مړي راټول، له کوټو او واورو لاندي نه يې د سون او د ديوالو د جوړولو لپاره وچې ډرې، سوارې او وچ لږگي راغونډول. د کلي د کورنو ترڅنگ پنځلسو تنو سرتيرو د يوې سرای ډوله کوټې ديوالونه چې چت يې لاپخوا الوزول شوي و، په خوښۍ او چغو سوړو ښورول او غوښتل يې چې ویده شي.

هغوی، په تيارو کې چغې وهلې:

- هې، هې، رارنگ کړئ

هغو په چغو چغو، هغه ديوال چې واورې پرې پرته وې او د يخونو د ماتېدلو غږ يې اوريدل کېده، ښوراوه. د ديوال په لاندنۍ برخه کې کرار کرار چاودې زياتېدې او په پای کې ديوالونه له سرتيرو سره يو ځای راغوځار شول. له دې سره هممهاله د ټولو گډه خندا او د خوښۍ چينغې واوريدل شوې.

- دوه، دوه، هغه، هغه چوکه ماته راکړئ. دغسې، ته چيري ننوزې؟

- ټولو هلکانو دمه وکړئ، درځئ، درځئ ټول يو ځای درځئ!

ټول چپ شول او يو نه لور، نرم او په زړه ښه لگېدونکي آواز سندرې پيل کړه. د درېيمې انترې په پای کې له وروستيو تورو سره هممهاله شل غږونو يو ځای په ملگرتيا او گډه چغې کړې:

- او هو راروان دی، ښوري، ښوري!

جگړه او سوله

خو د هغو د ټول زور او هڅو سره سره ديوال هومره چې دوی چغې وهلې، له ځايه نه بنوریده. په درنه، خوره شوې خاموشۍ کې، يو دروند غږ واوریدل شو:

- آها! شپږم ټولی! بلا وهلې ياستی، شيطانانو! څه ته گورئ، مرسته وکړئ، موږ به زور وکړو.

د شپږم ټولی سرتيرو چې شمېر يې سلو تنو ته رسېده او کلي ته روان وو، له ديوال څخه را پر زوونکو سره يو ځای او په واورو کې پر لويديلي ديوال چې ۵ سازه (سازان، د پخواني روسيې د اندازه کولو معيار دی. هر سازان ۲/۸ متره اوږد و) سوورو، تر خمېدو وروسته او په کوڅې کې وخوځېدل.

- درځه! خوځېده، څه ته گورئ! تاته وایم!

له خوبۍ سره مل بنکنځلو غږونو پای نه لاره.

ناڅاپه د يوه سرتيري قوماندو ورکونکي غږ د ديوال وړونکو سرتيرو خواته واوریدل شو.

- څه خبره ده؟

کوم دلگۍ مشر و چې په غورزو پرزو يې ويل:

- خپله بناغلی دلته دی. جنرال په دې کوټه کې دی. تاسو بلا وهلې

شيطانان، مورغولوو دلته څه حال جوړ کړی دی، زه به مواوس...

لومړی رارسېدلي سرتيري ته يې گوزار ورکړ او وې ويل:

- ولې په کرار بېرې نه، که څنگه؟

سرتيري ارامه او چپ شول، هغه سرتيري چې، هغه دلگۍ مشر

وهلی و، په ټوځيدو شو او له خپل مخې نه يې وينې پاکولې، ځکه د

هغه له گوزار سره سم مخ په ديوال لگېدلی او وينې شوی و.

کله چې د هغه پام شو چې هغه دلگۍ مشر لرې شوی دی، په حيا او

جگړه او سوله

پټه وويل:

- گوره! بلا وهلی عجیب وهل کوي! ټول اورونه يې راته په وينو ولړل.

يو له ملنډو ډک غږ وويل:

- که څنگه؟ درته گران نه يم؟

او سرتيري چې نرم نرم غږيدل، کرازکرار وړاندې لاړل، خو همدا چې له کلي ووتل، بيا يې غږونه هماغه شان په چغو بدل شول او بيا هماغه اپلټې او بيا هماغه بنکنځلې پيل شوې.

د هغه کور له څنگه چې دغه سرتيري تيريدل، هلته دسترې قوماندانۍ مشران دچای لپاره راټول شوي او دپروني ورځې دپېښو او دراتلونکې د اټکلو نو په اړه يې خبرې اترې کولې. دوی تکل لاره داسې پريکړه وکړې چې له کينې خوا د شهزاده پر ډلې ددې لپاره يرغل وکړي چې له نور پوځ سره يې اړيکي وشلوي او دی اسير کړي.

کله چې سرتيرو ديوال ټاکلي ځای ته ورساوه، هرې خواته نغري بل او دآشپزانو اورونه تاوده وو. دلرگيو د سوځېدو پرقهاري، دواوړو د ويليدلو غږ. ونه اوريدل کېدل او دستريو تور سيوري په دغې ټولې سيمه کې پرلاندې شوې واورې دې خوا او هغه خوا خوځېدل. تېرونه او تېرگي هرې خواته لگېدل. هرڅه، پرته له هر ډول سپارښتنو ترسره کېدل. د شپې لپاره لرگي زيرمه شول، د قوماندان لپاره کباب جوړ او ديگونه پر نغري بار شول.

د شپږم ټولي لخوا اوړل شوی ديوال، په نيم دايريوي ډول، دشمال خواته ودرول شو. د مېړويو په څښولو يې هغه ديوال پر ځمکه څښ او ټينگ کړ. تر څنگ يې نغري ولگېدل او اورنه بل شول. نغاري و غږول شوې، حاضري واخستل شوه، ماښامنی. وخوړ شوه او د شپې تيروولو

جگره او سوله

لپاره هرڅوک دنغريو شا او خوا ځايونو کې پر ځای شول. چابوت
گنډل، چا پيپونه څښول، چا چور ځان لوڅ کړی و او اورته يې سپرې
وژلې.

۸

داسې برېښېده، په هغو تصور نه کېدونکو حالاتو کې چې روسي پوځيان را اېسار شوي دي، نه تودې او سمې موزې لري، نه پوستيونو نه، نه کوټونه، نه کور او نه نور نور. واورې پرتې، تراټلسو درجو پورې يځني، نه خواړه او نه کالي هېڅ شې نه وو، ځکه چې ددغو شيانو د رارسولو کتارونه له پوځ نه بېرته پاتې کېدل.

داسې برېښېده چې پوځيان بايد په خورا ناوړه غمجن ويراخته شي، خو برعکس روسي پوځيان آن تر ټولو نه په بنو او غوره مادي حالاتو کې چې خواړه او کالي به يې بنه پرېمانه وو، داسې خوښ او تازه دمه نه برېښېدل. ددې علت دا و چې ټول هغه کسان به چې هره ورځ، په خواشيني، ناهيلي او سستۍ اخته کېدل، د پوځ له کرښو به پاتې کېدل او ټول هغه کسان چې له جسمي او روحي پلوه ناتوانه او سست وو، لا پخوا شاته پاتې شوي وو او يوازې د پوځ تر ټولو نه غوره کسان چې له جسمي او روحي پلوه پياوړي وو، چارو ته دوام ورکاوه. اتم ټولي ته چې د ديوال کوز پلو ته ديره شوی و، تر ټولو نه زيات خلک راټول شوي وو.

ژېړځني سرتيري که څه هم له ډېر لوگي نه يې تندي تريو او بانه يې سره گونځې کړي وو، خوبيا هم له اور نه لرې کېده، وويل:

- اې مکايوفه! داڅه کوي؟ چېرې ورک شوې؟ لېوان خوبه ډارلی

نه وي؟

او بيا يې مخ بل سرتيري نه دلگي مشرته ورواړاوه او غږ يې پرې

وکړ:

جگړه او سوله

- درځه کارغیه! لږڅه لرگي خوراپیدا کړه.

دغه ژیرڅښي سرتیري، نه دلگي مشر او نه افسرو، هغه یوازې یو ټکړه او بنکلی ځوان و، نوځکه یې له ځانه پر خوارو سرتیرو غږ کاوه چې دا یا هغه چاره ترسره کړه. هغه ډنگر، کمکی سرتیری چې کارغه یې بللی و، په اطاعت سره پاڅېد چې دده سپارښتنه پر ځای کړي، خو په دې وخت کې یوځوان، نری او بنکلی سرتیری د اور په رڼا کې رابنکاره شو او یو پنډه لرگي یې راوړ.

- دې خواته یې راوړه، څه ښه کار دې وکړ!

لرگي یې مات کړل، پر اور یې ورکېښودل، په خولۍ او دکوټ په لمن یې اور تازه او لمبه لمبه کړ. داور پر قهاري پورته شو. سرتیري لاپسې نغري ته ورواړندې شول او خپل پیپونه یې ولگول. هغه نری بنکلی سرتیری چې لرگي یې راوړي و، لاسونه یې پر ملا کېښودل، خپلې یخ وهلې پښې یې له سرو نه پر ځمکه ډبولې او داسندرې یې ویله: -آخ ادکې، سوړ شېنم!

هوکې څومره ښه دی، هوکې د وسله وال سرتیری لپاره دا اور او دانغری ښه دی... هغه داسې ویل چې گواکې د هرې څپې پای مقطع لري او دی یې په لوستلو درېږي.

ژیر څښي سرتیري پام شو چې د نڅېدونکي ځوان دبوټو تل الوزي نو چغې یې کړي:

- اې، دبوټ تلی دې الوزي! د خدای په امانۍ سندرې وایي.

نڅېدونکی ځوان ودرید، هغه چرم یې وشکاوه چې له بوټه یې جلا شوی و، هغه یې د اور لمبو ته ور واچاوه او وې ویل:

- رښتیا وایي، وروره!

هغه کېناست او له کڅوړې یې د وړیو یوه شنه فرانسوي ټوټه

جگره او سوله

راوويسته او په هغه کې بې خپله پښه و مروړله. په داسې حال کې چې پښې يې اور ته ورغځولې، وې ويل:

- له يخه شنډې شوي دي. داسې وايي چې زړه مو پرېږدي. کله چې د دښمن غم ترپايه و خورل شي، ټولو ته به دوه برابره شيان ورکوي. دلگي مشرو ويل:

- هغه مورغوی وينئ! پتروف په لاره کې پاتې شو.

يوبل تن وويل:

- هوکې ما لاله پخوانه هغه خاره!

- هو، هغه يو سرتير گوتی و.

- په درېيم ټولي کې يې سره وويل چې يوازې پرون يې نهه تنه کم شوي دي.

- خپله فکر وکړه، کله چې پښې داسې يخ وهي، چېرې کولای شي لار شي.

دلگي مشر غږ وکړ:

- اي، تاته وایم، پرېږدئ، دا ايلتې.

يو بوډا سرتيري په ملامتې، هغه سرتيري ته چې ويلې و، پښې يې يخ وهلې، وويل:

- نه چې ته هم غواړې موږ پرېږدي.

لوړ پزي سرتيري، هماغه چې کارغه نومول شوی و، ناخپه، دغري له څنکه راپاڅېد، په ډډ خو رېږديدونکي غږ يې وويل:

- نو ته څه فکر کوي؟

- هغه چې غوړ او خورب دي، هغه خوار بږي او هغه چې خوار دي،

مري. دا ماته گوره! وروستی سا باسم.

مخ يې دلگي مشر ته ورواړاوه او ناخپه يې په غوڅه ژبه وويل:

جگړه او سوله

- سپارښتنه يې وکړه چې روغتون ته مې ورسوي، داچونو له درده نور نو شندېږم. نور يو گام هم تلای نه شم.

دلگي مشر په کراره وويل:

-خير دی، خير دی، په کراره شه!

سرتيري آرام شو، خو خبرواتروي دوام پيدا کړ.

يوه سرتيري خبره په بله واړوله او نوې خبره يې پيل کړه:

- نن خو مې پريمان فرانسويان ونيول، خو موزې؟ څه ووايم، ديوه

هم سمې او روغې موزې نه وې، هسې تش په نوم موزې يې پر پنبو دي.

-
خو هغه نڅاگر سرتيري وويل:

-موزې يې قزاقانو ترې ويستلي دي. مړي يې له هغې کوټې

ويستلي دي او يوه کوټه يې هم د ډگروال لپاره تشه کړې ده. زلميانو!

په هر حال مرگ د زړه خوږې خبره ده. کله چې يې هغوی دا خوا هغه خوا

اړول، له هغونه يو تن په کې لا ژوندي و، باور وکړئ، باور کوئ؟ په

خپله ژبه يې څه بنگاری کاوه.

لومړي سرتيري وويل:

-پاک خلک دي. داسې تک سپين دي لکه دچنارد ونې په شان، ښه

زړور هم په کې پيدا کېږي. څنگه؟ مهربان خلک هم لري.

-ښه نو تا څه فکر کاوه، هغوی له هر قام او هر ډول خلکو نه،

سرتيري راټول کړي دي.

هغه نڅاگر سرتيري په نه پوهېدو کې موسکا وويل:

-هغوی زموږ په ژبه هېڅ نه پوهېږي. زه به له هغه وپوښتم په خټه

څوک يې؟

جگړه او سوله

هغه هماغه خپله کیسه کوي، عجیبه خلک دي.

هغه سړی چې د فرانسویانو له سپینتوبه په حیرت کې وه، وویل:
- له ټولو نه خو د تعجب وړ خبره لادا وه چې د موژایسکي
کلیوالو بزگرو کوله، هغوی ویل چې دوی د جگړې له ډگره د وژل شویو
په راټولولو پیل وکړ. گورئ؟ یوه میاشت دا مړي پراته وو، خو خراب
شوي نه وو او لکه د سپین کاغذ داسې پاک پراته وو، د سپینو باروتو
په شان. کوم بوی یې هم نه کاوه.

یو تن وویل:

- دا به له دې کبله چې ساړه و.

- هو، هونبیار، څه هونبیاري کوي، له سړو مخکې خو تو د خه وه. که
د سړو له امله و، نو زموږ مړي به هم نه خوسا کېدای. وایي چې زموږ
مړي داسې بوی اخستی و چې ورنه پر دې کېدل گران و، د چنچو له لاسه
شړیدلي وو. لکه متیازې داسې بوی یې کاوه، خو د هغولکه سپین
کاغذ داسې پاک او لکه باروت داسې بې بویه.

ټول خاموشه شول.

دلگي مشر وویل:

- دا د خوړو له برکته دی، هغوی شاهانه ډوډی خوړله.

هېڅچا یې مخالفت ونه کړ.

هغه د موژایسک کلیوال بزگر، هماغه چې جگړه تیره شوې وه،
وویل چې دوی له سلگونو کلیو نه مړي راټولول، شل ورځې یې کار
کاوه، خوبیا هم ټول راټول شوي نه دي. ویل کېدل چې لېوانو...

بوډا سرتیري، وویل:

- دا جگړه درنښتیانو جگړه وه. هغه جگړه چې موږ یې یادوو او
وروسته به یاد یږي، خو خلک یې هم ډېر وزورول...

جگړه او سوله

- هو کاکا جانه! پرون نه آبله ورځ، موږ پرې ورو دانگل، موږ ته چا وخت رانه کړ چې کومې خواته ورورسېږو. هغوی خپلې وسلې کېښودې، په گوندو شو او وې ويل، وېښی!

دا خو جگړه نه شوه، د جگړې ننداره ده. داسې آوازي وې چې خپله پلون (ناپليون) هم دوه واړه نيول شوی دی. هغوی آن په خبره هم نه پوهېږي، نېسه يې، نېسه يې، درواخله، په لاس کې به دې په مرغی بدله شي. والوته او والوته او وزل يې هم ناشوني دي.

- ياره! کيسلوفه! دروغ خو هم يوه اندازه لری، تاته چې گورم او دا لاپې دې اورم...

- کوم دروغ او کومې لاپې، ټول رښتيا دي.

- که ماته په لاس راغلي وای، سمدلاسه به مې خښ کړی وای او يوه نښه به مې هم پرې درولې وای. پوهېږي، خومره خلک دې وژلي دي؟

بوډا سپري چې ارزمی يې ويسته، وويل:

- داسې به يې کړو چې نور، نو دښوریدو نه وي.

خبرې اترې پای ته ورسېدې او سرتيري ځملاستل.

يوه سرتيري چې د آسمان په ليدو يې زړه وتوخنيد، وويل:

- گوره چې ستوري څنگه ځلېږي؟ ته به وايي چې ښځو تکري

ارتېږلي دي.

- زلميانو! دا ددې نښه ده چې سرکال به فصلونه ښه ډېر وي.

- څه نور لرگي اورته په کار دي.

- ياره ملا مې له تودخې سوځي، خو خپته بيا يخ وهي، داڅه کيسې

دي؟

- خداي دې خير کوي.

- څه دې خواته، هغې خواته اوږې، اور يوازي، څه دستما لپاره دی

جگړه او سوله

که څنگه؟

د چیتیا له خپریدو سره، د څو تنو ویدو سرتیرو خریهارۍ اوریدل کېده، نور څو تنه اړخ په اړخ او بښتل او ځانونه یې تودول او یو نیم تن خولا خبرو ته دوام ورکاوه. له اوره سل گامه آیلو لري، دیوې خوږې او مینه ناکې خدا غږ واوریدل شو.

دې پنځم ټولي څه شر او شور جوړ کړی دی، بڼه مست خلک خو دي. یو سرتیری پاڅېد او د پنځم ټولي خواته ورغی. دغه سرتیری په خدا خدا بېرته راستون شو او وې ویل:

-دوه فرانسویان بې نیولي دي، یو خو چور بیخ وهلی دی او داسې بل له مستۍ نه لېونی لېونی کېږي او سندرې وايي:

- اوي، اوي، درځي چې ورشو.

او څو تنه سرتیري د پنځم ټولي خواته ورخوځېدل.

۹

د پنځم ټولي ځنگل ته څېرمه ، يو لوی نغري د اوږو په منع کې لمبې وهلې او د ونو له يخه کې ځانگې يې روښانولې.
د شپې په نيمايي کې د پنځم ټولي سرتيرو د ځنگله په اوږو کې د قدم وهلو او ترپنسولاندې ځانگود ماتېدو غږ اوريد.
يو سرتيري وويل:
هلکانو پر دی !

ټولو سرونه راهسک کړل او غوږ غوږ شول. د ځنگله له خوانه د نغري درنا خواته دوه تنه چې نا آشنا جامې يې اغوستې وې، راروان وو. يوله بل يې سره نيولي وو.

دا دوه تنه فرانسويان وو، چې په ځنگله کې پټ شوي وو. هغوی په کومه ناڅرگنده او ناپوهېدونکې عسکري ژبه څه ويل. هغوی نغري ته ورنېږدې شول. د هغوی يو تن چې لوړه ونه يې درلوده، افسري خولۍ يې پر سر وه، خورا ناتوان او ضعيفه برېښېده. نغري ته په نېږدې کېدو يې غوښتل کېني، خو پر ځمکه ولويد. هغه بل لنډ ونې څه سورور چې مخ يې په دسټمال کې تړلی او قوی برېښېده. خپل هغه لويديلی ملگری يې راپورته کړ، خپلې خولې ته يې اشاره وکړه او کوم څه يې وويل. سرتيري د فرانسوي په شا او خوا راټول او ناروغ يې پر کوټ ځملاوه. دواړو ته يې شوله او ودکا راوړل.

دغه خوار فرانسوي افسر، هماغه رامبال و. او هغه سرتيري چې سر يې په دسټمال تړلی و، هغه د هغه ياور، موريل و.

موريل چې کله ودکا وڅکله او شوله يې وخورله، ناڅاپه يې يوه غمجنه خوشالي پيل کړه او پرته له هغه چې دمه وکړي، پرله پسې يې

جگړه او سوله

سرتيرو ته په ناپوهېدو نكې ژبه كوم څه ويل. رامبل، هغه ته وړاندې شوې ډوډۍ ونه منله، د اور خواته يې پرڅنگل ډډه ولگوله، غځېدلی ناست او سرو سترگو يې روسي سرتيرو ته حيران حيران كتل. كله ناكله به يې يو اوږد زگيروي وكړ او بيا به بېرته راچپ شو. موريل د هغه اورې ته اشاره وكړه، سرتيري يې پوه كړل چې ملگري يې افسردی او بايد تود كړل شي. روسي افسر چې اور ته نېرېدې شوی و، كوم څوك يې ډگروال ته ورو لېږه چې ترې وپوښتي، ايا نه غواړي دغه فرانسوي افسر ته اجازه ورکړي، دده کوټې ته بدرگه شي. رامبال ته وويل شول چې د ډگروال کوټې ته ورشي. هغه پاڅېد او غوښتل يې چې لاړ شي، خو ورېږديد او د هغه ترڅنگ ولاړ سرتيري که هغه نه وای نيولای، هغه به لويدلای و.

سرتيري له ملندو نه په ډکه ادا رامبال ته سترگه کېښکوده او وې وويل:

- څنگه؟ نه ورځي؟

له هرې خوا د نورو سرتيرو آوازو دغه ټوکمار سرتيري ته گواښ وكړ او وې ويل:

- احمقه! څه پلټې وايي، که...

سرتيري پر رامبال ورتول شول، دوو تنو سرتيرو، هغه تر ترڅنگ لاندې ونيو، راپورته يې كړ او د ډگروال کوټې ته يې وروست.

رامبال خپل لاسونه د سرتيرو غاړې ته وراچولي وو او كله چې يې هغه بدرگه كاوه، په زگيروي، زگيروي يې وويل:

- آه زلميانو! زما مهربانو! مهربانو ملگرو! آه، زما مهربانو ملگرو!

او لکه د ماشوم په شان يې سرد يو سرتيري پر اوږې ورو لويد.

په دې لړ کې، موريل په خورا ښه ځای کې ناست او سرتيري پرې

جگړه او سوله

راټول شوي وو.

دغه لنډونی سورور فرانسوي افسر چې پرسېدلې سترگې يې له اوبنکو ډکې وې، لکه د بنځو په شان يې خولې. نه د شمال تاو کړې و او لنډه بنځپنه پوستين يې په ځان داسې برېښېده چې د ودکا له څکلو وروسته يې حال بل ډول دی، لاس يې څنگ ته دناست سرتيري په غاړه کې وراچولې و. په ډې او پرې پرې آواز يې فرانسوي زمزمه کوله. سرتيرو هغه ته وکتل او له خدا نه يې بدوډي کلک نيولي وو. هغه توکمار چې سندري يې ويله او موريل يې لاس په غاړه کې ور اچولې و، وې ويل:

-څن. گه. څنگه. رازده کړه.. زه يې ژر ژر کوم، راته وايه څنگه؟

موريل سترگه کېښکودله او سندره يې پيل کړه:

-تل دې وې، څلورم هانري!

-تل دې وې هغه مېړنی زړور ټولواک او داسې نور څه په فرانسوي ژبه.

او سرتيرو د هغه پېښې کولې، خپل لاسونه يې څنډل او سندري يې ويلې او په رښتيا يې هم ښې پېښې کولې.

له هرې خوانه د خونې او کله هم د شېلې خدا غرونو انګازې کولې:

-وينئ! وينئ! څومره ښه يې وايي! واه، واه...

موريل څنډل او خدا يې پر بشرې کې گونځې جوړولې.

-ښه، ورځه دوام ورکړه، وايه!

هغه درې غوره چارې درلودې:

-څکل، سربښندنه او مهرباني.

-گورئ، په رښتيا هم خورا ښې سندري وايي، خو اوس وارد

زاليتايووف دی.

جگړه او سوله

زاليتايووف په خورا خورايي سره وويل:

- کيو، کيو، کيو، يو، يو

هغه چې شونډې يې غوتی کړې وې، د هغه په شان وويل:

- کيو، کيو، کيو... دې، بې. دي.

هغه په سندريزه توگه دوام ورکړ:

- او هو! خورا ښه! فرانسوي سندري دغه شان ويل کېږي. هوي،

هوي، ها، ها، هو ته بيا وړی شوی يې.

ورکړئ، بيا شوله ورکړئ، داسې ژر مړښت نه لري.

بيا يې هغه ته شوله ورکړه او موريل په خدا خدا د درېيمې کاسې

په خوړلو پيل وکړ. ټولو هغو سرتيرو چې موريل ته کتل، پر بشروي يې د

خونبۍ موسکا خوره وه.

عمر خوړلي سرتيري چې دنغري آپلو غځېدلی و، دغه شان چارې

يې اپلتي گڼلې او ويل يې چې ښه کار نه دی، خو بيا يې هم کله ناکله سر

راپورته کاوه، څنگلې به يې ووهلې او په خدا خدا به يې موريل ته

وکتل.

له هغو کسانو نه يوتن چې خادري يې له ځانه تاو کړی و، وويل:

- هغه هم خلک دي، آن اغزي هم پر خپلو رېښو ولاړوي او په

همداسې زرغونېږي.

- وای لويه خدايه! ستوري څنگه ځلېږي، د شپې به ښه يخ وي.

او چوپه، چوپتيا خوره شوه.

او ستوري گواکې په دې پوهېدل چې اوس به نور څوک نه ورته

گوري. په تک تور آسمان کې يې لوبې کولې. ستوري به ځلېدل، کله په

آرامه شول، کله به کومه خونبې په کې خوره شوه، خو په رازمن ډول يې

په خپل منځ کې څه سره ويل.

۱۰

فرانسوي پوځونه، درياضي دقاعدې له مخې کرار کرار له منځه تلل. د برزينا له سيمې نه چې تېریدل، د هغې په اړه ډېرې ليکنې شوي دي، دفرانسوي پوځ د له مينځه تللو يو منځنی پړاو و، هغه په هېڅ ډول ټاکوونکی او اریز پړاو نه و.

که د برزينا په اړه ډېرې ليکنې شوي يا کېږي، که دفرانسويانو په اړه دي، هغه له دې کبله دي چې دفرانسويانو تالا والا کېدل کرار کرار و، خو په لنډه موده کې يې د برزينا دوران پله پر سر خورا زياته او دبدمرغې تراژيدی. بڼه پيدا کړه. داسې يوه بدمرغي چې د ټولو په ياد پاتې شوه، خو دبرزينا په اړه د روسانو له خوا د ډېرو ليکنو لامل يوازې دا و چې په پترزبورگ کې، د جگړې له ډگره، له برزينا نه لرې (يفول) داسې يوه تگ لاره جوړه کړې وه چې دوی به دبرزينا دپله د ستراتيژيکې برخې په لوديز کې ناپليون اسيروي. ټول په دې ډاډمن وو چې هرڅه هسې کېږي لکه په تگ لاره کې يې چې اټکل شوی و، نو ځکه هغوی په تيره بيا په دې ډاډمن وو چې له برزينا تيريدل به دفرانسويانو د بشپړې تباهی سبب کېږي، خو رښتيا نې خبره داده چې په برزينا کې دفرانسويانو مرگ ژوبله او دوسلو له لاسه وتل، تر هغه شمېره خورا لږه و چې په کراسينيسکايا کې و.

له برزينا نه دفرانسويانو د تيريدلو يوازینی اهميت په دې کې دی چې دغې چارې د ټولو هغو تگ لارو او اټکلونو ناسمولای څرگند کړ چې ددښمن د بېلابېلو قطعاتو په هکله شوی و او هم يوازینی، سم او کېدونکی اټکل چې په دې اړه و او هغه هم دکوتوزوف له خوا شوی و،

جگړه او سوله

يعنی د دښمن پسې اڅپستل او له نښتې پرته د فرانسويانو د تېښتې او د چټک او زياتېدونکي تگ څارنه. دغه پوخ لکه ټپي شوی ځناور، داسې په تېښته و چې دريدل يې ناشوني و.

هرڅومره چې فرانسويان لرې تېښتېدل او هرڅومره چې د هغو د ژوندي پاتې شويو کسانو حال (په تېره بيا له برزينا نه تر تيريدو وروسته چې د پترزبورگ د تگلارې ټاکونکي اغيز ته سترگه په لاره و) خرابيدونکي و. روسي قوماندان چې يوبل په تيره بيا کونوزوف يې په غفلت او تيروتنو تورناوه، لاپسې سودا يې کېدل.

داسې اټکل کېده چې د پترزبورگ د تگلارې د نه سرته رسېدو گناه او ملامتي د کونوزوف په غاړه شي، نو له دې کبله له هغه نه خوا بدي، نارضايتي او پر هغه ملنډې پرله پسې زياتېدې. البته دغه سپکاوی او ملنډې په خورا درناوي او دوکه کې څرگنديدې، داسې چې کونوزوف آن په دې پوهېدای هم نه شو چې دی ولې او دڅه له امله ملامت دی.

له هغه سره به څوک په ډاگه او په غوڅه نه غړيدل او که هغه ته به چا گزارش ورکاوه، د هغه پريکړې ته به داسې سترگه په لاره و چې گواکې کوم رسمي، سترې چارې ته د اړتيا له مخې اړ شوي دي. د هغه سترگې به چې بل پلو وغړيدې، دوی به خپلو منځو کې سترگې کېښکودې او په هر گام کې به يې هڅه کوله هغه سره وغولوي او تير يې باسي.

دغه ټول خلک، له همدې امله چې نه يې شو کولای د هغه په ژورو خيالو يې سر خلاص شي، دا يې غوره گڼله چې له دغه بوډا سره خبرې ونه کړي، ځکه هغه يې بې پايې گڼلې او ويل به يې چې هغه د دوی په ژورو اندېښنو او تکلونو نه پوهېږي. هغوی ته داسې برېښېده چې هغه به دوی ته دهرې پوښتنې په ځواب کې بيا هماغه خبره تکراروي (دوی ته د هغه ځوابونه هسې خبرې برېښېدې) د زرین پله په اړه او په دې

جگړه او سوله

اړه چې له پولې نه تیر شوی، خوار او تالان شوي پوځ باید نور تعقیب نه شي او داسې نور او نور، دا او نورې خبرې چې دوی به په وار وار او لاپخوا اوریدلې وې. او ټول هغه څه چې ده ویل، هغه دوی ته تکراري برېښېدې. د ساري په توګه دا خبرې چې باید خوړو او کالو ته سترګې په لاره شو، سرتیري موزې او بوټ نه لري، ټولې داسې ساده خبرې وې او هغه څه چې دوی خپله د هغو په اړه غږیدل او د هغو وړاندیز یې کاوه، د دوی لپاره خورا کړکيچن او عاقلانه وو او برعکس په دې ډاډه وو چې هغه باخاری او بودا دی، خو دوی نېوغ لرونکي خوبې واکه دي.

په تیره بیا ترهغه وروسته چې د سمندري قواوو نومیالی قوماندان او د پترزبورګ د اتل ویتګیشتاین پوځ له هغو سره یوځای شو. په قوماندانۍ کې دغه ایلټي په بې ساري توګه زیاتې شوې. کونوزوف دغه لیدل، ساړه اسویلي یې ویستل او یا یې یوازې اوږې پورته اچولې. یوازې یو وار هغه خوابدی شو چې د برزینا تر پېښې وروسته بینګسن په مخامخ توګه ټولواک ته گزارش ورکاوه او هغه د الیک هغه ته ولیکه:

((د عالیجناب د ناوړې روغتیا حالت ته په پاملرنې سره، د دغه لیک د ترلاسه کولو سره به سم دلاسه د کالوګې سیمې ته خوځېږي او هلته به د نوې دندې ټاکنې او د همایوني ټولواک فرمان ته سترګې په لاره پاتې شي.))

خو د بینګسن تر لېږلو وروسته، ستر شهزاده کانستانتین پاو لویچ چې د جګړې په پیل کې یې هلې ځلې زیاتې وې او د کونوزوف په سپارښتنه له پوځ نه لرې شوی و، بېرته جبهې ته راغی. ستر شهزاده چې اوس کله جبهې ته راوړسېد، کونوزوف ته یې خبر ورکړ چې اعلحضرت ټولواک د پوځ له بریاوو او کرار خوځون نه خورا

جگره او سوله

اندېنمن دی. هغه وویل چې همایوني اعلحضرت په پام کې لري چې په دې څو ورځو کې خپله جبهې ته راشي.

دغه سپین زېري، په هغه کچه په درباري چارو کې تجربه لرله لکه په پوځي چارو کې چې لاسبری و. هغه کونوزوف چې دسرکال داگست په میاشت کې د ټولواک د ادارې برخلاف د پوځ ستر قوماندان ټاکل شوی و، هغه سړی چې ولیعهد شهزاده او د ټولواک ځایناستي یې له پوځه شړلي وو، هماغه څوک چې په خپله خوښه او د ټولواک د خوښۍ برخلاف یې مسکو تسلیم کړ، دغه کونوزوف په هماغه شېبه کې په دې پوه شو چې دده د بخت شېبې پای ته رسېدلي دي، هغه پوه شو چې دده ونډه ترسره شوې او هغه ناڅرگند او بې پایه واک چې ده درلود، نور نه شته. هغه له ده سره د دربار له اړیکو نه هم دا احساس کړې وه. له یوې خوا هغه لیدل، هغه جگره چې ده په کې ټاکونکې ونډه لرله پای ته رسېدلې ده او احساسوله یې چې دده چارې ترسره شوي دي، له بلې خوا دې سره هممهاله ده خپله ځاني ستوماني او ستړیا احساسوله او ددغه عمر خوړلي ځان لپاره یې استراحت ته اړتیا لرله.

دنوامبر په نهه ویشتمه کونوزوف، د ویلینا سیمې ته لاړ. هغه د خپل خدمت په موده کې، دوه واره د ویلینا والي ټاکل شوی و، په دې بڼه او له ورائیو نه په ژغورل شوي ښار کې دژوند له آسانتیاوو پرته چې له مودو مودو نه هغه له هغو نه بې برخې و، کونوزوف خپل پخواني ملگري او یادونه بیا موندل.

هغه ناڅاپه خپلې ټولې پوځي او دولتي چارې او غمونه هېر او څومره چې دهغه شا او خوا حالاتو ده ته اجازه ورکولو، هغه آرام او ورځني معمولي ژوند ته مخه کړه. داسې برېښېده چې گواکې هغه څه چې اوس دنړۍ په تاریخ کې تیریري او یا وروسته تیریدونکي و، ده

جگړه او سوله

پورې په هېڅ ډول اړه نه لري.

چيچيگوف، د هغو مشرانو له ډلې نه يو مشر و چې د دښمن د قطعاتو تر منځ د اړيکو د پريکولو او پر هغو د يرغل سخت لېواله و، غوښتل يې په يونان او بيا وروسته په وارسا کې کومه دوکه وکړي، خو دا يې هېڅ نه غوښتل هلته لار شي چې دی گمارل شوی و.

چيچيگوف، له ټولواک سره په زړورتيا خبرو کولو کې خورا پېژندل شوی څېره وه. دغه چيچيگوف، کوټوزوف ځکه خپل منت بارگانه چې کله پز ۱۸۱۱ کال کې د کوټوزوف له خوښې پرته له ترکيې سره د روغې د تړون لاسليکولو لپاره استول شوی و، همدا چې پوه شو چې ستر قوماندان له خوښې نه پرته روغه شوې ده، ټولواک ته يې وويل چې دا د کوټوزوف خدمت دی.

همدغه چيچيگوف و چې د ويلينا د ښار په هغې مانۍ کې چې کوټوزوف مېشت کېدونکی و، تر ټولو لومړی څوک و چې د هغه هرکلی يې وکړ. چيچيگوف، په سمندري دريشۍ کې، لنډه توره تر ملا، خولۍ، تر خرگ لاندې نيولې، هغه ته گزارش ورکړ او د ښار کلي يې ورته وړاندې کړه.

ددغه بوډا په وړاندې، د ځوانو قوماندانو له نزاکته ډک، او له سپکاوي سره مل درناوی چې ددوی په وينا د دغه سپين ريري کره وړه له سپين ريرتوبه باخارتوب ته ورته شوی و، او چيچيگوف چې په خورا لوړه کچه پر کوټوزوف له ملنډو او تورونو له ټولو نه خبر و، له ورايه او په خرگند ډول دده په کړو وړو کې راخرگندېدل.

کوټوزوف، له چيچيگوف سره دخبرو اترو په لړ کې، هغه ته وويل

جگړه او سوله

چې د باریسوف په سیمه کې له ده نه، دده غلا شوې گاډۍ او په هغه کې پراته کالي او کپړي بشپړ او ده ته به وسپارل شي.

چیچاگوف له قهره اورنی شو او وې ویل:

- تاسو غواړئ ماته ووايئ چې زه څه نه لرم چې ډوډۍ په کې وخورم؟ نه داسې نه ده، برعکس تاسې د کومې سترې مېلمستیا لېواله یاست، زه کولای شم هغه درته جوړه کړم چیچاگوف په هره خبره کې غوښتل دا ثابته کړي چې دی برحقه دی او داسې تصور یې کاوه چې کونوزوف هم همداسې فکر کوي او طبیعت یې په دې خرابه دی. کونوزوف بیا خپله له بري ډکه او اغیزمنه موسکا پر شونډو راخوره کړه، اوږې یې پورته واچولې او وې ویل:

-زه غواړم یوازې هغه څه ووايم، چې ماد هغه ویل غوښتل.

-کونوزوف د ټولواک دهیلې برخلاف، د پوځ یوه زیاته برخه په ویلنا کې ساتلې وه. کونوزوف د هغه دملگرو او ده سره مل یارانو د وینا له مخې په ویلنا کې سخت ژوبل شوی او جسمآ هم خورانا توانه شوی و. هغه په ناهیلۍ خپلې چارې څارلې او زیاتره هغه یې خپلو جنرالانو ته پرېښې وې او د ټولواک دراتگ په پلمه یې خپلې عیاشۍ کولې.

ټولواک چې له خپلو درباریانو، گراف تولستوي، شهزاده والکونسکي، ارکچيوف او له نور سره دنوامبر په اومه نېټه له پترزبورگ نه خوځېدلی و، دنوامبر په یوولسمه ویلنا ته راوړسېدل او په هماغه گاډۍ کې مخامخ مانی ته ورغلل. د سختو سړو سره سره د سلو په شا او خوا کې جنرال او دسترې قوماندانۍ افسران د درناوی او سلامۍ په دریشیو کې، دمانۍ تر مخې هرکلي ته ولاړو او د سیمونوفسکي غونډه هم د ټولواک هرکلي ته سلامي و.

د هرکلي ډله، په هغې گاډۍ کې چې په خولو کې لمدو درې آسونو

جگړه او سوله

کشوله او به مانۍ کې د ټولواک مخې ته ورلېږلې شوې وه، نارې کړه:

- راروان دي !

کونوفنيشن دالان ته ددې لپاره ورو دانگل چې دساتونکي په وږه کوټه کې سترگې په لاره کوتوزوف ته د ټولواک د رارسېدو زيری ورکړي.

يوه دقیقه وروسته غټ او خورب بوډا چې دپريت دريشي يې اغوستې ، ټير يې له تمبل شويو نښانونو او مېالونو ډک وو او ټنډې خپټې نه يې نری د شمال تاو کړی و ، په رېږديدونکو گامونو برنډې ته راووت. کوتوزوف له پوځي دود سره سم خولۍ پر سر کړه، دستکشونه يې په لاس کې را واخېستل ، يو خواته کوږ شو، په خورا خواريو پر زينو رابښکته او هغه گزارش يې چې ټولواک ته چمتو کړی و ، په لاس کې و.

گڼه گوڼه وه ، د درې آسيزې گاډۍ شراو شور چې لکه باز داسې الوته ، را روانه او ټولو خلکو ورته کتل . په رانېږدې کېدونکې گاډۍ کې ټولواک او فالکونسکي ناست وو.

دغه بوډا جنرال که څه هم دپنځوس کلن خدمت په موده له دغه راز مراسمو سره ښه آشنا او رږدی و ، خو ددغو کړو وړو تر اغيزې لاندې راغی . په خورا اندېښنې يې لاس پر ځان تير کړ ، خپله خولۍ يې ځای پر ځای کړه ، سمه يې کړه او پوره په هماغه شېبه کې چې ټولواک پښه له گاډۍ نه پر ځمکه کېښوده ، هغه ته يې وکتل ، هغه ته يې سترگې ورپورته کړې ، بېرته آرامه شو ، ودرید ، لږ ځير شو او خپل گزارش يې هغه ته وسپاره او په خورا نرم او ملايم غږ يې له هغه سره خبرې اترې پيل کړې. ټولواک په يوه چټک غلچک ، کوتوزوف سر ترپايه وڅاره . يوه شېبه يې تندي تريو کړ ، خو سمدلاسه يې ځان بېرته راجوړ کړ ، هغه

جگړه او سوله

ته ورواړندې شو، لاسونه يې پرانستل او له بوډا جنرال نه يې غبرېتاو کړه. د ټولو اک دغې مهربانۍ د تل په شان پر کونزو ف اغيز وکړ او د پخوا په شان بيا د خپلو احساساتو لاندې راغی، کومې تلو سې پسې واخېست او ټنگ په ژړا شو.

ټولو اک له افسرانو سره روغبر وکړ، د سيمونوفسکي د هرکلي دغوند له مخې تير شو، بيا يې د بوډا لاس کېښود او له هغه سره مل کوټې ته ننوت.

ټولو اک چې کله له فيلد مارشال سره يوازې پاتې شو، د دښمن د څارنې او پسې اخېستو کې، ددوی د پوځ سستۍ، په کراسينيسکايا او برزينا کې د تيروتنو په اړه يې د خپلو اندېښنو تر څرگندولو وروسته يې په راتلونکې کې د روسيې له پولو نه بهر د خپلو کړو په اړه خپله اندېښنه ورته څرگنده کړه. کونزو ف له هغه سره نه مخالفت وکړ او نه يې خپل نظر څرگند کړ، هغه دهماغه اوه کاله پخوا په شان چې د اوسترليخ په جگړه کې، په اطاعت او بې پروايۍ د ټولو اک سپارښتنې او ريډلې وې، هماغه حالت يې بيا پر څېرې راخوړ شو.

کله چې کونزو ف، له کوټې راووت، په کړو وړو گامونو او ښکته سر په دالان کې روان شو، د چاغې هغه ودراره او وې ويل:

-تاسو عاليجناب!

کونزو ف سر راپورته کړ او ترډېر ځنډه پورې يې خپلې مخې ته ولاړ. گراف تولستوي ته چې د سپينو زرو په يوه قاب کې يې کوم وړوکی شى ايښی و، کتل. داسې برېښېده چې کونزو ف، په دې نه پوهېده چې څه ترې غواړي، خو ناڅاپه گواکې ورپه ياد شول. نرۍ موسکا يې پر پرېسېدلې بشرې راخوړه شوه، په درناوي يې سر ښکته کړ او په قاب کې پروت وړوکی شى يې واخېست. دا د گيورکي لومړی درجه نښان و.

۱۱

بله ورح مارشال يوه داسې غوړه او غوره غرمۍ جوړه کړې وه چې
نخاوې هم په کې روانې وې. د ټولواک گډون دغه مېلمستيا لاپسې
ويارمنه کړه. که څه هم کوتوزوف د گيورگي په لومړي درجه نښان وياړل
شوی او ټولواک په بې ساري توگه هغه وياړه او نازوه، خوله فيلد
مارشال نه د ټولواک په خوا بدي هر څوک خبر و. ټولو نزاکتونو ته
پاملرنه کېده او په خپله ټولواک په دې برخه کې تر ټولو غوره او ښه
بېلگه وه، خو ټول په دې پوهېده چې سپين ږيری ملامت او دهېڅ
چاري د سرته رسېدو نه دی. کله چې کوتوزوف، د نڅا بندار ته د
رانوتلو په وخت د اکا ترينې (د روسيې ستر ټولواکه) د زمانې
د پخوانی دود په شان سپارښتنه وکړه چې يرغمل شوي بيرغونه د هغه
پښو ته وروا تېرل شي، ټولواک، په ناخوښۍ تندې تريو کړ او څه يې
وويل او ځينو کسانو د هغه خبرې واوريدې:

-زور ټوکار!

له کوتوزوف نه د خپلواک خوا بدي، په ويلنا کې ځکه لاپسې زياته
شوه چې کوتوزوف په ښکاره يا نه غوښتل او يا نه پرې پوهېده، د هغه
جگړې په اهميت پوه شي چې د دوی په وړاندې روانه وه.
کله چې د بلې ورځې پر سهار ټولواک، راټول شويو افسرانو ته
وويل چې:

-تاسو نه يوازې روسيه ژغورلې ده، تاسو ټوله اروپا ژغورلې ده.

ټولو داسې وانگېرله چې جگړه پای ته نه ده رسېدلې.

يوازې کوتوزوف نه غوښتل په دې پوه شي او په ډاگه يې خپل نظر

جگره او سوله

خرگند او وويل يې چې نوې جگره نه شي کولای د روسيې دريخ بڼه او وياړ يې لالور کړي. هغه نه يوازې دا بلکې دا يې هم وويل چې نوې جگره به د روسيې اوسني دريخ چې دده په اند اوس يې لري، سپک او وياړ به يې راکم کړي. هغه هڅه کوله ټولواک ته دا ثابتې کړي چې دنويو پوځيانو راتلول ناشوني دي، هغه وويل چې د خلکو ژوند خورا خوار او کېدای شي نابرياوو او له نورو نورو بدمرغيو سره مخامخ شي.

فليد مارشال په طبيعي ډول، په دغه اند سره يوازې او يوازې دراتلونکې جگرې خنډ و.

له بودا سره د ټکر دمخني لپاره يوه آسانه لاره پيدا شوه، دا لاره په دې کې وه چې د اوسترليخ او ددې جگرې د پيل دوخت په شان چې قومانداني يې د بارکلی په غاړه وه، پرته له هغه چې ستر قوماندان خبر او خوابدي شي، دواک هغه لورې چې دی پرې ولاړ او هغه ناخرگند او بې پايه واک چې دی يې لري ترې واخېستل شي، او ټولواک ته وسپارل شي. دهمدې تکل د سرته رسولو لپاره د سترې قوماندانۍ په جوړښت کې څه بدلون راوستل شو، دکوتوزوف د قوماندانۍ کړۍ کرار کرار ماتې او واک ورو ورو ټولواک ته ورولېږدول شو. هريو، کونوفنيخن او ايرمولوف نورو چارو ته وگمارل شول. ټولو په ډاگه نارې وهلې چې فيلد مارشال خورا خوار او روغتيا يې بڼه نه ده.

د هغه روغتيا ځکه خرابه وه چې واک بل چاته، هغه چاته چې غوښتونکی يې و، ولېږدوي. او په رښتيا هم د هغه روغتيايي حالت بڼه نه و.

لکه هغه شان چې په طبعي، ساده او کرار کرار کونوزوف د ترکيې له جبهې نه، په پترزبورگ کې دا احتياط غوندې ته استولی شوی او داربکيو راتولو ته گمارل شوی و او بيا هماغه وخت د اړتيا له مخې اړ

جگړه او سوله

شول ، هغه د پوځ قوماندانی ته ولېږي . اوس هم هماغه شان ساده ساده ، کرار کرار او په طبیعي ډول د کوتوزوف له خوا د خپلو چارو ، تر سرته رسېدو نه وروسته ، د هغه پر ځای بل څوک چې اړتیا ورته لیده کېده ، راپیدا شو .

د ۱۸۱۲ کال جگړې د روسیې روح ته له گرانښت او ملی گټو پرته ، بله ځانگړتیا هم باید له لرلای او هغه د هغې اروپایي اهمیت و .

له لودیزه ، ختیځ ته د پرگنو تر خوځونه وروسته ، اوس باید له ختیځه لودیزه ته د خلکو خوځېدا پیل شوې وای . د دغې نوې جگړې لپاره نوي نوميالي په کار دي ، هغه نوي نوميالي چې د کوتوزوف د عقایدو او خیالاتو په توپیر یې باید ددې نوې چارې دهڅولو او لمسولو لپاره نور خیالات او عقاید لرلای .

لومړی الکساندر (د روسې ټولواک) د ختیځ نه ، لودیز ته د خلکو د خوځون او د ملتونو د بربدو نو د ټاکلو لپاره ، هماغه شان په کار و ، لکه کوتوزوف چې د روسیې د ژغورنې او ویاړمن کېدو لپاره په کار و .

کوتوزوف د اروپا ، دقواوود اندول او د ناپلیون د ونډې په معنی نه پوهېده . هغه نه شو کولای په دې پوه شي . کله چې د روسیې دښمن تا والا شوی وی ، هېواد او د هغه ازادي د ویاړ لوړو څوکو ته رسېدلي ، دغه ویاړ ته تر رسېدو وروسته د روسیې خلکو استازو ته ، روسی انسان ته ، لکه دیوه روس په خیر نوره اړتیا نه لیدل کېده ، د ولسي جگړې استازي ته له مرگه پرته بل هېڅ څه او هېڅ چاره پاتې نه وه . هغه مړ شو .

۱۲

پېیر لکه چې تل همداسې وي، د ټولو هغو جسمي او روحي ستونزو درندوالي چې د اسارت په وخت کې لیدلې وو، یوازې هغه وخت احساس کړ چې دغه ستونزې او محرومیتونه پای ته ورسېدل. تر ازادیدو وروسته، هغه د اریول، ښارته راغی او تر راتگه درې ورځې وروسته یې چې کله د کیف ښار ته د تگ تکل وکړ، ناروغه شو او درې میاشتې د ناروغۍ په بستر کې پاتې شو. داکترانو ویل چې (د صفر) د کیسې) په ناروغې اخته شوی دی، خو داکترانو وینه یې ترې واخېسته، دارو درمل یې ورکول او تر هغه پورې د هغه تداوي کوله چې روغ شو.

ټول هغه څه چې پر پېیر راغلي وو، له اسارته، تر ازادۍ او بیا تر ناروغۍ پورې، هېڅ یوه هم پر هغه کوم اغېز نه کړی. هغه ته یوازې خړه هوا، غمړلي بارانونه، کله واوره او کله له اورښته پرته بل څه نه وریادیدل. په زړه کې پراته غمونه، د پښې او تخرگ درد، د بد مرغۍ غمړلي خاطرې او د خلکو زوریدنې وریادیدې. د جنرالانو او افسرانو له گڼۍ نه ډکې پوښتنې وریادیدې، د گادۍ او څو آسونو د لاس ته راوړلو لپاره خپلې هلې ځلې او تر ټولو نه لاهمه په هغه وخت کې د تفکر او احساس لپاره د استعداد نه لرل، وریادیدل. د خپلې آزادۍ په ورځ هغه د پیتیا رستوف مړی ولید. په هماغه ورځ هغه له دې خبر شو چې سرداران درې د بارادینو تر جگړې یوه میاشت وروسته هم ژوندی او دا څوموده وړاندې د یاروسلاو په ښار کې د رستوفیانو په کور کې مړ شوی دی.

جگړه او سوله

په هغه ورځ چې کله دینیسوف دغه خبر پېیر ته وایه، په دې گمان چې پېیر لا پخوا د خپلې بنځې ایلن له مرگه خبر دی، د هغې یادونه یې هم کړې وه. دغه ټول خبرونه او پېښې، هغه وخت پېیر ته عجیب برېښېده. هغه داسې انگېرله چې دی نه شي کولای په دې ټولو خبرو پوه شي. په هغه ورځ، دده یوازینی هیله دا وه چې څومره ژر کېږي له دغې سیمې نه چې انسانان یو بل په کې وژني لار شي او چېرته سترگې پناه او آرام وکړي. ده هیله یې لرله چې آرام وکړي او د هغه څه په اړه فکر وکړي چې ده ته عجیب و اونوي پېښ شوي دي، خو همدا چې د اریول ښار ته ورسېد، ناروغه شو. کله چې له خوبه راوینن شو، هغه خپل څنگ ته له مسکوه راغلي دوه تنه ناست چوپړان ولیدل دغه دوه تنه، تیرننه او واسکا وو. مشر سردار چې د ایلخ په سیمه کې او سپده هم له دوی سره وو. دوی همدا چې د پېیر له آزادی او ناروغۍ نه خبر شوي وو، ځان یې ددې لپاره هغه ته رارسولی و، چې د هغه پالنه او درملنه وکړي.

پېیر د خپلې رغیدو په موده کې هڅه کوله کرار کرار ځان د هغو خیالونو له اغیزه چې په دې څو میاشتو کې د هغه په عادتونو بدل شوي وي وو، وژغوري او په دې ډاډه شي چې سبا ته یې څوک کومې خواته په زور لږدېدو ته نه اړوي، څوک به بیا تود بستر نه ترې اخلي او هرو مرو به سهارنۍ، غرمۍ او ماښامنۍ ولري. خو هغه ترډېرې مودې پورې یې لا په خوب کې هم ځان هماغه شان په اسارت کې لیده. دغه راز کرار کرار پېیر په دې خبرو سر خلاصېده چې سرداراندرې او دده بنځه مړه شوي دي او فرانسویان تالا والا او ماتې یې خوړلي ده.

دآزادی خوبونې احساس، هغه بې ساری سپېڅلی احساس چې د انساني غریزې، نه جلا کېدونکې برخه ده او له انسانه نه یې څوک

جگړه او سوله

اڅپستی نه شي، دا هغه څه و چې ده دلومړي ځل لپاره له مسکوه تر وتلو وروسته احساس کړي و. دغه احساس دناروغۍ او له ناروغۍ نه درغیدو په موده کې دده روح پاله. هغه دې ته حیران و چې دغه روحي آزادي له بهرنیو پېښو سره هېڅ اړیکې نه لري، هغه دا هم انگېرله چې دغه آزادي گواکې بې پروا خو په پرتمین ډول، په بهرنیو ازادیو گانل شوې ده. پېر په هغه ښار کې یوازې او چور پردی پردی و او هېڅ پېژندگلوي یې نه درلوده. هېڅ چا، له هغه نه، نه څه غوښتل او نه یې چپرې لېږه. هر څه چې ده غوښتل اوس هغه درلودل. د ښځې په اړه د هغه ټول پخواني خیالونه چې دی یې زور او، نور نه وو، ځکه هغه ښځه نور، نه وه. کله چې د خوږې او مزناکې شورا میزده ته جوړیده او یا کله به چې په پاک او سپېڅلي بستر کې غځېده او یا به چې کله وریاد شول چې دده د ښځې او د هغه فرانسوي کیسه پای ته رسېدلې ده، هغه به له ځان سره وویل:

-آخ څومره ښه! آخ څومره خوندور!

او د خپل پخواني عادت له مخې یې خپل ځان نه پوښتنه کوله:

-نوڅنگه؟ نوڅنگه به کوم؟

او سمدلاسه یې خپله ځانته ځواب وایه:

-هېڅ! هسې ژوند به کوم، اخ چې څومره ښه ده.

هغه څه چې پخوا دی زووراوه، هغه څه چې دی تل د هغه په لټه کې و، هغه څه چې دده د ژوند موخه و، نور دده لپاره شتوالي نه درلود. د ژوند دغې ناڅرگندې موخې اوس په تصادفي توگه نه یوازې په دغې شېبه کې، شتوالي نه لاره، بلکې ده داسې انگېرله چې دده دغه موخه نه شته او شته والي یې ناشونی دی. نور ددغې موخې نشتوالي هغه ته د آزادی هغه پوره احساس ورکاوه چې د هغه نیکمرغي یې جوړوله.

جگړه او سوله

هغه اوس کومه موخه نه شوه لرلای، ځکه چې اوس هغه ایمان لاره. دا ایمان نه په ده یا هغه، یا په دې قانون او یا هغې قاعدې ایمان، یا په کومه خبره یا اندېښنې ایمان، هغه پر خدای ایمان درلود.

تر دې نه پخوا هغه خدای په خپلو موخو کې لټاوه. د دغې لټونې موخه یوازې د خدای لټونه وه، خو د اسارت په وخت کې هغه ناخپه، نه د دنیا یا د اندېښنو او استدلال له مخې، بلکې مخامخ د احساس او شهود له لارې، پر هغه څه چې ده ته لا پخوا دده مینځې په خورا ساده ژبې ویلي و، ایمان راوړ: خدای، هغه دی خدای. هغه هرچېرې دی.

هغه په اسارت کې په دې پوه شو چې خدای په کراتایوف کې، تر هغه خدای نه چې ماسونیان یې دنړۍ دستر جوړونکي او معمار په توګه مني، لوی، بې پایه او په تصور کې نه ځایدونکی دی. هغه د هغه چا په شان احساس درلود چې کومې ورکه یې لرې لرې د ګرځېدو په حال کې تر خپلو پښو لاندې پیدا کړي وي. هغه په خپل ټول عمر کې، دده په شا او خوا کې خلکو نه، کومې لوړې خواته کتل، حال دا چې لوړ کتل په کار نه و، ده باید یوازې خپلې مخې ته کتلي وای.

هغه پخوا تر دې، هغه ستر، بې پایه او د عقل له تصور بهر څه، هېڅ چېرې لیدلی نه شو. هغه یوازې دا احساسوله چې دغه شان څه باید یوچېرته وي. ده هغه لټول، ده ځان ته نږدې مفاهیمو کې له لنډ پاری، وړکتوب، سپکوالي او بې معنی یې نه پرته بل څه نه لیدل.

هغه ځانته یوه لرې دنیا جوړه کړې وه. ده هلته لرې ورکتل. هلته ته چې دغه واره د نیایي څه د خیال په لړو کې ورکېدل او ده ته په هماغه کچه ستر او بې پایه برېښېدل. ده ته اروپایي ژوند، سیاست، ماسونوالي، فلسفه او له انسانانو سره مرسته، ټول په دې ډول برېښېدل او هماغه وخت او هماغه شېبې چې ده د خپلو نیمګړتیاوو

جگړه او سوله

شېبې گڼلې، د هغه عقل، هغه لري او له تصویره وتلي څه ته لاره موندله او هلته يې هم له لنډپاری، د نیوي او بي معناتوبه پرته بل څه نه شو موندلای، خو اوس ده دا زده کړي و چې ستروالي، ابدیت او بې پایتوب په هرڅه کې وويني او پيدا يې کړي. دا طبيعی خبره ده چې هغه دا وويني. او ددې لپاره چې ددغه لري ليدونکي څه نه خوند واخلي، بايد هغه لرلید (دوربين) چې ده د نورو له سره پورته په هغه کې کتل، لري واچوي او په خوښۍ خپل شا او خواته، تل بدلیدونکي، ستر، ابدی، اوله تصویره، وتلي او بې پایه ژوند ته وگوري، څومره چې ده نېردي هغه ته کتل، په هماغه کچه دی آرامه او نیکمرغه و. هغه وحشتناکه پوښتنه دڅه لپاره؟ هغه پوښتنه چې تردې نه مخکې به يې دده ذهن راپرزاوله، نور نو هغه له ځانه، نه پوښتله. اوس دا پوښتنه دڅه لپاره وه؟ د هغه دزړه په تل کې ځواب چمتو و: ددې لپاره چې خدای شته، هغه خدای چې د هغه له ارادې پرته، دانسان یو وینسته هم له سره، لويدلای نه شي.

۱۳

د پېږ په کړو وړو کې څه کم هېڅ بدلون نه و راغلی. د هغه بشره
هماغه شان و، لکه پخوا چې وه. هغه لکه د پخوا په شان پريشانه او
داسې برېښېده چې دده تر مخې له تيريدونکو پېښو نه چپړې لري، په
نورو او ځانگړو خيالونو کې ډوب دی.

د هغه د پخواني او اوسني حالت توپير په دې کې و چې پخوا به يې
تر مخې تيريدونکو پېښو او کړو ته کتل، خو هغه به يې نه ليدل، هغه
څه به يې چې ده ته ويل، هغه به يې نه اوريدل، دردونکې گونځې به يې
پر تندي راخوړې شوې او داسې برېښېده چې هڅه کوي، خو نه شي
کولای، له ده لرې کوم ولاړ څه ته وروگوري.

هغه اوس هم، هغه څه هېرول چې ده ته به ويل کېدل او هغه څه چې
دده تر مخې تيريدل نه يې ليدل، خو اوس يې له ملنډو سره په مل يوي
موسکا د اېښودله چې دده تر مخې هر تيريدونکي څه وينې او هر څه چې
ده ته ويل کېږي، هغه اوري، خو سره له هغه هم د اېښکاريدو چې چور بل
څه ته گوري او غوږ يې چور بلې خواته دی. پخوا که څه هم هغه بدمرغه
خو مهربانه برېښېده. نو له همدې کبله خلکو له هغه نه د لرې کېدو هڅه
کوله. اوس يې د خوښۍ، ژوند بښوونکې موسکا پر شونډو خوره و او
له خلکو سره د خواخوږۍ لېوالتيا يې په سترگو کې ځلېدله. هغه له
ځانه پوښتنه کوله:

-ايا دا نور خلک هم دده په شان نيکمرغه دي او کنه؟

نو ځکه خلکو له هغه سره له خبرو اترو نه خوند اخېست.

پخوا هغه ډېر غږيدو او په غږيدا کې په قهر يده، نورو ته يې لږ غوږ

جگره او سوله

و نیو خو اوس خورا لږ غږېده او دا وریدلو زغم یې هم پیدا کړی و، داسې چې خلکو آن په خورا لېوالتیا هغه ته خپل رازونه ویل. مشره شهزادګۍ چې هېڅکله پېیر ورته گران نه و، دېوېدا گراف تر مرگه وروسته یې ځان د هغه منت باره گناهه او له دې کبله یې د هغه په وړاندې په زړه ځانګړې احساس پیدا شوی و. هغې د اریول بشارته تر راتګ نه لنډه موده وروسته په ډېرې حیرانۍ او تعجب دې ته پام شو چې (هغه اریول ته د دې لپاره راغلی و چې د پېیر له خواله دوی سره د ټولو نادودو سره سره، دناروغۍ په وخت کې د هغه پالنه وکړي) پېیر ورته گران دی... پېیر د شهزادګۍ د زړه د لاس ته راوړلو لپاره هېڅ نه کول او یوازې یې په ځیر ځیر یې هغه څارله. پخوا شهزادګۍ داسې احساسوله چې دې ته د هغې کتل له بې پروایۍ او څه ملنډو سره مل دي، نو ځکه د هغه په وړاندې به یې هم لکه د نورو په شان تندي تریو او د خپل ژوند او طبیعت ترخې خواوې څرگندولې، خو اوس برعکس هغې داسې انګېرله چې هغه گواکې آن د دې د ژوند رازمن اړخونه لټوي او زړه ته یې دلارې د پیدا کولو په تکل کې دی. هغې لومړی په نه ډاډمنه توګه، هغه ته کتل خو وروسته یې په خورا خواخوږۍ او مهربانۍ د خپل طبیعت رازمنې ځانګړتیاوې هغه ته راوسپړل. آن خورا ځیرکو او چالاکو کسانو هم نه شو کولای، د شهزادګۍ داسې باور وگټي چې د هغې د ځوانۍ دښو وختونو یادونه راوسپړي، هغه په خبرو یې راولي او خپل رازونو ورسره ګډ کړي. د پېیر ټوله ځیرکتیا په دې کې نغښتې وه چې هغه د خپل روح د آرامۍ لپاره د شهزادګۍ په کرکجن، وچ او د شهزادګۍ والي له غروره په ډک زړه کې یې انساني احساس راپاراوه. شهزادګۍ په زړه کې ویل:

جگړه او سوله

- هوکې !

کله چې هغه زما غونډې دښو خلکو تر اغيز لاندې وي، خورا خورا مهربانه انسان وي.

د پېير چوپړانو، ترنتي او واسکا هم هغه بدلون ته پام شو چې د دوی دبادار په کړو وړو کې راغلی و. د هغوی دې ته پام شو چې پېير خورا ساده شوی دی. ترنتی به چې کله له خپل باداره کالي وويستل. کالي او بوټ په لاس به يې هغه ته شپه په خیر ويلې او په کراره به د وتلو دهڅې په لړ کې، دې ته سترگې په لاره و چې بادار خوله ده سره دخبرو هيله نه لري، نو د پېير به دې ته پام کېدو او هغه به يې دراوه او خبرې به يې ورسره کولې.

هغه به پوښتل:

- ښه! د اراته وايه، تاسو ځانته څنگه ډوډۍ پيدا

کوله؟

او ترنتی به دمسکو دتالان نه کيسه راپيل کړه. د خدای بښلي گراف يادونه به يې راتازه کړل. تر ډېره وخته، کوټ په لاس به يې نقلونه کول او کله به هم د پېير خبرو ته غوږ او له خپل بادار سره به يې له خواخوږۍ او نېرديوالي نه خوند اخېست. او د همدې خونښيو په څپو کې به له هغه نه ووت.

هغه ډاکتر چې پېير يې تداوی کاوه او هره ورځ به يې پوښتنې کولې او څارنې ته ورته که څه هم د ډاکترانو د عادت له مخې يې دا خپله ونډه گڼله چې د داسې سپرې بڼه څرگنده کړي چې د هغه د ژوند هره گرانه شېبه د انساني ژوند د ساتنې لپاره ده، هغه به په ساعتونو ساعتونو، د پېير خواته ناست و. دناروغانو د نارامه اعصابو د څارنې په لړ کې يې هغه ته د خپلې خونښۍ په تيره بيا د ښځو په اړه خوږې

جگړه او سوله

کيسې کولې.

ډاکټر ويل:

- هو کې! خبرې خوله دغه شان سړي سره خوند کوي، نه دا چې زموږ د سيمې (ولایت) ناروغانو سره.

په اربول کې خو فرانسوي اسيرانو ژوند کاوه. دغه ډاکټر هم د هغو يو تن چې يو ايتالوي ځوان و، پبیر ته راوست.

دغه ايتالوي، پبیر ته تگ راتگ پيدا کړ او شهزادگی به د هغه په هغواندو او احساساتو خنډل چې دغه ايتالوي دخبرو په لړ کې، پبیر ته خرگندول، داسې ښکاریده چې دغه ايتالوي يوازې هغه وخت د نيکمرغۍ احساس پيدا کوي، چې پبیر ته ورځي، له هغه سره غږېږي او هغه ته د خپل تير ژوند، خپلې کورني ژوند او د خپلې مينې په اړه غږېږي او دفرانسويانو په تيره بيا د ناپليون په وړاندې کرکه خرگندوي.

هغه پبیر ته وويل:

- که ټول روسان او يا لږترلږه د هغو يوه برخه تاسو ته ورته وای، له داسې خلکو سره جنگېدل به چور کفر وای. تاسو دفرانسويانو له لاسه خومره رنځ ولید، خو تاسو اوس د هغو په وړاندې هسې چې ورډه، ان کرکه هم نه خرگندوی.

ايتالوي، له پبیر سره ځکه داسې لېونی لېوالتيا ښودله چې پبیر د هغه په زړه کې له ويرې سره مل، داسې يوه احساس راالمسولی و چې د هغه ورځې د خورا غوره هيلې خرگندونه يې کوله.

په اربول کې دپبیر د اوسېدو په وروستيو وختو کې، د هغه پخواني ماسون، انډيوال گراف ويلارسکي دده ديدن ته راغی. دا هغه څوک و چې په ۱۸۰۷ کال کې يې پبیر ماسوني لوز ته بدرگه کړی و.

جگړه او سوله

د ویلاروسکي مېرمن یوه بډایه روسي ښځه وه چې د اریول په ولایت کې یې لوی نوم او ډېر جایدا دونه لرل. ویلاروسکي د ښار د خوړو د برابرولو په اداره کې یوه موقته دنده لرله.

ویلاروسکي چې کله اریول ته د بیزاو خوف، (پېیر) له راتگه خبر شو، سره له هغه چې له هغه سره یې دومره نږدې پېژندگلوي نه لرله، هغه ته ورغی. له پېیر سره د هغه مینه او خواخوږي، د هغه کسانو خواخوږی او مینې ته پاتې کېدل چې معمولا یې څوک په یوه دښته کې د چا په لیدو څرگندوی. ویلاروسکي په اریول کې خفتیان پسې اخیستی و او له دې کبله چې هغه خپل یو سیال یې پیدا کړی و، په لیدو یې سخت خوشاله و.

د ویلاروسکي په ډېره حیرانۍ دې ته پام شو چې پېیر له رښتیني ژونده شاته پاتې شوی او داسې چې هغه د ځانستاینې او بې غمی په رنځ اخته شوی دی.

هغه وویل:

- تاسو خورا زیات په ځان کې ډوب شوي یاستی.

له دې خبرو سره سره. ویلاروسکي تر پخوا نه له هغه سره خواخوږی او مهربانه و او هره ورځ به هغه ته ورته و، خو پېیر به چې کله ویلاروسکي ته کتل او د هغه خبرې به یې اوریدې، هک پک او په حیرانۍ به یې دا فکر کاوه چې دی هم څو موده پخوا همداسې و.

ویلاروسکي ښځه لرله، ورنۍ یې لرله، د خپلې ښځې اداري او د جایدا دونو چارې یې کولې. ټولې دغه چارې دده د ژوند خنډ وي، هغه ته یې په سپکاوې کتل، ځکه د هغو د ټولو سرته رسولو موخه دده او د ده د کورنۍ د گټې او ښه والي لپاره و.

پوځي، اداري، سیاسي او ماسوني خیالونو، د هغه ټول پام ځانته

جگړه او سوله

ور اړولی و. پېیر پرته له هغه چې د هغه د خیالونو بدلون هڅه وکړي، یا هغه برحق او ملامت وگڼي، په خپلې پرله پسې، آرامې او له ملنډو مل موسکا سره یې، ده ته، د داسې یوه آشنا اغیز ستاینه کوله.

له ویلارسکي، شهزادگۍ، ډاکټر او نورو ټولو هغو خلکو سره چې ده اوس لیدنې کتې لرلې، ده داسې نوې بڼه پیدا کړې وه چې د ټولو مینه او خواخوږي یې ځانته را اړولې وه. او دا دده هغه اعتقاد و چې هر څوک حق لري په خپله خوښه او ډول فکر وکړي، هغه احساس کړي، خپل ژوند ته وگوري او په دې باور چې په خبرو نه شو کولای د چا عقاید بدل کړل شي، دا دهرچا خپل حق دی. دا هغه څه و چې پخوا به یې د پېیر زیات پام، آن تر قهر کېدو پورې ځانته وراړوه، خواوس له نورو سره دده د خواخوږۍ او ملگرتیا بنسټ جوړاوه. د خلکو ترمنځ اختلاف او یاد عقایدو او یاد ژوند ډول توپیر په ده کې خوښي رالمسوله او پر شونډو یې له ملنډو ډکه موسکا راخوړوله.

په ورځنیو چارو کې، پېیر ناڅاپه دا احساس کړه چې داسې څه د هغه د کړو منځ پانگه شوي دي چې پخوا نه و.

پخوا د پیسو په اړه خبرې او پوښتنې، په تیره بیا له ده نه دیوه بډای سړی په توگه د پیسو غوښتنې چې تل او پرله پسې له ده کېدې، دی لېونتوب او سرسام ته وسپاره. هغه به له ځانه پوښتل:

وربې کړي؟ او که وربې نه کړي؟ هغه به حیران و،

ویل به یې:

زه یې لرم او هغه اړتیا ورته لري. او هغه بل بیا ترهغه نه هم زیاته اړتیا ورته لري. څوک زیات اړمن دي؟ کېدای شي دواړه دوکه ماروي؟

پخوا به یې له دغو ستونزو د خلاصون هېڅ لاره موندلای نه

جگړه او سوله

شوه او هرچاته يې ورکولې، تر هغه پورې يې ورکولې، چې وي. د خپلو جايدادونو په اړه يې هم کټ مټ له همداسې پوښتنو سره مخامخېده. کله به يوه ويل: داسې وکړه او بل به وايي چې نه هسې ښه ده.

خو دی خپله دې ته حيران و چې ټولو دغو پوښتنو ده ته کومه پرېشاني او خوابدی نه پيدا کوله. اوس په هغه کې داسې يو قاضي راژوندی شوی و چې د داسې قوانينو له مخې چې ده نه پېژندل، هره ستونزه آواروله او ورته ويل يې چې څه وکړي او څه ونه کړي.

هغه اوس هم د پخوا په شان، د پيسو او مالي چارو په وړاندې بې پروا و، خو اوس بېشکه دی په دې پوهېده چې کوم کار بايد وکړي او کومه چاره ونه کړي. دده دغه نوی قاضي د يو فرانسوي ډگروال د هغې غوښتنې په اړه و چې پېير ته راغلی و، هغه ته يې د خپلې اتلوالۍ او مېړانې کيسې وکړې او په پای کې يې په خورا سپين سترگۍ د څلور زرو فرانکو غوښتنه وکړه هغه دا غوښتنه ددې لپاره کړې وه چې هغه خپلې ښځې او ماشومانو ته ولېږي. پېير له کومې سختۍ او پرځان له زور راوستو نه پرته، هغه ته، نه، ويلې و. وروسته دی خپل ځانته حيران و چې څنگه ده په اسانۍ هغه کار کړی دی چې پخوا به ده ته خورا گران برېښېده، خو له دې سره هممهاله، کله چې ده فرانسوي ډگروال ته د پيسو له ورکولو ډډه کړې وه، ده تکل کړی و د اريول له ښاره د خوځېدا نه دمخه، په خورا ځيرکۍ ايتالوي ځوان دې ته وهڅوي، هغه پيسې له ده نه واخلي چې ډېره اړتيا ورته لري.

په عملي چارو کې دده د ورگډيدو بله نښه، د خپلې ښځې د پورونو د پريکړو او دمسکو دکورونو او باغونو د بيا جوړولو او نه جوړولو په اړه، دده پريکړې وي.

هغه لا د اريول په ښار کې و چې د هغه د جايدادونو د چارو چلونکی

جگړه او سوله

ده ته راغی او له پېیر سره یې په گډه خپل حسابونه وکړل. د چارو دمشر چلوونکي د حساب له مخې دمسکو اورو نو، پېیر ته دوه میلیونه روبله په شا او خوا کې تاوان رسولی و.

د هغه د جايدادونو د چارو مشر چلوونکی، د دغه تاوان له غمه د آرامۍ لپاره پېیر ته هغه حساب وړاندې کړ چې د دغه تاوان سره سره، گټه نه یوازې لږه شوې نه ده بلکې زیاته شوې هم ده، خو په دې شرط چې دی د گرافینې (خپلې بنځې-ایلن) نه پاتې شوي پورونه چې دی یې ورکولو ته اړ هم نه دی، پرې نه کړي. دغه راز که دی په مسکو او دمسکو په څنډو کې د خپلو کورونو او باغونو د بیا جوړونې ته چې په کال کې له کومې گټې پرته اتیازره خرڅ لري، ډډه وکړي.

پېیر په خوښۍ سره و موسېد او وې ویل:

- هوکې، هوکې، همداسې ده. هوکې هوکې، زه دغو شیانو ته هېڅ اړتیا نه لرم. زه د دغو کنډوالو له برکته له پخوا نه هم بدای شوی يم. خو د جنوري په میاشت کې له مسکو نه سافیلېچ راغی. هغه دمسکو د حالاتو او د هغو حسابونو په اړه ورته وغږید چې دمسکو او دمسکو په څنډو کې د هغه د کورونو او بیا جوړولو لپاره په کار دي. د هغه له خبرو داسې برېښېده چې د دغو کارونو چارې پوره چمتو دي. له دې سره هممهاله پېیر له پیترزبورگه د سردار واسیلی او نورو آشنایانو لیکونه ترلاسه کړل. په دې لیک کې د هغې د بنځې د پورونو یادونه شوې وه.

پېیر پریکړه وکړه چې دده د جايدادونو د مشر چلوونکي هغه تگلاره چې دده هم خوښه شوې وه، بې نتیجې ده او دی باید پیترزبورگ ته لاړ شي. له بنځې نه پاتې ستونزې آوارې کړې او بیا مسکو کې میشت شي، خو هغه خپله په دې نه پوهېده چې دا کارونه دڅه لپاره دي

جگړه او سوله

؟ خو په دې کې يې شک لاره چې هغه بايد ترسره شي. دده دې پريکړې د هغه گټه څلور برابره راتپته کړه، خو ده دا احساسوله چې دا کار بايد ونه شي.

ويلاړنسکي هم مسکو ته روان و او دواړه پريکړه وکړه چې په گډه لار شي.

پېير په اريول کې د خپلې تداوی په ټوله موده کې د خوښۍ، ازادۍ او خوندور ژوند احساس کاوه، خو کله چې يې د سفر په لاره کې ځان په ازاده فضا کې وليد، په سلگونو نوې څېرې يې ليدلې او د هغو په ليدو د هغه احساس لاپسې پياوړی شو. هغه د سفر په ټوله لاره کې د ښوونځي د هغه زدو کوونکي په شان خوښي کوله چې رخصت شوی وي. د ټولو څېرې، د گاډيو انانو، نندارچيانو په لاره يا په کلي کې د بزگرو کليوالو، ټولو او ټولو څېرو، هغه ته نوې معنی لرله. دده ترڅنگ د ويلاړسکي شتوالي او له اروپا نه د روسيې د بېرته والي او د خلکو د ناپوهي په اړه د هغه خبرو د پېير خوښي لاپسې زياتوله.

هلته چې ويلاړسکي، د مرگ ښې ليدلې، پېير به هلته د ژوند غير معمولي پياوړتيا او ژورې ښې ليدلې. هغه پياوړتيا چې دغه يو ملت او خلک يې په هغو او ورو کې راژوندي او يو موټي کول. هغه له ويلاړسکي سره ناندرۍ نه کولې او داسې يې ښودله چې گواکې د هغه خبره مني (ځکه هغه ظاهري ملگرتيا له بې پايه شخړو او ناندريو غوره گڼله) هغه به په خوښۍ، هغه ته مو سپېده او هغه ته به غور غور و.

۱۴

لکه هغه شان چې گرانه ده وویل شي، ولې مېرټانه، له خپلې خاورینې وړانې ځالې نه کوم پلو او چپرتنه په تلوار دي. یوه ډله څه ځخلې یا هگی او یا دمرو مېرټانو مړي له هغه ځایه کشکاري او بله ډله بیا بېرته ځالې ته ور روان یې، دڅه لپاره دوی سره ټکرېږي. یو له بله مخې ته کېږي، ډغرې سره وهي، همدغه شان نه شو کولای ووايو کوم لاملونه د فرانسویانو له وتلو نه وروسته، روسان دې ته اړ کړي وو چې دمسکو نوي ځای ته ډله ډله ورستانه شي، خو بیا هم هماغه شان چې د دانو د جالو په شا او خوا کې د تیتو پرکو مېرټنو ته گورو، ددغو بې شمېره مېرټنو له ټینگار، هڅو او هاندو پوهېږو چې د هغو د ځالې د وړانې سره سره چې د هغو په کنډوالو کې یوازې د ځالې نښې پاتې وې. مسکو هم د اکتوبر په میاشت کې، سره له هغه چې نه چارواکي په کې پاتې وو، نه مقدسات او نه دلمانځنې د اړتیا وړ وسایل، نه د خلکو شتمنۍ او نه کورونه، خو بیا هم مسکو هماغه گڼه گونډه درلوده، هغه هماغه شان مسکو و، د اگست د میاشتې مسکو (تر جگړې مخکې مسکو) دمرموزو، سترو او نه راپرزیدونکو شیانو نه پرته، هرڅه په کنډوالو بدل شوي وو.

هغه لمسون چې خلک یې د فرانسویانو تر وتلو او له دوی نه ددغه ښار د پاکېدو نه وروسته، له هرې ځوانه دمسکو پلو ورتگ ته پارول، بېلابېل او ځېنې ځانگړي دلایل وو چې په لومړۍ سر کې یې چور ځناور وزمه بڼه او ځانگړتیا لرله، یوازې یو شي و چې هغوی ټول یې په گډه دغې چارې ته لمسول او هغه، هغه ځای ته تگ و چې پخوا مسکو

جگړه او سوله

نومیده او ددې علت هم دا و چې دوی وکولای شي هلته خپل کار ته دوام ورکړي.

یوه اونۍ وروسته په مسکو کې د میشتو خلکو شمېر پنځلس زرو تنو او دوې اونۍ وروسته د هغو شمېر پنځه ویشتمه زره او همداسې ورځ په ورځ زیاتېدل او زیاتېدل. ددغو خلکو شمېر د ۱۸۱۳ کال په مني کې دومره زیات شو چې د هغو شمېر په ۱۸۱۲ کال کې په مسکو کې له میشتو هغو نه واوښت.

هغه لومړني روسان چې مسکو ته ورسېدل، هغه د فینخگراد نومي پوځ قوماندان او دمسکو د گاونډو کلیو کلیوال او مسکویان و چې له ښاره تښتېدلي او دمسکو په شا او خوا کې پټ شوي وو، کله چې روسان کنډواله مسکو ته راستانه شول. ویې لیدل چې ښار تالان شوی دی. نو دوی هم په غلا او تالان پیل وکړ، هغوی هم هغه څه ته چې فرانسویانو کړي وو، دوام ورکړ. کلیوال به له خپلو کراچیسو سره ددی لپاره راتلل، چې دمسکو په وړاندو کنډواله کورونو او کوڅو کې ټول پاتې شیان کلي ته یوسي. قزاقانو چې څه موندل، هغه یې خپل پوځ ته رسول، د کورونو خاوندانو هر هغه څه چې هرچېرې او په نورو کورونو کې موندل، په دې پلمه چې دا د دوی دي، خپلو کورونو ته وړل.

لومړیو تالانگر او دارمارو پسي، نور تالانگر او دارمار، دویمو پسي درېیمې ډلې را روانې وې او ورځ په ورځ د هغو شمېره زیاتېده. د دارمارو د شمېر زیاتېدو سره، غلا او تالان هم گرانیدل او ځانگړې بڼه یې موندله.

که څه هم پر مسکو د فرانسویانو د ولکې سره، ښار له خلکو تش شوی و، خو دیوه ژوندي ښار ټولې ځانگړتیاوې او اصول لکه: سوداگري، کسب او کار، قیمتي راکړه ورکړه، دولتي ادارې او

جگړه او سوله

مذهبي کره وره په خپل ځای پاتې و. که څه هم دغه ځانگړتیاوې له کاره لويدلې وې، خو تش په نوم يې دوام درلود. دوکانونه، غرځي، مغازې، گادامونه، بازارونه او زياترې فابريکې، کارخانې او تخنيکي دوکانونه ټول او ټول پر خپل ځای وو. ماڼۍ، پرتمين قيمتي کورونه چې له غوره او قيمتي پرتمينو کاليو او کپرونه ډک وو. روغتونونه، زندانونه، دولتي ادارې، ورې او لويې کليساوې، ټول پر خپل ځای وو. څومره چې په دې ښار کې د فرانسويانو ميشتيا اوږدېدلې، په هماغه کچه د ښاري ژوند دغه نښې له منځه تللې او آن تر دې چې په پای کې، داسې تباهي راغله چې له يو تالان شوي مرگني ډاگه پرته بل څه پاتې نه شول.

څومره چې فرانسوي تالان دوام پيدا کاوه، په هماغه کچه دمسکو بډايان او شتمن تالان کېدل، خو د تالانگرو توان هم راکمېده.

د روسانو تالان چې د روسيې د پلازمېنې د لاندې کېدو سره مل پيل شوی و، څومره چې زياتېده او دوام يې پيدا کاوه، په هماغه کچه د تالانگرو شتمني زياتېده او له هغه سره دمسکو شتمني او د ښاري ژوند نښې پراخېدې او زياتېدې.

له شوکمارو او دارمارو نه پرته، د خلکو نورې بېلابېلې ډلې د کورونو خاوندان، روحانيون، لورپورې او کمکي چارواکي، سوداگر، کسبه کار، کليوال بزگر په ډول ډول خيالونو او تکلونو کې، څوک دولتي کار ته د تگ په هيله، څوک هسې د ليدنې پلټنې او څوک د خپلو حسابونو لپاره هر څوک له هره پلوه، لکه وينه د زړه مراندو ته په تکل کې وو.

يوه اونۍ وروسته هغه کليوال بزگر چې له خپلو گاديو سره له ښار نه دڅه وړلو په هيله راغلي وو، د چارواکو له خوا ونيول شول او دې ته

جگړه او سوله

اړ کړل شول چې په خپلو کراچيو او گډايو کې له ښاره مړي د باندې وباسي. نورو کليوالو چې د خپلو انډيوالانو دغه ناکامي واوریده ، خپل غم او وړه يې رابار او مسکو ته د خرڅلاو لپاره راوړل. هغوی په خپل منځۍ سيالی کې قیمتونه داسې راټيټ کړل چې له پخوانيو نرخونو نه هم ټيټ و. دختگرو او ترکانو ډلې ، هره ورځ د ښې خواری او غریبۍ د پيدا کولو په هیله ، ښار ته راتلل او د ښار په هره سيمه کې نوې ودانۍ راپيدا او کنډوالې هغه بيا جوړيدې. سوداگر او کسبه کارو ، خپل کارونه او راکړه ورکړه پيل کړه. په سویو او نیمه وړانو کورونو کې هوټلونه او سماوارونه جوړيدل. په روغو پاتې شویو کلیساوو کې روحانيونو لمانځنې پيل کړې وې ، ځېنو دکلیساوو سپېڅلي مالونه او شمایل بېرته کلیسا ته راوړل. مامورينو خپل میزونه او له پانیو او دوسیو ډکې الماری په خپلو وړو وړو کوټو کې ځای پر ځای کول. لوړپوړو چارواکو او پولیسو له فرانسویانو نه ترتېښتې پاتې مالونه په خلکو ویشل. د هغو کورونو خاوندانو چې د نورو کورونه او کپري د دوی په کورو کې راټول شوي وو ، دا گېلې او مانې کولې چې څوک حق نه لري دغه ټول دکرملین مانۍ ته ولېږدوی. ځېنو نورو گیلې کولې چې فرانسویانو له خو کورونو نه غلا شوي کالي په یوه کور کې راکوټه کړې او دا به له انصافه لرې خبره وي چې ددوی په کورونو کې دغه راټول شوي کالي ، ددغه کور خاوند ته پرېښودل شي ، پوليسان یا ښکنځل کېدل او یا هم بډې ورکول کېدې چې د سوځېدل شویو شيانو قیمت په لسهاوو برابره زیات ولیکل شي یا هغوی له دولتي خزاني نه مرستې غوښتې او گراف رستو پچین خپلې اعلاميې خپرولې.

۱۵

پېر، د جنوری په پای کې، مسکو ته راغی او د خپل جوړ پاتې شوی کور په یوه گونښه کې دیره شو. هغه د راستو پېچین لیدو ته ورغی او خپل څو تنه نور آشنایان یې چې مسکو ته راستانه شوي وو، ولیدل. هغه د راتگ په درېیمه ورځ تکل وکړ چې پترزبورگ ته لاړشي. ټولو د بري لمانځنه کوله او پلازمېنې په کنډوالو کې د ژوند شور او مستي په خوریدو وه. ټول د پېر په لیدو خوشاله و، ټول د هغه دلیدو لېواله وو او ټولو هیله لرله، له هغه نه، پر هغه د تیرو شویو پېښو پوښتنې وکړي. بېر د ټولو هغو کسانو په وړاندې چې لیدل یې دمینې او دوستۍ احساس کاوه، خو اوس یې بې ارادې له ټولو هغو خلکو سره په اړیکو کې احتیاط کاوه چې نه یې شو کولای له چا سره، کومه ژبه یا وعده وکړي. ټولو هغو پوښتنو ته چې له ده نه کېدې، هغه مهمې وې او که نه وې، د ساري په توگه، چېرې به ژوند کوي؟ ایا کېدای شي چې دی خپل کورونو بیا جوړ او هلته میشت شي؟ هغه څه وخت پترزبورگ ته ځي او ایا هغه به صندوقچه واخلي او ځای ته به یې ورسوي؟

ده به په لنډه توگه:

- هو، کېدای شي، زه فکر کوم او داسې نور ځوابونه یې ورکول. هغه واوریدل چې د رستوفیانو کورنۍ د کسترامې به ښار کې میشته شوې ده، خو د ناتاشې یادونه پرده نه راخوریدل او که راخوریدل هم، هغه ډېر پخواني او تن خواره یادونه وو. هغه یوازې دا احساسوله چې ځان نه یوازې د ژوند له ستونزمنو شرایطو بلکې له هغه احساس نه چې ده ته گواکې برېښیده چې ده پر ځان زغملي، ازاد گانه.

جگړه او سوله

مسکو ته د خپل راتگ په درېيمه ورځ يې له درېڅکويآ نه واوريدل چې ، شهزادگي ماريا په مسکو کې ده.

د سردار اندرې د مرگ او د هغه د ژوند د وروستيو ورځو زوريدنې چې زياتره وخت به ، د هغه په خيالونو کې گرځېدې راگرځېدې ، اوس په نوي قوت د هغه پر خيالونو يرغل وکړ. ترغرمني وروسته خبر شو چې شهزادگي ماريا په مسکو کې ده او د فردفيژنکي ، په کوڅه کې ، په خپل کور کې چې لا جوړ شوی نه دی اوسي. پېير په هماغه ماښام هغې ته ورغی.

پېير ، د شهزادگي کور ته په ټوله لاره کې ، له سردار سره ، له هغه سره د خپلې ملگرتيا ، له هغه سره د خپلو مخالفتنو ، له هغه سره د خپلو کتنو ، په تيرې بيا د وروستې کتنې ، د هغې کتنې په اړه چې په بارادينو کې شوې وه ، فکر کاوه.

ايا هغه به په هماغه حالت چې زړه يې له کرکې ډک و ، مړ شوی يې ؟ ايا له مرگه دمخه به هغه ته د ژوند راز راسپړل شوی نه وي ؟

هغه ته کراتايوف ورياد شو او د هغه مرگ. بې ارادې يې دغه دوه کسان يې سره پرته کړل. دغه دوه کسان سره له هغه ټول توپيره چې لاره يې ، د هغې مينې له کبله چې ده له دغو دواړو سره لرله ، ده ته دواړه سره ورته برېښېدل ، دواړو ژوند کړی و او دواړه مړه وو.

پېير په خورا ښه روحي حالت او غوره ښه ، د زړې شهزادگي کورته ورورسېد. کور له جگړې او اور نه روغ پاتې و ، که څه هم د ورانې نښې يې په کور کې ليدل کېدې ، خو د هغه ښه هماغه پخوانی وه. هغه بودا چوپړ چې د پېير هرکلی ته راوتلی و ، داسې برېښېده چې گواکې وايي چې د شهزادگي شته والي دېبې نظمی نښه نه ده ، په خورا جدي ښه يې وويل :

جگړه او سوله

- شهزادگی خپلې کوتې ته تللې ده او مېلمانه یوازې دیکشنې په ورځ مني.

پېرو ویل:

- تاسو خبر ورکړئ، کېدای شي ومې مني.

چوپړ ځواب ورکړ:

- اطاعت کوم! تاسو مهرباني وکړئ او هغه دتصویرونو کوتې ته

درځئ.

خو دقیقې وروسته چوپړ په داسې حال کې چې دو سال ورسره و، بېرته راستون شو.

دو سال، د شهزادگی له نامه پېرته وویل چې شهزادگی به ددې له لیدو نه خورا خوشاله شي او که دی اجازه ورکوي، له هر ډول رسمي هرکلي نه پرته، مهرباني وکړي په پاسني پور کې د هغې کوتې ته ورشي.

شهزادگی د پاسني پور په یوه ټیټه کوته کې چې یوه شمعه په کې لگېدلې وه، له یوې بسڅې سره چې تورې جامې یې اغوستې وې، ناسته وه. د پېر دا په یاد و چې له شهزادگی سره تل یوه مینځه گرځي، خو دا یې چې دغه مینځه څوک او څه ډول دی، په یاد نه و.

پېر په تورو جامو کې ناستې مېرمنې ته وکتل او له ځان سره یې وویل:

- دا د شهزادگی کومه خور لنده وي.

شهزادگی په چټکۍ پاڅېده او هغه ته یې لاس وراوږد کړ.

وروسته له هغه پېر، د شهزادگی لاس بنکل کړ، هغې د پېر بدله

شوې بشرې ته وکتل او وې ویل:

- گوره په څه حال کې سره گورو!

جگړه او سوله

هغې په ټينگار د پيښر نه سترگې خپلې خورلنډې ته ورواړولې،
د يوې شېبې لپاره يې هغه حيران کړ او وې ويل:

- هغې په دې وروستيو وختونو کې تاسو ډېر يادولئ، کله مو چې
ستاسو د ژغورنې واوريدل، ډېره خوشاله شوم. دا يوازينی ښه خبر و
چې له ډېرې مودې وروسته مو اوريدلی و.

شهزادگۍ بيا، خو تر پخوانه په لاپريشانۍ خپلې خورلنډې ته
وکتل او غوښتل يې چې څه ووايي، خو پيښر يې خبره ونيوه او وې ويل

- تاسو يې تصور کولای شي چې زه له هغه نه هېڅ خبر نه وم. ما فکر
کاوه چې هغه وژل شوی دی. ما چې د هغه په اړه څه اوريدلي دي، هغه
څه و چې، له نورو مې اوريدلي دي، هغه هم له دويمې اويا درېيمې
خولې نه ما يوازې دا اوريدلي و چې هغه درستو فيانونو له کورنۍ سره
دی، خو دا چې څه حال لري، نه پوهېدم، دا څه برخليک دی؟
پيښر چټک چټک او په لېوالتيا غږيده.

هغه ناڅاپه د هغې د خورلنډې څېرې ته ځير او د هغې څارونکې،
مهربانه او له خواخوږۍ نه ډک غلچک ته يې وکتل او دې ته يې پام شو
چې هغه ده ته ځيره ده. لکه تل چې دخبرو اترو په وخت کې احساسېږي،
خدای خبر ولې ده احساس کړه چې دغه په تورو جامو کې ښځه،
مهربانه، زړه سواندې او ويارمنه ده، داسې مهربانه او ويارمنه چې نه
غواړي چې له شهزادگۍ سره دده د زړه خوالې ته هېڅ مزاحمت نه کوي.
خو کله چې درستو د کورنۍ په اړه خپله وروستنۍ خبره وکړه، د
شهزادگۍ مارييا په تندي کې د پريشانۍ ښې لاپسې راڅرگندې
شوې، هغې بيا په تلوار، له پيښر نه سترگې هغې تور جامې ښځې ته
رواړولې او وې ويل:

جگړه او سوله

- تاسو په رښتیا هغه نه پېژنئ؟

پېیر یو ځل بیا د شهزادګۍ خور لندې ته، د هغې رنگ الوتې ډنگر
مخ ته، تورو سترګو او عجیبې خولې ته وکتل. ده ته دغه کتونکې
سترګې، ډېرې خپلې خو لاپخوا هېرې شوې، داسې سترګې چې د زړه
رانبکونکو ستاینه ورته کمه وه، څېرې وې.

هغه فکر وکړ:

- نه، نه دا ناشونې ده، دا جدي، ډنگره، رنگ الوتې او زړه شوې
بشره؟ نه دمنلو نه ده، دا هغه نه ده، دا به یوازې د هغه یادونه وي، خو
په دې وخت کې شهزادګۍ ماریا وویل:

- ناتاشا!

او هغه خبره چې په څیرمنو سترګو، خو په کړاو، داسې لکه زنگ
وهلې دروازه چې خلاصیږي. په یوې موسکا وغورځیده او ناڅاپه له دغه
پرانستل شوي وره نه، دپخوانۍ او هېرې شوې نیکمرغۍ وږم
راولګید، په تیره بیا هغه وخت ده دغه وږم را خپور شو چې نور نو ده د
هغه په اړه هېڅ فکر نه کاوه. دا خور شوی وږم، راخور او له ده نه یې
پوره غېږ راتاو کړه. کله چې هغه وموسپده. کله چې هغه وموسپده،
نور پېیر ته په دې اړه هېڅ شک پاتې نه شو. دا ناتاشا وه او هغه ده ته
ګرانه وه.

په هماغه لومړي شېبه کې پېیر هغې ته، شهزادګۍ ماریا ته او
تر ټولو نه غوره دا چې خپل زړه ته، هغه راز او سپړه چې په خپله هم تر
اوسه، دی ترې خبر نه و. هغه له خوښۍ او زورنکې ویرې نه پرته، تک
سور شو. هغه غوښتل چې خپل هیجان پټ کړي، خو څومره چې به،
هغه د هغه د پټولو لپاره هڅه کوله، هغه به لا څرګنده او څرګنده په
لا څرګندو خبرو او تورو، هغه ځای ته هغې ته او شهزادګۍ ماریا ته،

جگړه او سوله

هر څه ويل چې ورته گرانه ده.

پېير په زړه کې وويل:

- نه، نه، داله دې کبله چې ما يې هيله نه لرله.

خو همدا چې غوښتل يې له شهزادگۍ مارياسره پيل شويو خبرو ته دوام ورکړي، بيا يې ناتاشې ته وروکتل، تر پخوانه لاريات سوروالی يې پر بشري راخوړ شو او د خوښۍ تر ټولو ستري گڼې او ويرې يې زړه و مروړه. له هغه نه خبرې گڼې وډې او په نيمايي کې ترې پاتې شوي.

پېير، ناتاشې ته پام شوی نه و، نو ځکه هغه دلته د هغې دليلدو هېڅ هيله نه لرله. خو هغه، هغه ځکه ونه پېژانده چې د دوی د جلاوالي په موده کې، په هغې کې راغلي بدلونونه خورا زيات وو. هغه ډنگره شوې وه، رنگ يې تک ژير اوښتی و. خو دا هغه څه نه و چې هغه يې دده لپاره تر ناپېژدونکې پورې بدله کړې وه، پېير درانتوتلو سره سم دلاسه هغه ځکه ونه پېژانده چې د هغې په څېره کې، له هغو سترگو چې تل به له خوښۍ ډکې ځلېدونکې ژوند بڼونکې ځلا خوړيدله، خو اوس ده د رانتوتلو په لومړې شېبه کې هغې ته په کتو کتو کې يې نه هغه موسکا وليدله، نه هغه غلچک، يوازې سترگې وې، او هغه هم ځيرکې، مهربانې او له غمه ډکه پوښتنيزې وې.

د پېير گڼې، نه پر ناتاشا اغيز وکړ او نه يې نا آرامه کړ، بلکې يوازې د هغې د حيرانتيا سبب شوه، هغه حيرانتيا چې د هغه څېره يې لږ څه د پام وړ وځلوله.

۱۲

شهزادگی- ماریا وویل:

-هغه دلته زما مېلمنه ده، گراف او گرافینه هم په دې ورځو کې راځي. د گرافینې حال هم خورا خرابه دی او ناتاشا هم خپله ډاکتر ته اړتیا لري، هغه مې په زور له ځان سره راوسته. پېر ناتاشې ته مخ ورواړاوه:

-ایا داسې یوه کورنۍ به وې چې یو غم ونه لري؟

تاسو پوهېږئ، دا ټول هغه وخت پیل شول چې مور یې له اسارته آزاد کړو. ما هغه ولید. څه تکړه زلمی دی.

ناتاشې هغه ته وکتل او د هغه د خبرې په ځواب کې یې، یوازې خپلې سترګې برنې او ځلولې.

پېر وویل:

- څه کولای شو ووايو او څه مو کولای شول چې تاسې ارامه شئ؟ هېڅ! نه پوهېږو داسې غوره ماشوم چې د ژوند له مستۍ نه ډک دی ولې ومري؟

شهزادگی- ماریا وویل:

- هو! زموږ په زمانه کې، بې له ایمانه ژوند گران دی. پېر په تلوار ورزیاته کړه:

-هو کې! هو کې! داربستینې حقیقت دی!

ناتاشا په ځیرو سترگو پېر ته وکتل او وې پوښتل:

-ولې؟

شهزادگی- ماریا وویل:

-څنگه ولې؟ هغه څه په یاد لرل چې بله دنیا کې موږ ته سترګه په

جگړه او سوله

لاره دي.

ناتاشا، پرته له هغه چې د شهزادګۍ ماریا خبره تر پایه واورې، بیا یې په پوښتنیز غلچک پېیر ته وکتل.
پېیر دوام ورکړ:

- له دې کبله چې یوازې هغه څوک به، د دغه راز غم او ویر چې پر مور او تاسې راغلی، زغم وکړي، چې پر خدای، پر هغه خدای چې زموږ لارښوونه کوي، ایمان ولري.

ناتاشه په دې هیله چې څه ووايي، شونډې پرانستې، خوناڅاپه خاموشه شوه. پېیر په تلوار له هغې نه مخ وړاوه او له شهزادګۍ ماریا نه یې د خپل ملګري، د ژوند وروستیو ورځو په اړه پوښتنه وکړه.

د پېیر پریشاني اوس پای ته رسېدلې وه، خو داسې یې انگېرله چې د هغه پخوانۍ ازادۍ هم نېرېدې ټولې له منځه تللې دي.

هغه داسې انگېرله چې اوس د هغه پر هرې خبرې او هرو کړو کوم قاضی ولاړ دی، هغه قاضي چې قضاوت یې د دنیا تر ټولو خلکو غوره دی. هغه غږیده او له غږیدا سره هممهاله یې په دې فکر کاوه چې پر ناتاشې څه اغیز کوي. هغه په ځانګړې توګه داسې څه نه ویل چې د هغې خوښ شي، خو هر هغه څه چې ده ویل د هغې له نظره یې خپله د هغه په اړه قضاوت کاوه.

شهزادګۍ ماریا، د تل په شان په خورا تلوسې د هغه حالت په اړه کیسه پیل کړه چې څنګه له سردار اندرې سره د دې دیدن وشو، خو د پېیر پوښتنو، د هغه برید او نا آرامه کتو او د هغه له ګڼۍ رپریدونکې خبرې، هغه کرار کرار دې ته وهڅوله، د هغه، هغه حالت چې دا خپله ان په خیال کې د هغه له یادیدو نه ډاریده.

پېیر، په بشپړه توګه د شهزادګۍ ماریا خوا ته ورخم شوی او په

جگړه او سوله

خورا تلوسې بې هغې ته غوږ نيولی و او ویل یې:
- ښه، ښه، داسې، هو! هغه آرام شو؟ هغه نرم شو؟ او په دې توگه
هغه په خپل ټول قوت سره د زړه له تله ددې په لټه و چې ښه سپری
واوسي، نو ځکه هغه ویریده... هغه نه شو کولای له مرگه وډار شي.
که هغه کومه نیمگړتیا لرله، که لرله یې د هغه، د هغه سرچینه په
ده کې نه وه، هغه له بلې خوانه وې.
پېر وویل:

- ښه، هغه داسې نرم او آرام شوی و؟
هغه ناخاپه ناتاشې ته مخ وروړاوه، په داسې حال کې چې د هغې له
اوبنکو ډکو سترگو ته یې کتل، هغې ته یې وویل:
- دا څومره لویه نیکمرغي ده چې له تاسو سره د هغه دیدن وشو...
د ناتاشې بشره ورپرږیده، یوه شپه یې تندې تریو شو او سترگې یې
ښکته واچولې. یوه دقیقه په شک کې وه چې څه ووايي او که ونه
وايي، خو بیا یې له گوگل نه په راپاڅېدونکي آرام غږ وویل:
- هو کې! دا لویه نیکمرغي وه، په رښتیا ماته نیکمرغي وه. هغه
یوه شپه چپه شوه او بیا یې وویل:

- هغه... هغه... په هغه شپه کې چې زه هغه ته ورغلم، هغه هم همدا
هیله لرله.

د ناتاشې غږ ورپرږید او مات شو، هغه تکه سره واوښته، سربې
راپورته کړ او ژر ژر یې خبرې پیل کړې:

- کله چې مور له مسکوه و خوځېدو، په هېڅ هم خبر نه وو. ما دا زړه
نه شو کولای چې له چانه د هغه پوښتنه وکړم، خو ناخاپه سونیا ماته
ووېل چې هغه زموږ له کاروانه سره دی. ما هېڅ تصور هم نه شو کولای.
دا فکر مې نه شو کولای چې هغه به څه حال لري، زما یوازینی هیله دا

جگړه او سوله

وه چې هغه ووينم او تر څنگه يې و او سم. ناتاشا په غړيدا غړيدا كې رپرديده او ستمېده. پرته له هغه چې چاته په خپلو خبرو كې دننوتو اجازه وركړي، ټول هغه څه يې چې هېڅكله دې چاته نه ويل، ټول هغه څه چې د دوى درې او نيزه سفر په اوږدو او د يارسلاو په بنسټ كې د اوسېدو په موده كې پرې تير شوي وو، هغوى ته وويل.

پېير له حيرته په وازه خولې هغې ته غوږو او له اوبنكو په ډكو سترگو يې هغې ته كتل. هغه په داسې حال كې چې هغې ته غوږو، هغه، نه د سردار اندرې او نه د هغه څه په اړه چې ده ته ويل كېده، ديوه په اړه هم فكر نه كاوه، هغې يوازې هغې ته يې غوږ نيولى و او د هغه رنځ له امله يې پر هغې زړه خوږيده چې ددغې كيسې د ويلو په وخت كې ناتاشې اوس زغمه. شهزادگۍ مارييا چې دناتاشې ترڅنگه ناسته وه او د هغه زور له امله چې د خپلو اوبنكو د تمېدو لپاره يې پر ځان راوړ، تندى يې گونځې برېښېده او دلومړي ځل لپاره يې له ناتاشې سره د خپل ورور د ژوند د وروستيو وروځو د مينې داستان اورېده.

هغې دغه زورونكي، خوله خوښۍ، نه ډك داستان ته ډېره اړتيا لرله. هغه غړيده، خورا وړې خبرې يې په ډېرې اوږدې بڼې د خپل زړه د پټ راز په توگه ويلې او داسې برېښېده چې هغه به، دغه كيسه هېڅكله پاى ته ونه رسوي. هغې به يوه خبره بيا بيا تکراروله.

د دروازې له شا د دوو سال غږ واوريدل شو، هغه پوښتل چې ايا نيكولاى جان كولاى شي، دمخه بڼې لپاره راننوزي؟
ناتاشا وويل:

- هو كې! خلاصې شوې،. داده خبرې خلاصې شوې.

د نيكولاى له راننوتلو سره هممهاله، هغه په چټكۍ پاڅېده، داسې چې تابه ويل منډې وهې، د دروازې خواته لاړه... سړيې د پردې شاته

جگړه او سوله

په درې ولگید او په زگیروي، زگیروي چې معلومه نه وه، له غمه او که په دروازي د سر دلگیدو له امله و، له کوتيې نه ووت.

پيپر هغې دروازي ته چې ناتاشا ترې وتلې وه، کتل او په دې نه پوهېده چې هغه په ټوله نړۍ کې ولې يوازي پاتې شوې ده.

شهزادگۍ مارياددې کوتيې ته د خپل واروه راننوتلو ته پاراړولې و او وراره ته پام هغه دغم له خپو راوويسته.

د نيکولای بشره چې سخته د خپل پلار هغې ته ورته وه، د پيپر پر زړه چې په دې وخت کې سخت نرم شوی و، داسې اغيز وکړ چې هغه

سمدلاسه نيکولای جان بنکل کړ، په چټکۍ پاڅېد، خپل دستمال يې راوويست او دکوتيې خواته لاړ، هغه غوښتل له شهزادگۍ مارياسره

مخه ښه وکړي، خو هغې، هغه تگ ته پر نښود او وې ويل:

-نه، زه او ناتاشه تر درې بجو پورې هم نه ويدي کېږو، مهرباني وکړئ او کينئ. زه سپارښتنه کوم چې ماښامنی جوړه کړي. تاسو ښکته

لاړ شئ، مور هم سمدلاسه درځو.

مخکې له هغه چې پيپر ووزي، شهزادگۍ هغه ته وويل:

-دالومري ځل و چې ناتاشې د هغه په اړه داسې غږېده.

۱۷

پېيري يې يو لوی او روښانه خوړنتون ته بدرگه کړ. خو د قيقې وروسته د گامونو غږ واوريدل شو، شهزادگی او ناتاشا کوټې ته راننوتې. ناتاشا آرامه وه، خو بيا هم د هغې جدي او بې موسکا حالت، د هغې بشري ته راگرځېدلې و. شهزادگی ماریا، ناتاشا او پېير درې واړو، په يوه اندازه هغه نا آرامه حالت احساسوه چې معمولا تر سپينو او د زړه له کومې نه د ويل شويو خبرو نه وروسته چاته پيدا کېږي. دمخکنيو خبرو دوام ناشونی و. د اپلتو ويل او د وجدان نا ارامې وه. سکوت کول هم ځکه بد و چې، زړه خبرې غوښتې او چوپتيا يو ډول ښه خبره نه وه. هغوی په پټه خوله ميز ته ورغلل. چوپرانو له ميز نه څوکی را لرې کړې او د هغو تر ناستې وروسته يې بېرته وروړاندې کړې. پېير د سړو خوړو، د شمال وغوراوه او په دې هيله چې چوپتيا ماته کړي، ناتاشا او شهزادگی ماریا ته يې وروکتل. هغوی دواړو هم هممهاله هغه ته وروکتل او د دواړو په سترگو کې د ژوند د خوند بربښنا او هغه اقرار ځلېده چې له غم او وير نه پرته په ژوند کې خوندي هم شته.

شهزادگی ماریا وپوښتل:

-تاسو خو و د کا څکې؟

او په دې خبرې سره يې، د دوی تر منځ لوبدلې پرته پرده لرې کړه.

شهزادگی ماریا وويل:

-د ځان په اړه يو څه ووايه. ستاسو په اړه خورا عجيبې او غريبې

کيسې کېږي.

جگړه او سوله

پېیر له ملنډو په ډکه موسکا چې نور نو ددې لپاره عادي خبره و،
وویل:

- هوکې، ماته هم زما پر عجبوالي خلک هرڅه او داسې خبرې
وايي، څه چې ما آن په خوب کې هم نه دي لیدلي. ابراموا، مېلمه کړم او
ماته يې هغه کيسې کولې چې پر ما شوي دي يا بايد شوې وای. ستیپان
ستیپانیچ هم ماته را زده کول چې څنگه بايد خپلې کيسې وکړم. زما
دې خبرې ته پام شوی چې څومره سړی په زړه پورې وي (زه اوس په زړه
پورې سړی يم) هغو سره هغه آرامه وی. هرڅوک يې مېلمه کول او
خپلې کيسې ورته کوي.

ناتاشا و موسېده او غوښتل يې چې کوم څه ووايي:

شهزاده ماریا زیاته کړه:

- مور ته يې سره وویل چې تاسو په مسکو کې دوه میلیونه تاوان
کړی دي، دارنبتیا دي؟

پېیر وویل:

- خو زه درې برابره بډای شوم.

که څه هم د پېیر چارې د هغې د بنځې پورونو او دکورونو د بیا
جوړولو اړتیاوو، ورژوبلې کړې وې، خوبیا يې هم ویل چې گټه يې درې
برابره شوې ده.

هغه په زغرده وویل:

- هغه څه چې ما بېشکه گټلي، هغه خپلو اکې ده چې...

خو دې ته يې پام شو، چې ددې خبرې دوام به ډېره ځانستاینه شي،
له خبرو يې ډډه وکړه...

- کور موجودی؟

- هو! سافیلچ همدا سې پرېکړه کړې ده.

جگړه او سوله

شهزادګۍ ماریا وپوښتل:

- داراته وواياست چې تاسو لا په مسکو کې وئ چې د ګرافینې (د هغه ښځه ایلن) له مرګه خبر وئ؟

شهزادګۍ د دې پوښتنې سره جوخت، ځکه تکه سره شوه چې دې دا پوښتنه سمدلاسه د پېیر له هغې خبرې نه وروسته وکړه چې وې ویل:

- له هرڅه نه خپلواک شوی دی.

نو دې دا تصور وکړ چې د دې له دغې پوښتنې به هغه بل تصور تر لاسه کړي.

پېیر داسې څرګنده کړه چې ګواکې دده آزادی ته د شهزادګۍ له اشارې نه، خپه شوی نه دی، هغه وویل:

- زه له د هغې له مرګه په اریول کې خبر شوم، تاسو یې تصور نه شي کولای چې دې خبرزه څنګه حیران کړم.

ژر یې ناتاشې ته سترګې ورواړولې. د هغې په بشري کې یې د پوهېدو د تلوسې ښې ولیدې، هغه تلوسه چې غوښتل پوه شي، پېیر د خپلې ښځې نوم څنګه یادوي.

بیا یې ژر وویل:

- که څه هم موږ خورا ښه ښځه او مېړه نه وو، خو د هغې مرګ سخت ویرمن کړم. کله چې دوه تنه خوابدي کېږي، تل دواړه ملامته وي، خو د ګناه پېټې د هغه لاسې زیاتېږي چې له دغو دوو تنو نه یو تن مړ شي. او بیا دغه شان مرګ... نه ملګریلري، نه خواخوږې. زما پر هغې ډېر ډېر زړه خوږېږي.

کله چې یې خپلې خبرې پای ته ورسولې، په خورا خوند یې دناتاشې په بشره کې یې د خپلو خبرو د تایید ښې ولیدې.

شهزادګۍ وویل:

جگړه او سوله

- هوکې! او بیا تاسو یوازې او ښه زوم یاستی.
پېیر ناڅاپه له حیا نه تک سور او ونست او تر ډېرې پورې یې هڅه کوله، ناتاشې ته ونه گوري، خو کله چې هغه، هغې ته د کتلو تکل وکړ، د هغې څیره سره، برنده او هغه شان چې ده ته برېښیده دیو ډول سپکاوې څرگندونه یې کوله.
شهزادگۍ ماریا وویل:
- مور او ریدلي، ایا تاسو په رښتیا په خپله ناپليون لیدلی او خبرې مو ورسره کړي دي؟

- هېڅکله، یو وار مې هم ناپليون نه دی لیدلی، ټولو ته داسې برېښي چې کله اسیر شي، گواکې د ناپليون مېلمه یې. ما نه یوازې هغه لیدلی نه دی بلکې د هغه په اړه مې هېڅ څه اوریدلي هم نه دی. زه له خورا خوارو خلکو سره یو ځای وم.

مانبامنی. پای ته ورسېدله. پېیر چې په لومړي سر کې د خپل اسیرتوب په اړه کیسو نه ډډه کوله، کرار کرار په خبرو راغي او د اسیرتوب یادونه یې را یاد کړل. ناتاشا چې نرۍ موسکا یې پر شونډو راخوره شوه، له هغه نه ویوښتل:

- خو دا خو رښتیا دي چې تاسو، ځکه په مسکو کې پاتې شوی چې د ناپليون د وژلو تکل مو کړی و؟ ستاسو یادېرې، هغه ورځ مو چې د سوخاروف د برج تر څنګه ولیدل، زه په هماغه ورځ پوه شوم چې تاسو دا تکل لرئ.

پېیر دا ومنله چې دا خبره رښتیا ده. له همدې اعترافه او د شهزادگۍ ماریا، په تیره بیا د ناتاشې پوښتنو نه دی دې ته اړ شو چې کرار کرار د هغو ټولو پېښو حال بیان کړي چې پر ده تېرې شوې وې.
شهزادگۍ ماریا چې نرۍ موسکا یې پر شونډو خوره وه، کله پېیر

جگړه او سوله

او کله هم ناتاشې ته کتل، هغې د پېیر په دې ټولو کیسو کې د صداقت او مهربانۍ نه پرته بل څه نه لیدل. ناتاشې چې ځنگل لگولې وه. پرته له هغه چې له پېیره سترگې بلې خواته واړوي، له هغه څه نه چې له هغه نه یې اوریدل، د هغې بشرې حالت هم بدلیده رابدلیده. داسې برېښېده چې په دې ټولو پېښو کې له پېیره سره مل او هغه څه احساسوي چې پر هغه تیر شوي دي. پېیر نه یوازې د هغې غلچکوبلکې د هغې له اواز او هغو لنډو پوښتنو نه په دې پوهېده چې ناتاشه نه یوازې پر هغه څه چې پېیر یې وایي بلکې پر هغه څه چې هغه غوښتل ووايي او د ویلو توان یې نه لري، هم پوهېږي. د ماشوم او د هغې ښځې په اړه چې له هغو سره د مرستې له امله دی نیول شوی و، خپله کیسه پېیر داسې پیل کړه:

- یوه غمزلې پېښه وه. ماشومان یې پرېښودل، یو نیم خو په لمبو کې پاتې کېدل، زما تر مخې یې ماشوم د لمبو له منځه راوویست. له ښځو یې هر شي اخیستل، آن غوږي یې له غوږو ترې شکولې...
پېیر سور و او ښت او گڼۍ واخیست او زیاته یې کړه:

- او هماغه و چې یوه ډله څارونکي راوړسېدل او ټول نارینه یې او په هغه ډله کې زه هم، په دې نامه چې گواکې په تالان کې او اله گوله کې گډون لري ونیول.
ناتاشې وویل:

- داسې ښکاری چې تاسو ټولې خبرې نه کوئ، داسې برېښې چې څه به مو کړي و.

هغه چپه شوه او بیا یې وویل:

- کوم ښه کار.

پېیر خپلو کیسو ته دوام ورکړ، خو کله چې هغه د اعدام کیسې ته ورسېد، غوښتل یې چې له دغو وحشتناکو کیسو نه سترگې پټې کړي

جگړه او سوله

، خو ناتاشې له هغه نه هيله وکړه چې هېڅ شي له دوی نه پټ نه کړي او هر څه ورته په ډاگه کړي.

پېر د کراتايوف کيسه پيل کړه (هغه د ميز له څنگه پاڅېد، په کوټه کې گرځېده راگرځېده او ناتاشې له هغه سترگې نه اړولې، بيا ودرېد او وې ويل:

- بڼه! تاسو په دې پوهېداى نه شئ چې ما له دغه ساده او نالوستي سړي نه څه زده کړل.

ناتاشې وويل:

- نه، نه، راته ووايه، هغه چېرې دى؟

- هغه يې زما تر مخې وواژه.

او پېر له فرانسوي پوځ سره د خپلو تلو او شاته تگ او د کراتايوف د ناروغۍ (د هغه غږ پر له پسې رېږدیده) او مرگ کيسه کوله.

پېر خپلې کيسې داسې کولې چې تابه ويل، هغه هېڅ کله چاته، هغه ويلې نه دي او آن له ځان سره يې هم رايا دې کړې نه دي. هغه ليدل چې په ده ټولې تيرې شوې پېښې نوې بڼه پيدا کوي. اوس ټولو هغو خبرو او څه چې دې ناتاشې ته ويل، هغه بې ساری خوند پيدا کاوه چې بڼڅې يې نارينه ته د غوږ نيولو نه وربښي. خو نه ځيرکو او هونبیارو بڼڅو ته چې غوږ نيسي او هڅه کوي هغو ته ويل شوې کېسې، هغوی د خپلې پوهې د زياتوالي لپاره ذهن ته وسپاري او د اړتيا په وخت کې يې بېرته نورو ته ووايي او يا اوريدل شوي څه، په خپله خوښه بدل کړي او ژر تر ژره نه يوازې د خپل ذهن وړه دنياگۍ پرې رنگينه او خوږه کړي بلکې هغه هونبیارې او رښتینې بڼڅې د نارينو په خبرو کې بې ساري بڼې خبرې پيدا او هغه خپلې کړي. ناتاشا خپله پرته له هغه چې

جگړه او سوله

په دې پوه شي، ټوله پام پام وه، هغې نه هېڅ شي بې پاملرنې نه پاتې کېدل، نه کومه خبره، نه کوم غلچک، نه د آواز ټيټيدل او لوړيدل، نه د هغه د بشري گونځې کېدل او يا د پيپر کوم بل خوځون. هغې لا دنا ويل شويو خبرو، توري رانيول او مخامخ يې خپل راسپرل شوي گوگل ته وړل او د پيپر د ناسپرل شويو ارمانونو او دروحي حالت اتکل يې کولی شو.

شهزادگۍ مارياد هغه په کيسو پوهېده، هغه يې احساسولې، خو هغې اوس بل څه ليدل او دې ټول پام ځانته وراړولی و. هغې د ناتاشا او پيپر ترمنځ يوه رالمسېدونکې مينه او نيکمرغي ليدله او دلومرې ځل لپاره، د دې ذهن ته د بنکلي خيال ورتگ د هغې گوگل له خوښيو ډک کړی و.

د شپې درې بجې وې، چوپران په خواشيني بڼه او تريو تندي راننوتل، شمعي يې بدلې کړې، خو هېڅ چا هغو ته پام نه کاوه. پيپر خپلې کيسې پای ته رسولې وې، ناتاشې په ځلېدونکو برنډو سترگو پرله پسې، په ځير او پوره پام هغه ته کتل، داسې چې گواکې هيله لري، غواړي په هغه څه پوه شي چې لا تر اوسه پيپر هغه نه دی ويلی.

پيپر په حيا او نيکمرغۍ کې ډوب، حيران حيران، خو کله ناکله ناتاشې ته ورکتل او په دې فکر کې و، چې اوس څه ووايي او خبره بدله کړي. شهزادگۍ مارياد خاموشه شوه، خو د هېڅ چا دې ته پام نه و چې د شپې درې بجې دي او نور بايد چې ويده شي. پيپر وويل:

- بدمرغي او زوريدل هو، که څوک غواړي، همدا اوس به پر ما هغه څه راشي چې تر جگړې مخکې پر ما راغلې وو او يا غواړي بيا

جگړه او سوله

هغه څه پر ما راشي چې په اسارت کې پر ما راغلي وو؟ زه به ووايم،
دخدای لپاره! بيا اسارت او دآس غوښنه موږ داسې فکر کوو، که له
هغه ژونده چې موږ ورسره رږدي شوي يو، لرې شو، هر څه تباه کېږي،
حال دا چې داسې نه ده او هلته، نوې ښې لارې پيل دي. تر هغه پورې
چې ژوند شته، نیکمرغي هم شته. ډېر څه لا تر مخې دي. هغه ناتاشې
ته مخ ورواړاوه او وې ويل:

- دا تاسو ته وایم.

ناتاشا چې چور د بلې پوښتنې ځواب وایه، وويل:

- هو، هو، زه هم له دې نه پرته چې هر څه بيا وازمايم، بله هيله نه لرم.
پېر په ځير ځير هغې ته وکتل.

ناتاشا په ټينگار وويل:

- بل هېڅ شي.

پېر چغه کړل:

- دارښتيا نه ده. دا زما گناه نه ده چې زه ژوندی يم او غواړم ژوند

وکرېم او تاسو هم همداسې!

ناتاشې ناڅاپه سر په لاسونو کې کلک کړ او په ژړا شوه.

شهزادگۍ ماریا وويل:

- ناتاشا دا څه دروشول؟

هېڅ، هېڅ، هغه په ژړا ژړا کې پېر ته و موسېده او وې ويل.

- دخدای په امان، نور نوباید ویده شوو.

پېر پاڅېد او مخه ښه یې وکړه.

شهزادگۍ ماریا او ناتاشا د تل په شان د خوب کوتې ته لاړې. هغوی

د هغه څه په اړه چې پېر ويلي و، وغږېدې. شهزادگۍ ماریا د پېر په

جگړه او سوله

اړه خپل نظر څرگند نه کړ او ناتاشا هم د هغه په هکله څه و نه وويل.
ناتاشا وويل:

- ماري ا دخداى په امان ! خو گوره زه زياتره وخت له دې ډاريرم چې
د هغه په اړه (سردار اندرې) وغږيرو. گواکې له دې ډار برو چې د هغه په
وړاندې خپل احساس کم نه کړو.

شهزادگۍ ماري ژوره سا وويستله او په يوې سا يې د ناتاشې خبره
تاييد کړه، خو په خوله يې هېڅ ونه وويل. هغې وپوښتل:

- ايا کېداى شي هغه هېر کړل شي؟
ناتاشې وويل:

-زه دومره خوشاله وم چې نن مې هرڅه وويل. گرانه وه، زورنکې وه،
خو ډېر بڼه و شول چې هرڅه مو وويل. زه په دې ډاډه يم چې هغه ته هم
هغه گران و، ما له همدې کبله هغه ټوله کيسه وکړه. ناخاپه تکه سره
شوه او وې ويل:

څه پروا خو نه لري چې ماهغه ته ټول وويل؟
شهزادگۍ ماري وويل:

- پيپر ته؟ نه، نه، بڼه دې وکړل؟ څومره بڼه سپرى دى.
خو ناتاشه، ناخاپه، په داسې حال چې له شيطانۍ نه ډکه موسکا يې
پر شونډو خوره وه، هغه موسکا چې له مودې مودې راهيسې
شهزادگۍ ماري هغه نه وليدلې، وويل:

- ماريا پوهېږئ! هغه څومره صادق او رښتيني دى، پاک زړى،
تاندا، چور ساده او شپل. ته پوهېږئ، ته پوهېږئ، ته به وايي همدا
اوس له کلي راغلى وى، پوهېږئ؟ همدا سې نه ده؟
شهزاده ماري وويل:

- هو! هغه له ژونده ډېر څه ترلاسه کړي دي.

جگره او سوله

- کوټ ډوله يې کړتۍ يې لنډه شوه، ځنې يې جوړې کړې، په رښتيا، په رښتيا چې...
شهزادگۍ مارياوويل:
-زه پوهېږم چې هغه ته (سردار اندرې) هېڅ څوک داسې گران نه و، لکه هغه.
-هو، هغه له هغه نه ډېر توپير لري، ويل کېږي چې نارينه هغه وخت بڼه ملگرتوب کوي چې هېڅ څه يې سره ورته نه وي. دارښتيا بايد همدا سې وي، رښتيا ده چې د هغوی هېڅ سره ورته نه دی.
- هوکې! بې ساری دی.
ناتاشې ځواب ورکړ:
- نو بڼه ده، د خدای په امان.
او هماغه له شیطاني نه ډکه موسکايې، گواکې لکه هېره شوې يې چې وي، تر ډېرې مودې پورې پر شونډو پاتې شوه.

۱۸

پېیر ته په هغه شپه تر ډېره خوب نه ورته، هغه په کوټه کې وړاندې وروسته گرځېده راگرځېده ، کله به یې د کوم گران او پېچلي څه په اړه فکر کاوه او کله به یې ټکان و خوږ ، اوږې به یې پورته اچولې او کله به یې د نیکمرغۍ موسکا پر شونډو خوره وه.

هغه ته سرداراندرې وریاد شو ، هغه د ناتاشې په اړه فکر کاوه ، د هغې د مینې په اړه ، کله به یې د هغوی پر پخوانۍ مینه رخه کوله ، بیا به یې ځان له دې امله ملامتوه. بیا به یې ځان له دې امله وبانښه دسهار شپږ بجې وې او هغه لاهمدا سې په کوټه کې گرځېده.

هغه له ځان سره وویل:

- ښه ! چې بې له دې نه کېږي ، نو څه وکړم ؟
هر څه چې دی ، باید هغه وزغمو.

په تلوار یې خپل کالي وواپستل او په کټ کې پریوت. نیکمرغه ، خو نا ارامه زړه یې ټینګ او شک ته یې لاره نه پرېښوده.

هغه له ځان سره وویل:

- که هر څومره عجیب وي ، که هر څومره دانیکمرغي ناشونې وې ، باید له ټولو امکانات کار واخېستل شي چې هغه زما ښځه شي.

پېیر لا شو ورځې مخکې ، د جمعې ورځ پترزبورګ ته د خوځېدا لپاره ټاکلې ده. کله چې هغه د پنځشنبې په سهار راوین شو ، سافیلېچ د کالیو د بارونو د تړلو د سپارښتنې اخیستو لپاره هغه نه راغی.

پېیر بې ارادې له ځانه وپوښتل:

- پترزبورګ ته ؟ پترزبورګ نو څه ؟ په پترزبورګ کې څوک لرم ؟ په

جگړه او سوله

پترزبورگ کې څه خبره ده؟

- هو، داسې برېښي چې لا ډېر پخوا مخکې له هغه چې دغه پېښه شوې وي، ما له ځانه وپوښتل او نه پوهېدم چې دڅه لپاره پترزبورگ ته ځم؟ هلته څه لرم؟ يا هم کېدای شي لاړشم.
د سافيلچ عمر خوړلې خبرې ته يې په کتو کتو کې، په زړه کې تېره شوه:

- هغه څومره ښه او ځيرک دی. هر څه يې په ياد دی او څه خوړه موسکا يې پر شونډو خوړه ده.

پېيرو پوښتل:

- گوره سافيلچه، ته غواړې آزاد شي؟

- عاليجنابه زه به آزادي څه کړم؟

دمشر گراف تر سيوري لاندې (لږ آرامه شو) خدای دې جنتونه ځای کړي، د هغوی ډوډۍ مې خوړلې، ستاسې نه مې هم څه بد نه دي ليدلي.

- ښه نو ماشومان څنگه کېږي؟

- ماشومان به لوی شي عاليجنابه! خو ستاسې غوندې بادارانو

چوپړ لوی نعمت دی.

پېيرو وويل:

- خو زما وارثان؟ که ناڅاپه زه واده وکړم؟

په يوې بې ارادې موسکا يې زياته کړه:

- دا خودې زړه ته لوبېږي چې دا کار کېدای شي؟

- که سپين سترگی مې نه گڼئ، خورا ښه کار دی جلالتمابه!

پېيرو په زړه کې وويل:

- د هغه لپاره څومره آسانه برېښي!

جگره او سوله

هغه په دې نه پوهېږي چې خومره وحشتناکه ده، خومره له گوانبه
ډکه ده، يا ډېره وحشتناکه وي، وحشتناکه ده، وحشتناکه !
ساو فليچ وپوښتل:

- څه مهرباني کوي، تاسو سبا ته تلونکي ياست ؟
پېيرو ويل:

- نه، سفر يو څه ځنډوم، بيا به درته ووايم چې څه وخت، ته به ما
وښيي چې نا آرامه وم دي.

خود ساو فليچ د موسکا په ليدو يې له ځان سره وويل:

- څه عجيبه ده چې هغه لا نه پوهېږي چې اوس نو کوم پترزبورگ ؟
او تر هر څه دمخه بايد دغه خبره جوړه کړو، که څه هم هرومرو به
پوهېږي، مگر ځان بې خبره نيسي. که له هغه سره وغږېږم؟ وگورم هغه
په دې اړه څه فکر کوي؟ يا څنگه، نه، نه، پرېږده، بيا وروسته.

د سهارنۍ پر وخت يې شهزادگۍ ته وويل چې پرون ما بنام د
شهزادگۍ مارياديدن ورغلی و او پوهېږي چې تصور يې هم نه شي
کولای چې هلته يې څوک وليدل؟ نتاليا رستوا !

شهزادگۍ داسې وښودله چې په دې خبره کې هېڅ دپام وړ څه نه
ويښي. دا هماغه شان دی لکه ده که انا سيمونوناليدلې وای.

پېيرو وپوښتل:

- تاسو هغه پېژنئ؟

هغې ځواب ورکړ:

- ما شهزادگۍ ليدلې ده او اوريدلې مې دي چې غوښتل يې، هغه د
رستوف زوی ته ورکړي. دغه واده به د رستوف د کورنۍ په خيروي،
ويل کېږي چې هغوی سخت خوار شوي دي.

- نه، د هغوی لور ناتاشا پېژنئ؟

جگړه او سوله

- ما هغه وخت يوازې د هغه د ژوند كيسه واوریده، د پرزېه مې پرې خور شو.

پېر له ځان سره وويل:

- نه پوهېږم، هغه نه پوهېږي، يا به داسې نبودنه کوي چې نه پوهېږي، ښه به دا وي چې دې ته هم څه ونه وایم.

شهزادگي هم د پېر د سفر لپاره خواږه برابر کړي وو.

پېر له ځان سره فکر کاوه:

- څنگه هغوی ټول مهربانه دي، اوس به د هغوی ټولو لپاره گرانه وي، هغه چارې ترسره کړي چې د دوی نه خوښېږي. هغه هم زما لپاره. دا پرېه د حيرانتيا وړ ده. په همدې ورځ د پوليسو مشر، پېر ته له دې وړاندیز سره راغي چې حقوقي وکيل ولېږي. وکيل د دې لپاره ولېږي چې څو ټول شيان خپلو خاوندانو ته تسليم کړي (دا هغه شيان وو چې فرانسويانو له کورونو نه راوړي وو).

پېر د سيمې د پوليسو مشر ته په کتو کتو کې، له ځان سره وويل:

- هوکې! دا هماغه څوک دی. دا څه ويارمن، ښکلی او مهربانه

افسردی. اوس په څه کمکيو او وړو شيانو اخته دی. سره له هغه هم بيا

هغه پورې سره وايي چې هغه غلط سړی او له هر څه نه ناوړه گټه اخلي.

څه اړتيا؟ او بيا ولې گټه وانخلي؟ هغه هم داسې روزل شوی دی، ټول

دا کار کوي. څومره خواخوږی برېښي، مهربانه او بارحمه بشره، ماته

چې گوري، موسېږي.

پېر د ماښامني لپاره د شهزادگي مارياکور ته لاړ.

هغه په واټونو کې د سوځېدلو کورونو او ودانيو ترمنځ، ښکلاوو

حيران کړی و. د کورونو د بخاريو، موريو (دودرو) او رانگ شويو

ديوالونو د رايڼ او لوليز شاعرانه مناظرو هغه راپارولی او تخنولی و..

جگړه او سوله

د شهزادګۍ ماریا کورته رسېدو سره سم، پېیر ته شک پیدا شو چې، ګواکې په رښتیا پروڼ شپه دی دلته و او له ناتاشې سره یې لیدلې او غږیدلې دی.
هغه له ځان سره وویل:

- کېدای شي دا هسې تش خیالونه وي، دا تصور وي، کېدای شي زه کورته ورننوم او هغه څوک ونه وینم، خو لا پوره کوټې ته ورننوتلی نه و چې هلته یې ناڅاپه دناتاشا شتوالي ځکه احساس کړ چې ده خپله ازادې له لاسه ورکړه. هغه په هماغه پروڼی تور چین ډوله کمیس کې وه. اوربل یې هماغه شان جوړ کړی و، لکه پروڼ ماښام، خو هغه نن چوربل ډول ښکاریده. که هغه پروڼ ماښام، هغه وخت چې دی کوټې ته ورننوت دغه شان وای لکه اوس چې ده، دا به ناشونې وای چې په لومړي غلچک یې هغه پېژندلې نه وای.

هغه هماغه شان وه، لکه هغه شان چې ده له ماستوبه پېژانده او له هغه وخته چې د سرداراندرې کوژدنی شوې وه، په سترګو کې یې د خوښۍ ځلېدونکې رڼا او پوښتنیزه ادا ځلېدله. څېره یې مهربانه، خو له شیطاني اداوو نه ډکه وه.

پېیر ماښامنی و خوړه او غوښتل یې ترناوخته کېږي، خو دا چې شهزادګۍ د ماښامنی لمانځنې لپاره کلیسا ته تلونکې وه، دی هم ورسره لاړ، خو تر هغه وروسته ګله کورته راستانه شول.

سره له هغه چې شهزادګۍ ماریا او ناتاشا له ورايه د مېلمه په راتګ خوشاله وې، سره له هغه چې د پېیر د ژوند ټوله لېوالتیا اوس له دغه کور سره وه... خو بیا هم...

دوی په دې ماښام د هر څه او هر څه په اړه وغږېدل، له یوې ناڅیزې

جگړه او سوله

خبرې نه ، پرله پسې خبره بلې هغې ته وراوښته او کله ناکله به چوپتیا خوره شوه.

پېیر په دې شپه ، تردومره ناوخته پورې کېناست چې شهزادګۍ ماریا او ناتاشې په دې هیله یو بل ته سره کتل چې څنګه او څه وخت به هغه لارشي ، پېیر که څه هم دغه حالت ته پام و او هرڅه لیدل خوبیا هم کرارناست و.

شهزادګۍ ماریا چې ددغه حال اټکل نه شو کولای ، ترهرچا لومړی په دې پلمه پاڅېده چې سړيې خوږېږي ، مخه ښه یې پیل کړه او وې پوښتل:

- ښه ! څنګه تاسو سباته پترزبورګ ته روان یاستئ او کنه ؟
پېیر په حیرانتیا او داسې چې ګواکې خوابدی شوی دی ، په تلوار وویل:

- نه زه نه ځم. هوکې پترزبورګ ته نه ځم. له تاسو سره هم مخه ښه نه کوم. سباته راځم ، کېدای تاسو هم ځینې کارونه ولریئ ؟
هغه د شهزادګۍ ماریا تر مخې ولاړ و. تک سور اوښتی و او د وتلو توان یې نه درلود.

ناتاشې هغې ته لاس ورکړ او ووتله.
شهزادګۍ برخلاف د هغه چې لاره شي ، ځان پرلاستي لرونکې اوږده څوکۍ کې وارتېږه او په رڼو ځیرو سترګو یې په غوره پام پېیر ته کتل. هغه ستوماني چې مخکې دې احساسوله ، نور چور له منځه تللې وه. هغې اوږده او ژوره سا واېستله ، داسې سا چې ګواکې ځان او ودو خبرو او د زړه خوالې ته چمتو کوي.

د ناتاشې د وتلو سره هممهاله او په هماغه شېبه کې ، د پېیر ټوله ګڼۍ او تلوسه له ده نه ورک او پرده یو ډول شور او خوښي را خواره

جگړه او سوله

شول. هغه خپله څوکی په خورا چټکۍ شهزادګۍ ماریا ته ډېره ورنږدې کړه.

هغه د هغې د پوښتنیزې کتنې په ځواب کې وویل:

-شهزادګۍ مرسته راسره وکړه، زه څه وکړم؟ ایا هیله لرلای شم؟
شهزادګۍ، زما ګرانې! زما خبرې واوره. زه په هرڅه پوهېږم، زه پوهېږم چې د هغې وړتیا نه لرم. زه پوهېږم چې اوس په دې اړه خبرې ناشوني دي، خو زه غواړم د هغې ورور و اوسم، نه، نه، زه نه غواړم.
زه نه شم کولای...

هغه له خبرو پاتې شو. پر مخ او سترګو یې لاس تیر کړ، هغه چې هڅه یې کوله خبرې یې ارتباطه نه شي، دوام یې ورکړ:
-بڼه! داده وګوره! زه په دې نه پوهېږم چې هغه له څه وخته راته ګرانه شوې ده، خو ماته په ټول ژوند کې یوازې هغه، یوازې هغه ګرانه ده، زه له هغې نه پرته د ژوند تصور هم نه شم کولای. اوس خوله هغې نه د کوژدې هیله هم نه شم کولای، خوددې تصور کېدای شي چې هغه زما شي او زه دغه بخت له لاسه ورکړم، وحشتناکه ده، داراته ووايه، ایا زه دا هیله لرلای شم؟

دا چې هغې ځواب ورنه کړ، لږ ځنډني شو، د هغې لاس یې ونيو او وې ویل:

-مهربانې شهزادګۍ! داراته ووايه زه څه کولای شم؟

شهزادګۍ ځواب ورکړ:

زه د هغه څه په اړه فکر کوم چې تاسې ماته وویل. زه غواړم تاسو ته ووايم، تاسو حق لرئ همدا اوس هغې ته د خپلې مینې ووايئ...

شهزادګۍ ماریا لږ ځنډونۍ شوه، هغې غوښتل چې ووايي، له هغې سره اوس د مینې په اړه خبرې ګرانې دي، خو ونه یې ویل، ځکه هغې

جگړه او سوله

ليدل چې دا درېيم ورځ ده چې ناتاشا ناخاپه او چور بدله شوې ده. ناتاشا به د پېير دمېنې د خبرو له اوریدو، نه يوازې خپه شوې نه وای، بلکې هيله به يې دا وای چې پېير هغې ته د خپلې مینې ويلي وای.

خوبيا هم شهزادگۍ مارييا وويل:

- سره له دې هم، هغې ته بايد دغه خبرې ونه شي.

- نو! آه زه څه وکړم.

شهزادگۍ مارييا وويل:

- دا ماته پرېږده، زه پرې پوهېږم.

پېير د شهزادگۍ مارييا سترگو ته ځير شو او ويل يې:

- زه پوهېږم چې هغې ته تاسو گران ياستئ.

شهزادگۍ مارييا خپله خبره راسمه کړه، تاسو به ورته گران شئ.

هغې لا دا خبره بشپړه کړې نه وه چې پېير ودانگل او په داسې حال

کې چې پر خبرې يې ډار او تلوار راخواره شوي وو، د شهزادگۍ مارييا

لاس يې را ونيو او وې ويل:

- تاسي ولې دا فکر کوئ؟ تاسې فکر کوئ چې زه هم هيلمند و اوسم

? تاسو فکر کوئ؟

په داسې حال کې چې شهزادگۍ مارييا موسېده، وې ويل:

- هو، هو، فکر کوم. د هغې مور او پلار ته ليک وليکه او نورې

خبرې ماته پرېږده. زه به هر وخت چې امکان ولري، ورسره وغږېږم، زه

هم دا هيله لرم چې دغه کار وشي. او زړه مې دا احساسه وي او راته

وايي چې دا به کېږي.

پېير، په داسې حال کې چې د شهزادگۍ مارييا لاسونه يې بنسکلول،

وې ويل:

جگړه او سوله

--نه، نه، دا ناشونې دي؟ زه خومره نیکمرغه یم. نه، نه دا ناشونې ده... های چې څنگه بختور یم. نه، نه، رښتیا هم دا ناشونې ده. هغې وویل: ښه به دا وي تاسې پترزبورگ ته لاړ شئ، او زه به لیک درته ولیکم، پترزبورگ ته؟ ښه ده، لاړ به شم، لاړ به شم، خو سبا کولای شم بېرته تاسو ته راشم.

پېیر بله ورځ د مخه ښه لپاره راغی، دناتاشې خوشالي او لېوالتیا تر نورو ورځو څه کمه برېښېده، خونن به چې کله پېیر د هغې سترگو ته وروکتل، داسې به یې احساسوله چې ډوبېرې، داسې چې دی نور نه شته او له نیکمرغۍ او بختورتیا نه پرته بل هېڅ څه پاتې نه دي. هلته دناتاشې له هر غلچک، خوځېدا او خبرې سره به یې، زړه ته ویل:

- دارښتیا ده؟ نه، نه، دا ناشونې خبره ده. او د هغې دغو کړو دی د نیکمرغیو څپو ته وسپاره.

کله چې یې له هغې سره مخه ښه کوله، د هغه نازک، تاند او ډنگر لاس یې رانیو او بې ارادې هغه خوشبې له هر وخته زیات په لاس کې ټینګ کړ.

- ایا په رښتیا به دغه لاسونه، دغه بشره، دغه سترګې او ښینځه ښکلاوي، دغه پردی، خزانی، دا به په رښتیا زما شي، تل تر تله زما او لکه زما د خپل ځان په شان به زما وي، نه، نه، دا ناشونې دي!
هغې په لوړ آواز، هغه ته وویل:

- گرافه په مخه موبښه! او په کرار یې زیاته کړه:

- په خورا بې صبرۍ به دې سترګې په لاره واوسم.

دغه ساده کلمې، غلچک او د بشري حالت د دوو میاشتو لپاره د پېیر د یادونو ناوې او د نیکمرغیو خیالاتو خیالونه جوړول. هغه به له ځان سره ویل:

جگړه او سوله

- په خورا بې صبرۍ به دې سترگې په لاره واوسم.
هوکې، هوکې، څنگه هغې وويل؟ هو، په بې صبرۍ به دې سترگې
په لاره واوسم. آخ چې څنگه نیکمرغه يم.
پپيرله ځان سره وويل:
- دا څه وشول؟ چې څنگه بختوريمه، بختور!

۱۹

هغه څه چې اوس د پيپر په گوگل کې تيريدل، هغه څه سره يې هېڅ ورته والی نه درلود چې دده په گوگل کې د ايلن د ريباړۍ په وخت کې تيريدل د هغه وخت په شان يې ده ته له شرمه ډکه يادې شوې ويناوې له ځان سره تکرارولې، هغه ځانته ته وويل:

-آخ، ولې؟ ولې؟ مې دا نه وويلي؟ ولې مې هغه وخت وويل:
-تاسو ماته گران ياست.

اوس برعکس هغه ټول هغه څه چې ده ناتاشې او هغې ده ته ويلي و، ده توري په توري له ځان سره په خيال کې تکرارول. هغه، د هغې د بشري ټولې اداگانې، خوځېد اوې او موسکاوې وريادولې. هغه نه غوښتل هغه تکرار کړي. د هغه څه د ښه والي او بد والي په اړه چې ده کړي و، هېڅ شک پاتې نه و. يوازې به کله ناکله يو وحشتناک شک د هغه پر زړه راخوړ شو او هغه دا چې ده به ويلي چې ايا دا ټول خو به په خوب کې نه وي؟

ايا شهزادگۍ مارياتيروتلې نه ده؟ ايا زه خوله اندازې زيات مغرور او ځانستايونکې شوی نه يم؟ زه په دې ډاډه يم، خو که څه پېښه وشي؟ که شهزادگۍ مارياهغې ته ووايي، هغه موسکه شي او ځواب ورکړي: څه عجيبه ده! هغه هرو مرو تيروتلې ده. ايا هغه په دې نه بوهېږي چې هغه يو سړی، هغه يو ساده سړی دی او زه؟ او زه چور بل ډول، خورا لوړه...

يوازې دغه شک و چې د پيپر زړه يې زوراوه، هغه هېڅ لارې چارې هم نه سنجولې.

جگړه او سوله

هغه ته دغه رارسېدونکې نیکمرغي داسې نه مننونکې برېښېده چې که کومه پېښه شوې وای، ده به نوریه ژوند کې بل کوم ارمان نه لرلای او هرڅه پای ته رسېدل.

پېر په خپل ځان کې، د هغه له خوښۍ نه ډک ناڅاپه لېونتوب زغم نه لیده چې پر ده راخور شوی و.

د هغه لپاره د ژوند ټول مفهوم، نه یوازې دده لپاره بلکې د ټولې نړۍ لپاره، ده ته د هغې په مینه او له ده سره د هغې په ممکنه مینه کې برېښېده. کله به هغه ته داسې برېښېده چې ټول خلک لکه دده په شان بختور دي، خو هغوی هڅه کوي خپله دغه بختورتیا له ده نه پته کړي او داسې وښيي چې هغوی په نورو چارو بوخت دي. هغه په هره کلمه او هره خوځېدا کې د خپلې نیکمرغۍ نښې لیدلې. هغه زیاتره وخت له ده سره مخامخ کېدونکي خلک، په ځانگړو حالاتو کې، په خپل معنی لرونکې او له رازو ډکې خواخوږۍ او په خپلو نیکمرغو کتو او موسکاوو حیرانول. خو کله به چې هغه په دې پوه چې کېدای شي خلک دده له نیکمرغۍ نه خبر نه وي، د زړه له کومې به یې پر هغو زړه خوږېده، او په یو ډول نه یو ډول یې هڅه کوله هغوی په دې پوه کړي، پر هغو شیانو چې دوی پراخه دي، چور بې معنی، پوچ او دوې پاملرنې وړتیا نه لري.

کله به که هغه ته د کومې چارې د منلو وړانديز کېده او یا به د هغه تر مخې د ټولنیزو دولتي چارو یا جگړې په اړه خبرې اترې کېدې او به یا یې ورته ویل چې د خلکو نیکمرغي ددغه یا هغه کار سرته رسولو پورې اړه لري. هغه به په یوې لنډې زړه رابنکونکې موسکاهغه ته غوږ و. داسې خبرې او ټوکې به یې وکړې چې له ده سره غږیدونکي خلک به یې حیران کړل، خو هم هغه خلک چې ده یې تصور کاوه چې

جگړه او سوله

د ژوند په رښتني معنی یعنی دده په احساس پوه شوي او هم هغه بدمرغه خلک چې گواکې ده تصور کاوه چې دده احساس نه درک کوي، ټول خلک په دغه زماني پړاو کې د هغه ځلېدونکي احساس په رڼا کې چې دده په گوگل کې ځلېده، دده له هر ډول هڅونه پرته، له ده سره په هر ځل مخامخ کېدو کې، له خورا غوره انساني او زړه راښکونکو نښېګڼو نه پرته بل څه نه ليدل.

د خپلې خدای بښلې بڼې د کاغذونو او اسنادو دکتو په لړ کې به د هغې یاد او تصور، په ده کې هېڅ ډول احساس نه ایا راوه. خوده په دې افسوس کاوه چې، هغه پرته له دې نه چې له دغو نیکمرغيو نه چې دی یې اوس لري، څه وويني او وڅکي، له دې دنيا نه سترگې پټې کړي.

سردار واسيلي چې دلورې چارې او د هغه په ویاړ د نښانونو د ترلاسه کولو له امله اوس خورا مغرور شوی و، دده تر پامه یو د زړه خوږی، مهربان او خورا بوډا برېښېده.

پېیروروسته زیاتره وخت دغه د لېونی نیکمرغی وختونه رایاډول، ټول قضاوتونه چې په دغه موده کې ده د خلکو او پېښو په اړه کړي وو، د تل لپاره دده په ذهن کې پاتې او لا تر اوسه یې باور پرې درلود.

هغه وروسته یوازې د پېښو او شیانو په اړه د خپل دغه وخت له عقایدو نه پېښمانه، نه شو بلکې برعکس هر وخت چې به یې په زړه کې د چا، یا د څه شي په اړه کوم شک پیدا شو، د خپل همدغه نیکمرغه لېونتوب وخت نظریاتو ته به یې مخه کړه او هغه به تل برحقه او رښتیا را ووتې. هغه به له ځان سره ویل:

- کېدای شي هغه وخت به زه عجیب او د خندا وړ برېښېدم، خو زه

جگره او سوله

هغه وخت داسې لېونی او باخاری نه وم لکه چې برېښپده ، بلکې برعکس هغه شپبه تر بل هر وخته خورا خیرک ، هونبیار او منظم وم. په هر هغه شه پوهېدم چې په ژوند کې د پوهېدو وړو ، نو ځکه زه نیکمرغه وم.

د پېیر لېونتوب او باخاروالی په دې کې و چې هغه د پخوا په څېر اوس د خلکو د گرانښت لپاره له هغو نه د ځانگړو دلایلو د درلودلو چې ده د خلکو ښېگڼې گڼلې ، هیله نه کوله. ځکه مینې دده زړه ډک کړی و. ده له خلکو سره پرته له کوم لامله مینه کوله او له هغو سره به یې د مینې لپاره ځانگړې ځانگړتیاوې پیدا کولې.

۲۰

د تر پېښر د تگه وروسته ، په هماغه ماښام ناتاشا له خوښۍ په ډکې ،
خو ملنډو سره مل موسکا شهزادگۍ ماریا ته وویل چې پېښر په
رښتیا ، رښتیا له دې لنډې کړېت او دې تازه جوړ شویو څڼو سره داسې
برېښې چې ، همدا اوس له حمامه راوتلی وي .

له هماغې شپې نه ، د ناتاشا په گوگل کې یو پټ ، دې ته هم نا آشنا
او نه ایلېدونکې څه راوینښ شوی و . د هغې هرڅه بشره ، تگ ، کاته او
غلچک . آواز او هرڅه هرڅه ناڅاپه بدل شول . پرته له هغه چې ده خپله
هیله لرلای ، یو شور او ژورې لېوالتیا د هغه په گوگل کې غوغا جوړه
کړه . او غوښتل یې چې دا خپلو ارمانو ته ورسېږي . ناتاشا له هماغې
لومړې شپې نه گواکې ټول هغه څه هېر کړي چې په دې تیر شوي وو .
هغې تر اوسه پورې آن یو وار هم له خپل حاله شکایت ونه کړ . یوه خبره
یې هم د خپل تیر ژوند په اړه ونه ویله او نورې له دې ویره نه درلوده چې
د خپل راتلونکي ژوند لپاره د خوښۍ نه ډکې تگلارې جوړې کړي . هغه
د پېښر په اړه لږه غږیدله ، خو کله به چې شهزادگۍ ماریا د هغه یادونه
وکړه ، د هغې په سترگو کې به ویده شوې ځلا بیا راو ځلېده او شونډې
به یې په یوې عجیبې موسکا سره راغوتې شوې .

جگړه او سوله

په ناتاشې کې راغلی بدلون، په لومړۍ سر کې شهزادګۍ ماریا حیرانوله، خو کله چې د هغه په معنی پوه شوه، دغه بدلون د هغې رخه راپاروله. شهزادګۍ ماریا به چې کله یوازې وه، په دې اړه به یې فکر کاوه او ویل به یې:

- ایا زما ورور هغې ته داسې لږ ګران و چې کولای شي، داسې ژر یې هېر کړي؟

کله به چې له ناتاشې سره وه، نه به له هغې خوا بډې کېده او نه به یې ملامتوله. په ناتاشې کې د ژوند راوینښ شوی شور، داسې لمسوونکی او د هغې د الهام لپاره هم داسې ناخاپي و چې شهزادګۍ ماریا، د ناتاشې په مخ کې داسې انګېرله چې آن هغه په زړه کې هم د هغې د ملامتولو حق نه لري.

ناتاشا په داسې بشپړه او د زړه له کومې ددغه احساس خپو ته ځان سپارلی و چې د غم پای ته رسېدل او د خوښۍ او نیکمرغۍ رارسېدل یې نه پتول.

کله چې شهزادګۍ ماریا له پېیر سره د شپنۍ خبرو اترو او زړه خوالې نه راستنه شوه، هغه یې د کوتې په درشل کې ولیده.

ناتاشې تکرار کړه:

- هغه وویل، هغه وویل.

د هغې پر خپرې د غم او زاریو سره مل خوښي او خوشالي راخوره و.

- ما غوښتل چې د دروازې تر شا غوږ ونیسم، خوزه پوهېدم چې ته به هرڅه راته وایي.

هرڅومره به چې شهزادګۍ ماریا، د ناتاشې کتل ځانته نه

جگړه او سوله

پوهېدونکي او اغيزمن گڼل.

په هماغه اندازه به د شهزادگۍ مارييا لپاره د ناتاشې کتل نه پوهېدونکي او اغيزمن و، هر څومره چې د هغې هيجان او گڼۍ د زړه خوږي وای. بيا د ناتاشا خبرې په پيل کې د شهزادگۍ مارييا لپاره له سپکاويد کې او زورونکې برېښېدې. هغې ته يې وروور او له ناتاشې سره د هغه مينه وريادیده.

شهزادگۍ مارييا په زړه کې وويل:

-نو، څه کېدای شي؟ هغه بله چاره نه لري.

په غمړلي او څه تريو غونډې تندي يې ټول هغه څه ناتاشې ته وويل چې پيږدې ته ويلی و.

ناتاشې چې پترزبورگ ته د پيږد تگ واوریدل، هکه حيرانه شوله.

داسې چې گواکې سريې نه پرې خلاصېږي، ناتاشې تکراره کړه:

-پترزبورگ؟

خو همداسې د شهزادگۍ مارييا غمړلي بشرې ته ځخيره شوه، د هغې ددغه غم د لامل احساس او تصور، ناڅاپه آرامه کړه، په ژړا شوه او وويل:

- مارييا! رازده کړه، څه وکړم؟ ډارېرم کوم حماقت ونه کړم. هر هغه

چې ته راته ووايي، هغه به کوم، ماته يې رازده کړه.

-تاته هغه گران دی؟

ناتاشې په پسېدو وويل:

جگړه او سوله

- هو !

شهزادګۍ ماریا له خوشالی د ناتاشې د همدې خوښۍ له امله ،
هغه بښلې وه او وې ویل :

-نو ژاړې ویلې؟ زه ستا په نیکمرغۍ نیکمرغه یم.

-دا خوداسې ژر نه کېږی. خو یو وخت نه یو وخت به دې ارمان ته
ورسېږي. ته تصور کولای شې، هغه نیکمرغي چې زه د هغه بښځه و اوسم
او ته له نیکولای سره واده وکړي.

- ناتاشې ! ما له تانه هیله وکړه چې په دې اړه مه غږېږه ، مور به د تا
په اړه غږېږو.

هغوی خاموشه شولې.

ناتاشې ناخاپه وویل :

- خو پترزبورګ دڅه لپاره ؟

او په خپله یې بېرته ځانته ځواب ورکړ:

- نه، نه، دا باید همداسې وي... کله ماریا؟ دا باید همداسې وي.

پایلیزه (وروستیزه)

۱

له ۱۸۱۲ کاله ، او ه کاله تير شول. د اروپا د سمندرگي تاريخي ياغي خپې په خپلو خنډوکې پرېوتې ، د هغه څې آرامه شوې ، خو هغه مرموزه قوتونه چې د تاريخ دغه ياغي خپې يعنې بشري پرگنې خوځوي (مرموزې ځکه نومول شوي چې د هغو د خوځون او لمسون قوانين مور ته ناپېژندل شوي پاتې دي). هماغه شان دوام لري.

سره له هغه چې د دغه تاريخي سمندر خپې ظاهراً ناخوځېدونکې برېښېده ، خو ولسي پرگنې په پرله پسې ، د وخت د خوځون په څېر هماغه شان په خوځون کې وې.

د وگړو بېلې بېلې ډلې جوړېدې ، خورېدې او د دولتونو د جوړېدو او پرزېدو او د خلکو د بيا ځای پر ځای کېدو ، لاملونه رامنځ ته کېدل. تاريخي سمندرگي د پخوا په شان نور له يوه ساحله بل ته نه خوځېده ، هغه په تل کې خپې وهلې. تاريخي څېرې له دغو څپو سره له يوې غاړې نه بلې ته وړل کېدې او داسې برېښېده چې دغه خپې اوس پر يو ځای راچورلېږي.

تاريخي مشرانو چې پخوا د پوځونو مشري کوله او په خپلو فرمانونو يې د جگړو د پيل ، د پوځونو د قوماندې او دولسونو د خوځون استازيتوب کاوه ، اوس په سياسي غورځنگونو او ديپلوماتي روغو ، د تړونونو په منلو او د قوانينو په جوړلو د خلکو لارښوونه کوله.

تاريخ ليکونکي د تاريخي شخصيتونو دغه کره دار تجاع په نامه نوموي.

تاريخ ليکونکي چې د دغو تاريخي شخصيتونو د کړو په تفسير کې

جگړه او سوله

خپله هغوی ، ددغې ارتجاع لامل گڼي او پر هغو قضاوت کوي ، د هغه وخت پر ټولو پېژندل شویو څېرو ، له الکساندر نیولې بیا تر ناپلیون پورې او بیا تر مېرمن ستایلي ، او تر هغه وروسته ، تر فیتيې ، شیلینګه ، فاخته او شاتوبریانه پورې ټول او ټول خورا سخت زړې قضاوت ته رابلل کېږي. او ددغې ارتجاع په وړاندې د دریدو او له هغې نه د ملاتړ له امله یا برائت اخلي او یا تورنېږي.

د دوی د لیکنې له مخې روسیه هم په دغه تاریخي پړاو کې له ارتجاع نه بې برخې پاتې نه شوه. د دوی په وینا ددغو پېښو تر ټولو ستر گڼهگار لومړی الکساندر و. هماغه الکساندر چې د دوی د قضاوت له مخې ، په روسیه کې د لیبرالیزم ، ریفورم او د مشروطه غوښتنې سرچینه او ددغه هېواد ژغورونکی و.

د اوسني روسیې په ادبیاتو کې ، د ښوونځیو له زده کوونکو نیولې بیا تر تاریخ پوهانو او تاریخي لیکونکو پورې به داسې یو څوک پیدا نه شي چې لومړی الکساندر د خپلې پادشاهۍ په وخت کې د هغه د ناوړه کړو وړو له امله ونه غندي.

هغه باید داسې کړي وای ، هغسې یې کړي وای او داسې هسې ، په دې برخه کې هغه ښه وکړل او هلته یې سادګی او حماقت ، د خپلې پادشاهۍ په پیل او د ۱۸۱۲ کال په اوږدو کې یې کړو وړه او پریکړې ښې ، خو په پولند کې د اساسی قانون جوړول ، د سپېڅلي تړون منل او اړکیچییوف ته د واک سپارل د گولیکین ملاتړ ، د شیشکوف او فوتیوس ستاینه او پالنه او هغو د عرفاني اندېښنو ملاتړ ، هغه ناوړې چارې وې چې د هغه د نورو ناوړه چارو لکه د جگړې لومړیو کړنو ته له تګه نیولې بیا د سیمونوفسکي د غوند تر ړنگولو پورې ، ټول ټول غندي او ملامت یې گڼي.

جگړه او سوله

د هغو ملامتنيو او تورو نو د ليكلو لپاره لسگونې پانې په كار دي چې مورخين يې د هغه معنويت پر بنسټ چې گواکې بشريت دوى ته وربښلي او د لومړي الکساندر لخوا ترسره شوي دي.

دغه تورو نه او ملامتۍ څه دي ؟

دا هماغه چارې دي چې لومړي الکساندر تر سره کړي او مورخين هغه، د هغه وياړمنې چارې گڼي.

د پادشاهۍ مشروط کول د ناپليون په وړاندې دريدل، په ۱۸۱۲ او په ۱۸۱۳ کلونو کې جگړو، د هغه کره وړه، او نور نور (د هغه د ژوند بښوونکو او روزنيزو ځانگړتياو او د هغه بيولوژيکي جوړښت، هوکې ! چې د هغه شخصيت يې جوړ کړى دى) پوره اړه نه لري.

هوکې ! د هغه، د هغو ناوړو کړو له امله چې مورخين هغه ناوړه گڼي، لکه (د سپېڅلې تړون منل، د لهستان اساسي قانون او دشلمو کلونو ارتجاع) ټول يوه سرچينه نه لري؟ د دغو ملامتنيو او تورو نو سرچينه چېرې او په څه کې ده؟ د دغو تورو او نيووکو بنسټ دادى چې د لومړي الکساندر په څېر يو تاريخي شخصيت چې په بشري نړۍ کې ترټولو نه د زيات واک خاوند او د ځلا او پرتم په غوره دريځ ولاړ و، تر سختو دوکمارۍ او ناوړه نيوکو لاندې راغلى، تهمتونه پرې شوي، غوره مالي او د هغه پر وړاندې بې سارى درناوى چې تل له واک سره مل دى. دده پر وړاندې ترسره شوي، هغه څوک و چې د ژوند په ټولو شېبو کې يې د اروپا د ټولو ملامتۍ او مسووليت دروند پېتى پراوړو اخېستى و.

هغه (الکساندر) نه د چا د خيال تخليق او نه کومه افسانه، بلکې هغه د بل هر سړي په شان د خپلو عادتونو، خيالونو، پريشانيو سره، د

جگړه او سوله

ښکلاوو، رحم او لېوالتيا خاوند سپری و. د هغه مخالفينو هغه د انساني حرمت په نه درلودلو او بې رحمۍ تورناوه. پنځوس کاله پخوا د بشري توان په اړه هغه نظريات نه لرل، چې نن يې هغه اسناد لري، چې د زلمتیبوب ټول ژوند په هغه لگيا دي. يعنې کتابونه يې لوستي، درس يې ورکړی او بيا يې دغه کتابونه او درسونه په يوه کتابچگوتې کې د خان لپاره ليکلي دي.

خو که داسې تصور وکړو که الکساندر پنځوس کاله پخوا هغه د بشري ټولني په اړه، تيروتلي، د تصور هم بايد وکړو د هغو تاريخ ليکونکو حکم چې اوس يې د لومړي الکساندر په اړه کوي، تريو څو مودې وروسته، هماغه شان تيروتنه وبلل شي لکه د بشري خير په اړه چې اوس د الکساندر کره تيروتنه بلل کېږي.

که د تاريخ بهر ته په ځير وگورو، دغه نظر ځکه طبيعي برېښي چې د هر کال او يا د بل هر نوي ليکوال په پيدا کېدو سره د بشر د خير په اړه، غوره څرگندونې بدلېږي. دا په دې معنی، هر څه چې نن د بشر خير گڼل کېږي، لس کاله وروسته به هغه کېدای شي شرو گڼل شي.

ددې ترڅنگ پريو مهال او په يو وخت کې د خير او شر نظريات کېدای شي، خورا يو له بل سره توپير ولري. ځېني مورخين د پولند لپاره د اساسي قانون جوړول او له سپېڅلي تړونه د الکساندر ملاتړ د هغه ښېگڼې او چوپړ بولي او ځېني بيا هغه د سزار وړ تيروتنه گڼي.

د الکساندر او ناپليون دکارونو په اړه مورېنه شو کولای ووايو چې له پلوه گټور او له کوم پلوه هغه ناگټور او يا نه شو کولای چې ووايو دڅه لپاره هغه گټور وو او په کوم دليل تاواني دي. که دچا، د کوم چا کره وړه نه خوښېږي او يا يې يوازې په دې نه خوښېږي چې د هغه د پوهې کچه د خیر د پوهېدنې له کچې سره اړخ نه لگوي، ښايي په ۱۸۱۲

جگړه او سوله

کال کې تر ټولو غوره کار په مسکو کې زما د پلارنۍ مېنې روغ پاتې کېدل و، يا د پولند آزادي يا د روسي پوځ وياړ يا د پترزبورگ يا بل هر پوهنتون آبادي او غوړيدل، يا د پولند آزادي، يا د روسي پرتم، يا په اروپا کې د قوتونو انډول، يا په اروپا کې د علومو د بهير رنسانس او پرمختگ، خوزه بايد اعتراف وکړم چې د هر تاريخي شخصيت کره وړه، له دغو ټولو موخو نه پرته، نورې موخې چې زما ذهن د هغو له پېژندنې عاجز دی، هم لري.

که داسې تصور وکړو که دغه د پوهې په نامه، نومول شوي شه، وکولای شي دغه ټولې بېلابېلې او مخالفې ډلې سره پخلا او د تاريخي پېښو او شخصيتونو کړو وړو لپاره يو ځانگړې او نه بدلېدونکې تله غوره کړي.

که دا و منو، که الکساندر واک لرلای او دغه چارې يې ټولې په بل ډول سرته رسولې وای.

که دا و منو که هغه، د هغو کسانو په لارښوونه چې دی يې تورناوه، هغه کسان چې تصور کوي د انسانيت له وروستي ارمانه باخبره دي، خپله کړنلاره د ملیت، ازادۍ او يووالي او پرمختگ په نامه (چې د دوی لپاره تردې غوره څه نه شته) دی به يې بيا هم ملامت گانه. که دا و منو چې دغه شان کړنلاره، کېدونکې او الکساندر هغه منلې وای، نو هغو کسانو ته به څه پاتې شوي وای چې د هغه وخت د دولت د کړو وړو په وړاندې دريدلي وو، هغه کره وړه چې د نننيو تاريخ ليکونکو په اند ښه او گټور و؟ دغه کره وړه به چور نه و، ژوند به نه و او هېڅ به نه و.

که دا و منو چې عقل د ژوند لارښوونه وکړي، نو بيا د ژوند امکان له مينځه ځي.

۲

که د مورخينو په څېر دا و منو چې ستر انسانان بشري ټولنه د سترو ارمانونو: د ساري په توگه دروسيې يا فرانسې ستروالي، په اروپا کې دقواو واندول، يا د انقلابي اندېښنو خپرونه، يا ټوليز پرمختگ او يا بل هر ارمان پلو بدرگه کوي. په دغه شان يو حالت کې نه شو کولای د تاريخي پېښو بهير د تصادف او نبوغ له مفاهيمو پرته و سپرلاي شو.

که د اوسنۍ پېړۍ د اروپايي جگړو د پيل موخه د روسيې ستروالي و، دغه ارمان د ټولو مخکښو جگړو له پېښو او په هغه کې د نورو ځمکو دلاندې کولو پرته تر سره کېدای شوه. که دغه ارمان د فرانسې ستروالي و، دغه ارمان بې انقلابه او دامپراتورۍ له جوړولو، د ټوپکو او ټوپونو له کارونې پرته تر سره کېدای شو، که موخه د کوم ارمان خپرول و، هغه به د پوځ له کارونې پرته د کتابونو په مرسته او ژر تر سره شوی وای.

ارمانونو ته د رسېدو لپاره، دانسانانو له وژلو او د هغو د شتمنيو د تالان او سوځولو پرته په خورا سادگۍ نورې اغيزمنې لارې موندای شو.

دا ولي داسې او نه په دې ډول پېښ شول؟ دا ځکه چې همداسې پېښ شول. تاريخ وايي:

- تصادف شرايط رامنځ ته کوي او نبوغ له هغه گټه اخلي.

خو تصادف څه شي دی؟ او نبوغ څه ته وايي؟ د تصادف او نبوغ کلمات، دهېڅ هغه شي معنی نه لري چې په رښتيا شته دي، نو له دې کبله د هغه ځانگړې پېژندنه هم نه شته. دغه کلمات يوازې د پېښو

جگړه او سوله

د ټاکلې کچې څرگندونه کوي. زه په دې نه پوهېږم چې دا یا هغه پېښه ولې پېښېږي؟ فکر کوم چې په هغې پوهېداى هم نه شم، نو ځکه وایم چې دا تصادفي ده. یو قوت او واک وینم چې دیوې پېښې او چارې لامل دی چې دانسان له توانه لوړ دی. په دې نه پوهېږم چې دا څنگه ترسره شو، نو هغه ته وایم:

-نبوغ

دیوې ډلې پسو لپاره، هغه پسه چې هر ماښام شپون، په یوه جلا ځای کې، جلا کوي، هغه ته ځانگړي خواړه او وانسه ورکوي، او تر نورو دوه برابره خوربېږي، هرو مرو باید نابغه و برېښېږي.

نور پسونه د دغه پسه دغه حالت چې هره شپه نه په ټولیز آخور کې، بلکې په ځانگړي آخور کې وانسه او دانې ورکول کېږي، گوري، وایي چې دا به هماغه پسه وي چې تر نورو نه، د غوړې او نازکې غوښې دلرلو له امله به حلالېږي. (وژل کېږي). نور به نو د نورو پسونو نبوغ او د ناڅاپي پېښو تر منځ ځانگړو اړیکو ته پام کېږي.

خو دا به بس وي که دغه پسونه له خپلو دغو خیالونو لاس پر سر شي چې دوی ته ټولې ورپېښې پېښې، ددوی د هغو ارمانونو د لاس ته راوړلو لپاره دي چې د دوی په پسيزه تصور کې ځایېږي.

د دوی لپاره دا بس دي، که هغوی ومني چې پر دوی ټولې راغلې پېښې د هغو ارمانونو لپاره دي چې د دوی له تصور بهر دي، نو ددوی به په هماغه شپبه سر خلاص شي چې په ښه پالل شوي پسه راغلې پېښې تصادفي نه دي او دوی به بیا د تصادف او نبوغ په اړه فکر نه کوي.

که مور یوازې له نېږدې اهدافو نه لاس په سر شو او دا و منو چې د موخو پای مور ته څرگند نه دی، نو هغه وخت به مور ته د تاریخ د

جگړه او سوله

شخصیتونو د کړو منطقی او د هغو د اجندا او تناقض څرگند شي. اود هغو پېښو د پېښېدو لاملونه به موږ ته په ډاگه شي چې انساني امکانات او د هغو له کړو سره اړیکې نه لري. او دغه وخت به پوه شو چې د تصادف او نبوغ کلماتو ته اړتیا نه لرو.

یوازې دا خبره به زموږ لپاره بس وي که ووایو چې د اروپا د خلکو د نا آرامۍ او اله گولې لاملونه موږ ته څرگند نه دي او هغه یوازیني څه چې موږ ته څرگند دي، هغه رېښتیني پېښې، وژنې او تالانونه وو چې د لومړي ځل لپاره له فرانسې نه پیل او بیا یې په ایتالیا، افریقا، پروس، اتریش، هسپانیا او روسیې کې دوام پیدا کړ. او له لودیزه ختیځ ته او بیا له ختیځه، لودیزه، د پرگنو ستر خوځون ددغو خوځښتو پېښو موخه ده.

موږ ته، نه یوازې نه بسایي چې د ناپلیون او الکساندر په شخصیتونو کې کوم نبوغ ولټوو بلکې هغوی هم باید ددغو نورو ساده خلکو په شان خلک وگڼو. نور به موږ نه یوازې دې ته اړوزو چې د هغو کمکیو پېښو له برکته چې دغه کسان یې په مخورو څېرو بدل کړي دي، تصادفي وگڼو بلکې دا به راته څرگنده شي چې همدا کمکی پېښې باید هرو مرو پېښې شوي وای.

همدا چې موږ د وروستی موخې نه لاس پر سر شو، دا به په ډاگه راته څرگنده شي، هماغه شان چې د گل او د هغه د دانو تر منځ د شنیلیدو د طبیعت له مخې، بل هېڅ شي د گل او دانې په کچه، هغې گیاه ته چې دغه گل ترې رازېږي، نېردي نه دي، په همدې کچه په هېڅ ډول دا امکان نه لري چې بل دوه تنه د هغو د ټولو ځانگړتیاوو او توان سره تصور کړای شو، لکه دغه دوه تنه: الکساندر او ناپلیون چې د خپلې دغې ونډې لپاره په دغه وخت کې غوره شوي دي.

۳

د هغو پېښو اساسي ماهيت چې د او سنی پېړۍ په پيل کې په اروپا کې پيل شوې وي، داروپا د بېلابېلو هېوادونو د خلکو هغه ډله ايزه خوځون و چې له لوديزه، ختيځ ته او بيا له ختيځه لوديز ته پيل شو. ددغه لومړني خوځون لمسون له لوديزه ختيځ ته يرغل و. ددې لپاره چې دلوديز خلک وکولای شي، ختيځ ته، ترمسکو پورې هغه شان چې ښايي خوځون وکړي، دې کړو ته يې اړتيا ليدله:

۱- په داسې پوځي ډلو کې سره يو شي چې د بهرنيو ختيځو پوځي ډلو د ټکر زغم ولرلاي شي.

۲- له خپلو ټولو عادتونو او دود دستور لاس پر سر شي.

۳- د خپل دغه پوځي يرغل په موده کې داسې يو مشر ولري چې هغه دځان او د دوی لپاره ددغه لښکر دوکې، شوکې، تالان او وژنې برحق وگڼي.

۴- د فرانسې د انقلاب له پيله، هغه د واک پخوانۍ ډله چې واک يې خورا کمزوری شوی و، له منځه ځي. پخواني عادتونه او دود دستور ورکېږي او کرار کرار نوې ډله په نوې کچه راپيدا او نوې عادتونه او دودونه رامنځ ته کېږي او ددې لپاره چې د نوي رامنځ ته کېدونکي واک مشري په غاړه واخلي، بايد نوی مشر پيدا شي.

يو بې عقيدې سړی چې نه يې کوم دود مانه، نه دستور، نه يې نوم درلود، نه پېژندگلوې او آن فرانسوی هم نه و او داسې ښکارېده چې د کوم عجيب تصادف له مخې، د هغو ډلو په منځ کې چې هغه وخت يې فرانسه له الوگولو او بغاوتونو سره مخامخ کړې وه، ځانته لاره پيدا

جگړه او سوله

کړي او پرته له هغه چې د هغو ډلو له کومې يوې سره ملگرتيا وکړي ،
ځان لوړ او غوره دريځ ته رسوي. د ملگرو ناپوهي ، د سيالانو ناتواني
او سپکاوی رښتيا ډوله دروغ او ددغه سړي بې ساري ځانستايښي او
بې ځايه غرور دی د پوځ تر ټولو سترې مشرۍ ته ورساوه.

دايتاليا د سرتيرو غوره جوړښت او زړورتيا ، له مخالفينو سره له
ښتو نه سرغړونه ، بې ځايه سرښندنه او ځانستايښه او پر ځان هسې ډاډ
، له هر څه نه زيات پوځي وياړ وريه برخه کړي. دغه راز بې شماره تش په
نوم تصادفونو ، هرچېرې او هرځای ډېره پېرزوينه پرې وکړه.

د فرانسوي چارواکو خواخوږي د هغه په گټه تما مېرې. د خپلې لارې
د بدلون لپاره يې هڅې کوم ځای ته ونه رسېدې او دروسېې د
امپراتورۍ ، په خپل پوځ کې د هغه وړاندیزونه ونه منل. ! په ۱۷۹۴
کال کې چې ناپليون يو ناپېژندل شوی برېدگی و ، د روسيې په پوځ کې
يې د خدمت لېوالتيا او هيله څرگنده کړې وه (په ترکي پوځ کې هم ده ته
کار پيدانه شو. د ايتاليا د جگړو په موده کې هم څو واره له مرگ او
وژلو سره مخامخ کېرې او هر واره په ناڅاپي توگه ژغورل کېرې.

روسي پوځ ، هماغه پوځ و چې کولای شي ، بيا دده وياړ او پرځوي.
د ډولا ډول ديپلوماتيکي نزاکتونو له امله تر هغو چې هغه په اروپا کې
دی ، د عهد پوځ له هغه سره ، له جگړې نه ډډه کوي.

له ايتاليا نه د راستنېدو په وخت کې د پاریس حکومت ، داسې
راپرزونکی وي چې هرڅوک پرې واکمن شي ، هرو مرو له مرگ سره
مخامخ کېرې. له دغه گواښمن دريځ نه د ژغورنې لار په خپل سرد هغه
لپاره پرانستل کېرې. هغه بې معنی او بې دليله حالت ، يوازيني ، هغه
حالت ته ورته دی چې يوازې په افريقا کې تجربې کېرې. بيا هماغه خبره
چې تصادف نومېرې ، له ده سره مرسته کوي. نه ايليدونکې مالتا چې

جگړه او سوله

لاندې کول يې تر هغه پورې ناشوني برېښېده، له يوې ډزې پرته تسلبمېرې.

تر ټولو بې نظمه نښته، پوره بري ته رسېږي. د دښمن سمندري پوځ چې د چا يوې بېدې ته لاره نه ورکوله، د هغه ټول پوځ ته لاره پرېږدي. په افريقا کې پر ولس او بې وسلو خلکو بې شمېره ستم، ناروا وې او پوځي جنايتونه تر سره کېږي. د دغو جناياتو کړونکي، په تيره بيا د هغو مشران ځان ته ډاډ ورکوي چې د دوی کره خوراښه او وياړمن او دمقدوني اسکندر کړو ته ورته او خوراښه دي.

هغه خيال چې دغه سړي د ځان لپاره جوړ کړي و، يعنې هغه لويوالی او وياړ چې ظلم يې، ظلم نه گناه، په خيانت يې وياړ کاوه او خپل کره يې آسماني الهام باله، دا ټول هغه څه و چې دده او دده د ملگرو لپاره د الهام سرچينه وو، په افريقا کې جوړيدل. هر هغه چاره به چې ده کوله، په بري به پای ته رسېده. له طاعونه روغ راووت. بې رحمه وژل، هغه گناه نه گنله. له افريقانه، په بې باکۍ، بې احتياطي او بې علتته راوتل او هلته بدمرغۍ ته د خپلو ملگرو پرېښودل، دده لپاره غوره خدمت گڼل کېږي. او هم د دښمن سمندري پوځ له سمندره د هغه د تيريډو مخنيوي نه کوي. د خپلو جنايتونو له دريځه هغه سرسام شوی، په مستۍ کې ډوب، د خپلې دغه ناوړه ونډې د سرته رسولو لپاره بې له کومې موخې پاریس ته رسېږي، د هغه جمهوري حکومت دريځ چې يو کال پخوا يې کولی شو، دغه سړی ووژني، اوس چورراپريزیدلی دی او يو ازاد سړی کولی شي د گوندي پرو او جنبو په مرسته واک ته ورسېږي.

هغه هېڅ کومه کړنلاره نه لري. که څه هم له هر څه ډارېږي، خو بيا هم هر گوندي (حزبي) پسې دی او غواړي مرسته ورسره وکړي.

جگړه او سوله

هغه یوازینی څوک دی چې په ایټالیا او مصر کې یې ځانته پر لوروالی او ویار ورپه برخه کولو سره ، په خپلو لېونو خیالونو ، په خیانت او سپین سترگی ، په خپلو رښتین ډوله دروغو ، هر هغه چې دغه ناوړتیا او بل هرڅه چې کوي ، برحقه وښيي .

هغه ، هغه دریځ ته په کار دی چې ده ته سترگه په لاره دی ، نوڅکه د هغه له خوښۍ پرته ، سره له هغه چې نه کوم تکل لري ، نه کومه تگلاره ، سره له هغه چې خورا تیروتنې کوي ، هغه یوې لویې ډوکې ته ورکشول کېږي . هغه دوکه چې د واک دلاندې کولو موخه لري او دا دوکه دبري په لور درومي .

هغه په زوره د حکومت غوندې ته ورپورې وهل کېږي (د ۱۷۹۵- ۱۷۹۹ کالو ترمنځ یوه ۵ کسيزه ډله واک ترلاسه کوي) هغه له دې ډارېږي ، دتېښتې هڅه کوي ، ځان مړاچوي ، په دې پلمه چې گواکې بېسده شوی ، لوېږي ، اپلتي غږوي ، هغه اپلتي چې دتباهي ښي ښي ، خودفرانسي د واک مشري ، هغه کسان چې تردې مخکې مغرور او سرکشه وو ، داسې وانگېرله چې ددوې وخت پای ته رسېدلی دی ، ترده لازيات گڼي . اخېستي دي . هغه څه چې باید د واک د ژغورنې او د هغه دنابودۍ لپاره ووايي ، هغه نه وايي .

تصادف ، په ميليونو تصادفات او ټولو خلکو گواکې خوښه سره کړې ده چې دغه واک مني .

بې شمېره تصادفات وو چې د هغه وخت دفرانسي حکومت د هغه واک ته غاړه کېږدي . دغه تصادف (دروسيې ټولوک) لومړی پاول (۱۸۰۱-۱۷۹۴) هم دې ته اړوي چې هغه په رسمیت وپېژني . هغه تصادف چې دده په وړاندې دوکې جوړوي ، دغه دوکې نه یوازې دی نه راپرزوي بلکې د هغه د واک ټينگېدو ته گټه رسوي . تصادف دی چې شهزاده ده

جگړه او سوله

ته سپاري او دی هغه وژني او همدا چاره تر ټولو زيات خلک دي ته اړوي چې دا ومني، چې هغه (ناپليون) تر ټولو واکمن دی او برحقه يې وگڼي.

دا تصادفي کار دی چې دی تکل کوي خپل پوځ د انگلستان پلو قومانده کړې، خو که دغه کار شوی وای، دده د تالا والا کېدو به سبب شوی وای، خو هېڅکله دا کار نه کوي. هغه تصادفاً خپل پوځ د ماک او اتریش پلو قومانده کوي. هغوی هم بې له نښتې ده ته تسلیمېږي. تصادف او نېغ د استرلیخ په جگړه کې ده ته بری وړ په برخه کوي. او تصادف دی، چې نه یوازې فرانسویان بلکې ټوله اروپا له انگلستانه پرته چې په دې پېښو کې گډون نه کوي، ټوله اروپا، د هغه د ټولو جنایاتو او له هغه نه کرکې سره سره، دده هغه واک چې ده خپله ځانته ورکړي، په رسمیت پېژني. د هغه د خوښۍ ستروالي او ویاړ چې خلکو ته ولې غوره او معقول برېښي، د هغه د شان وړ گڼي.

دلودیز قوتونه، داسې چې گواکې هغوی مخکې له مخکې دي چارو ته د آزماينو لپاره چمتوالی نیسي، په څو پړاوونو کې د ۱۸۰۵، ۱۸۰۷-۱۸۰۶ او ۱۸۰۹ کلونو په اوږدو کې د ختیځ پلو ورودانگي، درومي او پرله پسې خپل واک ټینګوي او خپل شمېر زیاتوي.

پر ۱۸۱۱ کال په فرانسې کې جوړ شوی پوځ د مرکزي اروپا د سرتیرو په ملتیا یو ستر قوت رامنځ ته کوي. د دغو خلکو په زیاتېدو سره، د هغه چا لېوالتیا او تنده زیاتېږي چې د دغه پوځ مشري کوي.

د لسو کالو په اوږدو کې چې د دغه خوځون لپاره چمتوالی روان و، دغه سړي د اروپا له ټولو اکمنانو سره اړیکې ټینګ کړل دنړۍ واکمنان چې ځان ورته بیواکه برېښي، د ناپليون د دغه بې معنی، ویاړمن او ستر ارمان په وړاندې، بل ارمان نه لري، هغه ته په نېزدي

جگړه او سوله

کېدو او خدمت کولو کې یو تر بله وړاندې درومي. دپروس پاچا، د هغه دخوځوږۍ د لاس ته راوړلو لپاره خپله بنځه هغه ته ورلېږي. د اتریش ټولو اک دالویه مهرباني گڼي چې دغه سړي دده لور منلې ده. پاپ د اروپا مذهبي مشر او د ملتونو د سپېڅلتیا ساتونکی له مذهبه هغه زینې جوړوی چې دغه سړی، واک ته پرې ورلوړ شي. پر ناپلیون زیاتره راټول شوي خلک تر خپله ناپلیونه زیات، ددې هڅه کوي، هغه ددې لپاره چمتو او قانع کړي چې د هغه څه مسوولیت ومني چې کېدونکي دي او یا به وشي...

المانیان د هغه دبری دلمانځنې لپاره، تر هغو جشنونو نه چې ایينا او اویریشیت نومېږي، بل غوره جشن نه شي جوړولای. نه یوازې دی خپله ستر گڼل کېږي بلکې د هغه نیکونه، د هغه وروڼه، د هغه برکتی او د هغه زومان خورا ستر دي. هرڅه ددې لپاره ترسره کېږي چې وروستي عقلي خنډونه ددې لپاره لرې شي چې هغه ددغه وحشتناک مسوولیت دمنلو لپاره چمتو شي. هر کله چې دی چمتو شي، پوځ هم چمتو دی.

ختیځ ته په تلوار پیل شوی یرغل خپل موخې، مسکو ته رسېږي. پر مسکو ولکه ټینگېږي. روسي پوځ تر بل هروخته، د اوستریخ له جگړې نیولې تر واکرام هغې پورې تالا والا شوی دی، خو ناڅاپه د تصادفاتو او ښوځو پرخای چې تر اوسه پورې یې دیولرې برېو په مرسته دغه سړی، له پخوانه دټاکل شوې موخې خواته رساوه، بې شمېره ناوړه او زیان رسوونکې تصادفونه راپیدا کېږي، دغه تصادفونه:

د برادینو په جگړه کې د والگي له پیداينست نه نیولې، تر سوځونکو سړو او یخ وهلو لارو او بیا مسکو ته د اور اچولو او له دغه اوره د پورته شویو سختو لمبو پورې، دغه راز د ښوځو پرخای د حماقت

جگړه او سوله

او سپکاوی چې ساری یې نه درلود، را پیدا کېدل.
یرغلگر پوځ، تېښتې ته مخه کوي، کله بېرته ستنېدل او بیا
تېښته، ټول تصادفونه، اوس یو هم دده په ګټه نه بلکې دده په تاوان
دي.

خوځون سرچپه کېږي، له ختیځه بېرته ستنېدل یعنې له ختیځه
لودیزه بېرته تګ په بې ساری ته توګه، داسې څه ته ورته دی چې له
لودیزه ختیځ ته شوی و. له لودیزه، ختیځ تر ټولیز یرغله مخکې هم،
چې په ۱۸۰۲، ۱۸۰۵ او ۱۸۰۷ کلونو کې و، لوی واړه یرغلونه شوي وو.
هماغه د پخوا په شان لویې وړې ډلې سره یوځای کېږي، خورا لویې
ډلې جوړوي، هماغه د پخوا په شان د مرکزي اروپا خلک له دغه بهر
سره یوځای کېږي، هماغه شان موخې ته درسېدونکې لارې په نیمايي
کې دغه خوځون سستېږي او شک ورته پیدا کېږي او هماغه شان
خومره چې هغوی، خپلې موخې ته نېږدې کېږي، په هماغه کچه د
هغوی خوځون چټکېږي.

دغه خوځون پاریس ته چې ددې موخه ده رسېږي، د ناپلیون واک او
د هغه پوځ تالا والا شوی دی، خپله ناپلیونه نه هم یو بې معنی څه جوړ
شوی دی. د هغه ټول کره وړه له ورايه د افسوس او خواشینۍ وړ دي،
خو بیا هم نه بیانېدونکې تصادفات رامنځ ته کېږي.

د ناپلیون په وړاندې سره یوځای شوې ټلواله ټول خپله بدمرغي له
ده ګڼي، له ده کرکه کوي، همدا چې هغه بېواکه کېږي، سیاسي واک
یې له منځه ځي، نو هماغه و چې په خیانت او جنایت تورنېږي. نو هرو
مرو دوی ټولو ته داسې برېښېده لکه لس کاله پخوا چې برېښېده او یا
یو کال وروسته چې باید و برېښي. یعنې یو تالانګر او باغي. خود کوم
تصادف له مخې کوم څه راپېښېږي او دغه حالت هېڅوک نه ویني، د

جگره او سوله

هغه ونډه لا پای ته نه ده رسېدلې. هغه سړی چې لس کله پخوا او یا کال وروسته هغه باید ټول تالانگر او باغي وگنبي ، هغې لږې وچې ته چې له فرانسي د دوو ورځو تگ په واټن کې پرته ده ، شړل کېږي ، هغه ته شتمني ورکول کېږي ، ساتونکي ورته گمارل کېږي او دا هم نه څرگندېږي چې ولې هغه ته په ميليونونو پيسې ورکول کېږي .

د خلکو د غورځنگونو څپې په خپلو ساحلونو کې په ارمېدو پيل کوي. د دغه سيلاب سترې څپې آرامېږي او د دې آرام سمندر پر سر په ارامو جوړو نښو کېږي، د پيلوماتان په دې هيله چې د دې توفانونو آرامول د دوی کار دی، خپل آرام غورځنگ پېلوي، خو آرام شوی سمندر بيا ناڅاپه په څپو کېږي. د پيلوماتانو ته داسې وېرېښېده چې د دوی ناندري د دغو نويو قوتونو د شخړې لامل شوي دي.

هغوی د خپلو واکمنو نښتو ته سترگې په لاره دي، کړکيچ دوی ته نه آواريدونکی برېښي. خو هغه څه چې دوی يې راپاڅېدل احساسوي، له هغه ځايه نه راپاڅي چې دوی ورته سترگې په لاره دي. دا څپه هماغه څپه ده او دا د پاڅېدو ځای هم پاريس دی. وروستی څپه له لوديزه راستنه شوې او شاته تلونکې ده. د پيلوماتان، بايد هغه ستونزې چې نا آوريدونکې گڼل کېږي، آوارې او د دې زمانې پوځي غورځنگ پای ته ورسوي.

هغه سړی چې فرانسه يې راپرزولې ده، په يوازې ځان له دوکې او سرتيرو پرته، بيا فرانسه ته راستنېږي. هر ساتونکی کولای شي هغه وويني، خو د کوم عجيب تصادف له مخې هېڅ څوک د هغه د نيو لوهڅه نه کوي بلکې ټول په ولولو سره، دغه سړی ته، چې پرون يې لعنتي گناه او مياشت وروسته به يې بيا هم لعنتي گڼي، هر کلی او درناوی وايي.

وروستي کره ترسره شوي دي. وروستي لوبه لوبول شوې ده. لوبغاړي ته سپارښتنه شوې ده، د لوبو جامې وباسي، دسترگو رانجه

جگړه او سوله

پاک او سره شوې بشره پرېمنځي. هغه ته نوره اړتیا نه شته. دغه سړی په خپله جزیره کې په یوازې ځان، څو کاله، خپله غمجنه کمډي ډرامه لوبوي، هغه پرته له ځانه بله ننداره نه لري. ځان تیر باسي، خپله ځان ته دوکې جوړوي، خپل هغه وخت چې نور د هغه برحق والي ته اړتیا نه شته، برحقه گڼي. او ټولې نړۍ ته دا بڼی، هغه څه و چې، خلکو دده واک گانه او هغه ناڅرگند قوت چې دده لارښوونه یې کوله څه او کوم و. دندارې په پای ته رسېدو سره، دلوبغاړو مشر، د لوبغاړې جامې وویستې او مور ته یې اصلی څېره راوښوده:

- وگورئ! تاسو په څه باور درلود؟ دادی، دادی د هغه اصلی څېره

! وینئ!

چې دا هغه څه نه و چې د تاسې لارښوونه یې کوله او هغه زه وم چې تاسو مې خوځون ته لمسولئ.

له دغه بدلونه وروسته چې د خلکو په سترگو یې تیارې راخوړې کړې وې، هغوی ترډېرې پورې دا نه شو منلي چې څه پېښ شوي دي. خو د لومړي الکساندر ژوند، د هغه چا ژوند چې دمخالف خوځون له ختیځه، لودیز ته د خوځون مشري یې کوله، د ناپلیون ترهغه غوره او منطقي و.

هغه سړی چې نور، د هغه تر مخې په هېڅ کنل کېدل او له ختیځه یې لودیز ته دیرغل مشري کوله، باید څه ځانگړتیاوې لرلای؟

باید د عدالت احساس وکړي، په اروپایي چارو کې ونډه ولري او په کراره او چپه خوله خپلو گټو ته پاملرنه وکړي.

له اخلاقي پلوه پر خپلو سیالانو، ملگرو او دوخت پر پادشاهانو او واکمنانو لوړتیا ولري. باید مهربانه، خواخوږي او په زړه پورې وي او په خپله یې ناپلیون خپه او سپک کړی وي.

جگړه او سوله

لومړی الکساندر دغه ټولې ځانگړتیاوې لرلې. دغه شرایط ټول په هغه کې نغښتي و. دغه او یا په بله وینا د هغه د تیر ژوند بې شمېره تصادفونه، د هغه روزنې، د هغه دلیرانو تکلونو پیل، پر هغه راټول شوي ځناور او داسترلیخ، تیلزیت او ایرفورټ په جگړو کې د هغه تجربو، دې ټولو او ټولو هغه چمتو کړی و.

دغه سړي په لویه جگړه کې، ځکه کوم ځانگړی مسوولیت نه درلود چې هغه ته اړتیا نه لیدله کېده، خو کله چې په اروپا کې د ټولیزې جگړې وړتیا احساس شوه، هغه په وړ وخت کې او په وړ ځای کې وه. هغه اروپایي ملتونه سره یو او دمخې پلوی یې د هغولارښوونه او مشري وکړه. موخه

ارمان تر سره شوی و، لومړی الکساندر، تر وروستۍ جگړې وروسته، پر ۱۸۱۰ کال، د انساني واک تر ټولو نه پر لوړه څوکه ولاړ و. هغه دغه واک څنگه کاراوه؟

لومړی الکساندر د اروپا د روغې مشروهغه سړی چې لاله ځوانۍ یې یوازې د خپلو خلکو د نیکمرغۍ تکل درلود، په خپل هېواد کې د لومړنیو لیبرالي غورځنگونو نوبتگر، اوس ښکاري تر ټولو نه د زیات واک خاوند او د هغه واک له برکته کولای شي تر خپل لاس لاندې خلکو نیکمرغۍ لپاره گټور واوسي.

په دې وخت کې و، چې ناپلیون په تبعید کې خپل ماشوم وزمه او دوکمارې کرنلارې جوړوي او په دې خیالونو کې ډوب دی، که واک یې درلودلای، څنگه به هغه بشر نیکمرغه کړای وای.

لومړي الکساندر چې خپله ونډه سرته رسولې او دخدای حضور حاضر گڼي، ناڅاپه ددغه واک د نابودوالي او بیواکۍ احساس احساسوي، له هغه نه مخ اړوي، هغه، هغه خوار اولس ته چې دی هم

جگره او سوله

هغه خوارگني سپاري او يوازي وايي:

- نه زموږ لپاره ! نه زموږ لپاره ، ښه به دا وي چې د ځان لپاره ! زه ستاسو په شان يو انسان يم. په کراره مې پرېږدئ چې دانسان په څېر ژوند وکړم. د خپل روح او خداي په اړه فکر وکړم.

هغه شان چې لمر او هر اتم، هر يو داسې چورلک دی چې په ځان پورې او تر خپل ځانه راچورلي، خو سره له هغه هم، يوازي اتم، له خپل ټول بشپړوالي سره د کليت داسې يوه ذره ده چې د هغه پرتم دانساني ذهن له تصويره وتلې خبره ده. دغه راز هر څوک ځانته خپلې موخې لري، دی په داسې حال چې دغو موخو ته درسيږي او په هڅو کې دی، هغه سره هممهاله د هغو ارمانونو په خدمت کې هم دی چې دی له هغو نه خبر نه دی.

د غسلو غومبسې چې پريوې غوتې ناسته وه، يو ماشوم يې وچيچه ماشوم له غومبسې ډارېږي او وايي:
- د غومبسې موخه داده چې خلک وچيچي. د شاعر لپاره هغه غومبسې چې له گلونو، شهد راباسي، شاعرانه او گرانه بريښي. هغه په دې باور دی چې د شهدو د غومبسو د ژوند موخه داده چې له گلونو شهد او عطر راټول کړي. د هغه چا لپاره چې د غومبسو لپاره يې کندو ايښی دی، د غومبسو د ژوند موخه داده چې په گلانو وگرځي، شهد راټول کړي او هغه کندو ته راوړي، نو ځکه وايي چې ددغې غومبسې د ژوند ارمان د انگښيو راټولول دي.

د هغه بل چا لپاره چې غومبسو ته يې کندو ايښی دی، د غومبسو د ژوند موخه داده چې په گلانو وگرځي، د گلانو دانې او زري زبښي، هغه دنويو زوکړو غومبسو او د هغو دملکې او په دې توگه دنسل

جگړه او سوله

د زیاتوالي لپاره راوړي. باغوان ویني چې غومبسي د الوتو پر وخت پر یو بل گل کیني، دیو گل نه بل ته او له بل نه بل ته زړي لېږدوی او د نويو گلانو د زرغونېدو سبب کېږي او د غومبسو دغه کره د هغو موخه گڼي. یو بل تن چې د شنیلو په وده کې غومبسي خورا اغیزمنې گڼي او په دې توگه د هغه پایله داده چې د غومبسو د ژوند وروستې موخه، له هغو موخو نه چې انساني تفکر یې تصور کولای شي. په په بڼه او پوره توگه بیانېدای نه شي. هر څومره چې انساني عقل د دغو په سپړنه کې بریالی وي، په هماغه کچه د وروستیو موخو ناسپړنه، هغه ته لاسپسي څرگندېږي.

انسان یوازې د څارنې له لارې کولای شي، د غومبسو او نورو موجوداتو د ژوند اړیکي پیدا کړي او د تاریخي شخصیتونو او ملتونو موخې هم همدغه برخلیک لري.

۵

په ۱۸۱۳ کي له ناتاشې سره، دبېيزاو خوف (پيیر) واده، درستوف د لرغونۍ کورنۍ لپاره له خونۍ نه ډکه وروستی پېښه وه. په همدې کال گراف ايلياندروېچ هم مړ شو او لکه چې تل همداسې وي، د کورنۍ د مشر له مرگ سره هممهاله دغه پخوانۍ کورنۍ هم سره ونړېده.

د وروستي کال تلې پېښې: د مسکو سوخېدل، له مسکوه د مسکويان تبتهېدل، د سردار اندرې مرگ او ناتاشا مايوسي، د پتيا مرگ او سردار زړه مات والي، هغه ټول گوزارونه و چې يو پر بل پر سردار راغلل. هغه داسې انگېرله او تصور يې کاوه چې نه پوهېږي، هغه څه درک کړي چې پر ده راغلي دي. هغه له عصبيت خپل زور سړي بڼکته اچولی او گواکې دې ته سترگه په لاره و چې نوي گوزارونه پر هغه ددې لپاره راشي، چې دده هر څه پای ته ورسوي.

هغه به کله وېرې پسې اخېستی او پريشانه به و او کله به غير طبيعي توگه خورا ټکره او لېواله برېښېده.

د ناتاشا واده په خپلو خوږو نندارو، هغه (بوډا)، ديو څو مودې لپاره پر ځان اخته کړې وه. هغه د غرمنيو او ماښامنيو سپارښتني کولې او غوښتل يې چې خوشاله و برېښي. خو د هغه خونۍ او مستۍ پر چا اغيز نه کاوه بلکې په هغو کسانو کې يې، چې دی يې پېژانده او ورته گران و، خواخوږي راپاروله.

تر هغه وروسته پيیر خپله بڼځه له ځان سره بوتله، هغه لاپسې آرام، خاموشه او په ځان کې ډوب شو. کله ناکله به خپتيان پرې راخورشو او

جگړه او سوله

له همدې امله خو ورځې وروسته ناروغ او په بستر کې ولويد. د
داکترانو له ډاډ سره سره ، هغه د ناروغۍ په لومړيو ورځو کې په دې
پوه شو چې بيا به له دغه بستره راپورته نه شي. گرافيني ، آن جامې هم
بدلې نه کړې او دوې اونۍ يې دده دبستر څنگ ته پر اوږدې څوکۍ په
ناسته تېرې کړې. هر وار چې گرافيني هغې ته دارو ورکول ، هغه به
ټنگ په ژړا شو او د هغې لاسونه به يې مچول. په وروستۍ ورځ يې له
خپلې بنځې او زويه د هغه په غياب کې ځکه بېننه وغوښته چې ده
خپلې شتمنۍ هسې برباد کړي دي. ده تر ټوله خپله لويه گناه همدا بلله.
هغه له خدايه بېننه وغوښته ، پر هغه دعاوې وويل شوې او په کراره مړ
شو.

بله ورځ د هغه خپلو خپلوانو او آشنايانو له هغه سره د وروستۍ
ديدن لپاره راغلل او درستو فيانو کرايه شوي کور به له خلکو ډکېده
او تشيده. ټول دغه آشنايان چې په وار وار يې دده مېلمستيا خوړلې وه
او په وار وار يې دده د نڅا په بندارونو کې گډون کړی و ، په وار وار يې
پر هغه ملنډې وهلې وې او پرې خندلې يې و ، اوس ټولو په يوه احساس
او دځان ملامتۍ په بڼه گواکې د چا په وړاندې د اعتراف په ډول ويل :
- هوکې څوک به څه وايي او که نه به وايي ، هغه خورا ښه سپړی و ،
نور نو داسې خلک پيدا کولای نه شو ، هېڅ څوک يې عيبه نه دي.

گراف پوره هغه وخت ناڅاپه مړ شو چې د هغه مالي چارې داسې
ديوالي شوې وې چې چايې آن تصور هم نه شو کولای چې اخر به څه
کېږي.

نيکولای د روسي پوځ په ملتيا په پاریس کې و چې پلار د مرگ
خبر ورورسېد. هغه سمدلاسه استعفا وکړه او پرته له هغه چې ځواب ته
يې سترگه په لاره شي ، مسکو ته راغی. د گراف تر مرگه يوه مياشت

جگړه او سوله

وروسته د هغه حسابونه رابنکاره شول. د هغه واره پورونه چې څوک ترې خبر نه و، دومره زیات وو چې ټول یې حیران کړل. د هغه د پورونو اندازه د هغه د شتمنۍ دوه برابره وو.

د نیکولای خپلوانو او آشنایانو هغه ته مشوره ورکړه چې پلار له میراثه تیر شي، خو نیکولای، پلار له میراثه لاس په سر کېدل، پلار یاد ته چې دده لپاره یې سپېڅلتیا لرله، سپکاوی گانه، نوله دې کبله یې ددغو مشوروله اوریدلو ډډه کوله. پلار میراث یې ومانه او د هغه د پورونو پریکول یې پیل کړل.

پورورو چې د هغه په ژوند کې، د هغه د خواخوږۍ او مهربانۍ یاد او منت باري یې ساتل او د صبر په چوپتیا کې یې د پورا خېستو تلو سه نه لرله، ناڅاپه د خپلو پورونو سملاسي غوښتنه کوله. هغوی نه یوازې پورونه غوښتل بلکې په دې کې سیالي جوړې شوې چې څوک تر نور ژر خپل پورونه ترلاسه کولای شي. او هغه کسان لکه میتکا او ځېنې نور چې پورونه یې نه وو او هسې حوالې یې درلودې او د ځېنو سوغاتونو وعدې ورکړل شوې وې، اوس تر ټولو نه دمخه د پیسو غوښتنه کوله.

نیکولای نه چا په کراره پرېښود او نه یې وخت ورکاوه او هماغه کسان چې گواکې په سپین ږېري یې زړه سوځي، ویل یې چې هغه د دوی تاوانونو لامل و (که تاوان شوی وی) په خورا بې رحمۍ پردغه ځوان وارث تیری کاوه چې په خپلې زړورتیا یې د پورونو پرې کول منلې وو او په خرگنده یې د هغو په وړاندې کومه گناه نه لرله.

ددغو پورونو د پرې کولو لپاره د نیکولای ټولې هلې ځلې بې گټې پاتې شوې. هغه خپله شتمنۍ په نیمه بیه لیلام کړې، خو بیا هم پلار نیم پورونه هماغسې پاتې ول.

جگړه او سوله

نيكولای هغه د يرش زره روبله چې د هغه او بنې پيپر بېزاو خوف، هغه ته پلار د پورونو لپاره ورکړي وو، ومنل او له دې ډاره چې کېدای شي. پلار پور وړي، دی په زندان کې واچوي، بېرته دولتي ماموریت ته لاړ.

که هغه بيا پوځ ته تللی وای، په پوځ کې د لومړي خالی بست د پيدا کېدو سره به دی هلته ټاکلی شوی وای، خو هغه له دې کېله نه شو کولای پوځ ته لاړ شي، چې مور، هغه د ژوند د وروستي ارمان په توگه يوازې پرېنږدي، بلکې بايد د هغې ساته او پالنه يې وکړي.

سره له هغه چې دمور يې دانه خوښيدل چې هغه له هغو کسانو سره پاتې شي چې دده له ژوند سره آشنا وو، سره له هغه چې، هغه په دولتي څانگو کې له ميشتيا سره کرکه لرله، هغه دمسکو په يوه ملکي اداره کې ماموریت ومانه او خپله گرانه پوځي دريښي يې وويسته.

نيکولای له خپلې مور او سونياسره د مسکو د سويځوی ورژاک د واک په يوه واړه پارتمان کې ديره شول.

له دې سره هممهاله ناتاشا او پيپر په پترزبورگ کې ژوند کاوه او د نیکولای د ژوند دستونزو تصور يې هم نه شو کولای. هغه له دې کېله چې له خپل او بنې يې پيسې پور کړې وې، نو هڅه يې کوله خپله بې وزلي پټه وساتي. د نیکولای ژوند له دې کېله خوار و چې هغه بايد، دمياشتې په خپل يو زره درې سوه روبله معاش نه يوازې ځان، مور او سونيا ساتلي وای بلکې بايد داسې گوزاره يې کړې وای چې مور يې خوارې احساس کړې نه وای. گرافينه چې له ماشومتوبه، په بډای او پرمين ژوند ږدې شوې وه، نه شو کولای په دې پوه شي چې دغه راز له خوارۍ ډک او بد ژوند هم شونی دی. هغې به هره شېبه دې يا هغه ځای ته دتگ او يا ددې اويا هغه آشنا دليدو دورتگ لپاره د هغې

جگړه او سوله

ښکلي گاډۍ غوښتنه کوله چې نه وه.

هغې ځانته د ښو او گرانو خوړو ، زوی ته د زړو شرابو ، ناتاشا او سونیا ته د نویو پیدا شویو د الیو د اخیستو سپارښتنې کولې او په دې نه پوهېده چې د دې ټولو پوره کول ، د هغه د زوی لپاره څومره گرانه خبره ده.

سونیا د کور په چارو اخته وه او د گرافینې پالنه یې کوله. هغې ته به یې کتابونه لوستل ، د هغې نازونه او له ځان سره د هغې پټه رخه به یې زغمله او له نیکولای سره به یې له مور نه د هغو ستونزو او خواری په پټولو کې مرسته کوله چې دوی پرې اخته وو.

نیکولای د هغه چوپړ له امله چې سونیا دده د مور لپاره کاوه ، ځان د هغې په وړاندې په نه ادا کېدونکي توگه منت باره باله ، د هغې صبر اوزغم ته حیران و او هڅه به یې کوله ، له هغې نه ځان لرې وساتي.

هغه په گوگل او خیالو کې ، سونیا له دې امله ملامتوله چې هغه له هېڅ پلوه ، د هغې په کړو او وړو کې ، کومه داسې نیمگړتیا نه شوه پیدا کوله چې هغه پرې ملامتہ کړي. په هغې کې ټول هغه څه نغښتل شوي وو چې خلک د هغه له امله ستایل کېږي ، خو هغه څه نه و چې دی د هغې گرانښت ته ولمسوي. هغه داسې انگرېله څومره چې دی ، د هغې زیات قدر او پالنه کوي ، په هماغه کچه له هغې سره دده مینه کمېږي. نیکولای په هغه ټکي ولاړ و چې سونیا په یوه لیک کې هغه له خپلې مینې آزاد کړی و او اوس هغه له دې سره خپل اړیکي داسې ساتل چې گواکې د دوی ترمنځ چې هرڅه و ، هغه ډېر پخوا هېر شوي او بیا نه تکراریدونکي دي.

د نیکولای ژوند ورځ ترورځې خرابیده ، له خپله معاشه زېرمه کول هسې تش خیالي خبره وه ، هغه نه یوازې څه زېرمه کولای نه شوه بلکې

جگړه او سوله

د ځينو پورونو د ورکولو لپاره يې يونيم نوی پور هم کاوه. هغه له دې حالت نه د وتلو هېڅ لاره نه لرله. له بډايې پېغلې سره واده لکه هغه شان چې دی ټولو دې ته هڅاوه، ده ته ډېر کرکجن برېښېده. هغه پرته له دې چې يا يې دغه واده ته غاړه ايښې وای او يا يې دمور مرگ منلی وای، بله چاره نه لرله. هغه نه کوم چا او يا نه کوم شي ته هيله لرلای شوه او نه يې د خپل دغه حال له غمړلي او زورونکي زغمه خوند اخېست. هغه نه يوازې د پخوانيو انډيوالانو له سپکاوي نه ډکو خواخوږيو له اوريدو او ليدو نه چې دی يې زور او ډډه کوله بلکې له هر ډول چکرونو او بنډارونو نه يې ځان لرې ساته او آن په کور کې يې، پرته له دې چې له مور سره په قطعو کې فالونه وگوري، بل هېڅ شي نه کول. هغه به په خپله کوټه کې بنسټه پورته گرځېده او پرله پسې به يې يو په بل پسې پيپ څښاوه. هغه گواکې هڅه کوله په ځان کې هغه غم وساتي چې ده په هغه کې له دغه حالت نه د وتلو زغم ليد.

۶

د ژمي په پيل کې چې شهزادګۍ مارييا مسکو ته راغله او د ښار له آوازو نه هغه د رستوفيانو د کورنۍ له حاله خبره او دا يې واوريدل چې:

-زوی خپل ژوند له مور ه څار کړی دی.

شهزادګۍ مارييل له ځان سره وويل:

-ما هم له هغه بل انتظار نه درلود.

خو سره له هغه ، هغې د يوې خوبۍ احساس وکړ ، له هغو سره خپله مينه ورياده شوه او دا يې خپله دنده وگڼله چې بايد د هغو ديدن ته ورشي. هغې ته د وروتر په ښار کې خپل کره وره ورياد شول ، له کوم څه نه وويريده ، خو سره له دې هم هغې ځان قانع کړ او مسکو ته رارسېدو نه څو اونۍ وروسته ، د رستوفيانو ديدن ته ورغله.

نيکولای لومړی څوک و چې هغه يې وليده ، ځکه چې د گرافيني کوتيې د تگ يوازينۍ لاره ، دده د کوتيې له لارې تيريده. د نيکولای بشره د هغې په ليدو د دې پرځای لکه هغه شان چې دې يې هيله لرله د خوشالۍ حالت پيدا کړي ، داسې سره او مغروره بڼه پيدا کړه چې شهزادګۍ پخوا هېڅکله هسې نه وه ليدلې.

نيکولای له هغې سره تر ستړي مشې وروسته د هغې د روغتيا پوښتنه وکړه او هغه يې د خپلې مور کوتيې ته بدرگه کړه. يو پنځه دقيقې هلته کېناست او بيا له هغه ځايه ووت.

کله چې شهزادګۍ د گرافيني له کوتيې راووته ، نيکولای بيا له هغې سره مخامخ شو او بيا يې په تريو تندي او نا مهربانه غلچک تردالانه بدرگه کړه. نيکولای دده د مور په هکله د هغې پوښتنو ته هېڅ ځواب ور

جگړه او سوله

نه کړ او یوازې دومره یې وویل:

- زما پرمور یې ستا څه؟ په کرار مې پرېږدئ.
تر هغه وروسته چې د شهزادګۍ گاډۍ د دوی له کوره و خوځېده،
پرته له هغه چې د خپل آواز د تېټېدو هڅه وکړي، په لوړ آواز یې سونیا
ته وویل:

- دا څه دلته ښکته پورته کېږئ؟ دا څه غواړئ؟ ددې ښځو او د هغو
لېوالتیا زغم نه لرم؟

سونیا چې متې متې کولای شول خپله خوشالي پټه کړه، وویل:
-- آخ! نیکولای جانه! ته څنگه کولای شي، داسې ووايي؟
نیکولای جانه! هغه داسې مهربانه او مور جاني ته هم ډېره گرانه ده.

نیکولای هېڅ ځواب ورنه کړ او غوښتل یې وښيي په دې اړه هېڅ
ونه غږېږي، خود هغه مور به د شهزادګۍ تر دغې کتنې وروسته د
ورځې څو وارې د هغې په اړه له ده سره خبرې کولې.

مشرې ګرافینې، شهزادګۍ ستایله او هیله یې لرله چې زوی یې د
هغې کورته ورشي او لېوالتیا یې ښودله چې هغه زیاته وگوري، خو
سره له دې هم کله چې به یې د هغې په اړه خبرې کولې، طبیعت به یې
خته کېده. کله به یې چې مور د شهزادګۍ خبرې پیل کړې، نیکولای
هڅه کوله چې پاتې شي، خود زوی دغه کار د هغه مور ډېر زوروله
هغې به ویل:

- هغه خورا ښه او دلور و اخلاقو نجلۍ ده، ته باید هغې ته ورشي،
په هر حال ته باید له یو چا سره وگورې، شا او خواته لاړ شي، تر څو به له
مور سره ناست یې، زه فکر کوم زړه به دې تنگ وي.

- هو کې ادکې! نه غواړم، اصلا د هغې دلیدو هیله هم نه لرم.
- پخوا خود دې غوښتل چې هغه ووبښي او اوس بیا وایي چې د هغې

جگړه او سوله

دلیدو هیله نه لري. گرانه که رښتیا راباندې وایي، زما خو ستا په کړو وړو سر نه خلاصېږي. کله وایي چې خفه شوی یې او کله بیا وایي چې د چا دلیدو هیله نه لري.

- نه مورجانې، داسې نه ده، ما کله ویلي چې زه خفه یم.
- دا څه وایئ؟ تا خپله وویل چې د هغې دلیدو هیله نه لري. هغه خورا ښه نجلۍ ده او تل ستا خونښده او اوس په ډول ډول پلمو له مانه هرڅه پټوي.

- نه مورجانې! هېڅوک له تانه څه شي نه پټوي.
- زه خو له تانه کومه ناوړه هیله نه لرم، زما هیله له تانه داده چې د هغې دیدن ته ورشه، ځکه زاکت او ژوند همداسې غواړي... ما له تانه همدا غوښتل چې ته له مور هرهڅه پټوي، نور به ستا له ژوند سره هېڅ کار نه لرم.

- ښه، ښه چې تاسو د پرتینگار کوی، ورځم، ورځم.
- زما یې څه؟ زه خو یې ستا لپاره وایم.
نیکولای ژوره سا وویسته او په داسې حال کې چې برېت یې ژول، قطعې یې وویشلې، هڅه یې کوله، د خپلې مور پام بل پلو واړوي.
بله ورځ، درېیمه ورځ، څلورمه ورځ، هر څه همداسې تېریدل. له شهزادګۍ ماریا د رستوفیانو له کورنۍ سره ترکتنې او د نیکولای له ناڅاپي او ساړه هرکلي نه وروسته، له ځان سره دا وویل چې هغه برحقه وه چې ویل یې:

- نه غواړې چې لومړی دا د رستوفیانو کره ورشي؟
هغه خپل غرور، خپلې مرستې ته راوغوښت او له ځان سره یې وویل

ما د بل څه انتظار هم نه درلود، زما هغوی سره څه دي؟ ما یوازې

جگړه او سوله

غوښتل، د هغه بوډی، مور چې تل له ماسره ډېره خواخوږي ښيي،
ووینم. زه د هغه د مهربانۍ منت باره یم.

خو هغه دې خبرو نه قانع کوله، هر وار به چې هغې له رستوفیانو
سره خپله وروستی کتنه ورپاډوله، په زړه کې یې یو ډول د پښانۍ
احساس راو پښېده. که څه هم هغې په ټینګه پریکړه کړې وه چې نور به
هېڅکله د رستوفیانو کورته نه ورځي او هر څه پر دې تیر شوي، هغه
به هېروي، خو هغې بیا هم په زړه کې د نا آرامۍ احساس کاوه او
غوښتل یې په دې پوه شي، چې څه شي دي، چې دا څه زوروي. بیا یې
خپله اعتراف کاوه چې ددې ټولو زوریدو سرچینه له نیکولای سره ددې
اړیکې دي.

دی داسې انگېري چې د نیکولای دساره او مودبانه کړو وړ تر شا
کوم څه پټ دی (هغې په دې باور درلود) په دغه څه باید دا پوه شوې
وای. دې داسې احساس کړې وه، تر هغه پورې چې دغه څه دې ته
څرګند شي، دا به آرامه نه شي.

دژمي نیمایي وه، شهزادګۍ له خپل وراره سره د زده کړو په کوټه
کې ناسته او له هغه سره په زده کړه لګیا وه په دې وخت کې چوپړ خبر
راوړ چې رستوف راغلی دی. شهزادګۍ ماریا په غوڅه او برنډې بڼه،
په داسې ډول چې راز یې څرګند او دا هم ګڼی. وانه اخلي، له پېغلي
بورې بن نه هیله یې وکړه چې له رستوف سره مېلمستون ته لاړ شي.

نیکولای ته دلومړي غلچک نه شهزادګۍ پوه شوه چې هغه دنزاکت
له مخې ددرناوي لپاره راغلي او په زړه کې یې پریکړه وکړه چې دا هم له
هغه سره هماغه شان په درناوي خبرې اترې او مرکه وکړي لکه هغه یې
چې له دې سره کوي.

هغوی د مشرې ګرافینې د روغتیا او د ګډو آشنايانو په اړه وغوړیدل

جگړه او سوله

، د جگړې د وروستيو خبرو يادونه يې وکړه او تر هغو لسو دقيقو چې مېلمه يې تر ناستې وروسته کولای شي، پاڅي او لاړ شي. نیکولای پاڅېد چې مخه ښه وکړي.

شهزادگۍ ماريادپېغلي بوري بن په مرسته له مېلمه سره مرکه، هغه شان چې دې يې تکل کړی و، ښه روانه کړې وه، خو په وروستيو شېبو کې، هغه وخت چې نیکولای پاڅېد او دمخه ښې تکل يې وکړ، دا په داسې ستومانۍ، د داسې شيانو په اړه غږېده چې دې پورې يې هېڅ اړه نه لرله، هغې د برخليک له بدو پېښو چې په دې يې ژوند تريخ کړی و، خبرې کولې او خپلې ځلېدونکې حيرانې سترگې يې پر يو ځای داسې خښې کړې وې چې د نیکولای پاڅېدو ته يې هم پام نه شو.

نیکولای هغې ته کتل او داسې ښوده چې د هغې پريشانۍ ته يې پام شوی نه دی. له پېغلي بوري بن سره څه خبرې وکړې او بيا يې شهزادگۍ ته وکتل. شهزادگۍ هماغه شان په کراره او ناخوځېدونکې ناسته او پرتانده بشره يې د غم ښې خپرې وې. د هغه ناڅاپه پر هغې زړه خوږ شو او داسې تته ورته وېرېښېده چې کېدای شي، دی د هغې پريشانۍ لامل وي چې د هغې پر خبرې خوره ده. هغې غوښتل له هغې سره مرسته وکړي، کومه خوږه خبره ورته وکړي، خو هر څه يې چې کول، نه يې شو کولای داسې څه ورياد کړي چې هغې ته يې ووايي.

هغه وويل:

- دخدای په امان شهزادگۍ !

هغه له خيالو راووته، په قهر غوندي شوه او سوږ ژور اسويلی يې

وويست.

داسې لکه له خوبه چې راوينښه شوې وې، وې ويل:

- اڅ ! ښښه غواړم تاسې داسې ژر ځي گرافه ! ښه ! په مخه موبښه !

جگړه او سوله

د گرافینې لپاره سرو پردي؟

پېغلې بوری ین وویل:

- لږ تم شی، زه یې اوس راوړم. اوله کوټې ووته.

دواړه چپ پاتې شول او کله ناکله به یې یو بل ته وکتل.

ترډېر ځنډه وروسته نیکولای، په یو غمړلې موسکا وویل:

- هوکې شهزادگی! په باگو چارواکې، زما او ستا ترکنتې

وروسته څومره وخت او څه پېښې چې تیرې نه شوي، خو بیا هم داسې

برېښي لکه پرون چې وي. مورځان بدمرغه گانه، خوزه چې هرڅه وکړم

چې هغه وختونو راستانه کړم، خو هغه وختونه، نه راگرځېدونکي دي.

نیکولای چې دا خبرې کولې، شهزادگی په ډېرې تلو سې د هغه

سترگو ته کتل، هغې گواکې هڅه کوله د هغه دخبرو په هغه راز ځان

پوه او کېدای شي، په هغو کې د ځان په اړه د هغه احساس پیدا کړي.

هغې وویل:

- هوکې، هوکې، گرافه! خو تاسې باید ددې غم ونه لرئ او په خپلو

تیر وختونو او عمر پسې خفه نه شي. زه چې اوس ستاسې ژوند ته

گورم، تاسو به هغه تل په خوږو خاطر و رایاد کړي، ځکه هغه شان چې

تاسو نن په سر بندنه او ...

نیکولای ناڅاپه د هغې خبرې پریکړې او زیانه یې کړه:

- نه، نه، زه ستاسې دا ستاینې منلي نه شم بلکې برعکس زه پرله

پسې ځان گرم بولم. په هر حال زموږ دا خبرې نه په زړه پورې دي او نه د

خوبسۍ وړ. او بیا یې سترگو ملاله او غمجنه بڼه پیدا کړه، خو

شهزادگی په دغو سترگو او هغو ته په کتو بیا هماغه سړی وموند چې

دي یې پېژاند او مینه یې ورسره لرله او اوس یوازې له ده سره غږیدله.

هغې وویل:

جگړه او سوله

زه فکر کوم تاسې به ماته دا اجازه راکړئ چې زه تاسو ته ووايم چې
ما او تاسو دومره سره نږدې شوي يو چې انداز نه لري، زه داسې
تصور کوم چې تاسې به زما دغه خواخوږي بې ځايه ونه گڼي، خو زه
تيرو تلي و مه. ناخاپه يې آواز ورږديد
ځان يې برحقه گانه.

او وې ويل:

-زه نه پوهېږم ولې، خو پخوا چور بل ډول وې..

نيکولای په کراره وويل:

-ولې؟ دا ولې په زرگونو لاملونه لري، ولې (هغه د ولې کلمه په

ځانگړي ډول او فشار ادا کوله) اوبيا يې وويل:

-شهزادگي ستاسو له خواخوږي نه مننه، خو کله کله ډېره سخته

۵۵

د شهزادگي مارييا په گوگل کې يو ناست آواز وويل:

-ښه، داله دې کبله، ښه، داله دې کبله.

نه، نه يوازې د هغه خوښ، مهربان او خوږ غلچک، چې پر زړې يې

منگولې خښولې، نه يوازې د هغه ښکلا چې زه يې پر ځای مينه کړم

بلکې ما په هغه کې دمهرباني، ټينگار او سربښندنې د روح اټکل کړی

و. هوکې هغه اوس بې وزلی او زه بډايه يم، هوکې يوازې له دې امله.

هوکې! يوازې له دې امله هوکې،. که دا ټول داسې نه وای.

د هغه پخواني مهرباني يې ورياده کړه او د هغه او سنی مهربانه

غمړلې شپږه يې ته يې کتل او ناخاپه يې له ځان سره هغه د ناخواخوږي

او سپړو کړو وړ لامل پيدا کړ.

بې ارادې د هغه خواته وروړاندې شوه او ناخاپه يې داسې چې تا به

ويل چې چغې وهي، وويل:

جگړه او سوله

- ولې؟ آخر ولې گرافه؟ ماته ووايه ولې؟ تاسې بايد راته ووايئ؟
نيکولای چپ پاتې شو، بيا يې دوام ورکړ:
- زه ستاسو په "ولې" نه پوهېږم، خو پر ما هغه ډېره گرانه تمامېږي.
زه... زه په دې اعتراف کوم چې دا به ماته ډېره گرانه وي که تاسو ماله
خپلې دوستۍ نه بې برخې کړئ. دا زما لپاره ډېره زورونکې ده.
د هغې په سترگو کې اوښکو او په آواز کې يې غم خپې وهلې:
- زما په ژوند کې نيکمرغي دومره لږ وه چې دهرې خونۍ له لاسه
ورکول راته گرانه تمامېږي. مابه وبنئ، دخدای په امان.
هغه ناخاپه په ژړا شوه او له کوټې ووته.
نيکولای هڅه کوله، هغه ودروي او چغه يې کړل:
- شهزادگۍ ودرېږئ! دخدای لپاره ودرېږئ!
هغې سترگې را واولې. يو شېبه يې په چپه ديوبل سترگو ته سره
وکتل او هغه ناشونې، لرې څه ناخاپه رانېږدې شول. هغه وشول او
ترسره شول.

.....

۷

د ۱۸۱۴ کال په مني کې نیکولای له شهزادګۍ ماریا سره واده وکړ او له خپلې ښځې، مور او سونیا سره په لیسې ګورې ته لاړل او همالته په کلي کې میشت شول.

د درې کالو په اوږدو کې پرته له هغه چې د ښځې له جايدادونو نه څه وپلوري او خپل پاتې پورونه پرې کړي، بل څه یې ونه کړل. دتره دلور تر مرګه وروسته، هغه ته څه میراث ورسېد او د خپل اوبښي پېیر پورونه یې هم ورکړل.

درې کاله نور هم تیر شول. تر ۱۸۲۰ کاله پورې یې خپل مالي ژوند داسې راجوړ کړ چې دلېسه ګورې څنګ ته یې یو څه نور واړه جايدادونه هم واخېستل او د اترادنيا په سیمه کې یې پلار د جايدادونو د بېرته اخیستو په اړه چې دده یوازینی هیله وه، د هغه له خاوند سره خبرې پیل کړې.

هغه چې به پیل کې له ډېرې اړتیا ونه کړکيله پیل کړې وه، ډېر ژر د کړکېلې داسې لېواله شو چې پر ځمکه کار د هغه د مینې ځانګړی او یوازینی کار شو.

نیکولای ساده بزګر و. هغه په کړکيله کې دنوښت په تیره بیا دانګریزي کړکيلې د ډول چې په هغو وختو کې سخت دود شوی و، پلوي نه کوله او دغه راز چارې یې نه خوښیدې. هغه د کړکيلې او بزګرۍ په اړه په لیکنو او نظریاتو ملنډې وهلې، فابریکې او نورې تولیدې کارخانې یې نه خوښیدې. د تولید د زیاتوالي او دګرانې کړکيلې، په تیره بیا په یوې ځانګړې برخې کې یې له لویو خرڅونو سره

جگړه او سوله

مینه نه بنوده. هغه د خپلو جايدادنو، نه کومې جلا بلکې تل يې ټولو برخو ته پاملرنه لرله د هغه لپاره په خاوره کې اکسيجن يا هايډروجن... او يا سرې اهميت نه درلود. د هغه لپاره تر ټولو زيات دې خبرې اهميت درلود چې د هغه له لارې څنگه اکسيجن، هايډروجن او... نور اغيزمن کېږي... کله به چې نیکولای په کرکيله پيل او په هغې کې بېلابېلو برخو ته پاملرنه وکړه، بزگرانو به ده ته خورا پاملرنه وراپوله. بزگرد هغه لپاره د توليد وسيله نه وو، هغوی دده لپاره هم موخه وو او هم قاضي. هغه لاد بزگرۍ ژوند په پيل کې بزگر بنه وڅپړل، بيا يې د هغو په اړتيا ځان پوه او هڅه يې وکړه چې په دې بې سر خلاص شي چې بزگر څه شي بنه گڼي او څه شي بد... هغه د چالار بنوونه، نه کوله... کله چې د بزگرو په کړو وړو او دود دستور پوه شو. د هغو په خبرو اترو او په خبرو کې د هغو په پتو معناوو يې بنه سر خلاص شو. کله چې پوه شو چې دی د بزگرو په ژوند بنه پوه شوی او بنه يې احساس کړي او بنه ده ته ورنږدې شوي دي، نو هغه وخت يې دا زړه وکړ چې دنورو لار بنوونه وکړي. هغه هم په دې معنی چې د بزگرو په وړاندې خپلې دندې تر سره کړي، هغه دندې چې بزگر له خپل باداره د هغو د سرته رسولو هيله لرله، نو له همدې برکته و چې د هغه کرکيلې او بزگرۍ بې سارې پایله لرله..

هغه ځانته اجازه نه ورکوله چې په لوی لاس کوم بزگرته کوم ستونزمن کار و سپاري او يا جزا ورکړي يا په خپله خونبه د هغه کار کم او زيات کړي او يا يې وستايي.

هغه نه شو کولای ووايي چې ددې يا د هغه کار د سرته رسولو، يا نه رسولو معيار څه شي دی، خو په روح کې يې دغه ټينگ او نه ماتېدونکی معيار ځای پر ځای و. که به کله کومې چارې کې ناکامه

جگړه او سوله

شو او يا به په كوم كار كې له كړكېچ سره مخامخ شو، په خورا افسوس سره به يې ويل:

دې روسي كيلوالو سره...

داسې يې بنودله چې ددغو كليوالو زغم نه لري.

خو په رښتيني ژوند كې يې زموږ روسي كليوال او دهغو دود دستور د زړه له كومې خوښيدل، نو له همدې كبله چې د كركيلې او جايدادو يوازيني لاره يې غوره كړه، دغې چارې دهغه لپاره ښې پايلې يې لرلې او دهغې په ښه والي پوه شوی هم و.

گرافيني ماريآ، له خپل مېړه سره دهغې مينې له امله چې هغه له دغه راز چارو سره لرله رخه كوله او په دې يې خواشيني څرگندوله چې له هغې سره په دې چارو كې گډون نه شي كولاى، خو په هغه خوشالۍ او غم يې هېڅ سر نه خلاصيده چې مېړه يې له دې نه جلا، له دغې دنياگۍ نه اخلي. دهغې په دې سر نه خلاصيده چې كله ددې مېړه سپېده داغ پاڅېږي، خو ساعته په كرونډو كې اخته وي، يا كركيله كوي، يا لو كوى او درمندونه ټولوي او بيا دچاى لپاره دې ته راستنېږي، څنگه يې په گوگل كې دخوښۍ او مستۍ توفان خپې وهي او څنگه خوښ او خوشاله وي؟ هغه په دې نه پوهېده چې څنگه يې مېړه، په خورا لېوالتيا د بزگر، ماتوي ايرميشن د شتمنيو په اړه كيسې كولې او دهغه په اړه يې ويل چې څنگه دغه بډاى بزگر ټوله شپه له خپلې كورنۍ سره دغڼمو گېډۍ او سترۍ راټولې كړې وي، حال دا چې لانورو بزگرانو هېڅ شى ته لاس وروړى نه وي او دده درمند تيار او راټول وي.

خو دده ښځه په دې نه پوهېده چې دهغه له كاره دى ولې داسې خوښ او له شوره ډك دى؟ هغه په دې نه پوهېده چې هغه ولې دكړكۍ

جگړه او سوله

له خواد کوتيې د کتارې پلو ته روان او تر بریتو لاندې يې موسکا خورېږي، هغه وخت دا موسکا لازياتېږي، چې کله پر ځمکه پر نويو راتوکېدلو د وچېدو په حال کې غنمو تود باران راتوېږي، يا هغه وخت، کله چې دلو او درمند په وخت کې، بادونه گوانبمنې وريځې بلې خواته شري. هغه په خورا ورين تندي، خوشاله لمر وهلې څېرې، په داسې حال کې چې خولې يې توېږي، دده له څنود ويلني او شنيليو د عطر بوی لگېږي. درمند ځايه دکور پلو راروان وي، له خوښۍ لاسونه سولوي او وايي:

- که يوه بله ورځ هوا مرسته وکړي، زما فصل او دبزگرو هيلې به ټولې پرځای وي.

خو هغه له هرڅه نه زيات په دې نه پوهېده چې کله دا دغه خواخوږی، زړه سواند او مهربان نیکولای ته چې تل ددې په اټکلونو پوهېده او ددې دهيلو سرته رسولو لپاره چمتو و، خو کله چې به يې دکوم کليوال بزگر يا بنځې کومه هيله چې هغوی دې له کاره آزاد کړي، ده ته ورسوله، همدا نرم زړي او خواخوږي نیکولای به، نه يوازې دا هيله نه منله بلکې په قهریده به، له هغې به يې هيله کوله او ورته ويل به يې:

- په هغه کار کې چې نه کار، هلته څه کار.

هغې دا احساسوله چې هغه خپله دنياگۍ لري. داسې دنياگۍ چې هغه يې لېواله او ده ته گرانه ده، داسې دنياگۍ چې ددې لپاره نه پوهېدونکي قوانين لري.

کله به چې هغې هڅه کوله، هغه درک او دده ترلاس لاندې بزگر سره دهغه خواخوږی او مهربانی په اړه وغږېږي، نیکولای به په قهر شو او ځواب به يې ورکړ:

جگړه او سوله

-داسې نه ده، ما له هېڅ چا سره مهرباني نه ده کړې او په خیال کې مې هم نه گړځي چې له چا سره دغه شان مهرباني وکړم لکه تاسې یې چې وایې. دا هسې سندرې او د بنځو افسانې دي. له خلکو سره مرسته، هسې هوایې خبرې دي. زما یوازینۍ هیله داده چې زما بچیان پرې لارو لارو لار نه شي، زه باید نورې گټې او جايدادونه ولرم او خپل هغه، د دې لپاره لاپسې بڼه کړم چې زما ماشومان بل چاته اړ نه شي. دا زما د ژوند ارمان دی او د دې ارمان ساتنه او پالنه نظم ته اړتیا لري. د هغه لپاره څېړوالی او تریخوالی په کار دی.

هغه به خپل سوکونه بنسورول او ویل به یې:

-دغه اصلي خبره، حق او انصاف دی.

هغه به دا هم ویل:

-دا ځکه چې که بزگروږی او برېښه وي او آس یې هم یوازې یو آس وی، په دې حالت هغه نه د ځان لپاره او نه زما لپاره، دیوه لپاره هم کار نه شي کولای.

د نیکولای کارونو ځکه بڼه پایله لرله او گټور وو چې هغه هېڅ کار د خواخوږۍ او له نورو سره دلپوالتیا په نامه نه کول. د هغه شتمني ورځ تر ورځې او په چټکۍ زیاتېده، گاونډه بزگران به ده ته راتلل او هیله به یې کوله چې دی هغوی واخلي (تر ۱۸۶۱ کاله پورې برگر له خپلې ځمکې سره یو ځای خرڅېدل). د دغه کار له امله و چې د هغه تر مړنې، ډېره موده وروسته هم په خلکو کې د هغه د ادارې نوم لگېده او په درناوي یې یادونه کېده:

-بڼه بادارو، لومړی بزگر او بیا دی...

-لنډه دا چې بادار، بادارو.

۸

هغه يو څه چې دى يې د خپلې كركيلې او بزگرۍ په چارو كې زور او ه ، دا دده ژر خو ټېدل او قهر يېدل وو. دا عادت ده ته د سواره پوخ او پوځي ژونده پاتې و او له همدې امله به يې كله ناكله په خپلو سړيو لاس پورته كاوه. هغه د خپل ژوند د دغه پړاو په پيل كې ، په خپل دغه عادت كې ، د غندنې كوم څه نه وليدلي ، خود واده په دويم كال يې خپلو چوپړانو او بزگرانو ته د دغه راز جزا وركولو په ډول كې بدلون راوست.

د اوړي يوه ورځ د بوگو چارورال له جايدادونو نه ، د هغه د اداري چارو هغه مشر چې د درونه ، ترمرگه وروسته ټاكل شوى او څو ځله په دغلي او دوکو تورن و ، لیسې گورته رابلل شوى و. نیکولای د کورد برنډې پر زینو د هغه مخې ته ورووت. له هماغو لومړيو ځوابونو سره هم مهاله آن دننه په کوټه كې د وهلو او چغو آوازونه واوريدل شول. كله چې نیکولای د سهارنۍ لپاره كورته راستون شو ، خپلې بنځې ته چې سړيې پر خپل گنډ ورتيټ كړى و ، ورنږدې شو. هغې ته يې د هره ورځې په شان د هغو ټولو پېښو او د هغه له ډلې نه د بوگو چارو د اداري چارو د مشر په اړه خبرې پيل كړې.

گرافينه ماريانې چې تکه سره او بنسټې وه او شونډې يې چورنه ښوريدې ، هماغه شان يې سر ښكته اچولې و او د خاوند خبرو ته يې هېڅ ځواب نه وايه.

نیکولای چې يوازې د خپل چوپړ په ياديدو له قهره تگ شين او بنسټه ، وويل:

جگړه او سوله

- دا سپين سترگي، پليد، لوی دوکه مار او بي حيا! هغه به اوس بيا راته ويل چې هغه نشه و، يا يې پام نه شو او وي نه ليدل، خو ناخپه يې له بنځې وپوښتل:

- ماريا په تاڅه شوي دي؟

- گرافيني ماريا سر راپورته کړ، غوښتل يې څه ووايي، خو ژر يې سر بېرته ښکته او شونډې يې ورتولې کړې:

- تاته وایم، څه درشوي دي؟ گراني تاته وایم!

نابنکلي ماريا به چې هرکله ژړل، ښکلي کېده به. هغې هېڅکله له درد يا غمه نه ژړل، هغې تل له خواشيني او زړه سوي نه ژړل او هر وخت به يې چې ژړل، د هغې ځلېدونکې سترگې به لا ملالی او زړه رابنکونکې شوې.

همدا چې نیکولای د هغې لاس راوښو، هغې نور دې توان نه درلود چې د اوبکو مخ ونيسي او په ژړا شوه.

- نیکولای جان! ما ولیدل... هغه ملا مته دی، خو تا... تاوولي؟ او

مخ يې په لاسونو پټ کړ.

نیکولای چپ شو. بشره يې سره او گلابي شوه، له هغې نه لرې او پرته له هغه چې څه ووايي په کوټه کې گرځېده راگرځېده. هغه د بنځې د ژړا په علت پوه شو، خو ناخپه هغه په گوگل کې احساس کړه چې نه شي کولای له هغې سره همغږه نه شي. له هغه څه نه چې له ماشومتوبه ورسره رږدی و او په خټه کې يې نغښتي و، لاس پر سر شي. هغه په زړه کې ويل:

- ایا دا خواروږي او مهرباني د بنځو افسانې او کيسې دي، که هغه

په برحقه دي؟

هغه ونه شو کولای دې پوښتنې ته ځواب ورکړي، بيا يې د هغې

جگړه او سوله

زوریدلې او مینه ناکې خپرې ته وروکتل او ناخپه دی پوه شو چې نه یوازې هغه رښتیا وایي بلکې دی له پخوا راهیسې دځان په وړاندې گنګار دی.

هغه، هغې ته ورنږدې شو او په کراره یې ورته وویل:

- ماریا! زه له تاسره ژبه کوم چې بیا به هېڅکله دا تکرار نه شي.

په داسې حال کې چې آوازی یې لکه د هغه ماشوم په خبر چې بښنه

غواړي رږدې، وې ویل

- بیا به هېڅکله تکرار نه شي.

د گرافینې اوبسکې لاپسې زیاتې شوې، د خپل خاوند لاس یې

راونیو او بڼکل یې کړ.

په دې پلمه چې خبره په بله واړوي، د هغه په گوته ((لا او کون)) -

(دایلیاد د کیسې یو اتل)، نومي غمي ته وکتل او وې ویل:

- نیکولای جانه! د گوتې غمی دې څه وخت مات شو؟

- همدان، په همدې پېښه کې. او ماریا، نور نو دا خبرې مه

رایادوه.

بیا په قهر شو او موتي یې په سوکونو بدل شول. د مات غمي گوته

یې په گوته کې چورلوله او د هغه چا په وړاندې چې دی یې په قهر کړی

و، سرنښکته واچاوه، خوله دې سره سره په کال نیم کال به یې یو دوه

واړه بیا واک له لاسه ورکاوه، بیا به یې بښځې ته دا اعتراف کاوه، بیا

به یې ژبه کوله چې دا دده وروستی وار دی.

هغه به بښځې ته ویل:

- ماریا، ته هرو مرو ما د سپکاوي وړ گڼې، ته رښتیا حق لري.

گرافینې ماریا چې هڅه کوله مېړه په کرار کړي، په غمجن آواز یې

هغه ته ویل:

جگړه او سوله

-هرکله او هرځای چې دا احساس کړې چې پر ځان واک له لاسه ورکوي.

ژر تر ژره له هغه ځايه ووزه.

د ولايت د اعيانو او مخورو په ټولنه کې نیکولای ته پوره درناوي کېده، خو هغه چاته گران نه و. هغه د اعيانو گټې ته هومره پاملرنه نه کوله، نو له دې کبله ځينو هغه مغرور او ځينو بيا هغه احمق گانېه. ټول اوړی هغه به ټوله موده، د پسرلي له کښته نيولې بيا د فصلونو تر رسېدو پورې په کروندو کې بوخت و. او په مني کې به، په هماغه لېوالتيا او مينې چې ټوله موده په کرکيله لگيا و، دی په ښکار اخته شو. مياشت يا دوه به هغه له خپلو ښکاريانو، د هغو له سپيانو سره ښکار او ښکار ځايو ته تلل. ژمی به هغه نورو کليو ته روان و او هلته به يې خپلې مطالعې او څېړنې کولې. د هغه دمطالعاتو زياتره برخه د تاريخ په اړه وه او هر کال به يې د ټاکلو کتابونو د اخېستو سپارښتنه کوله او دا ټول کتابونه به دلته راوړل کېدل. دده د خپلې وينا له مخې هغه ځانته ښه کتابتون جوړ کړی و او د خپل دود له مخې يې ټول اخېستل شوي کتابونه هرومرو مطالعه کول. هغه به خورا په غوره د خپل کار په کوټه کې ناست و او کتابونه به يې لوستل.

دا کار ده ته ديوې سپارل شوې دندې په توگه ښکارېده، خو وروسته هغه ده ته په داسې يو عادت بدل شو چې خوند يې ترې اخېست. هغه به دلوستلو په وخت کې داسې انگېرله چې په خورا غور لگيا و دی. دځينو اړتيا وړ سفرونو نه پرته به د ژمي زياتره موده هغه په کور کې له خپلې ښځې او ماشومانو سره تيروله او د مور او ماشومانو په هره چاره او کار به غږېده. خپلې ښځې ته به پرله پسې نېرېدې کېده او دهرې ورځې په تيريدو سره به د هغه د روحي خزاني پانگه زياتېدله.

جگړه او سوله

سونیا د نیکولای تر واده نه وروسته هم د هغوی په کور کې اوسېده. لاد واده نه د مخه، نیکولای ټول هغه څه خپلې ناوې ته ویلي وو چې دده او سونیا ترمنځ تیر شوي وو. هغه له شهزادګۍ ماریا نه هیله کړې وه چې د خپلې ترور له لور، سونیا سره مهربانه او د هغې خواخوږې واوسي.

ګرافینې ماریا د خپل مېړه ګناه پوره احساس کړې او ځان یې هم د سونیا په وړاندې ملامت ګاڼه. هغې فکر کاوه چې ددې شتمني د نیکولای له خوا دې سره په واده کولو کې اغیزه نه و. هغې د سونیا په کړو کې داسې کوم څه نه لیدل چې هغه ګرمه وګڼي. هغې هڅه کوله چې هغه ورته ګرانه واوسي، خو په زړه کې له هغې سره داسې کومه کرکه توخېدله چې لري کولې یې نه شوه.

یوه ورځ ګرافینې ماریا، له خپلې خور لندې ناتاشا سره د سونیا او د هغې په وړاندې د خپلې بې انصافي په اړه غږیدله.
ناتاشې وویل:

- ته پوهېږئ! تا خو انجیل لوستې دی. هلته یو ځای شته چې مخامخ د سونیا په اړه غږېږي.
ګرافینې ماریا په حیرانتیا وپوښتل:
- څه شي؟

هر څوک چې څه لري، هغه ته نور هم ورکول کېږي او هغه څوک چې څه نه لري، ترې اڅېستل کېږي. (غور پر غور توېږي) په یاد دې دي؟ هغه خواره، ولې؟ بسایي هغه په زړه کې پاکه وي، نه پوهېږم، نه پوهېږم، خو له هغې نه هر څه اڅېستل کېږي. هر څه ترې اڅېستل شوي دي. کله ناکله مې ډېر زړه پرې سوځي، ما پخوا د زړه له کومې غوښتل چې نیکولای له هغې سره واده وکړي، خو دامې هم تل احساسوله چې

جگړه او سوله

دا کار ناشونی دی. پوهېږئ؟ هغه لکه دشاتو تو دگل درنگ په خېر ، هغه هم بې ثمره گل ته ورتنه ده. کله مې ډېر زړه پرې خوږ شي او کله ناکله خو فکر ، هغه ، هغه خه نه شي احساسولي چې مور بې احساسو .

سره له هغه چې گرافینې ماریا ناتاشې ته دا خرگنده کړه چې د انجیل دا خبره باید داسې تفسیر نه شي او باید دا ډول تعبیر شي ، خو سونیا ته یې په کتو سره د ناتاشې تعبیر ومانه .

په رښتیا هم سونیا له خپل دغه دریغ نه ، نه زوریده او د خپل بې ثمره والي دریغ یې په پوره توگه منلی و .

داسې برېښېده چې هغه نه د کورنۍ د کوم غړي بلکې د ټولې کورنۍ درناوی کوي . هغې لکه د پېشو په خېر نه له خلکو بلکې له کور سره عادت کړې و . هغې د مشرې گرافینې خواخوږي کوله ، ماشومان یې نازول او د ټولو لپاره یې ټول هغه واره چوپړونه تر سره کول ، چې له لاسه یې کېدل . د هغې ټول دغه خدمتونه او چوپړونه هم بې ارادې د ټولو له خوا منل کېدل او چاله هغې نه کومه ځانگړې مننه نه خرگندوله . په لیسسه گورې کې ، باغ او کور جوړ شوي وو ، خود مشر سردار د وخت پر تم یې نه درلود . تر جگړې وروسته ، بیا جوړونه ، په سختو وروځو کې پیل شوه وه او خورا ساده و . ستره ودانۍ چې د تېرو تهداب او بنسټ درلود ، نوره لرگینه ، خو یوازې د ننه دیوالونه یې سپین شوي وو او د ودانۍ دغولي بې شمېره لرگي بې رنگه پاتې وو ، څوکی ، کتیونه او میزونه خورا ساده کلک او سخت وو . دا ټول شیان د کورنجاړ په خپله د دوی له خپلو چنارونو له لرگیو نه جوړ کړي وو . کورلوی و او ډېرې کوتې یې لرلې . د چوپړانو لپاره یې جلا ځای او د مېلمنو حجرې او د ډېرې لرلې . درستو فیانو او بالکونسکي د کورنیو غړي به له ټولو خپلو خپلوانو ، شپارلسو آسونو او له لسگونو چوپړانو سره لیسسه

جگړه او سوله

گورې ته د مېلمستيا و و لپاره راتلل او په مياشتو مياشتو به هلته پاتې کېدل. دغه راز هر کال به څلور واړه د اربابانو د زده کړې او دنوم د ورځې په وياړ لیسې گورې ته په سلگونو مېلمانې رابلل کېدل او یو دوه ورځې به دلته پاتې کېدل. د کال نور وختونه به په کراری او آرامۍ د ورځني ژوند له دود سره سم، په وروځینو چارو، چایونو، سهارنیو، غرمنیو او ماښامنیو سره چې هر څه به یې له خپلو جايداوونو د راټول شویو فصلونو نه جوړېدل، تیریدل.

۹

د ۱۸۲۰ کال ژمی، د دسامبر ۵ او د نیکولین د اختر درشل و. پر هغه کال ناتاشا، له خپلو ماشومانو او مېړه سره، د مني له پيله د خپل ورور مېلمانه وو. پېیر د خپلو ځېنو چارو د سرته رسولو لپاره، لکه هغه شان چې ده خپله ویلي و، د یو درې او نیزه سفر لپاره پترزبورگ تللی، خو د درې او نیو پر ځای، او س شپږ اونۍ پرې او بنسټې وې. هره شېبه یې بنځه ورته سترگې په لاره وه.

د دسامبر په پنځمه د بېزاو خف د کورنۍ ترڅنګ د نیکولای یو پخوانی دوست، واسیلی فیودروویچ دینیسوف چې او س یو متقاعد جنرال و، د دوی مېلمه و. نیکولای پوهېده چې په شپږمه نېټه د مبارک جشن په ورځ دده کورته مېلمانه راتلونکي دي، باید خپلې دودیزې جامې وباسي، لنډ کوټ، تنګې جوراږې او تنګې موزې واغوندي او دده له خوا نوې جوړې شوي کلیسا ته ورشي. د خلکو مبارکۍ ومني، دی هغوی ته مېلمستیا ورکړي او هم باید د اعیانو د ټاکنو او د فصلونو د راټولو په اړه خبرې وکړي، خو دی په دې ډاډه و چې تردې ورځې نه، مخکې شپه به په خپله دودیزه بڼه تیروي.

له غرمۍ نه مخکې نیکولای د ریزان د ولایت د جايدادونو حسابونه چې دده منځنۍ خوږځې پوره یې اړه لرله او د هغه ځای اداري چارواکي ورته راوړي وو، وکتل، د خپلو جايدادونو په اړه یې دوه نور لیکونه ولیکل. درمند ځایونو او د پسونو او آسونو طیبیلو ته ورغې. په رارسېدونکي اختر کې یې د کلېوالو د زیاتو شرابو د مخنوي لپاره، څه سپارښتنې وکړې او د غرمۍ لپاره کورته راغې. پرته له هغه چې له

جگړه او سوله

خپلې ښځې سره یو په یو د زړه خوالې وخت پیدا کړي ، د هغه اوږده میز تر شا کېناست چې د شلو تنو لپاره جوړ او دکورنۍ ټول غړي پرې راټول وو. میز ته ناست کسان ، دده مور ، له دوی سره میشته بوډۍ چې بیلوه نومېده ، د هغه ښځه او درې ماشومان ، د ماشومانو ښوونکی او لارښوونکی ، د هغه د ښځې وراره او او د هغه ښوونکی ، سونیا دینیسو ، ناتاشا او درې ماشومان یې ، د هغوی روزونکي او د خدای بښلي سردار معمار میخایل ایوانوویچ چې د خپل ژوند دپای ورځې یې په لیسې گوري کې تیروولې.

گرافینه ماریا خپل خاوند ته مخامخ ، دمیز بل سرته کېناست ، همدا چې خاوند یې پر خپل ځای کېناست ، خپلې مخې ته د دستمال له اخیستو او په چټکۍ مخې ته د گیللاس او د جام د ځای پر ځای کولو نه وروسته په دې پوه شو چې طبیعت یې خټه دی. په هغه کې به دغه حالت هغه وخت لیدل کېده چې مخامخ یې د جایدادونو تر کتنې وروسته میز ته راته او ډوډۍ ته کېناست. گرافینې ماریا ، د هغه له دغه راز بد خلقۍ سره ښه آشنا وه. کله به چې د هغې خپل طبیعت ښه و ، هغه به په کراری دې ته سترگه په لاره و چې له هغه سره د زړه خواله پیل کړي. هغه به ددې د زړه خوالې نه وروسته ، دې ته اړیده چې د زړه حال ووايي او څرگنده کړي چې دده هسې تش طبیعت خټه دی ، خونن هغه دغه خبره چور هېره کړې وه چې ددغه خیال ساتنه وکړي. هغه په دې ډېره خپه شوې وه چې هغه له کوم لامله پرته په دې په قهر شوی و. هغه له دې امله ځان بد مرغه احساساوه. هغې له هغه نه وپوښتل چې هغه چېرې و. هغه ځواب ورکړ. هغې بیا ترې وپوښتل چې په کرونده کې هرڅه ښه دی ؟ نیکولای د هغې له ترڅې ژبې نه تندې تریو کړ او په تونده ژبه یې ځواب ورکړ.

جگړه او سوله

گرافینې ماریا له ځان سره وویل:

-وینې زه تیر وتلې نه وم، نو په څه هغه له مانه خوا بدی دی؟
گرافینې ماریا، د خپل خاوند په ځواب کې د ځان په وړاندې یو ډول
داسې نا خواخوږي او خواشیني احساس کړې وه چې گواکې دې ته یې
د چوپتیا پاتې کېدو ویل.

که څه هم هغې داسې انگېرله چې ددې خبرې طبیعي نه وې، خو
هغې نه شو کولای یو څو نورې پوښتنې ونه کړي.

د دینیسوف له برکته د میز شا خبرې ډېرې ژر تودې او خوږې شوې
او گرافینې د ماریا له مېړه سره د خبرو وخت پیدا نه کړ. کله چې ټول له
میزه پاڅېدل او د مشرې گرافینې نه د مننې لپاره د هغې خواته ورغلل،
گرافینې ماریا خپل خاوند ته لاس وړاورد کړ، د هغې لاس یې ښکل کړ
او ترې وې پوښتل:

-ولې له مانه خپه یې؟

هغه ځواب ورکړ:

-ته هم تل په عجیبه خیالونو کې ډوبه یې، زه اصلاً د خفتیان فکر
هم نه لرم.

خو د تل د کلمې ځواب، ماریا گرافینه آراموله:

-هو کې زما طبیعت خټه دی، خو درته ویلي نه شم چې ولې.

د نیکولای ژوند له خپلې ښځې سره دومره ښه و چې آن د سونیا او
مشرې گرافینې درځې سره سره چې د هغوی تر منځ یې د خوا بدی پلمې
پیدا کولې او دیو بل په وړاندې یې ولمسوي، خو بیا به هم کله کله د
هغوی تر منځ د کرکې نشې څرگندې شوې. کله نا کله، په تیر بیا د ښو
نیکمرغو شپې نه وروسته به پر هغه د پردیتوب او د ښمنۍ احساس
راخور شو دغه احساس په ماریا گرافینې کې د امیدواری په وخت کې

جگړه او سوله

زيات ليدل كېده. او هغه اوس په همداسې يو پړاو كې وه. نيكولاى په لوړ، گواكې له خونبۍ نه په ډك آواز (گرافينې مارياسې وانگېرله چې دا به په لاسي ددې د سپكولو لپاره كوي) وويل:

- بناغلو او آغلو! زه د سهار له شپږو بجو راهيسې همداسې په دوو پښو يم. سبا به بيا همدا زوريدل وي، ښه به دا وي چې لږ استراحت وكړم. او پرته له هغه چې گرافينې مارياسې ته څه ووايي ولاړ شو او ووت او په صالون كې پر اوږدې څوكۍ ځملاست، گرافينې مارياسې له ځان سره وويل:

- تل همداسې ده، له مانه پرته له ټولو سره غږېږي. وينم، وينم چې هغه له مانه كركه لري، په تيره بيا چې زه په دغه حال يم. خپلې پرسېدلې خپټې ته يې وكتل او په هينداره كې يې خپلې ژبې او رنگ الوتې څېرې او وتلو او تر هروخته لويو سترگو ته يې كتل.

هرڅه بد پرې لگېدل. د دينيسوف لور غږېدا او خنداوې، له ناتاشې سره خبرو، په تيره بيا د سونيا هغه غلچك چې په تلوار يې ددې خواته وړلېږلي و.

د مارياسې گرافينې لپاره سونيا لومړى پلمه وه چې خپل خپتيان څرگند كړي.

هغه خوشېږي له مېلمنو سره كېناسته، خو له دې امله چې د هغو په خبرو يې سر نه خلاصيده، پاڅېده او په كراړه له صالونه ووت او د ماشومانو كوټې ته لاړه.

ماشومان هلته پر څوكيو ناست او په لوبو لگيا وو. هغوى مسكو ته د تگ تكل درلود او دې ته يې هم بلنه وركړه چې له هغوى سره مل شي. هغه كېناسته او له هغو سره يې لوبې پيل كړې، خو د مېړه په اړه خيال او له دې نه د هغه بې ځايه خپتيان دا زوروله. هغه پاڅېده،

جگړه او سوله

و خو جېده ، په سختۍ د پښو په منگلو روانه او کمکی سالون ته لاره .

هغې له ځان سره وويل :

- کېدای شي هغه ويده نه وي ، غواړم ورسره سپينه يې کړم . اندرې
جان د هغې مشر زوی ، دمور په شان ، هماغه شان د پښو پر څو کو هغې
پسې روان و او د هغې هېڅ ورته پام نه و .

سونيا چې په لوي سالون کې وه (او گرافينيې مارياته داسې
برېښېده چې هغه يې هر چېرې څاري) او وې ويل :

- ماريا ! هغه ويده دی ، ښکاري هغه ستړی شوی دی ، نه چې اندرې
جان هغه راوېښ کړي .

گرافينيې ماريا ، شاته وکتل او وې ليدل چې اندرې جان ورپسې ور
روان دی . ماريا احساس کړه چې سونيا بر حقه ده ، خو بيا هم سره
وايشېده ، په قهر شوه او په خورا سختۍ يې وکولای شول ځان له بدو
خبرو وژغوري .

هغې هېڅ څه ونه ويل ، خو ددې لپاره چې د سونيا خبرو ته پام ونه
کړي ، په لاس يې اندرې جان ته اشاره وکړه او گواکې ورته وې ويل چې
شور مه کوه ، خو اندرې جان دې پسې روان او د سالون دروازې ته
ورسېد . سونيا له بلې دروازې نه ووت . له هغې کوټې نه چې نیکولای په
کې ويده و . د هغه نړۍ سا چې له هره پلوه د هغې ښځې ته آشنا وه ،
اوريدل کېده . هغې دغه سا ويستل اوريدل او له ځان سره يې د هغه
ښکلې اوار تندي ، برېت او ټوله هغه غمجنه بشره چې هغې په اوار وار
سره د شپو په چوپتياوو کې هغې ته کتلي و ، ليدل . نیکولای ناڅاپه
ټکان وخور او چغه يې کړل . او له هغه سره هممهاله د دروازې تر شا
اندرې غږ وکړ :

- پلار جانه مور مې دلته ولاړه ده .

جگړه او سوله

دگرافینې ماریا له گېنې نه رنگ الوتې و او د خپل زوی په کرارولو یې پیل وکړ. هغه چپ و. دغه چوپتیا چې دگرافینې ماریا لپاره سخته زورونکې وه، یوه دقیقه یې دوام وکړ. هغه پوهېده چې د نیکولای دغه راز راوېښول سخت نه خوښېږي. ناڅاپه د دروازې له شا نوی شور او خوځېدا او اوريدل شول او د نیکولای ناراضه غږ یې تر غوږه شو:

- یوه دقیقه یې هم څوک په آرامه نه پرېږدي، ماریا دا ته یې؟ ولې دې هغه دلته راوستی دی؟

- زه راغلم چې یوازې وگورم، هغه ته مې پام نه شو... وېښې... نیکولای وپوځید او خاموشه شو. گرافینه ماریا له دروازې لرې او خپل زوی یې د ماشومانو کوټې ته بدرگه کړ. پنځه دقیقه وروسته درې کلنه کمکی- ناتاشا چې پلار ته خورا گران وه، له ورو واریدل چې پلار یې په واړه سالون کې ویده دی، پرته له هغه چې دمور یې ورته پام شي، پلار ته ورمندې کړې، دغې تور سترگې نجلکې- دروازه په خراب خلاصه او په وړو غونډو پېښو، خوټینگو گامونو، هغه څوکیو ته ورنېږدې شو چې پلار یې پر ټټر پر هغې پروت و. هغې پلار ته وکتل، بیا د پېښو پر څوکو لوړه شوه او. پلار لاس یې چې تر سر لاندې ایښی و، ښکل کړ. نیکولای چې خوږه موسکا یې پر شونډو راخوړه شوې وه، مخ راواړه.

دگرافینې ماریا کرار او وحشتناکه غږ د دروازې له شا او اوريدل شو:

- ناتاشا! ناتاشا، پلار جان غواړي ویده شي.
کمکی- ناتاشا په ډاډمن آواز ځواب ورکړ:
- نه مورې، هغه نه غواړي، ویده شي.
پلار یې وخنډل.

جگره او سوله

پلار يې له خوکی پښې را کوزې کړې ، پاڅېد او له خپلې لور نه يې
غېږه تاو کړه

هغه خپلې ښځې ته وويل:

- ماشا (په روسي ژبه کې ماریا ته له نازه ماشا وايي) راجه دننه

گرافينه ماریا کوټې ته راننوته او د خاوند ترڅنگه کېناسته.

ماریا په حیا وويل:

- ما ونه لیدل چې څنگه هغه ما پسې را روان دی، زه هسې خیالونو.

نیکولای چې ښځې ته کتل، یو لاس یې له لوره تاو کړی و، د هغې
ملامته څېره یې ولیدله. بل لاس یې له هغې تاو کړ او په ځنوی یې ښکل
کړ.

هغه له ناتاشې وپوښتل:

- کولای شم مور جانه ښکل کړم؟

ناتاشا چې له شرمه ډکه موسکا کوله، هغه ځای ته چې نیکولای

ښکل کړی و، اشاره وکړه او په آمرانه ژبه یې وويل:

- یو ځل بیا!

نیکولای، د هغې پوښتنې په ځواب کې چې پوهېده، د ښځې په

زړه کې گرځي، وويل:

- زه نه پوهېږم، ته ولې فلکر کوي چې زما طبیعت خټه دی؟

- ته یې تصور هم نه شي کولای چې کله ته داسې یې، زه څومره

بدمرغه او یو وزرې یم، ماته داسې برېښي...

نیکولای په خوشالی وويل:

- ماریا! دا څومره سادگی ده، ته څنگه نه شرمېږي چې دا خبرې

کوي.

جگړه او سوله

- ماته داسې برېښي چې زه داسې ساده او احمق يم چې ستانه خوښېږم... تل داسې و... اوس هم داسې ده... او په... دا تل داسې وه... اوس هم داسې ده... او په را... .

-آخ، ته څنگه د خندا وړ يې! ته ښکلې او مهربانه او مهربانه ښکلې يې. دا خو يوازې ملوينا (ديوه افسانې ښکلې نجلۍ) د خپلې ښکلا له برکته هر چاته گرانه ده. خو ماته مې خپله ښځه گرانه نه ده؟ نه، نه ده. هسې نه پوهېږم څنگه درته ووايم. که ته نه يې، څنگه درته ووايم لکه چې توره پيشو مې له مخې تېره شوي وي. تباه تباه يم او هېڅ کولای نه شم. ته څه وايي، خپله گوته راته گرانه ده؟ نه، نه ده گرانه، که گرانه، نه ده، نو پريکولې خو يې نه شم... .

-نه، نه زه داسې نه ووايم، خوزه پوهېږم، ته خوله مانه هسې نه خپه کېږي.

نيکولای وويل:

-پوهېږئ چې څومره مې خوا شنه ده. وموسېد، پاڅېد، پر خپلو وينستو يې لاس تير کړ او په کوټه کې په گړځېدو شو.

اوس چې سره پخلا شول، سمدلاسه يې په لوړ آواز د هغه څه په هکله چې د دې په اړه يې په خيال کې تيريدل خبرې پيل کړې. هغه پرته له هغه چې له خپلې ښځې وپوښتي دغه خبرې اورې او کنه، هغه څه يې چې فکر ته ورغلي و او پريکړه يې کړې چې هغه به هغې ته گټور وي، نو ځکه يې بايد هغې ته ووايي، وويل، ده تکل کړې دی چې پېر په دې راضي کړي چې پسرلی په موسم کې له دوی سره پاتې شي.

گرافيني مارياد هغې خبرې اوريدې او د هغو په اړه يې خپل اند

جگړه او سوله

خرگند اوه بيا يې خپله په لور او از دهر څه په اړه خپل مېړه ته ووايه، خو ددې خبرې د ماشومانو په هکله وې.

هغې چې ناتاشې ته اشاره کوله، په فرانسوي ژبه يې وويل:

- له همدې ماشتومبه، بنځتوب په کې خرگند دی. تاسو موږ بنځې په دې ملامتوي چې موږ منطق نه لرو، دا گوره، دا زموږ منطق دی. زه غواړم چې پلار ویده شي او هغه وايي، نه، نه غواړي. هغه وخنډل.

گرافینې ماریا وويل:

- او هغه برحقه ده. او له نیکمرغۍ نه ډکه یوه خندا يې وکړه.

نیکولای وويل:

- هو، هو.. او

خپلې قوي متې يې له لور تاو کړې، هغه يې پورته کړه، پر اوږو يې کپنوله، دهغې پښې يې کلکې ونيولې او په کوټه کې په گرځېدا شو.. پلار او لور پر مخونو يو ډول بې معنی نیکمرغي راخوره شوه.

گرافینې ماریا، په زگېرون او از په فرانسوي ژبه وويل:

- پوهېږي کېدای شي ته برحقه ونه اوسې، له دې سره ته خورا زیاته

مینه کوي.

- هوکې! نوڅه وکړم؟ خو هڅه کوم چې دارانه بنکاره نه شي...

په دې وخت کې په لاره او دکور دالان ته نېږدې دچا دتیریدو او

د داسې گامونو غږ چې گواکې را روان دي، واوریدل شول.

- څوک راغلل.

گرافینې ماریا وويل:

زه ډاډه یم چې دا به پېیروي، زه به ورشم وبه گورم. دا يې وويل او

له کوټې نه ووته.

جگړه او سوله

نيكولای د ماریا تر وتلو وروسته ځانته اجازه ورکړه ، خپلې لورته په کوټه کې سورلي ورکړي. همدا چې سا يې وسوځېده ، هغه يې له اورې نه غېږته رابښکته او پر خپل ټټري يې کېنوله ، دغو پاڅېدو ، کېناستو هغه ته نڅاوې وريادې کړې. دلور گردې ماشومې بشرې ته په کتوکتو کې په دې خيال کې ډوب شو ، که دی زور او دا نجلۍ بيا دی د نڅا بندارونو ته وروبولي ، هغه سره د مازورکا ، نڅا ، هغه نڅا چې خدای بښلي پلار يې له ناتاشې د دانيلو کوپر ، نڅا کوله ، وکړي. بيا څنگه او څه کېږي.

څو دقيقې وروسته ، گرافينه ماریا ، بېرته کوټې ته راننوته او وې ويل:

- نيكولای جانه په خپله هغه دی. اوس زموره ناتاشا بيا ژوندي شوې ده. دادې بايد ليدلې وای چې هغه په څه تلو سې او مينې د هغې هرکلی کوي او له هغه سره هممهاله خپه کېږي چې ولې يې وعده ماته کړې او ډېره موده يې تيره کړې ده.

هغې خپلې لورته چې ځان يې پلار پورې ټينگ نيولی و ، په خدا خدا وکتل او وې ويل:

- ژر ژر کوئ ، درځئ چې ژر ورشو ، پرېږدئ ، يو بل پرېږدئ.

نيكولای لور له لاسه ونيوله او له کوټې ووتل. گرافينې ماریا په کوټه کې پاتې شوه او په کراره يې له ځان سره وويل:

- هېڅکله ، هېڅکله مې داسې تصور نه شو کولای چې داسې دې نيکمرغه واوسي.

پرېبشره يې د نيکمرغۍ ځلا راخوره شوې وه ، خو له هغه سره هممهاله يې ژوره سا وويسته او په ژورو کتو کې يې يو ژور غم

جگړه او سوله

راڅرگند شو. داسې برېښېده چې گواکې له دې نيکمرغۍ نه پرته چې دا بې احساسوي، په دې ژوند کې بله داسې نيکمرغي چې بې ارادې همدا شېبه هغې ته ورياده، هم شته چې په دې ژوند کې بې موندل گران دي.

۱۰

ناتاشې د ۱۸۱۳ کال د پسرلي په پيل کې مېړه وکړ او په ۱۸۲۰ کال کې هغې درې لوني او يو زوی چې خپله يې د هغو دلرو خورالېوالتيا درلودله، لرل. دي خپله اوس د هغوی ساتنه او پالنه کوله.

دا دومره خوربه او سوروره شوې. دا ډېر گران کار و چې په دې پياوړې مور کې د هغې پخوانۍ نرۍ، تنکۍ مستې ناتاشې نښې وليدل شي. د هغې دبشري ځانگړتياوې سره څرگندې او يو آرام نرم حالت يې راڅرگند او ه. په څېره کې يې نور د پخوا په شان د ځوانۍ هغه زړه رابښکونکې اور، نه بليده. اوس يوازې د هغې مخ او اندام ليدل کېدل او د روح او روان نښې يې ترې تم وې. اوس يوازې يوه پياوړې او بلاربه اسپه ليدل کېده. اوس به ډېر کم او کله ناکله او يوازې هغه وخت، هغه پخوانۍ اور د هغې پر بشره او سترگو کې رابليده چې د اوس په شان به د هغې مېړه له سفره راستنېده او يا يې زوی له ناروغۍ نه ښه شوی و او يا يې چې کله له گرافيني مارياسره د سرداراندرې يادونه راتازه کول (هغې داسې تصور کاوه چې د سرداراندرې يادونې د هغې د مېړه رخه راپاروي، نو ځکه يې هېڅکله له هغه سره د هغه په اړه خبرې نه کولې) خو په دغه شان ځانگړو شېبو کې به چې کله د هغې په ښکلی او وده کوونکي بدن کې، هغو پخوانيو اورونو لمبې وهلې نو تر پخوا هغه به لا زړه رابښکونکي برېښېده.

له هغه وخته چې ناتاشې واده کړی و، هغه له خپل مېړه سره په مسکو او پترزبورگ، د مسکو د څنډو په کلي او له خپلې مور يعنې د نيکولای کره اوسېدله.

جگړه او سوله

دغه ځوانه گرافينه بېزاو خوفه، په بنډارونو خورا لږ کي ليدل کېده او که يو نيم ځای به چا وليدله، له ليدو به يې څوک هومره نه خوښيدل، هغه نه مهربانه وه او نه زړه راښکونکي. دا گرانه وه چې څوک ووايي چې د هغې يوازي توب خوښېږي. (هغه په دې نه پوهېده چې يوازي توب يې خوښېږي او کنه ؟). هغه پرله پسې بلا رېښه، ماشومان يې زېږول، د ځاوند په هر چاره کې يې گډون درلود، نو له دې کبله، هغې پرته له دې بله چاره نه درلوده چې له بنډارونو، نڅاگانو او له مېلمستياوو نه پښې راټوله کړي. ټول هغه کسان چې تر واده دمخه يې پېژانده، هغه بدلون حيران کړي وو چې تر واده وروسته، په هغه کې راغلي وو. خو يوازې مشر گرافينه وه چې د مورنۍ احساس له امله په دې پوهېده چې دناتاشې دشور او لېوالتيا سرچينې د مېړه لرل او دکورنۍ پيدا کولو پورې اړه لري. (او ناتاشا په اترا دنيا کې نه يوازې په ټوکه بلکې په رښتيا په نارو نارو دا خرگندوله او د هغه خلکو حيرت ته، په حيرت کې وه چې دا يې نه منله چې ناتاشا به يوه ښه ښځه او غوره مور وي. گرافيني به ويل:

- يوازې له ماشومانو او مېړه سره مينه په هغه کې شور او مينه راوېښوي. او نور هر څه سادگي ده.

ناتاشې دغه زرين دود ته چې ځيرکو او هوښيارو خلکو، په تيريبيا فرانسويانو هغه په پام کې ساته، پاملرنه نه کوله چې نجونې تر واده وروسته بايد بې پروا نه شي، خپل استعداد او ښکلايز ذوق هېر نه کړي. خپلې ښکلا او سينگار ته، تر هغه څه زياته پاملرنه ولري چې تر واده دمخه يې لرله. ناتاشې نه يوازې دغو چارو ته پام نه ساته بلکې هغه نازونه يې چې تر واده دمخه پر مېړه کول، اوس يې نه کول. هغه هڅې چې تر واده دمخه هغې پر ځان د مېړه دلا مينيدو لپاره، کولې،

جگړه او سوله

اوس بې نه کولې. ناتاشا برعکس تر واده وروسته سمدلاسه خپل او د هغه په ډله کې سندرې ويل چې د زړه رابنکون تر ټولو ستره او بې سارې وسله وه، پريښي و. هغې سندرې نه ويلې، ځکه داسې ورته برېښېده چې سندرې په رښتيا تر ټولو کوډگر ټوان لري. هغه، هغه شان چې ويل کېږي، ډېره بې پروا شوې وه. ناتاشې، نه په خپلو کړو وړو او نه په خبرو اترو کې، هېڅ څه ته پام نه ساته. نه يې دا هڅه کوله چې په خپلو له نازو ډکو او زړه رابنکونکو کړو وړو، له مېړه زړه يوسي، نه يې خپلو جامو او نه يې خپل سينگار ته... هغې د کورنۍ ژوند دغو ټکو ته هېڅ پاملرنه، نه کوله. هغې داسې انگېرله چې د هغې پخواني نازونه چې ددې په خټه کې نغښتي وو، اوس ددې مېړه ته د خندا وړ برېښي. هغه څه چې له مېړه سره د ژوند له پيله د پام وړ و، هغه دا و چې د گډ ژوند له پيله يې، خپل ټول روح او روان د زړه له کومې هغه ته وربښلی و. هغې، هېڅ څه يې له هغه پټ نه و، برېښي. هغې داسې انگېرله چې له مېړه سره ددې اړيکي نه پر شاعرانه احساس چې مېړه ددې لېواله کوي بلکې پر بل يو ناڅرگند او غوره څه لکه ددې د خپل روح او تن د اړيکو په خیر پر اړيکو ولاړ وو.

دڅڼو جوړول، پر سرد هغو راټول، د پراخې لمنې اغوستل، د مينه ناکو سندرو ويل، هغه هم ټول ددې لپاره چې ځانته د مېړه پام ورواړوي، همداسې تر پامه عجيبه ورتلل، لکه چې ځان څوک ددې لپاره سينگار کړي چې خپله هغه ته وگوري او خوند ترې واخلي.

ځان ددې لپاره سينگارول چې د نورو خوبه شي، بنسايي دې کار به دې ته خوند ورکاوه، خو دا نه پرې پوهېده او نه يې د هغه لپاره وخت درلود. هغه تر ټولو غوره لامل چې دې نه سندرې ويلې، نه يې جامو او سينگار ته پام کاوه، نه يې خپله وينا څارله، دا و چې دې، دې کارونو

جگړه او سوله

ته هېڅ وخت نه درلود.

دا څرگنده خبره ده چې انسان حق لري، چور په داسې يو بې معنی څه اخته شي چې هېڅ ارزښت نه لري، دا هم څرگنده ده چې يو څه يا شي چې هرڅومره بې ارزښته او بې معنی وي، که هغه ته زياته پاملرنه وشي، هغه به غوره ونه برېښي.

او هغه څه چې ناتاشا پر مينه او اخته شوې وه، هغه کورنۍ وه... کورنۍ: مېړه، هغه څوک چې بايد داسې څارنه او پالنه وشي چې دې او کورنۍ پورې يې اړه ولري او له دوی نه جلا کېدونکي وي. او ماشومان چې دې ته هيلمند شي، هغوی ته ورنېرېدې شي، پۍ او خواړه ورکړي او وې روزي.

څومره به چې هغه زياته، نه د عقل بلکې د روح او روان په مرسته، په خپل ټول توان او هستۍ سره، د ټول هغه څه په مرسته چې دا يې لېواله وه، اخته کېده، هغه څه لاسي زياتېدل او د هغه د سرته رسېدلو لپاره خپل وس او توان کم ورته برېښېده، داسې چې څومره به يې هغه ته پاملرنه نه کوله، بيا به يې هم هغه څه، تر سره کول، چې د سرته رسولو تکل به يې نه وکړی.

د بنسټو د حق، د مېړه او بنسټي ترمنځ اړيکي، د هغوی آزادي او حقوقو په اړه خبرې او ناندري. که څه هم هغه وخت د اوس په شان د پام وړ موضوع نه گڼل کېده، خو بيا يې هم دنن په شان شته والي درلود، خو دناتاشې لپاره دغه موضوع نه يوازې په زړه پورې نه وه بلکې هغه هېڅ نه پرې پوهېده. دغه خبره هغه وخت لکه اوس. د هغه چا لپاره د پام وړ وه چې په واده کې يوازې لذت وينې. هغه لذت چې مېړه او بنسټه يې يو بل نه اخلي. يعنې د واده خوند، نه دا چې د کورنۍ د جوړولو پيل... ناتاشا په ټوليزه توگه دمخورو او اعيانو له بندارونو سره لېوالتيا

جگړه او سوله

نه لرله، خو د خپلو خپلوانو: ګرافینې ماریا، ورور، مور او سونیا ناسته ولاړه یې ډېره خوښېده. هغې له هغو خلکو سره له ناستې ولاړې نه خوند اخیست چې دا وکولای شي په جړو څڼو او خیرنو کالیو د ماشومانو له کوټې ددوی مخې ته راووزي، د ماشومانو زاړه کالي چې اوس داغ داغ او خیرن شوي وو، هغوی ته ونښي او د هغوی خواخوږي ته چې وایي اوس ماشومان ښه شوي دي. غور غور شي.

ناتاشا تردې کچې بې پروا شوې وه چې د هغې جامې، د هغې څڼې او کاکل، د هغې اپلټې او بې ځایه خبرې، له سونیا او د ماشومانو له روزونکو سره د هغې رخه، د ټولو ټولو د ټوکو وړ وو. ټول په دې باور وو چې پېیر له خپلې ښځې ډارېږي او په رښتیا هم همدا سې و. د ګد ژوند د پیل له هماغې لومړې ورځې، ناتاشا خپل مېړه ته شرایط ایښي وو چې دی به د خپلې ښځې په غوښتنه د خپل ژوند هره شېبه د کورنۍ په چوپړ کې وي. دې خبرې او د ښځې دې هیلې او غوښتنې دی چور حیران کړي و، خو سره له هغه هم په دغو هیلو دی ویارېده او غاړه یې ورته ایښې وه.

د شرایطو ته د پېیر غاړه اېښودل نه یوازې په دې کې څرګنده و چې هېڅکله یې نه شو کولای کومې بلې ښځې ته کومه خبره وکړي او یا له هغې سره په موسکا وغږېږي، هغه نه شو کولای کوم بڼدار یا کلب ته لاړ شي، یا کوم بل ځای ډوډۍ وخوري او چکر ووهي، هغه پیسې هم نه شوې خرڅولای، هغه له ډېرې اړتیا پرته چېرې سفر هم نه شو کولای. ناتاشا د هغه علمي چارې هم ددغو کارو له ډلې ګڼلې. که څه هم د هغې پر دغو کارونو سر نه خلاصېده، خو بیا یې هم هغو ته په درنه سترګه کتل او غوره یې ګڼل. برعکس پېیر په کور کې پوره واک درلود، نه یوازې یې دا حق درلود چې کوم کار څنګه ترسره شي (هغه شان چې ده

جگړه او سوله

غوښتل) دی خپله څه وکړي، بلکې د ټولې کورنۍ د لارښوونې مشر و. ناتاشه هم په خپل کور کې، لکه یوه مینځه د مېړه په چوپړ کې وه، کله به چې پېر په خپله کوټه کې څه لوستل او یا به یې څه لیکل، د کورنۍ ټول غړي به د پښو په سر گرځېدل چې شر او شور ونه شي. هر هغه څه سره به چې پېر لېوالتیا وښودله، سمدلاسه به د هغه هیله ترسره کېده. که به هغه د کوم شي هیله وکړه، ناتاشا به سمدلاسه پاڅېده او هغه به ده ته چمتو و.

هغه سخت وختونو هېڅکله د پېر له یاده نه وتل چې ناتاشا د لومړي ځل لپاره بلاربه او لومړی ماشوم یې وزېږاوه. هغه ډېره ناتوانه او خورا خوار و او ناتاشا دې ته اړوته چې درې واړه خپله مینځه بدله کړي. ناتاشا له ډېرې ناهیلۍ نه ناروغه شوې وه پېر دغه وختونو هېڅکله هېرولې نه شول. هغه یوه ورځ ناتاشې ته د ژان ژاک روسو هغه خبرې چې ده خپله پر هغو پوره باور درلود، وریادې کړې:

د دایې په لاس د ماشوم روزنه د طبیعت ضد خبره ده.

د بل ماشوم د زده کړې وروسته ناتاشې د مور، ډاکترانو او د مېړه د مخالفت سره سره چې دا باید ماشوم ته یې ور نه کړي (په هغه وخت کې د مور لخوا ماشوم ته د پیو ورکول، د مور روغتیا ته تاوانې گڼل کېده) دا په خپل اند پاتې او تر پایه یې خپلو ماشومانو ته خپلې شودې ورکولې.

ډېر وخت د نا آرامۍ او په هغه شپبه کې چې طبیعتونه به خراب وو، داسې هم پېښېدل چې مېړه او ښځه به په کوم څه سره خوله په خوله شول، ناندري او شور به یې وکړ، خو تردغو ناندرو او خوابديو وروسته به د پېر په خونۍ او تعجب نه یوازې د خپلې ښځې په خبرو بلکې په کړو کې د هغو خبرو اغیز ولید چې هغې له هغو سره مخالفت

جگړه او سوله

کړی و...

پېیر تر اوه کاله گډ ژونده وروسته، په خوښۍ او ټینګه دا احساسوله چې هغه احمق سړی نه دی او هغه ځکه دا احساسوله چې ، هغه ځان د خپلې ښځې په هنداره کې لیده. هغه په خپل ځان کې ښه او بد احساسول، داسې چې دغه ښه او بد په گډه یوله بل سره زغمل او پټول، خو په خپلې ښځې کې یې ، یوازې هغه څه لیدل چې رښتیا او ښه و. هر څه به چې ناولي او خراب وو، هغه به یې لرې غورځول او یا به لرې غورځول شوي وو. او په هغه کې ددغو کړو نغښتل کېدل، نه دمنطقي تعقل له مخې بلکې د کومې بلې رازمنې او ناڅرگندې لارې نه ترسره کېدل.

۱۱

دوې میاشتي دمخه، کله چې پېیر د رستوفیانو مېلمه و، د سردار فیودر هغه لیک یې تر لاسه کړ چې په هغه کې یې ده ته بلنه ورکړې وه، د ځېنو خبرو د څېړو لپاره پترزبورگ ته ورشي. پېیر باید د هغې ټولني په غونډه کې گډون کړی وای چې دی یې هم یو له غوره بنسټ اېښودنکو نه و.

ناتاشې چې دغه لیک ولوست (ځکه هغې د هغه ټول لیکونه لوستل) سره له هغه چې په کور کې د مېړه غیابت پر دې خورا گران تمامېده، هغې هم پېیر ته وړاندیز وکړ چې پترزبورگ ته لاړشي. د ناتاشې لپاره د مېړه ټولې فکري او ذهني چارې، سره له هغه چې هغه نه پرې پوهېده، خورا اهمیت درلود. هغې تل ویره لرله چې د خپل مېړه د دغو کړو ځنډ نه شي. د لیک تر لوستلو وروسته، پېیر له درناوي نه په ډک پوښتنيز او ځوابيز غلچک هغې ته کتل. لکه هغه شان چې په لیک کې راغلي اوله ده نه غوښتنه شوې وه، دې هم هغه ته وړاندیز وکړ چې پترزبورگ ته لاړشي، خو ښه به دا وې چې دی د خپل راستنېدو نېټه وټاکي.

هغه ته د څلورو اونيو لپاره رخصتي ورکړه شوه چې پترزبورگ ته لاړ شي. هغه لاړ، خو اوس دادي د هغه له رخصتۍ نه هم دوې اونۍ اوښتې وې، نو ځکه ناتاشه پر له پسې په ویره کې وه، غمونو پسې اڅپسې وه او په هر څه زوریدله.

متقاعد جنرال دینیسوف چې له خپل اوسني دريځه ناراضه او له دوو اونيو راهیسې دلته مېلمه و، په حیرانتیا او خواشینۍ یې ناتاشې

جگړه او سوله

ته به يو وخت کې ده ته د يو گران انځور په توگه کتل.
ملال غمجن کاته، گډ وډو ځوابونه، او د ماشومانو په اړه خبرې
ټول هغه څه وو چې له دغې پخوانۍ افسانوي کوډگري نه اوریدل
کېدل.

ناتاشا په ټوله دې موده کې، په تیره بیا هغه وخت چې دا به مور،
ورور او گرافینې ماریا د لاسه کوله، خورا خواشینې او په قهر وه،
هغوی به هڅه کوله ناتاشا پېیر په پترزبورگ کې د ځنډیدو له امله
وښيي.

ناتاشې ویل:

- دا ټول حماقت دی، دا ټولې تشې خبرې دي. د هغه ټولې خبرې
بیولای دي او هېڅ کومه گتوره پایله نه لري، دا ټولې ټولنې بې معنی
او حماقتونه دي.

دا ټولې خبرې هغې د هغو چارو په اړه کولې چې ده یې په ستر
اهمیت پوره باور درلود، هغه د ماشومانو کوټې ته ننوتله چې خپل
یوازیني ماشوم پیتیا ته یې ورکړي.

هېڅ چا په هغه کچه، لکه هغه درې میاشتنی ماشوم چې په دې
شبهه کې ددې پر ټټر پروت او پی یې رولې، هغه داسې نه احساسوله.
هېڅ چا نه شو کولای داسې آرام ښونکې او هوښیارې خبرې هغې
ته وکړي، لکه دغه درې میاشتنی ماشوم چې ددې پر ټټر پروت او دې
د هغې خوله او ددې د تي رودل احساسول. هغه ماشوم، هغې ته ویل:

- ته خوابدې یې، ته رخه کوي، ته غواړي له هغه غچ واخلي، ته
ډارېږي، خودادي، دازه یم، دادي دازه یم..

ناتاشا ځواب نه درلوده، دا خبرې په هغه کچه حقیقت درلود چې له
تصوره وتلې وه.

جگړه او سوله

ناتاشا په دې دوو نا آرامو او نيو کې د دې ماشوم د آرامۍ هڅه وکړه ، دومره يې هغه ته شوي ورکړي چې هغه ناروغ شو. د ماشوم ناروغي هغه ډېره زورپه ، خو بيا هم هغې د غې ناروغي ته اړتيا لرله ، هغې د ماشوم په پالنې سره کولای شو په آسانۍ د خاوند د نه شته والي زغم وکړي.

هغه بيا هم ماشوم ته شوي ورکولې. په دې وخت کې و چې د کور دمخې د پيپر گاډۍ ودریده ، غږ يې واوريدل شو او يوه مينځه چې پوهېده څنگه پر خپلې خاوندې دخوشالۍ زېږی وکړي ، تر ټولو دمخه هغه وليد. دغه مينځه په شر او شور او چټکو گامونو په داسې حال کې چې بشره يې له خوبسۍ ځلېده ، په دروازي راننوته.

ناتاشا چې ډاریده په خپلې چټکې او ناخاپي خوځېدا ويده کېدونکې ماشوم راوینس نه کړي ، په کرار او خپ آوازي وپوښتل:

- اورسېد ؟

مينځې په خپ آواز ځواب ورکړ:

هو کې ا دکې ! له خيره سره راورسېد.

د ناتاشا بشره تکه سره شوه ، پېښې يې بې ارادې و خوځېدې ، خو نه يې شو کولای منډې کړې او ودانگي. ماشوم بيا سترگې پرانستې ، هغې ته يې وروکتل او گواکې له هغې يې وپوښتل:

- دلته يې ؟

او بيا يې په شونډو کې زېښنل پيل کړل.

ناتاشې په کراره له هغې نه تۍ راخوشې کړې ، هغه يې لږه په غېږه کې ، وځنگاوه ، هغه يې مينځې ته ورکړه او په چټکو گامونو يې د دروازي پلو منډې کړل. د دروازي په درشل کې لږله دې امله گواکې ودریده چې د مېړه د رارسېدو په خاطر يې ماشوم پريښي و. هغې د

جگړه او سوله

شرم احساس کاوه او له دې امله يې ځان نا آرامه گڼه چې په تلوار له ماشومه جلا شوې وه. هغې بېرته وکتل ، مينځې لستونې بد و هلي وو او ماشوم يې زانگو ته ورساوه.

مينځه په هغې موسکا او کرارۍ غږيده چې د ميندو او نورو مينځو ترمنځ يې آرامتيا راوسته. هغې وويل:

- مهرباني، گراني! مهرباني، آرامه اوسئ، مهرباني!

او ناتاشا په چټکو گامونو، برنډې ته ورووتله.

دینیسوف چې پيپ يې پر شونډو و، له کوټې نه سالون ته راووت،

بيا يې په ناتاشې کې هماغه لومړنۍ ناتاشا وليدله.

د هغې څېره چور بدله شوې وه، څېره يې له خوښۍ نه ځلېدله او لکه

د گلو د غوتې په څېر داسې غوړيدلې وه.

هغې په منډه منډه کې هغه ته وويل:

- راغی!

د دینیسوف که څه هم پېر نه خوښېده، خو داسې يې احساس کړه

چې د هغه له راتگ نه دی هم خوشاله شوی دی. ناتاشا برنډې ته په وتلو

سره خپل لوړ مېړه چې پوستين يې اغوستی او د غاړې ټکلی دستمال

يې اچولی و، وليد.

هغه چې د هغه خواته وړالوته، وې ويل:

- هغه دی، هغه دی، په رښتيا هم دی په خپله دی. او له هغه نه يې

غېر تاو کړه، ځان ته يې رانېرېدې کړ، د هغه سړي پر ټټر کېښود، بيا

يې هغه له ځانه لرې کړ او د هغه له يخه تک سپين شوي مخ ته يې

وروکتل او وې ويل:

- هو کې، دی په خپله دی، نیکمرغه او راضي.

او ناڅاپه هغې ته، هغه عذاب ورياد شو چې، هغې، هغه ته د

جگړه او سوله

انتظار په دې وروستيو دوو او نيو کې زغملی و. هغه عذاب چې دا يې ستومانه کړې او ددې پر بشري يې د خواشینی لړې راخوړې کړې وې. د ملامتی او غندنې د غبار باران پر پېر په وريدو شو:

- هو کې، په تا خورا ښه تيریده، ته ډېر خوشاله وې او خوښی دې کولې... زه خو خیر، په دې ماشومانو خو به دې زړه خوړ کړی و. زه خو ماشومانو ته شودې ورکوم، له ډېره غم مې شودې و چې شوي، پیتیا خو تر مرگه پورې ورسېد او ته په خوښيو کې ډوب وې، هو کې په خوښيو کې...

پېر په دې پوهېده چې دی ملامت نه دی، ځکه هغه نه شو کولای تر دې دمخه راشي، هغه پوهېده چې ددې لخوا دا غضب نه ښايي، هغه پوهېده چې يو دوی دقیقې وروسته دا هرڅه تيرېږي. او په دې پوهېده چې تر هرڅه به غوره دا وي چې دی خوشاله او ښه دی. هغه غوښتل چې وموسېږي، خو ان ددې د فکر کولو زړه يې هم نه شو کولای. هغه د خواخوږۍ وړ غمجنه ښه غوره کړه او سر يې ښکته و اچاوه.

- خدای ښه پوهېږي چې مې نه شو کولای، پیتیا څنگه دی؟
- اوس نو پروا نه لري، شرم هم نه لري، کاشکې تا ليدلای شواي چې بې له تانه څه حال لرم. څنگه او څه عذابونه مې ويستلي دي.

- ستا روغتیا ښه ده؟ ناتاشا پرته له هغه چې د هغه لاس پرېږدي،
وويل:

- درځئ چې څو، درځئ. او دواړه خپلې کوتې ته ننوتل.
کله چې نیکولای او ښځه يې د پېر ليدو ته راغلل، کوربانه د ماشومانو په کوټه کې وو. ماشومان راوین شوي وو او هغه، هغه خپل د غېږې ماشوم په خپل پراخ زانگو ډوله ښي لاس کې نيولی و. هغه

جگړه او سوله

بې شورا وه. د ماشوم له پراخې، خلاصې او بې غاښو خولې نه، موسکا نه ور کېده.

د ناتاشا له بشرې نه خواشینۍ لاپخوا کډه کړې وه او اوس د هغې پر ځای د خونۍ لمرینه ځلا ولاړه او په خورا ځیريې خپل مېړه او ماشوم ته کتل.

ناتاشا وویل:

- ښه، خپلې ټولې خبرې دې، سردار فیودرو سره خلاصې کړې؟

- هوکې! خورا ښې وې...

- گوري! لاتینګ دی (د هغې هدف د هغې خپل سرو) پوهېږي

خومره بې ډار کړې وم.

ښه، له شهزادګۍ سره دې هم دیدن وشو، دارښتیا ده چې هغه پر

ده مینه ده؟

- هو، تصویريې کولای شي؟...

په دې وخت کې و چې نیکولای او گرافینه ماریا راننوتل. پېیر

ماشوم هماغه شان په لاس کې نیولی و، ځان یې لږ خم کړ، له هغوی

سره یې ښکل کړل او د هغوی پوښتنو ته یې ځواب ورکاوه. خوداسې

برښېده چې خبرو اترو ته ټولې تلو سې سره سره، د پېیر ټول پام ماشوم

ته چې خولۍ یې پر سر وه او ککره یې ښوریده، وراوښتې و.

گرافیني ماریا د ماشوم په لیدو، له هغه سر لوبې پیل کړې او وې

ویل:

- خومره خور دی!

هغې خپل مېړه ته مخ ورواړاوه او وې ویل:

- خوزه په دې نه پوهېږم نیکولایه! چې ته څنگه ددغو ښکلاوو په

معجزو نه پوهېږي.

جگړه او سوله

نيكولای په ساړه غلچك ماشوم ته وكتل او وي ويل:
- نه پوهېږم او نه كولای شم پوه شم، د غوښه يوه ټوټه ده. او پر پېير
يې غږ وکړ:

پېيره درځه چې ځو!
گرافيني ماریا چې هڅه کوله خپل مېړه له ملامتی وژغوري، وويل
:

- خور بنستيا خبره داده چې هغه دغه شان مهربانه پلار دی، خو
مهرباني هغه وخت پيل کېږي چې ماشومان يو کلنی او يا همدغه شان
يو منگ ته ورسېږي.
ناتاشا وويل:

- نه، پېير لکه د مينځې په شان د هغوی پالنه کوي، هغه وايي چې د
هغه منگولې د ماشومانو د زانگو لپاره جوړې شوي دي، ورته وگورئ
!

پېير ناڅاپه وخنډل:
- نه يوازې ددې لپاره. او له ماشومه يې غېږ تاو کړه او مينځې ته
يې ورکړ.

۱۲

لکه د بلې هرې کورنۍ په څېر، په لیسې گورې کې د میشتې کورنۍ غړو هم څو ډول ډول او له یو بله جلا او چور بل ډول دنیاگانې او گډ ژوند درلود. د دوی هرې دنیاگۍ خپلې ځانگړتیاوې لرلې، هغوی هر یو د یو بل په وړاندې سره تیریدل، خو دوی ټولو بیا پریوې خوږې او هم آهنگه دنیاگۍ راټول وو.

په کورنۍ کې هره یوې پېښې د ټولو لپاره یو ډول اهمیت درلود او د ټولو لپاره په یوه اندازه د خوښۍ او یا خواشینۍ وړ وه. خو هرې دنیاگۍ بیا ځانته، پرته له هغه چې یو له بل سره اړیکې ولري، د خوښۍ او یا خواشینۍ لامل لرونکې پېښې لرلې. خو څنگه چې د پېښو راتگ، یوه خوښۍ بښونکې پېښه وه، پر ټولو یې یو همدا شان د خوښۍ یو ډول اغیز کړی و.

چو پران، د بادارانو وفاداره قاضیان، ځکه هغوی د بادارانو په اړه قضاوت نه د هغو د خبرو او احساساتو له مخې بلکې د هغوی د ژوند د بهر او کړو وړو له مخې کوي. ټول د پېښو په راتگ خوشاله وو، ځکه هغه پوهېدل چې کله هغه پرځای وي، هر څه ښه وي. هم دوی، له دې امله خوشاله وو چې د اختر د رار سپدو په ویاړ به دوی له هغه نه نوي نوي سوغاتونه ترلاسه کړي.

ماشومان او د هغه ښوونکي د پېښو راتگ ته ځکه خوشاله وو، چې له پېښو پرته بل هېڅ چا هغو ته په خوښیو او جشنونو کې د ونډې اجازه نه ورکوله. هغه یوازیني څوک و چې د اکوسو (هغه یوازینۍ نغمه چې دده زده وه) په هغې پوهېده او کولای یې شول هغه له ساز سره وغږوي.

جگړه او سوله

دده په وينا له دغې نغمې سره هره نخا کېدای شوه او دا خبره خو ټولو ته څرگنده وه چې هغه بې شمېره سوغاتونه هم راوړي وو.

نيکولای جان چې اوس پنځلس کلن ډنگر ځوان ، گونځې زرینې څنډې ، نسکلي سترگې ، ځيرکه خو خواره بشره يې لرله ، ځکه خوشاله و چې پېير کاکا يې (هغه يې په همدې نامه ياد اوه) دده لپاره د ټولو غوره چارو بېلگه او ورته گران و او هغه يې ستاينه بل . هېڅ څوک پيدا کېدای نه شو چې د نیکولای په ژوند کې ، د پېير او له هغه سره دده دمینه ځای ونيسي . که څه هم هغه ډېر کم هغه لیده ، خو بیا هم دغه مینه بې سارې وه . گرافینې ماریا په ټول توان هڅه کوله ، نیکولای دې ته وهڅوي چې ددې له مېړه سره ددې په شان مینه پیدا کړي ، خو نیکولای جان له پېير سره مینه کوله . نیکولای ته ، نیکولای جان گران و ، خو د هغه مینه له نیکولای جان سره لږ د سپکاوي رنگ درلود ، حال دا چې پېير دلمانځنې تر کچې ورته گران و . نیکولای جان نه ددې هیله لرله چې د نیکولای په څېر د سواره پوځ افسر شي او نه يې د گيورگي د نښان ویاړ غوښته ، د هغه هیله دا وه چې د پېير په شان يو پوه ، ځير او مهربان سړی و اوسي . د پېير په مخې کې به تل د هغه بر بشري د خوښۍ ځلا غوړيدلې وه او هر وار به چې له هغه سره غږیده ، هغه به غوړیده او سا به يې تازه شوه . هرڅه به چې پېير ويلې ، د هغه ټولې خبرې به يې په ځير اوريدلې او يوه يې هم نا اوريدلې نه پرېښوده . او بیا به يې له خپل ښوونکي دو سال سره يادولې او یا به چې کله يوازې شو ، هغه به يې له ځان سره رايادولې او د پېير د خبرو پر هريوې کلمې به يې فکر کاوه . د پېير پخوانی ژوند ، له ۱۸۱۲ کاله مخکې د هغه بدمرغۍ او نابرياوې (هغه په دې اړه له اوريدلو کيسو نه ، ځانته تته شاعرانه دنياگۍ جوړه کړې وه) په مسکو کې پر هغې تيرې شوې پېښې ، اسارت ، پلاتون

جگړه او سوله

کراتایوف کیسې (چې په خپله له ده نه یې اوریدلې وې). له ناتاشې سره د هغه مینه (زلمی په خپله په ځانگړي توگه له هغه سره مینه لرله) او تر ټولو غوره دا چې دده له پلار سره د پېیر دوستي چې د نیکولای جان نه یادیده او نه پرې پوهېده، ټولو دغو چارو له پېیره دده لپاره یو سپېڅلی اتل جوړ کړی و.

هغه خبرې چې پلار او ناتاشې په اړه یې دلته اوریدې او د هغې لېوالتیا او خواخوږۍ نه چې دده پلار په هکله د پېیر په خبرو کې راڅرگندیده، د هغه خوږوالي، ستاینو او لطافت نه چې دده پلار په اړه دخبرو په لړ کې په ناتاشا کې راپیدا کېدل، نیکولای کرار کرار د هغې مینې د کچې اټکل کاوه چې دده پلار له ناتاشې سره لرله. د هغه پلار، د خپل مرگ په وخت، هغه (ناتاشا) خپل ملگري (پېیر ته) سپارلې وه چې څارنه یې وکړي. نیکولای چې پلار هېڅ نه وریادیده، هغه یوازې د گوگل دیوه یاد او له سترگو نه د اوبسکو له څاڅکو نه پرته په بل ډول تصور کولای نه شو. پلار دده لپاره دیوه خدایي روح بڼه لرله. هغه د پېیر په راتگ ډېر خوشاله و.

مېلمان د پېیر په راتگ ځکه خوشاله او نیکمرغه وو چې په هره ډله او بندار کې به چې دی و، هغه ته به یې شور او مستي وربښله. ناتاشې خو څه کوي چې د کورنۍ مشرغري، د پېیر په راتگ ځکه خوشاله وو، چې کله به هغه دلته و، ژوند به خوشاله او آرامه و. زړې بنڅې په دې خوشاله وې چې پېیر هرو مرو له ځان سره سوغاتونه راوي او له ټولو نه لا غوره په دې بڼه پوهېدل چې د هغه په رارسېدو سره ناتاشا بیا ژوندي او تازه کېږي. پېیر د ځان په اړه د خلکو دغه ډول خبرې اوریدې، احساسولې او هڅه یې کوله چې دهرې ډلې ارمان پوره کړي.

جگړه او سوله

پېير چې خورا سودايي او هېرونکي سپړی و، اوس به يې هرڅه د هغې ليکنې له مخې چې ښځې يې ورته ليکل، اخيستل، آن د خوانبې او اوبنې سپارښتنې څه کوي چې د مېرمن بيلووي او خپلو خوږځو لپاره سوغاتونه يې هم نه و هېر کړي...

له هغه ورځې چې پېير، په لوی کور کې ژوند پيل کړ او د داسې لوی کور مشري چې لوی خرڅ يې درلود، ورپه غاړه شوه، په حيرانتيا يې دې ته پام شو چې ترپخوا يې خرڅونه کم شوي دي او د هغه مالي چارې (چې د هغې دپخوانۍ ښځې د خرڅونو او پورونو له امله خرابې وې) بېرته ښې شوې دي. ژوند ځکه ازران و چې خرڅونو نظم پيدا کړی و. دپخوانی پرتمين ژوند، چې پرتمين والي يې هره شېبه په بدلون والي کې و، نوريې يوه نښه هم پاتې نه وه. پېير بيا د هغه د پيل کېدو لېوالتيا نه لرله. هغه داسې انگېرله چې د هغه د ژوند بهر اوس په غوڅه او د تل لپاره ټاکل شوی دی او د دغه بهر بدلون تر مرگه دده په واک کې نه دی.

پېير په خورا خوشالۍ او موسکا خپله اخيستل شوې سودا سره جوړوله... او سوغاتونه يې را واخيستل...

د سوغاتونو تر ټولولو وروسته، هغوی لومړی د ماشومانو کوټې او بيا مشري گرافيني ته ورغلل.

کله چې پېير او ناتاشا چې سوغاتونه يې په غېږ کې وو، د هرکلو کوټې ته رانوتل، گرافينه د تل په شان... په قطعو د فالونو په ليدو اخته و.

دگرافيني عمر اوس له شپېتو او نېستی و. د هغې وينښته ټول سپين شوي وو او ځانگړې خولۍ يې پر سر کېښوده... مخ يې گونځې گونځې شوی و، پاسنۍ شونډه يې خولې ته ننوتلې وه، سترگې يې نور

جگړه او سوله

نو نه ځلېدلې او مړ اوې شوې وي.

د زوی او مېړه تر مرگه وروسته چې یو په بل پسې مړ شول، هغې بدمرغۍ احساس کاوه، په دې دنیا کې ژوند ورته نه کومه معنی، نه کوم ارزښت او نه دې کوم ارمان درلود. هغه خوري، ځکې او وید پېرې، کله به ډېره تازه وه، خو ژوند خوند نه ورکاوه. هغې په ژوند کې له آرامۍ او کرارۍ نه پرته د بل څه هیله نه لرله او آرامي دې یوازې په مرگ کې موندلای شوه او تر هغه پورې چې مرگ رارسېدلای نه و، هغه دې ته اړ وه چې ژوندی و اوسي. یعنې خپل وخت او د ژوند له توانه گټه واخلي. په هغې کې هغه څه پریمانه لیدل کېږي چې په خورا وړو ماشومانو او خورا عمر خورلو کې لیدل کېږي. د هغې په ژوند کې ددې د روح نه بهر کوم بل ارمان نه لیدل کېده، خو داسې ښکارېده چې یوازې دا دې ته اړتیا لري چې خپل بېلابیل توان وکاروي او خپل ډولا ډول هیلې او ارمانونه ترسره کړي. هغې دې ته اړتیا لرله چې و خوري، ویده شي، فکر وکړي، وغږېږي. وژاري، کار وکړي، خفه شي او نور یوازې له دې کبله چې خپله یې لرله، ماغزه یې لرل، غږې یې لرل، عصب یې لرل او بډوي.

هغې کله ناکله لکه د ماشومانو داسې ژړل، ځکه هغې د اوبښکو تویولو ته اړتیا لرله. په دې ډول هغه څه چې د نورو وگړو لپاره یو ارمان و، ددې لپاره یوازې یوه پلمه وه.

د ساري په توگه دې به سهارې، په تیره بیا چې کله به یې د شپې کوم غوږ څه خوړلي و، دې ته اړتیا لرله چې چاته زړه تش کړي او هغې ددې کار د سرته رسولو لپاره، له هرې رارسېدونکې پلمې نه کار اخیست او آن د مېرمن بېلووې له کونووالي نه. هغې به په زگېروي وویل:

جگړه او سوله

- گرانې، داسې بنسکاري چې نن هوا توده غوندي ده؟

بېلووې به ځواب ورکړي:

- څنگه راغلل؟ گرافينه به په غضب شوه او وبه غرمېده:

- دا نه يوازې کڼه نه ده، احمقه هم ده.

بله پلمه چې دې به زړه پرې تشاوه، هغه ددې د بويولو تنباکو وو. کله به يې ويل چې تنباکو ډېر وچ دي، کله به يې ويل چې زيات لامده دي او کله به يې ويل چې سم ميده شوي نه دي. تر دغو خوابديو او قهر وونو نه وروسته به يې په څپرې کې گونځې راپيدا شوې، مينځې او چوپړانو به ددغو نښو تر راڅرگنديدو وروسته په دې پوهېدل چې څه وخت به تنباکو وچ وي، څه وخت به دکڼې بېلووې واري او څه وخت به بيا تنباکو لامده وي او څه وخت به بيا ددوی دبادارۍ څېره تگه ژپړه شي. همدا چې هغې به دخپل تريخي نه پلمې جوړولې، همدا شان يې اړتيا لرله خپل نور بدن وکاروي او ددې چارې د سرته رسولو لپاره به يې په قطعو کې فال کول، خو کله چې به يې ژړا ته زړه وشو، دخداي بښلي گراف يادونه تر ټولو غوره او ښه پلمه وه. کله به چې د سودا او تشويش اړتيا پيدا شوه نیکولای او دهغه روغتيا خبرې تر ټولو ښې پلمې وې. او کله به يې چې غوښتل څوک خوابدي کړي، د ژبې کوڅک يې، گرافينې مارياتې ښکښل و. کله به يې چې د غاړې تازه کولو ته اړتيا ليدله، دا په دوديز ډول له ډوډۍ او دمانبام تر شپږو بجو وروسته، په تياره کوټه کې، نورو ته د تيرو زمانو، هماغه کيسه کول و چې په وار وار ټولو اوريدلې وه.

د کورنۍ ټول غړي، ددغې بوډۍ په دغه حال ښه پوهېدل، خو هېڅکله يې په دې اړه څه نه ويل. ټولو په هر ډول چې کولای شول، دهغې دهيلو او اړتياوو د پوره کولو لپاره هڅې کولې. يوازې

جگړه او سوله

نيكولای، پېير، ناتاشې او گرافينيې مارييا به كله ناكله يو بل ته په كتو كتو او نری غمړلې موسكا، ددې له دغو اندېښنو نه اندېښنه څرگندوله.

خو دغو غلچكونو له دې نه پرته يو بل څه هم ويل. دغو غلچكونو يو بل څه هم ويل او هغه دا چې مشرې گرافينيې په دې ژوند کې نور نو خپلې ټولې چارې تر سره كړې وې، هغه تل داسې نه وه لكه اوس چې ليدل كېږي او بله دا چې يو وخت نه يو وخت مور ټول دغه دريځ او حالت ته رسېږو، نو ځكه بايد په خورا مينې او لېوالتيا هغې ته د درناوي سرتيټ كړو، ځان دغې لارې ته چمتو كړو او د هغه چا په وړاندې چې يو وخت مور ټولو ته گرانه او دژوند د بهر قوت وه او اوس په دغه حال شوې ده، مهربانه او خواخوږي و اوسو او مرگ په ياد ولرو. له دې سره هممهاله غلچكونو ويل:

- يوازې احمقو، سخت زړو او خورا وړو ماشومانو دغه حالت درك كولاى نه شو او له هغې نه دپرديو په شان لرې كېدل.

۱۳

کله چې پيپر له خپلې بنځې سره مېلمستون ته راننوتل ، گرافينې په قطعو کې د فال په ليدو ، خپل دخيال مرغه آرامه کړی و. هغې دعادت له مخې بيا هغه خبرې تکرار کړې چې له سفره د پيپر د راستنېدو او يا د زوي د راتگ په وخت کې به يې کولې. بايد راغلی وای، بايد راغلی وای. لارې ته په کتو کتو مې سترگې وختې، گرانه ! شکر د خدای دی !

هغې ته د راوړل شوي سوغات تر ورکولو وروسته، هغې خپله هغه خبره تکرار کړه چې د سوغات تر اخېستو وروسته يې بايد کړې وای: -گرانه ! دا سوغات مهم نه دی، مهمه داده چې زه بوډی دې په يادوم.

خو داسې برېښېده چې په دې شپه کې دې د قطعو په پاڼو کې خپل فال لیده، د پيپر راتگ په دې نه دی تمام شوی. کله چې يې د فال ليدل پای ته ورسول د سوغاتونو په کتو لگيا شوه. د هغې د قطعو لپاره يو ښکلی او خورا ښاېسته پوښ ، يوه چيني پياله چې په شنه رانه رنگ، رنگ شوې او سريوښ يې هم درلود. پر پيالې ديوي ځوانی نجلۍ تصوير هم انځور شوی و. يوه زرينه تنباکمروره چې د گراف خپره پرې انځور او د پيپر په سپارښتنه ، په پترزبورگ کې ميناتورې شوې وه) گرافينې له مودو مودو ددغه شي هيله لرله (هغې چې ژړا ته يې زړه نه کېده، نوځکه يې په بې پروا يۍ تصوير ته کتل او د تنباکمرې په کتو لگيا شوه.

هغې ، هغه څه چې تل ويل، بيا يې تکرار کړل:

جگړه او سوله

-ښه گرانه ! خوشاله او آرامه دې کړم، خو تر ټولو غوره ډالۍ دادی چې ته په خپله راغلي. دا له هېڅ ډالۍ سره برابرېدلای نه شي. گوره ! لږ به دې خپله ښځه ښکښلې وای. ته څه وایي، هغه به له تانه لکه لېونۍ داسې وې. نه څه ویني او نه څه اوري.

هغې خپلې خبرې تکرار کړې او خپلې مینځې ته یې وویل:
-گوره اناتیموفیوفا ! دغه ته وایي زوی ! څه ښکلې قطعې یې راته راوړي دي.

مینځې هغه سوغاتونه واخېستل ، وې کتل او ښکلا ته یې حیرانه شوه.

که څه هم پېیر، ناتاشا، نیکولای، ماریا او نیکولای جان ډېرې خبرې درلودې ، خو د مشرې گرافینې تر مخې یې هغه خبرې نه شو کولای. هغوی د هغې تر مخې دا خبرې ځکه نه شي کولای چې گواکې له هغه یې پتولې بلکې له دې امله چې هغه د ژوند له بهرې دومره لرې پاتې شوې وه چې که د کوم شي په اړه د هغې تر مخې خبرې پیل شوې وای، باید د هغه د بې شمېره بې ځایو پوښتنو ته ځوابونه ووايي چې په وار وار سره ستا دخبرو په مینځ کې کېږي ، تکرار ځوابونه ووايي: یعنی هغه مړ شو ، هغه واده وکړ ، هغه څه چې ددې له یاده وتلي وو ، خوبیا هم دوی د دود له مخې په مېلمستون کې دچای لپاره کېناستل او پېیر د گرافینې هغو پوښتنو ته چې نه یې ددې لپاره گټه لرله او نه دبل چا لپاره په زړه پورې وې، ځوابونه ویل. دساري په توگه هغې پوښتل چې سردار واسیلی زوړ شوی دی او گرافینې دماریا الکساندرېفې سلامونه رالېږلي او داسې نور او نور...

دغه خبرې اترې چې د هېڅ چا لپاره به په زړه پورې نه وې، خو هرو مرو به دچای په ټوله موده کې روانې وې. د کورنۍ غړي دچای میز ته

جگړه او سوله

راټول وو او سونیا سماوار ته نېرېدې ناسته وه. ماشومان، د هغو بسوونکي او روزونکي، ټولو خپل چای څکلی او د څنگ له کوټې نه یې د شراو شور غږ راته. هر څوک د میز تر شا په خپلو ځایو کې ناست وو، نیکولای د واړه میز شا ته، د بخاری تر څنگ کې ناست او ده به هلته چای وروړ. میلکا پخوانۍ بنکاري سپۍ چې د پخوانۍ میلکا لور او د بشري ټول وینسته یې تک سپین او برنډې توري سترگې یې لاسپې په کې وتلې برېښېدې، دده څنگ ته، په لاستي لرونکې څوکۍ کې پرته وه.

دینیسوف چې د سرگونخ وینسته، برېت او ږیره یې مخ په سپینیدو و، د جنرالۍ د دریشۍ ته یې خلاصې کړې وې، د گرافینې ماریا څنگ ته ناست و. پېیر د خپلې بنڅې او مشرې گرافینې تر منځ ناست و. هغه، د هغه څه په اړه خبرې کولې چې تصور یې کاوه مشره گرافینه پرې پوه او هغې ته په زړه پورې وي. هغه د بهرنیو، کورنیو او نورو ټولنیزو پېښو او د هغو کسانو په اړه خبرې وې چې یو وخت د گرافینې د لیدو کتو او بندارونو د ډلې غړي او د هغې همزولي وو او ددې په شان یې د خپل ژوند وروستی شپې ورځې تیرولې. هغوی د خپل ژوند د کرونډې پاتې وړي راټولول. د گرافینې لپاره رېښتینۍ نړۍ او ژوند په ځانگړي توگه همدغه دده د زړه عمر خوړلی او د ځوانۍ همزولي وو. ناتاشا د پېیر ښه طبیعت او د هغه تاندوالي ته کتل، په دې پوهېده چې سفر یې ښه په زړه پورې تیر شوی دی او هغه غواړي په دې اړه ډېر څه ووايي، خو هغې نه شو کولای د گرافینې تر مخې وغږېږي.

دینیسوف چې د دوی د کورنۍ غړی نه و، نه یوازې په دې نزاکتونو یې سر نه خلاصیده بلکې له حالاتو هم څه ناراضه غوندې و، د پرلپواله و چې په پترزبورگ کې په تیریدونکو پېښو خبر شي، نو ځکه یې له

جگړه او سوله

پېيره هيله كوله چې دسيمپونوفسكي دغوندې د وروستيو حالاتو يا د اركيچييوف د كارونو او يا هم د انجيل د پلويانو د ټولني په اړه ورته وغږېږي. پېيره به كله ناكله بې ارادې د هغو پوښتنو ځوابونه پيل كړل ، خوناتاشا او نيكولای به بيا د هغه پام د شهزاده ، ايوان او گرافيني ماريانتونووا دروغتيا او همدې ته ورته نورو خبرو په اړه مركې ته ور واړاوه.

دینیسوف وپوښتل:

- ناسو څه وايئ؟ دا د گوسنر او تاتارينوا (دا د هغه وخت د پترزبورگ د عرفاني ډلې غړي وو چې گڼ شمېره پلويان يې لرل) ايلتي لا دوام لري؟
پېيره په لوړ آواز وويل:

- څنگه دوام لري؟ تر هر بل وخته په پياوړي توگه. د انجيل د پلويانو ټولنه؟ اوس د حکومت زياتره غړي په كې غړيتوب لري.

گرافيني چې له خپل چايه غږپ كاوه او داسې برېښېده چې غواړي تر ډوډۍ وروسته د خپل تريخي د تشولو لپاره پلمه پيدا كړي ، وويل:
- دا ته څه وايئ؟ حکومت؟ په دې خومې سر خلاص نه شو. په دې وخت كې نيكولای خبرو ته ځكه ورو د انجل چې پوهېده ، څنگه دا خبره مورته وكړي چې هغه پرې پوه شي، وې ويل:

- دغه شهزاده الكساندر نيكولاويچ گوليخن، يوه ټولنه جوړه كړې ده او وايي چې هغه ټولنه اوس ډېر خلك لري.

پېيره په بې احتياطي وويل:

- اركيچييوف او گوليخن؟ هو كې دغه دوه يعنې ټول حکومت. هغه هم څه حکومت، هر چېرې دو كې دي او دو كه مار، ټول ډارېږي.
گرافيني په خواشيني وويل:

جگړه او سوله

- دا څه معنی لري؟ د شهزاده الکساندر نیکولایچ څه گناه ده؟ هغه خورا ویاړمن سپری دی. ما په هغه وختو کې، هغه د ماریا انتونوفنا په کور کې لیدلی و.

خو هغه له دې امله چې ټولو چوپتیا غوره کړې وه، لاپسې خواشینې شوه او دوام یې ورکړ:

- دا څه زمانه شوه؟ ټول پر ټولو قضاوت کوي! ټول وایي د انجیل د پلویانو ټولنه! بڼه، نو د دې عیب په څه کې دی؟ تردې خبرو وروسته پاڅېده (او ټول نور هم پاڅېدل) په تریو تندي او غوره بڼه د مېلمنو په منځ کې خپل میز ته ورغله او کېناسته.

د هغې چوپتیا په منځ کې چې پر ټولو خوره وه، له گاونډۍ کونډې د ماشومانو د خندا او غرېدا غږ اوریدل کېده.

داسې برېښېده چې د ماشومانو تر منځ کوم داسې څه پېښ شوي و چې د هغوی د خوښۍ او شرو شور لامل و.

ددغه ټول شراو شور په منځ کې د کمکۍ ناتاشې چغې له ورايه پېژندل کېدې چې ویل یې:

- چمتو دی، چمتو دی!

پېیر گرافینې ماریا او نیکولای ته وکتل (خپلې بڼې ته خويې تل کتل) او د زړه له کومې یې وخنډل او وې ویل:

- څه کوډگره موسیقي ده.

گرافینې ماریا وویل:

- دا، اناکاروفنا د جورابو او بدل پای ته رسولي او جورابې یې چمتو شوي دي. دا ټول شراو شور د همدې لپاره دی.

پېیر و دانگل او وې ویل:

- ځم چې وگورم. هغه د دروازي په خوله کې ودرید او وې ویل:

جگړه او سوله

- ته پوهېږې، د څه له امله مې دغه موسيقي خوبېږي؟ دا تر هر څه
ښه او چمتو دي. نن چې دې خواته را روان وم، هر څومره چې کورته
رانېږدې کېدم گڼې او نا آرامې لاپسې زياتېدل، خو کله چې سرای ته
راننوتم او داندري جان شر او شور مې واوړيد، پوه شوم چې هر څه ښه
دی او کرار شوم.

نيکولای د هغه خبره ورسره ومنله او وې ويل:

- پوهېږم، پوهېږم، زه له دې احساس سره ښه آشنا یم. زه نه شم
کولای هغې کوټې ته ورشم، ځکه دغه جورا بې ماته يو ناخاپي سوغات
دی او زه ترې خبر نه یم.

پېپر د ماشومانو کوټې ته ورننوت او د هغو د ورننوتلو سره د هغو
چغې او نارې او شر و شور لاپسې زيات شو. د پېپر غږ واوريدل شو:
- ښه انا ما کاروفنا! دلته دې خواته، د کوټې منځ ته راشه او ماته
غورږ شه. زه به وایم يو، دوه او کله چې ووايم درې، ته به دلته ودرېږي.
ته هم زما څنگ ته راشه، ښه، يو، دوه... چوپتيا خوره شوه. درې!
او په کوټه کې د ماشومانو د خوښۍ او شر و شور څپو انگازې
جوړې کړې.

هغوی چغې وهلې:

- دوه دي، دوه دي!

دا درې جورا بې وې، دا دوه جورا بې، انا ما کاروفنا، په داسې بڼه
هممهاله جورا بې او بدلې چې رازې بې يوازې دې ته څرگند و او کله چې د
هغو او بدل پای ته ورسېدل، هغې په يوه بريالي او وياړمن خوځون د
ټولو ماشومانو ترمنځ يو له بلې راوويستلې.

۱۴

تر دې لږه موده وروسته ماشومان مخه ښې لپاره راغلل، ټولو یو له بل سره ښکل کړل، ښوونکو او روزونکو یو بل ته درناوی وکړ او لاړل. یوازې دو سال پاتې شو او دهغه زده کوونک... هغه په کراره خپل زده کوونکي ته وویل چې ښکته لاړ شي.

نیکولای بالکونسکي هماغه شان په کراره ځواب ورکړ:
-ښه ښاغلیه دو سال! زه مې له ترور نه هیله کوم او همدلته پاتې کېږم.

نیکولای بالکونسکي خپلې ترور گرافینې ماریا ته ورغې او وې ویل:

-ترور جانې! اجازه را کړئ همدلته پاتې شم.
دهغې څېرې هممهاله د زاریو، گڼې او برندوالي څرگندونه کوله. گرافینې ماریا هغې ته وکتل، بیا یې پېیر ته مخ ورواړاوه او وې ویل:

-کله چې تاسو دلته یاست، هغه نه شي کولای بلې خواته لاړ شي.
پېیر د سویډني سړي (دو سال) لاس کېښکود او وې ویل:
-زه یې خپله بیا تاسو ته درولم. شپه په خیر ښاغلیه دو سال!
هغه په موسکا موسکا نیکولای ته وویل:

-ما او تا هېڅ نه دي لیدلي.
بیا یې مخ گرافینې ماریا ته ورواړاوه او وې ویل:
- هغه څنگه ورته، ورته دی.
دهلک څېره تکه سره شوه، بیا گلابي شوه او سترگې یې وځلېدې او بیا یې د خپلې پوزې له څوکې پېیر ته ور وکتل او وې پوښتل:

جگړه او سوله

- پلار ته؟

پېیر هغه ته سر وښور او ه خپله ځنډنې کيسه يې بېرته ماشومانو ته پيل کړه.

گرافيني مارييا خپل گڼ اوبده او ناتاشاله خپل مېړه نه بل پلو سترگې غړولې. نیکولای او دینیسوف پاڅېدلي او پيپونه يې راغونښتي وو او ځښول يې. هغوی له سونیا نه چې په پريشانۍ کې ډوبه، د سماوار ترڅنگ ناسته وه، چای يې اخیست او له پيیر نه يې پر له پسې پوښتنې کولې. گونځې ځني، رنگ الوتې، ناروغ وزمی ماشوم چې سترگې يې ځلېدې په يوه کنج کې داسې آرام ناست و چې د چا ورته پام نه و. کله ناکله به يې خپل سر له گونځنيو څڼو او نرۍ غاړې سره له پرانستي گريوان نه راوويست او هغه پلو ته چې پيیر ناست و، وراړ او او بيا به کله ورېږديد، له ځان سره به يې څه وويل او داسې برېښېده چې کوم نوی او پياوړی احساس احساسوي.

خبرې دلورو چارواکو غيبت او د هغو په اړه پر آوازو وه، پر هغو خبرو چې د کورني سياست غوره برخه گڼل کېدې. دینیسوف په حکومتي چارو کې د خپل نه بري له امله، له حکومت ناراضی و، په خپل گمان يې، په خورا خوښۍ هغه څه حماقت بلل چې اوس په پترزبورگ کې تيريدل او په خورا سپکه يې د زړه له کړمې په ترڅه ژبه غندل. هغه په چغو چغو نارې وهلي:

- پخوا به که الماني وای ښه قدر دې کېده او اوس بايد دتاتارينوا او مېرمن کروندر (هغه الماني ښځه چې په المان کې له ټولواک الکساندر سره آشنا شوې وه او هغه يې له عرفان سره آشنا کړې و) په وړاندې لاس په نامه و اوسي. او د الماني عرفاني شاعر اکارتسهاوزن، او د هغه په شان نورو شاعرانو اوليکوالو شعرونه ولولي. آخ چې يو

جگړه او سوله

واریې بیا هغه زموږ ځوان بناپارت راخوشې کړې وای. هغه نارې و
هلې:

-زه نه پوهېږم، دا څه معنی لري چې د سمیونوفسکي دغوندې
قومانداني شواترته سپاري (دغوندې افسرانو د لومړي الکساندر
لهدغې ټاکنې سره مخالفت درلود) هغه چاته چې دیوه ساده سرباز
عقل هم نه لري.

نیکولای که څه هم د دینیسوف په شان ټولې چارې احمقانه نه
گنلې، خو دا یې بڼه گڼله چې د حکومتی چارو په اړه خبرې اترې وشي.
هغه دا ویل چې څوک وزیر ټاکل شوی دی، کوم څوک والي ټاکل شوی
، ټولوک دا خبرې کړي او هغه وزیر داسې یا هغسې بې ساري کارونه
کړي دي. او باید خبرې پرې وشي. هغه له دې خبرو سره لېوالتیا لرله چې
په دې ټول سره وغږېږي او له پېیره هم پوښتنې وشي، خو د دغو دوو
تنو پوښتنې او ځوابونه د لوړ پوړو او حکومت په اړه له غیبته پورته
کوم درېځ نه پیدا کاوه.

خو ناتاشا چې د خپل مېړه له ټولو کړو وړو او خیالو سره آشنا وه،
لیدل چې پېیر له ډېره وخته دې سترگه په لاره دی چې خبرې بدلې او
خپل د زړه ناویل شوی حال چې دی د هغه لپاره پترزبورگ ته تللی و،
ووايي. دی د خپل همدې خیال لپاره هلته تللی و، چې هلته د هغه په اړه
له خپل نوي ملگري سردار فیودروویچ سره مشوره وکړي، ناتاشې د
هغه مرستې ته ورو د انکل او وې پوښتل:

- له سردار فیودروویچ سره دې کارونه څنگه شول؟

نیکولای وپوښتل:

- څه کارونه؟

پېیر خپل شا او خواته وکتل او وې ویل:

جگړه او سوله

-هماغه کارونه، هماغه! ټول ویني چې کارونو داسې خراب دي چې ناشونې دي چې داسې دوام پیدا کړي. ټول پاک او صادق خلک باید په دې برخه کې مرسته راسره وکړي او د خپل توان په کچه اغیزمن و اوسي. نیکولای تندى څه تریو غوندي کړ او وې پوښتل:

-ښه او صادق خلک څه کولای شي؟ نه پوهېږي هغوی به څه وکړي؟ -ښه داسې...

نیکولای وویل:

-درځه چې زما دفتر لار شو.

ناتاشا چې له ډېرې مودې سترگه په لاره وه چې راشي او هغه ماشوم ته د شودې ورکولو لپاره ورو غواړي. د مینځې د آواز په اوریدو د ماشومانو کوټې ته ورغله. گرافینه ماریا هم له هغې سره لار. نارینه دفتر ته لاړل. نیکولای بالکونسکي ته د ترورد مېړه پام نه شو. هغوی پسې دی هم لار او په یوه تیاره کنج کې کړکۍ ته نېږدې د نیکولای د میزشاته کېناست.

دینیسوف وویل:

-ښه، نو اوس راته ووايه چې څه کولای شي؟

نیکولای وویل:

-هماغه ابدي خیال پلو!

پېیر پرته له هغه چې کېني، کله به په کوټه کې گرځېده، کله به ځای پر ځای ودرید، په داسې حال کې چې له خبرو سره یې هممهاله لاسونه ښورول، وویل:

- هوکې، دغسې! د په پترزبورگ کې حالات دغه شان دی چې زه یې درته وایم. ټولواک له چارو سره هېڅ کار نه لري. هغه چور په صوفیانه، عرفاني ژوند کې ډوب دی. د پېیر لپاره اوس د صوفیانه

جگړه او سوله

ژوند گناه نه بښېدونکې وه. هغه اوس یوازې د آرام او هوسا ژوند په خیال کې دی، هغه اوس یوازې آرامۍ ته اړتیا لرله او آرامي هغه ته یوازې بې وجدانه او بې ویاړه خلک ورکولې شي. داسې خلک لکه ماگنيشکي او ارکچيیوف او دوی ته ورته او نور هغه کسان چې په بې پروايۍ وژنې کولای شي او په خلکو کې په بې ساري توگه فریادونه خفه کوي... هغه مخ نیکولای ته ورواړاوه او دوام یې ورکړ:

- ته دا مني، که تاخپله د جايدادونو د چارو مشري نه کولای او له خپلې آرامۍ نه پرته بل خیال دی نه لرلای چې خومره دی اداره کوونکی بېرحمه وای، په هماغه کچه به ته آرامه وای.
نیکولای وویل:

- نوبه! نو ته دا خبره بیا دڅه لپاره کوي؟

پېر وویل:

- هر څه د مرگ لور ته روان دی. په محکمو کې غلا او بدې، په پوځ کې نه یوازې زور زیاتي، پوځ او نور خلک بېگاري او وهلو ته اړوي. هغوی په عذابوي، پوهه دتباهي پلو درومي، هر هغه څه چې ځوان او سپېڅلي دي، وژل کېږي، ټول ویني او پوهېږي چې داسې نور امکان نه لري، زور زیاتي داسې کچې ته رسېدلی دی چې نور یې زغم یې ناشونی دی. پېر هم د ټولو نورو هغو کسانو په څېر له هغه ورځې چې حکومت شته والي لري، کارونو ته یې ځیر دی. یوه ورځ نه یوه ورځ به هر څه پای ته ورسېږي او چاودنه به وشي. ما په پترزبورگ کې دغه ټول، ټولو ته ویل.

دینیسوف وپوښتل:

-چاته دي وویل؟

پېر ترسترگو لاندې په معنی لرونکې بڼه هغو ته وکتل او وي ویل:

جگړه او سوله

- سردار فيودر او نورو ټولو ته دا څرگنده ده چې په بنوونې او روزنې، خيره چارو او نورو ټولو کارونو کې سيالي خورا ښه کار دی. د اښه تکل دی، خو په اوسنيو حالاتو کې، نور څه په کار دی. په دې وخت کې د نیکولای، خپل خوربې، نیکولای جان ته پام شو. د هغه تندې تربو او هغه ته ورنږدې شو او هغه ته یې وویل:

-ته دلته څه کوي؟

پېر وویل:

- څه کوي؟ پرېږده هغه دلته پاتې شي...

پېر، د نیکولای مړوند راوښو او خپلو خبرو ته یې دوام ورکړ:

- ما هغه ته وویل چې ستاسې چارې ښې خو کمې دي، اوس دې ته نور څه په کار دی. کله چې تاسې ټول ولاړ او دې ته سترگه په لاره یاستي چې هره شېبه دغه نازک مزی (پری) وشلېږي، کله چې تاسې چې ټول، هرو مرو کېدونکي (کودتا) بدلون ته انتظار یاست. ښه به دا وي چې زیات شمېر خلک یو بل ته لاسونه سره ورکړي او ددې لپاره یې ښه یې سره کلک کړي چې ددغه نوعي (مصیبت) مخه ونیول شي. ټول ځوانان، ټول پیاوړي کسان هغه پلو ته هڅول کېږي او ټول د تباهي پلو ته روان دي. یو ښځې تیرباسي، بل د دریخ او منصب لېونی دی، بل د شهرت غوښتونکی او د پیسو په هیله له هغې بلې ډلې سره یو ځای کېږي. ما او تا غوندې ناپېیلي کسانو ته هېڅ نه پاتې کېږي. زه وایم راحی د هغې ډلې شمېر زیات کړو چې دا شعار وایي:

- راحی نه یوازې د خیر غوښتنه بلکې خپلواکي او ناپېلتوب هم

وي.

نیکولای خپل خوربې پرېښود، څوکی یې منځنی ځای ته راپورې

جگړه او سوله

وهله، پر هغې کېناست، پېرته يې غوږ نيولی و، په نارضايتي يې توخل او تندي يې لادم په دم تريویده، هغه چغه کړل:
دخه لپاره هلې ځلې او هڅې؟ او له حکومت سره به ستاسې اړيکي څنگه وي؟

- گوره څه اړيکي! د ملگرتيا اړيکي! که حکومت زموږ دمخې خنډ نه شي، موږ د خپلې ټولني پرېتېدو ټينگار نه کوو. زموږ ټولنه نه يوازې له حکومت سره دښمني نه کوي بلکې هغه له خورا بنو محافظه کارانو جوړه ده. زموږ ټولنه له خورا بنو بناغلو، د هغې په امنيتي معنی سره جوړه ده. زموږ هڅې يوازې ددې لپاره دي چې بيا کوم پوگاچوف پيدا نه شي او زما او ستا ماشومان ونه وژني. او ددې لپاره چې اړکيچييوف ما کوم پوځي کمپ ته تبعيد نه کړي. موږ يوازې په همدې هيلې سره يوځای شوي يو او زموږ موخه يوازې ټولنيز خیر او امنيت دی.

نيکولای په لوړ آواز وويل:

- هوکې! په هر حال دا ټولنه يوه پټه او له رازه ډکه ټولنه ده. هره ټولنه چې رازمنه او ناسپړل شوي وي، هغه هرو مرو واک دښمنه وي او پر کومه ټولنه چې دښمني لاس بره وي، هغه له شره او سيالی نه پرته بل حاصل نه لري.

- ته څه وايئ؟ ايا په المان کې دتوگيند بوند، ډلې (د پوهې په نامه ډله په ۱۸۱۸ کال د ملی دود دستور د ژغورنې په هيله جوړه شوې وه) اروپا ونه ژغورله (لا هغه وخت چا دا زړه ونه شو کولای، فکر وکړي، داروپا ژغورنه د روسيې کار دی) ايا هغو شررا منځ ته کړ؟ دتوگيند بوند، ډله د پوهې او فضليت ډله وه چې شعاريې مينه اوله يوبل سره مرسته کول دي. او دا هغه څه چې مسيح د صليب پر سر د هغه

جگړه او سوله

ښودنه کوله.

ناتاشا دخبرو په منځ کې کوټې ته راننوته او په خوښۍ يې خپل مېړه ته وکتل. د هغې خوښي د مېړه له خبرو نه وه، خو دغه خبرې ددې لپاره په زړه پورې نه وې، ځکه چې هغې ته دا خبرې خورا ساده برېښېدې او داسې يې گڼله چې هغه په دې ټولو له پخوا راهيسې پوهېږي. (هغې ته دا خبرې ځکه ساده برېښېدې چې هغه د هغو له سرچينو نه خبره وه او دغه سرچينه د پيپر گوگل و). د هغې خوښي او لېوالتيا، د هغې جذبې له ليدو نه وه چې د خاوند پر بشري يې راخوريده.

پيپر تر نورو زيات، په خوښۍ او لېوالتيا هغه زلمیگوټي ته کتل چې نړۍ غاړه يې له پرانتي گريوانه راوتلې وه. د پيپر هرې خبرې، د هغه پر زړه اور لگاوه او له ډېر عصبيتته به يې قلمي بڼکې او نور هرڅه پر ميز پراته شيان چې په لاس ورتلل، له خپل پام او ارادې نه پرته ميده ميده کول او ماتول يې.

- هسې چې ته يې تصور کوي، هېڅکله هغه شان نه و، الماني توگيند بوند، هغه شان وو چې زه يې وړانديز کوم.

ددینیسوف لور او غوڅ غږ واوریدل شو:

-ښه وروره! دغه توگيند بوند، د هغه لپاره کالباسه (وچه غوښه) خواړه نه وو. زه په دې پوهېږم او نه پرې خبرې کوم، خو دا منم چې هرڅه کرکجن او خواشنه کوونکي دي. زه دې په دغه توگيند بوند، موگيند بوند، دې نه پوهېږم. که رښتيا خبرې کوئ او له هرڅه نه ناراضه یاستئ. درځي پاڅون کوو او بس، که بغاوت کولای شي، زه دتاسې يم. پيپر وموسېد، ناتاشې وخنډل، خونیکولای تندي لاپسې تريو کړی و او هڅه يې کوله پيپر ته داسې وښيي چې هېڅ ډول بدلون او

جگړه او سوله

کودتا ته اړتیا نه شته او هغه گواښ چې دی د هغه په اړه غږېږي، هغه یوازې دده تصور دی. پيیر د هغه برخلاف خبرې کولې او علت یې دا و چې دده ذهني پیاوړتیا او لاملونه تر هغه زیات وو، نو ځکه نیکولای تصور کاوه دده پر وړاندې مات شوی دی. دی همدې حالت لاسپسې په قهراوه، ځکه هغه د زړه له کومې نه کوم استدلال درلود او نه کوم قوي دلیل بلکې د خپل زړه د غږ له مخې یې ځان تر نورو پیاوړې گانه. هغه له خپل ځایه پاڅېد، په عصبيت سره یې هڅه کوله خپل پیپ دخولې په کونج کې ټینګ کړي، خو په پای کې یې هغه لرې وارتېږه، او وې ویل:

- پوهېږم یو څه درته ووايم، خو درته ثابتولي یې نه شم. ته پوهېږي چې زما هرڅه خراب دي او هرڅه به راو پرېږږي، خو زه یې داسې نه وینم. ته وایي چې قسم خوړل یو شرط دی، زما خبره به تاته دا وي:

- ته پوهېږي چې ته زما خورا نېږدې ملگری یې، خو همدا چې تاسې خپله پټه ټولنه جوړه کړې ده، تاسې به له حکومت سره یا ملګرتیا او یا د بنمنې کوي، خو زما یوازینی دنده داده چې حکومت که هرڅنګه وي، اطاعت یې وکړم. که اراکچییوف ماته همدا اوس قومانده راکړي چې پر تاسو یرغل وکړم، بې له ځنډه او بې له شکه دغه کار کوم. بیا چې ته هر قضاوت چې کوي، کوه یې.

تر دې خبرو وروسته یوه ژوره چوپتیا خوره شوه، خو ناتاشا تر ټولو لومړي دغه چوپتیا ماته کړه او د خاوند په ملاتړ کې یې پر ورور ودانگل.

دغه ملاتړ کمزوری او زورونکی، خو بیا هم د هغې ارمان پوره کړ. خبرې اترې بیا پوره شوې، خو د نیکولای د وروستیو خبرو په شان زورونکې نه وې.

جگړه او سوله

کله چې ټول ما بنامنی ته پاڅېدل ، نیکولای بالکونسکي ، پېیر ته ورنېږدې شو ، په الوتې رنگ او ځلېدونکو سترگو یې وپوښتل:

- کاکا پېیره !... تاسې... نه ، نه که پلار مې ژوندی وای ، دغه خبرې چې تاسې یې کوئ ، هغه به درسره منلې وای ؟ پېیر ناڅاپه په دې پوه شو چې ، ددغو خبرو په لړ کې ، ددغه ماشوم په ذهن کې ، یو ځانگړی ، ناپېیلی ، کرکیچن او قوی احساس راپاریدلی ، نو ځکه یې خپلې ټولې کرې خبرې ورپه یاد کړې. دی له دې نه پېښمانه شو چې ده ولې به کوټه کې د هغه د پاتې کېدو او دده ددغو خبرو دا وریدو لامل شوې و ، خو په هر حال ده باید هغه ته ځواب ویلای وای. هغه زړه نازړه ځواب ورکړ:

- زه فکر کوم چې ، هو..

دایې وویل او له کوټې نه ووت.

هغه سر تیت کړ او داسې و برېښېده چې د لومړي ځل لپاره یې په دې سر خلاص شو چې پر میز یې څه وړانې و یجاړې جوړې کړي دي. خوایې شنه شوه ، نیکولای ته ورنېږدې شو او هغه ته یې هغه بڼکه (د هغه وخت قلم) او مشوانې وروښودل ، چې ده ناخبره ټوټه ټوټه کړي وو ، وروښودل او وې ویل:

- کاکا جانه ما به وېښئ ، گوره ما څه کړي دي ، خو داسې نه و ، هېڅ

خبر شوی نه یم.

- نیکولای چې د بڼکو او سرغوچ ټوټې یې تر میز لاندې اچولې وې ، له قهره ورنېږدېد او وې ویل:

- بڼه ده ، بڼه ده.

هغه چې په سختۍ د خپل غضب او قهر مخه نیوله ، له هغه مخ

واړاوه او وې ویل:

- ته باید اصلا دلته پاتې نه وای.

۱۵

د ماښامنی په وخت کې نور د سیاست او ټولنو په اړه خبرې نه کېدې او ټولې مرکې او خبرې اترې د دینیسوف لپاره ۱۸۱۲ کال د ښو خاطر او یادونو د رایادولو پلو ته لارې پېر په خورا خوښۍ او لېوالتیا په هغو کې گډون وکړ او خپل خپلوان په خورا خوښۍ او خوشالی سره بیل شول.

تر ماښامنی وروسته چې کله نیکولای، د کار په دفتر کې جامې بدلې کړې وې، د خپلو اداري چارو چلوونکي ته چې لا تر اوسه ده ته سترگه په لاره پاتې و، د اړتیا وړ سپارښتنې وکړې، د خوب په کالیو کې د خوب کوټې ته راغی، وې لیدل چې ښځه یې د میز تر شا په لیکنه لگیا ده.

نیکولای، وپوښتل:

- ماریا ته څه لیکې؟

گرافینه ماریا تکه سره واوښته. هغه له دې ډاریده چې ددې په لیکنې به د هغې د مېړه سر خلاص نه شي اوله ده به خفه شي. هغې که له یو پلوه غوښتل، خپله لیکنه مېړه نه پټه کړي، نوله بله پلوه په دې خوشاله وه چې هغه ددې لیکنه ولیدله...

خپله د خاطر و شنو بخونه کتابچه یې چې په څرگند او غټو ټکو لیکل شوې وه، هغه ته ورکړه او وې ویل:

- نیکولایه! دا زما د ورځنیو خاطر و کتابچه ده.

نیکولای د خاطر و کتابچه را واخېسته او په داسې یوه ژبه چې د ملنډو نښې په کې څرگندې وې، وویل:

جگړه او سوله

د ورځنيو خاطر وکتا بچه؟

خاطري په فرانسوي ليکل شوي وي.

((نن د اکتوبر په څلورمه چې کله د دوی مشر زوی اندري له خوبه راويښ شو، نه يې غوښتل کالای واغوندي. پېغلي لوني زما څارنه کوله. هغه ناز کاوه او ډغري يې وهلي. ما د گواښ هڅه وکړه، هغه مې په خپل حال پرېښود او دنورو ماشومانو په راوبښولو او پاڅولو لگيا شوم. ما هغه ته وويل چې راته گران نه يې، هغه ډېر وخت گواکې حيران پاتې او چپ شو، بيا يې په يوه کميس کې زما خواته راو دانگل او داسې سلگۍ يې وهلي چې تر ډېرو پورې ما نه شو کولای هغه په کرار کړم. داسې برېښېده چې تر هرڅه نه زيات هغه له دې امله په عذاب و چې زه يې په قهر کړې يم. ما بنام مې چې کله هغه ته د هغه کاغذونه ورکړل، بيا يې زما په غاړه کې لاسونه را واچول، هغه بيا په داسې حال کې چې ښکلومي، زاز زار يې ژړل. له هغه سره په مهرباني او خواخوږۍ هرڅه کېدای شي)) .

نیکولای وپوښتل:

داده شي کاغذونه دي؟

ما په دې پيل کړی، نو د ماشومانو د ورځنيو پېښو په اړه ځېنې يادښتونه ليکم. دا يادښتونه ښيي چې هغه د ورځو په اوږدو کې څه کوي.

نیکولای چې سترگې يې ځلېدې کتابچې ته کتل. د هغې کتابچې پاڼې يې واړولې، راواړولې او ماته يې څه ولوستل. د خاطر په دغې کتابچې کې د ماشومانو د ژوند ټول هغه څه راغلي و چې مور ته يې خورا په زړه پورې برېښېدل. د هغوی ټوليز خلق او خوی او ياد هغوی د روزنې او پالنې د لارو چارو او کړو وړو په اړه ټولې چارې دغه ټکي که

جگړه او سوله

څه هم خورا ساده او بې اهميته برېښېدل خو کله چې هغه دلومړي ځل لپاره هغه ولوستل، هغه نه مور او نه پلار ته، يوه ته هم داسې ساده نه برېښدل.

د اکتوبر د پنځمې ورځې د چارو او پېښو په اړه داسې ليکل شوي و: ((ميتيا پر ميز شوخي کوله. پلار جان وويل چې هغه ته پتيرې ورنه کړي، هغه ته چا پتيرې ورنه کړې، خو تر هغه پورې چې نورو هغه پتيرې خوړې، هغه په خورا رخه او افسوس هغو ته رد رد کتل، زه داسې فکر کوم چې د خوړو له خوړلو نه د چا بې برخې کول، يوازې بخيلې لاسې پالي. زه بايد نیکولای ته ووايم)).

نیکولای د خاطر و کتابچه کېښوده او خپلې ښځې ته يې کتل، په ځلېدونکو سترگو او پوښتنيز غلچک يې (په دې معنی چې دا يادښتونه مني او که يې نه مني) هغې ته کتل، خوبه دې کې هېڅ شک نه و چې نیکولای نه يوازې د خپلې ښځې دغه کار مانه بلکې هغه د خپلې ښځې له دې کاره هک پک و.

نیکولای فکر کاوه او په زړه کې يې ويل:

-گوندې دا به ښه نه وي چې په داسې نيوکو هر څه وڅارل شي او بيا خو کېدای شي چور دغه کار ښه نه وي، خو دغې پرله پسې ځيرکتيا او نه ستړي کېدونکو هڅو چې موخه يې د ماشومانو اخلاقي روزنه او پالنه وه، هغه خوښ او حيران کړی و...

هغه په دې وياړيده چې ښځه يې داسې هونښياره ځيرکه ده. دی په دې ښه پوهېده چې دی په روحاني نړۍ کې د ښځې په وړاندې په هېڅ شمار دی، خو هغه په دې خوشاله و چې ښځه يې له خپل ټول روحي ټوان سره نه يوازې ده پورې اړه لري بلکې د هغه يوه برخه ده.

هغه په برنده او معنی لرونکي بڼه وويل:

جگړه او سوله

-گرانې ډېره ډېره بې تاييدوم

له لږې چوپتيا نه وروسته بې وويل:

-زما ننني کړه وره هومره بڼه نه و. ته په دفتر کې نه وې، زما له پېير سره څه شور او ناندري شوي. زما خبرې خورا ترڅې شوې، دېرې ترڅې. هغه لکه ماشوم داسې دی. زه نه پوهېږم که ناتاشا نه وي چې هغه بې داسې راتينگ کړی دی، څه به پرې راغلي وای. ته بې تصور کولی شي چې هغه دڅه لپاره پترزبورگ ته تللی و؟... هغه هلته تللی و چې...

گرافيني ماریا وويل:

-هو کې! پوهېږم دڅه لپاره؟ ماته ناتاشې ويلي و.

نيکولای چې هسې دهغې پېښو په ياديدو په قهر شوی و، دوام

ورکړ:

-هغه غواړی ماته قناعت را کړي چې دهرصادق سړي دنده په دې کې ده چې دحکومت په وړاندې دسيالی او مخالفت غږ پورته کړي او خپله دنده او قسم... کاشکې ته وای، هم دينيسوف او هم ناتاشا... دا ناتاشا گوري، دا خو دځندا وړنجلی ده. هغې پېير چور تر قوماندې لاندې راوستي، خوبيا دا کوم خپل نظر نه لري. کله چې د خبرو وخت شي، خپله يوه خبره هم نه لري او هر څه چې وايي دهغه خبرې تکراروي. نيکولای چې دنورو په اړه له خپلو خپلوانوسره دقضاوت په وخت کې په خپل اند تينگار کاوه او نه ايليدونکی و. دايبې هېرول، هغه خبرې چې دی بې دناتاشا او دهغې دمېړه د اړيکو په اړه کوي. دده او د بنڅې ترمنځه اړيکي هم همداسې و. گرافيني ماریا وويل:

-هو، زما دې خبرې ته پام شوی دی.

-کله چې ما هغه ته دا وويل چې دنده او دوفاداری لوره ترهرڅه

لور دي. خدای خبر دی چې هغه دڅه شي په ثابتولو پيل وکړ. حيف،

جگړه او سوله

حيف چې ته خو وای، خو که وای څه به دې ويلي وای؟
- زما په اند ته چور برحقه يې، ما هم ناتاشې ته همداسې وويل.
پېپر وایې چې ټول زورېږي، عذاب باسي او بې لارې کېږي. او زموږ
دنده داده چې له خپلو خپلوانو سره مرسته وکړو.
گرافینې ماریا وويل:

-البته هغه برحقه دی، خو هغه دا هېروي چې د خپلو خپلوانو په
وړاندې نورې دندې هم لرو. هغه دندې چې خپله خدای موږ ته د هغو
سپارښتنه کوي، هغه داده چې موږ ځان گواښ ته سپارلی شو، خو
ماشومان باید وژغورل شي.
نيکولای وويل:

- هو، هو، همداسې ده. نیکولای په رښتیا تصور کاوه چې
همداسې يې ويلي دی. هغوی ټولو په خپلو خبرو ټینگار کاوه، د هغوی
ټولې خبرې له خپلو همنوعانو سره مینه او لېوالتیا او د حضرت مسیح
دلارښوونو په اړه وې. او دا خبرې ټولې د کمکي نیکولای په مخ کې
کېدې، هغه راغلی و، زما پر میز ناست او هرڅه چې په لاس ورتلل،
ماتول يې.

گرافینې ماریا وويل:

-آخ، پوهېږي نیکولایه! زه زیاتره وخت د نیکولای جان له امله په
عذابه يم. دا داسې عجیب هلک دی. زه ډارېږم چې زه به په خپلو
ماشومانو دومره اخته شم چې هغه رانه هېر شي. موږ ټول ماشومان او
خپلوان لرو. هغه هېڅوک نه لري او یوازې له ځان سره لگیا وي.
نيکولای وويل:

- خوزه درته وایم چې د هغه له امله ته باید ځان ملامت نه کړي. هر
هغه څه چې یوه مهربانه او خواخوږه مور يې د خپلو ماشومانو لپاره

جگړه او سوله

کولای شي، تا د هغه لپاره کړي او کوي يې. او ته په دې پوهېږي چې زه په دې ډېر خوشالېږم. هغه خورا ښه هلک دی. هغه نن داسې د پيښ خبرو ته غوږ نيولي و چې چور يې ځان هېر کړي و، ته يې تصور کولای شي چې نن موږ مابناملۍ ته روان وو چې گورو هغه داسې په ځان کې ډوب دی چې پر ميز پراته شيان يې، ناخبره ميده ميده کړي وو، هغه خپله هم په دې اقرار وکړ. ما هېڅکله نه دی ليدلی چې هغه دې دروغ ووايي. نیکولای تکرار کړه:

- خورا ښه هلک، خورا ښه هلک دی!

که څه هم هغه يې د زړه په تل کې نه خوښيده، خو بيا هم نیکولای غوښتل ووايي چې هغه ښه هلک دی. گرافيني واریا وويل:

- خو خپله مور خپله مور وي. هېڅوک نه شي کولای د ماشوم دمور ځای ونيسي. ما تل په دې اړه فکر کاوه چې دا دده لپاره يوه لويه نيمگړتيا او ما ډېره زوروي. هغه بې ساری هلک دی او زه پر هغه ډېر ډارېږم. هغه سخت انډيوالانو ته اړتيا لري. نیکولای وويل:

- نو چې داسې ده،

سرکال اوړی به هغه د يو څه مودې لپاره پترزبورگ ته واستوو. هغه بيا هغو خبرو ته راستون شو، چې په دفتر کې يې له پيښ سره کړې دي. داسې برېښېده چې دغو خبرو دی ډېر زور او، هغه دوام ورکړ:

- هوکې! پيښ تل سودايي و او همداسې سودايي پاتې دی، خو زما يې په دې ټولو خبرو څه؟ زما يې څه چې ارکچييوف ښه سړی نه دی، زما يې څه چې ما واده کړی دی او پرما ډېر پورونو پاتې و، زما يې څه

جگړه او سوله

چې پوروري به ما بندي کړي، زما يې څه چې د مور مې په دې ټولو خبرو سر نه خلاصيده؟ او تردې سربيره، ته، ماشومان دې او دځمکو کار او بار، ايا زه دځان دځوند لپاره له سهاره تر ماښامه کار نه کوم؟ دا خوا هغه خوا منلې نه وهم. نه، نه زه پوهېږم چې بايد کار وکړم چې مور مې آرامه وي، ستا پورونه پرې کوم او هڅه مې داده چې ماشومان هسې خوار پاتې نه شي، لکه زه چې وم.

گرافيني ماري غوښتل هغه ته ووايي چې انسان يوازې په ډوډۍ نه مېرې او پزي د مالي چارو اغيز ته خورا پاملرنه لري، خو هغه په دې پوهېده چې ددې خبرو کولو وړتيا نه لري او بايد ونه ويل شي، هغه يوازې د هغه لاس را ونيو او ښکل يې کړ. هغه د ښځې داکار د خپلو خبرو او اندېښنو تاييد وگاڼه او تريوڅو شپو نه وروسته يې په لوړ آواز خپلو څرگندونو ته دوام ورکړ او وې ويل:

- ته پوهېږي ماري! نن ايليه ميټروفانوويچ د دوی د اداري چارو مشر و، هغه د تامبوف له کلي راغلی او وايي چې د دوی ځنگل اوس په اتيا زره غواړي. نیکولای چې پر څېرې يې د خوښۍ او هيجان نښې راخوړې وې، ويل يې چې ډېر ژر به د اترا دنایا د سيمې جايدادونو بېرته واخلي. هغه وويل:

- تر لسو کلو وروسته به زه وکولای شم، ماشومانو ته په لسگونو زره پرېږدم او د دوی ژوند به خورا ښه شي.

گرافينه ماري مېړه ته غوږ غوږ وه او په ټولو هغو خبرو چې دې ته يې کولې پوهېده. هغه په دې پوهېدل چې کله به هغه په لوړه څېرې کولې، دې نه به يې پوښتل چې دا پوه شوې چې څه يې ويلې دي او که پوه نه شو چې دده خبرو په وخت کې د هغې پام بلې خواته و، ډېره به خوا بدي کېده، سره له هغه چې گرافيني دده له خبرو او دده له چارو

جگړه او سوله

سره هېڅکله لېوالتيا نه لرله، خوبيا يې هم هڅه کوله چې د مېړه په خبرو يوه شي. هغې، هغه ته کتل، هوکې، هغې، هغه ته کتل، خوپه خيال او احساس کې بل ځای و. هغه دغه سړی سره يوه نه ايليدونکې او تانده مينه لرله. هغه په دې پوهېده چې مېړه به يې هېڅکله ددې دغه احساس، احساس نه کړي. او له همدې امله يې هم، له هغه سره ميه زياتېده او په سودا بدلېده... هغې د خپل وراړه په اړه فکر کاوه، خپل ماشومان يې هم وريادېده. هغه خپل وراړه له خپلو ماشومانو سره نه پرتله کاوه، هغه به، د هغه په اړه له خپل احساسه تېرېده، او په خورا خواشيني به په دې پوهه شوه چې د نيکولای جان په اړه يې احساس هسې چې ښايي نه دی. او له دې امله په رښتيا خفه کېده.

کله به يې داسې فکر کاوه چې د احساس دغه توپير د عمر، ددوی د عمر توپير دی. هغې ځان د هغې په وړاندې ملامت گانه او په خپل زړه کې به يې ژبه وکړه چې ځان اصلاح کړي او دغه ناشوني کار به ترسره کوي. او په دې ژوند کې به خپل مېړه، ماشومانو، نيکولای او ټول خپلوان، د هغې مينې له برکته چې له حضرت مسيح سره يې لري، ورته گران و اوسي. دگرافيني مارياروح تل د بې پاييتوب، ابديتوب او لوړتيا پلو هڅه لرله او له همدې امله يې هېڅکله آرامي نه لرله، خود هغې په خپره کې دځاني او پټ روحي عذاب نښې له ورايه څرگندې وې. نيکولای، هغې ته کتل او هغه به فکر کاوه:

-لويه خدايه! زه چې د هغې بشرې ته گورم، هغه به ډېر ژر مړه شي، مور به څنگه کوو؟ هغه دشمايلو په وړاندې ودرېد او ماښامنی لمانځنه يې پيل کړه.

۱۶

ناتاشا به چې کله له خپل خاوند سره یوازې پاتې شوله، هغوی دواړه به داسې خبرې کولې لکه تل یې چې بنځه له مېړه سره کوي. دا خبرې، په بې ساري توگه سپینې، یو بل ته د مفاهیمو په چټکو لېږدولو، هغه هم په داسې ډول چې له هېڅ ډول منطق سره به جوړوې نه وي. له قضاوت او پام نیولو پرته او په پوره ډول په خپلې ځانگړې بڼه، ناتاشا له مېړه سره په دې ډول خبرو کولو کې تر هغې کچې روږدې شوې وه. که د خپلو اندېښنو د څرگندولو لپاره یې منطقي او دودیزه بڼه غوره کړې وای، دغه حالت به داسې ښودنه کوله، چې گواکې له پېیره سره یې اوبه خړې شوې دي. هغه به ددوی .

هرځل به چې پېیر، هڅه کوله د خپلو خبرو او اندېښنو د ثابتولو لپاره په آرامه کومه دلیل راوړي او یا به چې کله خپله ناتاشې د هغه لاره ارامه غوره او هغه ته به یې غاړه کېښوده، د هغه کره به یې خپله بېلگه کړه. په دې به پوهېده چې خبره هرو مرو وړانۍ او ناندرېو ته رسېږي.

له هماغې شېبې چې هغوی یوازې پاتې شول، ناتاشې چې سترگۍ یې له خوښۍ او نیکمرغۍ نه ځلېدلې په کراره هغه ته ورنږدې شوه، خو ناڅاپه یې په تلوار د هغه سر نه لاسونه تاو کړل، پر خپل ټټر یې راکېښکود او وې ویل:

- اوس ټول، ټول زما یې، له مانه چېرې تلای نه شي. له همدې شېبې نه دا خبرې اترې، هغه خبرې اترې وې چې له هېڅ منطق سره جوړې نه وي. هغوی هممهاله د بېلابېلو موضوعاتو په هکله خبرې کولې.

جگړه او سوله

د بېلابېلو موضوعاتو په هکله د دوی هممهاله خبرې، نه یوازې د دوی د څرگنده پوهېدو څخه نه کېدې بلکې دا د دې نښه وه چې په بشپړه توګه، د دوی د یو بل په خبرو سره پوهېږي.

هماغه شان چې په خوب لیدو کې، د خوب لیدو له احساسه پرته، هر څه بې معنی او ضد او نقیض وي، د دغو دوو کسانو په کړو کې هم د منطق د ټولو اصول ضد، د هر څه په ډاګه کول او څرګندول نه د دوی خبرو، بلکې هغه څه کاوه چې د دوی دا احساس سرچینه یې جوړوله.

ناتاشي د خپل ورور د ژوند او د هغه د کړو وړو په اړه غږیدله، هغه په دې اړه چې د مېړه د مسافري په وخت کې څومره زوریدلې او ژوند له خپل خاوند پرته څومره بې معنی، او په دې اړه چې ماریا ورځ تر ورځ لا ورته ګرانېږي او هغه په رښتیا له روحي پلوه تردې (ناتاشي) غوره ده، خبرې کولې. ناتاشا په دې خبرو سره د زړه له کومې دا منله چې ترڅانه د ماریا په غوره والي پوهېږي، خو له دې سره هممهاله له پېیره غوښتل چې دا تر ماریا او تر بلې هرې ښځې غوره وګڼي. هغې پر دغې خبرې چې ځان یې تر نورو غوره ګاڼه، بیا بیا ټینګار کاوه، په تیره بیا د پترزبورګ تر سفره وروسته چې هغه نورې ښځې هم لیدلې وې، هغې پر خپل ښه والي لا ډېره غږیده.

پېر د ناتاشي د خبرو په ځواب کې ویل چې څنګه د پترزبورګ په مېلمستیاوو او بندارونو کې، دده ګډون او هلته له ښځو، سره دده لیدني څومره دده له زغمه وتلې او ګرانه وه.

هغه ویل:

- له ښځو سره مې چور خبرې کول هېر کړي دي. له هغوی سره خبرې راته غمړلې برېښي، په تیره بیا چې زه خو په کارونو پسې ډېر سرگردانه وم.

جگړه او سوله

ناتاشې په خیر خیر هغه ته کتل. خپلو خبرو ته یې دوام ورکړ او وې ویل:

- ماریا، ماریا د بنکلا یوه نښه ده. تصور نه شي کولای چې هغه څنگه د ماشومانو په حال او خبرو پوهېږي. هغه گواکې یوازې د هغو دزړه تل ویني. د ساري په توگه همدا پرون ما بنام چې میتینکا نازونه پیل کړل... پېرور غبرگه کړل:

- آخ! چې څومره هغه خپل پلار ته ورته ده.

ناتاشا سمدلاسه په دې پوه شوه چې پېرولې د میتینکا او نیکولای ورته والي ته اشاره وکړه. له خپل اوبسي (نیکولای د ناتاشې ورور) سره د خبرو اترو یاد ورته خوراگران و او غوښتل یې په دې اړه د ناتاشې خوښه وغواړي.

هغې وویل:

- هوکې، نیکولای دا نیمگړتیا لري، که یو خبره د ټولو خوښه نه وي، دی هم له هغې خبرې سره مخالفت څرگندوی. زه ډېر ښه پوهېږم چې ستا په ځانگړي توگه دغه شان چارې ځکه خوښېږي چې د ځان څرگندونې لپاره یوه لاره پرانيزي، دا کټ مټ د پېر خبرې وې.

پېر وویل:

- نه، داسې نه ده. د نیکولای لپاره فکر کول او دلایل راوړل یوازې د وخت تیرولو وسیله ده. د ساري په توگه هغه ځان ته یو کتابتون جوړ کړی او داسې یوه لاره یې غوره کړې چې تر هغه پورې چې اخیستل شوی کتاب ټول و نه لولي بل نوی کتاب نه اخلی. هغه و موسېد او زیاته یې کړه:

- هم سیمسوند وي، هم ژان ژاک روسو او هم مونټسکوي. خو د دې لپاره چې خپله وینا لږ نرمه کړي، زیاته یې کړه:

جگړه او سوله

-خو ته پوهېږئ چې هغه څنگه ماته...
خو ناتاشا، هغه ته د خپل دې احساس دښودلو لپاره چې نه، داسې
نه ښايي، ورزياته کړه:
-ته نو داسې فکر کوي چې د هغه لپاره فکر کول، هسې دوخت
تيرولو وسيله ده...

- حال دا چې زما لپاره دا نور هرڅه دتفريح او وخت تيرولو وسيله
دي. زه په ټوله هغه موده کې چې په پترزبورگ کې وم، گواکې خوب مې
ليده. کله چې مې ذهن په څه اخته وي، نور ټول څه ماته دتفريح وسيله
وي...

ناتاشې وويل:

-آخ! ارمان، ارمان! ارمان چې ما ونه ليدل چې تاله ماشومانو
سره څنگه ستړي مشي وکړه، له هغو نه کوم يو تر ټولو نه زيات ستا په
ليدو خوشاله شو؟ هرو مرو ليزا؟

پبیر وويل:

-هو.

او د هغه څه ويلو ته يې چې په خيال کې يې تيريدل، دوام ورکړ:
-نيکولای وايي چې مور بايد په دې موضوع فکر ونه کړو، خو زه نه
شم کولای فکر، ونه کړم. هو، دا درته وایم چې (زه تاته کولي شم ووايم
) ما داسې احساس کړه چې بې له تانه په پترزبورگ کې هرڅه نپيدلي و
او هرچا هرڅه خپل پلو کښول. ما بېرته ټول سره يو کړل، دا ځکه چې
زما فکر خورا ساده او روښانه دی. وينې! زه نه وایم چې ددې او هغه په
وړاندې ودرېږو، ځکه کېدای شي تيروزو. زه وایم ټول هغه کسان چې
خيرغوښتونکي دي، بايد ټول يو موتي شي، ټول ديوي جندي، دخير
او برکت ترجندي لاندې راټول شي. گوره! هغه سردار سرگي، هم ښه او

جگړه او سوله

هوښيار سپړی دی.

ناتاشې په دې کې هېڅ شک نه لاره چې د پيپر فکر خورا لوړ فکر دی، خو هغه يوه څه ډېره نا آراموله او هغه دا چې پيپر ددې خاوند و. هغې ويل:

- ايا په رښتيا ټولني ته دغه شان غوره او اغيزمن سپړی، ددې مېړه دی؟ دا څنگه داسې کېدای شي؟ هغې غوښتل، د خپلې دغې اندېښنې په اړه له هغه سره وغږېږي. هغې فکر کاوه: هغه خلک څوک دي؟ هغه څوک دي چې په دې پوه شوي دي، او په رښتيا يې دا پريکړه کړې ده چې، هغه تر ټولو هوښيار دی؟

په دغو خيالونو کې به هغه ډوبه او د هغو کسانو نومونه به يې له ځان سره شمېرل چې پيپر ته يې خورا درناوي کاوه، د هغه له خبرو داسې څرگندېده چې هغه ته پلاتون کراتايوف تربل هر چانه گران او زيات درناوی يې ورته کاوه.

هغې وويل:

-ته پوهېږئ زه اوس د څه په اړه فکر کوم؟ پلاتون کراتايوف په اړه، څنگه؟ ته څنگه فکر کوي، هغه به اوس ستا دغه کړه وړه تاييد کړي وای؟

هغه وويل:

-پلاتون کراتايوف؟

هغه په فکر کې لاړ او هڅه يې وکړه د زړه له کومې تصور وکړ چې، که په رښتيا اوس پلاتون کراتايوف ژوندی وای. دده د خبرو په اړه به يې څه فکر کاوه.

هغه زياته کړه:

- د هغه به په دې خبرو سر نه خلاصيده او يا کېدای شي، هو...

جگړه او سوله

ناتاشې وويل:

- دلېونو په شان درسره مينه لرم، دلېونو، دلېونو !

پېر په چرت کې لاړ او وې ويل:

- نه، هغه به زما کړه وړه نه منل.

هغه لږ څه فکر وکړ او وې ويل:

- خو زموږ کورنۍ ژوند به يې خوښ شوی وای. هغه په هرڅه کې
ځيرکتيا، نيکمرغي او آرامي ليدله او ما به اوس په وياړ هغه ته زموږ
گله ژوند وربښودلای وای، ته څه وايي، بېلتون، ته به باور ونه کړې چې
زه تر بېلتونه وروسته ستا په وړاندې څه ځانگړې مينه احساسوم.
ناتاشې پيل وکړ:

-بڼه نور څه ؟

- نه، نه، زما موخه دغه نه وه. له تاسره به زما مينه هېڅکله کمه نه
شي. له تاسره زما تر مينې بله ستره مينه نه شته، دا بل څه شي دي، خو
خبره په دې کې ده...

هغه خپله خبره پای ته وښووله، ځکه د هغوی سترگې سره
ولگېدلې او نورې ټولې خبرې يې سترگو سره وکړې.
ناتاشې ناڅاپه وويل:

- دا څه اپلټې غږوي، وايي چې د عسلو مياشت او د ژوند تر ټولو
خواره وختونه، په رښتيا اپلټې دي. برعکس اوس، تر ټولو بڼه وختونه
دي، خو په دې شرط چې کاشکې ته چېرې نه تلای. ستا ياد پرې چې څه
سپکې سپورې به مو ويلې؟ او تل به زه ملامته وم. تل، تل به مو په کوم
څه ناندري کولې. واله که خو مې سم ياد پرې.
پېر په موسکا وويل:

-هر څه په يوه خبره کې و، اخ...

جگړه او سوله

ناتاشې پرې چغې کړل:

-مه وايه، اوس يې زغم نه لرم.

د کرکې يوه سره ځلا يې پر سترگو راخوره او هغه چپه شوه.

تر لږ ځنډه وروسته يې ورزياته کړه:

- تا هغه وليدلې؟

- نه، هو. که ليدلې مې وای، پېژندلې به مې نه وای.

ناتاشا چې گواکې هڅه يې کوله، ددوی ترمنځ پر خواخوږۍ

راخپړې شوې څپې لري کړي، وويل:

- آخ! ته پوهېږې! کله چې دکار په دفتر کې غږيدې، درته کتل

مې، داسې مې زوييک(هغوی خپل زوی داسې ياداه) هوکې داسې مې

زوي ته ورته يې، لکه يوه منډه چې دوه ټوټې کړې. وای، نور نو بايد هغه

ته ورشم. هغه ته ورشم، خو زه مې اصلا نه غواړي چې ستا له څنگه

لري شم. هغه دواړه چپ پاتې شول. اوبيا ناڅاپه دواړه هم مهاله يوبل ته

مخونه سره واړول او دڅه شي په اړه يې خبرې پيل کړې. پيبر په ډاډمن

او شور، خوناتاشې په ارامې او نيکمرغې موسکا سره پيل وکړ. د

دواړو د غږيدا په ټکریدو سره، دواړه ددې لپاره چپ شول چې يوبل ته

دغږيدا وخت ورکړي.

- نه، نه، تاڅه وويل؟ ووايه، ووايه.

ناتاشې وويل:

نه، نه، ته بيا وايې، ماهسې اپلتي غږولې. ته يې ووايه،

پيبر هغه څه وويل چې پيل کړي وو. دا د هغه له ډاډ او غرور نه ډکو

بربو په هکله خبرې وې چې په پترزبورگ کې يې په برخه شوي وو. هغه

ته په داسې شېبه کې داسې برېښېده چې ده ته، هغه دنده ورپه غاړه

شوې ده چې ټول روسي ملت او د ټولني نړيوالې ټولني تگ لورې ته

جگړه او سوله

نوی روح وروښی.

- ما غوښتل ووايم چې ، ټول هغه افکار چې سترې پایلې لري ، تل ساده وي. زه تل په دې اړه فکر کوم ، که بې لارې او فاسد خلک کولای شي ، په خپل منځ کې تل یو لاس وي او یو قوت جوړوي ، ښه او پاک خلک هم باید یوازې دې ته ورته یو قوت شي ، وینې ؟ څنگه ساده دي.

- هوکې !

- تا څه ویل ؟

ما هسې اپلټې غږولې.

- نه ، په هر حال ، څه خودې ویل.

ناتاشې چې لاپسې وغوړیده ، په موسکا یې وویل :

- نه ، نه ما خو درته وویل هسې ، اپلټې. ما غوښتل چې د پیتیا په اړه

درته ووايم ..

هغه په موسکا شو ، سترگې یې پټې کړې ، ځان یې ما پوره وښلاوه. رښتیا وایم ، هغه غوښتل ځان پټ کړي. پوهېږئ ، هغه څومره

نازولی دی. بیا یې چغې کړې :

- لارم ، دخدای په امان.

اوله کوټې ووت.

په دې وخت کې ، هلته په لاندني پور کې ، د اندرې بالکوسکي په کوټه کې شمع لگېدله. (هلک له تیاري بهریده او چا ددغې نیمگړتیا چاره نه شوه کولای) روزونکي دوسال ، عادت لاره دخوب په وخت کې یې سر لوړ وي. هغه به څلور بالښتونه ترسرلاندي کېښودل. د هغه له رومي (اوردې- یعنی د روم د خلکو د پزې په شان) پزې به د خرهايي منظم آواز راوت. نیکولای جان چې همدا شپبه راوین شوی و. سترگې یې برنډې ، وتلې او په سپرو خولو کې په خپله برستنې کې ناست و. خپلې

جگړه او سوله

مخې ته يې کتل. هغه کوم وحشتناک خوب ليدلی او هماغه خوب راوینس کړی و. هغه په خوب کې ځان او بېير ليدلي وو. هغه ليدلي وو چې د دواړو خولۍ پر سر دي. هغه شان خولۍ چې د پلوتارخ په کتاب کې انځور شوي وې. دی او کاکا پېير، د يوه سترپوخ مخې ته روان وو. د اپوخ هغه سپينې رينسکۍ وې چې فضا يې ډکه کړې وه. دغه څه، د غنيو، هغو تارونو ته ورته دي چې دمینې په هوا کې خورې او څپې وهي او دو سال د حضرت مسيح دمزيو (تارونو) په نامه يادول. تر هغه وړاندې د وياړ بنا پېری وه. د همدې رينسکيو او مزو په شان، خو په دې توپير چې د الږ سورورې وې. هغوی، دی او پېير په کرار کرار، خپلې موخې ته رسېدل، خو ناڅاپه په هغې رينسکۍ چې دوی يې خوځول، سستې راغله او پر هغې وړاندې تگ گران شو. او کاکا نیکولای ايليچ په تريو تندي او گواښمنه بڼه د دوی په وړاندې ودرید. هغه ماتو شويو بڼکو او سرغوچ شويو بڼکو ته اشاره وکړه او وې ويل:

-دا تاسو ماتې کړې دي؟ زه له تاسو سره مينه لرم، خو ارکچييوف ماته سپارښتنه کړې ده چې ستاسو هريو چې لومړی په مخه راشی، ووژنم. نیکولای جان پېير ته مخ ورواړه، خو پېير نور نه و. پلار يې و، سردار اندرې. هغه کومه ځانگړې د ليدو بڼه نه لرله، خو هلته و. نیکولای جان چې هغه ولید، داسې يې وانگېرله چې دمینې له زوره ناتوان شوی دی. هغه دناتوانۍ احساس کاوه او داسې يې انگېرله چې په ځان کې يې اډوکی پاتې نه دي او اوبه شوي دي. پلار هغه نازاوه او زړه يې پرې خوږیده، خو کاکا نیکولای ايليچ همدا سې د دوی خواته کرار کرار ورنېږدې کېده، نور يې نو نیکولای راوښو او هغه و چې دی له خوبه راوینس شو.

هغه له ځان سره وويل:

جگړه او سوله

-پلار مې، پلار مې! (که څه هم په کور کې د سردار اندرې دوه
تصويرونه وو، خو نیکولای جان په ټول او ورځني ژوند کې هېڅکله په
انساني بشرو کې ددې تصور نه شو، کړی). پلار مې راسره و او زه يې
نازولم. هغه زما هر څه منل او د کاکا پيیر کړه وړه يې هم نښه گڼل. هغه
چې هرڅه ووایي، زه به هماغه شان کوم، موخوي سخيولي، خپل لاس
سوخي، خو ولې زما په ژوند کې داسې څه نه پېښېږي؟ زه پوهېږم
هغوی غواړي چې زه زده کړې وکړم. زه به زده کړې وکړم، خو يوه ورځ نه
يوه ورځ به زده کړې پرېږدم او کار ته به مخه کړم، زه له خدايه يوه هيله
لرم او هغه دا چې زه دې هغه شان شم، لکه دپلوتارک د کتاب اتلان چې
وو. زه به هم د هغوی په شان واوسم. زه به د هغوی په شان مېړانه کوم،
تر هغو نه په غوره توگه. ټول به له ما خبر شي او ټولو ته به گران واوسم.
زما چارو ته به ټول حيران وي او هغوی به ددې کار لېواله شي، خو
نيکولای جان، ناڅاپه په گوگل کې سلگۍ احساس کړې او وې ژړل.

هغه د دو سال غږ واوريد چې ويل يې:

- ناروغه خو به نه يې؟

بېرته يې سر په سرو پردي کېښود او له ځان سره يې د دو سال په اړه
فکر وکړ:

- هغه خورا مهربانه او ډېر نښه سړی دی. او کاکا پيیر! هو هو! چې
څه عجيب سړی دی. ماته گران دی. او پلار؟ پلار! پلار! زه به داسې
کارونو کوم چې آن هغه هم راضي وي.

دويمه برخه

۱

د خلکو او بشري ټولنې ژوند، د تاریخ موضوع ده. د ټول بشریت د ژوند مخامخ سپړنه او په کلمو کې د هغو انځورنه خوڅه چې، آن دیوه قام هم گرانه خبره ده.

ټولو پخوانیو تاریخ لیکونکو د دې لپاره چې د خلکو نه سپړېدونکې ژوند، و سپړي له یو ډول لارو ساده چارو نه کار اخیستی دی. هغوی یوازې د هغو څېرو او شخصیتونو سپړنه او څېړنه کړې، چې پر خلکو لاسبری وو. همدې څېرو د هغو لپاره د خلکو د ارادې څرگندونه کوله.

تاریخ لیکونکو، دې پوښتنو ته چې څنگه دغو واکمنو، خلک د خپلې ارادې منلو ته هڅول او د دوی خپله اراده بیا د چا تر واک او خوښې لاندې وه، د لومړي ځواب په توگه ویل:

- دخدای اراده ده چې خلک دیوه غوره وگړي ارادې ته تابع کوي او د دویمې پوښتنې ځواب دا چې:

- هماغه دخدای اراده ده چې، دیوه ټاکلي موخې پلو ته، د دغه غوره وگړي د ارادې لارښوونه کوي.

پخوانیو به دغو پوښتنو ته، دایمان او په انساني چارو کې دخدای دمخامخ گډون له مخې ځوابونه ویل.

د تاریخ نوې پوهنه دغه دواړه خبرې نه مني...

نوی تاریخ، د غوره وگړو او آسماني استازو پر ځای چې دخدایي واک په درلودلو او مرسته او دخدای تر مخامخ ارادې لاندې وي، یا

جگړه او سوله

داسې اتلان او نوميالي چې د غیر دودیز انساني استعداد لرونکي او یا هغه کسان ، له ټولو اکه نیولې بیا تر خبریاله پورې چې د ځانگړو ځانگړتیاو لرونکي ، او د خلکو لارښوونه کوي غوره کړي دي .

نوی تاریخ ، د هغو موخو پر ځای چې پخوا د خدای له لوري د قامونو او ملتونو لپاره ټاکل کېدې ، لکه هغه څه چې یهودانو ، یونانیانو او یا لرغونو رومیانو خپل ارمان گانه ، ځانگړي ارمانونه ، لکه: د فرانسویانو ، المانیانو یا انگریزانو نیکمرغي او یا په خورا ساده ذهني ډول د ټول بشریت نیکمرغي ، خپل ارمان ټاکلی دی او البته هغوی ، هغه ملتونه بشر گڼي چې دلویې وچې ، شمال لودیزه کوچنۍ برخه یې لاندې کړې ده .

نوی تاریخ پخواني عقاید زاړه وگڼل ، خو د هغه پر ځای یې نوی عقاید وړاندې نه کړل . تاریخ پوهانو چې په خپل اند ، د واکمنانو د واک خدایزه سرچینه او یا تقدیر له منځه وړی و . د منطق د غوښتنو له مخې بېرته له بلې لارې ، هماغه اعتقاد ته راستانه شول :

۱- د خلکو مشرتوب ، د ځانگړو یوازنیو کسانو له خوا کېږي .

۲- یوه ټاکلې موخه او ارمان شته چې خلک او ټول بشریت د هغه پلو

وردروي .

دنویو تاریخپوهانو په ټولو آثارو کې له گیبون نه نیولې بیا تر باکل پورې (دوه انگریزي مورخین) ، د هغو ټولو سیالیو سره سره چې ظاهراً یې په خپل منع کې لري ، همدغه دوه فرضیې په هرو مرو ډول دنورو ټولو بنسټ جوړوي .

لومړی خو مورخ ، دبشریت د هغو ځانگړو شخصیتونو کره وپړه سپړي ، چې د چا لپاره هغوی ټولو اکان ، وزیران یا د جنگیالیو مشران دي او بیا د بل چا لپاره د واکمنانو تر څنګ خطیبان ، پوهان ، اصلاح

جگړه او سوله

غونښتونکي، فيلسوفان او شاعران دي او د خلکو او بشریت لارښوونکي گڼل کېږي.

دویم داچې هغوی وايي، دوی ته هغه څه او موخه څرگنده ده چې بشریت د هغه پلو درومي، څوک دغه موخه دروم دامپراتوری یا داسپانیا یا د فرانسې او یا نورو د پرتیمینه ژوند غوړیدا گڼي او بل یې بیا هغه ځانگړې ازادې او برابرې گڼي چې دنړۍ د یوې کمکۍ برخې په تمدن پورې چې اروپا نومېږي، اړه لري.

په ۱۷۸۹ کال کې په پاریس کې یو پاڅون رامنځ ته کېږي، هغه وده کوي، خپرېږي او له لودیزه ختیځ ته د ملتونو د خوځون بڼه پیدا کوي. ختیځ ته دغه خوځون څو ځله تکرارېږي او د ختیځ له خوا د لودیز دغه خوځون له غبرگون سره مخامخ او تکرار پیدا کوي. پر ۱۸۱۲ کال، د لودیز دغه خوځون، خپل تر ټولو غوره موخې او ارمان مسکو ته رسېږي او بیا په خورا غوره عجیبه بڼه دغه خوځون، په هماغې لورې بڼې له ختیځه، لودیز ته ترسره کېږي او د منځنۍ اروپا خلک ټول ځان پسې ورکاري.

راغبرگ شوی خوځون، بېرته په لودیز کې، خپل راپاڅېدونکي ټکي، پاریس ته رسېږي. سرېږي او آرامېږي.

ددغو شلو کلونو په اوږدو کې څه ځمکې چې شاړېږي، بې کرکېلې پاتېږي، بې شمېره کورونه په ایرو بدلېږي، د سوداگرۍ بهر بل پلو ته اوږي. په میلیونونو، میلیونونو خلک یا وژل کېږي، یا هم بېاېږي. لېږدي رالېږدي او په میلیونونو عیسوي وگړي چې له خپلو همنوعانو سره د مینې دقانون له مخې ژوند کوي، یو بل وژني.

دا ټول څه معنی لري؟ دا ټول له کومه راپیل شول؟ څه لاملونو دغه خلک دې ته لمسول چې کورونو ته او رورته کړي او ځانته ورته کسان

جگړه او سوله

ووژني؟ د دغو پېښو لاملونه څه وو؟ کوم قوت دغه خلک، دغه شان کړو ته اړ کړل؟ دا هغه ساده، خو خورا پرخای او قانوني پوښتنې دي چې له ارادې نه پرته، هر انسان ته د تیرو زمانو د اسنادو په لیدو پیدا کېږي.

د دغو پوښتنو د ځواب د پیدا کولو لپاره، د بشریت سلیم عقل تاریخپوهنې نه چې موخه یې د ملتونو او بشریت پېژندنه ده، مرسته غواړي.

که تاریخ د پخوانیو نظر منلی وای. هغه به داسې وای چې:

- خدای د خپلو بندگانو، د ثواب یا هغه ته د سزا ورکولو لپاره ناپليون واک ته ورساوه او د خپلو خدایي ارمانونو د سرته رسولو لپاره یې د هغه د ارادې لارښوونه وکړه. که دا ومنل شي، ځواب به بشپړ او څرگند و. د دغه ځواب له مخې به کېدای شو، ویل شوی وای، چې ناپليون د خدای استازی گڼل شوی وای، او یا دغه خبره منل شوی نه وای، وه، خود د دغې مودې په ټول تاریخ کې د هغو کسانو لپاره چې د خدای په ارادې غوره گڼل شوي دي، هېڅ شک نه شته.

البته نوې تاریخپوهنه نه شي کولای، دې خبرې ته داسې ځواب ووايي...

نوې تاریخپوهنه، د دې پوښتنو په ځواب کې وایي:

- غواړي په دې پوه شي چې دغه خوځون څه دی؟ د هغه سرچینې چېرې دي؟ او کوم قوتونه د دې پېښې لاملونه شول؟ نو او وري.

((څلورلسم لویي خورا مغرور او ظالم سړی و. هغه بې سارې بسکلي معشوقې او هسې داسې وزیران لرل، خود فرانسې واکمني یې سمه جوړه نه شي کړای. د هغه ځایناستي او میراث خواره هم خورا ضعیف خلک وو او هغو هم پر فرانسې سمه واکمني نه شوه کولای. هغوی هم د

جگړه او سوله

هغه په شان خائنه گران کسان او معشوقې لرلې، خوله دوی نه پرته داسې کسان هم چې کتابونه یې لیکل. د اتلسمې پېړۍ په پای کې یوشل تنه په پاریس کې راټول شول او غږیې را پورته کړل چې ټول انسانان برابره او خپلواکه دي. او د همدې غږ له برکته وه چې په ټوله فرانسه کې پېښې هغې خواته لاړې چې خلکو، ټولو یو بل ډبول او وژل یې. ډېرو خلکو یو بل او آن پاچا وواژه، په اوبو کې یې سره ډوب کړل او څه وینې چې تویې نه شوې. په همدې وخت کې و چې په فرانسه کې یو نابغه پیدا شو. دا نابغه ناپلیون نومېده. هغه هرچېرې او هرځای ستر بري گټل، یعنی ډېر خلک یې وژل. هغه ډېر خلک وژل، ځکه چې هغه ډېر لوی نابغه و. دا هېڅ څرگنده نه و چې هغه ولې افریقا ته لاړ چې هلته هم وژنې وکړې او تر هغه کچې د افریقایانو په وژلو کې بریالی و چې فرانسه ته په رارسېدو سره یې ټولو ته امر وکړ چې ده ته به غاړه ږدی او ټولو هغه ته غاړه کېښوده. امپراتوری ته په رسېدو سره، هغه د خلکو دوژلو په تکل، ایتالیا، پروس او اتریش ته لاړ. هلته یې هم ډېر خلک ووژل. په روسیه کې هم یو ټولواک و. دغه ټولواک الکساندر نومېده. هغه تکل وکړ چې په اروپا کې امنیت ټینګ کړي، نو ځکه له ناپلیون سره ونښت. د روسیې ټولواک ناخپه ۱۸۰۷ کال کې له ناپلیون سره ملگری شو، خو په ۱۸۱۱ کال کې بیا سره وران شول. هغوی بیا د خلکو په وژلو پیل وکړ. ناپلیون شپږسوه زریزه پوځ جوړ او پر روسیې یې یرغل وکړ. مسکو یې لاندې کړ؟ وروسته بیا ناخپه له مسکوه وټښتېد. او بیا ټولواک الکساندر د شتاین او نورو په مشوره، اروپا د هغه چا په وړاندې چې ناآرامه کړې یې وه، یوه او متحده کړه. د ناپلیون ټول پخواني متحدین ناخپه ټول د هغه دښمنان شول. دغه متحدان د هغو قوتونو په وړاندې چې ناپلیون بیا نوي میدان ته

جگړه او سوله

راوستي و، ودریدل. متحدینو ناپلیون ته ماتې ورکړه او پاریس ته ورننوتل او لاندې یې کړې. هغوی ناپلیون له پادشاهی نه لاس په سر کېدو ته اړ کړي او پرته له هغه چې له هغه نه د ټولواکۍ ویاړ واخلي، په ډېر دناوي یې د ایلبو جزیرې ته تبعید کړې. هوکې! سره له هغه چې ۵ کاله پخوا او تردې نه یو کال وروسته، هغه ټولو داړه مار او یاغي گانه، خوبیا یې هم دغه راز دناوي کاوه. تر هغه وروسته ۱۸ لویي چې لا تراوسه فرانسویانو او د هغو متحدینو پر هغه ملنډې وهلې او خنډل یې، د فرانسې پادشاهی ته ورسېد. ناپلیون په داسې حال کې چې د خپل پخواني گارډ په وړاندې اوبسکې تویولې، واک یې په رسمي توگه پرېښود او تبعید ته لاړ. تر هغه وروسته پیاوړې لوړ پوړې او ځیرک دیپلوماتان (په تیره بیا تالیران چې ځانگړی واک یې تر لاسه کړی و او د هغه له برکته یې د فرانسې پولې لاپسې پراخې کړې) په ویانا کې دیره شول، جرگې مرکې یې وکړې او ددې جرگو مرکو له برکته ځینې ویاړمن خلک نیکمرغه او ځینې بدمرغه شول. ناڅاپه او نېرېدې و چې دغه دیپلوماتان او واکمنان سره ولوېږي او بیا دې ته چمتو شي چې خپلو پوځونو ته دیو بل د وژلو قومانده ورکړي. په دې وخت کې و چې ناپلیون له خپل یو ټولي پوځ سره بیا فرانسې ته راغی. فرانسویانو چې تراوسه، له هغه سره کرکه لرله، سمدلاسه هغه ته غاړه کېښوده، خو متحد شاهان ددې کار له امله خوابدې او بیا یې له فرانسې سره جگړه پیل کړه. ستر نابغه یې مات کړ او هغه یې بیا ناڅاپه داړمار وگانه او دالینا جزیرې ته واستاوه. دغه بدمرغه تبعیدي له خپلو خپلوانو، عزیزانو او له خپلې گرانې فرانسې نه لرې په وچه گاگره کې په کراره مړ شو او هغه لوی کارونه چې ده یې دکولو ارمان درلود، خپلو راتلونکو نسلونو ته پرېښودل. په اروپا کې بیا ارتجاع واکمنه او

ټولو شاهانو پر خپلو ولسونو ظلمونه پیل کړل. که تاسو دا فکر وکړئ چې دغه ټولې خبرې، پر تاریخي پېښو ملنډې وهل دي، تیرو تلي یاستئ. برعکس هغه څه چې وشول، د هغه متناقضو او ناروندو ځوابونو تر ټولو غوره او ملایمه څرگندونه ده چې تاریخ لیکونکو د خاطراتو د لیکونکو او د خپلو ځانگړو هېوادونو، د تاریخ لیکونکو له لیکنو نه را اخیستې چې دنوي ټولیز تاریخ لیکونکي یې چې د فرهنگ د تاریخ لیکونکي دي، په خپلو کارونو کې وکاروي.

دغه شان ځوابونه ځکه عجیب او گنگ برېښي چې نوی تاریخ لکه د کڼو په شان، هغو پوښتنو ته ځوابونه نه وایي چې چا پوښتلي نه دي. که تاریخ د خلکو او بشري ټولني د خوځون انځورول او سپړل وي، نو لومړنۍ پوښتنه چې بې ځوابه پاتېږي (البته چې ټولې خبرې به ناپوهېدونکې پاتې شي) داده:

هغه قوت چې ملتونه خوځون ته هڅوي، کومه دی؟ نوي تاریخ په خورا لېوالتیا د دې پوښتنې په ځواب کې یا وایي چې ناپلیون خورا نبوغ درلود او یا دا چې ۱۴ لویي خورا مغروره و او یا دا چې نور بل چا او یا کوم لیکوال په خورا شوق همدا ډول کتابونه لیکلي دي.

دا ټول کېدای شي سم وای او کېدای شي و خلکو د هغه منلو ته چمتو وای، خوبیا هم چا د پوښتنه نه ده کړې. دا خبرې به هغه وخت پر ځای وای چې مور ټول د خدای یو ډول دایمي قدرت ته قایله وای، هغه قادر او ابدی واکمن خدای چې خپل بندگان تل د ناپلیون، لویي او لیکوالانو له لارې اداره کوي، خو ټول او تل دغه شان واک نه مني، نو له دې کبله مخکې له دې چې د ناپلیون، لویي او لیکوالو په اړه وغږیږو، باید هغه اړیکې پیدا کړو چې د دغو کسانو او ملتونو

جگړه او سوله

د خوځون او غورځنگونو ترمنځ شته.

که د ابدې واک پرځای کوم نوی واک رامنځ ته شي، باید دا څرگنده او بنسکاره کړو چې دغه واک او قوت څه شي دی، ځکه د تاریخ ټوله په زړه پورتیا په همدغه واک کې نغښتې ده.

تاریخ گواکې داسې گڼي چې دغه قوت گواکې شته او هغه ټولو ته څرگند دی، خوله دې هیلې سره سره که د تاریخ دغه نوی قوت څرگند وگڼو او هغه و منو، وی وگڼو. ، خو بیا هم ، هغه څوک چې د تاریخ زیات کتابونه ولولي، په غیر ارادې توگه په دې شک کې پیدا کوي ، دغه قوت چې تاریخ لیکونکي یې هر یو په خپل ډول تعبیروي، په پوره توگه ټول وپېژني.

۲

هغه قوت چې خلک خوځوي کوم دی؟

خاطره لیکونکي او هغه کسان چې جلا جلا د ملتونو تاریخ لیکي، د ملتونو د خوځون دغه قوت، هغه واک گڼي چې په اتلانو او پادشاهانو کې نغښتي دي. د هغو د پېژندنې او وینا له مخې تاریخي پېښې یوازې او یوازې د ځانگړو کسانو لکه ناپلیون یا الکساندر او په ځانگړي توگه د هغو کسانو ارادې او تکل پورې اړه پیدا کوي چې دغه مورخین د هغو په اړه لیکنې کوي.

د هغه قوت په اړه چې دغه خوځون رامنځ ته کوي، د مورخینو ځوابونه به په دې شرط، د منلو وړ وي، چې هره پېښه د یو جلا مورخ له خوا راسپړل شي، خو که همدا چې د بېلابېلو ملتونو مورخین، چې له بېلابېلو نظرونو له مخې پطبنسو ته گوري، د هغوی ځوابونه به معنی او ارزښت ونه لري، ځکه د هغوی هریو نه یوازې هره پېښې ته، د جلا نظر له مخې گوري بلکې پر هغې پېښې د بېلو نظرونو له مخې، هغه هم متضاد و نظرونو له مخې پوهېږي، یو مورخ داسې چې دا ټولې پېښې د ناپلیون د واک زیربنده گڼي، بل بیا وایي چې دا هرڅه د الکساندر ارادې پورې اړه لري او درېیم تن بیا هغه د بل چا تکل پورې تړي. د دې سربیره دغه ډله تاریخ پوهان آن د یوازيني قدرت د سرچینې په اړه سره یو لاس او هم انده نه دي.

تیسیر، چې د ناپلیون پلوي دی وایي چې د ناپلیون واک د هغه پرنبوغ رحم او خواخوږۍ ولاړ دی. لانفری، چې جمهوري انده دی وایي چې د ناپلیون واک د خلکو په دوکو او غولولو چورلي. په دې ډول دغه

جگړه او سوله

تاريخي پوهان د يوبل روايت ناسم گڼي او له هغه سره هممهاله د پېښو د راز پردونکو قوت مفهوم هسې ايلتي بولي او د تاريخ غوره پوښتنې ته هېڅ ځواب نه وايي...

داسې برېښي، د ټوليز تاريخ ليکونکي چې د ټولو خلکو او ملتونو له پېښو سره اړوند دي، د پېښو د خوځون د قوت او د هغو د سرچينو په اړه د ځانگړو مورخينو د نظر پر ناحق والي پوهېږي. هغوی اتلان او ټولواکان د تاريخي پېښو خوځونکي نه گڼي بلکې ډېر نور عوامل او پېښې د دغو پېښو د منځ ته راتگ عوامل بولي. دغه ډله مورخان په جگړه کې د يوه ملت د بري يا ماتې لامل نه ديونه تن د کړو وړو او واک اغيز بلکې د گڼ شمېر خلکو د متقابلو کړو وړو اغيز گڼي.

د دغو نظرياتو له مخې د تاريخي څېرو واک چې په خپله د نورو ډېرو قوتونو محصول دی، نه شو کولای، هغه څه وگڼو چې خپله د نورو پېښو سرچينه ده، خو د دې سره سره د ټوليز تاريخ زياتره ليکوال، د واکمن او ټولواک قوت، هغه لامل گڼي چې په خپلواکه توگه پېښې رامنځ ته کوي... د هغو داند له مخې که يو ځای تاريخي شخصيت د خپلې زمانې زيربنده دی او د هغه واک د بېلابېلو پېښو يوازینی سرچينه ده، خو بل ځای د هغه د واک سرچينې، پېښې دي. د ساري په توگه گروينوس يا شلوسر او نور کله هڅه کوي دا ثابتې کړي چې ناپليون د ۱۷۸۹ کال د انقلاب، د هغه انقلاب او نورو پېښو زيربنده دی، کله بيا وايي چې د ۱۹۱۲ کال جگړه او ځېنې نورې پېښې چې د دوی له خيال سره برابري نه دي، يوازې او يوازې د ناپليون د ناسمو کړو او ارادې زيربنده او آن دا هم وايي چې په ۱۷۸۹ کال کې داند پېښو د ودې مختوی هم د ناپليون کار و. له يوه پلوه ناپليون د انقلاب د زمانې زيربنده او د هغه نه جلا کېدونکې برخه وه او له بله پلوه هماغه ناپليون

جگړه او سوله

او د هغه واک انقلاب، انقلابي اندېښنې او هغه پورې اړوند افکار له منځه وړي دي.

دغه عجیب ضد او نقیض افکار کومه تصادفي خبره نه ده، نه یوازې هره شېبه له دغه شان ورته پېښو سره مخامخ کېږو بلکه د ټولیز تاریخ د لیکونکو، سپړنې په پرله پسې توګه له همداسې ضد او نقیض افکارو نه جوړ دي. د دغو مورخینو د ضد او نقیض خبرو د پیداکېدو علت دادی چې دوی کله په څېړنه پیل کوي، نو چارې یې په نیمایي کې پاتېږي.

که دغه پېښې د څو قوتونو د ګډو ګرو ورو زیږنده وي، دي ته اړتیا ده چې د هغو ټولو ونډه په پام کې وساتي او پایلې ته ورسېږي، خود ټولیز تاریخ لیکونکي هېڅکله دغه ټکی ته پام نه ساتي او دې ته اړوزي چې د خپلو چارو د پایلو لپاره کوم بل څرګند قوت په پام کې ولري.

د ځانګړي تاریخ لیکونکي. د ۱۸۱۲ کال د جګړې او په فرانسه کې د بورین، د کورنۍ د بیا واک ته رسېدو په اړه دا په ډاګه لیکي او هغوی ټول دغه پېښې د الکساندر د ارادې زیږنده بولي، خو ګیرونیوس، چې څېړنې یې ټولیز تاریخ پورې اړه لري، هڅه کوي دا ثابتې کړي چې د ۱۸۱۳ کال جګړه او واک ته د بورین د کورنۍ په راستنېدو کې، نه یوازې د الکساندر بلکه په دغو چارو کې د شتاین، میتیرنیک، مېرمن دوستایل، تالیران، فیخته، شاتوبریان او نورو ارادې هم اغیز او ونډه لرله. دا ښکاره ده چې مورخینو دا چارې د الکساندر ارادې پورې تړلې ګڼلې دي...

کلیوال چې د باران د پیداکېدو د لاملونو تصور هم نه شي کولای، کله چې د باران د وریدو یا د آسمان د شنه کېدو هیله لري، وايي:

جگړه او سوله

- باد وريځې راوړي دي يا بادونو وريځې خورې کړې دي. د ټوليز تاريخ مورخين کټ کټ همدا سې دي. يو نيم وخت کله چې د هغوی نظر سره برابره وي، وايي چې واک د پېښو زېږنده دي.

د رېيمه ډله تاريخ ليکونکي چې د فرهنگ څېرو نوم يې گټلی دی هم دهماغه ټوليزو تاريخپوهانو په لاره تللي دي. دغه ډله کله ناکله ليکوال او نسخې هغه قوت گڼي چې د ټولو پېښو د پېښېدو سرچينه دي، خو هغوی پېښو ته چور په بل ډول گوري. هغوی دغه قوت د فرهنگ په نامه يادوي او هغه د متفکرينو د اندېښنو زېږنده گڼي.

د فرهنگ څېرو تاريخ ليکونکي، د خپلو پخوانو تاريخ ليکونکو په څېر دي، ځکه که تاريخي پېښې په دې ډول وڅېړل شي چې دې يا هغه چا داسې وکړل او هغسې يې وکړل. ولې نه شو کولای ووايو چې هغه بل بيا داسې په هغسې وکړل، يا هغه بل کتابونه وليکل؟

دغه مورخين د هغو بې شمېره سترو عواملو نه چې دغه ژوند پېښې بدرگه کوي، يوازې عقلي او فکري عوامل غوره کوي او وايي چې همدا د پېښو عوامل دي، خو د دوی د ټول زيار سره سره چې دوی يې ددې لپاره گالي تر څو ثابته کړي چې د پېښو رامنځ ته کېدو عوامل د ليکوالو او متفکرينو او د هغو دهڅو او هاند زېږنده دي، د څه مودې وخت په تېريدو سره دا څرگندېږي چې د څو تنو متفکرينو ذهني هڅو او د ملتونو تر منځ څه اړيکي شته دي، خو په هېڅ ډول دا د منلو نه ده چې د متفکرينو هڅې د خلکو د کړو وړو لارښوونه کوي.

او يا که د فرانسې د انقلاب بې رحمې وژنې، د هغه تفکر زېږنده وبلل شي، چې د انساني حقوقو د برابري او وروگلوۍ غوښتنه يې کوله..

خو بيا هم که دغه ټول ژوند او خورا هر اړخيز عوامل چې د بېزيات

جگړه او سوله

هم دي ، غوره وگڼو او دا ومنو چې د ملتونو د خوځون لارښوونه ، هغه مرموز او ناڅرگند قوت دی ، چې تفکر نومېږي ، د تاریخ اساسي پوښتنه بیا هم یې ځوابه پاتېږي . یا دا چې د شاهانو د واک لامل او دلیل چې تر دې دمخه یې یادونه وشوه او یا د مشاورینو او نورو اغیز چې د ټولیز تاریخ لیکونکو رامنځ ته کړي ، د تفکر هغه نوی قوت رامنځ کوي چې له پرگنو سره یې اړیکې څرگند نه دي .

خو دوی مخکې له دې چې د ټولیز تاریخ لیکونکي او نور مشاورین د هغه یادونه کړي وي ، داند پښې هغه نوی قوت چې له پرگنو سره یې اړیکې لا څرگندې هم نه دي ، ورزیاتېږي .

دا حق لرو تصور وکړو چې ناپلیون دا واک درلود او وې کړای شول چې ځېنې پېښې او چارې تر سره کړي ، خو له یو څه مودې ترتیریدو وروسته دا تصور هم کولای شو چې د ناپلیون واک له ځېنو نورو لاملونو سره وکولای شول ځېنې سترې پېښې رامنځ ته کړي ، خو څنگه کولای شو دا ومنو چې ((ټولنیز قرارداد)) کتاب ددې لامل شوی وي چې فرانسویان دې یو بل ډوب کړي . دا ناشونې ده چې ددغه نوي قوت او پېښو ترمنځ پر اړیکو یې دلیل پوه شو .

بېشکه چې د ټولو هغو کسانو ترمنځ چې په یوه زمانه کې ژوند کوي ، اړیکې شته دي ، نو له دې کبله د پوهانو او متفکرینو د هلوځلو او د هغو دهممهالو تاریخي غورځنگونو ترمنځ د اړیکو موندل ناشونې خبره نه ده . دا اړیکې کټ مټ هماغو اړیکو ته ورته دي لکه د بشري غورځنگونو او سوداګري ، هنرونو ، کرکيلې او نورو ترمنځ اړیکو کې ولټول شي ، خو دا چې ولې د فرهنگي تاریخ لیکونکو لپاره د خلکو ذهني هلې ځلې د تاریخي غورځنگونو علت یا انځورونکي برېښي ؟ د پوهېدو وړ نه دي . د مورخینو دغه پایله کولای شو ، داسې

جگړه او سوله

راوسپړو:

۱- تاريخ ليکنه د پوهانو کار دی او هغه طبيعي او ښه برېښي چې خپل ټوليز دريځ د ټول بشريت د خوځون بنسټ او د غورځنگ لمسون وگڼي. هماغه شان چې سوداگرو، بزگرانو او پوځيانو ته دا طبيعي او ښه برېښي چې خپلې هلې ځلې همدا سې وگڼي (خو دا ځکه داسې کيدای نه شي چې سوداگر او پوځيان تاريخ نه ليکي).

۲- دا چې معنوي هلې ځلې، بنسونه او روزنه، تمدن، فرهنگ او اندېښنه، داسې ناڅرگنده او ناسپړل شوي مفاهيم دي چې په خورا آسانۍ د هغو تر سيوري لاندې کېدای شي د هر نظر د تايد لپاره داسې کلمې او مفاهيم وکارول شي چې تردې لا جرې او ناڅرگند دي، او د هغو په کارونو سره هر څوک کولای شي، د خپلو موخو لپاره په آسانۍ کلمات پيدا کړي، خو که د دغه راز تاريخ له ځانگړي ارزښت نه تير شو (کېدای شي هغه څه او يا د چا لپاره په کاروی) د فرهنگ تاريخونو چې ټوليز تاريخونه، ورځ تروړځي هغو ته لېوالتيا ښکاروي، د دغو ځانگړتياوو درلودنکي دي چې مذهبي، فلسفي او سياسي، بنسونه ځير د پېښو او تاريخي خوځون اصلي لاملونه گڼي او بيا هغه په خورا ځير څېري، خو هروار چې کومه رښتيني تاريخي پېښې لکه د ۱۸۱۲ کال جگړه وڅېري. هغه بې ارادې د قدرت زيربنده بولي. د ساري په توگه هغوی دغه جگړه په ډاگه د ناپليون د ارادې زيربنده شمېري. د فرهنگي تاريخ ليکنې، تاريخپوهان، بې له ارادې خپل ضد خبرې کوي او دا ثابتوي، هغه نوی قوت چې دوی خپله د تاريخي پېښو د شننې او سپړنې لپاره موندلای دی. د تاريخي پېښو د څرگندونې او شننې توان نه لري او د تاريخ د شننې او سپړنې، يوازينۍ وسيله هماغه څه، يعني هغه واک دی چې دوی گواکې نه مانه.

۳

لو کوموتيف روان دی. پوښتنه کېږي چې د هغې د خوځېدا لامل څه شي دی؟ کليوال وايي چې هغه شيطان خوځوي. بل وايي چې اورگاډي ځکه خوځېږي چې د هغه د تگ څرخونه خوځي او درېيم ټينگار کوي چې د هغه د خوځېدا لامل هغه لوگی دی چې باد يې له ځان سره وړي.

د کليوال خبره څوک هسې په سادگی ردولی نه شي، ځکه د هغه هغه په پوره توگه هغه ملې ده. د دې لپاره چې څوک د هغه خبره رد کړي، يا بايد دا ثابتې کړي چې شيطان نه شته او يا کوم بل کليوال هغه ته دا په ډاگه څرگنده کړي چې اورگاډی نه شيطان بلکې جرمن چلوونکی چلوي. يوازې د عقېدې د دغه، تضاد له پېدايښت نه دا څرگندېږي، چې دواړه تيروتلي دي، خو هغه چا چې د اورگاډی د گرځېدو لامل د هغه څرخونه گڼلي، په خپله تيروتنه خپله پوهېږي، ځکه که هغه په دې اړه خپلو څېړنو ته دوام ورکړي، د څرخونو د خوځېدو لامل ټيوي، تر هغه چې په وروستي دليل، يعنې دبخار په خوتيدا پوه نه شي، هغه به دا حق ونه لري چې د لاملونو د ټولولو نه لاس په سر شي او هغه چې د اورگاډي د خوځون لامل هغه لوگی چې شاته درومي گڼلی، هغه چې کله د څرخونو دليل ناسم ليدلی دی، بله لومړنۍ نښه لوگی يې چې ليدلی، هماغه يې د خوځېدا لامل بللی دی.

هغه يوازيني مفهوم چې د اورگاډی د خوځېدا مفهوم يې څرگند کړي، د هغه قوت مفهوم دی چې اورگاډی له ټوليز او ليدونکي خوځون سره برابر وي.

هغه يوازینی مفهوم چې د هغه په مرسته کېدای شي د ملتونو د

جگړه او سوله

خوځېدا لامل څرگند شي، هغه د هغه قوت دمفهوم سپړنه ده چې د ټول ملت د خوځون دمفهوم سره برابروي.

خو بېلابېل تاريخ ليکونکي، هريو د خوځېدا لامل بل قوت گڼي. داسې ده چې هريو له يو بل نه، نه يوازې ډير توپير لري بلکې په هېڅ ډول د ليدونکي او څېړنې وړ خوځون سره برابره دي. يوه ډله داسې قوت مني چې د اتل په جوهر کې نغښتي وي. لکه کليوال چې د ارگاډي خوځونکي، شيطان گانه بل بيا لکه د هغه چا په شان چې د ارگاډي لامل چور لېدونکي څرخونه گڼل دانسانانو خوځون له يو بل قوت سره تړلی بولي، بله ډله بيا د بشر د خوځون لامل کوم بل قوت گڼي، هغه هم د هغه چا په شان چې له ارگاډي نه پورته کېدونکی لوگی، اصلي عامل گانه.

تر هغه پورې چې د ځانگړو شخصيتونو تاريخ ليکل کېږي، دا مهمه نه ده چې هغه سزار، که اسکندر، لوتر ويا ولتر، د ټولو خلکو او يا نه د ټولو خلکو تاريخ، يعنې د هغو ټولو خلکو تاريخ چې د پېښو په پېښېدو کې يې ونډه لرله، هرو مرو به ځانگړو کسانو ته دا وياړ وربښل کېږي چې نور خلک يې يو گډ ارمان ته د رسېدو لپاره سره يو کړي دي. او تاريخ ليکونکو ته په دې اړه يوازې يو مفهوم ښه څرگند دی او هغه قدرت يا واک دی.

دغه مفهوم يوازينی وسيله ده چې د هغه په مرسته کولای شو د تاريخ هغه شان شننه وکړو چې زموږ زړه غواړي او هر هغه څوک چې دغه وسيله ماته کړي يا يې راپرزوي، لکه هغه شان چې باکل، دا کار وکړ. ځکه هغه د تاريخ په څېړنه کې بله لاره غوره نه گڼله، ځان به د هغه د جوړېدو له وروستي ارمانه نه بې برخې کوي.

د تاريخي پديدو د سپړنې لپاره د قدرت دمفهوم د هرو مرو کارولو

جگړه او سوله

شاهد، په خپله د ټوليز او فرهنگي تاريخ ليکونکي دي، دوی د قدرت د مفهوم د نه منلو او ناسم گڼلو سره سره، بیا هم هره شپبه له هغه گټه اخلي.

د تاريخ پوهه په بشري چارو کې، د پيسو دلوت او سکو د چلند بهر ته ورته دی. د تاريخي شخصيتونو ځانگړی ژوند لیک و د هغو د سکو ځانگړي تاريخو ته پاتې کېږي. هغه (پيسی) هر هغه پورې په کرار او قناعت بنسټونکي توگه، چلېږي، خپله دنده سرته رسوي، نه يوازی تاوان يې چاته نه رسېږي، بلکې گټه هم لري، چې د هغو د زيرمې يا پشتوانې پوښتنه رامنځ ته شوي نه وي.

تر هغه چې د پېښو په پېښدو کې د اتل د ارادې لامل پسې ونه گرځو، د تيبير (يو مورخ) تاريخ به په زړه پورې او روزونکی او آن چې شاعرانه او خوږ راته برېښي، په عمدې توگه، همدا چې د کاغذي پيسو د اصلیت خبره رامنځ ته شي او يا دا چې هغه څنگه اسانه جوړېږي، يا دا چې هغه ډېرې او ژر جوړېږي، يا د هغه د چلېدو لپاره د زرو زېرمه او تضمین په کار دی، - نو په همدې توگه د دغه راز تاريخونو د رښتینۍ ارزښت پوهېدنه ځکه گرانه ده، هغه هم له دې کبله چې بې شمېره ليکل شوي دي، او يا له دې کبله چې څوک له سادگۍ نه دا پوښتنه کوي چې ناپليون په کوم قوت وکولای شول، دغه چارې ترسره کړي؟ نو هر څه تر شک لاندې راځي، يعنې دا چې خلک غواړي خپلې کاغذي پيسې په سوچه زرو بدلې کړي.

د ټوليز او فرهنگي تاريخونه ليکوال، هغو کسانو ته ورته دي چې د پيسو د سکو په بې ارزښتۍ پوه شوي دي او غواړي له سپک او کم ارزښت فلزه چې رنگ يې طلا ته ورته دی سکې جوړې کړي. د هغوی سکې په رښتيا هم د فلز غږ لري، خو له همدې غږ او شرنگا پرته بل څه

جگړه او سوله

نه لري. کاغذي پیسې کېدای شي ناخبره کسان وغولوي، خو فلزي جعلي سکې له غږه پرته بل څه نه لري. هېڅ څوک به ونه شي غولوي. هماغه شان چې سره زر هغه وخت سره زړدي چې نه يوازې د راکړې ورکړې بلکې د ځينو نورو شيانو د جوړولو لپاره کار ترې واخېستل شي، د ټوليز تاريخ ليکونکي هم هغه وخت هيله مند دي چې وکولای شي د تاريخ اساسي پوښتنې ته ځواب ووايي او هغه پوښتنه داده:

- واک څه شی دی ؟

دې پوښتنې ته، د ټوليز تاريخ ليکونکو ځواب چور ناسم دي او د فرهنگي تاريخ ليکونکو خو په پوره توگه له هغه نه مخ اړوي او دنورو پوښتنو په ځوابونو اخته دي. لکه هغه شان چې سرو زرو ته ورته جوړې شوې جعلي سکې يوازې د هغو کسانو ترمنځ چې يا يې سره جوړه کړي وي او يا د سرو زرو له ځانگړتياوو سره آشنا نه وي، دگټې او راکړې ورکړې وړ وي، هماغه شان ده چې د ټوليز تاريخ او د فرهنگي تاريخ ليکونکي، تاريخ چې اساسي پوښتنې ته ځواب نه لري، يوازې د خپلو ځانگړو موخو لپاره چې د لنډ موديزو سکو په شان، لنډ موديزه وي، يا په ځينو پوهنتونونو کې او يا هم د هغې ډلې لوستونکو په کار راجي چې د دوی په وينا د غوره کتابونو په لټه وي.

۴

همدا چې تاریخ، د پخوانیو له دغې عقیدې نه سترگې پټې کړې چې لوی خدای ملت، د هغه شاه د ارادې تابع کړی دی چې دده سیوری او استازی گڼل کېږي، نو که له دغو لاند نیو دوو تگلورو نه لږترلږه یوه غوره نه کړي، له ستونزو نه پرته به آن یو گام هم وړاندې وانه اخیستي شي:

یا باید د پخوانو په شان ټولې چارې د خدای د ارادې زیربنده وبولي او یا په ځانگړي توگه د هغه قوت سپر نه او شننه وکړي چې د تاریخي پېښو د پېښېدو لامل دی او هغه واک نومېږي.

پخواني باورته ورسټندېدل ځکه ناشونی دی چې عقیده (گروه) شریدلې او اعتقاد سست شوی دی، هغه گرانه خبره برېښي، نو له دې امله دې ته اړتیا لیدله کېږي چې د واک شننه او سپر نه وشي.

ناپلیون فرمان ورکړ چې پوځ راټول او جگړې ته لاړ شي، د دې فرمانونو تصور موږ ته دومره عادي خبره برېښي او موږ له هغې سره تر دې کچې رېږدي شوي یو، که دا پوښتنه چې ولې شپږ سوه زره پوځیان جگړې ته ځي او یا ناپلیون خبرې وکړې، موږ ته بې معنی ښکاري. هغه د واک خاوند و او هر فرمان به یې چې ورکاوه، هغه به سمدلاسه ترسره کېده.

دا ځواب به هغه وخت قناعت ښونکی وای، که موږ په دې باور لرلای چې ټول واک ده ته خدای وربښلی دی، خو که موږ کوم بل نظر وړاندې کړو، نو دې ته به اړ شو چې ووايو، څنگه او ولې یوتن کولای شول، پر نورو دومره واک ولري؟

جگړه او سوله

دا واک نه شي کېدای هغه مخامخ جسمي واک و اوسي چې يو زورور يې پر کمزوري لري، ددې واک بنسټ هغه څه هم نه شي کېدای چې ځېنې ساده مورخين، هغه درو حانيونو واک او لاسبري په نامه يادوی.

دغه مورخين وايي چې تاريخي مخورې څېرې، هغه ځانگړي انسانان دي چې د ستر او لوړ روح او چاته نا ورته ځيرکتيا خاوندان دي. ددوی دغه څه نېوغ نومېږي. هغه دهمدې ځانگړتيا امله تر نورو لوړتيا لري دا هم نه شي کېدای و منل شي چې د واک بنسټ پر روحي، اخلاقي لوړتياوو ولاړ دی، په تيره بيا ددغه شان اتلانو لکه د ناپليون چې د روحي-اخلاقي ارزښتونو په اړه يې هم ډېرې پوښتنې بې ځوابه پاتې دي.

تاريخ موږ ته دا هم څرگندوی چې څلور لسم لويي او ميتريخ چې پر ميليونونو ميليونونو وگړو يې واک چلولی دی، نه يوازې روحي لوړتيا نه لرله، بلکې له اخلاقي پلوه هم د خپلو ميليونونو تر لاس لاندې سرتيرو له هر يو نه کمزوری وو.

که د واک سرچينه نه د واکمن په بدني قوت او نه د هغه په روحي-اخلاقي حالت کې نغښتې وي، نو دا په ډاگه څرگنده ده چې هغه بايد د واکمن او دده تر لاس لاندې پرگنو تر منځ په اړيکو کې چې دی پرې واکم دی، نغښتې وي.

د حقوقو علم لکه د هغه صراف په څير چې واک ته د سرو زرو په سترگه گوري او وعده کوي چې هغه به په سوچه زرو بدلوي، د واک په اړه هم دې ته ورته فکر کوي.

واک د پرگنو هغه ډله ايزه اراده ده چې د هغو په مخامخ، برالا او يا خاموشه خوښه، د هغو غوره شوي حکومت ته ور لېږدول شوې دی.

جگړه او سوله

د حقوقو په علم کې چې د دولت او قدرت د جوړښت په اړه له خبرو اترو او دلایلو برابر شوی دی. آن که ددې کار کېدل هم شوني وي، هر څه څرگند دي، خو کله چې د دولت او واک مفاهیم د تاریخ په اوږدو کې خپرل کېږي، بیا خبرې جړې او سپرني ته اړتیا لري.

د حقوقو علم دولت او واک ته په هغه سترګه ګوري لکه پخوانیو چې اور ته کتل، یعنی یو مطلق شي ته، خو د تاریخ له نظره دولت او واک داسې پدیدې او پېښې دي لکه زموږ د زمانې یو فزیکپوه لپاره چې اور نه د طبیعت قوا بلکې یوه پېښه او پدیده ده.

د تاریخ او د حقوقو د علم د توپیر پر بنسټ دی چې د حقوق علم کېدای شي وکولای شي. په هر اړخیزه توګه دا څرګنده کړي چې ددغه علم له نظره واک څنګه ټینګ شي او واک څه شي دی، د همدې حقوقو د علم پر بنسټ دی، چې حقوق، د وخت له اړیکو خپلواکه دی، خود زمان په اوږدو کې د واک د بدلون د معنی په اړه د تاریخ پوښتنې بې ځوابه پاتېږي.

که واک د خلکو هغه ډله ایزه اراده ده چې واکمن ته یې ورلېږدولی دی، ایا پوښتیا چې هم د خلکو استازی دی؟ ذکه پوښتیا چې د خلکو د ارادې استازی نه دی، نو لومړی ناپليون څنګه د خلکو د ارادې استازی دی؟ ولې درېیم ناپليون چې بولوني په سیمه کې ونیول شو، شو کمار او جاني وګڼل شو او بیا وروسته هغه کسان جاني او شو کمار وګڼل شول چې دی یې نیولی و؟

ایا په درباري انقلابونو کې چې دوه درې تنه یې سرته رسوي، هم د خلکو اراده، نویو څپرو ته ورلېږدول کېږي؟ ایا په نړیوالو اړیکو کې د ملتونو حق، لاسبرو واکمنو ته ورلېږدول کېږي؟ ایا د ۱۸۰۸ کال د

جگړه او سوله

راين د اتحاد د غړو هېوادونو اراده ناپليون ته ورلېږدول شوې ده؟ آيا پر ۱۸۰۹ کال کې چې زموږ پوځ، د فرانسې پلوي شو او دواړه د اتريش په وړاندې ودرېدل، د روس د ملت اراده ناپليون ته ورولېږولې شوه. دې پوښتنو ته درې ځوابونه لرو:

- لومړي، بايد دا و منو چې د ملت اراده تل بې له هر ډول شرايطو او حالاتو پرته، هغو واکمنو ته چې ملت ځانته غوره کړې وړلېږدول کېږي او د نوي واک پيدا کېدل او لېږدېدلي واک په وړاندې دريدل، بايد درنښتني واک په وړاندې تيری وبلل شي.

دويم، يا بايد دا و منو چې د خلکو اراده واکمن ته د ځانگړو او څرگندو شرايطو له مخې وړلېږدول کېږي او دا خلکو ته څرگنده کړو چې پر واکمن د هر ډول داسې زور راوستل او د هغه داسې مخنيوي چې د هغه د واک د راپرزېدو لامل شي، له دې کبله چې واکمنو د واک دلېږدولو شرايطو سم مراعات کړي نه دي.

۳- يا دا چې:

يا دا که دا و منو چې د خلکو اراده واکمن ته د شرايطو پر بنسټ وړ لېږدول کېږي، خو دغه شرايط بنسټکاره او څرگند نه دي، او د گڼو واکونو پيدا ايښت، د هغوی مبارزه او پرزيدل، يوازې له دې امله دي چې دولت له يوې ډلې نه بلې هغې ته د ارادې په لېږدولو کې پر ناڅرگندو او ناپېژندل شويو شرايطو څارنه لرله، خو په سمه توگه يې مراعات کړي نه ده.

تاريخپوهان د درې اصولو له مخې له دولت سره د خلکو اړيکي

سپړي.

داسې برېښي، چې يوه ډله تاريخپوهان، يوازې د سادگۍ له مخې د قدرت په معنی پوه شوي نه دي. يعنې هماغه د مخورو او تاريخي

جگړه او سوله

شخصیتونو د ژوند لیکونو لیکوال او هغه چې د یوه هېواد تاریخ له نورو هغو نه جلا څېرې (هغه څه چې مخکې مورې پرې وغږیدو). دوی په دې باور دي چې د خلکو ډله ایزه اراده له کومه شرط پرته، تاریخي شخصیتونو ته ورلېږدول کېږي او له دې امله د لیکنې په لړ کې د واکمن د انځورولو په وخت کې، داسې تصور کوي چې مطلق، یوازینی، رنښتینی واک له هغه سره دی، او هر هغه څوک چې دده پر وړاندې د دریدا تکل وکړي، هغه واک نه واک بلکې د واک دښمن او را پرزیدونکي او یاغي دی.

د هغو نظریه، د تاریخ د لومړنیو آرام وختونو لپاره وړتیا لري، خود هغو دغه نظر د ملتونو له شخړو، جنجالونو او کړکېچ نه په ډکو پړاونو کې چې هممهاله څو بېلابېل واکونه رامنځ ته کېږي او د یو بل په وړاندې درېږي، دا عیب لري چې (د ساري په توګه ایګیټمیست) هغه تاریخ لیکونکي چې واک د بورین دکورنۍ حق گڼي (هڅه کوي، دا ثابتې کړي چې د کونوینت، دیریکتوریا او بناپارت د حکومتونو واک، له راپرزونکو او شوکمار واکونو نه پرته بل څه نه وو. دغه راز د جمهوري غوښتونکو او بناپارت تاریخ لیکونکي هم هڅه کوي دا ثابتې کړي چې یوازې کنوانسیون قانوني او رنښتینی واک و او بل بیا هڅه کوی چې امپراتوري رنښتینی واک و او پاتې نور د واک دښمنان او راپرزونکي وو. البته دا څرګندېږي چې د واک په زړه ددغه تاریخ لیکونکو دغه راز څېرې او سپرنې چې ټولې له یو بل سره ضدیت لري، یوازې د ماشومانو او تنکو زلمیانو په کار او دپام وړ شي او بس. بله ډله تاریخپوهان چې د تاریخ ددې نظریې په ناسموالي پوه شوي دي، په دې باور دي چې واک دولت ته د ټول ملت له خوا په مشروط ډول سپارل شوی دی او تاریخي شخصیتونه یوازې د ځېنو شرایطو په

جگړه او سوله

منلو او ځېنو کړنلارو په سرته رسولو سره واک ترلاسه کوي. هغه هم هغه وخت چې د ملت اراده يې په ځانگړی ډول او د ځانگړو شرايطو له مخې، هغه هم هغه شرايط چې څوک، هغه مور ته نه سپړي، ورته ټاکل کېږي. او که شرايط يې مور ته وسپړي، بيا هم دخبرو په چارو کې ضد او نقيض والي راپيدا کېږي... که د واک ته رسېدو يا لېږدېدو شرايط د ملت شتمني، آزادي يا پوهه وگڼو، نو بيا څنگه څلورلسم لويي يا څلورم ايوان په آرامۍ سره د ژوند ترپايه پادشاهي کوي؟ او بيا شپاړلسم لويي او لومړی کارل د خلکو له خوا وژل کېږي. دغه تاريخ ليکونکي بيا دې پوښتنې ته داسې ځواب وايي چې د څلورم لويي د ظلم پيټې د شپاړلسم پر سر ورو لويد، خو دا څوک نه پوښتي چې ولې د څلورلسم لويي د کړو وړو او گناه کفاره، شپاړلسم لويي ورکوي او ولې شپاړلسم لويي د بل چا د گناه له امله جزا وينې؟ او د دې جزا موده به څومره وي؟ دې پوښتنو ته نه څوک ځواب وايي او نه څوک ځواب ويلی شي. بله هغه خبره او پوښتنه چې څوک هغه ته ځواب نه وايي، هغه داده چې څنگه د خلکو د ارادې واک په څو وروستيو پېړيو کې، واکمنانو او د هغو ځايناستو ته پاتېږي او بيا ناڅاپه هغه د ۵۰ کالو په اوږدو کې، د کنوانسيون د جرگې، د دیرکتوار، ناپليون، الکساندر، اتلسمه لويي، بيا ناپليون. لسم کارل، لويی فليپ، جمهوري دولت او درېيم ناپليون ترمنځ لاس په لاس گرځي؟ دغه تاريخ ليکونکي، له يوه واکمنه بل واکمن ته د واک د دغو چټکو لېږدولو په څرگندولو، په تيره بيا د نړيوالو اړيکو په برخه کې د هېوادونو د شخړو، يو د بل دلاندې کولو او د ټولو د جوړولو په برخو کې، غواړي که نه غواړي، د ابايد ومني چې ځېنې دغه چارې د واک له رښتيني او په حق لېږدولو سره هېڅ ډول اړيکي نه لري. او زياتره هغه پېښې دي چې د يو

جگړه او سوله

د پيللمات، يا پادشاه او يا كوم گوندي مشر له ناتوانۍ دوکې يا تيروتنې پوره اړه لري. داسې چې زياتره تاريخي پېښې کله کورنۍ جگړې، انقلابونه او لويې برياوې، د دغو تاريخ ليکونکو له نظره، نور نه د واک لېږدونه، د ازادۍ ارادې له امله بلکې د يوه يا څو تنو د روغجنې ارادې پايله ده، نو له دې امله، يعنې دوک واک لاندې کړی دی. او له همدې امله دی چې يوه ډله تاريخ ليکونکي هم په ځېني تاريخي پېښې د تاريخ له تيورۍ نه جلا او ځانگړي گڼي.

دغه تاريخ ليکونکي هغو باغوانانو ته ورته دي چې ځېني شنيلي له ځمکې لاندې زړو نه په دوو پاڼو کې رازرغونېږي، نو په ډاډ سره وايي چې د خرما ونه، مرخېږي او آن له خپل ټول سوره، لويو پاڼو او آسمان ته تلونکو گڼو څانگو سره چې په هېڅ ډول هغو دوو پاڼو ته ورته، نه دی چې په خپله نظريه کې يوه استثنا گڼي.

درېيمه ډله تاريخ ليکونکي په دې باور دی چې تاريخي شخصيتونو ته، د ملت لخوا د واک لېږدول ځېني شرايطو پورې اړه لري، خو موږ دا شرايط نه پېژنو. هغوی وايي چې تاريخي څېرې له دې کبله د واک خاوندې دي چې دوی ته د ملت سپارل شوې اراده سرته رسوي.

په دې ډول که ملت د خوځوونکي اراده، نه په تاريخي شخصيتونو بلکې په ملتونو کې نغښتې ده، نو د دې تاريخي خلکو اهميت په څه کې دي؟

دغه تاريخ ليکونکي وايي چې تاريخي شخصيتونه د ملت اراده په ځان کې نغښتې ده او د هغو کره وړه، د ملت کره وړه استازيتوب کوي. اوس پوښتنه پيدا کېږي او هغه دا چې ايا د تاريخي شخصيتونو ټول کره وړه د خلکو د ارادې څرگندونه کوي يا يوازې د هغو غوره او

جگړه او سوله

څرگنده برخې؟

او یا که هغه شان چې ځېنې باور لري د تاریخي شخصیتونو ټول کړه وړه د ملت د ارادې څرگندونکی دي، نو له دې کبله د دغه شان کسانو لکه ناپلیون او ټولو اکې کاترینې ژوند لیک، له خپلو ټولو د پام وړ او د پام نه وړ برخو، درباري دوکو او زیات او کم ویلو سره، باید د فرانسویانو او روسانو د ژوند څرگندونکي وي او دا خبره په څرگنده توګه بې معنی خبره ده، خو که یوازې د یو تاریخي شخصیت د ژوند د چارو یوه برخه د ملت د ارادې څرگندوی وي، لکه هغه شان چې د ملت یو بله برخه ګواکې د فلسفي مورخین وایي چې همداسې ده، نو د دې لپاره چې دا په ډاګه کړو چې د تاریخي شخصیت د ژوند کومه برخه د ملت د ژوند څرگندونه کوي، باید تر هر څه لومړي وگورو چې د خلکو ژوند یعنې څه؟

دغه تاریخي پوهانو له دغې ستونزې سره په مخامخ کېدو سره، یو داسې جر، ناڅرګند، ټولیز او ذهني مفهوم رامنځ ته کوي چې کولای شي، خورا زیاتې پېښې د هغو په ډله کې وشمېرو. هغوی دا دعوالري چې د بشریت پرمختګ په همدې مفهوم کې نغښتې دي. هغه ذهني مفاهیم چې تر ټولو زیات کارول کېږي او ټول تاریخ لیکونکي هغه ته پاملرنه لري، هغه ازادې، برابري، ښوونه او روزنه، پرمختګ، تمدن او فرهنگ دي. تاریخي پوهان چې له دغو ذهني مفاهیمو، ملت او خلکونه، یو د ملت د پرمختګ په توګه وټاکي، نو دې ته اړوزي چې د هغو پادشاهانو، وزیرانو، پوځي مشرانو، لیکوالو د ټولني سترو، بدلونکو، پاپانو او ژورنالیستانو، د ژوند څېړنې ته پام وکړي چې په ویاړ او یاد بې مجسمې او نورې یادګاري نښې جوړې شوي دي. د دوی د دغو څېړنې موخه داده چې دغه خلک د دوی په خپله وینا د دغو

جگړه او سوله

مفاهيمو د خپریدا او لا پوهېدو لپاره هڅې کړي دي او يا هم د هغه په وړاندې دریدلي دي. خو له دې کبله چې دهېڅ لامل له مخې دا نه شو ثابتولای چې دبشریت موخه ازادي، برابري، بنسونه اوروزنه. یاد تمدن خپرول دي او له دې کبله چې له شاهانو او مشرانو سره د پراخو پرگنو اړیکي یوازې او یوازې پردې زړه رابښکونکي تصور ولاړدی چې د خلکو اراده تل هغو کسانو ته ورلېږدول کېږي، چې موږ غوره کړي دي. دا څرگنده ده چې په میلیونونو وگړي، چې خپل کور او نغري پرېږدي، خپلې کرکيلې ته شا کوي، له پلو اوړلي، دنورو کورونو سوځي. یو او بل وژني، هېڅ ډول نه شي کولای د هغو لسگونو خلکو پرکړو وړو اغیزه وکړي چې نه دچا کور سوځي، نه دچا ځمکې لاندې کوي، نه خپل همځيلي وژني. دغه خبره تاریخ په هرگام کې ثابتوي. ایا کولای شو دتیرې پېړۍ په پای کې، د لودیږ د خلکو دپاخون او ختیځ پلوته د هغو دخوځېدا لاملونه دڅلورلسم، پنځلسم او شپاړلسم لویي، د هغود معشوقو، وزیرانو، ناپليون، روسو، دیدرو، بومارشه او نورو هغو ته په ورته کسانو په کړو او ژوند کې موندلای شو؟

ایا دصلیبي جگړو په پړاو کې د خلکو دخوځېدا علت دگوت فریدوف او نهم لویي او د هغو د بنځو په ژوند لیک کې پیدا کولای شو؟ ایا زموږ لپاره، له لودیږه، ختیځ ته بې موخې، بې لارښوده، په ډاگونو کې بې ثمره، دسرگردانو پرگنو، زاهد پییر پسي خوځون، نه پوهېدونکې پاتې نه دی؟ او تردې لا مهمه چې دا خبره ناپوهېدونکې پاتې ده چې دتاریخي شخصیتونو (پاپانو) سپېڅلی ارمان یعنی د

جگړه او سوله

بيت المقدس د ژغورلو خوځون ولي ودرول شو؟ پادشاهانو، مذهبي مشرانو او مخورو جنگيالو، خلک دې ته لمسول چې وړاندې لار شي، سپېڅلې خاوره آزاده کړي، خو خلک ځکه نه خوځېدل چې د هغوی ناڅرگند علت او لمسون چې دوی خوځېدا ته هڅول، نور شتوالي نه لاره. دا څرگنده خبره ده چې د گودفراو او مین زنگر، د ژوند تاريخ نه شي کولای د ملتونو د ژوند د تاريخ بېلگه و اوسي. د گودفراو او مینزنگر ژوند لیک، د هغوی د ژوند، ژوند لیک پاتې شوی، خود خلکو ژوند او د هغه لمسون او د خوځون علتونه، هماغه شان پټ پاتېږي.

تر دې هم لا د لیکوالو او اصلاح غوښتونکو تاريخ کولای شي، مورې ته د ملتونو د ژوند سپړنه وکړي.

که څه هم د فرهنگ تاريخ مورې ته، د لیکوالو او اصلاح غوښتونکو د ژوند حالت او علتونه او د هغو د تفکر بڼه په ډاگه کوي، مورې ته دا رازده کوي چې لیوتر، تند مزاجه و، داسې او هسې ویناوې کولې، یا روسو ناباوره و او هسې کتابونه یې لیکل، خو مورې ته داسې نه وایي چې ولې د اصلاح غوښتونکو تر غورځنگه وروسته خلکو پریو بل ور ودانگل او د فرانسې انقلاب په وخت کې یې یو بل وژل او اعدامول.

که دغه دواړه تاریخونونه، هغه شان سره گډ کړو لکه د نوي تاريخ لیکونکي یې چې گډ وي، نو هغه به د پادشاهانو او لیکوالو تاريخ وي، نه د خلکو او ملتونو تاريخ.

۵

د ملتونو ژوند د څو تنو په ژوند کې نه رالندېږي، دا له دې کبله چې ددغو څو تنو ترمنځ اړیکې لنډې او ناڅرگندې دي. دا نظریه چې دغه اړیکې تاریخي شخصیتونو ته د خلکو د ارادې په لېږدولو ولاړې دي. په تاریخي تجربو کې آزمايل شوي نه ده.

تاریخي شخصیتونو ته د خلکو ډله ایزې ارادې لېږدول کېدای شي، د حقوقپوهنې په برخه کې ډېر څه څرگند کړي، په تیره بیا چې د ټاکل شویو موخو لپاره علمي وېرېښي، خوکه هغه تاریخ پورې وتړو، همدا چې کوم انقلاب ترسره شي، یا کوم هېواد لاندې شي، یا کورنۍ جگړه وښلې، لنډه دا چې تاریخ پیل شي، دغه تیوري هېڅ شي رانېولې او سپړلې نه شي.

دغه نظر ځکه انکاریدای نه شي چې د خلکو ارادې لېږدیدای نه شي او علت یې هم داده چې هغه هېڅکله نه وه.

پېښه چې هر څه وي دا مهمه نه ده چې څوک د هغه مشري کوي، دا نظریه به تل په دې ټینګار وکړي چې هغه ځکه ددې پېښې مشري کړې ده چې د خلکو ډله ایزې اراده هغه ته ورپه غاړې شوې ده.

هغه ځوابونه چې ددغې نظریې له مخې تاریخي پوښتنو ته ورکول کېږي. د هغه چا ځوابونو ته ورته دي چې یوې خوځېدونکې گلې ته گوري، د دښتې په بېلابیلو برخو کې، د شنیلو او وښوښه والي او بد والي ته له پامه پرته، هغه شپانه ته له پامه پرته چې د گلې لارښوونه کوي، د گلې د خوځېدا لارښوونه، د هغه خاوري اراده وگڼي چې تر نورو خاویو مخکې روان وي.

جگړه او سوله

"گلکه ځکه په دې لارې روانه ده چې د دوی مخکې روان څاروي، د هغو لارښوونه کوي او د پاتې نورې گلې ډله ایزه اراده ده ته سپارل شوې ده."

دا د لومړې ډلې د تاریخپوهانو ځواب دی. د هغه تاریخپوهانو ځواب چې د خلکو له خوا مشر ته د ارادې په هرو مرو لېږدولو باور لري.

که کله د گلې مخکې روان څاروی بدلېږي، دا له دې کبله دي چې د گلې د وگړو ډله ایزه اراده ځکه بل چاته ور لېږدیدل شوې ده چې پخواني لارښود او مشر په هغه لاره چې ده ته ټاکلې شوې وه، نه خوځېده. دا د هغه تاریخ لیکونکو ځواب دی چې وایي، ډله ایزه اراده په ځانگړو معلومو شرایطو کې بل چاته ور لېږدیدلې کېږي...

او که د گلې مخکې څاروي پرله پسې بدلېږي او د گلې تگ لوري هم تل بدلون مومي. دا له دې کبله دی چې گلکه مور ته په څرگنده لاره تگ کې، خپله مشري هغه چاته سپاري چې مور ته غوره برېښي او له دې امله دا به کفایت کوي چې هغه څاروي تر څارنې لاندې وساتو چې زموږ پام ځانته ورواړوي او د گلې شا او خوا کې روان وي.

دا خبره د درېیمې ډلې تاریخپوهانو خبره ده، هغو تاریخپوهانو چې ټول تاریخي شخصیتونه له شاهانو نیولی تر خبریالانو پورې د خپلې زمانې څرگندونکي گڼي...

د تاریخي پېښو د پېښېدو لاملونه څه دي؟ واک، واک څه شی دی؟ واک د خلکو هغه ډله ایزه اراده چې یو تن ته سپارل شوې ده، د خلکو ډله ایزه اراده په کوم شرط چاته سپارل کېږي؟ هغه وخت چې دغه یو تن د خلکو ډله ایزه اراده په خپلو کړو کې څرگنده کړي، په بله وینا واک، واک دی او واک هغه کلمه ده چې معنی یې مور ته څرگنده نه ده.

که د انساني پوهې ډگر يوازې د انساني تفکر په وچو نظرياتو کې را اېسار وای او په هغه توضيحات چې علم د واک د مفهوم په اړه مور ته رانښودلي، نقد کېدلای شواى، دا نتيجه مو اخبستى شواى، چې واک يوازې او يوازې يوه کلمه ده او کوم رښتيني واقعيت نه لري، خو انسان د پديدو د پېژندنې لپاره د تفکر برسیره تجربه هم کاروي، هغه تجربه چې په هغو کې د تفکر پایلې آزمایي او تجربه وایي چې واک يوازې کلمه نه ده بلکې په رښتيا يوه رښتيني واقعيت دی چې شته

سره له هغه چې د واک له مفهومه پرته د انساني هلو ځلو د يوې پېښې سپړنه هم په هېڅ ډول امکان نه لري، خو بيا هم تاريخ او معاصرې پېښې د واک د شته والي څرگندونه کوي.

هر کله او هر چېرې، چې يوه پېښه، پېښېرې، يو يا څو تنه راپيدا کېږي، چې گواکې دغه پېښه د هغو په اراده ترسره شوې وي. درېيم ناپليون سپارښتنه کوي او فرانسويان مکسيکو ته درومي. د پروس او بيسمارک پادشاهان فرمان ورکوي او د پروس پوځ "بيگومو" لاندې کوي.

لومړی ناپليون قوماندۀ ورکوي او فرانسوي پوځ روسيې ته درمي. لومړی الکساندر فرمان ورکوي چې فرانسويان دې د بورڼ کورنۍ ته غاړه کېږدي او همداسې کېږي. تجربه مور ته دا نښي، هره پېښه چې پېښېږي، د هغې پېښېدل، د هغه يوه او يا څو تنو ارادې پورې اړه لري چې د هغې د سرته رسولو فرمان يې ورکړی دی.

تاريخپوهان چې د خپل پخواني عادت له مخې د خلکو په چارو کې دخداى د ارادې په وندې باور لري، لېوالتيا نښي چې د پېښې علت، د هغه چا په ارادې پورې اړوندو گڼي چې واکمن دی، خو دغه خبرنه عقل او نه تدبير ثابتوي او نه د تجربې له مخې تاييدېږي.

جگړه او سوله

که له یوې خوا عقل د انښيي چې کلمات، دا د انساني ارادې د څرگندولو وسیله، د ډله ایزو کړو یوه برخه چې د پېښو جگړې یا د انقلاب په وخت کې راڅرگندېږي، یوازې کلمې دي اوبس، نو له دې کبله پر معجزې چې یو ناپېژندل شوی او فوق العاده قوت دی. له اعتقاده پرته نه شي کېدای و منو چې کلمات وکولای شي، د میلیون میلیون وگړو د خوځېدا او پاڅېدو لامل و اوسي. له بلې خوا آن که دا هم و منو چې دکلمې دې د پېښو د پېښېدو لامل و اوسي. تاریخ دا ښيي چې زیاتره وخت د تاریخي شخصیتونو اراده دهېڅ پېښې، د پېښېدو لامل کېدای نه شي. دا په دې معنی چې د هغوی سپارښتنې نه یوازې دا چې سرته نارسېدلې پاتېږي بلکې یو نیم وخت د فرمان د موخې برخلاف پایله ته رسېږي.

د تجربې له مخې له یو پلوه، واک یوازې هغه اړیکه ده چې د واک د خاوند د څرگندې شوې ارادې او د هغه د سرته رسوونکو وگړو ترمنځ شته دی. ددې لپاره چې ددغو اړیکو شرایط ځانته ښکاره کړو، تر هرڅه دمخه باید د ارادې د څرگندولو مفهوم، که د ارادې خاوند انسان وی نه خدای، ځانته څرگند کړو.

که فرمان د خدای وي، یعنې د خدای اراده دی لکه هغه شان چې لرغونی تاریخ یې څرگندونه کوي، دغه اراده نه د زمان تر اغیز لاندې دی او نه د پېښېدو لامل لري، ځکه چې خدای په هېڅ ډول پېښې سره اړیکې نه لري، خو کله چې فرمان یا حکم د انسانانو د ارادې له مخې چې د وخت تر اغیز لاندې او یو بل سره تړلي دي. ددې لپاره چې د هغو او له هغو وروسته پېښو ترمنځ اړیکې راڅرگند کړو، باید:

-لومړی: د پېښو د پېښېدو شرایط څرگند کړو. یعنې د پېښو تگ لوری، د هغو وده او په ځانگړې زمانه کې د هغه فرمان ورکونکي.

جگړه او سوله

-دويم: د هغه ناشليدونکو اړيکو څرگندونه ضروري ده چې د فرمان ورکوونکي او د هغو کسانو ترمنځ چې دغه فرمان عملي کوي، شته دي.

۶

يو ازې د زمان له قیده د خدای آزاده اراده ده چې کولای شي د زمان له پيونده پرته ، پر ټولو هغو پېښو چې د خو کلونو يا خو پېړيو په اوږدو کې پېښېږي ، اغيز ولري . يو ازې خدای دی چې له هرڅه خپلواکه او يو ازې په خپلې ارادې د بشريت د خوځون تگ لوري وټاکي ، حال دا چې انسان د وخت او زمان بندي او د پېښو په منځ کې سرگردانه دی . کله چې له لومړنيو شرايطو سترگې پټېږي ، د زمان شرط ، هېڅ فرمان د هغه له مخکني فرمانه چې د دغه فرمان عملی کول برابر وي ، عملي کېدونکی نه دی .

هېڅکله ، هېڅ فرمان په خپل سر او له مخکني فرمانه پرته نه يو ازې جاري کېدای نه شي ، بلکې پرله پسې او بېلابېلې پېښې ، پېښولۍ هم نه شي .

هر فرمان د بل فرمان سره اړوند دی ، نو ځکه پر ټولو پېښو اغيز کولای نه شي . او يو ازې د پېښې د کومې يوې شېبې څارونکی دی . د ساري په توگه کله که مورډو او يو چې ناپليون قومانده او فرمان ورکړ چې پوځ يې جگړې ته لاړ شي ، مورډو يوې اوږدې مودې ټول سره اړوند فرمانونه ، د يوه فرمان په توگه په يو وار راټول کړل ناپليون نه شو کولای له روسيې سره د جگړې فرمان ورکړي او داسې فرمان يې هېڅکله نه دی ورکړي . هغه نن سپارښتنه وکړه چې کوم يو ليک . ويانا ، برلين او پترزبورگ ته وليکي او سباته يې بيا ځمکنی او سمندري پوځ ته وليکي او بيا بله ورځ هغه او هغه . په ميليونونو دغه شان فرمانونه او سپارښتنې چې د هغو له دلې ځېنې هغه يې پر روسيې

جگړه او سوله

د فرانسوي پوځ د يرغل لاملونه برابر كړل. ناپليون د خپلې واكمنۍ پر وخت پر له پسې پر انگلستان د يرغل فرمانونه وركړل، وخت او قوايي پرې مصرف كړل، خو له دې ټولو سره سره يې د خپلې واكمنۍ پر وخت كې يو وار هم د دغې چارې د سرته رسولو لپاره آن يو گام هم وانه اخيست. د دغه خبرې لامل دادى چې پر انگلستان د يرغل فرمانونه د پېښو له بهر سره اړخ نه لگاو او حال دا چې پر روسيې د يرغل فرمانونو، يو له بل سره پوره اندول درلوده او د زمان له غوښتنو سره يې اړخ لگاو.

ددې لپاره چې فرمان په رښتيا سره تر سره شي، فرمان وركوونكى بايد داسې فرمان وركړي چې سرته رسېدونكى وي، خو په دې پوهېدنه چې كومه چاره كېدونكې او كومه چاره ناشونې ده، نه يوازې د ناپليون لپاره چې په داسې يوه جگړه كې چې په ميليونونه خلك په كې اخته وو، گرانه ده، بلكې په خورا ساده پېښو كې هم د هغه اټكل گران دى. دا ځكه چې د هرې پېښې سرته رسېدل كېداى شي له ميليونونو خنډونو سره مخامخ شي. د هر سرته رسېدلي فرمان په وړاندې تل بې شمېره سرته نارسيديلي فرمانونه خنډ دي. سرته نه رسېدونكي فرمانونه، ځكه سرته نه رسېږي چې هغه له پېښو سره اړوند نه دي او د هغو سره اړخ نه لگوي، مود وايو:

- ناپليون غوښتل پر روسيې يرغل وكړي او وې كړ، خو په رښتيني ژوند كې د ناپليون په وخت كې مود د هغه داسې يو تكل نښه نه وينو، بلكې داسې ډېر او بېشمېره فرمانونه او ويناوې وينو چې دنورو بېلابېلو تكلونو او چارو په اړه ويل شوي دي.

د ۱۸۱۲ كال د جگړې په اړه د ناپليون له بېشمېره فرمانونو نه لږ شمېر هغه نه له دې كبله چې سرته رسېدلي چې گواكې د سرته

جگړه او سوله

نارسېدلو فرمانونو نه كوم غوره والي لري، بلکې دغه سرته رسېدلي فرمانونه روسيې ته د فرانسوي پوځ د يرغل له چارو او حالاتو سره اړخ لگاوه...

په دې توگه کله چې د وخت په پام سره د فرمان او پېښې اړيکي خپرو، په دې مو سر خلاصېږي چې هېڅ فرمان د پېښې د رامنځ ته کېدو لامل کېدای نه شي. خو بيا هم د هغو ترمنځ يو ډول ځانگړي اړيکي شته دي.

ددې لپاره چې ددغو اړيکو په ماهيت پوه شو، د ټولو هغو فرمانونو بل شرط چې نه خدايي بلکې ځمکني او انساني سرچينه لري و خپرو. او هغه داده چې خپله فرمان ورو کونکي هم په پېښه کې گډون لري. همدا د فرمان ورکونکي او فرمان وړونکي ترمنځ اړيکي دي چې واک نومېږي. دغه اړيکي په لاندې ډول دي:

- خلک د ډله ايزو چارو د سرته رسولو لپاره په داسې ډلو کې، چې هره ډله خپلې ځانگړې ځانگړتياوې لري، راټولېږي. سره له هغوتو پيرونو نه چې ددغو ډلو غړي يې د خپلو ارمانونو د سرته رسولو لپاره لري، خو بيا هم په هغو کې د گډوونکو وگړو ترمنځ اړيکي تل يو ډول دي...

له هغو ټولو ټوليزو ډلو نه چې خلک يې د ډله ايزو چارو د سرته رسولو لپاره جوړوي او د هغه کيفيت او جوړښت تر نورو نه ډېر توپير لري، پوځ دی.

د هر پوځ بنسټ د هغه له سرتيرو نه جوړ دي. د هغو شمېر تر بل هر چا زيات او رتبې يې تر نورو ټيټې دي. دغه راز بيا برېدگيان، برېدمنان او وروسته افسران چې شمېر يې تر هغو کم او واک او رتبه يې تر سرتيرو او نورو نه ډېرې لوړې او غوره دي.

جگړه او سوله

دغه لړۍ همدا سې پورته ځي، تر هغه چې خبره ستر قوماندان ته رسېږي چې يو او واک يې تر ټولو زيات دی.

د پوځ جوړښت يو مخروط ته ورته دی چې سرتيري د هغه لاندې برخه يا قاعده جوړوي. د سرتيرو کره وړه تل په خپل سردي، وهل کوي، تالان کوي، سوځول او غلا کوي. دوی ددغو کړو لپاره له پاسه فرمان ترلاسه کوي، خو دوی خپله هېڅکله فرمان نه ورکوي.

-برېدگيان چې شمېرې تر سرتيرو لږ دي. دوی تر سرتيرو لږ له دښمن سره مخامخ لاس او گريوان کېږي، خو کله ناکله قومانده ورکوي.

افسران بيا تر برېدگيانو په جگړه او نښتو کې زيات گډون کوي، خو په قومانده کې يې بيا برخه تر نورو زياتېږي. همدا سې بيا تر جنرالانو پورې چې يوازې فرمان ورکوي او د جگړې موخه او تگ لوري ټاکي. هغوی هېڅکله وسلې ته لاس نه وروړي او ستر قوماندان چې هېڅکله په جگړه کې گډون نه کوي او يوازې د فرمانونو په عملي کولو او د جگړې د تگ لوري په ټاکلو بسنه کوي. په همدې ډول دی چې په هره ټولنه او ډله کې چې د کوم ډله ايز کار کرکيله، يا سوداگري او بله هره چاره... خبره همدا سې ده.

که په دې ډول د مخروط يا د پوځ يا بلې هرې موسسې ټولې درجې او سره ټولې برخې له ښکته تر پورته سره جلا کړو، پر هغه قانون مو سر خلاصېږي چې د ډله ايز کار لپاره د خلکو ترمنځ پرايکو لاسبري دی. دا اړيکي داسې دي چې څومره وگړي په مخامخ ډول په جگړه يا نورو چارو کې گډون ولري. تر ټولو کم کولای شي قومانده او فرمان ورکړي. د دوی شمېر هم زيات دی. څومره چې له چارو لري او په چارو کې کم گډون ولري او سلسله مراتبو په ډول به په پېښو کې ونډه ولري، په

جگړه او سوله

هماغه کچه به د هغه د قوماندې ورکولو توان زیات وي او شمېر به یې هم لږ وي او همدا سې ددې مخروط تر څوکې پورې چې تر ټولو نه لږ، په عملیاتو کې گډون کوي، زیات کار یې یوازې د فرمانونو ورکول دي.

د فرمان ورکونکي او فرمان وړونکي ترمنځ همدا اړیکي، هغه مفهوم دی، چې هغه ته قدرت وايي.

همدا چې د ټولو پېښو زمانې شرایط مو جوړ کړل، ومولیدل چې ورکړل شوی فرمان یوازې هغه وخت ترسره کېدای شي چې له هغو پېښو سره اړخ ولگوي چې دغه فرمان هغو پورې اړه لري. او همدا چې د فرمان وړونکو او فرمان ورکونکو ترمنځ مو اړیکي ټینګ کړل. قوماندانده ورکونکي، دهماغې قوماندې او فرمان له برکته په پېښو کې تر ټولو لږ ونډه لري او د هغو ټول شخصیت او چارې د لارښوونې او تگ لوري، قوماندې پورې اړه پیدا کوي.

۷

کله چې یوه پېښه، پېښېږي. خلک د هغه په اړه خپل نظر او هیلې څرگندوی، خو څنگه چې دغه پېښې د ډېرو خلکو د ډله ایزو هلو ځلو زېږنده دي، هرو مرو ددې پېښې په اړه یادې شوې ویناوې او هیلې، لږ تر لږه د چارو په پایلو کې راڅرگندېږي برېښي. کله چې له دغو نظرونو نه، کوم یو عملي بڼه پیدا کوي، زموږ ذهن دغه نظر ددغې پېښې د پېښېدو لپاره یو فرمان ګڼي.

کله چې خلک یو شاتیر (لرګی) کشکاري، هر څوک خپل نظر څرګندوی چې څنگه هغه کشکاري او کومې خواته یې پورې وهي. خلک شاتیر کشکاري او په پای کې، هغه داسې یوې خواته رسوي چې د یو چا له نظر سره سم وي. دا په دې معنی چې یوه وویل او هماغه وشول. دا د هغه فرمان له مخې سرته رسېدلی او د واک لومړنۍ بڼه ده. هغه چا چې تر ټولو زیات کار کړی دی، ددې په اړه چې هغه او نورو څه کړي، تر ټولو کم وخت درلود. هغه د فرمان ورکولو وخت هم نه درلود او هغه چا چې زیاتې سپارښتنې کړي، له دې امله چې تر ټولو زیاتې خبرې یې کړي دي، څرګنده ده چې دلاسونو د خوځېدو لپاره یې کم وخت درلود.

کله چې یوه ډله د کوم ډله ایز کار او ارمان د سرته رسېدو لپاره سره راټولېږي او شمېرې زیات وي، په هغو کې چې د ګډ کار د سرته رسولو په وخت کې یې مخامخ ونډه لږه او شمېر لږ وي، او ددوی کار هم سپارښتنه وي، تر ټولو غوره راڅرګندېږي.

که د یو کار د سرته رسولو په وخت کې څوک، یوازې وي، په پرله

جگړه او سوله

پسې توگه يې په ذهن کې هغه دلايل گرځي راگرځي چې د هغه پر پخوانيو کړو لاسبري دي او د هغه د هغو چارو لارښوونه کوي چې تصوير يې کوي، دی غواړي په راتلونکې کې هغه سرته ورسوي.

کله چې خلک په ډله ايزه توگه کار کوي هم کت مټ دغه شان کوي، خپل ډله ايز کار، د خپل ډله ايز کار د فکر کول، دليل راوړل او د حقانيت د ثابولو چاره، هغو کسانو ته ورپرېږدي چې له دوی سره په کار کې گډون نه کوي.

فرانسويان، په څرگنده او يا ناڅرگنده لاملونو د يو بل په ډوبولو او د يو بل په وژلو پيل کوي. دوی د خپلو دغو چارو لپاره پلمې لري او ځانته د هغه د سرته رسولو حق ورکوي. هغوی د خلکو د ارادې په پلمه وايي چې خونړۍ چاره د فرانسې د ملي گټو، ازادۍ او برابري لپاره په کار وو. بيا خلک د يو بل له وژلو لاس پر سر کېږي او ددې خبرې لپاره هم پلمه او حقانيت لري او وايي چې دوی بايد د اروپا پر وړاندې يووالي وکړي او ديوه واک، ترسيوري لاندې ودرېږي او نور نور... بيا خلک له لوديزه دختيخ پلو يرغل کوي، خپل همنوعان وژني او دې خبرې ته هم پلمه پيدا کوي، هغه هم په ويناوو کې دفرانسې وياړ او دانگلستان دناوړه نيت پاپلې او نورې، خبرې گڼل کېږي.

تاريخ مودې ته دا څرگندوی چې د پېښو دغه راز حقانيت گڼل هېڅ معنی نه لري، يا دغه شان حقانيت په ذات کې د ځان ضد خبرې دي، د حق د ثابولو نه وروسته د انسانانو وژل او يا د انگلستان بد نيت ته د جزا ورکولو له امله د روسيې د ميليونو خلکو وژل، خو په خپل وخت کې دغو چارو ته حقانيت وربښل لايو ارزښت لري او هغه هم په دې معنی چې په چارو کې گډون لرونکي کسان له خپل اخلاقي مسووليت

جگړه او سوله

نه خلاصوي. دغه موقتي موخې، د اورگادې دمخې جارو ته ورته ده چې د ریل مخه پاکوي. دغه پلمه هم د خلکو وجدان د مسوولیت له پیتي خلاصوي. که دغه پلمې او حقانیت نه وای، تر دغو پېښو نه وروسته به آن یوې ساده پوښتنې ته هم چا ځواب موندلای نه شو او هغه پوښتنه دا چې څنګه په میلیونونو خلکو په داسې ډله ایزو توګه، داسې جنایاتو: لکه جگړې، وژنو او نورو ته ورو دانګل.

ایا د اروپا د اوسنیو په اوسنیو کړکېچونو دولتي جوړښتونو او کړکېچن ژوند په بهر کې کولای شو، داسې پېښه پیدا کولې شو چې هغه پادشاهانو، وزیرانو یا مطبوعاتو تایید کړي نه وي او یایې لارښوونه او سپارښتنه نه وي کړي؟ ایا داسې کومه ډله ایزه چاره پیدا کولای شو چې د اروپا یا د تمدن د یووالي، ملي ګټو او پوځي انډول په نامه حقانیت پیدا نه کړي؟ هوکې! هره پېښه شوې پېښه، هرو مرو د کوم نظر او هیلې سره اړخ لګوي، حقانیت پیدا کوي او دیوه یا څو تنو د ارادې زېږنده بلل کېږي.

هرپلو چې په سمندر کې کومه بېلې روانه وي، د هغه په وړاندې په څپو کې لاره څېرېږي، په بېلې کې دناستو کسانو لپاره د بېلې دواړو خواوو ته د څپو تګ د لیدو وړ یوازنی خوځون دی.

که مور یوازې شېبه په شېبه د دغه خوځون څارنه وکړو او هغه د بېلې له خوځېدا سره پرتله کړو. دابه څرګنده شي چې دا بېلې ده چې هره شېبه په خپلې خوځېدا سره د دغه بهیر تګلوری ټاکي او زمور ناڅرګنده او پرله پسې خوځون مور له تیروتنو سره مخامخوي.

د تاریخي شخصیتونو کړو وړو پسې دم په دم څارنه مور ته دا پایله راکوي چې هلته هم هرڅه کم مټ همدا سې دی (یعنې د پېښې د سرته رسېدو لپاره د یو حتمي شرط ټاکل زمور هم په زمان کې د پرله پسې

جگړه او سوله

خوځون شرط). دا په دې معنی چې له خلکو سره د تاریخي شخصیت اړیکې باید هېر نه شي. کله چې بېړۍ یو پلوروانه وي د اوبو بهېر نه بدلېږي، خو کله چې بېړۍ خپل تگ لوری بیا بدلوي داوبو بهېر هم د هغه د څوکي دوو خواو ته بدلون مومي. خو هرې خواته چې هغه تاوېږي، د هغه د څوکي وړاندې څپې لاره ورته پرانيزي. مگر هر پلو چې بېړۍ تاوېږي، څپې بیا بېرته هماغه خواته درومي چې بېړۍ روانې وي، ځکه بله چاره نه لري. هره پېښه چې پېښېږي او دا تل همدا سې وي چې تصور یې کېږي. دا پېښه مخکې له مخې اټکل شوې او د پېښېدو فرمان یې ورکړ شوی وي. بېړۍ چې هرې خواته تاوېږي، که څه هم مور ته له لرې داسې برېښي چې څپې نه یوازې په خپله خوځېدا کې خپلواکې دي بلکې د بېړۍ لارښوونه هم کوي، خو دغه څپې نه د هغې د خوځېدا په لارښوونه کې ونډه لري او نه د هغې خوځېدا چټکولی شي.

تاریخ پوهان خپلې څېړنې، یوازې د تاریخي شخصیتونو، هغو ویناوو ته جلا کوي چې د پېښو، د پېښېدو په اړه ویل شوي دي. هغو ویناوو د فرمان بڼه پیدا کړې ده، هغوی په دې ډاډمن شوي دي چې د دغه فرمان او د پېښو د پېښېدو تر منځ اړیکې شته دي، خو کله چې مو خپله پېښې او هغه اړیکې چې تاریخي شخصیتونه یې له پرگنو او خلکو سره لري، وڅېړو، مور دې پایلې ته رسوي چې په خپله تاریخي شخصیتونه او د هغو فرمانونه د پېښو تر اغیز لاندې او د هغو زېږنده دي. د دغې پایلې د هرو مرو منلو دلیل دا دي چې د دغو فرمانونو د بې شمېروالي سره سره، بیا هم پېښې هغه تر هغه وخته نه پېښېږي چې د پېښېدو لپاره یې نور لاملونه رامنځ ته شوي نه وي. خو همدا چې کومه پېښه، پېښه شي، د تاریخي شخصیتونو له خوا د څرگندو شویو

جگړه او سوله

ويناوو او ارادو په منځ کې، داسې هغه پيدا کېږي چې د معنی او وخت له پلوه دغې پېښې سره اړخ لگوي او د هغې د فرمان بڼه پيدا کوي. اوس چې مو دا پایله ترلاسه کړه، مور په ډاډ او په ډاگه کولای شو د تاریخ دغو درو پوښتنو ته ځواب ووايو:

۱- واک څه شی دی؟

۲- کوم قوت دی چې ولسونه خوځوي؟

الف: واک له نورو خلکو سره د یوه پېژندل شوي شخصیت، هغه اړیکې دي چې له هغو نه په گټې اخیستو سره چې څومره دي، په ډله ایزه چارو کې لږه ونډه اخلي. په هماغه اندازه د هغه کار د بهر په اړه نظر زیاتې څرگندونې او د هغه د سرته رسېدو د حقانیت ثابتولو ته هڅه کوي.

ب- د ملتونو کړه وړه، لکه هغه شان چې تاریخ لیکونکو فکر کاوه، نه د واک، نه د فکري هلو ځلو، نه آن د دغو دوو دگډون بلکې د ټولو هغو خلکو د هڅو او هاند پایله ده چې د پدیدو په رامنځ ته کېدو کې ونډه لري او تل داسې پېښ شوي دي، ټول هغه کسان چې څومره زیات او په مخامخ توگه د کار په سرته رسېدو کې ونډه او گډون لري، مسوولیت یې په هماغه کچه کم دي او برعکس.

داسې ښکاري چې له معنوي پلوه د پېښو د پېښېدو علت او لامل، واک دی او له جسماني پلوه هغه کسان چې د واک اطاعت کوي، خو دا چې دا معنوي هلې ځلې له جسماني هڅو او هاند پرته ناشوني دي، نو ځکه د پېښې د پېښېدو لامل نه په دې او نه په هغه بلکې د دواړو په یووالي کې وي. یا په بله وینا په هغه پدیده کې چې مور، علت لټاوه،

جگړه او سوله

هلته نه شته، کله چې په دې برخه کې خپلې شننې ترپايه ورسوو، يو خنډ ته رسېږو، دانساني فکر هغې پولې ته، چې انساني فکر تل هلته رسېږي، که هغه (انسان) د خپلې موضوع څېړنې ته ځير نه شي، له هغه سره پام ونه کړي، په ټولو معنوي برخو کې همالته رسېږي (هماغه خنډ ته). د برېښنا انرژي تودوخه پيدا کوي او تودوخه برېښنا پيدا کوي. ذره هم يو بل دفع کوي.

کله چې د يو بل په وړاندې د تودوخې او برېښنا په غبرگون غږېږو يا د اتم په اړه څه وايو، نه شو کولای دا ووايو چې ولې دا داسې کېږي، ځکه دا بل ډول کېدای نه شي، ځکه بايد دا همداسې وشي. دا له همدې امله چې دا د هغه قانون له کبله دي چې پردغو پديدو لاسبرې دي. تاريخي پديدې هم همداسې دي. د جگړې يا انقلاب د پېښېدو علت څه شي دی؟ مور نه پوهېږو. يوازې په دې پوهېږو چې د دې يا هغې پېښې د پېښېدو لپاره خلک په ځانگړي توگه ځان چمتو او په هغه کې گډون کوي. او مور بيا وايو چې دا همداسې دی، ځکه چې بل ډول يې تصور هم نه شي کېدای او دا د هغه قانون دی.

۸

که تاریخ له ظاهري پېښو سره کار لرلای، د همدې ساده او څرگند قانون منل به بس و، چې مورځې خپلې څېړنې پای ته ورسوو، خو د تاریخ قانون د انسان څارنه کوي. یو کمکی ذره هم نه شي کولای مورځې ته ووايي چې د بلې ذرې جذبېدو او یا غبرگون نه احساسوي او داسې کوم قانون نه شته، خو انسان چې خپله د تاریخ موضوع ده، په ډاگه وایي چې آزاد او د قانون تابع نه دی.

د انسان د ارادې د آزادۍ موضوع که څه هم نغښتلې بڼه لری، خو بیا هم د تاریخ په هره گام کې احساسېږي. د تاریخ ټول متفکر او ځیرک مورخین، بې ارادې دې پوښتنې ته رارسېدلي دي.

د تاریخ ټولې جرې، متضاد غوټې او دغه ناسمه تگلارې چې دغه علم پر هغه درومي، ځکه ناسپړلې پاتې دي چې همدې پوښتنې سم ځواب ویل شوی نه دی.

که دهر انسان اراده خپلواکه وای، یعنی دا چې که هر چا کولای شوای هر هغه څه وکړي چې زړه یې غواړي، ټول تاریخ به د ناسره اړوندو پېښو، یوه تصادفي لړۍ وای.

آن که زرگونو کلونو په اوږدو کې، د میلیونو میلیونو وگړو په منځ کې، یو تن هم داسې پیدا شوی وای چې په ازاده توگه یې هغه کولای شوای چې دده څه زړه غوښتي، دا په ډاگه ده چې ددغه چا یو آزاد او غیر قانوني کړه به ددې لپاره بس وای چې ټول هغه قوانین او قواعد تلا والا کړي چې د ټول بشریت لپاره ارزښت لري، خو آن که یو قانون

جگړه او سوله

هم د انساني کړو وړو د څارنې لپاره وي، نه شو کولای د انسان د ارادې خبره وشي، ځکه چې په دې حالت کې دغه انسان باید دغه قانون ته غاړه کېږدي.

د خپلواکۍ یا د ارادې د اختیار موضوع چې له لرغونو زمانو راهیسې یې د بشري ټولني تر ټولو غوره ذهنونو د ځان پر څېر نه اخته کړي دي. له هماغو لرغونو زمانو راهیسې یې د انسان لپاره د خورا اهمیت له امله ستر غوټه جوړه کړې ده.

پوښتنه په دې کې ده، که انسان د یوې موضوع په توګه له هر پلوه تر څېرني لاندې ونیسو، که د خدای پوهنه وي، تاریخي پوهنه، اخلاقي پوهنه یا فلسفي پوهنه، ګورو چې پر هغه لکه د بل هر موجود په څېر د جبر قانون لاسبری دی، خو کله چې بیا خپل ځانته ځیر شو، یعنی په دې پوهېږو او داسې احساسو چې آزاده یو.

آگاهي یا پېژندنه، د ځان پېژندنې هغه سرچینه ده چې له عقله جلا او خپلواکه ده. انسان د عقل له لارې د ځان څارنه کوي، خو یوازې د آگاهی له لارې ده چې ځان پېژني.

له آگاهی پرته د عقل د هېڅ ډول څارنې او کړو تصور کېدای نه شي. د دې لپاره چې انسان پوه شي، څارنه وکړي او عقلي چارې ترسره کړي، تر هر څه دمخه لومړی باید دا وپېژني چې ژوندی دی. ژوند، انسان ځان دیو غوښتونکي یعنی د ارادې له درلودونکي پرته، په بل ډول نه پېژني. د ارادې اراده درلودل د انسان د ژوند ماهیت جوړوي. انسان د ارادې په مرسته ځان پېژني او پرته له دې چې ځان آزاد وګڼي. بله چاره نه شته.

که انسان ځان پسې څارنه وکړي، هغه ویني چې د هغه اراده دیو قانون له مخې تګ لوری مومي (هغه ګوري چې هرو مرو باید خواره

جگړه او سوله

وخوري، د خپلې ذهني هلوځلو څارنه وکړي او يا بله کومه چاره کې
گډون ولري). هغه له دې نه پرته بله چاره نه لري چې د خپلې ارادې د
دايمي جبرې حالت نه بل څه نه وي. هر هغه څه چې ازاده وي، هغه
جبرې کېدای هم نه شي. انسان ته خپله اراده ځکه جبرې برېښي چې
هغه له دې نه پرته چې هغه آزاد وگڼي، بله چاره نه لري.

تاسو وايي چې زه آزاد نه يم. زه خپل لاس لوړوم او بېرته يې ښکته
کوم. هر څوک په دې پوهېږي چې دغه غير منطقي ځواب د آزادۍ د
منلو، انکار نه منونکي ثبوت دی.

دغه ځواب د هغې آگاهۍ غبرگون دی چې عقل پورې اړه نه لري. که
د آزادۍ يا اختيار آگاهي، د ځانپېژندنې له سرچينې او عقله خپلواکه
نه وای، هغه به د عقل او تجربې تر اغيز لاندې وای. په حقيقت کې به
دغه شان اغيز نه يوازې هېڅکله نه وي بلکې تصور به يې هم نه شي
کېدای.

هر څوک د يو څو تجربو او دلايلو نه وروسته په دې پوهېږي چې هغه
د څېړنې يوې موضوع په توگه، د پېژندل شويو قوانينو تر اغيزې
لاندې دی. انسان به هرو مرو هغه ته غاړه ږدي او د هغو تر پېژندنې
وروسته، هېڅکله له هغو نه د سرغړونې هڅه نه کوي، خو هماغه
تجربې او دلايل ده ته دا ثابتوي چې دده له خوا ځانته انگېرل شوې
بشپړه آزادي، شونې نه ده او دده هر کره د هغه ورځني ژوند کړو وړه، د
هغه خلق او خوي او هغو اغيزه او لمسونې پورې اړه لري چې دده له
خوا ترسره کېږي، خو انسان هېڅکله دغو استدلالونو او تجربو ته
غاړه نه ږدي.

انسان همدا چې د تجربې او استدلال په مرسته پوه شو چې تېره له
پاسه رالوېږي، بېشکه په دې باور کوي او په ټولو پېښو کې ددغه

جگړه او سوله

قانون د سرته رسېدو هيله لري.

خو همدا چې په دې پوه شي چې بېشکه دده اراده، د قوانينو تر اغيزلاندې ده، هغه نه مني او باوري يې نه پرې نه راځي.

که څه هم همدا تجربې او استدلال انسان ته نښې چې دی له خپل دغه طبيعت، عادت او کړو وړو سره په ځانگړو شرايطو کې هماغه دی چې و او دادی د زرم ځل لپاره، په هماغو شرايطو کې، بيا هماغه عادت او کړه وړه کوي. اوله هماغې نتيجې سره مخامخ دی چې تل په يوه شان پای ته رسېدلې او دی بيا هم په ډاډمنه توگه احساسوي چې دی آزاد دی او هرڅه چې غواړي هغه شان يې کوي لکه تر دغو تجربو مخکې يې چې کول. هر انسان که هغه عاقل وی او که هغه باڅاری وي. هرڅومره او په هره کچه چې په ډاگه او سپينه هغه ته ثابتې شوي وي، بيا هم نه شي کولای په يوه ځانگړی وخت او حالت کې دوه توپير لرونکي کړه وړه ولري. هغه داسې احساس کوي چې ژوند له دغه بې معنی تصویره پرته (چې د آزادۍ بنسټ جوړوي) تصور کېدای نه شي. هغه احساسوي چې هرڅومره دغه شان يو ناڅاپي ناشونی وی، بيا هم شته، ځکه د آزادۍ له تصویره پرته يوازې هغه ته د ژوند احساسول امکان نه لري بلکې د هغه له تصویره پرته ژوند هم نه شي کولای.

هغه نه شي کولای له دې تصویره پرته ژوند وکړي چې په ټول ژوند کې ټولې انساني هيلې او لمسونه، د آزادۍ د زياتوالي لپاره هلې ځلې دي. بډايتوب، بې وزلي، زور او کمزوري، وياړ او نوم ورکتوب، قدرت او محکوميت، روغتيا او ناروغي، پوهه او ناداني، کار، زيار او استراحت، مړنست او لوږه، خیر او شر د آزادۍ، لوړې او ښکته کچې دي.

له آزادۍ نه د بې برخې انسان تصور، د هغه انسان له تصویره بل څه

جگړه او سوله

نه دي، چې ژونده يې بايللی وي. . .

ستر خدای د انسان خالق دی. خدای د ټولو چارو توان لري او د هغه هستي يې پايه ده. نو داسې چې ده، بيا گناه څه معنی لري، هغه گناه چې له آزادۍ نه، د انسان دخبرتيا او آگاهی زيربنده ده؟ همدا د الهي علم موضوع او مضمون دی.

د انسان کره وړه، د هغو عمومي او نه بدلیدونکي قوانينو زيربنده دي چې په خپله د رياضي علومو د پاييلې، پایله ده. نو اوس دا پوښتنه رامنځ ته کېږي چې د ټولني پروړاندې د انسان مسووليت، له آزادۍ نه د انسان د آگاهی او خبرتيا زيربنده، څه ده؟ دا هم شوه، د حقوقو د علم موضوع.

د انسان کره د هغه د طبيعت او ذات او د هغه د کرکتر او پرده د لاسبرو اغيزو تابع دي.

نود وجدان او پرنو او بدو کرو وړو خبرتيا چې له ازادۍ نه آگاهی زيربنده ده، بيا څه شي دي؟ دا د اخلاقو د علم موضوع ده.

انسان، د بشري ژوند گډو اړيکو ته په پام سره د هغو ټولنيزو قوانينو تابع دی چې پر ژوند لاسبري دي، خو همدغه انسان د دې اړيکو سره بيا هم آزاد برېښي. څنگه بايد د ملتونو او بشريت مطالعه وشي؟ څنگه هغه وڅېړل شي؟ هغه په چارو کې آزاد وگڼل شي او که محکوم په جبر؟ دا کېږي د تاريخ موضوع.

يو ازې زموږ پر ځان باوره زمانه کې چې پوهې تبليغاتي او ټوليزې بڼه پيدا کړې ده، د چاپ د دوديدو له برکته چې د نادانۍ غوره وسيله ده، د وگړي د ارادې آزادي او اختيار داسې بڼه غوره کړې ده چې بې ځايه برېښي او آن يادول يې ناشوني دي. زموږ په زمانه کې دغه تش په نوم مخکښ خلک، يعنې ناپوهې پرگنې، د طبيعت پېژندونکو

جگړه او سوله

کارونه، چې د موضوع یو اړخ څېړي، خبرې پیل کړي او هغه د حل لاره گڼي.

دوی وايي او په خپلو خپرونو کې لیکي:

- روح او ازادې نه شته، ځکه نه شته چې انساني ژوند د غړو د خوځېدا زېږنده دی او د غړو خوځېدا بیا د غصې شخصیت تابع دی. روح او آزادی نه شته، ځکه مور د تاریخ په کوم ناڅرگند کې له بیزو نه پیدا شوي یو. دوی وايي، لیکي او خپره وې یې، خو په دې خبر، نه دي چې په زرگونو کالونو پخوا هم ټولو مذهبونو او ټولو متفکرینو همدغه د جبر او محکومیت قانون چې اوس دوی داسې په ټینگار او هڅو د فزیولوژی او ځناور پېژندنې په مرسته د هغه پر ثابتوالي ټینگار کړي، نه یوازې پېژندلی و، بلکې هېڅکله له هغه چا انکار هم نه دی کړی. هغوی په دې نه پوهېږي چې په دې برخه کې د طبیعي علومو ونډه یوازې داده چې د هرې موضوع یوازې یو اړخ راڅرگندوی، ځکه عقل او اراده د علمي څېړنو له مخې د عقلي زېږون نه پرته بل څه نه دی. دا چې انسان د کوم کلي قانون له مخې د څارویو د ودې او پرمختګ د تاریخ په کوم ناڅرگند وخت کې د ټیټو ځناورو نه وده کړې وې. دا هغه څه دي چې اوس په نوې بڼه، خو له مور په زرگونه کاله پخوا مذهب او فلسفې څېړنو کړي دي، یعنې دا چې انسان له عقلاني پلوه د جبر او محکومیت د قوانینو تابع دی، خو دا دیوه وینسته په کچه هم له مور سره د دې پوښتنې په آواری کې هم مرسته نه کوي، ځکه دا خبره بل اړخ هم لری او هغه د آزادی، انساني اختیار منل دی.

که انسان د تاریخ په یوه ناڅرگنده پړاو کې، له بیزو نه راپیدا شوی دی، دا بله خبره هم په همدې کچه د پوهېدو وړ ده چې وايي: انسان د تاریخ په یوه څرگنده وخت کې له یو موټي خاورې نه راپیدا شوی دی.

جگړه او سوله

(په لومړي نظر، X ناڅرگند دی او په دویم کې بیا د زېږون سرچینه). د اېوېنټنه چې د انسان د آزادۍ خبره، څنگه د جبر له قانون سره یوځای شي، د تطبیقي فزیولوژی او ځناور پېژندنې د علومو په مرسته آواریدي نه شي. کله چې مور د چونگېسې، سوی او بیزو ترمخ د گډوالي نښه یوازې غړی او اعصاب ونيو، حال دا چې انسان له غړو او اعصابو پرته اگاهی او وجدان هم لري.

د طبیعي علومو پوهان او د هغوی پلویان چې تصور کوي، دغې پوښتنې ته په بشپړه توګه ځواب ویلی دی، هغوی، هغو خټګرو ته ورته دي چې دکلیسا د دیوال یو خوا سپینه او رنگ کړي او دکار مشر یا خاوند د نشتوالي نه په ګټه اخیستو سره دکړکی، دريڅي، سپېڅلي شمایل او هغه دیوالونه چې ټولیز ترمیم یې لاپای ته رسېدلی نه دی، ټول سپین او رنگ کړی او دی ته خوشاله وي چې هرڅه یې رنگ کړي او کار یې په غوره او ښه توګه پای ته رسولی دی.

۹

دنورو هغو پوهو پر وړاندې چې غواړي د جبر او اختیار پوښتنې ته ځواب ووايي، تاریخ دا ځانگړتیا لري چې د تاریخ لپاره دغه موضوع، نه د بشر د ارادې په اصل او ماهیت بلکې په تیر وخت کې د هغه په څرگندیدو او ځینو ځانگړو شرایطو پورې اړه پیدا کوي.

د علم تر نورو ځانگړو تاریخ، د دغې پوښتنې د آواری لپاره د نظري علومو پر وړاندې د تجربی علومو بڼه مومي.

د تاریخ موضوع نه په خپله د انسان اراده بلکې د هغه په اړه زموږ تصور دی، نو له دې کبله تاریخ، د دغو دوو سره ضد، جبر او اختیار له رازه ډک یووالي د آواری لپاره د الهي علومو، انقلابونو او فلسفې په شان، په انساني کړو کې ستونزې نه لري.

تاریخ، انساني ژوند، لکه هغه شان چې موږ ته څرگندېږي او یا په هغه کې د دغو دوو سره متضادو اړخونو یووالي رامنځ ته کېږي، څېږي.

د انسان په رښتیني ژوند کې، هره تاریخي پېښه، یا هم انساني کړه، په ډاگه او د دغه ضدیت له خورا کمې پوهېدنې پرته د درک وړ دی. که څه هم هره پېښه او هر کړه تر یوې کچې پورې په اختیار او تر یوې کچې پورې په جبر ترسره کېږي.

د تاریخ فلسفه د دې مسلې د آواری لپاره چې جبر او اختیار، څنگه او په څه ډول او په کومه کچه په انساني کړو وړو کې اغیزمن دي او د دغو دوو اصلي ماهیت څه دی، نه یوازې د اکولای شي بلکې تر هر څه لومړی د جبر او اختیار د مفاهیمو پېژندنه وکړي او بیا د دغو مفاهیمو

جگړه او سوله

په مرسته د ژوند پدیدې وڅېړي. تاریخ د جبر او اختیار پېژندنه د خورا بې شمېره، تاریخي پېښو له پایلې راباسي.

په هر ډول که موږ دې پرو او یا هم دیوه تن د کړو وړو څېړنه وکړو، موږ پوهېږو چې هغه باید د جبر او اختیار د یو ګډ ترتیب په ډول وڅېړو.

کله چې موږ د ملتونو د لېږدېدو یا د وحشي قبایلو د یرغلونو یا د درېیم ناپلیون د فرمانونو په اړه غږېږو او یا د هغه چا ددې پرېکړې په اړه چې یو ساعت مخکې یې د خپل تګ لپاره، د څولارو نه یوه لاره ټاکلې ده، په دې ټولو کې هېڅ ډول تناقض نه وینو. د جبر او اختیار هغه کچه چې د دغو کسانو په کړو وړو کې ونډه لري، موږ ته له ورايه څرګنده ده.

زیاتره وخت د اختیار د کچې: د کموالي او زیاتوالي په اړه تصور توپیر لري او د تصور دا توپیر هم، هغه نظر پورې اړه لري چې موږ قضاوت پرې کوو، خو هرڅنګه چې وي، باید ووايو چې انساني کړه وړه د جبر او اختیار د یووالي نه پرته، بل څه نه دي. په هر ډول کړو وړو کې په یوه ټاکلي اندازه اختیار او په یوه ټاکلي اندازه جبر وینو او هر هغه چاره چې څېړو که په هغه کې د اختیار کچه زیاته وي، په هماغه کچه به په هغه کې د جبر کچه کمه وي. او که د جبر کچه زیاته وي، هلته به د اختیار کچه لږه وي...

ډوبېدونکی انسان یو بل تن ته لاس وراچوي، په دې توګه هغه هم ډوبوي او یا هغه مور چې خپل ماشوم ته د شودو وړ کولو له امله بیحاله او خواړه غلا کوي. یا کوم سرتیری چې د سخت د سپلین له مخې د خپل افسر په قوماندې بې ګناه انسان وژني، د هغه څېړونکي له نظره چې پوهېږي دغه خلک د ګناه د سرته رسېدو په وخت کې په څه حالت کې

جگړه او سوله

وو، لږ گنهگاره دي يعنې دغو خلکو د هغو څېرو نکو له نظره د گناه د سرته رسولو په وخت کې خورا کم اختيار درلود او جبر پرې زيات و. نو د پريکړې په وخت کې د هغه چا په پرتله چې نه پوهېږي چې ډوبېدونکی خپله ډوب شوی او هغه مور چې غلا يې کړې ده، وږې وه او سرتيري دې ته اړ و چې د خپل افسر قومانده ومني، زيات اختيار لري... او نور... په دې توگه څومره چې جبر زياتېږي په هماغه کچه اختيار کمېږي.

مذهب، انساني سالم تفکر، علم، حقوق او په خپله تاريخ ټول د جبر او اختيار پر دغو اړيکو يو ډول پوهېږي.

په ټولو هغو پېښو کې چې زموږ له نظره د جبر او اختيار ونډه کمېږي او زياتېږي، پرته له استثنا، پر درې بنسټونو ولاړ دي:

۱- له بهرنۍ نړۍ سره د هغه چا اړيکې چې پېښه رامنځ ته کوي.

۲- له زمان سره.

۳- له هغو عواملو سره چې پېښه يې رامنځ ته کړې ده.

له بهرنۍ نړۍ سره د انسان لږ يا زيات څرگند اړيکې، د هغه ټاکلي ځای په اړه کمه يا زياته، خو برالا پوهېدنه ده، چې هر سړی يې له خپل چاپيريال له لري. دا هغه علت يا بنسټ دی چې ډوبېدونکی سړی يې د هغه چا په پرتله چې پر وچه ولاړ دی، په ډاگه جبرې او آزادي يې کمه او يا د هغه چا کره وږه چې په يوه گڼه گونډه کې له نورو سره په نږدې اړيکو کې ژوند کوي. او يا هم د ساري په توگه هغه څوک چې په کورني ژوند، دولتي چارو او يا سوداگري کې اخته دی، په ډاگه د يوه مجرد او له هغه چا سره چې له بل سره اړيکې نه لري، آزادی کمه لري او جبر يې زيات دی.

جگړه او سوله

که موږ يو انسان ، د هغه له چاپيرياله جلا او له نورو سره له اړيکو پرته وڅارو ، د هغه هرڅه موږ ته آزاد او دده په خپل اختيار کې برېښي. او که موږ د هغه په چاپيريال کې ، له کوم چا يا کوم څه سره د هغه اړيکي په پام کې وساتو ، دا په دې معنی ، له هغه چا سره چې کتاب لولي ، يا غږېږي. او يا له هغه کار سره چې دی پرې اخته دی ، يا آن هغه فضا چې دی يې چاپير کړی دی ، يا هغه له هغې رڼا سره چې د هغه شا او خوا ته پر پرتو شيانو ځلېږي ، دغو ټولو ته ښه وگورو ، دا راته څرگندېږي چې له دغو شرايطو نه هر يو پر ده اغيز لري او لږ تر لږه د هغه ديوې چارې ټاکونکي دي او يا يې لارښوونه کوي. او په هغه اندازه چې موږ پوهېږو ، څومره چې ددغو عواملو اغيزيات وي. په کړو وړو کې د هغه آزادۍ زموږ تر پامه کمه او جبر پر هغه موږ ته پياوړی برېښي.

دويم بنسټ ، له نړۍ سره دانسان زماني اړيکي دي. څومره چې له نړۍ سره دغه اړيکي برالا او يا پټې اوسي په هماغه کچه به ددغه زمان په اوږدو کې څرگند او يا پټ و اوسي. دا هماغه اړيکي دي چې پايله يې دلومړني انسان گناه او له جنته د هغه د شړلو او په پای کې دبشریت د پيدا ايښت لامل شو. دغه لامل زموږ تر پامه تر اوسني کورني ژونده (د مېړه او ښځې اړيکي) لاجبرې ښکاري. دا هماغه بنسټ او اړيکي دي چې ددې سبب کېږي ، هغه پېښه چې له پېړۍ پېړۍ پخوا په دې نړۍ کې پېښه شوې وه او له موږ سره د زمان له لارې پرته بل ډول اړيکي نه لري. داوسني انسان تر کړو نه چې پايله يې لا څرگنده نه ده ، جبرې ښکاره شي.

دانسان د کړو وړو د جبر او اختيار په اړه زموږ قضاوت ، هغه وخت او واټن پورې تړلی دی چې د پېښې د پېښېدو له شېبې نه د قضاوت تر وخته پورې تير شوی دی.

جگړه او سوله

که زه په داسې يوې چارې قضاوت وکړم چې يوه شېبه مخکې مې ترسره کړې ده او دسرته رسېدو شرايط يې هم له او سنی شېبې نه هومره توپير نه لري ، زما چارې به ماته ناچاره او بېشکه چې اختياري و برېښي ، خو که پر هغې چارې قضاوت وکړو چې يوه مياشت مخکې او پخوا او چور په نورو شرايطو کې پېښه شوې وه ، بې ارادې به اعتراف وکړم چې که دا کار مې نه وای کړی ، تردې غوره او ښې پایلې او آن هغه جبري پېښې به چې له دغې پېښې راپيدا شوي دي ، ترسره شوې نه وای . که د خپلې حافظې په مرسته ، له دې هم پخوانيو پېښو شويو چارو ، دساري په توگه د هغو چارو په اړه چې لس کاله پخوا پېښې شوې دي ، فکر وکړم ، بېشکه چې ددې کړو وړو پایله به ماته لا څرگنده وي ، خو دا تصور که هغه چاره مې نه وای کړې ، څه به پېښ شوی وای راته گرانه ده . نومره چې د خپلې حافظې په مرسته لا لري او پخوانۍ زمانې ته ورځو او يا په دې ډول دراتلونکې قضاوت کوو ، دا راته څرگند پري چې د اختيار په اړه زموږ قضاوت لاتت برېښي .

په همدې توگه په ټوليزو چارو کې د ارادې د آزادۍ په هکله د بدلون د کچې له برکته انسان په تاريخ کې بيا موندل کېږي . هغه پېښه چې اوس . پېښه شوې ده ، بېشکه زموږ له نظره د ټولو هغو پېژندل شويو خبرو د کړو وړو زېږنده ده چې خپلواک گڼل شوي دي ، خو هغه څه چې لږ پخوا پېښ شوي دي او اوس هرو ورو د هغو داسې پایلې وينو چې پرته له هغه دبل څه شي تصور کولای نه شو او له بله پلوه نومره چې موږ د پېښ په لټولو کې وروسته شاته درومو ، په هماغه کچه په هغو کې د اختيار کچه رالوېږي .

د اتریش او پروس جگړه بېشکه موږ ته د ځيرک بيسمارک او نورو د کړو وړو پایله برېښي .

جگړه او سوله

که څه هم په دې کې شک دی ، خو د ناپليون جگړې لا تراوسه هم موږ ته د اتلانو د ارادې زيربنده بنسکاري ، خو صليبي جگړو نور په پوره توگه خپل دريځ او ځای موندلای ، نو ځکه د اروپا او سني تاريخ د هغو له تصويره پرته بې معنی دی ، که څه هم د هغه وخت د تاريخ ليکونکو لپاره صليبي جگړې هم د هغه وخت د څو تنو داسې تاريخي شخصيتونو د کړو وړو زيربنده دی چې آزاد او اختيار لرونکی گڼل کېدل ، خو گله چې د وحشي قامونو د مهاجرت خبره رامنځ ته کېږي . هېڅوک هم دا تصور نه شي کولای چې د اوسني اروپا بڼه ، د اتيلاد آزادې ارادې زيربنده ده ، په هره کچه چې په تاريخ کې شاته ستنېږو او خپله د څېړنې موضوع لا لرغونې او له اوسني زمانې لرې غوره کوو ، د هغو کسانو په کړو وړو کې اختيار او آزادې چې د پېښو د پېښېدو سبب شوي دي ، موږ ته لا شکمن او د چارو لارښوونکی لا مجبور برېښي .

۳) زمور څېړنې په درېيم پړاو کې ، د علتونو پر هغو خورا بې پايه اړيکو چې څه کم او زيات زمور په واک کې دی او عقل د پېښو د شننې لپاره هغه ته اړتيا لري ، ولاړې دي . نوله دې د انسان هر ځانگړي کره بايد د پخوانيو پېښو د پايلې او دراتلونکو پېښو د علت په توگه خپل ځانگړی ځای لري .

کله چې موږ ته د کومې چارې د سرته رسېدو علت پوره بنسکاره نه وي ، دا مهمه نه ده چې دغه چاره جنایت دي ، يا خير ، يا داسې چاره چې نيکي او بدې پورې هېڅ اړه ونه لري ، موږ دا منو چې د دغې چارې سرته رسوونکی ، هغه په خورا په ارادي او په اختياري ډول سرته رسولې ده . که دغه چاره جنایت وي ، تر هر څه دمخه موږ هغه ته د مجازاتو غوښتنه کوو او که د خير کار وي ، هغه ته به تر هر څه دمخه

جگړه او سوله

درناوي كوو او كله كه كومه داسې چاره ترسره شي چې له اخلاقي پلوه، نه ښه وي او نه بده. هغه پېښه مور، د هغه د سرته رسوونكي دقوي، غير معمول او ازاد شخصيت زېږنده گڼو، خو كه مور ته د بې شمېر علتونو نه يو علت څرگندوي، په هغه كې مور ته د څرگنده جبر ونډه پېژنو، نو ځكه د هغه جنايت لپاره لږ غچ غواړو. د ښې چارې ستاينه هم ښه لږ كوو او د سرته رسوونكي آزادي او بيا وړتيا ته هم هومره ارزښت نه وركوو؟ كه جنايت كوونكي چې د جانيانو او داړه مارو په منځ كې لوى شوى دى. د هغه د گناه پېټې سپكوي. تر خپلو ماشومانو د مور او يا پلار سربښندنه او ځاريدنه، تر هغې سربښندنې او ځاريدنې نه چې ستاينې او گټې لپاره كېږي، د پره طبيعي او بې علتته برېښي، هغه كمه اختياري او ازاده ده، نو ځكه لږه دستاينې وړه ده، كه له يوې ډلې، گوند يا ديو مخترع له چارو او كړو وړو سره پخوانۍ پېژندگلوې ولرو، د هغه چارې مور كم حيرانه وي. كه مور د زياتې تجربې خاوند يو، كه مور د خلكو پر كړو وړو پر جبر او اختيار پر له پسې څارنه ولرو، د هغه كړه وړه، مور ته زياتره جبرې برېښي او آزادي يې كمه. كه زموږ تر څارنې لاندې كړه وړه ساده وي او زموږ تر څارنې لاندې چارې زياتې وي، نو زموږ تصور به د هغو له جبرې والي نه، بشپړ وي. د هغه ځوان رسوايي چې پلار يې بدنام سړى وي، د هغې ښځې بدلمني چې په څرگند بدنامه ماحول كې لويدلې وي او نيشه سړى بيا بد مستى ته ورسنډېږي او د داسې نورو چارو علتونه، څومره چې مور ته څرگند وي، بيا هم مور ته لږ اختياري برېښي.

كه د داسې يو سړي كړه وړه چې د هغه عقلي وده خورا ټيټه وي، يعنې، يو ماشوم ياليوني كړه وړه څېړو، له دې كبله چې د هغه، د كړو وړو له علتونو او د ذهن له سادگۍ سره آشنا يو، د هغه كړه وړه اجباري

جگړه او سوله

او د آزادۍ يا اختيار ونډه په هغه کې دومره کمه ونيو چې د هغو له علتونو نه په خبرېدو سره سم د لاسه د هغو د پايلو اټکل کولای شو. يوازې د همدغو دريو اصولونو پر بنسټ دی چې په ټولو قوانينو کې د هغو جانپانو لپاره د مسووليت پېټی کمېږي چې باخاری يا ذهني نيمگړتيا ولري. د سد يا آگاهۍ د زياتوالي او يا کم والي له امله، د هغو شرايطو ته په پام، چې دغه پېښه په کې پېښه شوې ده، د پېښې د پېښېدو او د هغه د قضاوت تر وخته پورې، وخت ته پامرنه او د هغو دلايلو د لږې او ډېرې پېژندگلوۍ پر بنسټ دی چې د يو چا د مسووليت کچه ټاکل کېږي.

۱۰

او په دې ډول له موره بهر چاپيريال سره زموږ ډاډيکو د زياتوالي او کموالي په کچه د جبر او اختيار په اړه زموږ تصور هم زياتېږي او کمېږي. دغه راز د پېښې د پېښېدو د له وخته د زياتوالي او کموالي له دغې پېښې سره ډاډيکو کموالي او زياتوالي ته په پام سره ده چې، دغې پېښې پورې ډاډوندي پايلې اغيزې پر موږ زياتېږي او کمېږي. په دې ډول که موږ د داسې يو چا حالت څېړو چې له ماحول سره يې اړيکي خورا څرگند او د هغه د کړو وړو وخت زموږ د قضاوت له وخته خورا لرې وي او هغه عوامل ټول موږ ته څرگند وي چې د هغه له امله دغه پېښه يا چاره ترسره کېږي، نو دغه چاره موږ په بشپړه توگه جبري او دا اختيار نښې په هغې کې خورا کمې گڼو، خو که موږ د داسې يو چا حالت وڅېړو چې له بهرني ماحول سره د هغه اړيکي خورا کمزورې، د هغه د کړو وړو او يا د ځانگړې چارې د پېښېدو وخت، له اوسني وخت سره نېرې وي او موږ له هغو عواملو سره چې د هغه له امله دغه پېښه ترسره شوې ده، پېژندگلوي ونه لرو، د هغه کړه وړه به موږ ته خورا اختياري او آزاد و برېښي او جبر به يې خورا کمزوري او کم ښکاره شي. په دغو دواړو حالتو کې چې څومره د پېښې په اړه موږ خپل نظر بدل کړو، څومره چې پر پېښې د ماحول اغيزلا زيات ځانته ښکاره کوو، څومره چې د پېښې د پېښېدو وخت لرې يا نېرې دي تصور و و او يا هم يا څومره چې د پېښې عوامل موږ ته څرگند او يا ناڅرگند وي، موږ هېڅکله نه شو کولای په بشپړه توگه د يوې پېښې پېښېدل اجباري او يا اختياري وگڼو.

جگړه او سوله

(۱) که هر څومره موږ د چاپيريال له اغيزه آزاد او د هغه اړيکي خورا لږ وگڼو، بيا هم هېڅکله نه شو کولای په دغه چاپيريال کې دا اختيار په مفهوم پوه شو. د انسان کړه په جبرې توگه د هغه د بدن او د هغه د ماحول تابع دي. زه خپل لاس پورته کوم او بېرته يې بنسخته کوم، ماته مې خپل دغه کړه اختياري برېښي، خو که له ځانه وپوښتم چې ايا ما کولای شول خپل لاس هرې خواته پورته کړم؟ وينم چې ما لاس هغه پلوته پورته کړی دی چې زما په شا او خوا کې له بل هر پلوه، زما بدني جوړښت ته خنډ نه و. که ما له ټولو خواو نه يوه خوا ټاکلې ده، دا له دې کبله وه چې په دغه لور د لاس پوره کېدو لپاره تر بل هر لوري، خنډ کم و. د دې لپاره چې انسان چور آزاد او اختياري وگڼو، هغه بايد له ماحوله بهر تصور کړو، خو داسې برېښي چې دغه چاره ناشوني ده.

(۲) هر څومره که موږ د پېښې په اړه د قضاوت وخت، د پېښې د پېښېدو وخت ته ورننږدې وگڼو، هېڅکله هم نه شو کولای د وخت او زمان له جبره ځان ازاد کړو. آن که دغه پېښه يوه شېبه مخکې هم شوې وي، هغه د زمان له اغيزه ځکه آزاده نه ده چې هغه په زمان کې ترسره شوې ده. هغه د وخت له اغيزه جلا کولای نه شو. زه کولای خپل لاس پورته کړم؟ خپل لاس پورته کوم، خو که زه له ځانه وپوښتم چې ايا ما کولای شول، په هغه شېبه کې چې تيره شوه، لاس پورته نه کړم؟ د دې لپاره چې پر خپل ډاډ پوه شم، خپل لاس نه پورته کوم، خو د لاس له پورته کولو هغه وخت ډډه نه ده شوې، چې په هغه وخت کې ما د آزادۍ او اختيار په اړه فکر کاوه. هغه شېبه تيره شوې ده او نور، زما له واکه او اختياره وتلې ده. دغه راز هغه لاس چې ما پورته کړی، نور نو هغه لاس نه دی چې زه يې نه پورته کوم او هغه هوا چې دغه خوځېدا په کې شوې ده، هم هغه هوا نه ده چې اوس له مانه چاپيره ده. هغه شېبه هم نه

جگړه او سوله

راستښودونکې ده چې دغه کره په کې شوي دي، خو دا چې وروسته مې د لاس له پورته کولو ډډه وکړه، دا ددې لامل کېدای نه شي چې ما نه شو کولای مخکې هم لاس پورته نه کړم. دا چې د زمان په يوه شېبه کې، زما له خوځېدا پرته بله خوځېدا کېدای نه شوه. دا، دا معنی نه لري چې کولای يې شول بله خوځېدا وشي. ددې لپاره چې خپله خوځېدا آزاده او اختياري وگڼلی شوباید وکولای شو، هغه د تير او راتلونکي په منځ کې يعنې د زمان او وخت نه دباندې تصور کړو چې دا هم ناشونې ده.

۳) هر څومره چې د پېښو د پېښېدو د عواملو د پېژندنې ستونزې، بې شمېره وي، هېڅکله نه شو کولای د اختيار او آزادي يعنې د علت پوره نشتوالي را پيدا کړو. که هر څومره مورته د پېښو د پېښېدو اراده خپله وي او که پردی، ناڅرگنده وي که څرگنده. د عقل لومړې هڅه د هغه علت لټونه ده چې له هغه نه پرته ددغې پېښې د پېښېدو تصور هم نه شو کېدای. زه غواړم د يو څه کولو لپاره خپل لاس پورته کړم. البته بې هر علتته، خو دا چې زه غواړم يو څه سرته ورسوم، هغه هم بې علتته او پرته له هر ډول دليله، دا په خپله زما ددې چارې د سرته رسولو علت دی.

خو آن که داسې يو څوک تصور کړو چې له هر ډول اغيزه آزاده وي، د هغه د همدې شېبې او اوسني کره وڅارو او داسې وگڼو چې هېڅ علت هغه دې کارته نه هڅوي، د جبر اغيزه د هغه په چارو کې خورا لږ او هېڅ وشمېرو، آن په دې حالت کې هم دسړی د بشپړې آزادی خبره نه شو کولای، ځکه هغه موجود چې له هر ډول اغيزه بې اغيزې، د زمان نه بهر او کره يې کوم علت پورې اړه ونه لري، نور نو انسان نه دی. کټ مټ همدا سې، هېڅکله نه شو کولای د چا داسې کره تصور کړو

جگړه او سوله

چې په بشپړه توګه له اختیار او آزادي نه بې برخې او یوازې د جبر تر قانون لاندې وي.

۱- که هرڅومره زموږ پوهه د هغې فضا له شرایطو نه چې سړی په کې دی زیاته وي، دغه پوهه هېڅکله نه شي کولای بشپړه و اوسي. داځکه چې دغه شرایط په بې پایه توګه داسې دي لکه فضا چې بې پایه ده او تر هغه پورې چې پر انسان د ټولو شرایطو اغیز څرګند او ټاکل شوی نه دی، یعنې په دې معنی چې پوره جبر نه شته او هلته دا اختیار ونډه لیدلای شو.

۲- هرڅومره چې د پېښې او کړو وخت او زمان، د هغو کړو له وخت او زمان نه چې موږ قضاوت پرې کوو، لرې وګڼو، ددغو کړو د سرته رسېدو پړاو تل ټاکلی دی. خو زمان او وخت بې پایه دی، له دې پلوه هم هېڅکله د پوره او بشپړ جبر تصور کېدای نه شي.

۳- هرڅومره چې د کومې پېښې یا کړو د علتونو لړۍ موږ ته څرګنده وي. موږ به ځکه هېڅکله ددغې لړۍ پر کړیو ترپایه پوه نه شو چې دغه لړۍ بې پایه ده، نو له دې کبله هم نه شو کولای پوره او بشپړ جبر ترلاسه کړو.

او ددې ترڅنګ، که آن په کومه پېښه کې متې آزادي هم و منو، یعنې له هېڅ سره برابره آزادی، بیا هم ځینې وخت دساري په توګه، د مرګ په حال کې انسان یا جنین، یا هم باڅاری (لېونی) هېڅ ډول اختیار نه لري، زموږ دغه مننې زموږ له خوا د څارنې وړ انسان د مفهوم د انکار معنی لرلای.

په دې ډول هر هره شېبه چې آزادي پای ته رسېږي، هلته انسان هم نه شته. نو له دې کبله که انساني کړه یوازې جبرې او له هر ډول آزادي بې

جگړه او سوله

برخې وي، په هماغه کچه له تصور له لرې دي، لکه هغه کړه چې له مطلقې آزادۍ سره مل وي.

په دې ډول، د هغه انسان، د هغو کړو د خپرې لپاره چې له جبره پرته، بل ډول تر سره شوي نه وي او له هر ډول آزادۍ نه بې برخې وي. باید د فضا له بې شمېره شرايطو سره آشنا شو، باید په خپلو خپرنو کې د بې پايه وخت او زمان پر او په پام کې ولرو او بې شمېره عوامل او علتونه وپيژنو.

د دې لپاره چې يو انسان په بشپړه توگه آزاد او له هر ډول جبرې قانون نه بې اغيزه تصور کړای شو. موږ باید هغه يوازې له فضا نه دباندې، له وخته او زمان نه وتلی او له هر ډول علت او اغيزه لرې تصور کړو، په لومړي ډول کې، که جبر بې اختياره کېدای شوی، موږ به د جبر هماغه يوه جبري قانون نه مرسته غوښتي وای يعنې له يوې بې محتوا اډانې نه.

دويم ډول يا پېښه کې، که اختيار بې له جبره کېدونکي وای، موږ به له هر ډول شرايطو نه آزاده، آزادۍ ته چې د فضا، زمان او علت له اغيزه ازاده وای، رسېدلي وای. هغه آزادي چې له زمان ازاده وي، نه شته او دا به بې اډانې (چوکاټه) محتوا وای.

په ټوليز ډول به موږ دوو پايلو ته چې ټول انساني نظريات پرې ولاړ دي، رسېدلي وای. د هغو د ژوند نه پوهېدونکي ماهيت او بل هغه قوانين چې پر هغه لاسبري دي.

عقل وايي:

(۱) چاپيريال له خپلو ټولو ډولونو او بڼو سره چې د هغو په مرسته احساسېږي، يعنې ماده، خورا بې پايه ده او په بل هېڅ ډول يې د تصور امکان نه شته.

جگړه او سوله

۲) وخت او زمان یو بې پایه او پرله پسې او آن یوه شېبه هم نه دریدونکي لري. ده چې پرته له دې نه ، دغه لري درېدل نه لري په بل ډول تصور کېدای نه شي.

۳) د علتونو د لري پایلې ، نه پیل لري او نه پای درلودای شي.
آگاهي وايي:

(۱)

یوازې زه یم او هر هغه څه چې شته والي لري ، یوازې زه یم او په دې توگه فضا هم زما یوه برخه ده.

۲) زه تیریدونکي زمان او وخت ، د حال په اوسنۍ شېبه کې چې پر هغه کې دیوه ژوندي موجود په توگه آگاهی لرو ، سنجوو ، نوله دې کبله له زمانه سم بهر یم.

۳) زه د علت له اغیزه هم بهر یم ، داځکه چې زه ځان د خپل ژوند د هرې بڼې د څرگندیدو علت احساسوم.

عقل د جبر قوانین څرگندوي او آگاهی د اختیار ماهیت.
بې پایه آزادي یا اختیار ، په انساني وجدان یا آگاهی کې د ژوند ماهیت دی.

بې محتوا جبر انساني عقل او د هغه درې گونې بڼې دي.
اختیار او آزادي هغه څه دي چې خپرل کېږي او جبر هغه څه دی چې خپنه کوي. آزادي محتوا ده او جبر بڼه ده.

یوازې د پیژندنې د دوو سرچینو په جلا کېدو او ویشلو سره چې دمحتوا او بڼې په توگه یوله بل سره اړه لري ، د داسې مفاهیمو لکه جبر او اختیار چې متقابلا یو بل انکاروي او په یوازې بڼه د درک وړ نه دی ، پوهېدلای شو.

جگړه او سوله

یوازې د پېژندنې د دغو دوو سرچینو، له یو ځای کېدو نه، چې یو له بل سره اړه لري، د انساني ژوند څرگند تصور کېدای شي. د دغو دوو مفاهیمو، محتوا او بڼې نه دباندې چې په خپل یو ځای کېدو سره، متقابلا یو بل پېژني، د ژوند تصور ناشوني دی.

هر هغه څه چې موږ د انساني ژوند په اړه پوهېږو، یوازې د اختیار او جبر یعنې د آگاهي او عقل ترمنځ ټاکلی اړیکي دي.

پر هغه څه چې موږ د طبیعت او نړۍ په اړه پوهېږو، یوه داسې ځانگړې اړیکه ده چې د طبیعت د قوت او د جبر د اړتیا یاد ژوند د ماهیت او عقلي قوانینو ترمنځ شته دی.

د طبیعت د ژوند قوتونه له موږه دباندې دي او زموږ آگاهي پر هغه لاسبری نه ده. هغه د ثقل د مرکز، د برېښنا د ټکان، د ژوند د حیواني قوت او نورو په نامه نوموو، خو د انساني ژوند قوت او پیاوړتیا داسې څه دي چې زموږ د پېژندنې قوت او آگاهي پر هغه خبر دي او موږ هغه د اختیار او آگاهی په نامه یادوو.

خو له دې امله چې د ثقل پر مرکز زموږ آگاهي لاسبری نه لري، مگر بیا هم هر انسان هغه درک او احساسوي او هغه یوازې د جبري قوانینو (د ټولو ستورو د ساده دروندوالي نه نیولي بیا د نیوتن تر قوانینو پورې). له مخې چې پر هغولا سبرې دي، پېژني. آزادي هم، په مخامخ ډول درک کېدای شي، خو ټول له هغه خبر دي، موږ یوازې او یوازې د هغو اړوندو قوانینو (د انسان له فاني والي نیولي، بیا تر پېچلو اقتصادي او تاریخي قوانینو پورې) له مخې چې پر موږ لاس برې دي، پېژنو.

پېژندنه، دې ته وایي چې د ژوند ماهیت د عقل په تله او قوانینو وتلو، هر هغه څه چې د انسان آزادي له نورو قوتونو نه جلا کوي، داده

جگړه او سوله

چې د انسان اگاهي له هغو خبره ده، خو د عقل لپاره هغه له نورو نه هېڅ توپير لري. . . په هغو علومو کې چې موضوع يې د ژوند يو موجوداتو پېژندنه او څېړنه ده. هغه څه چې مورې ته څرگند دي، جبرې قوانين او هغه څه چې ناڅرگند دي، د ژوند قوت گڼو. د ژوند قوت د هغو څيزونو پاتې شونکې دی چې مورې هغه د ژوند د ماهيت په توگه پېژنو.

په تاريخ کې کټ مټ همدا سې ده:

پرهغه څه چې پوهېږو، هغه جبرې قوانين گڼو او هغه څه چې نه پېژنو او ناڅرگند دي، هغه ازادې بولو.

د تاريخ لپاره ازادې، د هغو نا پېژندلو شويو، پاتې شونکي دي چې مورې د انسان د ژوند د قوانينو په اړه پرې پوهېږو.

د علتونو اړیکو ته پام له بهرنۍ نړۍ او وخت سره د انسان د اختیار او آزادی د څرگندونو څېړنه ، د تاریخ موضوع ده.

دا په دې معنی چې تاریخ، آزادی او اختیار د عقلي قوانینو له مخې څېړي، نو له دې کبله تاریخ تر هغه ځایه علم گڼل کېږي چې اختیار او آزادي د قانون په مرسته وپېژندله شي.

د تاریخ د څېړنې له مخې د یوه قوت په توگه ، پر تاریخي پېښو د انسان د آزادی، یعنی د قانون له اغیزه د ازاد قوت ، هغه څه ته ورته دي، لکه هغه شان چې نجوم داسې یو قوت مني چې په اختیاري بڼه پر کیهان او دستورو پر خوځون اغیز کوي.

ددغه شان یو څیز منل ، له ټولو شتو قوانینو نه سترگې پټول دي. یعنی ټولو پوهو او پېژندونو ته شا کول. آن که داسې یو خوځېدونکي څیز چې له فزیکي قوانینو نه هم خپلواک وي، شته والي ولري، نو دا، دا معنی لري چې د کیپلر او نیوټن قوانین هم نه شته او نور نه د کیهان او ستورو د خوځون هېڅ کوم قانون هم اعتبار نه لري او نه شته. آن که د انسان یو اختیاري او ازاد خوځون هم وي، هېڅ یو تاریخي قانون به شته والي ونه لري او د تاریخي پېښو په اړه به هېڅ تصور، تصور هم پیدا نه کړي.

له تاریخي پلوه داسې تگلوري شته چې انساني ارادې د هغو په اوږدو کې خوځېږي، ددغو تگلورو ، یو سر په ناڅرگندو رازونو کې پټ او په بل سر کې یې د انسان پر آزادی پېژندنه او آگاهی د اوسنۍ شېبې په فضا او په اوسنۍ زمانې کې، علتونو سره په پام کې

جگړه او سوله

خوځېږي.

څومره چې د دغو خوځونو ډگر موږ ته څرگند او پراخه وي، په هماغه اندازه به د خوځونو قوانين موږ ته څرگند او ثابت وي، خو د دغو قوانينو پيدا كول او پېژندنه د تاريخ دنده ده.

د هغې تگ لوري له مخې چې اوس علم د خپلو موضوعاتو د څېړنې لپاره غوره كړې دي او د هغو په رڼا كې د پېښو علت د انسانانو په آزاده اراده كې لټوي، د قوانينو پېژندنه گرانه خبره ده، ځكه هر څومره چې د انسان د آزادۍ لمن رالنه كړو، خو همدا چې له هر قانون نه د هغه د وتلي قوت په توان پوه شو، په خپل سر مو له قانونه سر غړولى دي.

همدا چې تر پايه پر دغو قوانينو سترگې پټې كړو، يعنې آزادۍ ته، تر پايه د يوه مرستندوى علت په سترگه وگورو، په دې مو سر خلاصېږي چې پر علتونو لاسې نه لرو او هغه وخت دي چې تاريخ د علتونو د لټولو پر ځاى د قوانينو موندل خپله دنده گڼي.

د دغو ډول قوانينو لټونه لا ډېره پخوا پيل شوې ده او د تفكر او شننې هغه نوې بڼه چې تاريخ يې بايد پيل كړي، په كرار كرار رامنځ ته كېږي. هڅې پيل كوي او له هغه سره همهاله پخوانى تاريخ د پديدو او څيزونو د علتونو له لټولو په كرار كرار مخ اړوي او د ځان د وركولو په بهېر كې وړاندې درومي.

ټولو بشري علومو همدا لاره وهلې ده. د رياضي علم تر ټولو علومو ځيرك علم دى. دغه علم، خورا كمكۍ برخې ته په رسېدو سره، د كمكيتوب چاره پرېښوده او د دغو خورا وړو او ناڅرگندو څيزونو په راټولو يې نوى پړاو پيل كړ. د رياضي علم د علتونو مفهوم ته شا كړه او دمفاهيمو پر ځاى يې د دلايلو لټونه او د قوانينو پيدا كولو ته مخه كړه. يعنې د ټولو ناڅرگندو او بې پايه كمكيو عناصرو د گډو ځانگړتياوو

جگړه او سوله

قانون ته.

که څه هم نورو علومو هم همدا، خو په بل ډول د تفکر همدا لاره غوره کړې ده. کله چې نیوتن د جاذبې قانون راڅرگند کړ، هغه دا نه وویل چې لمر یا ځمکه کولای شي، نور ستوري ځان ته را جذب کړي، خو هغه دا وویل چې ټول ستوري، له سترو نیولي بیا تر کوچنیو پورې، دیوبل د جذبولو ځانگړتیا لرونکي دي. یعنې د ستورو د خوځېدا د علت موضوع یې راوسپړله او هغه ځانگړتیاوې یې څرگندې کړې چې په ټولو ستورو کې له خورا لویو او سترو رانیولې بیا تر خورا کوچنیو پورې سره گډې دي.

طبیعی علوم هم کټ مټ همدا سې کوي. دغو علومو هم د علت لټونې چارو ته مخه کړه او د قوانینو پلټنه کوي. تاریخ هم په همدې دريځ کې ولاړ دی. که د تاریخ موضوع، نه د ځېنو خلکو د ژوند د پېښو، بلکې په ټولیز ډول د خلکو او بشري ټولنې د غورځنگونو او خوځون مطالعه او څېړنه ده، نو باید د علتونو د مفهوم پلټنه پریردي او د قوانینو پلټنه ځکه وکړي چې د آزادۍ په ټولو او آن خورا وړو عناصرو کې سره گډ، برابر، نه جلا کېدونکي او راټول دي.

۱۲

له هغه وخته چې د کوپرنیک قانون کشف شو او دا ومنل شوه چې د المرنه دی چې د ځمکې په شا او خوا گرځي بلکه دا ځمکه ده چې دلمر پر شا او خوا چورلېږي. نو د پخوانیو ستورپوهانو هرڅه په اوبو لارل. دا کېدای شوه چې دستور او کیهان په اړه د پخوانیو ستورپوهانو اند او نظریات وساتل شي او دغه نوی قانون هم ومنل شي، خود هغه نه منل ځکه گران و چې نور د بطليموس نجوم ته غاړه اېښودل گران و، خو بیا هم د کوپرنیک د قانون تر کشفه وروسته د بطليموس د نجوم بازار لا تر ډیرو وختونو پورې تود و.

له هغه وخته چې د لومړي انسان وویل او دايې ثابته کړه چې د زوکړې او جناياتو شمېر د ریاضي د قوانینو تابع دی او یا پېژندل شوي. جغرافیایي، سیاسي، اقتصادي شرایط، د ایا هغه ډول حکومتي اداره رامنځ ته کوي، یا له ځمکې او خاورې سره د خلکو ځانگړي اړیکي، د هغو خلکو د خوځون لامل کېږي. له هماغه وخته تاریخ خپل هغه ماهیت نابود کړ چې دغه هرڅه پرې ولاړ وو.

دا کېدای شو چې نوی قوانین ونه منل شي او د تاریخ په اړه پخواني نظریات وساتل شي، خوداسې برېښېده، تر هغه پورې چې نوي قوانین رد نه شي، نه شو کولای د انسانانو د آزادې ارادې په توگه د تاریخي پېښو څېړنو ته دوام ورکړو، ځکه که د حکومت کوم ډول، یا د کوم قام، کوم خوځون، د کومو جغرافیایوي قام پېژندنې یا اقتصادي شرایطو په پایله کې شوی وی، نو دا وینا چې د وگړو دا اراده چې څه ډول واک یې ټینګ کړی دی، یا یې کوم غورځنګ خوځولی دی، نه شو

جگړه او سوله

کولای د هغه واک یا غورځنگ علت وگڼو، خو له دې سره سره تاریخ د پخوا په شان د شمېرنې، جغرافیې، سیاسي اقتصاد، پرتلیزه فلاوژي او جیالوژي علومو په ملتیا چې د هغه له اصولو سره اړخ هم نه لگوي، زده کېږي.

تر دې پرو او په سختۍ سره د طبیعت په فلسفه کې د نویو او زړو نظریاتو ترمنځ سیالي روانه وه. الهیات، د پخوانیو نظریاتو ساتنې او ملاتړ ته ولاړو او د نویو نظریاتو پلویان یې پر کفر او دایمان پر راپرزولو تورنول، خو همدارې رښتیا بری و موند په هماغه تند قوت یې د نویو نظریاتو پلوي کوله.

نن هم کټ مټ همداسې د تاریخ د زاړه ډول او نوې فلسفې ترمنځ سیالي په هماغه قوت روانه ده. الهیات نه یوازې له زړو او پخوانیو نظریاتو نه ملاتړ کوي بلکې نوې فلسفه پر کفر او وړانۍ تورنه وي.

د دواړو خوا پلویان ښه پیاوړتیا ښيي یې هم ددې او هم د هغه نظر پلویان د سیالۍ دواړو لمسونې کوي او حقیقت پټوي. له یوې خوا د پېړیو په اوږدو کې د ودانې شوې ودانۍ دراپرزیدلو ویره او پېښماني ده او له بلې خوا د جهل د ودانۍ دراپرزیدلو سودا.

هغو کسانو چې په طبیعي فلسفه کې، د حقیقت پر وړاندې سیالي کوله، داسې یې انگېرله، که دوی دغه حقیقت ومني، دایمان واک به ړنگ، د اسمانونو پر پیداېښت اعتقاد به سست او د یوشع، له معجزې به انکار وشي. د کوپرنیک او نیوټن د قانون پلویانو داسې تصور کاوه چې د نجوم قوانین د مذهب ضد دي. د ساري په توگه ولتر د جاذبې قانون، د وسلې په توگه د مذهب پر وړاندې کاراوه.

نن هم ټول حالات کټ مټ همداسې دي، یعنې همدا چې د جبر قانون دې ومانه، تا په دې تورنوي چې تا د روح، نیکی او بدۍ له

جگړه او سوله

مفاهيمو او د کليسا او دولت له ټول جوړښتونه چې پر دغه بنسټ ولاړ دي، انکار کړی دی.

اوس هم د جبر نابللي پلويان لکه ولتر په خپله زمانه کې، له دغه قانونه لکه وسله د دين پر وړاندې کار اخلي، حال دا چې په نجوم کې هم، د کوپرنیک د قانون په څير، د تاريخ په اړه د جبر قانون، نه يوازې هغه بنسټونه چې د دولت او کليسا جوړښتونه پرې ولاړ دي، نه پرتگوي بلکې د هغه د ټينگوالي لامل دي.

لکه په هغه زمانه کې د نجوم، اوس هم د تاريخ په اړه، د نظر ټول اختلافات يوازې د يوه ټاکلي مطلق پر منلو دي. هغه مطلق چې د محسوسو او ليدونکو پديدو د ارزونې لپاره کارول کېږي. د ارزونې دغه مطلق يا ملاک هغه وخت د ځمکې نجوم و او اوس د تاريخ له مخې، د وگړي يا فرد خپلواکي يا آزادي ده.

د هغې د مطلق يووالي د منلو او نه منلو په اړه دی چې د مسوسو او خرگنديدو د آواری لپاره کارېږي. دا ورولو يا حل دغه محک په نجوم کې ناخوځېدونکې ځمکه او په تاريخ کې بيا هغه د شخصيت ناپيلتوب او اختيار دی.

لکه هغه شان چې په نجوم کې د ځمکې د خوځون د منلو ستونزه په دې کې وه چې په مخامخ توگه د ځمکې د نه خوځون او همدغه راز د ستورو د ظاهري خوځون نه سترگې پټول و، دغه راز د تاريخ لپاره هم پر فضا او زمان کې د وگړي د بنکيل والي د قانون او له اغيزمنو بهېرونو نه دوگړو له اړيکو د خلاصون د منلو ستونزه، په دې کې ده چې انسان بايد د آزادی له ځانگړې ظاهري احساسه سترگې پټې کړي، لکه هغه شان چې په نجوم کې نويو نظرياتو ويل:

جگړه او سوله

"رښتيا هم موږ د ځمکې خوځون نه احساسوو، خو د هغې دنه خوځون نه، بې معنی پایلې ته رسېږو، خو دا چې، د هغه د خوځون منل چې محسوس نه دی، موږ قانون ترلاسه کوو."

په تاریخ کې بیا نوي نظریات هم داسې وایي:

"دا سمه ده چې موږ خپلې خنډونه نه احساسوو، خو ځان ازاد گڼلو نه بیا، ناوړه او پوچې پایلې ته رسېږو، حال دا چې، که ځان د بهرنۍ نړۍ او زمان تابع او د علتونو په بنسټ کې بنسټ وگڼو، قانون ته رسېږو."

په لومړي حالت کې باید په فضا کې د سکون له منل شوي نظر نه سترگې پټې شوې وای او خپل ناحس کېدونکي خوځون مو منلای وای، او په اوښی حالت کې کټ مټ باید په هماغه کچه اړیو له هغې آزادۍ نه تیر شو چې پرې خبریو او خپل نامحسوس جبر و منو.

پای

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**